

Ἰσαὰκ Σύρου

- [Βίος καὶ ἔργα τοῦ Ἀββᾶ Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου](#)
- [ΛΟΓΟΣ Α΄ - Περί Ἀποταγῆς καὶ Μοναχικῆς Πολιτείας](#)
- [ΛΟΓΟΣ Β΄ - Περί Ἀποταγῆς Κόσμου καὶ Ἀποχῆς τῆς πρὸς Ἀνθρώπους Παρρησίας](#)
- [ΛΟΓΟΣ Γ΄ - Περί Ἀναχωρήσεως καὶ ὅτι οὐ δεῖ δειλίαν καὶ φοβεῖσθαι, ἀλλὰ στηρίζεσθαι τὴν καρδίαν τῇ εἰς Θεὸν πεποιθήσει καὶ θαρρῆειν τῇ ἀδιστακτῶ πίστει ὡς ἔχοντας φρουρὸν καὶ φύλακα τὸν Θεὸν](#)
- [ΛΟΓΟΣ Δ΄ - Περί Τοῦ Πόθου τοῦ Κόσμου](#)
- [ΛΟΓΟΣ Ε΄ - Περί τοῦ Μακρύνεσθαι τοῦ Κόσμου καὶ Πάντων τῶν Θολούντων τὸν Νοῦν](#)
- [ΛΟΓΟΣ ΣΤ΄ - Περί Ὀφελείας τῆς ἐκ τῆς Φυγῆς τοῦ Κόσμου](#)
- [ΛΟΓΟΣ Ζ΄ - Περί Τάξεως τῶν Ἀρχαρίων καὶ Καταστάσεως καὶ τῶν Ἀνηκόντων αὐτοῖς](#)
- [ΛΟΓΟΣ Η΄ - Περί Τάξεως Λεπτῆς τῆς Διακρίσεως](#)
- [ΛΟΓΟΣ Θ΄ - Περί Τάξεως τῆς Μοναχικῆς Πολιτείας Συντομίας τε καὶ Διαφορᾶς καὶ πῶς τε καὶ ποίῳ Τρόπῳ Τίκτονται αἱ Ἄρεται ἐξ Ἀλλήλων](#)
- [ΛΟΓΟΣ Ι΄ - Περί τοῦ ἐν τίνι Διαφυλάττεται τὸ κάλλος τῆς Μοναχικῆς Πολιτείας καὶ κίς ὁ τρόπος τῆς τοῦ Θεοῦ Δοξολογίας](#)
- [ΛΟΓΟΣ ΙΑ΄ - Περί Τοῦ Μὴ Δεῖν τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ τὸν πτωχεύσαντα ἀπὸ τῶν κοσμικῶν καὶ ἐξεληλυθότα εἰς ἀναζήτησιν αὐτοῦ, διὰ τὸ μὴ ἐφθακέναι τὴν κατάληψιν τῆς ἀληθείας, φόβῳ τούτου παύσασθαι τῆς ἀναζητήσεως καὶ ψυχρανθῆναι τῆς θερμῆς τῆς τικτομένης ἀπὸ τοῦ πόθου τῶν θείων καὶ τῆς ἐρευνησεως τῶν μυστηρίων αὐτῶν. Δι' ὧν τρόπων πέφυκεν ὁ νοῦς φύρεσθαι ἐν τῇ μνήμῃ τῶν παθῶν](#)
- [ΛΟΓΟΣ ΙΒ΄ - Περί τοῦ πῶς ὀφείλει ὁ διακριτικὸς καθέζεσθαι ἐν τῇ ἡσυχίᾳ](#)
- [ΛΟΓΟΣ ΙΓ΄ - Περί τοῦ ὅτι ὠφέλιμος τοῖς ἡσυχασταῖς ἡ ἀργία τῶν φροντίδων καὶ ἐπιζήμιος ἡ εἴσοδος καὶ ἡ ἐξοδος](#)
- [ΛΟΓΟΣ ΙΔ΄ - Περί τῆς ἐναλλαγῆς καὶ τροπῆς τῆς γινομένης τοῖς ὀδεύουσιν ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ἡσυχίας τῇ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τεταγμένη](#)
- [ΛΟΓΟΣ ΙΕ΄ - Περί τῶν Ἠσυχάζόντων πότε ἄρχονται νοεῖν, ποῦ ἔφθασαν ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν ἐν τῇ ἀπεράντῳ θαλάσῃ, ἤτοι τῇ διαγωγῇ τῆς ἡσυχίας, καὶ πότε δύνανται ἐλπίσαι μικρόν, ὅτι ἤρξαντο διδόναι αὐτοῖς οἱ κόποι αὐτῶν καρποῦς](#)
- [ΛΟΓΟΣ ΙΣΤ΄ - Περί τῶν τρόπων τῶν Ἀρετῶν](#)
 - [Εὐχή](#)
- [ΛΟΓΟΣ ΙΖ΄ - Περί ἐρμηνείας τῶν τρόπων τῆς Ἀρετῆς καὶ τίς ἡ ἰσχὺς ἐκάστου αὐτῶν καὶ τίς ἡ διαφορὰ ἐκάστου αὐτῶν](#)
 - [Εὐχή](#)
 - [Περί καθάρσεως τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ νοῦ](#)
- [ΛΟΓΟΣ ΙΗ΄ - Περί τοῦ ποσὸν γίνεται τὸ μέτρον τῆς γνώσεως καὶ τὰ μέτρα τὰ περὶ τῆς πίστεως](#)

- [ΛΟΓΟΣ ΙΘ' - Περί Πίστεως και Ταπεινοφροσύνης](#)
- [ΛΟΓΟΣ Κ' - Περί τοῦ πόσην τιμὴν κέκτηται ἡ ταπεινοφροσύνη καὶ ποσὸν ἀνώτερος ἐστὶν ὁ βαθμὸς αὐτῆς](#)
- [ΛΟΓΟΣ ΚΑ' - Περί τοῦ ὑπὸ τινὸς ὠφελεῖται ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ προσεγγίσει τῷ Θεῷ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ καὶ τίς ἡ ἀληθὴς αἰτία ἡ προσεγγίζουσα αὐτῷ κρυπτῶς τὴν βοήθειαν καὶ τίς πάλιν ἡ αἰτία ἡ ἄγουσα τὸν ἄνθρωπον εἰς Ταπείνωσιν](#)
- [ΛΟΓΟΣ ΚΒ' - Περί τῶν τρόπων τῆς εἰς Θεὸν ἐλπίδος καὶ τινὰ δεῖ ἐλπίζειν ἐπὶ τὸν Θεὸν καὶ τίς ἐστὶν ὁ ἀφρόνως καὶ ἀσυνέτως ἔχων τὴν ἐλπίδα](#)
- [ΛΟΓΟΣ ΚΓ' - Περί ἀγάπης Θεοῦ καὶ ἀποταγῆς καὶ τῆς ἐν αὐτῷ ἀναπαύσεως](#)
- [ΛΟΓΟΣ ΚΔ — Περί σημείων καὶ ἐνεργημάτων τῆς Ἀγάπης τοῦ Θεοῦ](#)
- [ΛΟΓΟΣ ΔΙΣ ΚΔ' — Περί Ταπεινώσεως](#)
- [ΛΟΓΟΣ ΚΕ' - Περί ὑπομονῆς τῆς ὑπὲρ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ καὶ πῶς ἡ ἀντίληψις εὐρίσκεται ἐν αὐτῇ](#)
- [ΛΟΓΟΣ ΚΣΤ' - Περί τῆς ἀδιαλείπτου νηστείας καὶ τοῦ συνάξει ἑαυτὸν ἐν ἐνὶ τόπῳ καὶ τὶ τὰ ἐκ τούτου γινόμενα καὶ ὅτι ἐν γνώσει διακρίσεων ἐδιδάχθη τὴν ἀκρίβειαν τῆς χρήσεως τῶν τοιούτων](#)
 - [Περί τῆς σιωπῆς καὶ τῆς ἡσυχίας](#)
- [ΛΟΓΟΣ ΚΖ' - Περί τῆς κινήσεως τοῦ σώματος](#)
- [ΛΟΓΟΣ ΚΗ' - Περί ἀγρυπνίας τῶν νυκτῶν καὶ περὶ διαφόρων τρόπων τῆς ἐργασίας αὐτῆς](#)
 - [Εὐχή](#)
- [ΛΟΓΟΣ ΚΘ' - Περί τῶν ὁδῶν τῶν πλησιάζειν τῷ Θεῷ ποιουσῶν καὶ φανερομένων τῷ ἀνθρώπῳ ἐκ τῶν ἡδέων ἔργων τῆς νυκτερινῆς ἀγρυπνίας. Καὶ ὅτι οἱ ἐν τῇ διαγωγῇ ταύτῃ ἐργαζόμενοι μέλι τρέφονται πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῶν](#)
- [ΛΟΓΟΣ Λ' - Περί Εὐχαριστίας Θεοῦ ἐν ᾧ καὶ κατηγήσεις κεφαλαιώδεις](#)
- [ΛΟΓΟΣ ΛΑ' - Περί διαφορᾶς τῆς ἐν ἡσυχίᾳ διακρίσεως καὶ περὶ τῆς τοῦ νοῦς ἐξουσίας καὶ μέχρι τινὸς ἔχει ταύτην τὴν ἐξουσίαν τοῦ κινήσει τὰς ἰδίας κινήσεις ἐν τῇ διαφορᾷ τῶν τῆς προσευχῆς σχημάτων. Καὶ τίς ὁ τῇ φύσει δεδομένος ὅρος τῆς προσευχῆς καὶ τινὸς μέχρι ἐξουσιάζεις ἐν αὐτῇ προσεύχεσθαι καὶ ὄν διαβαινούσης ὅρον, μὴ εἶναι ταύτην προσευχήν, εἰ καὶ προσηγορία προσευχῆς λέγεται τὸ τελούμενον](#)
- [ΛΟΓΟΣ ΛΒ' - Περί τῆς καθαρᾶς Προσευχῆς](#)
- [ΛΟΓΟΣ ΛΓ' - Περί τοῦ τρόπου τῆς εὐχῆς καὶ τῶν λοιπῶν τῶν ἐξ ἀνάγκης ζητούμενων περὶ τῆς διηνεκοῦς μνήμης καὶ πολυμερῶς ὠφελουμένων, ἐὰν τίς ἐν διακρίσει ἀναγινώσκων φυλάττη αὐτὰ](#)
 - [Περί φυλακῆς μνημῶν](#)
 - [Περί διαφορᾶς τῆς ἀγάπης](#)
 - [Ὅτι οὐ δεῖ ἀντιλέγειν τοῖς λογισμοῖς, ἀλλὰ παραρρίπτειν ἑαυτὸν τῷ Θεῷ](#)
 - [Περί δακρύων](#)
 - [Περί ἐργόχειρου καὶ φιλαργυρίας](#)

- ΛΟΓΟΣ ΛΔ' - Περί μετανοιῶν καὶ ἕτεροι λόγοι
 - Περί τῆς σιωπῆς
- ΛΟΓΟΣ ΛΕ' - Περί τοῦ διατι οἱ ἄνθρωποι οἱ ψυχικοὶ ἐν τῇ γνώσει περιβλέπουσιν εἰς πνευματικὰ τινὰ κατὰ τὴν τῶν σωμάτων παχύτητα καὶ πῶς δύναται ὑψωθῆναι ἡ διάνοια ἐκ ταύτης. Καὶ τίς ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ μὴ ἐλευθερωθῆναι ἐξ αὐτῆς. Καὶ πότε καὶ ἐν ποίῳ δυνατόν ἐμμεῖναι τὴν διάνοιαν ἐκτὸς φαντασίας ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς λιτῆς
- ΛΟΓΟΣ ΛΣΤ' - Περί τοῦ μὴ δεῖν χωρὶς ἀνάγκης ἐπιθυμεῖν ἢ ἐπιζητεῖν σήμερα τινὰ φανερά ἔχειν ἐν ταῖς χερσὶν ἡμῶν
- ΛΟΓΟΣ ΛΖ: Περί τῶν ἔγγιστα τοῦ Θεοῦ ζώντων καὶ ἐν τῇ ζωῇ τῆς γνώσεως τὰς ἡμέρας
- ΛΟΓΟΣ ΛΗ' - Περί τοῦ συνιέναι ἐν ποίῳ μέτρῳ ἴσταται τίς ἐκ τῶν κινουμένων ἐν αὐτῷ λογισμῶν
- ΛΟΓΟΣ ΛΘ: Περί τῆς ἀγγελικῆς κινήσεως τῆς πρὸς προκοπὴν τῆς ψυχῆς ἐν τοῖς πνευματικοῖς διὰ τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ ἐξυπνιζομένης ἐν ἡμῖν περὶ πρώτης ἐργασίας ἐν τῷ ἀνθρώπῳ
- ΛΟΓΟΣ Μ' - Περί δευτέρας ἐργασίας ἐν τῷ ἀνθρώπῳ
- ΛΟΓΟΣ ΜΑ' - Περί ἀμαρτιῶν ἐκουσίων καὶ ἀκουσίων καὶ τῶν ἀπὸ τινὸς συμβεβηκότος γινομένων
- ΛΟΓΟΣ ΜΒ' - Περί δυνάμεως καὶ ἐνεργείας τῶν κακιῶν τῆς ἀμαρτίας ὑπὸ τινῶν συνίστανται καὶ ὑπὸ τινῶν παύονται
- ΛΟΓΟΣ ΜΓ' - Περί φυλακῆς καὶ τηρήσεως τῆς ἐκ τῶν χαύνων καὶ ἀμελῶν καὶ ὅτι ἐκ τοῦ πλησιασμοῦ αὐτῶν βασιλεύει ἐπὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἡ ἀμελεία καὶ ἡ χαυνότης καὶ πληροῦται ἀπὸ παντὸς πάθους ἀκαθάρτου. Καὶ περὶ τοῦ φυλάξασθαι ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς ἐγγύτητος τῶν νεωτέρων, ἵνα μὴ μολυνθῇ ὁ νοῦς ἐν τοῖς ἀκολάστοις λογισμοῖς
- ΛΟΓΟΣ ΜΔ' - Περί τῶν αἰσθήσεων, ἐν ᾧ καὶ περὶ πειρασμῶν
- ΛΟΓΟΣ ΜΕ' - Περί τῆς εὐσπλαχνίας τοῦ Δεσπότου δι' ἧς ἐκ τοῦ ἑοῦς τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ πρὸς τὴν ἀσθένειαν τῶν ἀνθρώπων συγκατέβη. Καὶ περὶ πειρασμῶν
- ΛΟΓΟΣ ΜΣΤ' - Περί τῶν εἰδῶν τῶν διαφόρων πειρασμῶν καὶ πόσῃν ἔχουσιν ἠδύτητα οἱ πειρασμοί, οἱ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας γινόμενοι καὶ ὑπομενόμενοι. Καὶ βαθμοὶ καὶ τάξεις, ἐν αἷς ὁ ἄνθρωπος ὁ συνετὸς πορεύεται
- ΛΟΓΟΣ ΜΖ' - Περί τοῦ ὅτι τὸ σῶμα φοβούμενον τοὺς πειρασμοὺς γίνεται φίλος τῆς ἀμαρτίας
- ΛΟΓΟΣ ΜΗ' - Περί τοῦ διὰ ποίας αἰτίας ἀφήσιν ὁ Θεὸς τοὺς πειρασμοὺς ἐπὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν
- ΛΟΓΟΣ ΜΘ' - Περί τῆς ἀληθοῦς γνώσεως καὶ περὶ πειρασμῶν καὶ περὶ τοῦ ἀκριβῶς γινώσκειν, ὅτι οὐχὶ μόνον τινὲς ἐλάχιστοι καὶ ἀσθενεῖς καὶ ἀγύμναστοι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀξιωθέντες τῆς ἀπαθείας χρονικῶς καὶ φθάσαντες τὴν τελειότητα τοῦ φρονήματος καὶ πλησίον γινόμενοι τῆς καθαρότητος μερικῶς, τῆς μετὰ τῆς νεκρώσεως συνεζευγμένης, γίνεται πρὸς αὐτοὺς παραχώρησις ἐν ἐλέει διὰ τὴν πτώσιν τῆς ὑπερηφανίας

- [ΛΟΓΟΣ Ν' - Περί τοῦ αὐτοῦ νοῦ τοῦ κεφαλαίου τούτου καὶ περὶ προσευχῆς](#)
- [ΛΟΓΟΣ ΝΑ: Περί διαφόρων τρόπων τοῦ πολέμου τοῦ ἐκ τοῦ διαβόλου](#)
- [ΛΟΓΟΣ ΝΒ' - Περί τοῦ δευτέρου τρόπου, πρὸς τοὺς ψυχρούς](#)
- [ΛΟΓΟΣ ΝΓ' - Περί τοῦ τρίτου τρόπου, πρὸς τοὺς δυνατούς](#)
- [ΛΟΓΟΣ ΝΔ: ΠΕΡΙ τοῦ τετάρτου τρόπου, πρὸς τοὺς δοκίμους](#)
- [ΛΟΓΟΣ ΝΕ' - Περί παθῶν](#)
- [ΛΟΓΟΣ ΝΣΤ' - Περί τοῦ ὅτι συμφερόντως συνεχώρησεν ὁ Θεὸς τὴν ψυχὴν δεκτικὴν εἶναι τῶν παθῶν ἐν ᾧ καὶ περὶ ἀσκητικῶν ἐργασιῶν](#)
- [ΛΟΓΟΣ ΝΖ' - Περί ἀλλοιώσεως τῆς ἐν τῇ ψυχῇ γινομένης ἐν παντὶ καιρῷ φωτὸς καὶ σκότους καὶ ἐκβιβασμοῦ ἐν τοῖς δεξιῶις καὶ ἀριστεροῖς γενομένου](#)
- [ΛΟΓΟΣ ΝΗ' - Περί τῆς βλάβης τοῦ ζήλου τοῦ μωροῦ τοῦ ὡς ἐν προσώπῳ τοῦ Θεοῦ. Περί τῆς βοηθείας τῆς ἐκ τῆς πραότητος καὶ ἄλλων τρόπων](#)
- [ΛΟΓΟΣ ΝΘ' - Περί τῶν ἀλλοιώσεων τῶν πολλῶν τῶν ἀκολουθουσῶν τῇ διανοίᾳ καὶ τῇ εὐχῇ δοκιμαζομένων](#)
- [ΛΟΓΟΣ Ξ' - Περί λογισμῶν πονηρῶν ἀκουσίων τῶν ἐκ τῆς λύσεως τῆς ἀμελείας τῆς πρὸ αὐτῶν γενομένων](#)
- [ΛΟΓΟΣ ΞΑ' - Περί τοῦ πόθεν φυλάττεται ἡ νήπις ἡ κρυπτή ἡ ἔσω ἐν τῇ ψυχῇ γινομένη καὶ πόθεν εἰσέρχεται ὁ ὕπνος καὶ ἡ ψυχρότης ἐν τῇ διανοίᾳ καὶ σβεννύει τὴν θερμὴν τὴν ἁγίαν ἀπὸ τῆς ψυχῆς καὶ ἀπονεκροῖ τὴν εἰς Θεὸν ἐπιθυμίαν ἀπὸ τῆς θερμῆς τῶν πνευματικῶν καὶ οὐρανίων](#)
- [ΛΟΓΟΣ ΞΒ — Περί τῶν τριῶν τῆς γνώσεως τρόπων καὶ τῆς διαφορᾶς τῆς ἐργασίας αὐτῶν καὶ τῶν νοημάτων αὐτῶν. Καὶ περὶ τῆς πίστεως τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ πλούτου τοῦ μυστικοῦ, τοῦ ἐγκεκρυμμένου αὐτῇ καὶ πόσον διαφέρει ἡ γνῶσις τοῦ κόσμου τούτου ἐν τοῖς τρόποις αὐτῆς τῆς ἀπλότητος τῆς πίστεως](#)
- [ΛΟΓΟΣ ΞΓ: Περί τάξεως πρώτης τῆς γνώσεως](#)
- [ΛΟΓΟΣ ΞΔ' - Περί τάξεως δευτέρας τῆς γνώσεως](#)
- [ΛΟΓΟΣ ΞΕ' - Περί τάξεως τρίτης τῆς γνώσεως ἣτις ἐστὶ τάξις τελειότητος](#)
 - [Ἀνακεφαλαίωσις τῶν τριῶν γνώσεων](#)
- [ΛΟΓΟΣ ΞΣΤ' - Περί ἄλλων τρόπων καὶ ἐννοιῶν τῆς διαφορᾶς τῆς γνώσεως](#)
- [ΛΟΓΟΣ ΞΖ' - Περί ὑποθέσεως τῆς ψυχῆς τῆς ζητούσης τὴν βαθεῖαν θεωρίαν τοῦ βυθισθῆναι ἐν αὐτῇ ἀπὸ τῶν σαρκικῶν λογισμῶν τῶν ἀπὸ τῆς μνήμης τῶν πραγμάτων](#)
- [ΛΟΓΟΣ ΞΗ' - Περί φυλακῆς καρδίας καὶ θεωρίας λεπτοτέρας](#)
- [ΛΟΓΟΣ ΞΘ' - Περί διαφόρων ὑποθέσεων καὶ ποία ἐστὶ χρεία ἐκάστου τούτων](#)
- [Ἐκλογὴ Συντόμων Κεφαλαίων](#)
- [ΛΟΓΟΣ Ο' - Περί τῶν λόγων τῆς θείας γραφῆς τῶν πρὸς μετάνοιαν ἐρεθίζόντων ὅτι πρὸς τὴν ἀσθένειαν τῶν ἀνθρώπων ἐρρέθησαν, ἵνα μὴ ἀπόλωνται ἀπὸ Θεοῦ ζῶντος, καὶ ὅτι οὐ δεῖ πρὸς ἀφορμὴν τοῦ ἁμαρτάνειν ἐκλαμβάνειν αὐτοὺς](#)
- [ΛΟΓΟΣ ΟΑ' - Περί ἐκείνων δι' ὧν κτήσασθαι τίς δύναται τὴν ἀλλοίωσιν τῶν κρυπτῶν νοημάτων μετὰ τῆς ἀλλοιώσεως τῆς πολιτείας τῆς ἕξω](#)
- [ΛΟΓΟΣ ΟΒ' - Περιέχων ὑποθέσεις ὠφελίμους πεπληρωμένας τῆς σοφίας τοῦ](#)

πνεύματος

- ΛΟΓΟΣ ΟΓ' – Περιέχων συμβουλίας πεπληρωμένας ωφελείας ἄς ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐλάλησε τοῖς ἐν ταπεινώσει ἀκούουσιν αὐτοῦ
- ΛΟΓΟΣ ΟΔ – Περί τοῦ ὑποδείγματος καὶ τῆς παραβολῆς τῆς κατὰ Κυριακὴν καὶ Σάββατον θεωρίας
- ΛΟΓΟΣ ΟΕ' - Περί πολιτείας θαυμαστοῦ ἀδελφοῦ
- ΛΟΓΟΣ ΟΣΤ' - Περί τοῦ παλαιοῦ γέροντος
- ΛΟΓΟΣ ΟΖ' - Περί ἑτέρου γέροντος
- ΛΟΓΟΣ ΟΗ — Περί ἐρωτήσεως ἀδελφοῦ τινός
- ΛΟΓΟΣ ΟΘ' - Περί μέμψεως ἀδελφοῦ τινός
- ΛΟΓΟΣ Π' - Περιέχων ἡμερήσιον ἀναγκαιότατον ὑπόμνημα καὶ πάνυ χρησιμώτατον τῷ καθημένῳ ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ καὶ ἑαυτῷ μόνῳ προσέχειν αἰρουμένῳ
- ΛΟΓΟΣ ΠΑ — Περί διαφορᾶς ἀρετῶν καὶ περὶ τελειότητος παντὸς δρόμου
- ΛΟΓΟΣ ΠΒ' - Περί τοῦ ὅτι ἀκόπως εἰσέρχεται ἡ ψυχὴ πρὸς κατανόησιν τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν κτισμάτων Αὐτοῦ, ἐὰν ἡσυχάσῃ ἀπὸ τῆς κόσμου καὶ τῶν μεριμνῶν τῶν βιωτικῶν. Τότε γὰρ δύναται γνῶναι ἑαυτῆς καὶ οὐς ἔχει ἔσωθεν κεκρυμμένους θησαυροὺς
- ΛΟΓΟΣ ΠΓ' - Περί ψυχῆς καὶ παθῶν καὶ νοός καθαρότητος κατ' ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν
- ΛΟΓΟΣ ΠΔ' - Περί τῆς θεᾶς τῆς τῶν ἀσωμάτων φύσεως κατ' ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν
- ΛΟΓΟΣ ΠΕ' - Περί διαφορῶν ὑποθέσεων κατ' ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν
- ΛΟΓΟΣ ΠΣΤ' - Περί διαφορῶν ὑποθέσεων κατ' ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ Α – Γραφεῖσα πρὸς τινὰ ἀδελφὸν ἀγαπῶντα τὴν ἡσυχίαν
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ Β' - Πρὸς τὸν ἀδελφὸν φυσικὸν καὶ πνευματικὸν προτρεπόμενον καὶ παρακαλοῦντα ἐν γράμμασιν ἐνδημῆσαι πρὸς αὐτόν, οἰκοῦντα ἐν τῷ κόσμῳ καὶ διψῶντα θεάσασθαι αὐτόν
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ Γ — Σταλεῖσα πρὸς τινὰ ἀγαπητὸν αὐτοῦ διδάσκει δὲ ἐν αὐτῇ τὰ περὶ τῶν μυστηρίων τῆς ἡσυχίας καὶ πῶς πολλοὶ διὰ τὸ μὴ γινώσκειν αὐτὰ ἀμελοῦσιν εἰς τὴν ἐργασίαν αὐτὴν τὴν θαυμαστὴν καὶ ὅτι οἱ πλεῖστοι ἐκράτησαν τὸ κάθισμα τῶν κελλίων ἐκ διδαχῆς, τῆς πορευομένης μεταξὺ τῶν μοναχῶν, μετὰ συντόμου συναγωγῆς τῆς ὀφειλομένης τῇ διηγήσει τῆς ἡσυχίας
- ΕΠΙΣΤΟΛΗ Δ' - Πρὸς τὸν Ὅσιον πατέρα Συμεῶνην τὸν θαυματουργόν

Βίος καὶ ἔργα τοῦ Ἀββᾶ Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου

Ὁ συριακῆς καταγωγῆς ἀββᾶς Ἰσαὰκ, γεννήθηκε στὸ Bet Katraye τὸ σημερινὸ Katar στὸν Περσικὸ κόλπο, ἐνῶ κατ' ἄλλους γενέτειρά του ἦταν ἡ πόλη Νινευί, κοντὰ στῆ Μοσούλη τῆς Μεσοποταμίας. Δὲν εἶναι γνωστὴ ἡ ἀκριβὴς χρονολογία τῆς γέννησής του. Ἡ μέχρι σήμερα ἔρευνα τοποθετεῖ τῆ ζωὴ καὶ τῆ δράση τοῦ στὸν 7ο αἰῶνα στηριζόμενη κυρίως στὶς πληροφορίες ποῦ ὑπάρχουν σχετικὰ μὲ τῆ χειροτονία τοῦ σὲ ἐπίσκοπο. Δὲν εἶναι ἐπίσης γνωστὸ ποιοῖ ἦταν οἱ γονεῖς του καὶ πῶς ἔζησε τὰ πρῶτα χρόνια τῆς ζωῆς του. Γνωρίζουμε ὅμως ὅτι σὲ νεαρὴ ἡλικία ἐγκατέλειψε τὸν κόσμον καὶ μαζί μὲ τὸν ἀδελφὸ του εἰσηλθε νὰ μονάσει σὲ ἓνα κοινόβιο τῆς περιοχῆς, τὸ ὁποῖο ἦταν ἀφιερωμένο στὸν μάρτυρα ἅγιο Ματθαῖο. Ἐκεῖ ἀφοῦ ἔλαβε τὸ μοναχικὸ σχῆμα καὶ γυμνάστηκε στοὺς ἀσκητικὸς ἀγῶνες καὶ κόπους τῆς κοινοβιακῆς ζωῆς, ἐπεθύμησε πιὸ αὐστηρὴ ἄσκηση καὶ ἡσυχία. Ἐφυγε ἔτσι ἀπὸ τὴ μονὴ καὶ ἀφοῦ ἦλθε σὲ ἐρημικὸ τόπον, μακριὰ ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ τῆ συναναστροφή μὲ πολλοὺς, ἐγκαταστάθηκε σὲ ἓνα ἀπομακρυσμένο κελλί, «μόνος μόνω Θεῷ», ἀσκούμενος στὴν ζωὴ τῆς καθαρῆς ἡσυχίας. Ἡ ἀγάπη του γιὰ τῆ ζωὴ τῆς ἡσυχίας ἦταν τέτοια ὥστε οἱ ἐπίμονες προτροπὲς καὶ παρακλήσεις τοῦ ἀδελφοῦ του, ἡγουμένου πὰ τοῦ κοινοβίου, νὰ ἐπιστρέψει ἀπὸ τὴν ἔρημον στὴ μονή, δὲν εἶχαν κανένα ἀποτέλεσμα.

Αὐτὸ ὅμως ποῦ δὲν κατόρθωσαν οἱ ἀδελφικὲς παρακλήσεις τὸ πέτυχε ἡ κλήση ἀπὸ τὸ Θεὸ στὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπισκόπου. Ἐγκαταλείπει ἔτσι τὴν ἔρημον, ἀπὸ τὸν πόθον τῆς ὁποίας ὅλη ἡ καρδιὰ τοῦ φλεγόταν, καὶ χειροτονεῖται ἐπίσκοπος τῆς μεγάλης πόλεως Νινευί ἀπὸ τὸν καθολικὸ τῆς Νεστοριανικῆς Ἐκκλησίας Γεώργιο (600-680). Ὁ ἱερομόναχος Νικηφόρος Θεοτόκης, ὁ ὁποῖος πρῶτος ἐξέδωσε τυπογραφικὰ τὴν ἑλληνικὴ μετάφραση τῶν Ἀσκητικῶν τοῦ Ἀββᾶ Ἰσαὰκ, ἀναφερόμενος στὴν ἐκλογή σὲ ἐπίσκοπο τοῦ ἁγίου γράφει μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἐξῆς: «*Καὶ γὰρ οὐκ ἔδει τὸν λύχνον ὑπὸ τὸν ἐρημικὸν κατακρύπτεσθαι μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν ποιμαντικὴν ἐπιτεθεῖναι λυχνίαν, καὶ τῆς φωταυγοῦς ἀρετῆς πορρώτέρω τὰ πάμφωτα ἐκπέμψαι σελαγήματα*». Ἐξαιτίας τῆς ὑπαρξῆς καὶ ἄλλων μὲ τὸ ὄνομα Ἰσαὰκ, συριακῆς καταγωγῆς, οἱ ἐπιστήμονες γιὰ νὰ τὸν ξεχωρίζουν πρόσθεσαν στὸ ὄνομά του τὸ ὄνομα τῆς ἐπισκοπῆς: Ἰσαὰκ ὁ Νινευί ἢ Ἰσαὰκ ὁ Νινευίτης, καὶ ὄχι τὸ ἐπίθετο ποῦ ἡ παράδοση τοῦ εἶχε προσάψει Ἰσαὰκ ὁ Σύρος.

Δὲν ἔμελλε ὅμως νὰ μείνει γιὰ πολὺ στὸν ἐπισκοπικὸ θρόνον ὁ ἐραστής τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς ἄσκησης Ἰσαὰκ. Οἱ πολλὲς ἀσχολίες καὶ οἱ περισπασμοὶ ἀπὸ τὴν ἐκτέλεση τῶν ἐπισκοπικῶν του καθηκόντων παράλληλα μὲ τὴν ἀγάπη του γιὰ τὴν ἡσυχία ὀδήγησαν τὸν Ἀββᾶ στὴν ἀπόφαση, πέντε μῆνες μετὰ τῆ χειροτονία του, νὰ ἐγκαταλείψει τὴν ἐπισκοπὴ καὶ νὰ ἐπιστρέψει στὴν ἀγαπημένη τοῦ ἔρημον κοντὰ στῆ ὄροσειρὰ τοῦ Cuzistan, στὴν περιοχῆ τῆς ἀρχαίας Σουσιανῆς καὶ ἀργότερα στὴ μονὴ Rabban Sabor. Γράφει σχετικὰ ὁ Νικηφόρος Θεοτόκης: «*Ὅρων δὲ καὶ τὸν ἐν τῆ ἡσυχία ἐθισθέντα αὐτῷ ἀπράγμονα καὶ ἀτάραχον βίον ὑπὸ τῶν τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἐπαγγέλματος ἀσχολιῶν περισπώμενον τε καὶ διαθορυβούμενον, τοῦ θρόνου ὑποχωρήσας, εἰς τὴν ἐν τῆ ἐρήμῳ*

πεφιλημένην αὐτῷ ἐπανῆκε σκήτην...». Ἐξαιτίας δὲ τῆς μεγάλης ἄσκησης καὶ τῆς πολλῆς μελέτης ἔχασε τὸ φῶς τοῦ. Πέθανε σὲ μεγάλη ἡλικία στὴν μονὴ Rabban Sabor, ὅπου καὶ τάφηκε.

Ὁ ἀββᾶς Ἰσαὰκ ὁ Σύρος δὲν ἔχει ἀναγνωριστεῖ ἐπίσημα ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ὡς ἅγιος, δὲν περιλαμβάνεται στὸ Ἀγιολόγιο ἢ τὸν Συναξαριστὴ τῆς καὶ γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ ἢ μνήμη του δὲν ἐορτάζεται στοὺς ναοὺς. Ἡ συνείδηση ὅμως ὅσων γνωρίζουν τὸν Ἀββᾶ μέσα ἀπὸ τὰ συγγράμματά του, καὶ ἰδιαίτερα τῶν μοναζόντων, τὸν κατατάσσει ἀνάμεσα στοὺς ἁγίους καὶ τοὺς μεγάλους ὁσίους τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι στὸ ἅγιον Ὅρος γίνεται ἀναφορᾶ στῆ μνήμη του τὴν 28ῃ Ἰανουαρίου μαζί με τῆ μνήμη τοῦ ὁσίου Ἐφραὶμ τοῦ Σύρου. Ὑπάρχουν μάλιστα καὶ δύο πλήρεις ἀκολουθίες ποῦ ὑμνοῦν τὴν ἁγία ζωὴ καὶ τοὺς ἀσκητικὸς ἀγῶνες τοῦ Ἀββᾶ Ἰσαὰκ. Ἀπὸ αὐτὲς ἢ μία ἀναφέρεται ἐξ ὀλοκλήρου στὸν Ἀββᾶ Ἰσαὰκ καὶ εἶναι ποίημα τοῦ ἀειμνήστου γέροντος ὑμνογράφου Γερασίμου τοῦ Μικραγιαννανίτου, ἐνῶ ἢ ἄλλη ἀναφέρεται καὶ στοὺς δύο ὁσίους Ἰσαὰκ καὶ Ἐφραὶμ καὶ ἔχει ἐκδοθεῖ τὸ 1962 ἀπὸ τὸ τυπογραφεῖο τῆς «Ἀγιορειτικῆς Βιβλιοθήκης» τοῦ Σωτηρίου Ν. Σχοινᾶ στὸ Βόλο μὲ τὸν τίτλο «Ἀκολουθία καὶ βίος τῶν ὁσίων θεοφόρων Πατέρων ἡμῶν Ἰσαὰκ καὶ Ἐφραὶμ τῶν Σύρων, ψαλλομένη τῇ ΚΗ' Ἰανουαρίου, ποιηθεῖσα παρὰ Νήφωνος μοναχοῦ Ἀγιορείτου». Στις πρῶτες σελίδες μάλιστα τῆς δεύτερης αὐτῆς ἀκολουθίας ὑπάρχει καὶ σχετικὴ εἰκόνα τοῦ ὁσίου, φιλοτεχνημένη ἀπὸ τὸ Φῶτη Κόντογλου, μὲ τὸν ὑπότιτλο «Ὁ ἅγιος Ἰσαὰκ ὁ Σύρος ὁ θεόπνευστος».

Ὁ βασικὸς λόγος γιὰ τὸν ὁποῖο ὁ ἀββᾶς Ἰσαὰκ δὲν ἔχει περιληφθεῖ στὸ Ἀγιολόγιο τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας εἶναι ὅτι προῆλθε ἀπὸ τοὺς κόλπους τῆς Νεστοριανικῆς Ἐκκλησίας. Ἐπίσκοπος χειροτονήθηκε ἀπὸ τὸν καθολικὸ τῆς Νεστοριανῆς Ἐκκλησίας, ὅπως ἤδη ἀναφέραμε. Ἀλλὰ ὅπως σημειώνει ὁ καθηγητὴς π. Θεόδωρος Ζήσης σὲ σχετικὸ ἄρθρο του στὸν 1ο τόμο τῆς Ἐπετηρίδος τοῦ Τμήματος Ποιμαντικῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Θεσσαλονίκης «φαίνεται ὅτι μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ διεφυλάχθη καθαρὸς ἀπὸ τὴν νεστοριανὴν αἵρεσιν, ὅπως τοῦτο συνάγεται ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἔργων του. Εἰς αὐτὰ ἀποκαλεῖ τὴν Παναγίαν Θεοτόκον. Ἀναφερόμενος δὲ εἰς τὴν ἐνανθρώπησιν ὁμιλεῖ ὀρθοδόξως καὶ δὲν νεστοριανίζει». Ἡ ὀρθοδοξότητα τοῦ Ἀββᾶ Ἰσαὰκ συνάγεται καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἡ νεστοριανὴ Ἐκκλησία ἀντιμετώπισε μὲ ἐπιφύλαξη τὰ συγγράμματά του, ὁ νεστοριανὸς δὲ ἐπίσκοπος τῆς Garmai Bar Toubanit Δανιὴλ ἔγραψε ἀναίρεση τῆς διδασκαλίας του. Ἡ διάσωση τοῦ Ἀββᾶ Ἰσαὰκ ἀπὸ τὸ Νεστοριανισμό εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα νὰ διαδοθοῦν τὰ συγγράμματά του σὲ ὅλο τὸ χριστιανικὸ κόσμον ἀσκώντας μεγάλη ἐπίδραση ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ ἀναγνωρίζεται ἀπὸ ὅλους σὰν ἅγιος καὶ διδάσκαλος τῆς Ἐκκλησίας καὶ μάλιστα ἀπὸ μεγάλους Πατέρες, ὅπως ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Σιναΐτης, ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς καὶ ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης.

Σχετικὰ μὲ τὰ συγγράμματα τοῦ Ἀββᾶ Ἰσαὰκ ὑπάρχουν πολλὲς ἀπόψεις ὡς πρὸς τὸν

ἀριθμό, τὴν ποσότητα καὶ τῆ μορφῇ. Τὸ μεγαλύτερο πάντως μέρος τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν ἀναφέρεται στῆ μοναχικὴ ζωὴ, εἶναι χωρισμένο σὲ λόγους, ποῦ ποικίλλουν ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸ ἀπὸ κώδικα σὲ κώδικα, καὶ διασώζεται σὲ πολλὰ χειρόγραφα. Τὸ ἑλληνικὸ κείμενο τῶν λόγων τοῦ Ἀββᾶ Ἰσαὰκ ποῦ κυκλοφορεῖ στηρίζεται στῆ μετάφραση ἀπὸ τὰ συριακὰ ποῦ ἔγινε τὸν 9ο αἰῶνα στὴν ἑλληνόφωνη μονὴ τοῦ ἀγίου Σάββα τῆς Παλαιστίνης ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς Πατρίκιο καὶ Ἀβράμιο. Ἡ ἐξάπλωση ἔτσι τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ἀββᾶ Ἰσαὰκ στὸν ἑλληνόφωνο χριστιανικὸ κόσμο ὑπῆρξε μεγάλη, ἰδιαίτερα στοὺς μοναχικοὺς κύκλους. Ἡ πρώτη τυπογραφικὴ ἔκδοση τῶν Ἀσκητικῶν λόγων τοῦ Ἀββᾶ Ἰσαὰκ ἔγινε στῆ Λειψία τὸ 1770 ἀπὸ τὸν ἱερομόναχο Νικηφόρο Θεοτόκη, ὁ ὁποῖος ἀνέλαβε αὐτὸ τὸ ἔργο μετὰ ἀπὸ προτροπῆ τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Ἐφραίμ. Ἐπανεκδοσὴ τῆς ἔκδοσης τοῦ Θεοτόκη ἔγινε τὸ 1895 στὴν Ἀθήνα ἀπὸ τὸν ἱερομόναχο Ἰωακεῖμ Σπετσιέρη, στὴν ὁποία στηρίζονται ὅλες οἱ σημερινὲς ἐπανεκδόσεις.

ΛΟΓΟΣ Α' - Περὶ Ἀποταγῆς καὶ Μοναχικῆς Πολιτείας

Ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ ἀρχὴ ἐστὶ τῆς ἀρετῆς. Λέγεται δὲ εἶναι γέννημα τῆς πίστεως καὶ σπείρεται ἐν τῇ καρδίᾳ, ὅταν ἀποχωρισθῇ ἡ διάνοια ἀπὸ τοῦ περισπασμοῦ τοῦ κόσμου, τοῦ συνάξει τὰς νοήσεις αὐτῆς, τὰς ῥεμβομένας ἐκ τοῦ μετεωρισμοῦ, ἐν τῇ ἀδολεσχίᾳ τῆς μελλούσης ἀποκαταστάσεως. Τὸ θεῖναι θεμέλιον τῆς ἀρετῆς, οὐδὲν κρειπτότερον τοῦ ἐπισχεῖν τίνα ἑαυτὸν ἐν τῇ ἀπαλλαγῇ τῶν τοῦ βίου πραγμάτων καὶ διαμεῖναι ἐν τῷ νόμῳ τοῦ φωτὸς τῶν τριβῶν τῶν εὐθειῶν καὶ ἀγίων, ὧν ἐν Πνεύματι ὁ ψαλμωδὸς ἐσήμανε καὶ ἐπωνόμασε. Μόλις εὐρίσκεται ἄνθρωπος δυνάμενος φέρειν τὴν τιμὴν, τάχα δὲ οὐδὲ παντελῶς εὐρίσκεται (καὶ τοῦτο ἐκ τῆς ταχειᾶς ὑποδοχῆς τῆς ἀλλοιώσεως, ὡς ἂν τις λέγῃ), οὐδὲ ἐὰν τις ἰσάγγελος γένηται τοῖς τρόποις.

Ἡ ἀρχὴ τῆς ὁδοῦ τῆς ζωῆς, τὸ ἀεὶ μελετῆσαι τὸν νοῦν ἐν τοῖς λόγοις τοῦ Θεοῦ καὶ ἐν πτωχείᾳ διατρίβειν. Τὸ γὰρ ἐκεῖθεν ἀρδεύεσθαι, συνεργεῖ εἰς τὴν ταύτης τελείωσιν ἡγουν τὸ ἀρδεύεσθαι ἐκ τῆς μελέτης τῶν λόγων τοῦ Θεοῦ, βοηθεῖ σοι εἰς τὴν τῆς πτωχείας κατόρθωσιν, ἡ δὲ τῆς ἀκτημοσύνης κατόρθωσις σχολὴν παρέχει σοι τοῦ κατορθῶσαι τὴν μελέτην τῶν λόγων τοῦ Θεοῦ. Ἡ δὲ βοήθεια τῶν δύο τούτων συντόμως ἀναφέρει εἰς τὴν ἀνάβασιν πάσης οἰκοδομῆς τῶν ἀρετῶν. Οὐδεὶς δύναται πλησιάσαι τῷ Θεῷ, εἰ μὴ ὁ ἀφιστῶν ἑαυτὸν ἐκ τοῦ κόσμου. Ἀπόστασιν δὲ λέγω, οὐ τὴν ἐκδημίαν τοῦ σώματος, ἀλλὰ τῶν τοῦ κόσμου πραγμάτων.

Αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ ἀρετὴ, ἵνα τις ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ σχολάσῃ ἀπὸ τοῦ κόσμου. Οὐ δύναται ἡ καρδία γαληνιάσαι καὶ ἀφάνταστος εἶναι, ὅσον αἱ αἰσθήσεις ἐνεργοῦσι τίνα, οὐδὲ τὰ πάθη τὰ σωματικὰ καταργοῦνται, οὐδὲ οἱ πονηροὶ λογισμοὶ ἐκλείπουσιν ἄνευ τῆς ἐρήμου. Ἔως ἂν κτήσῃται ἡ ψυχὴ μέθην ἐν τῇ πίστει τοῦ Θεοῦ, ἐν τῇ ὑποδοχῇ τῆς δυνάμεως τῆς αἰσθήσεως αὐτῆς, οὔτε τὴν ἀσθένειαν τῶν αἰσθήσεων θεραπεύσει, οὔτε δυνάμει δύναται πατῆσαι τὴν ὕλην τὴν ὀρατὴν, ἥτις ἐστὶ φραγμὸς τῶν ἔσω, καὶ οὐκ αἰσθάνεται τοῦ αὐτεξουσίου τὸ λογικὸν γέννημα. Καὶ ὁ καρπὸς ἀμφοτέρων ὁ ἐκκλισμός. Ἄνευ τῆς πρώτης, οὐδὲ ἡ δευτέρα ὅπου δὲ ἡ δευτέρα οὐκ ὀρθοποδεῖ, ἐκεῖ ἡ τρίτη ὡς ἐν χαλινῷ δέδεται.

Ὅταν μὲν ἡ χάρις πληθυνθῇ ἐν ἀνθρώπῳ, τότε ἐν τῷ πόθῳ τῆς δικαιοσύνης ὁ φόβος τοῦ θανάτου εὐκαταφρόνητος αὐτῷ γίνεται καὶ αἰτίας πολλὰς εὐρίσκει τις ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ, ὅτι δεῖ ὑπὲρ τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ ὑποφέρειν τὴν θλίψιν. Καὶ ὅσα δοκοῦντα βλάπτειν τὸ σῶμα καὶ αἰφνιδίως ἐπὶ τὴν φύσιν ἐπέρχονται καὶ ἀκολούθως εἰς τὸ παθεῖν ἐτέθησαν, ὡς οὐδὲν λογίζονται ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ἐν συγκρίσει τῶν ἐλπίζομένων ἀπὸ τοῦ νῦν. Καὶ οὐ δυνατὸν χωρὶς παραχωρήσεως τῶν πειρασμῶν γινῶναι ἡμᾶς τὴν ἀλήθειαν. Πληροφορίαν δὲ περὶ τούτου ἐκ τῆς διανοίας ἀκριβῶς εὐρίσκει καὶ ὅτι πρόνοιαν πολλὴν ἔχει ὁ Θεὸς ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον καὶ οὐκ ἐστὶν ἄνθρωπος, μὴ ὧν ὑπὸ τὴν πρόνοιαν αὐτοῦ, καὶ μάλιστα ἐπὶ τοὺς ἐξελθόντας ζητῆσαι αὐτὸν καὶ βαστάζοντας τὰ πάθη ὑπὲρ αὐτοῦ, δακτυλοειδῶς θεωρεῖ λαμπρῶς.

Ὅταν δὲ ἡ στέρησις τῆς χάριτος πληθυνθῆ ἐν ἀνθρώπῳ, τότε πάντα τὰ ρηθέντα ἐναντία εὐρίσκονται πλησίον καὶ ἡ γνῶσις μείζων τῆς πίστεως διὰ τὴν ἐξέτασιν καὶ ἡ πεποίθησις τοῦ Θεοῦ οὐκ ἐν παντὶ πράγματι ἐπιτυγχάνει καὶ οὕτως οὐδὲ ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ περὶ τὸν ἀνθρώπον νομίζεται, ἀλλὰ ὑπὸ τῶν ἐνεδρευόντων τοῦ ἐν σκοτομήνῃ κατατοξεῦσαι αὐτῶν τὰ βέλη ἐνδεδελεχῶς ἐνεδρεύεται ἐν τούτοις ὁ τοιοῦτος.

Ἀρχὴ τῆς ἀληθινῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, καὶ οὗτος σὺν τῷ μετεωρισμῷ τίνων ἐν τῇ ψυχῇ διαμεῖναι οὐ πείθεται. Διασκεδάζεται γὰρ ἡ καρδιά ἐκ τῆς ἡδονῆς τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ διακονίᾳ τῶν αἰσθήσεων. Δέδενται γάρ, φησίν, αἱ ἔσω ἔννοιαι ἐν τῇ αἰσθήσει αὐτῶν ἐν τοῖς αἰσθητηρίοις τοῖς διακονοῦσιν αὐταῖς. Δισταγμὸς καρδίας ἐπεισάγει τῇ ψυχῇ δειλίαν, ἡ δὲ πίστις καὶ ἐν τῇ ἐκκοπῇ τῶν μελῶν δύναται κρατύνει τὴν προαίρεσιν. Ἐν ὅσῳ ὁ πόθος τῆς σαρκὸς ὑπερισχύει ἐν σοί, εὐθραυστος καὶ ἀπτόητος οὐ δυνήσῃ γενέσθαι ἐκ τῶν πολλῶν ἐναντιωμάτων τῶν διαμενόντων πλησίον τοῦ ποθομένου.

Ὁ ἐφιέμενος τῆς τιμῆς, οὐ δύναται στερηθῆναι τῶν αἰτιῶν τῆς λύπης. Οὐδεὶς ἐστὶν ἄνθρωπος ἐν τῇ ἀλλοιώσει τῶν πραγμάτων, ὅστις οὐ κτᾶται ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ ἀλλοίωσιν πρὸς τὸ προκείμενον πρᾶγμα. Ἐὰν ἡ ἐπιθυμία, φησί, γέννημα τῶν αἰσθήσεων ὑπάρχη, σιωπησάτωσαν λοιπὸν οἱ μετὰ περισπασμοῦ τὴν εἰρήνην τῆς διανοίας φυλάττειν ὁμολογοῦντες.

Σώφρων ἐστίν, ὅστις οὐκ ἐν τῷ κόπῳ καὶ τῷ καιρῷ τῆς πάλης καὶ τοῦ ἀγῶνος λέγει, ὅτι παύονται ἐξ αὐτοῦ οἱ αἰσχροὶ λογισμοί, ἀλλ' ὅς τῇ ἀληθείᾳ τῆς καρδίας αὐτοῦ σωφρονίζει τὴν θεωρίαν τῆς διανοίας αὐτοῦ, τοῦ μὴ ἀτενίσαι ἀναιδῶς τοῖς ἀκόλαστοις λογισμοῖς. Καὶ ὅτε ἡ σεμνότης τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ μαρτυρεῖ ἐκ τῆς θεᾶς τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ τὸ πιστόν, ἡ αἰδῶς ὡσπερ καταπέτασμα ἐστὶ κρεμάμενη ἐν τῷ κρυπτῷ χώρῳ τῶν λογισμῶν. Καὶ ὁ σώφρων παρθένος γίνεται, καὶ ἡ ἀγνεία αὐτοῦ τηρούμενη ἐν πίστει τῷ Χριστῷ.

Οὐκ ἐστὶ τι οὕτως ἰκανὸν πρὸς ἀποτροπὴν τῶν προλήψεων τῆς ἀκολασίας ἐκ τῆς ψυχῆς καὶ ἀποδιώκειν τὰς κινουμένας μνήμας τὰς ἐπανισταμένας ἐν τῇ σαρκὶ καὶ ποιούσας ταραχώδη φλόγα, ὡς τὸ βαπτισθῆναι ἐν τῷ ποθῷ τῆς μαθήσεως καὶ καταδιώκειν ὀπίσω τοῦ βάθους τῶν νοημάτων τῆς θείας Γραφῆς. Ὅτε οἱ λογισμοὶ καταβαπτισθῶσι τῇ ἡδονῇ τῆς καταδιώξεως ὀπίσω τῆς σοφίας τῆς τεθησαυρισμένης ἐν τοῖς λόγοις, ἐν τῇ δυνάμει ἐν ἡ ἀπομάσσεται ἐξ αὐτῶν τὴν φανέρωσιν, καταλιμπάνει ὀπίσω τοῦ νότου αὐτοῦ ὁ ἄνθρωπος τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ λανθάνει καὶ πάσας τὰς μνήμας, τὰς ἐνεργούσας εἰκόνας τῆς σωματώσεως τοῦ κόσμου, ἐξαλείφει ἐκ τῆς ψυχῆς καὶ πολλάκις καὶ ἐκ τῆς χρείας τῶν ἐξ ἔθους λογισμῶν, τῶν ἐπισκεπτόντων τὴν φύσιν. Καὶ αὕτη ἡ ψυχὴ ἐν ἐκστάσει διαμένει ἐν ταῖς καιναῖς ἀπαντήσεσι, ταῖς ἐκ τῆς θαλάσσης τῶν μυστηρίων τῶν Γραφῶν.

Καὶ πάλιν ἐὰν ὁ νοῦς νήχηται ἐπὶ τὴν ἐπιβολὴν τῶν ὑδάτων, ἦτοι τῆς θαλάσσης τῶν
10 - Ἰσαὰκ Σύρου

θειῶν Γραφῶν, καὶ μὴ δυνηθῆ εἰς ὄλον τὸ βάθος βυθίσει τὰ νοήματα αὐτοῦ, τοῦ κατανοῆσαι ὄλους τοὺς θησαυροὺς τοὺς ἐν τῷ βυθῷ αὐτῆς, ἀρκετὸν αὐτῷ αὕτη ἢ μελέτη ἐν τῷ πόθῳ αὐτῆς, τοῦ ἐμποδίσαι αὐτοὺς μὴ δραμεῖν πρὸς τὴν φύσιν τοῦ σώματος, καθὼς τὶς τῶν θεοφόρων ἔφησε. Διότι ἡ ἀρδία χαύνη ἐστὶ καὶ οὐ δύναται ὑποφέρειν τὰς κακίας τὰς ἀπαντώσας ἀπὸ τῶν ἔξω καὶ τῶν ἔσω πολέμων. Καὶ οἶδατε, ὅτι ὁ κακὸς λογισμὸς βαρὺς ἐστὶ, καὶ ἐὰν ἡ καρδία μὴ ἀσχοληθῆ ἐν τῇ γνώσει, οὐ δύναται ὑπομεῖναι τὴν ταραχὴν τῆς ὀρμῆς τοῦ σώματος.

Καὶ καθάπερ τὸ βάρος τοῦ σταθμοῦ τῇ ὀξύτητι τῆς ῥοπῆς τοῦ ζυγοῦ πρὸς τὴν ταραχὴν τῶν ἀνέμων, οὕτως ἡ αἰδῶς καὶ ὁ φόβος τῇ ῥοπῇ τῆς διανοίας. Καὶ κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς λείψεως τοῦ φόβου καὶ τῆς αἰδοῦς αἰτία γίνεται τῷ νοῖ ῥέμβεσθαι ἀεὶ καὶ ἐνταῦθα ὡσπερ τὸ αὐτεξούσιον κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἀποστάσεως τὸν φόβον ἐκ τῆς ψυχῆς, ταρασσεται ὁ ζυγὸς τῆς διανοίας ὧδε κάκεισε. Λοιπὸν, ὡσπερ αἱ πλάστιγγες τοῦ ζυγοῦ, ὑπὸ τοῦ βαρυτάτου σταθμίου βαρυνθεῖσαι, οὐκ εὐχερῶς ὑπὸ τῆς τοῦ πνεύματος πνεύσεως ὁ ζυγὸς σαλεύεται, οὕτω καὶ ἡ διάνοια, βαρυνθεῖσα ὑπὸ τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς αἰδοῦς, οὐ ῥαδίως τρέπεται ὑπὸ τῶν σαλευόντων αὐτήν. Καὶ καθ' ὅσον ἡ λείψις τοῦ φόβου ἐν τῇ διανοίᾳ γένηται, κατὰ τοσοῦτον κυριεύεται ὑπὸ τῆς τροπῆς καὶ τῆς ἀλλοιώσεως. Σοφίσθητι τοῦ εἶναι θεμέλιον ἐν τῇ ὁδοιπορίᾳ σου τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ἀποκαθίστασαι ἐν τῇ πύλῃ τῆς βασιλείας χωρὶς κυκλεύσεως ὁδοῦ.

Ἐν πᾶσι τοῖς συναντῶσι σοὶ ἐν ταῖς Γραφαῖς ἀνάκρινον τὸν σκοπὸν τοῦ λόγου, τοῦ βαθῦναι σεαυτὸν καὶ κατανοῆσαι ἐν μεγάλῃ διαγνώσει τὸ βάθος τῶν νοημάτων τῶν ἁγίων. Οἱ ἐκ τῆς θείας χάριτος ἐν τῇ πολιτείᾳ αὐτῶν ὀδηγούμενοι τοῦ φωτισθῆναι, ἀεὶ αἰσθάνονται ὡς ἀκτῖνος τίνος νοητῆς διαπορευομένης ἐν μέσῳ τῶν στίχων τῶν γεγραμμένων καὶ διακρινούσης ἔμπροσθεν τῆς διανοίας τῶν ψιλῶν λόγων ἐκ τῶν πραγμάτων τῶν λεγομένων ἐν μεγάλῃ διανοίᾳ τῇ ψυχικῇ συνέσει.

Ἄνθρωπος ἀναγινώσκων ἐν μεγάλοις στίχοις ψιλῶς, ψιλοῦται καὶ ἡ καρδία αὐτοῦ καὶ σβέννυται ἐκ τῆς ἀγίας δυνάμεως τῆς παρεχούσης τῇ καρδίᾳ γλυκυτάτην γεῦσιν ἐν κατανοήσει ψυχῆς θαυμαστή. Ἐκαστὸν τι πρὸς τὸ συγγενὲς αὐτοῦ τρέχειν εἴωθε. Καὶ ψυχῇ, ἔχουσα μέρος Πνεύματος, ὅταν ἀκούσῃ ῥήματος τοῦ ἔχοντος ἐγκεκρυμμένην ἐν ἑαυτῷ δύναμιν πνευματικὴν, διαπύρως ἔλκει τὴν ὑπόθεσιν αὐτοῦ. Οὐ πάντα ἄνθρωπον ἐξυπνίζει εἰς τὸ θαυμάζειν πρᾶγμα πνευματικῶς λεγόμενον καὶ ἔχον ἐν ἑαυτῷ ἐγκεκρυμμένην δύναμιν μεγάλην. Ὁ λόγος ὁ περὶ ἀρετῆς χρήζει καρδίας σχολαζούσης ἀπὸ τῆς γῆς καὶ τῆς ὁμιλίας αὐτῆς. Ἀνθρώπου δέ, οὔτινος ἢ διάνοια μοχθεῖ ἐν τῇ φροντίδι τῶν παρερχομένων, τὰ τῆς ἀρετῆς πράγματα οὐκ ἐξυπνίζουσι τὸν λογισμὸν αὐτοῦ πρὸς πόθον καὶ ζήτησιν τῆς κτήσεως αὐτῶν. Ἡ λύσις ἢ ἐκ τῆς ὕλης προτερεύει τῇ γενέσει αὐτῆς τοῦ πρὸς Θεὸν δεσμοῦ, εἰ καὶ πολλάκις ἐν τῇ οἰκονομίᾳ τῆς χάριτος εὐρίσκεται προλαμβάνων οὗτος ἐκείνης ἐν τισίν, ὡς πόθος καλύπτει πόθον. Ἡ τάξις τοῦ ἔθους τῆς οἰκονομίας ἄλλη ἐστὶ παρὰ τὴν τάξιν τὴν κοινότητος τῶν ἀνθρώπων. Σὺ δὲ τὴν κοινὴν τάξιν φύλαξον. Ἐὰν δὲ προλάβῃ ἐν σοὶ ἡ χάρις, αὐτῆς ἐστὶ τοῦτο εἰ δὲ μή, ἐν

τῆ ὁδῷ τῶν πάντων ἀνθρώπων, ἐν ἧ ὠδευσαν κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς διαδοχῆς, ἀνάβηθι εἰς τὴν ἀνάβασιν τοῦ πνευματικοῦ πύργου.

Ἐκαστον τι ἐνεργούμενον ἐν τῇ θεωρίᾳ καὶ πληρούμενον δι' ἐντολῆς τῆς ὑπὲρ αὐτοῦ, ἀθεώρητόν ἐστιν ὅλον τοῖς τοῦ σώματος ὀφθαλμοῖς. Καὶ ἕκαστον τι ἐν τῇ πράξει ἐνεργούμενον, σύνθετον ἐστίν, ὅτι ἢ ἐντολὴ ἢ μία μόνη, ἤγουν ἢ πρᾶξις, τῶν ἀμφοτέρων δεῖται, τῆς θεωρίας καὶ τῆς πράξεως, ἕνεκα τῶν σωματικῶν καὶ τῶν ἀσωμάτων. Ἡ σύνθεσις γὰρ τῶν ἑκατέρων μία ἐστί. Τὰ ἔργα τὰ φροντίζοντα τῆς καθαρότητος οὐκ ἀναχαιτίζουσι τὴν αἴσθησιν τῆς μνήμης τῶν παρελθόντων ἐγκλημάτων, ἀλλὰ τὴν λύπην τῆς μνήμης ἐκ τῆς διανοίας λαμβάνουσι, καὶ γίνεται ἀπὸ τοῦ νῦν ἢ τῆς μνήμης διάβασις ἐν τῇ διανοίᾳ ἐπωφελῶς. Πλεονεκτεῖ ἢ πλεονεξία τῆς ψυχῆς ἐν τῇ κτήσει τῆς ἀρετῆς τὸ μέρος τῆς ὁρατῆς ἐπιθυμίας τοῦ ὁμοζύγου σώματος. Πᾶν πρᾶγμα τὸ μέτρον κοσμεῖ. Χωρὶς γὰρ μέτρου, καὶ τὰ νομιζόμενα καλὰ εἶναι, εἰς βλάβην μεθίστανται.

Θέλεις κοινωνῆσαι τῷ Θεῷ ἐν τῷ νοί σου ἐν τῇ λήψει τῆς αἰσθήσεως ἐκείνης τῆς ἡδονῆς, τῆς μὴ καταδεδουλωμένης ταῖς αἰσθήσεσιν; Ἀκολουθήσον τῇ ἐλεημοσύνῃ, ἥτις, ὅταν εὐρέθῃ ἔνδον σου, εἰκονίζεται ἐν σοὶ ἐκεῖνο τὸ κάλλος τὸ ἅγιον, ἐν ᾧ ὁμοιώθης. Τὸ καθολικὸν τοῦ πράγματος τῆς ἐλεημοσύνης, ἐν οὐ καιρῷ τινι μεσιτευομένῳ πρὸς τὴν ἐνότητα τῆς δόξης τῆς λαμπρότητος, τῆς θεότητος κοινωνίαν ἐμποιεῖ τῇ ψυχῇ.

Ἡ ἔνωσις ἢ πνευματικὴ ἐστὶ μνήμη ἀσφράγιστος, ἥτις ἐν διαπύρῳ πόθῳ ἀδιαστάτως ἐν τῇ καρδίᾳ πυρσεύεται, ἐκ τῆς διαμονῆς τῆς πρὸς τὰς ἐντολὰς δύναμιν λαμβάνουσα πρὸς τὸν δεσμόν, οὐ καταχρηστικῶς, οὐδὲ φυσικῶς. Ἐκεῖ γὰρ εὐρίσκει ὑλὴν τῇ ψυχικῇ θεωρίᾳ ἐπιστηριχθῆναι ὑπ' αὐτὴν ὑποστατικῶς. Διὰ τοῦτο ἔρχεται εἰς ἔκπληξιν ἢ καρδία τοῦ καμμύσαι τὰς δίπλας αἰσθήσεις αὐτῆς, τὰς σαρκικὰς καὶ τὰς ψυχικὰς. Οὐκ ἐστὶν ἄλλη τρίβος πρὸς τὴν πνευματικὴν ἀγάπην, ἥτις εἰκονίζει τὴν ἀόρατον εἰκόνα, ἐὰν μὴ πρῶτον ἄρξηται τις τοῦ οἰκτειρῆσαι, καθὼς εἶρηκεν ὁ Κύριος ἡμῶν, πρὸς τὴν τελειότητα τοῦ Πατρός. Καὶ γὰρ οὕτως ἐνετείλατο τοῖς ὑπακούουσιν αὐτῷ, τοῦ θεῖναι τοῦτο θεμέλιον.

Ἄλλος ἐστὶν ὁ λόγος τῆς πράξεως, καὶ ἄλλος ὁ καλὸς λόγος. Καὶ χωρὶς πείρας τῶν πραγμάτων, οἶδεν ἢ σοφία κοσμηῆσαι τοὺς λόγους αὐτῆς καὶ τοῦ λαλῆσαι ἀλήθειαν μὴ γινώσκουσα αὐτὴν καὶ τοῦ φανερῶσαι περὶ τῆς ἀρετῆς, καὶ αὐτὸς μηδέποτε λαβὼν πείραν τοῦ ἔργου αὐτῆς. Ὁ λόγος ὁ ἐκ τῆς πράξεως, ταμεῖον τῆς ἐλπίδος, καὶ ἢ ἄπρακτος σοφία, παραθήκη αἰσχύνης.

Ὡσπερ τεχνίτης ἐστὶ ζωγραφῶν τὸ ὕδωρ ἐν τοῖς τοίχοις καὶ οὐ δύναται τὸ ὕδωρ ἐκεῖνο τὴν δίψαν αὐτοῦ ἀναψύξαι, καὶ ὡσπερ ἄνθρωπος θεωρῶν ἐνύπνια καλά, οὕτω καὶ ὁ ἄπρακτος λόγος. Ὁ ἐκ τῆς πείρας τοῦ ἔργου αὐτοῦ λάλων περὶ ἀρετῆς, μεταδίδωσι τῷ ἀκούοντι αὐτοῦ, ὡσπερ τις μεταδίδωσιν ἐκ τοῦ χρήματος τῆς πραγματείας αὐτοῦ, καὶ ὡσπερ ἐκ τῶν κτημάτων αὐτοῦ σπείρει τὴν διδασκαλίαν εἰς τὰ ὄρα τῶν ἐνωτιζόντων αὐτὸν καὶ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ ἐν παρρησίᾳ μετὰ τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ τέκνων,
12 - Ἰσαὰκ Σύρου

καθὼς ὁ γηραιὸς Ἰακώβ τῷ σὺμφρονι Ἰωσήφ ἔφη «Ἴδού, δέδωκά σοι ἐν μέρος
περισσότερον τῶν ἀδελφῶν σου, ὅπερ ἔλαβον ἐκ τῶν Ἀμορραίων τῷ ζίφει μου καὶ τῷ
τόζω μου».

Ἐκάστῳ ἀνθρώπῳ, ἔχοντι πολιτείαν μεμολυσμένην, ἡ πρόσκαιρος ζωὴ ποθεινὴ αὐτῷ
ἐστὶ καὶ τῷ τούτου δευτέρῳ, τῷ ἐστερημένῳ γνώσεως. Καλῶς εἴρηκέ τις, ὅτι ὁ φόβος
τοῦ θανάτου λυπεῖ ἄνδρα καταγινωσκόμενον ὑπὸ τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ, ὁ δὲ ἔχων
μαρτυρίαν ἀγαθὴν ἐν ἑαυτῷ, οὗτος ἐφίεται τοῦ θανάτου ὡσπερ ζωῆς. Μὴ ψήφισις τινὰ
σοφὸν ἀληθινόν, τὸν ὑπὲρ ταύτης τῆς ζωῆς τῆ δειλία καὶ τῷ φόβῳ καταδουλοῦντα αὐτοῦ
τὴν διάνοιαν. Ὅλα τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακά, τὰ συμβαίνοντα τῇ σαρκί, ἐνύπνια λογίζου
εἶναι οὐ ἐν τῷ θανάτῳ γὰρ μόνῳ ἔχεις λυθῆναι ἐξ αὐτῶν, ἀλλὰ πολλάκις πρὸ τοῦ
θανάτου καταλιμπάνουσι σε καὶ ἀπέρχονται. Ἐὰν δὲ τίνα ἐξ αὐτῶν ἔχωσί τινα κοινωνίαν
ἐν τῇ ψυχῇ σου, αὐτὰ νόμιζε ἔχειν κτήματα σου εἰς τὸν αἰῶνα τοῦτον καὶ εἰς τὸν
μέλλοντα μετὰ σοῦ ὑπάγουσι. Καὶ ἐὰν ὧσι καλά, εὐφραίνου καὶ εὐχαρίστησον τῷ Θεῷ
ἐν τῇ διανοίᾳ σου, ἐὰν δὲ ὧσι κακά, ἔσο περίλυπος καὶ στέναξον καὶ ζήτησον τὴν
ἀπαλλαγὴν ἐξ αὐτῶν, ἐν ᾧ εἶ ἐν τῷ σώματι. Ἐκαστον ἀγαθὸν ἐνεργούμενον ἐν σοὶ
νοητῶς καὶ ἐν τῷ κρύπτῳ, ἔχε αὐτὸ ἀκριβῶς. Ὅτι τὸ βάπτισμα καὶ ἡ πίστις γεγόνασι σοὶ
μεσίται πρὸς αὐτό, ἐν οἷς ἐκλήθης ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὰ ἀγαθὰ
ἔργα αὐτοῦ, σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι.

Ἦ ἡ δόξα καὶ τιμὴ καὶ εὐχαριστία καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Β' - Περὶ Ἀποταγῆς Κόσμου καὶ Ἀποχῆς τῆς πρὸς Ἄνθρώπους Παρρησίας

Ὅταν ἀγαπήσωμεν φυγεῖν ἐκ τοῦ κόσμου καὶ ξένοι τῶν κοσμικῶν γενέσθαι, οὐδὲν οὕτως ἡμᾶς χωρίζει ἐκ τοῦ κόσμου, οὐδὲ θάνατοι τὰ πάθη ἐξ ἡμῶν καὶ διεγείρει καὶ ζωογονεῖ ἡμᾶς εἰς τὰ πνευματικά, ὡς τὸ πένθος καὶ ὁ καρδιακὸς πόνος ὁ μετὰ διακρίσεως. Πρόσωπον γὰρ αἰδήμονος, μιμεῖται τὴν ταπεινῶσιν τοῦ ἡγαπημένου. Καὶ πάλιν οὐδὲν ἡμᾶς ποιεῖ συναναστραφῆναι τῷ κόσμῳ καὶ τοῖς ἐν τῷ κόσμῳ καὶ τοῖς ἐν αὐτῷ μεθυσταῖς καὶ ἀσώτοις, καὶ οὐδὲν ἡμᾶς χωρίζει τῶν θησαυρῶν τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως τῶν Θεοῦ μυστηρίων, ὡς ὁ γελοιασμὸς καὶ ὁ μετὰ παρρησίας μετεωρισμὸς, καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ ἐπιτήδευμα τοῦ δαίμονος τῆς πορνείας.

Ἐπειδὴ δὲ σου πεπείραμαι τῆς φιλοσοφίας, ᾧ ἀγαπητέ, παρακαλῶ σὲ ἐν ἀγάπῃ, παραφυλάττεσθαι ἐκ τῆς ἐπήρειας τοῦ ἐχθροῦ, ἵνα μὴ ἐν τῇ εὐτραπελείᾳ τῶν λόγων ψυχράνης τὴν ψυχὴν σου ἐκ τῆς θερμῆς τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ, τοῦ διὰ σὲ χολῆς γευσαμένου ἐπὶ τοῦ ξύλου τοῦ Σταυροῦ, καὶ ἀντὶ τῆς γλυκείας ἐκείνης μελέτης καὶ τῆς πρὸς Θεὸν παρρησίας ἐμπλήσῃ αὐτὴν φαντασιῶν πολλῶν καὶ σου ἐγρηγορότος, καθεύδοντος δέ, αἰχμαλώτιση αὐτὴν τοῖς ἀτόποις ἐνυπνίοις, ὧν τὴν δυσσομίαν οἱ ἅγιοι Ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ οὐκ ἀνέχονται, Καὶ γένη ἄλλοις ὀλίσθημα καὶ σεαυτῷ σκόλοψ. Παραβίασε οὖν σεαυτὸν μιμήσασθαι τὴν ταπεινῶσιν τοῦ Χριστοῦ, ἵνα μᾶλλον ἐξαφθῇ τὸ πῦρ τὸ ἐν σοὶ πᾶρ' αὐτοῦ καταβληθέν, ἐν ᾧ ἐκριζοῦνται πᾶσαι αἱ κινήσεις τοῦ κόσμου, αἱ ἀποκτείνουσαι τὸν καινὸν ἄνθρωπον καὶ μιαίνουσαι τὰς αὐλὰς τοῦ Κυρίου τοῦ ἁγίου καὶ δυνατοῦ.

Ἐγὼ γὰρ θαρρῶ λέγειν, κατὰ τὸν ἅγιον Παῦλον, «ὅτι ναὸς Θεοῦ ἔσμεν». Ἀγνίσωμεν οὖν τὸν αὐτοῦ ναόν, ὡς αὐτὸς ἅγιος ἐστίν, ἵνα ἐπιθυμήσῃ κατασκηνοῦσαι ἐν αὐτῷ. Ἀγιάσωμεν αὐτόν, ὡς καὶ αὐτὸς ἅγιος ἐστὶ, καὶ κοσμήσωμεν αὐτόν ἐν ἅσιν ἔργοις ἀγαθοῖς καὶ τιμίαις. Θυμιάσωμεν αὐτόν τῷ θυμιάματι τῆς ἀναπαύσεως τοῦ θελήματος αὐτοῦ διὰ καθαρᾶς καὶ καρδιακῆς προσευχῆς, ἣν τῇ κοινωνίᾳ τῶν κοσμικῶν συνεχῶν κινήσεων κτήσασθαι ἀδύνατον) καὶ οὕτως ἐπισκιάσει τῇ ψυχῇ ἢ νεφέλη τῆς δόξας αὐτοῦ καὶ διαυγάσει τὸ φῶς τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ ἐνδοθεν τῆς καρδίας. Καὶ ἐμπλησθήσονται χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης πάντες οἱ οἰκήτορες τοῦ σκηνώματος τοῦ Θεοῦ, οἱ δὲ ἀναιδεῖς καὶ ἀναίσχυντοι τῇ φλογὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐκλείψουσιν.

Ὀνειδίξε οὖν σαυτόν, ἀδελφέ, διαπαντὸς καὶ λέγε. «Οὐαὶ μοι, ᾧ ἀθλία ψυχῇ, ἡγγικέ σου ἢ ἐκ τοῦ σώματος διάλυσις. Ἴνα τι εὐφραίνῃ εἰς ταῦτα ἃ σήμερον μέλλεις καταλεῖψαι καὶ ὧν τῆς θέας στερηθήσῃ εἰς τοὺς αἰῶνας; Πρόσεχε τοῖς ἔμπροσθέν σου καὶ διαλογίζου ἃ ἔπραξας, πῶς καὶ τίνα εἰσὶ, καὶ μετὰ τίνος διήνυσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου, ἢ τίς ἐδέξατο τὸν κόπον τῆς ἐργασίας τῆς γεωργίας σου, καὶ τίνα εὐφρανας ἐν τῇ σῇ παλαιστρᾷ, ἵνα πρὸς ἀπάντησιν σου ἐξέλθῃ ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐξόδου σου. Τίνα δὲ ἔτερπας ἐν τῷ σῷ δρόμῳ, ἵνα ἐν τῷ λιμένι αὐτοῦ ἀναπαυθῆς. Τίνος δὲ χάριν

έταλαιπώρησας κοπιῶσα, ἵνα φθάσης εἰς αὐτὸν ἐν χαρᾷ, τίνα τε ἐκθήσω φίλον ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι, ἵνα σὲ ἄρτι ὑποδέξῃται ἐν τῇ ἐξόδῳ σου, ἐν ποίῳ ἀγρῷ ἐθητεύσω, Καὶ τὶς ὁ μέλλων σοὶ παρασχεῖν τὸ μίσθωμα ἐν τῇ δύσει τοῦ ἡλίου τοῦ χωρισμοῦ σου.

Σὺ ἐξέτασαν σαυτήν, ᾧ ψυχῇ, καὶ βλέπε πρὸς ποίαν γῆν ἢ μερὶς σου καί, εἰ διεπέρασας τὸν ἀγρὸν τὸν καρποφοροῦντα πικρίαν τοῖς γεωργοῦσιν αὐτόν, κράξον καὶ βόησον ἐν στεναγμῷ καὶ ἀδημονίᾳ, τὰ ἀναπαύοντα τὸν Θεὸν σου ὅπερ τὰς θυσίας καὶ τὰ ὀλοκαυτώματα. Βρῦέτω τὸ στόμα σου ὀδυνηρᾶς φωνάς, αἷς οἱ ἅγιοι Ἄγγελοι ἐπιτέρπονται. Βάψον σου τὰς παρειᾶς ἐν τῷ κλαυθμῷ τῶν ὀμμάτων σου, ἵνα ἐπαναπαύσῃται σοὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα καὶ ἀπολούσῃ σὲ τοῦ ῥύπου τῆς κακίας σου.

Ἐξιλέωσαι σου τὸν Κύριον ἐν δάκρυσιν, ἵνα πρὸς σὲ παραγένῃται. Ἐπικάλεσαι Μαρίαν καὶ Μάρθαν διδάξαι σε πενθικὰς φωνάς, βόησον τῷ Κυρίῳ.

Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, Ὁ ἐπὶ Λαζάρου κλαύσας καὶ δάκρυα λύπης καὶ συμπαθείας στάξας ἐπ' αὐτῷ, δέξαι δάκρυα πικρίας μου. Τοῖς πάθεσί σου, τὰ πάθη μου θεράπευσαν. Τοῖς τραύμασί σου, τὰ τραύματά μου ἰάτρευσον τῷ αἵματί σου, τὸ αἷμα μου καθάγνισον καὶ συγκέρασον τῷ σώματί μου τὴν ὀσμὴν τοῦ ζωοποιοῦ σου σώματος. Ἡ χολή, ἣν παρὰ τῶν ἐχθρῶν ἐποτίσθης, γλυκάναι μου τὴν ψυχὴν ἀπὸ τῆς πικρίας, ἣς με ὁ ἀντίδικος ἐπότισε. Τὸ σῶμα σου τὸ ἐπὶ ξύλου Σταυροῦ ταυθέν, διαπέτασαί μου τὸν νοῦν πρὸς σε, τὸν ὑπὸ τῶν δαιμόνων κάτω ἐλκυσθέντα. Ἡ κεφαλὴ σου, ἣν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ ἔκλινας, ὑψῶσαι μου τὴν κεφαλὴν τὴν κολαφισθείσαν ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων. Αἱ πανάγιοι σου χεῖρες αἱ καθηλωθείσαι ὑπὸ ἀπίστων ἐν τῷ Σταυρῷ, ἀναγαγέτωσάν με πρὸς σὲ ἐκ τοῦ χάσματος τῆς ἀπώλειας, ὡς ὑπέσχετο τὸ πανάγιόν σου στόμα.

Τὸ πρόσωπον σου τὸ δεξάμενον ῥαπίσματα καὶ ἐμπτύσματα ὑπὸ τῶν καταράτων, στιλβωσάτω μου τὸ πρόσωπον τὸ χρανθὲν ἐν ταῖς ἀνομίαις. Ἡ ψυχὴ σου, ἣν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ὦν τῷ Πατρὶ σου παρέδωκας, ὀδηγησάτω με πρὸς Σὲ ἐν τῇ χάριτί σου.

Οὐκ ἔχω καρδίαν ὀδυνηρὰν πρὸς ἀναζήτησίν σου, οὐκ ἔχω μετάνοιαν, οὐδὲ κατάνυξιν, τὰ ἐπανάγοντα τὰ τέκνα πρὸς τὴν ἰδίαν κληρονομίαν. Οὐκ ἔχω, Δέσποτα, δάκρυον παρακλητικόν. Ἐσκοτίσται μοὶ ὁ νοῦς ἐν τοῖς βιωτικοῖς καὶ οὐκ ἰσχύει ἀτενίσει πρὸς σὲ ἐν ὀδύνῃ. Ἐψυκταί μοι ἡ καρδία ἐκ τοῦ πλήθους τῶν πειρασμῶν, καὶ οὐ δύναται θερμανθῆναι τοῖς δάκρυσιν τῆς πρὸς σὲ ἀγάπης. Ἀλλὰ σύ, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ ὁ Θεός, ὁ θησαυρὸς τῶν ἀγαθῶν, δώρησαί μοι μετάνοιαν ὀλόκληρόν καὶ καρδίαν ἐπίπονον, ἵνα ἐξέλθω ὀλοψύχως εἰς ἀναζήτησίν σου. Χωρὶς γὰρ σου, παντὸς ἀγαθοῦ ξενωθήσομαι. Χάρισαι οὖν μοι, ᾧ ἀγαθέ, τὴν χάριν σου. Ὁ Πατήρ, ὁ προαγαγὼν σε ἐκ τῶν κόλπων αὐτοῦ ἀχρόνως καὶ αἰδίως, ἀνακαινισάτω ἐν ἐμοὶ τὰς μορφὰς τῆς σῆς εἰκόνας. Κατέλιπόν σε, μὴ με ἐγκαταλίπῃς. Ἐξῆλθον ἀπὸ σου, ἐξελθε εἰς ἀναζήτησίν μου καὶ εἰσάγαγέ με εἰς τὴν νομὴν σου καὶ συγκαταρίθμησόν με τοῖς προβάτοις τῆς ἐκλεκτῆς σου ποιμνῆς καὶ διάθρεψόν με σὺν αὐτοῖς ἐκ τῆς χλόης τῶν θείων μυστηρίων σου, ὧν ἡ καθαρᾶ καρδία καταγώγιον σου ὑπάρχει καὶ καθορᾶται ἐν αὐτῇ ἢ ἔλλαμμις τῶν σῶν

15 - Ἰσαὰκ Σύρου

*ἀποκαλύψεων, ἣτις ἐστὶ παράκλησις καὶ ἀναψυχή τῶν κοπιασάντων διὰ Σὲ ἐν ταῖς
θλίψεσι καὶ ταῖς παντοδαπαῖς αἰκίαις».*

Ἔς τίνος ἐλλάμψεως καὶ ἡμεῖς ἀξιωθείμεν χάριτι καὶ φιλανθρωπία Σοῦ τοῦ Σωτῆρος
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Γ' - Περὶ Ἀναχωρήσεως καὶ ὅτι οὐ δεῖ δειλίαν καὶ φοβεῖσθαι, ἀλλὰ στηρίζεσθαι τὴν καρδίαν τῇ εἰς Θεὸν πεποιθήσει καὶ θαρρῆν τῇ ἀδιστακτῶ πίστει ὡς ἔχοντας φρουρὸν καὶ φύλακα τὸν Θεὸν

Ἐὰν ποτὲ εὐρέθης τῆς ἀναχωρήσεως ἄξιος, τῆς ἐχούσης ἐλαφρὰ τὰ φορτία ἐν τῇ βασιλείᾳ τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς, μὴ κατεπείξῃ σε ὁ λογισμὸς τοῦ φόβου κατὰ τὴν συνήθειαν αὐτοῦ ἐν πολλοῖς τρόποις τῆς ἀλλοιώσεως τῶν λογισμῶν καὶ τῆς ἀναστροφῆς αὐτῶν, ἄλλα μᾶλλον ἔσο πιστεύων, ὅτι ὁ φύλαξ σου μετὰ σεαυτοῦ ἐστί, καὶ πληροφορήθητι ἐν τῇ σοφίᾳ σου ἀκριβῶς, ὅτι σὺ μετὰ πάσης τῆς κτίσεως ὑπὸ ἐνὶ Δεσπότη ἐστέ, ἐνὶ νεύματι τὰ πάντα κινοῦντι καὶ σαλεύοντι καὶ πραύνοντι καὶ οἰκονομοῦντι, καὶ οὐδεὶς σύνδουλος δύναται βλάψαι τινὰ τῶν συνδούλων αὐτοῦ, δίχα τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ προνοοῦντος τῶν πάντων καὶ διϊθύνοντος, καὶ εὐθέως ἀνάστα καὶ θάρσει. Καὶ ἐὰν ἐδόθη ἡ ἐλευθερία τισίν, ἀλλ' οὐκ ἐν παντὶ πράγματι. Οὔτε γὰρ οἱ δαίμονες, οὔτε τὰ θηρία φθαρτικά, οὔτε οἱ ἐν κακίᾳ ἄνθρωποι δύνανται πληρῶσαι τὸ θέλημα αὐτῶν εἰς φθορὰν καὶ ἀπώλειαν, εἰ μὴ τὸ τοῦ κυβερνῶντος ἐπιτρέψει βούλημα καὶ δοίη τόπον ποσότητος; Οὐ γὰρ τὴν ἐλευθερίαν ἐπιτρέπει ἐλθεῖν εἰς ἐνέργειαν ἅπασαν. Εἰ γὰρ τοῦτο ἦν, οὐκ εἶχε ζῆσαι πᾶσα σάρξ. Οὐκ εἶ γὰρ ὁ Κύριος τὴν κτίσιν αὐτοῦ, ἵνα πλησίαση αὐτῇ ἡ τῶν δαιμόνων ἐξουσία καὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐνεργήσῃ ἐν αὐτῇ τὸ θέλημα αὐτῶν. Διὰ τοῦτο λέγε αἰεὶ τῇ ψυχῇ σου, Ἔχω φύλακα φυλάσσοντά με καὶ οὐ δύναται τι τῶν κτισμάτων φανῆναι ἐνώπιον μου μόνον, εἰ μὴ ἄνωθεν γένηται κέλευσμα. Πίστευσον δέ, ὡς οὐδὲ θεαθῆναι τοῖς ὀφθαλμοῖς σου καὶ τοῖς ὠσιν ἀκουτίσαι σου τὰς αὐτῶν ἀπειλὰς τολμῶσιν. Εἰ γὰρ εἶχον ἐπιτροπὴν ἄνωθεν ἐκ τοῦ ἐπουρανίου, οὐκ ἦν ἀνάγκη λόγου καὶ λόγων, ἀλλὰ τῷ ἑαυτῶν θελήματι καὶ τὸ ἔργον ἐπηκολούθει.

Πάλιν δὲ λέγε σεαυτῷ, ὅτι, εἰ τὸ θέλημα ἐστί τοῦ Δεσπότη μου τὸ κατεξουσιάσαι τοὺς πονηροὺς τοῦ πλάσματος, οὐδὲ ἐγὼ τουτὶ δέχομαι δυσχερῶς, ὥσπερ τις μὴ θέλων καταργῆσαι τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου αὐτοῦ. Καὶ οὕτως ἐν τοῖς πειρασμοῖς σου χαρᾶς πλησθήσῃ, ὡς τις γνοὺς καὶ ἀκριβῶς αἰσθηθεὶς, ὅτι τὸ νεῦμα τοῦ Δεσπότη διακυβερνῶν σε καὶ διευθύνει σε. Λοιπὸν στηρίξον τὴν καρδίαν σου ἐν τῷ πεποιθέναι πρὸς Κύριον καὶ μὴ φοβηθῆς, μήτε ἀπὸ φόβου νυκτερινοῦ μήτε ἀπὸ βέλους πετωμένου ἡμέρας. Ἡ πίστις γάρ, φησί, τοῦ δικαίου, ἢ πρὸς τὸν Θεόν, ἐξημεροῖ τὰ θηρία τὰ ἄγρια, ὡς τὰ πρόβατα. Οὐκ εἰμί, φησί, δίκαιος, ἵνα πεποιθῶς ᾶ ἐπὶ Κύριον. Ἀλλὰ σὺ ἀληθῶς διὰ τὴν ἐργασίαν τῆς δικαιοσύνης ἐξῆλθες εἰς τὴν ἔρημον τὴν πλήρη θλίψεων καὶ διὰ τοῦτο ὑπήκοος ἐγένου τῷ θελήματι τοῦ Θεοῦ. Λοιπὸν ματαίως κοπιᾶς, ὅταν βαστάζῃς τούτους τοὺς κόπους, οὐχ ὅτι ὁ Θεὸς θέλει τὸν κόπον τῶν ἀνθρώπων, εἰ μὴ σὺ προσφέρῃς αὐτῷ θυσίαν ἀγάπης τὴν σεαυτοῦ θλίψιν. Ταύτην τὴν διάκρισιν δεικνύουσι πάντες οἱ ἀγαπῶντες τὸν Θεόν, θλίβοντες ἑαυτοὺς ὑπὲρ τῆς εἰς αὐτὸν ἀγάπης. Οἱ γὰρ εὐδοκοῦντες ἐν τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ ζῆσαι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, θλίψιν αἴρουσι καὶ διωγμὸν ὑπομένουσι.

Κάκεινος ἐν ἐξουσία γενέσθαι ποιεῖ αὐτοὺς τῶν ἑαυτοῦ κρυπτῶν θησαυρῶν.

Περὶ προκοπῆς τῆς ἐκ τῶν πειρασμῶν γινομένης τοῖς μετὰ εὐχαριστίας καὶ ἀνδρείας αὐτοὺς ὑπομένουσιν.

Εἶπε γὰρ τις τῶν ἀγίων, ὅτι ἦν τις τῶν ἀναχωρητῶν γέρον τίμιος, καὶ ἀπῆλθον πρὸς αὐτὸν ἅπαξ καὶ ἤμην ἐν λύπῃ ἐκ τῶν πειρασμῶν. Αὐτὸς δὲ ἦν ἀσθενῶν κατακείμενος, καὶ ὅτε ἠσπασάμην αὐτόν, ἐκάθισα πρὸς αὐτόν καὶ εἶπον αὐτῷ: Εὐῖσαι ὑπὲρ ἐμοῦ, πάτερ, ὅτι πάνυ λυποῦμαι ἐκ τῶν πειρασμῶν τῶν δαιμόνων.

Ὁ δὲ ἀνοιξας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, προσέσχε μοι καὶ εἶπε. «*Τέκνον, σὺ νεώτερος εἶ καὶ οὐκ ἀφίησιν ὁ Θεὸς ἐπὶ σὲ πειρασμούς*».

Καγὼ εἶπον αὐτῷ. Καὶ νεώτερος εἰμί, πειρασμοὺς δὲ ἰσχυρῶν ἔχω ἀνδρῶν. Κάκεινος πάλιν εἶπε. «*Λοιπὸν θέλει σὲ ὁ Θεὸς σοφίσει*».

Καγὼ εἶπον. «*Πῶς σοφίσει με; ἐγὼ γὰρ καθ' ἡμέραν γεύομαι τοῦ θανάτου*». Κάκεινος αὖθις.

«*Ὁ Θεός, εἶπε, ἀγαπᾷ σε, σιώπα. Μέλλει ὁ Θεὸς δοῦναι σοι τὴν χάριν αὐτοῦ*». Ἐφη δε πάλιν. «*Γνωῖθι, τέκνον, ὅτι τριάκοντα χρόνους πόλεμον μετὰ τῶν δαιμόνων ἐποίησα, καὶ τὸν εἰκοστὸν παραδρομῶν, οὐ ἐβοηθήθην τὸ σύνολον. Ἦνίκα δὲ καὶ τὸν πέμπτον τοῦτον παρελάσας ἐτύγγαναν, ἠρξάμην εὐρίσκειν ἀνάπαυσιν καί, ὁδῶ τοῦ χρόνου βαδίζοντας, ἐπληθύνετο. Τοῦ δὲ ἐβδόμου παραρρύνεντος καὶ τοῦ μέτ' αὐτόν ἐπιστάντος ὀγδόου, εἰς πλῆθος ἐπετεινετο πλεῖον. Παρατρέχοντας δὲ καὶ τοῦ τριακοστοῦ καὶ πρὸς τὸ τέλος καταφθάνοντας, ἤδη, οὕτως ἐκραταιώθη ἡ ἀνάπαυσις, ὡς μηδὲ τὸ μέτρον αὐτῆς εἰς ὅσον προέβη γινώσκειν με. Καὶ ἐπέφερον ὅτι ὅτε ἀναστῆναι θελήσω εἰς τὴν λειτουργίαν μου, μίαν δόξαν λειτουργῆσαι ἀφίεμαι, εἰς δὲ τὰ λοιπά, ἐὰν στῶ τρεῖς ἡμέρας, εἰς ἔκκληξιν μετὰ τοῦ Θεοῦ γίνομαι καὶ τοῦ κόπου οὐδ' ὅλως αἰσθάνομαι*». Ἴδου τὸ ἔργον τοῦ πολλοῦ καιροῦ, ποίαν ἀνάπαυσιν ἀπλήρωτον ἀπεγέννησεν. Ὅτι ἡ φυλακὴ τῆς γλώσσης οὐ μόνον ἐξυπνίζει τὸν νοῦν πρὸς τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ τῇ ἐγκρατεῖα συμβάλλεται.

Ἦν τις τῶν πατέρων καὶ ἦν ἐσθίων δεύτερον τῆς ἐβδομάδος, καὶ εἶπεν ἡμῖν, ὅτι ἐν τῇ ἡμέρᾳ, ἐν ἣ λαλῶ τι, τὸν κανόνα τῆς νηστείας κατὰ τὴν συνήθειαν μου οὐ δυνατὸν μοι φυλάξαι, ἀλλ' ἀναγκάζομαι καταλῦσαι. Καὶ ἐνοήσαμεν, ὅτι ἡ φυλακὴ τῆς γλώττης οὐ μόνον ἐξυπνίζει τὸν νοῦν πρὸς τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔργοις τοῖς φανεροῖς, τοῖς διὰ τοῦ σώματος ἐνεργουμένοις, ἰσχὺν μεγάλην κρυπτῶς παρέχει εἰς τὸ τελεσθῆναι αὐτά, φωτίζει τε καὶ ἐν τῇ κρυπτῇ ἐργασία, καθὼς εἶπον οἱ Πατέρες ὅτι ἡ φυλακὴ τοῦ στόματος ἐξυπνίζει τὴν συνείδησιν πρὸς τὸν Θεόν, ἐὰν ἐν γνώσει τις σιωπᾷ.

Οὗτος ὁ ἅγιος συνήθειαν εἶχε πολλὴν εἰς τὴν ἀγρυπνίαν τῆς νυκτός. Ἔλεγε γάρ, ὅτι τὴν νύκτα ἐκείνην, καθ' ἣν ἴσταμαι ἕως πρωί, μετὰ τὴν ψαλμωδίαν ἀναπαύομαι, μετὰ δὲ

τὸ τοῦ ὕπνου ἐξυπνισθῆναί με, ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ γίνομαι οὕτως, ὡς ἄνθρωπος τις μὴ ὢν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, καὶ λογισμοὶ γήινοι ἐν τῇ καρδίᾳ μου οὐδαμῶς ἀναβαίνουσιν, οὐδὲ τῶν ὠρισμένων κανόνων χρεῖαν ἔχω, ἀλλ' ἐν τῇ ἐκπλήξει γίνομαι ὅλην τὴν ἡμέραν ἐκείνην.

Ἐν μιᾷ οὖν τῶν ἡμερῶν ἤμην ἐσθίων, τεσσάρων παρελθουσῶν πρότερον, μηδενὸς τὸ παράπαν γευσάμενος, καὶ ὅτε ἀνέστην εἰς τὴν τῶν ἐσπερινῶν λειτουργίαν καὶ οὕτως ἵνα γεύσωμαι, ἔστην ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ κελλίου μου, ὅτε ἦν ἥλιος πολὺς καὶ ἀρξάμενος μόνον εἰς μίαν δόξαν, ἠσθήθην τῆς λειτουργίας μου, καὶ ἔκτοτε ἔμεινα μὴ γινώσκων ὅποι τυγχάνω καὶ ἤμην οὕτως, ἕως τοῦ ἀνατεῖλαι πάλιν τὸν ἥλιον εἰς τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν καὶ θερμᾶναι τὸ πρόσωπόν μου. Καὶ τότε, ὅτε ὁ ἥλιος ἐπὶ πλεῖον ἐβάρυνέ μου καὶ κατέκαυσέ μου τὸ πρόσωπον, ἐστράφη ὁ νοῦς μου πρὸς ἐμέ, καὶ ἰδοὺ εἶδον, ὅτι ἄλλη ἡμέρα ἐστί, καὶ ηὐχαρίστησα τῷ Θεῷ, ὅτι πόσον ἡ χάρις αὐτοῦ ὑπερεκχεῖται ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον. Καὶ εἰς ποίαν μεγαλωσύνην ἀξιοῖ τοὺς καταδιώκοντας αὐτὸν

Λοιπὸν αὐτῷ μόνῳ πρέπει ἡ δόξα καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

ΛΟΓΟΣ Δ' - Περί Τοῦ Πόθου τοῦ Κόσμου

Ὁ λόγος τοῦ Κυρίου ὁ ἀληθινός, ὃν εἶρηκεν, ὅτι οὐ δύναται τις μετὰ τοῦ πόθου τοῦ κόσμου τὴν ἀγάπην κτήσασθαι τοῦ Θεοῦ, οὐδὲ μετὰ τῆς κοινωνίας αὐτοῦ δυνατὸν κοινωνίαν κεκτήσθαι πρὸς τὸν Θεόν, οὐδὲ σὺν τῇ μερίμνῃ αὐτοῦ ἔχειν τὴν μέριμναν τοῦ Θεοῦ. Ὅταν ταῦτα τὰ τοῦ Θεοῦ καταλείψωμεν διὰ τὴν κενοδοξίαν, ἢ πολλάκις διὰ τὴν ἔνδειαν τῆς χρείας τοῦ σώματος, κλίνουσι πολλοὶ ἐξ ἡμῶν εἰς ἄλλα, οἵτινες ἐξωμολογήσαντο ἐργάσασθαι τὰ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν καὶ οὐ μνημονεύουσι τῆς ἐπαγγελίας τοῦ Κυρίου, ἧς εἶρηκεν· Ἐὰν πᾶσαν μέριμναν ὑμῶν ποιήσητε περὶ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, οὐ στερήσω ὑμᾶς τῶν τῆς χρείας τῆς φύσεως τῆς ὀρωμένης, ἀλλ' ἔρχεται ὑμῖν πάντα μετὰ τῶν λοιπῶν. Οὐ γὰρ ἀφήσω ὑμᾶς μεριμνῆσαι περὶ αὐτῶν. Περὶ τῶν ἀψύχων πετεινῶν τῶν δι' ἡμᾶς κτισθέντων μεριμνᾶ, καὶ ἡμῶν ἀμελήσειεν; Οὐδαμῶς. Τῷ μεριμνῶντι εἰς τὰ πνευματικά, ἢ περὶ τίνος ἐξ αὐτῶν, τὰ σωματικά εὐτρεπίζονται αὐτῷ χωρὶς τῆς περὶ αὐτὰ μερίμνης πρὸς τὴν στενοχωρίαν αὐτῶν καὶ πρὸς τὸν καιρόν, ὁ δὲ ἐν τοῖς σωματικοῖς μεριμνῶν πέραν τοῦ δέοντος, ἀκουσίως ἐκπίπτει καὶ τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν δὲ ἡμεῖς σπουδάσωμεν μεριμνῆσαι εἰς ταῦτα, τὰ διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, αὐτὸς μεριμνᾶ καὶ περὶ τῶν ἀμφοτέρων, κατὰ τὸ μέτρον τοῦ ἀγῶνος ἡμῶν.

Ὅμως ἡμεῖς τὴν πείραν τοῦ Θεοῦ, μὴ ἐν τοῖς σωματικοῖς ζητήσωμεν, ἀντὶ τῶν ἔργων τῶν ψυχῶν ἡμῶν, ἀλλὰ περὶ τῆς ἐλπίδος τῶν μελλόντων τρέψωμεν πάντα τὰ ἔργα ἡμῶν. Ὁ γὰρ προσάπαξ ἐξ ἀγάπης τῆς ψυχῆς ἑαυτοῦ ἐκδουὺς ἑαυτὸν εἰς ἀρετὴν καὶ ἐπιθυμήσας τὴν ἐργασίαν αὐτῆς τελειῶσαι, οὐ μεριμνᾶ πάλιν περὶ τῶν σωματικῶν, εἴτε εἰσὶν, εἴτε καὶ μή, περὶ ὧν πολλάκις παραχωρεῖ πειραθῆναι ἐν τοῖς τοιούτοις τοὺς ἐναρέτους καὶ ἐκ παντὸς τόπου ἀφίησιν ἐξυπνισθῆναι κάτ' αὐτῶν καὶ πλήττει αὐτοὺς ἐν τῷ σώματι αὐτῶν, κατὰ τὸν Ἰώβ, καὶ εἰσφέρει αὐτοὺς εἰς πτωχείαν καὶ εἰς ἀποστασίαν τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ πλήττει αὐτοὺς εἰς ἅπερ κέκτηνται, μόνον δὲ ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν οὐ προσεγγίζει βλάβη.

Οὐ δυνατὸν γάρ, ἐν τῇ ὁδῷ τῆς δικαιοσύνης ὅταν ὀδεύωμεν, μὴ ἀπαντῆσαι ἡμῖν στυγνότητα, καὶ τὸ σῶμα ἐν νόσοις μὴ κάμνειν καὶ πόνοις, καὶ ἀναλλοίωτον μένειν, εἴπερ ἐν τῇ ἀρετῇ ζῆν ἀγαπήσομεν. Ἄνθρωπος δὲ διάγων ἐν τῷ ἑαυτοῦ θελήματι, ἐν φθόνῳ ἢ ἐν ἀφανισμῷ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἢ ἐν τινὶ ἄλλῳ τῶν βλαπτόντων αὐτόν, κατάκρισιν ἔχει. Ἐὰν δέ, ὅτε πορευθεῖ ἐν τῇ ὁδῷ τῆς δικαιοσύνης καὶ ποιεῖται τὴν πορείαν αὐτοῦ πρὸς τὸν Θεόν, πολλοὺς τε τοὺς ὁμοίους αὐτῷ κέκτηται καὶ ἀπαντήσῃ τι τῶν τοιούτων, οὐ πρέπει αὐτῷ ἐκκλίνειν ἐξ αὐτῆς, ἀλλὰ μετὰ χαρᾶς ὑποδέξασθαι δεῖ ἀνεξετάστως καὶ εὐχαριστῆσαι τῷ Θεῷ, ὅτι ἔπεμψεν αὐτῷ τὴν χάριν ταύτην, καὶ ἠξιώθη δι' αὐτόν εἰς πειρασμὸν ἐμπεσεῖν καὶ κοινωνὸς γενέσθαι τῶν παθημάτων τῶν Προφητῶν τε καὶ Ἀποστόλων καὶ τῶν λοιπῶν Ἁγίων, τῶν ὅπερ τῆς ὁδοῦ ταύτης ὑπομεινάντων τὰς θλίψεις, εἴτε ἐξ ἀνθρώπων ἔλθωσιν, εἴτ' ἐκ δαιμόνων, εἴτ' ἐκ τοῦ σώματος. Χωρὶς γὰρ νεύματος Θεοῦ ἐλθεῖν ταῦτα καὶ παραχωρηθῆναι οὐκ ἐνδέχεται, ἵνα γένηται αὐτῷ ἀφορμὴ εἰς δικαιοσύνην.

Οὐ δυνατὸν γὰρ ἄλλως πῶς ποιῆσαι τὸν Θεὸν εὐεργετηθῆναι τὸν ἐπιθυμήσαντα εἶναι πρὸς αὐτόν, ἢ ἐνέγκαι αὐτῷ πειρασμοὺς ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι τοῦτον ποιῆσαι ἑαυτὸν ἀξιωθῆναι τῆς μεγαλωσύνης ταύτης, ἀντὶ τῶν θείων τούτων εἰσελθεῖν εἰς πειρασμοὺς καὶ χαρῆναι χωρὶς χαρίσματος παρὰ τοῦ Χριστοῦ. Μαρτυρεῖ δὲ τοῦτο ὁ ἅγιος Παῦλος. Τοσοῦτον γὰρ τοῦτο τὸ πρᾶγμα μέγα ἐστίν, ὡς φανερῶς καλεῖν αὐτὸ χάρισμα, τὸ παρασκευάζεσθαι τίνα ὑπὲρ τῆς εἰς Θεὸν ἐλπίδος παθεῖν. Λέγει γὰρ «*τοῦτο ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐδόθη ἡμῖν, τό, οὐ μόνον εἰς Χριστὸν πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ τό, ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν*». Καὶ ὡσπερ ὁ ἅγιος Πέτρος ἔγραψεν ἐν τῇ ἑαυτοῦ ἐπιστολῇ, ὅτι «*ὅταν πάσχητε ὑπὲρ τῆς δικαιοσύνης, μακάριοι ἐστέ, ὅτι κοινωνοὶ τῶν παθημάτων τοῦ Χριστοῦ γεγόνατε*». Λοιπὸν οὐχ ὅταν γένη ἐν πλατυσμῷ χαίρειν σε δέον, ἐπὶ δὲ ταῖς θλίψεσι τῷ προσώπῳ ἐπιστυγνάζειν καὶ ὡς ἀλλοτρίας τῆς ὁδοῦ τοῦ Θεοῦ ταύτας λογίζεσθαι. Ἐξ αἰῶνος γὰρ καὶ ἀπὸ γενεῶν ἐν σταυρῷ καὶ θανάτῳ πατεῖται ἡ τρίβος αὐτοῦ. Πόθεν δὲ σοι τοῦτο; Ἴνα μάθησι, ὡς ἔξωθεν τῆς ὁδοῦ τοῦ Θεοῦ εἰ καὶ ἐξ αὐτῆς λείπη οὐχὶ κατ' ἴχνος τῶν ἀγίων ἐθέλεις ὁδεῦσαι ἢ ἄλλην ὁδὸν ἰδίαν ἑαυτῷ βούλει σκευάσαι καὶ ἀπαθῶς διατρίψαι ἐν αὐτῇ.

Ἡ ὁδὸς τοῦ Θεοῦ σταυρὸς καθημερινὸς ἐστίν. Οὐδεὶς γὰρ ἐν τῷ οὐρανῷ ἀνήλθε μετὰ ἀνέσεως. Τὴν γὰρ ταύτης ὁδὸν γινώσκουμεν ὅποι καὶ καταλύει. Τὸν ἐν ὅλῃ καρδίᾳ ἐκδύντα ἑαυτὸν τῷ Θεῷ, οὐδέποτε βούλεται ὁ Θεὸς ἀμέριμον εἶναι. Τοῦτο δὲ μεριμνᾶν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τούτου γινώσκεται, ὅτι ἐκ τοῦ Θεοῦ προνοεῖται, ὅταν πέμψη αὐτῷ ἀεὶ λύπας.

Οἱ ἐν πειρασμοῖς διάγοντες, οὐδέποτε παραχωροῦνται ὑπὸ τῆς προνοίας ἐλθεῖν εἰς τὰς χεῖρας τῶν δαιμόνων. Μάλιστα ἐὰν τοὺς πόδας καταφιλόσι τῶν ἀδελφῶν καὶ σκεπάζωσι τὰς αἰτίας αὐτῶν καὶ κρύπτωσιν αὐτάς, ὡς τὰς ἑαυτῶν. Ὁ θέλων ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ εἶναι ἀμέριμος καὶ τοῦτο ἐπιθυμῶν καὶ τῇ ἀρετῇ διατρίβειν ἐπιποθῶν, οὗτος κενὸς ἐστὶν ἐκ ταύτης τῆς ὁδοῦ. Οἱ δίκαιοι γὰρ οὐ μόνον τῷ ἑαυτῶν θελήματι ἀγωνίζονται ἐν τοῖς ἀγαθοῖς ἔργοις, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν πειρασμῶν ἀκουσίως ἐν μεγάλῳ ἀγῶνι τυγχάνουσι, πείρας ἕνεκεν τῆς ὑπομονῆς αὐτῶν. Ψυχὴ γὰρ ἢ κατέχουσα τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, οὐ φοβεῖται ἐκ τίνος βλάπτοντος αὐτὴν σωματικῶς. Ὅτι ἐν αὐτῷ ἐλπίζει ἀπὸ τοῦ νῦν, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Ε' - Περὶ τοῦ Μακρύνεσθαι τοῦ Κόσμου καὶ Πάντων τῶν Θολούντων τὸν Νοῦν

Πολλὴν ὁ Θεὸς δέδωκε τοῖς ἀνθρώποις τὴν τιμὴν τῆ διπλῆ μαθήσει, δι' ἧς αὐτοῖς ἐχαρίσατο, καὶ πανταχόθεν αὐτοῖς ἤνοιξε θύραν κεκλεισμένην, τοῦ εἰσελθεῖν εἰς τὴν σωτηριώδη ἐπίγνωσιν. Θέλεις δὲ μάρτυρα πιστὸν τῶν εἰρημένων; Σὺ εἰς ἑαυτὸν γενοῦ, καὶ οὐ μὴ ἀπόλλῃ. Εἰ δὲ καὶ ἔξωθεν βούλει τοῦτο γινῶναι, ἔχεις ἄλλον διδάσκαλον καὶ μάρτυρα ὁδηγοῦντα σε ἀπλανῶς πρὸς τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας.

Νοῦς ἐμπεφυρμένος οὐ δύναται φυγεῖν τὴν λήθην, καὶ ἡ σοφία τὴν ἑαυτῆς θύραν τῷ τοιούτῳ οὐκ ἀνοίγει. Ὁ δυνηθεὶς καταλαβεῖν ἐν ἀκριβεῖ γνώσει πρὸς ποίαν ἰσότητά τὸ πέρας τῶν πάντων περαιουῖται, πρὸς ἀποταγὴν τῶν βιωτικῶν ἄλλου διδασκάλου οὐ δέεται. Ὁ ὑπὸ Θεοῦ δοθεὶς ἐν πρώτοις φυσικὸς νόμος τῷ ἀνθρώπῳ ἢ θεωρία ἐστὶ τῶν κτισμάτων αὐτοῦ, ὁ δὲ διὰ γραμμάτων νόμος μετὰ τὴν παράβασιν προστεθεῖται.

Ὁ μὴ μακρύνων ἑαυτὸν τῶν αἰτίων τῶν παθῶν ἐκουσίως, ἀκουσίως ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας ἀνθέλκεται. Ταῦτα δὲ εἰσὶ τὰ αἷτια τῆς ἀμαρτίας. Ὁ οἶνος καὶ αἱ γυναῖκες καὶ ὁ πλοῦτος καὶ ἡ εὐεξία τοῦ σώματος. Οὐχ ὅτι φυσικῶς ἀμαρτίαι εἰσὶ ταῦτα, ἀλλ' ὅτι ἡ φύσις ἐξ αὐτῶν εὐκόλως κλίνει πρὸς τὰ πάθη τῆς ἀμαρτίας, καὶ διὰ τοῦτο ἐκ τούτων ὀφείλει ὁ ἄνθρωπος παραφυλάττεσθαι σπουδαίως. Ἐὰν διαπαντὸς τῆς σῆς ἀσθενείας μνημονεύῃς, οὐ μὴ διαβῆς τὸν ὄρον τῆς παραφυλακῆς. Παρὰ μὲν ἀνθρώποις βδελυκτὴ ἢ πενία, παρὰ δὲ Θεῷ πολὺ πλεον ψυχὴ ὑψηλοκάρδιος καὶ νοῦς μετέωρος παρὰ μὲν ἀνθρώποις τίμιος ὁ πλοῦτος, παρὰ δὲ τῷ Θεῷ ψυχὴ τεταπεινωμένη. Ὅταν θέλῃς ἀρχὴν ποιήσασθαι καλῆς ἐργασίας, πρῶτον ἐτοίμασον σεαυτὸν πρὸς τοὺς πειρασμοὺς τοὺς ἐπαγομένους σοὶ καὶ μὴ δισταγμοῦ τῆ ἀληθείᾳ. Ἔθος γὰρ ἐστὶ τῷ ἐχθρῷ, ὅταν ἴδῃ τινὰ μετὰ θερμῆς πίστεως ἀρξάμενον ἀγαθῆς πολιτείας, προσυπαντᾷ αὐτῷ ποικίλοις καὶ φοβεροῖς πειρασμοῖς, ἵνα, ἐντεῦθεν εἰς φόβον ἐλθὼν, ψυγήσοιτο τῆς καλῆς προαιρέσεως καὶ οὐδαμῶς ἔξοι θέρμην προσεγγίσει τῆ θεαρέστῳ ἐργασίᾳ. Οὐχ ὅτι δὲ τοιαύτην ἔχει δύναμιν ὁ ἀντικείμενος (ἐπεὶ οὐκ ἂν τις ἐδύνατο ποτὲ ποιεῖν τὸ ἀγαθόν), συγχωρεῖται δ' ὅμως ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὡς ἐπὶ τοῦ δικαίου Ἰὼβ μεμαθήκαμεν. Σὺ οὖν ἐτοίμασον σεαυτὸν ἀνδρείως ἀπαντῆσαι τοῖς πειρασμοῖς τοῖς ἐπαγομένοις ταῖς ἀρεταῖς, καὶ τότε τῆς ἐργασίας τούτων ἄρξαι. Εἰ γὰρ μὴ προευτρεπίσθης πρὸς τὴν τῶν πειρασμῶν ἀπάντησιν, τῆς τῶν ἀρετῶν ἐργασίας ἀπόσχου.

Ἄνθρωπος δισταζὼν βοηθὸν εἶναι τῆς καλῆς ἐργασίας Θεόν, οὗτος ὑπὸ τῆς ἰδίας σκιάς ἐκφοβεῖται, καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς εὐθηνείας καὶ τῆς πλησμονῆς ἐκπεινός ἐστὶ, καὶ ἐν τῇ οἰκείᾳ γαλήνῃ ζάλῃς πληροῦται. Ὁ δὲ πεποιθὼς ἐπὶ τῷ Θεῷ, στερεοῦται τὴν καρδίαν καὶ ἐπὶ πάντα ἀνθρώπους φανεῖται αὐτοῦ τὸ τίμιον καὶ ὁ ἔπαινος αὐτοῦ ἐνώπιον τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ.

Αἱ τοῦ Θεοῦ ἐντολαὶ ὑπὲρ πάντα τοὺς θησαυροὺς τοῦ κόσμου, καὶ ὁ ταύτας κτησάμενος ἐντὸς αὐτοῦ εὐρίσκει τὸν Θεόν. Ὁ αἰεὶ κοιταζόμενος ἐν φροντίδι τοῦ Θεοῦ,

τοῦτον ταμειούχον ἐκτήσατο, καὶ ὁ ἐπιθυμῶν αὐτοῦ τὰ θελήματα, τοὺς ἐπουρανίους ἀγγέλους ἔξει ὀδηγούς. Ὁ φοβούμενος τὰς ἁμαρτίας, ἀπροσκόπως διαπεράσει τὴν περίφοβον πορείαν καὶ ἐν καιρῷ σκοτώδει ἔμπροσθεν καὶ ἔνδοθεν αὐτοῦ φῶς εὐρίσκει. Τοῦ φοβουμένου τὰς ἁμαρτίας ὁ Κύριος διαφυλάσσει τὰ διαβήματα, καὶ ἐν καιρῷ ὀλισθήματος προφθάσει αὐτὸν τὸ τοῦ Θεοῦ ἔλεος. Ὁ λογιζόμενος τὰ πλημμελήματα αὐτοῦ μικρὰ εἶναι, πίπτει εἰς χεῖρονα τῶν πρώτων, καὶ ἐπταπλασίως ἀποτίσει τὴν δίκην.

Σπεῖραι τὴν ἐλεημοσύνην ἐν ταπεινώσει, καὶ θερίσεις ἔλεον ἐν τῇ κρίσει. Ἐν οἷς ἀπώλεσας τὸ ἀγαθόν, ἐν αὐτοῖς πάλιν κτῆσαι αὐτό. Ὁβολὸν χρεωστεῖς τῷ Θεῷ; Οὐ δέχεται ἐκ σοῦ ἀντ' αὐτοῦ μαργαρίτην. Οἶον, τὴν σωφροσύνην ἀπώλεσας; Οὐ δέχεται ἐκ σοῦ ἐλεημοσύνην ὁ Θεός, σοῦ ἐπιμένοντος τῇ πορνείᾳ. Διότι τὸν ἁγιασμόν τοῦ σώματος θέλει ἀπὸ σοῦ. Ἐπεὶ παρέβης τὴν ἐντολήν, μὴ δοκῶν τὴν κτῆσιν καταλελοιπέναι τοῦ κόσμου, ὑπὲρ ἄλλων πολεμήσεις; Τὸ φυτὸν κατέλιπες, καὶ ἄλλοις ἤλθες πολεμεῖν;

Εἶπεν ὁ ἅγιος Ἐφραίμ, ὅτι ἐν καιρῷ θέρους, οὐκ ἐν τοῖς ἱματίοις τοῦ χειμῶνας τῷ καύσωνι ἀνταγωνίζῃ. Οὕτως ἕκαστος ὁ σπείρει, τοῦτο καὶ θερίσει, καὶ πᾶν ἀρρώστημα τοῖς οἰκείοις φαρμάκοις θεραπεύεται. Καὶ σὺ τυχὸν ὑπὸ τοῦ φθόνου νικώμενος, τί τῷ ὕπνῳ πολεμῆσαι σπουδάζεις; Ἐν ὄσῳ μικρὸν καὶ ἀνθηρὸν τὸ παράπτωμα, ἔκτιλον αὐτό, πρὶν πλατυνθῆ καὶ περκάση. Μὴ ἀμελήσης, ὅταν μικρὸν σοι φαίνεται τὸ ἐλάττωμα ἐπεὶ ὕστερον εὐρήσεις αὐτὸ δεσπότην ἀπάνθρωπον καὶ ὡς παῖς δέσμιος ἔμπροσθεν αὐτοῦ δράμη. Ὁ δὲ ἐξ ἀρχῆς κατὰ τοῦ πάθους ἀνταγωνιζόμενος, ταχέως αὐτοῦ κατακυριεύσει.

Ὁ δυνάμενος ὑπενεγκεῖν τὴν ἀδικίαν μετὰ χαρᾶς, καίτοι ὑπὸ χεῖρα ἔχων τὸ ἀποκρούσασθαι, οὕτως θεόθεν τὴν παράκληση ἐδέξατο διὰ τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως. Καὶ ὁ μετὰ ταπεινοφροσύνης τὰς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας ὑπομένων, οὕτως πρὸς τὴν τελείωσιν κατήγησε καὶ ὑπὸ ἀγίων ἀγγέλων θαυμάζεται. Οὐδεμία γὰρ ἄλλη τοιαύτη ἀρετὴ μεγάλη καὶ δυσκατόρθωτος.

Μὴ πιστεύσης σεαυτῷ, ὅτι δυνατὸς εἶ, ἕως ἂν πειρασθῆς καὶ εὐρης σεαυτὸν ἀναλλοίωτον. Οὕτω καὶ ἐν πᾶσι δοκίμασον σεαυτόν. Κτῆσαι πίστιν ὀρθὴν ἐν σεαυτῷ, ὅπως καταπατήσῃ τοὺς ἐχθροὺς σου, καὶ ἔχε τὸν νοῦν σου ἀμετέωρον καὶ μὴ θαρρήσης τῇ σῇ δυνάμει, ἵνα μὴ παραχωρηθῆ εἰς τὴν τῆς φύσεως ἀσθένειαν. Μηδὲ τῇ σῇ γνώσει πιστεύσης, ἵνα μὴ, μεσιτεύσας ὁ ἐχθρὸς τῇ ἑαυτῷ πανουργίᾳ, παγίδευσῃ σε. Ἐχε τὴν γλῶσσαν πραεῖαν, καὶ οὐ μὴ σοι παντελῶς ἀτιμία προσυπαντήσῃ. Κτῆσαι γλυκέα τὰ χεῖλη, καὶ πάντα φίλους ἔξεις. Μὴ καυχῆσῃ ποτὲ ἐν γλώσσῃ σου ἐν τοῖς ἔργοις σου, ἵνα μὴ καταισχυνθῆς. Ἐκαστον γὰρ πρᾶγμα, εἰς ὃ καυχᾶται ὁ ἄνθρωπος, ἐν τούτῳ παραχωρεῖ αὐτῷ ὁ Θεὸς ἀλλοιωθῆναι, ἵνα ταπεινωθῆ καὶ μάθῃ τὴν ταπείνωσιν. Διὰ τοῦτο δεῖ σε πάντα τῇ τοῦ Θεοῦ προγνώσει παραχωρεῖν καὶ μὴ πιστεύειν, ὅτι ἐστὶ τι ἐν τῷδε τῷ βίῳ ἀναλλοίωτον.

Οὕτω δὲ γενόμενος, διαπαντὸς τὸ σὸν ὄμμα πρὸς τὸν Θεὸν ἀνάτεινε ὅτι ἡ σκέπη τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ πρόνοια κύκλοι ἔπι πάντας ἀνθρώπους. Οὐχ ὁράται δέ, εἰ μὴ ὑπὸ τῶν
23 - Ἰσαὰκ Σύρου

καθαρισάντων ἑαυτοὺς ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας καὶ ἐν τῷ Θεῷ καὶ μόνῳ ἐχόντων τὴν μελέτην αὐτῶν διηνεκῶς. Ἐξαιρέτως δὲ φανεροῦται τούτοις ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ, ὅταν εἰσέλθωσιν εἰς πειρασμὸν μέγαν ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ. Τότε γὰρ ταύτης αἰσθάνονται, ὡσανεὶ τοῖς σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς ὀρῶντες αὐτήν, ἕκαστος κατὰ τὴν ἀναλογίαν καὶ αἰτίαν τοῦ συμβαίνοντος πειρασμοῦ, ὅπως πρὸς ἀνδρείαν τοὺς ἀγωνιστὰς ἀλείψῃ, ὡς ἐπὶ τοῦ Ἰακώβ καὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ καὶ τῶν τριῶν Παίδων καὶ Πέτρου καὶ τῶν λοιπῶν ἁγίων, οἷς ἐν ἀνθρωπίνῳ σχήματι τινὶ ἐφαίνετο, θαρσοποιούσα καὶ στηρίζουσα πρὸς τὴν εὐσέβειαν.

Εἰ δὲ λέγεις ταῦτα τοῖς ἁγίοις οἰκονομικῶς δεδόσθαι παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἰδίως τῶν τοιούτων ὀπτασιῶν ἠξιοῦντο, ἔστωσάν σοι πρὸς ἀνδρείας ὑποδείγματα οἱ ἅγιοι μάρτυρες, οἵτινες πολλάκις μὲν πολλοί, ἐνίοτε δὲ εἰς καθεῖς, καὶ ἐν πολλοῖς τόποις καὶ διαφόροις, διὰ Χριστὸν ἠγωνίσαντο καὶ τῇ ἐν αὐτοῖς ἐληλυθυῖα δυνάμει ἀνδρείως ὑπέμειναν πηλίνοις σώμασι τὰς ζέσεις τοῦ σιδήρου καὶ τὰς παντοδαπὰς κολάσεις, πράγματα ὑπὲρ φύσιν. Τοῖς τοιούτοις γὰρ φανερῶς ἐφαίνοντο οἱ ἅγιοι ἄγγελοι, ἵνα μάθῃ ἕκαστος, ὅτι δαψιλῶς ἡ θεῖα πρόνοια ἐπ' ἐκείνους πρόεισι, τοὺς κατὰ πάντα τρόπον καὶ πάντα πειρασμὸν καὶ πᾶσαν θλιψίν δι' αὐτὸν ὑπομένοντας, πρὸς ἐπίδειξιν τῆς αὐτῶν ἀνδραγαθίας καὶ αἰσχύνῃν τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν. Καὶ γὰρ ὅσον οἱ ἅγιοι ταῖς τοιαύταις ὀπτασίαις ἠνδρίζοντο, τοσοῦτον οἱ ὑπεναντίοι τῇ αὐτῶν καρτερίᾳ ἐθυμομάχουν καὶ ἐμαίνοντο.

Καὶ τίγρη λέγειν περὶ τε ἀσκητῶν, τῶν τοῦ κόσμου ξένων καὶ ἀναχωρητῶν, οἵτινες τὴν ἔρημον ἐπόλισαν, καὶ ἀγγέλων ἐποίησαν σκῆνωμα καταγώγιον, πρὸς οὓς ἀεὶ ἐφοίτων, διὰ τὴν τῆς πολιτείας αὐτῶν κατάστασιν καὶ ὡς ἐνὸς Δεσπότης ὑπασπισταὶ κατὰ καιρὸν ἀλλήλοις ὡς συνασπισταὶ συνεχίνοντο; Οἵτινες πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῶν τὴν ἐρημίαν ἠσπάζοντο, καὶ ἐν ὄρεσι καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς τὴν κατοίκησιν εἶχον, διὰ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπην. Καὶ καθὼς τὰ γήινα καταλιπόντες, τὰ οὐράνια ἠγάπησαν καὶ ἀγγέλων μιμηταὶ γεγόνασι, κατὰ τοῦτο δικαίως καὶ αὐτοὶ οἱ ἅγιοι ἄγγελοι τὴν αὐτῶν θέαν οὐκ ἀπέκρυψαν ἐξ αὐτῶν καὶ τὴν τούτων θέλησιν ἐπλήρουν πᾶσαν.

Ἀλλὰ καὶ κατὰ καιροὺς αὐτοῖς ἐφαίνοντο, τὸ ὅπως χρὴ αὐτοὺς πολιτεύεσθαι διδάσκοντες. Καὶ ποτὲ μὲν ἀπορούμενα τινὰ αὐτοῖς ἐσαφήνιζον, ποτὲ δὲ οἱ ἅγιοι τούτους ἐπηρώτων δέον. Καὶ ποτὲ μὲν καθ' ὁδὸν πλανωμένους τούτους ὠδήγουν, ποτὲ δὲ πειρασμοῖς περιπεσόντας ἐλυτροῦντο. Καὶ ποτὲ μὲν, αἰφνιδίου συμπτώματος καὶ κινδύνου ἐπερχομένου, ἐκ μέσου τούτους διήρπαζον, ὡς ἐξ ὄφραος ἢ πέτρας ἢ σχίδακος ἢ λίθου βολῆς, ποτὲ δὲ, φανερῶς τοῦ ἐχθροῦ πολεμοῦντος τοῖς ἁγίοις, ὀφθαλμοφανῶς ἐδείκνυντο καὶ πρὸς βοήθειαν αὐτῶν ἀπεστάλθαι ἔλεγον καὶ θάρσος καὶ εὐτολμίαν καὶ παραψυχὴν αὐτοῖς ἐνεποίουν. Καὶ ἄλλοτε μὲν ἰάσεις δι' αὐτῶν ἐπετέλουν, ἐνίοτε δὲ αὐτοὺς τοὺς ἁγίους πάθεισι τισὶν ἐμπεσόντας ἴωντο. Καὶ ποτὲ μὲν, τὰ σώματα αὐτῶν ἀσιτεία καταπεσόντα, ἀφῆ χειρὸς ἢ λόγοις ὑπὲρ φύσιν ἐνεδυνάμουν καὶ ἐνίσχουν, ποτὲ δὲ τροφήν αὐτοῖς προσεκόμιζον, ἄρτους, ἐσθ' ὅτε καὶ θερμοὺς καὶ ἄλλα τινὰ προσφάγια. Καὶ τισὶ μὲν αὐτῶν τὴν μετᾶστασιν προεδήλουν, τισὶ δὲ καὶ τὸν τρόπον τῆς

μεταστάσεως.

Και τι δεῖ πολλά καταριθμεῖν, τὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς τῶν ἁγίων ἀγγέλων ἀγάπην παριστῶντα καὶ τὴν εἰς τοὺς δικαίους ἅπασαν ἐπιμέλειαν; Καὶ γὰρ ὡς τινὲς ἀδελφοὶ τῶν μικρότερων μείζονες, οὕτως ἡμῶν προνοοῦνται. Εἴρηται δὲ ταῦτα, ἵνα πᾶς τις μάθῃ, «Ὅτι ἐγγὺς Κύριος πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ», καὶ ὅσῃν πρόνοιαν ποιεῖται εἰς τοὺς ἐκδεδωκότας ἑαυτοὺς τῇ αὐτοῦ εὐαρεστήσει καὶ ὀλοκαρδίως αὐτῷ ἀκολουθοῦντας. Ἐὰν πιστεύσης, ὅτι ὁ Θεὸς πρόνοιαν σου ποιῆται, τὶ μεριμνᾷς καὶ φροντίζεις περὶ πρόσκαιρων καὶ τῶν τῆς σαρκὸς σου χρειῶν; Εἰ δὲ οὐ πιστεύεις, ὅτι πρόνοιαν σου ποιεῖται ὁ Θεός, καὶ διὰ τοῦτο φροντίζεις ἐκτὸς αὐτοῦ τὰ περὶ τῆς χρείας σου, ταλαιπωρότερος εἶ πάντων ἀνθρώπων. Καὶ ἵνα τί καὶ ζῆς ἢ καὶ ζῆσῃ; «*Ἐπίρριψον ἐπὶ Κύριον τὴν μέριμνά σου, καὶ αὐτὸς σὲ διαθρέψει*», καὶ «*οὐ μὴ πτοηθῆς πτόησιν ἐπερχομένην σοι*».

Ὁ καθάπαξ ἑαυτὸν ἀφιερῶσας τῷ Θεῷ, ἐν ἀναπαύσει νοὸς διάγει. Ἐκτὸς ἀκτημοσύνης οὐ δύναται ἡ ψυχὴ ἐλευθερωθῆναι ἐκ τῆς ταραχῆς τῶν λογισμῶν, καὶ ἐκτὸς τῆς ἡσυχίας τῶν αἰσθήσεων, τῆς εἰρήνης τῆς διανοίας οὐκ αἰσθηθήσεται.

Ἐκτὸς τοῦ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμούς, τὴν σοφίαν τοῦ Πνεύματος οὐ μὴ τις κτήσεται καὶ ἐκτὸς ἐπιπόνου ἀναγνώσεως, τὴν λεπτότητα τῶν λογισμῶν οὐ γνώσεται καὶ ἐκτὸς γαλήνης τῶν λογισμῶν, ὁ νοῦς ἐν ἀποκρύφοις μυστηρίοις οὐ κινηθήσεται καὶ ἐκτὸς τῆς διὰ πίστεως πεποιθήσεως, οὐ δύναται ἡ ψυχὴ μετὰ θάρσους κατατολμῆσαι τῶν πειρασμῶν καὶ ἐκτὸς δὲ πείρας τῆς σκέπης τοῦ Θεοῦ ἐναργοῦς, ἐλπῖσαι ἢ καρδιά ἐπ' αὐτὸν οὐ δύναται καὶ ἐκτὸς τοῦ γεύσασθαι τὴν ψυχὴν τῶν παθημάτων τοῦ Χριστοῦ ἐν γνώσει, κοινωνίαν μέτ' αὐτοῦ οὐ μὴ σχῆ.

Τοῦτον ἄνθρωπον τοῦ Θεοῦ λογίζου εἶναι, τὸν διὰ πολλὴν εὐσπλαγχνίαν ἑαυτὸν θανατώσαντα τῆς ἀναγκαίας χρείας. Ὁ γὰρ ἐλεῶν πτωχόν, τὸν Θεὸν ἔχει μεριμνῶντα περὶ αὐτοῦ, καὶ ὁ δι' αὐτὸν πτωχεύων, εὗρε θησαυροὺς ἀνελλιπεῖς.

Ὁ Θεὸς οὐ χρήζει τινός, εὐφραίνεται δὲ ὅταν ἴδῃ τινὰ ἀναπαύοντα τὴν εἰκόνα αὐτοῦ καὶ τιμῶντα αὐτὴν δι' αὐτόν. Ὅταν τις αἰτήσῃται ἐκ σου ὅπερ ἔχεις, μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ὅτι ἐάσω τοῦτο τῇ ψυχῇ μου, ἵνα ἀναπαύσωμαι ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ Θεὸς μέλλει αὐτῷ χορηγήσει ἀλλαχόθεν τὴν χρείαν αὐτοῦ. Ἀδίκων γὰρ ἐστὶ τὰ ῥήματα ταῦτα καὶ μὴ γινωσκόντων τὸν Θεόν. Δίκαιος καὶ χρηστὸς ἄνθρωπος τὴν ἑαυτοῦ τιμὴν οὐ δίδωσιν ἄλλῳ, οὐδὲ τὸν τῆς χάριτος καιρὸν ἀπράκτως συγχωρήσει παρελθεῖν. Ὁ μὲν πτωχὸς καὶ ἐπιδεῆς ἄνθρωπος χορηγεῖται ὑπὸ Θεοῦ, σὺ δὲ ἀπεστράφῃς τὴν ἐκ Θεοῦ τιμὴν σοῦ καὶ ἐμάκρυνας τὴν χάριν αὐτοῦ ἀπὸ σου, στρέψας τὸν πένητα. Ὅταν οὖν δῶς, εὐφραίνου καὶ εἰπὲ «*Δόξα σοι ὁ Θεός, ὅτι ἠξίωσας με εὐρεῖν τίνα ἀναπαῦσαι*». Εἰ δὲ οὐκ ἔχεις ὁ δώσεις, μᾶλλον χάρηθι καὶ εἰπὲ εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ.

Ευχαριστῶ σοι ὁ Θεὸς μου, ὅτι ἔδωκας μοι ταύτην τὴν χάριν καὶ τὴν τιμὴν, τοῦ

πτωχεῦσαι ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος σου, καὶ ἠξίωσας με γεύσασθαι τῆς θλίψεως τῆς ἐν τῇ ὁδῷ τῶν ἐντολῶν σου τεθείσης, ἐν τῇ ἀρρώστια καὶ πτωχεία, καθὼς ἐγεύσαντο οἱ ἅγιοι σου, οἱ περιπατήσαντες ἐν τῇ ὁδῷ ταύτῃ.

Καὶ ὅταν ἀσθενής, εἶπε «*Μακάριος ὁ ἀξιώθεις ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πειρασθῆναι ἐν οἷς κληρονομοῦμεν τὴν ζωὴν*». Τὰς γὰρ ἀρρώστιας διὰ τὴν ὑγείαν τῆς ψυχῆς ἐπάγει ὁ Θεός. Εἶπε γὰρ τις τῶν ἁγίων τοῦτο ἐσημειώσαμην, ὅτι μοναχὸς μὴ θεαρέστως δουλεύων τῷ Κυρίῳ καὶ μὴ σπουδαίως ἀγωνιζόμενος εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς, ἀλλ' ἀμελῶς περὶ τὴν ἄσκησιν τῶν ἀρετῶν διακείμενος, πάντως παραχωρεῖται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πειρασμοῖς περιπεσεῖν, ἵνα μὴ ἀργήσῃ καὶ ἐκ τῆς πολλῆς ἀργίας αὐτοῦ νεύσῃ ἐπὶ τὰ χεῖρονα. Διὰ τοῦτο γοῦν ἐπιρρίπτει ὁ Θεὸς πειρασμοὺς ἐπὶ τοὺς ράθυμους καὶ ἀμελεῖς, ἵνα ἐν τούτοις μελετῶσι καὶ μὴ ἐν τοῖς ματαιοῖς ποιῶσι δὲ τοῦτο ὁ Θεὸς ἀεὶ ἐν τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν, ἵνα παιδεύσῃ καὶ σοφίσῃ καὶ διδάξῃ αὐτοὺς τὸ θέλημα αὐτοῦ. Καὶ ὅταν δεηθῶσιν αὐτοῦ, οὐκ εἰσακούει αὐτῶν ταχέως, ἕως ἂν ἀτονήσωσι καὶ μάθωσιν ἀσφαλῶς, ὅτι ἐκ τῆς ἀμελείας καὶ ραθυμίας αὐτῶν συμβέβηκεν αὐτοῖς ταῦτα. Γέγραπται γάρ, «*Ὅταν ἐκτείνητε τὰς χεῖρας ὑμῶν πρὸς με, ἀποστρέψω τοὺς ὀφθαλμοὺς μου ἀφ' ὑμῶν. Καὶ ἐὰν πληθύνῃτε τὴν δέησιν, οὐκ εἰσακούσομαι ὑμῶν*». Καὶ γάρ, εἰ καὶ περὶ ἄλλων τοῦτο εἴρηται, ἀλλ' οὖν περὶ τῶν ἐγκαταλιμπανόντων τὴν ὁδὸν τοῦ Κυρίου γέγραπται.

Ἐπειδὴ δὲ τὸν Θεὸν πολυέλεον εἶναι φάσκομεν, τίνος ἕνεκεν ἐν τοῖς πειρασμοῖς κρούοντες διηνεκῶς καὶ δεόμενοι, οὐκ εἰσακούομεθα, ἀλλὰ τὴν ἡμῶν δέησιν παρορᾷ; Ἡ πάντως διδασκόμεθα τοῦτο παρὰ τοῦ Προφήτου λέγοντος, «*Οὐ μικρὰ ἡ χεὶρ Κυρίου τοῦ ἐξελέσθαι, οὐδὲ βαρῆκοος ἐστὶ τοῦ ἀκοῦσαι, ἀλλ' αἱ ἁμαρτίαι ἡμῶν διεχώρισαν ἡμᾶς ἀπ' αὐτοῦ καὶ αἱ ἀνομίαι ἡμῶν ἀπέστρεψαν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, τοῦ μὴ εἰσακούειν*»; Μνημόνευε τοῦ Θεοῦ ἐν παντὶ καιρῷ, καὶ μνημονεύει σου καὶ αὐτός, ὅταν ἐμπέσης εἰς κακά.

Ἡ φύσις σου δεκτικὴ τῶν παθῶν γέγονε καὶ τοῦ παρόντος κόσμου οἱ πειρασμοὶ πολλοὶ γεγόνασι, καὶ οὐκ ἀπέχουσιν ἀπὸ σοῦ τὰ κακά, ἀλλ' ἐνδοθεν σου βρύουσί σοι καὶ ὑποκάτω τῶν ποδῶν σου. Ἐκ τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἔστηκας, μὴ ἐξέλθῃς, καὶ ὅταν ὁ Θεὸς ἐπινεύσῃ, ἐλευθερωθήσῃ τούτων. Καὶ καθάπερ ἐγγίζουσιν ἀλλήλοις τὰ βλέφαρα, οὕτω καὶ οἱ πειρασμοὶ ἐγγὺς τῶν ἀνθρώπων εἰσὶ. Ταῦτα δὲ ὠκονόμησεν ὁ Θεὸς ἐν σοφίᾳ, διὰ τὴν σὴν ὠφέλειαν, ὅπως ἐπιμόνως κρούῃς τὴν θύραν αὐτοῦ καὶ τῷ φόβῳ τῶν θλιβερῶν ἐνσπαρῆ ἢ μνήμη αὐτοῦ ἐν τῇ σῇ διανοίᾳ καὶ πλησιάσῃς αὐτῷ διὰ τῶν ἐντεύξεων καὶ ἁγιασθῆ σου ἢ καρδίᾳ τῇ διηνεκεῖ αὐτοῦ μνήμη. Καὶ δεομένου σου, εἰσακούσεται σου, καὶ μαθήσῃ, ὅτι ὁ Θεὸς ἐστὶν ὁ ἐξαιρούμενος σε, καὶ αἰσθηθήσῃ τοῦ πλάσαντός σε καὶ προνοοῦντος καὶ φυλάττοντος καὶ τοῦ διὰ σὲ διττὸν κόσμον πεποιηκότος· ἓνα μὲν ὡς διδάσκαλον καὶ παιδευτὴν πρόσκαιρον, ἕτερον δὲ ὡς πατρικὸν δόμον καὶ σὴν κληρονομίαν αἰώνιον. Οὐκ ἐποίησέ σε ὁ Θεὸς ἀνεπίδεκτον τῶν λυπηρῶν, ἵνα μὴ, τῆς θεότητος ἐφιέμενος, κληρονομήσῃς ὅπερ καὶ ὁ πρὶν ἑωσφόρος, ὕστερον δὲ διὰ τῆς

ἐπάρσεως Σατανᾶς γενόμενος, ἐκληρονόμησεν. Ὅμοίως δὲ οὐδὲ ἀκλινῆ καὶ ἀκίνητόν σε ἐποίησεν, ἵνα μὴ γένη ὡς ἡ τῶν ἀψύχων φύσις, καὶ γένηταί σοι τὰ ἀγαθὰ ἀκερδῆ καὶ ἄμισθα, ὡς τοῖς ἀλόγοις τὰ φυσικὰ πλεονεκτήματα τὰ κτηνώδη. Ὅπόση γὰρ ὠφέλεια καὶ εὐχαριστία καὶ ταπεινώσις ἐντίκτεται ἐκ τῆς τῶν σκολόπων τούτων ἐπαγωγῆς, πᾶσι ῥαδιόν ἐστι καταμαθεῖν.

Φανερόν οὖν ἐστίν, ὅτι τὸ ἀγωνίσασθαι εἰς τὰ ἀγαθὰ καὶ ἐκκλίνει ἀπὸ τῶν κακῶν, ἐν ἡμῖν ἐστί. Καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ ἀτιμία, αἱ ἐκ τούτων γινόμεναι, εἰς ἡμᾶς ἀναφέρονται. Τῆ μὲν γὰρ ἀτιμία αἰσχυρόμενοι φοβούμεθα, τῆ δὲ τιμῆ τὴν εὐχαριστίαν τῷ Θεῷ προσάγομεν καὶ πρὸς τὴν ἀρετὴν ἐπεκτεινόμεθα. Τούτους τοὺς παιδαγωγοὺς σοι ὁ Θεὸς ἐπλήθυνεν, ἵνα μὴ, ἐλεύθερος ὢν ἐξ αὐτῶν καὶ ἀνεπίδεκτος τῶν θλιβερῶν καὶ ὑπεράνω παντὸς φόβου, ἐπιλάθῃ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου καὶ ἐκκλίνῃς ἅπ' αὐτοῦ καὶ ἐμπέσης εἰς πολυθείαν, καθὼς περ καὶ ἄλλοι πολλοί, καίτοι ὁμοιοπαθεῖς σοι ὄντες καὶ τοῖς τοιούτοις λυπηροῖς μαστιζόμενοι, ἐν μία καιροῦ ῥοπῇ διὰ πρόσκαιρον καὶ εὐτελεῆ ἐξουσίαν καὶ εὐεξίαν, οὐ μόνον εἰς πολυθείαν ἐξέπεσον, ἀλλὰ καὶ ἑαυτοὺς ἀφρόνως θεομηνίσαι κατετόλμησαν.

Τούτου οὖν χάριν ἐν τοῖς θλιβεροῖς συνεχώρησέ σε εἶναι. Ἐνίστε δὲ ἵνα μὴ, ἐκκλίνας, παροργίσῃς αὐτὸν καὶ τῆ ἐπαγωγῇ τῆς τιμωρίας ἐξολοθρεύσῃ σε ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ. Ἐὼ γὰρ λέγειν τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς λοιπὰς βλασφημίας τὰς τικτομένας ἐκ τῆς τοῦ βίου εὐημερίας καὶ ἀφοβίας, κἂν τὰ προειρημένα μὴ τολμήσῃ τις εἰπεῖν. Τοῦτον χάριν διὰ τε τῶν παθῶν καὶ τῶν λυπηρῶν ἐπλήθυνε τὴν μνήμην αὐτοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ σου καὶ τῷ φόβῳ τῶν ἐναντίων ἐξύπνισέ σε πρὸς τὴν τῆς εὐσπλαχνίας αὐτοῦ πύλην, καὶ διὰ τῆς ἐκ τούτων ἀπολυτρώσεως καὶ αἰτίας τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην σοὶ ἐγκατέσπειρε. Καταβαλὼν δὲ τὴν ἀγάπην, τῆ τῆς υἰοθεσίας τιμῆ προσήγγισέ σε καὶ τὴν πλουσίαν αὐτοῦ χάριν, ὁπόση ἐστίν, ἐπιδείκνυσί σοι. Πόθεν γὰρ ἐγίνωσκες τὴν τοιαύτην αὐτοῦ πρόνοιαν καὶ κηδεμονίαν, εἰ μὴ σοι τὰ ἐναντία συνέβαινον; Διότι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ τούτων δυνατόν πληθυνθῆναι τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ψυχῇ σου, τουτέστιν ἐκ τῆς κατανοήσεως τῶν αὐτοῦ χαρισμάτων καὶ τῆς μνήμης τοῦ πλήθους τῆς προνοίας αὐτοῦ.

Ταῦτα σοι πάντα τὰ ἀγαθὰ ἐκ τῶν λυπηρῶν γεννῶνται, ἵνα μάθῃς εὐχαριστεῖν. Λοιπὸν μνημόνευε τοῦ Θεοῦ, ἵνα σου καὶ αὐτὸς πάντοτε μνημόνευση, καὶ μνημονεύσας καὶ διασώσας σε, λήψῃ πάρ' αὐτοῦ πάντα μακαρισμόν. Μὴ ἐπιλάθῃς αὐτοῦ, μετεωριζόμενος ἐν τοῖς ματαίοις, ἵνα μὴ σου ἐπιλάθῃται ἐν τῷ καιρῷ τῶν πολέμων σου. Ἐν τῇ σῆ εὐθηνία γενοῦ αὐτῷ ὑπήκοος, ἵνα ἐν ταῖς θλίψεσι σχῆς πρὸς αὐτὸν παρρησίαν, διὰ τῆς καρδιακῆς καὶ ἐπιμόνου πρὸς αὐτὸν ἐντεύξεως.

Καθάρισον σεαυτὸν ἐνώπιον Κυρίου διαπαντός, ἔχων τὴν μνήμην αὐτοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ἵνα μὴ, χρονίσας ἔξωθεν τῆς μνήμης αὐτοῦ, ἀπαρρησίαστος γένη ὅταν εἰσέλθῃς πρὸς αὐτὸν διότι ἡ παρρησία ἢ πρὸς τὸν Θεὸν ἐκ τῆς πρὸς αὐτὸν συνεχοῦς ὁμιλίας γίνεται καὶ τῆς πολλῆς προσευχῆς. Ἡ πρὸς ἀνθρώπους σχέσις καὶ διαμονὴ διὰ τοῦ

σώματος ἐστίν, ἡ δὲ πρὸς Θεὸν σχέσις διὰ τῆς ψυχικῆς μνήμης καὶ τῆς τῶν δεήσεων προσοχῆς καὶ ὀλοκαυτώσεως, ἐκ δὲ τῆς πολλῆς διαμονῆς τῆς αὐτοῦ μνήμης, πρὸς ἔκπληξιν καὶ θαύματα κατὰ καιρὸν μετατίθεται «εὐφρανθήσεται γὰρ καρδία ζητούντων τὸν Κύριον». Ζητήσατε τὸν Κύριον, ᾧ κατάδικοι, καὶ κραταιώθητε τῇ ἐλπίδι, ζητήσατε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ διὰ μετανοίας, ἀγιασθήσεσθε τῷ ἀγιασμῷ τοῦ προσώπου αὐτοῦ καὶ τῶν ἀμαρτιῶν ὑμῶν ἀποκαθαρισθήσεσθε. Δράμετε πρὸς Κύριον, ὅσοι ἐν ἀμαρτίαις ὑπεύθυνοι, τὸν δυνάμενον συγχωρεῖν ἀμαρτήματα καὶ παρορᾶν πλημμελήματα μεθ' ὄρκου γὰρ εἶρηκε διὰ τοῦ Προφήτου λέγων «Ζῶ ἐγώ, λέγει Κύριος- οὐ βούλομαι τὸν θάνατον τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν» καὶ πάλιν «ὅλην τὴν ἡμέραν διεπέτασα τὰς χεῖρας μου πρὸς λαὸν ἀπειθοῦντα καὶ ἀντιλέγοντα». Καὶ πάλιν «ἵνα τί θανάτῳ ἀποθνήσκετε, οἶκος Ἰσραὴλ;» «ἐπιστράφητε πρὸς με, καὶ ἐπιστραφήσομαι πρὸς ὑμᾶς»; καὶ πάλιν «ἐν ἡ ἡμέρᾳ ἐπιστραφῆ ὁ ἀμαρτωλὸς ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ καὶ ἐπιστρέψῃ πρὸς Κύριον καὶ ποιήσῃ κρίμα καὶ δικαιοσύνην, τῶν ἀνομιῶν αὐτοῦ οὐ μὴ μνησθῶ ζῶν δὲ ζήσεται, λέγει Κύριος, καὶ ὁ δίκαιος, ἐὰν ἐγκαταλείψῃ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ καὶ ἀμαρτήσας ἀδικήσῃ, τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ οὐ μὴ μνησθῶ, ἀλλ' ὀλίσθημα θήσω ἐνώπιον αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ σκότει τῶν ἔργων αὐτοῦ ἀποθανεῖται ἐπιμείνας αὐτοῖς». Τίνοσ ἔνεκεν; Διότι ὁ ἀμαρτωλὸς οὐ σκελισθήσεται τῇ ἑαυτοῦ ἀμαρτίᾳ ἢ ἂν ἡμέρᾳ ἐπιστρέψῃ πρὸς Κύριον. Καὶ τοῦ δικαίου ἡ δικαιοσύνη οὐ λυτρώσεται αὐτόν, ἢ ἂν ἡμέρᾳ ἀμάρτη, εἰ γὰρ ἐπιμείνῃ τῷ τοιούτῳ ἀμαρτήματι.

Καὶ τῷ Ἰερεμία δὲ οὕτως εἶρηκεν ὁ Θεὸς «ἀνάλαβε σὺ μεμβράνην καὶ ὅσα ἂν σοὶ εἶπον γράψον ἀπὸ τῶν ἡμερῶν Ἰωσίου τοῦ βασιλέως Ἰούδα μέχρι τῆς σήμερον πάντα τὰ κακά, ὅσα σοὶ εἶπον ἐπάξαι τῷ λαῷ τούτῳ, ἵνα, ἀκούσας καὶ φοβηθεῖς, καταλείψῃ ἄνθρωπος τὴν ὁδὸν αὐτοῦ τὴν πονηρὰν καὶ ἐπιστραφέντες μετανοήσωσι καὶ ἀφέλωμαι τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν». Καὶ ἡ σοφία εἶπεν «ὁ κρύπτων τὴν ἀμαρτίαν αὐτοῦ, οὐ χρησιμεύσει, ὁ δὲ ὁμολογῶν τὰς ἑαυτοῦ ἀμαρτίας καὶ διαπεράσας αὐτάς, ἐλέους τεύξεται παρὰ τοῦ Θεοῦ». Καὶ ὁ Ἡσαΐας φησὶν «ἐκζητήσατε τὸν Κύριον καὶ εὐρόντες, ἐπικαλέσασθε αὐτόν καὶ προσεγγίσαντες, καταλειψάτω τὴν ἰδίαν ὁδὸν ὁ ἀμαρτωλὸς καὶ ὁ ἄδικος ἀνὴρ τὰς ἑαυτὸν ἐνθυμήσεις, καὶ ἐπιστράφητε πρὸς μέ, κἀγὼ ἐλεήσω ὑμᾶς αἱ γὰρ ἐνθυμήσεις μου οὐ κατὰ τὰς ὑμετέρας ἐνθυμήσεις, οὐδὲ αἱ ὁδοὶ μου κατὰ τὰς ὑμετέρας ὁδοὺς. Ἐὰν οὖν ἀκούσητε μου, τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς φάγεσθε. Δεῦτε πρὸς με καὶ ὑπακούσατε μου, καὶ ζήσεσθε τῇ ψυχῇ ὑμῶν». Ὅταν φυλάξῃς τὰς ὁδοὺς Κυρίου καὶ ποιήσῃς τὰ θελήματα αὐτοῦ, τότε ἔλπισον ἐπὶ Κύριον καὶ ἐπικάλεσαι αὐτόν, καὶ ἐπιβοωμένου σου ἐρεῖ σοι, «ἴδου πάρεμι».

Ἐπελθόντος τῷ ἀδίκῳ πειρασμοῦ, οὐκ ἔχει πεποίθησιν ἐπικαλέσασθαι τὸν Θεόν, οὐδὲ προσδοκῆσαι τὴν ἐξ αὐτοῦ σωτηρίαν. Διότι ἐν ἡμέραις ἀναπαύσεως αὐτοῦ ἐμακρύνθη ἀπὸ τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ. Πρὶν τοῦ πολέμου ἄρξῃ, ἐπιζήτησον τὴν συμμαχίαν, καὶ πρὸ τοῦ ἀρρώστῆσαι, ἀναζήτησον τὸν θεραπευτήν. Καὶ πρὶν ἐπέλθῃ σοι τὰ θλιβερά, πρόσευξαι, καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῶν λυπηρῶν εὐρήσεις αὐτόν καὶ ἐπακούσεται σου.

Πρὸ τοῦ σὲ ὀλισθηῖσαι, ἐπικάλεσαι καὶ δεήθητι, καὶ πρὸ τοῦ σὲ εὐξασθαι, ἐτοίμασον τὰς ὑποσχέσεις, τὰ ἐντεῦθεν φημί ἐφόδια. Ἡ κιβωτὸς τοῦ Νῶε ἐν τῷ καιρῷ τῆς εἰρήνης κατεσκευάσθη καὶ πρὸ ἑκατοστοῦ ἔτους τὰ ξύλα αὐτῆς ἐφυτεύετο, ἐν δὲ τῷ καιρῷ τῆς ὀργῆς, οἱ μὲν ἄδικοι ἀπώλοντο, τῷ δὲ δικαίῳ σκέπη ἐγένετο.

Στόμα ἄδικον διὰ προσευχῆς ἐμφράττεται. Ἡ γὰρ κατάγνωσις τῆς συνειδήσεως ἀπαρρησίαστον ποιεῖ τὸν ἄνθρωπον. Καρδία ἀγαθὴ καταφέρει δάκρυα μετὰ χαρᾶς ἐν τῇ προσευχῇ. Οἷς ὁ κόσμος νενέκρωται, οὗτοι τὰς ἐπηρείας μετὰ χαρᾶς ὑπομένουσιν. Οἷς δὲ ζῆ ὁ κόσμος, οὗτοι οὐ δύνανται ἀδικίαν ὑπομεῖναι, ἀλλ' ἢ ὑπὸ τῆς κενοδοξίας νικώμενοι ὀργίζονται καὶ ταραττονται ἀλόγως κινούμενοι ἢ ὑπὸ τῆς λύπης ἀλίσκονται. ὦ, πῶς δυσκατόρθωτος ἐστὶν ἡ τοιαύτη ἀρετὴ καὶ πόσῃν δόξαν κέκτηται παρὰ τῷ Θεῷ! Ὁ θέλων τὴν ἀρετὴν ταύτην κατορθῶσαι, ἤγουν τὸ ἀδικεῖσθαι καὶ μακροθυμεῖν, χρήζει μακρυνθῆναι τῶν ἰδίων αὐτοῦ καὶ ξενητεῦσαι διότι οὐ δύναται αὐτὴν ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι κατορθῶσαι. Τῶν γὰρ μεγάλων καὶ δυνατῶν ἐστὶν ὑπομεῖναι τῆς ἀρετῆς ταύτης τὴν ἀλγηδόνα, μέσον τῶν ἰδίων ὄντων, καὶ οἷς ὁ κόσμος οὗτος τέθνηκε, πάσης τῆς παρουσίας παρακλήσεως ἀπελίπισασι. Ὡσπερ ἡ χάρις πλησιάζει τῇ ταπεινοφροσύνῃ, οὕτω καὶ τῇ ὑπερηφανία ὀδυνηροὶ συμβάσεις. Ὁφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ τοὺς ταπεινόφρονας τοῦ εὐφρᾶναι αὐτούς, πρόσωπον δὲ Κυρίου κατ' ἐνώπιον ὑπερηφάνων, τοῦ ταπεινῶσαι αὐτούς. Ἡ ταπείνωσις διὰ παντὸς δέχεται παρὰ Θεοῦ τὸ ἔλεος, τῇ δὲ σκληροκαρδία καὶ ὀλιγοπιστία συναντήματα φοβερὰ προσυπαντῶσι. Σμίκρυνον σεαυτὸν ἐν πᾶσι πρὸς πάντας ἀνθρώπους, καὶ ὑψωθήσῃ ἐπάνω τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου. Προκατάλαβε πάντας διὰ τοῦ σοῦ ἀσπασμοῦ καὶ τῆς προσκυνήσεως, καὶ τιμηθήσῃ ὑπὲρ τοὺς δωροφορούντας χρυσίον σουφεῖρ.

Ἐξευτέλισον σεαυτὸν, καὶ ὄψει τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ ἐν σεαυτῷ. Ὅπου γὰρ βλαστάνει ἡ ταπείνωσις, ἐκεῖ ἡ τοῦ Θεοῦ δόξα βρύει. Ἐὰν φανερῶς ἐξουδενωθῆναι ἀγωνίσῃ ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων, ποιεῖν σε δοξασθῆναι ὁ Θεός, ἐὰν δὲ ἐν τῇ καρδίᾳ σου, δείκνυσί σοι ὁ Θεὸς τὴν δόξαν αὐτοῦ. Γενοῦ εὐκαταφρόνητος ἐν τῇ μεγαλωσύνῃ σου, καὶ μὴ μέγας ἐν τῇ ἐλαχιστίᾳ σου.

Σπούδασον τοῦ καταφρονηθῆναι, καὶ τῆς τιμῆς τοῦ Θεοῦ ἐμπλησθήσῃ. Μὴ ζήτησις τιμηθῆναι, πεπληρωμένος ὢν ἔσωθεν τραυμάτων. Ψέξον τὴν τιμὴν, ἵνα τιμηθῆς, καὶ μὴ ἀγαπήσῃς αὐτήν, ἵνα μὴ ἀτιμασθῆς. Ὁ τρέχων ὀπισθεν τῆς τιμῆς, φεύγει ἀπὸ ἐμπροσθεν αὐτοῦ, καὶ ὁ φεύγων αὐτήν, καταδιώξεται αὐτὸν καὶ κῆρυξ γίνεται πᾶσιν ἀνθρώποις τῆς ταπεινώσεως αὐτοῦ. Εἰ καταφρονεῖς σεαυτοῦ, ἵνα μὴ τιμηθῆς, ὁ Θεὸς δημοσιεύσει σε, εἰ δὲ διὰ τὴν ἀλήθειαν ψέξεις σεαυτὸν, ἐπιτρέπει ὁ Θεὸς πᾶσι τοῖς κτίσμασιν αὐτοῦ ἐπαινέσαι σε, καὶ ἀνοίξουσιν ἐμπροσθέν σου τὴν θύραν τῆς δόξης τοῦ πλαστουργοῦ σου καὶ ἐπαινέσουσί σε. Διότι σὺ ἐν ἀληθείᾳ κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν αὐτοῦ ὑπάρχεις.

Ἄνθρωπον ταῖς μὲν ἀρεταῖς διαλάμποντα, τοῖς δὲ ἀνθρώποις εὐτελεῖ φαινόμενον, φωτεινὸν μὲν τῷ βίῳ, σοφὸν δ' ἔτη γνώσει, καὶ ταπεινὸν τῷ πνεύματι, τίς τεθέεται;

Μακάριος ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ἐν πᾶσιν, ὅτι ὑψωθήσεται. Ὁ γὰρ διὰ τὸν Θεὸν ταπεινῶν ἑαυτὸν ἐν πᾶσιν καὶ σμικρύνων, ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δοξάζεται καὶ ὁ διὰ τὸν Θεὸν πεινῶν καὶ διψῶν, μεθύσει αὐτὸν ὁ Θεὸς τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ. Καὶ ὁ διὰ τὸν Θεὸν γυμνητεύων, ἐνδύεται ὑπ' αὐτοῦ στολὴν ἀφθαρσίας καὶ δόξης, καὶ ὁ δι' αὐτὸν πτωχεύων, τῷ ἀληθινῷ αὐτοῦ πλούτῳ παρακαλεῖται.

Ἐξουδένωσον σεαυτὸν διὰ τὸν Θεὸν καί, σοῦ ἀγνοοῦντος, πληθυνθήσεταιί σου ἡ δόξα ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ σου. Ἔχε σεαυτὸν ἀμαρτωλόν, ἵνα δικαιωθῆς ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ σου. Γίνου ιδιώτης ἐν τῇ σοφίᾳ σου, καὶ μὴ φανῆς σοφός, ιδιώτης ὢν. Καὶ ἐὰν τὸν ἀφελῆ καὶ ἀμαθῆ ἢ ταπείνωσις ὑποῖ, πόσης οἶει τιμῆς τοῖς μεγάλοις καὶ τιμίοις πρόξενον γίνεσθαι;

Φεῦγε τὴν κενοδοξίαν, καὶ δοξασθήση, καὶ φοβήθητι τὴν ὑπερηφανίαν, καὶ μεγαλυνθήση. Οὐ τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων διεμηνύθη ἡ κενοδοξία, οὐδὲ ἡ ὑψηλοφροσύνη τῷ γένει τῶν γυναικῶν. Εἰ ἐκουσίως ἀπετάξω πᾶσι τοῖς βίου πράγμασι, περὶ μηδαμινοῦ πράγματος μηδαμῶς μετὰ τίνος φιλονεικῆσης. Εἰ τὴν κενοδοξίαν ἐβδελύξω, φεῦγε τοὺς ἀγρεύοντας αὐτήν. Φεῦγε τοὺς φιλοκτήμονας, ὡς καὶ τὸ κτᾶσθαι. Μάκρυνον σεαυτὸν ἀπὸ τῶν σπαταλῶντων, ὡς καὶ ἀπὸ τῆς σπατάλης. Φεῦγε τοὺς ἀκόλαστους, ὡς καὶ τὴν ἀκολασίαν. Εἰ γὰρ ἡ ψιλὴ τῶν εἰρημένων μνήμη ταραττει τὴν διάνοιαν, πόσω μᾶλλον ἡ θεωρία καὶ ἡ μέτ' αὐτῶν διαγωγή; Προσέγγισον τοῖς δικαίοις, καὶ δι' αὐτῶν τῷ Θεῷ πλησιάσεις. Συναναστρέφου τοῖς ἔχουσι ταπείνωσιν, καὶ μάθηση τοὺς τρόπους αὐτῶν. Εἰ γὰρ ἡ θεωρία τῶν εἰρημένων ὠφέλιμος, πόσω μᾶλλον ἡ διδασκαλία τοῦ στόματος αὐτῶν;

Ἀγάπησον τοὺς πτωχοὺς, ἵνα δι' αὐτῶν καὶ σὺ τεύξῃ τοῦ ἐλέους. Μὴ προσέγγισης τοῖς φιλονείκαις, ἵνα μὴ ἀναγκασθῆς ἔξω γενέσθαι τῆς σῆς γαλήνης. Μὴ ἀηδῶς φέρε τὰς δυσσομίας τῶν ἀρρώστων, καὶ μάλιστα τῶν πενήτων, ἐπειδὴ καὶ σὺ σῶμα περὶκίσει. Μὴ ἐπιπλήξῃς τοὺς τεθλιμμένους τῇ καρδίᾳ, ἵνα μὴ τῇ ράβδῳ αὐτῶν μαστιχθῆς καὶ ζητήσης παρακαλοῦντας, καὶ οὐ μὴ εὗρης. Μὴ ἐκφρασίσης τοὺς ἠκρωτηριασμένους, ὅτι πάντες εἰς τὸν ἄδην ἰσοτίμως πορευσόμεθα. Ἀγάπησον τοὺς ἀμαρτωλοὺς, μίσησον δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν, καὶ μὴ καταφρόνησης αὐτῶν διὰ τὰ ἐλαττώματα αὐτῶν, μὴ ποτὲ καὶ σὺ πειρασθῆς ἐν οἷς εἴσι. Μνήσθητι, ὅτι κοινωνὸς εἰ τῆς γηρᾶς φύσεως, καὶ πᾶσιν εὖ ποιεῖ. Μὴ ἐπίπληττε τοὺς δεομένους τῆς σῆς εὐχῆς, καὶ τῶν μαλθακῶν λόγων τῆς παρακλήσεως μὴ ἀποστέρει, ἵνα μὴ ἀπόλωνται καὶ ἀπαιτηθῆς τὰς ψυχὰς αὐτῶν, ἀλλὰ μίμησαι τοὺς ἰατροὺς, οἵτινες τὰ θερμότερα πάθη ἰῶνται τοῖς ψυχροτέροις φαρμάκοις, καὶ τὰ ψυχρότερα τοῖς ἐναντίοις.

Ἀνάγκασον σεαυτὸν, ὅταν ὑπαντήσης τῷ πλησίον σου, ἵνα τιμήσης αὐτὸν ὑπὲρ τὸ μέτρον αὐτοῦ. Φίλησον δὲ τὰς χεῖρας αὐτοῦ καὶ τοὺς πόδας, καὶ κράτησον αὐτὰς πολλακίς μετὰ πολλῆς τιμῆς καὶ ἐπίθεσ αὐτὰς ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς σου καὶ ἐπαίνεσον αὐτὸν καὶ εἰς ἅπερ οὐκ ἔχει. Ὅταν δὲ χωρισθῇ ἀπὸ σου, λάλησον περὶ αὐτοῦ πᾶν ἀγαθόν, καὶ εἰ τί τιμίον. Ἐν γὰρ τούτοις καὶ τοῖς τοιούτοις ἔλκει αὐτὸν εἰς τὸ ἀγαθόν καὶ

ἀναγκάζεις αὐτὸν αἰσχύνεσθαι ἐκ τῆς προσηγορίας, ἧς προσηγόρευσας αὐτόν, καὶ σπείρεις εἰς αὐτὸν σπέρματα ἀρετῆς. Ἐκ δὲ τῆς τοιαύτης συνήθειας, ἧς σεαυτὸν ἐθίζεις, τυποῦται ἐν σοὶ τύπος ἀγαθός, καὶ ταπεινώσιν πολλὴν κτήσῃ ἐν σεαυτῷ, καὶ χωρὶς κόπου κατορθοῖς τὰ μεγάλα. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἔχη τινὰ ἐλαττώματα, τιμώμενος ὑπὸ σοῦ, εὐχερῶς δέχεται παρὰ σοῦ τὴν θεραπείαν, αἰσχυνόμενος ἐκ τῆς τιμῆς, ἧς ἐποίησας αὐτῷ.

Οὗτος ὁ τρόπος ἔστω σοὶ ἀεὶ, τὸ εὐπροσήγορον καὶ τιμητικὸν εἶναι πρὸς πάντας, καὶ μὴ παροξύνῃς τινὰ ἢ ζηλώσης, μήτε διὰ πίστιν μήτε διὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ τὰ κακά, ἀλλὰ φύλαττε σεαυτὸν, τοῦ μὴ μέμψασθαι ἢ ἐλέγξει τινὰ ἐν τινὶ ἔχομεν γὰρ κριτὴν ἀπροσωπόληπτον ἐν οὐρανοῖς. Εἰ δὲ θέλεις ἐπιστρέψαι αὐτὸν πρὸς τὴν ἀλήθειαν, λυπήθητι ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ μετὰ δακρύων καὶ ἀγάπης εἰπὲ αὐτῷ λόγον ἓνα ἢ δύο, καὶ μὴ πυρωθῆς τῷ θυμῷ κατ' αὐτοῦ, καὶ ὄψεται ἐν σοὶ σημεῖον ἔχθρας. Ἡ γὰρ ἀγάπη οὐκ οἶδε θυμοῦσθαι ἢ παροξύνεσθαι ἢ μέμψεσθαι τινὰ ἐμπαθῶς. Ἐνδειξις τῆς ἀγάπης καὶ τῆς γνώσεως ἐστὶν ἡ ταπεινώσις, ἣτις τίκεται ἀπὸ συνειδήσεως ἀγαθῆς.

Ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΣΤ' - Περὶ Ὁφελείας τῆς ἐκ τῆς Φυγῆς τοῦ Κόσμου

Ἴσχυρὸς ἐστὶν ἀληθῶς καὶ δυσχερὴς καὶ δύσκολος ὁ ἀγὼν γινόμενος ἐν τοῖς πράγμασι, καὶ ὅσον ἐὰν δύνηται ὁ ἄνθρωπος γενέσθαι ἀήττητος καὶ ἰσχυρὸς, ὅταν πλησιάσωσιν αὐτῷ αἱ τῶν προσβολῶν αἰτίαι, τῶν πολέμων καὶ τῶν ἀγώνων, φόβος προσκολλᾶται αὐτῷ καὶ ταχὺς εἰς πτώσιν γίνεται, πολὺ πλέον τῆς ἀπαντήσεως τοῦ φανεροῦ πολέμου τοῦ διαβόλου. Διότι, ὅσον οὐ μακρύνεται ὁ ἄνθρωπος ἐξ ὧν ἡ καρδία αὐτοῦ πτοεῖται, αἰεὶ γίνεται τῷ ἐχθρῷ αὐτοῦ τόπος κατ' αὐτοῦ, καὶ ἐὰν μικρὸν νυστάξῃ, εὐχερῶς ἀπόλλυσιν αὐτόν. Ὅταν γὰρ ἡ ψυχὴ κρατηθῇ ἐν ταῖς βλαβεραῖς ἀπαντήσεσι τοῦ κόσμου, αὐταὶ αἱ ἀπαντήσεις γίνονται αὐτῇ σκόλοπες, καὶ ὡσανεὶ φυσικῶς ἠτᾶται, ὅταν αὐταῖς ὑπαντήσῃ.

Καὶ τοίνυν οἱ Πατέρες ἡμῶν οἱ ἀρχαῖοι, οἱ πορευθέντες ἐν ταύταις ταῖς τρίβοις, ἐπιστάμενοι ὡς οὐκ ἐν παντὶ καιρῷ ὁ νοῦς ἔρρωται, οὐδὲ δύναται ἴστασθαι ἐν τάξει μιᾷ ἀκλινῶς καὶ τηρεῖν τὴν ἑαυτοῦ φρουράν, γίνεται δὲ ἐν καιρῷ μὴ δύνασθαι κατιδεῖν εἰς τὰ βλάπτοντα αὐτόν, διεσκέψαντο ἐν σοφίᾳ καὶ ἠμφιάσαντο τὴν ἀκτημοσύνην ὡς ὄπλον, τὴν ἐκ πολλῶν ἀγώνων ἐλευθέραν ὑπάρχουσαν, καθὼς γέγραπται, ἵνα οὕτω διὰ τῆς ἐνδείας αὐτοῦ ὁ ἄνθρωπος ἐξειλησῇ δυνηθεῖ ἐκ πολλῶν παραπτωμάτων. Καὶ ἀπῆλθον εἰς τὴν ἔρημον, ἐν ἧ ἔστι οὐκ ἔστι πράγματα, ἅπερ εἰσὶν αἰτίαι τῶν παθῶν, ἵνα μηδὲ ὅταν ὥρα γένηται αὐτοὺς ἀσθενῆσαι, εὕρωσι τὰς αἰτίας τῶν πτώσεων, λέγω δὲ τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς ἐπιθυμίας καὶ τῆς μνησικακίας καὶ τῆς δόξης, ἀλλ' ἵνα ταῦτα τε καὶ τὰ λοιπὰ τούτων ἐλαφρὰ γένωνται, διὰ τὴν ἔρημον ἐκείνην. Ἐν αὐτῇ γὰρ ὠχύρωσαν ἑαυτοὺς καὶ ἐτείχισαν, ὡς πύργῳ ἀκαταμαχήτῳ, καὶ τότε ἠδυνήθησαν ἕκαστος αὐτῶν τελειῶσαι τὸν ἑαυτοῦ ἀγῶνα ἐν ἡσυχίᾳ, ὅπου αἱ αἰσθήσεις οὐχ εὕρον βοήθειαν συγγενέσθαι τῷ ἀντιπαλαίοντι ἡμᾶς ἐν τῇ ἀπαντήσει τῶν βλαπτόντων. Κρεῖσσον γὰρ ἡμῖν θάνατος ἐν τῷ ἀγῶνι, ἢ ζῆσαι ἐν τῷ πτώματι.

ΛΟΓΟΣ Ζ' – Περὶ Τάξεως τῶν Ἀρχαρίων καὶ Καταστάσεως καὶ τῶν Ἀνηκόντων αὐτοῖς

Αὕτη ἐστὶν ἡ τάξις ἡ σώφρων καὶ Θεῷ προσφιλέης, τὸ μὴ περιβλέπειν τοῖς ὀφθαλμοῖς ὧδε κάκεισε, ἀλλὰ πάντοτε τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεκτείνεσθαι καὶ μὴ ἀργολογεῖν, ἀλλὰ τὰ μόνα ἀναγκαῖα λαλεῖν καὶ ἐνδύμασι πενιχροῖς αὐταρκεῖσθαι πρὸς τὴν χρεῖαν τοῦ σώματος, καὶ οὕτω τοῖς βρώμασι τοῖς συνιστάνουσι τὸ σῶμα κεχρηῆσθαι καὶ μὴ τῇ γαστριμαργίᾳ. Μεταλαμβάνειν ἀπὸ πάντων πρὸς ὀλίγον καὶ μὴ τὰ μὲν ἐκφραυλίζειν, τὰ δὲ ἐκλέγεσθαι καὶ ἐκ τούτων θέλειν ἐμπλήσαι τὴν γαστέρα. Μείζων πάσης ἀρετῆς ἡ διάκρισις. Οἴνου δέ, χωρὶς ἐτέρων ἢ ἐκτὸς ἀσθενείας ἢ ἀδυναμίας, μὴ μεταλαμβάνης. Μὴ ἐκκόψης τὸν λόγον τοῦ λαλοῦντος καὶ ὡς ἀπαιδευτος ἀντιφθέγγῃ, ἀλλ' ὡς σοφὸς πάγιος ἴσο. Καὶ ὅπου δ' ἂν εὐρέθης, μικρότερον σεαυτὸν λογίζου καὶ ὑπηρετήν τῶν ἀδελφῶν σου.

Μὴ γύμνωσις ἔμπροσθεν τινὸς τι τῶν μελῶν σου, μὴ δὲ προσέγγισης σώματι τίνος, ἐκτὸς ἀναγκαίας αἰτίας- μὴδὲ τῷ σώματι τῷ σῶ τίνα προσεγγίσει ἀέσης, χωρὶς εὐλογου, ὡς ἔφην, αἰτίας. Ἐκκλινον ἀπὸ τῆς παρρησίας, ὡς ἀπὸ θανάτου. Κτῆσαι δὲ σώφρονα τάξιν τῷ ὕπνῳ σου, ἵνα μὴ ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ σοῦ ἡ δύναμις ἡ περιφρουροῦσα σε, ὅπου δ' ἂν κοιμηθῆς, εἰ δυνατὸν μὴδεὶς σὲ θεάσῃται. Πτύελον ἔμπροσθεν τίνος μὴ ρίψης, ἐὰν δὲ σοὶ βῆξ ἐπέλθῃ καθημένῳ, στρέψον σοῦ τὸ πρόσωπον εἰς τοῦπίσω, καὶ οὕτω βῆξον. Μετὰ σωφροσύνης φάγε καὶ πίε, ὡς πρέπει τέκνοις Θεοῦ.

Μὴ ἐκτείνης σὴν χεῖρα τοῦ λαβεῖν τι ἅπ' ἔμπροσθεν τῶν ἐταίρων σου ἀναιδῶς. Ἐὰν δὲ καθίσῃ μετὰ σοῦ ξένος, πρότρεψον αὐτὸν ἅπαξ καὶ δις εἰς τὸ φαγεῖν καὶ εὐτάκτως παράθες τῇ τραπέζῃ καὶ μὴ τεταραγμένως. Εὐτάκτως κάθισον καὶ συνεσταλμένως, μὴ γυμνῶν τι τῶν μελῶν σου. Ὅταν χασμαῖσαι, σκέπαζε σου τὸ στόμα, τοῦ μὴ θεαθῆναι, κρατήσαντος γὰρ τὰς ἀναπνοὰς σου, παρελεύσεται. Ἐὰν εἰσέλθῃς εἰς τὸ κελλίον τοῦ σοῦ ἐπιστάτου ἢ φίλου ἢ μαθητοῦ, παραφυλάττου τοὺς σοὺς ὀφθαλμούς, τοῦ μὴ ἰδεῖν τι τῶν ὄντων ἐκεῖ, ἐὰν δὲ ἀναγκασθῆς ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ, πρόσχες, ἵνα μὴ ὑπακούσης καὶ ποιήσης τοῦτο· ὁ γὰρ ἐν τούτοις ἀναιδῶς διακαίμενος, ξένος ἐστὶ τοῦ μοναχικοῦ σχήματος καὶ τοῦ Χριστοῦ, τοῦ τοῦτο τὸ σχῆμα χαρισαμένου ἡμῖν. Μὴ πρόσχης τοῖς τόποις, ἐν οἷς κέκρυπται τὰ σκευῆ τοῦ κελλίου τοῦ φίλου σου. Μετὰ γαλήνης ἀνοιξον σὴν θύραν καὶ κλεισον, καὶ τὴν τοῦ ἐταίρου σου. Μὴ αἰφνιδίως πρὸς τίνα εἰσέλθῃς, ἀλλὰ, κρούσας ἔξωθεν καὶ προτραπείς, τότε εἴσελθε εὐλαβῶς.

Μὴ σπουδάσης ἐν τῷ σῶ βαδίσματι, ἐκτὸς ἀναγκαίας χρεῖας κατεπειγούσης σε. Γενοῦ τοῖς πᾶσιν ὑπήκοος ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ, ἵνα μὴ γένηται ἔργον διαβολικόν. Ἐν πραότητι πᾶσι διαλέγου καὶ μετὰ σωφροσύνης πρὸς πάντας ἀτένισον καὶ μὴ ἐμπλήσης σοὺς ὀφθαλμούς ἀπὸ προσώπου τινός. Πορευόμενος ἐν τῇ ὁδῷ, μὴ προκαταλάβῃς τοὺς μείζονάς σου, ἐὰν δὲ προκαταληφθῇ ὁ ἐταῖρος σου, μικρὸν προλαβὼν, ἐκδεξαι τοῦτον. Ὅ γὰρ μὴ ποιῶν οὕτως, ἄφρων ἐστὶ καὶ χοίρῳ μὴ ἔχοντι νόμον παραπλήσιος. Ἐὰν
33 - Ἰσαὰκ Σύρου

λαλήση ὁ ἑταῖρος σου τισὶν ἀπαντήσασιν, ἐκδέχου αὐτὸν καὶ μὴ κατεπίγης τοῦτον. Ὁ ὑγιῆς λεγέτω τῷ ἀσθενοῦντι πρὸ τοῦ καιροῦ, ποιήσωμεν τὴν χρείαν.

Μὴ ἐλέγξης τινὰ ἐν τίνι παραπτώματι, ἀλλὰ σεαυτὸν ἤγου πᾶσιν ὑπεύθυνον καὶ τοῦ πταισματος αἴτιον. Πᾶν ἔργον εὐτελὲς ποιεῖν μετὰ ταπεινοφροσύνης μὴ ἀπαναίνου μήτε μὴν παραιτοῦ. Ἐὰν δὲ παραβιασθῆς γελάσαι, μὴ ἀπαναίνου, μὴ φανῶσι σου οἱ ὀδόντες. Ἐὰν δὲ ἀναγκασθῆς λαλήσαι γυναιξί, στρέψον σου τὸ πρόσωπον ἐκ τῆς θέας αὐτῶν, καὶ οὕτως αὐταῖς διαλέγου. Ἀπὸ δὲ κανονικῶν ἀπέχου, ὡς ἀπὸ πυρὸς καὶ ὡς ἀπὸ παγίδος διαβόλου, ἐκ τῆς ἀπαντήσεως αὐτῶν καὶ συνομιλίας καὶ θέας, ἵνα μὴ ψυχρανθῇ ἡ καρδία σου ἐκ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ καὶ χράνης σου τὴν καρδίαν τῷ βορβόρῳ τῶν παθῶν, κἂν ὧσι σου ἀδελφαὶ κατὰ σάρκα, ὡς ἀπὸ ξένων σαυτὸν παρατήρησαι. Ἐκ τῆς μίξεως τῆς μετὰ τῶν ἴδιων σου παραφυλάττου, ἵνα μὴ ψυχρανθῇ ἡ καρδία σου ἐκ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Τὰς μετὰ νεωτέρων παρρησίας καὶ συντυχίας φεῦγε ὡς φιλίαν διαβόλου. Ἐνα ἔχε συνόμιλον καὶ συμμύστην, τὸν φοβούμενον τὸν Θεὸν καὶ ἑαυτῷ προσέχοντα πάντοτε, πτωχὸν μὲν ὄντα ἐν τῷ κατασκηνώματι αὐτοῦ, πλούσιον δὲ ἐν τοῖς τοῦ Θεοῦ μυστηρίοις.

Ἀπὸ παντὸς κρύψον τὰ σὰ μυστήρια καὶ τὰς σὰς πράξεις καὶ τοὺς σοὺς πολέμους. Μὴ καθίσης ἄνευ ἐπιρριπταρίου ἔμπροσθεν τίνος, ἐκτὸς ἀνάγκης μετὰ δὲ σωφροσύνης εἰς τὴν ἀναγκαίαν χρείαν ἔξελθε, ὡς εὐλαβούμενος τὸν διατηροῦντά σε ἄγγελον, καὶ μετὰ φόβου Θεοῦ διατέλεσον καὶ ἀνάγκασον σεαυτὸν ἕως θανάτου, κἂν ἡ καρδία σου ἀπαρέσκηται.

Κρεῖσσον σοὶ φαγεῖν ἰὸν θανάσιμον ἢ μετὰ γυναικὸς ἐσθίειν, κἂν γένηταί σου μήτηρ ἢ ἀδελφή. Κρεῖσσόν σοι συνοικῆσαι δράκοντι ἢ συγκαθεύδειν νεωτέρῳ καὶ συσκεπασθῆναι, κἂν γένηταί σου ἀδελφὸς κατὰ σάρκα. Ἐὰν εἴπῃ σοὶ πορευομένῳ ἐν ὁδῷ τις σοὺ μείζων, «Ἔρχου ἵνα ψάλωμεν», μὴ παρακούσης αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ μὴ εἴπῃ, τῇ μὲν γλώττῃ σιώπησον, τῇ δὲ σῆ καρδία τὸν Θεὸν δοξολόγησον. Μὴ ἀντιστῆς τινὶ περὶ τίνος μήτε μαχεσθῆς μήτε ψεύσῃ μήτε ὀμνύῃς ἐπὶ τῷ ὀνόματι Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου. Καταφρονήθητι, καὶ μὴ καταφρόνησης. Ἀδικήθητι, καὶ μὴ ἀδικήσης. Κρεῖσσον διαφθαρήναι τὰ σωματικὰ μετὰ τοῦ σώματος, ἢ ζημιωθῆναι τι τῶν τῆς ψυχῆς. Ἐν κρίσει μετὰ τίνος μὴ εἰσέλθῃς, ἀλλ' ὑπόμεινον κατακριθεὶς, ἀκατάκριτος ὢν. Μὴ ἀγαπήσης τῇ σῆ ψυχῇ τι τῶν κοσμικῶν, ἀλλ' ὑποτάγηθι τοῖς ἡγεμόσι καὶ ἄρχουσι, καὶ τῆς μέτ' αὐτῶν μίξεως ἀπέχου. Αὕτη γὰρ παγὶς ἐστὶ, παγιδεύουσα τοὺς ἀμελεστέρους εἰς ἀπώλειαν.

Ἦ γαστρίμαργε, ὁ τὴν ἰδίαν ζητῶν θεραπεῦσαι γαστέρα, κρεῖσσον σοὶ βαλεῖν ἐν τῇ σῆ κοιλίᾳ ἄνθρακα πυρὸς, ἢ τὰ τηγανίσματα τῶν ἡγουμένων καὶ ἀρχόντων. Ἐπίχεέ σοὺ ἐπὶ πάντας τὸ ἔλεος καὶ γενοῦ συνεσταλμένος ἀπὸ πάντων. Ἐκ τῆς πολυλογίας σαυτὸν παρατήρησον αὕτη γὰρ σβέννυσι ἐκ τῆς καρδίας τὰς νοερᾶς κινήσεις τὰς ἐκ Θεοῦ φουομένας. Φεῦγε τοῦ δογματίσαι ὡς ἀπὸ λέοντος ἀτάκτου μήτε μὴν μετὰ τῶν τροφίμων τῆς ἐκκλησίας εἰς τοῦτο συνεισέλθῃς μήτε μετὰ τῶν ἀλλότριων. Καὶ εἰς τὰς πλατείας τῶν

ἀργίλων ἢ μαχίμων μὴ περάσης, ἵνα μὴ ἐμπλησθῇ σου ἡ καρδία θυμοῦ καὶ κατακυρίευση τῆς ψυχῆς σου τὸ τῆς πλάνης σκότος. Ὑπερηφάνω μὴ συνοίκτης, ἵνα μὴ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἡ ἐνέργεια ἀρθῇ ἀπὸ τῆς ψυχῆς σου καὶ γένηται οἰκητήριον παντὸς πονηροῦ πάθους.

Ταύτας τὰς παραφυλακὰς ἐὰν φύλαξης, ὦ ἄνθρωπε, καὶ ἀσχολήσης σεαυτὸν διαπαντὸς ἐν τῇ μελέτῃ τοῦ Θεοῦ, ἐν ἀλήθειᾳ ὄψεται σου ἡ ψυχὴ ἐν ἑαυτῇ τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ καὶ εἰς τὸν αἰῶνα μὴ σκοτάσῃ. Αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Η' - Περὶ Τάξεως Λεπτῆς τῆς Διακρίσεως

Πρόσεχε σεαυτῷ, ὃ ἀγαπητέ, ἀεὶ καὶ ἴδε ἐν τῇ συνεχείᾳ τῶν ἔργων σου καὶ τὰς θλίψεις τὰς συναντώσας σοὶ καὶ τὴν χωρᾶν τῆς ἐρήμου τῆς διαγωγῆς σου καὶ τὴν λεπτότητα τοῦ νοῦς σου μετὰ τῆς στρυφνότητος τῆς γνώσεως σου καὶ τὸ μῆκος τὸ πολὺ τῆς ἡσυχίας σου μετὰ τῶν φαρμάκων τῶν πολλῶν, ἦτοι τῶν πειρασμῶν, τῶν ἐκ τοῦ ἀληθινοῦ ἱατροῦ ἐπαγομένων πρὸς ὑγείαν ἐκείνου τοῦ ἔσω ἀνθρώπου, ἐν καιρῷ δὴ, ἐκ τῶν δαιμόνων καὶ ἐν καιρῷ ἐν νόσοις καὶ ἐν πόνοις τοῦ σώματος καὶ ἐν καιρῷ, ἐν πτοήσει τῶν νοημάτων τῆς ψυχῆς σου ἐν ταῖς μνήμαις ταῖς δειναῖς ταῖς μελλούσαις εἶναι εἰς τὰ ἔσχατα ἐν καιρῷ δέ, ἐν τῷ κεντρισμῷ καὶ περιδέσμῳ τῆς χάριτος τῆς θερμῆς καὶ τῶν γλυκέων δακρῶν καὶ τῆς χαρᾶς τοῦ πνεύματος μετὰ τῶν λοιπῶν, ἵνα μὴ πληθύνω τοὺς λόγους.

Ἄρα ἐν πᾶσι τούτοις ἐντελῶς καθορᾶς, ὅτι τὸ ἔλκος σου ἤρξατο ὑγιαίνειν καὶ σφραγίζεσθαι; Τοῦτο δὲ ἐστίν, ἄρα τὰ πάθη ἤρξαντο ἀσθενεῖν; Θεοῦ τεκμήριον καὶ εἰσελθε ἐν ἑαυτῷ διαπαντὸς καὶ ἴδε ποία μὲν τῶν παθῶν ὄρᾳς, ὅτι ἠσθένησαν κατενώπιον σου, ποία δὲ ἐξ αὐτῶν ἀπόλωντο καὶ ἀπέστησαν παντελῶς, καὶ ποία ἐξ αὐτῶν ἤρξαντο σιωπᾶν ἐκ τῆς ὑγείας τῆς ψυχῆς σου καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς ἀποστάσεως τῶν πτοούντων, καὶ ποία ἐκ τῆς διανοίας ἔμαθε κραταιοῦσθαι καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς στερήσεως τῶν αἰτιῶν. Καὶ πρόσεχε πάλιν εἰ ἄρα βλέπεις παντελῶς ἐντὸς τῆς σήψεως τοῦ ἔλκους σου, ὅτι ἤρξατο σὰρξ ζῶσα ἀνέρχεσθαι, ὅπερ ἐστίν ἡ εἰρήνη τῆς ψυχῆς καὶ ποία μὲν τῶν παθῶν ἀκολούθως καὶ ἠπειγμένως ἐκβιάζονται, καὶ ἐν ποίῳ καιρῷ καὶ καιρῷ καὶ εἰ εἰσὶ ταῦτα σωματικὰ ἢ ψυχικὰ ἢ σύνθετα καὶ σύμμικτα, καὶ εἰ ὡς ἀσθενῆ ἐν τῇ μνήμῃ κινοῦνται σκοτεινῶς ἢ ἰσχυρῶς κατὰ τῆς ψυχῆς ἐπανίστανται, καὶ εἰ ἄρα ὡς ἐξουσιάζοντα ἢ κλεψιμαίῳ τρόπῳ, καὶ πῶς προσέχει αὐτοῖς ὁ νοῦς ὁ βασιλεύς, ὁ ἐξουσιάζων τῶν αἰσθήσεων. Ὅταν κύψωσι καὶ συνάψωσι πόλεμον, πολεμεῖ μέτ' αὐτῶν καὶ ἐξατονεῖν αὐτὰ ποιεῖ ἐν τῇ ἰσχυρί ἑαυτοῦ ἢ οὐδὲ πάλιν ἐν ὀράσει καθορᾶ αὐτὰ καὶ ψηφίζει αὐτά; Καὶ ποία μὲν αὐτῶν ἀπηλείφθησαν ἐκ τῶν παλαιῶν, ποία δὲ νεωστὶ ἐπλάσθησαν; Καὶ τὰ πάθη δὲ ἐν εἰκονισμῷ κινοῦνται ἢ ἐν αἰσθήσει χωρὶς εἰκονισμῶν, καὶ ἐν μνήμῃ χωρὶς πάθους καὶ διαλογισμῷ ἐκτὸς ἐρεθισμοῦ; Καὶ ἐκ τούτων πάλιν δυνατὸν γνῶναι τὸ μέτρον τῆς ψυχῆς, πῶς ἴσταται.

Ἐκεῖνα μὲν τὰ πρῶτα κατάστασιν οὐ πεφθάκασι. Διότι ἀκμὴν ἄγων ἐπίκειται τῇ ψυχῇ, κἂν καὶ ἰσχυρότητα κατ' αὐτῶν δεικνύει. Ταῦτα δέ, καθὼς εἶπεν ἡ Γραφή, ἐν χρήσει «ἐκάθισε, λέγουσα, Δαβὶδ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ ἀνέπαυσεν αὐτὸν ὁ Θεὸς ἐκ τῶν περικύκλω αὐτοῦ πάντων». Ταῦτα οὐ περὶ ἐνὸς τῶν παθῶν νοήσεις, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῶν παθῶν τῶν φυσικῶν, τῆς ἐπιθυμίας καὶ τοῦ θυμοῦ, καὶ τὰ πάθη τῆς φιλοδοξίας τῆς εἰκονιζούσης τὰ πρόσωπα καὶ φανταζούσης καὶ εἰς ἐπιθυμίαν καὶ ἔφρουν διεγειρούσης καὶ τὸ πάθος τῆς φιλαργυρίας αὔθις, ὅταν κοινωνῇ αὐτῷ ἡ ψυχὴ κρυπτῶς, κἂν καὶ οὐ πείθεται εἰς ἔργον ἐλθεῖν, ἀλλὰ τὰ εἶδωλα τῶν τῆς φιλαργυρίας πραγμάτων ἐν τῇ ὄλῃ τῆς συναγωγῆς τοῦ πλούτου εἰκονίζῃ ἐν τῷ νοῖ καὶ τὴν ψυχὴν πείθη μελετῆσαι ἐν αὐτοῖς καὶ πόθον ἐμποιῆ κτήσασθαι αὐτὰ μετὰ τῶν λοιπῶν.

Οὐχὶ πάντα τὰ πάθη ἐν προσβολῇ πολεμοῦσιν. Ἔστι γὰρ πάθη, τὰς θλίψεις μόνον δεικνύοντα τῇ ψυχῇ ἀμελεία καὶ ἀκηδία καὶ λύπη, οὐκ ἐν προσβολῇ οὐδὲ ἐν ἀνέσει προσβάλλουσιν, ἀλλὰ βάρος μόνον ἐπιτιθέασι τῇ ψυχῇ. Ἡ δὲ ἰσχὺς τῆς ψυχῆς ἐν νίκη κατὰ τῶν ἐν προσβολῇ πολεμούντων δοκιμάζεται, καὶ τούτων πάντων γνῶσιν λεπτήν καὶ τεκμήρια χρὴ τῷ ἀνθρώπῳ ἔχειν, ὅπως αἰσθηθῆ εἰς ἕκαστον βῆμα, ὃ τίθησι, ποῦ ἔφθασε καὶ ἐν ποίᾳ χώρᾳ ἤρξατο ἢ ψυχὴ αὐτοῦ πατῆσαι, ἐν τῇ γῆ τοῦ Χαναᾶν ἢ ἔξωθεν τοῦ Ἰορδάνου.

Πρόσεχε δὲ καὶ τοῦτο. Ἐὰν διὰ τοῦ φωτὸς τῆς ψυχῆς ἰκανὴ ἢ γνῶσις πρὸς διάκρισιν τούτων ἢ ἐν σκότει διακρίνη αὐτὰ ἢ παντελῶς ἐστέρηται ἐκ τῶν τοιούτων, εὐρίσκεις ἄρα παντελῶς, ὅτι ἤρξατο ὁ λογισμὸς καθαρεύεσθαι; Δίδωσι τόπον ὁ μετεωρισμὸς ἐν τῇ διανοίᾳ κατὰ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς; Καὶ ποῖον ἄρα πάθος ταράσσει ἐν τῷ προσεγγίσει τῇ προσευχῇ τὴν διάνοιαν; Αἰσθάνη ἐν σεαυτῷ, ὅτι ἡ δύναμις τῆς ἡσυχίας ἐπεσκίασεν ἐπὶ τὴν ψυχὴν ἐν ἐπιεικεῖς καὶ γαλήνη καὶ εἰρήνη, ἣν παρὰ τὸ ἔθος εἴωθε γεννᾶν τῇ διανοίᾳ; Ἀρπάζεται ὁ νοῦς ἀεὶ ἔξωθεν τοῦ θελήματος εἰς τὰς ἐννοίας τῶν ἀσωμάτων, εἰς ἅπερ οὐκ ἐπετρέπησαν αἱ αἰσθήσεις ἐρμηνεῦσαι αὐτά; Ἐξάπτεται ἐν σοὶ ἐξαίφνης χαρὰ, ἢ κατασιγάζουσα τὴν γλῶσσαν; Ἐν τῇ ἀνομοίῳ τρυφῇ ἑαυτῆς βρῦει ἐκ τῆς καρδίας ἀεὶ ἠδονὴ τις καὶ ἔλκει τὸν νοῦν ὅλον ἐξ ὅλου;

Ἀνεπαισθήτως κατὰ καιρὸν καὶ καιρὸν ἐμπίπτει εἰς ὅλον τὸ σῶμα τρυφὴ τις καὶ ἀγαλλίασις, ἅπερ γλῶσσα σαρκίνη οὐ δύναται αὐτὰ ἐξεπεῖν, ἕως ἂν πάντα τὰ ἐπίγεια σποδὸν καὶ σκύβαλα ἠγήσῃται, ἐν τῇ μνήμῃ ταύτῃ. Ἐκείνη γὰρ ἢ πρώτη ἢ τῆς καρδίας ἐν καιρῷ ἐν ὥρᾳ τῆς προσευχῆς καὶ ἐν καιρῷ ἐν τῇ ἀναγνώσει καὶ ἐν καιρῷ πάλιν ἐκ τῆς διηνεκοῦς μελέτης καὶ τοῦ μήκους τῆς διανοίας θερμαίνεται ὁ νοῦς. Αὕτη δὲ ἢ ἐσχάτη, ὡς τὰ πολλὰ ἔξωθεν τούτων καὶ ποσάκις ἐν ἔργῳ παρέργῳ, καὶ εἰς τὰ πολλὰ τῶν νυκτῶν ἐν τῷ αὐτῷ τρόπῳ ὅτε μεταξὺ τοῦ ὕπνου καὶ τῆς ἐγρηγόρσεως, ὡς ὕπνων καὶ ὡς μὴ ὕπνων καὶ ὡς ἐγρηγορῶς καὶ οὐκ ἐγρηγορῶς ἐπισυμβαίνει. Ὅταν δὲ ἐπιδημήσῃ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνη ἢ τρυφὴ ἢ σφύζουσα ἐν ὄλῳ τῷ σώματι αὐτοῦ, οὕτω νομίζει ὅτι ὁ τοιοῦτος ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, ὡς οὐκ ἐστὶν ἄλλο τί ἢ τῶν οὐρανῶν βασιλεία ἢ τοῦτο.

Βλέπε πάλιν εἰ ἡ ψυχὴ ἐκτίσατο δύναμιν ψιλοῦσαν τὰς μνήμας τὰς αἰσθητὰς ἐν τῇ δυνάμει τῆς ἐλπίδος τῆς κατακρατούσης τῆς καρδίας, καὶ κραταιοῦσαν τὰς αἰσθήσεις τὰς ἐσωτικὰς ἐν ἀνερμηνεύτῳ πληροφορίας πείθοι καὶ εἰ ἐξυπνίσθη ἢ καρδία, χωρὶς τῆς περὶ αὐτῆς προνοίας αἰχμαλωτισθῆναι τῶν ἐπιγείων, ἐν τῇ ἀπαύστῳ διηγῆσει μετὰ τῆς ἐργασίας αὐτῆς τῆς ἀδιαλείπτου, τῆς οὔσης μετὰ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν.

Κτῆσαι γνῶσιν τῆς διαφορᾶς τῆς κλήσεως αὐτῆς καὶ τῆς διηγῆσεως, ὅταν ἀκούσης. Ταχέως δὲ γεύσασθαι τούτων ποιεῖ τῇ ψυχῇ ἢ μὴ διακοπτόμενη ἡσυχία ἐν τῇ ἀδιαλείπτῳ ἐργασία αὐτῆς καὶ διαμενούσῃ. Απόλλυνται γὰρ πάλιν μετὰ τὴν εὔρεσιν αὐτῶν ἐκ τῆς ἀμελείας τῶν δεχόμενων, καὶ ἐν μακρῷ χρόνῳ αὐθις οὐχ εὐρίσκονται. Ἐν τούτοις γὰρ τολμᾷ τις τοῦ εἰπεῖν, τεθαρρήκως τῇ μαρτυρίᾳ τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ, ὅπερ εἶπεν ὁ

μακάριος Παῦλος φάσκων, «Πέπεισμαι, ὅτι οὔτε θάνατος οὔτε ζωή, οὔτε ἐνεστῶτα οὔτε μέλλοντα, οὔτε τὰ λοιπὰ ἄλλα, χωρίσαι με τῆς ἀγάπης δύναται τοῦ Χριστοῦ»: οὔτε γάρ θλίψεις αἱ τοῦ σώματος καὶ μέτ' αὐτῶν αἱ τῆς ψυχῆς, οὔτε λιμός, οὐ διωγμός, οὐ γυμνότης, οὐ μόνωσις, οὐκ ἐγκλεισμός, οὐ κίνδυνος, οὐ μάχαιρα, ἀλλ' οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τοῦ Σατανᾶ, οὔτε αἱ δυνάμεις αὐτοῦ ἐν τοῖς κακοῖς τρόποις τῶν μηχανημάτων, οὔτε ἡ καταργουμένη δόξα ἐν τῇ ἐαυτῆς προσβολῇ, τῇ προσβαλλούσῃ αὐτῷ, οὔτε συκοφανταίαι καὶ μέμψεις ἐν κολαφισμῷ δωρεὰν καὶ μάτην γινόμεναι.

Ἐὰν δὲ ταῦτα, ᾧ ἀδελφέ, κατὰ τινα τρόπον πλεονάζειν ἢ ὑστερεῖν, θεωρεῖσθαι ἐν τῇ ψυχῇ σου οὐκ ἤρξαντο, οἱ κάματοι σὸν καὶ αἱ θλίψεις καὶ ἡ ἡσυχία σου ἅπασα μόχθος ἐστὶν ἀνόνητος καὶ οὐδέ, ἐὰν θαυμάσια ἐν ταῖς χερσὶ σου ἐργάζονται καὶ τοὺς νεκροὺς ἀνιστῶσιν, εἰς ὁμοίωσιν τούτων λογίζονται. Καὶ δὴ ἀρτίως κίνησον τὴν ψυχὴν σου καὶ ἐν δάκρυσιν πείσον τὸν σώζοντα τὰ πάντα ἀφαιρεῖν τὸν βῆλον τῆς θύρας τῆς καρδίας σου καὶ τὴν σκότωσιν τῆς καταγίδος τῶν παθῶν ἐκτίλαι τοῦ ἔνδοθεν στερεώματος, τοῦ ἀξιωθῆναι σε ἰδεῖν τὴν ἀκτῖνα τῆς ἡμέρας, ἵνα μὴ γένη ὡς νεκρὸς καθήμενος ἐν σκοτώσει εἰς τοὺς αἰῶνας.

Ἀγρυπνία διηλεκτικῆς μετὰ ἀναγνώσεως καὶ μετάνοια συνεχεῖς ἐκ διαδοχῆς γινόμεναι ὑπὸ τινος οὐ χρονίζουσι δοῦναι ταῦτα τὰ ἀγαθὰ τοῖς οὔσι σπουδαίοις. Καὶ ὁ εὔρων, ἐν τούτοις εὔρεν αὐτά. Καὶ οἱ θέλοντες πάλιν ταῦτα εὔρειν, χρήζουσιν ἐμμεῖναι τῇ ἡσυχίᾳ, συνάμα τῇ ἐργασία τούτων, καὶ πρὸς τούτοις μὴ δεσμευθῆναι τὴν αὐτῶν διάνοιαν ἐν τίνι, μηδὲ ἐν ἀνθρώπῳ ἐκτὸς τῆς ψυχῆς ἐαυτῶν, ἐν τῇ ἐργασίᾳ δὲ αὐτῆς τῇ ἔνδον ἐδράζεσθαι. Ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἔργοις, ἐπ' ἐνίοις τούτων εὐρίσκομεν μερικῶς ἐγγὺς ἡμῶν αἴσθησιν ἀκριβῆ, δι' ἧς καὶ περὶ τῶν λοιπῶν βεβαιούμεθα. Ὁ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ καθήμενος καὶ πείραν τῆς χρηστότητος λαβὼν τοῦ Θεοῦ, οὐ χρήζει πολλῆς πιθανότητος, ἀλλ' οὐδὲ κατὰ τίνα τρόπον ἀπιστίας νοσεῖ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, ὡς οἱ διστάζοντες τῇ ἀληθείᾳ. Ἡ μαρτυρία γὰρ τῆς ἐαυτοῦ διανοίας ἱκανοὶ πείσαι ἐαυτὸν ὑπὲρ ἀπείρους λόγους, πείρας ὄντας χωρίς.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα καὶ μεγαλοπρέπεια εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Θ' - Περὶ Τάξεως τῆς Μοναχικῆς Πολιτείας Συντομίας τε καὶ Διαφορᾶς καὶ πῶς τε καὶ ποίῳ Τρόπῳ Τίκτονται αἱ Ἀρεταὶ ἐξ Ἀλλήλων

Ἐκ τῆς ἐργασίας τῆς βιαίας τίκεται ἡ θέρμη ἢ ἄμετρος, ἢ πυρπολουμένη ἐν τῇ καρδίᾳ ἐκ θερμῶν ἐνθυμήσεων, τῶν καινῶς ἐπιπολευουσῶν τῇ διανοίᾳ. Αὕτη δὲ ἡ ἐργασία καὶ ἡ φυλακῆ λεπτύνουσι τὸν νοῦν ἐν τῇ θέρμῃ αὐτῶν καὶ παρέχουσιν αὐτῷ ὄρασιν, καὶ αὕτη ἡ ὄρασις τίκει τοὺς θερμοὺς λογισμοὺς, οὓς προεῖπον, ἐν τῷ βάθει τῆς ὀράσεως τῆς ψυχῆς, ἣτις καλεῖται θεωρία. Αὕτη δὲ ἡ θεωρία τίκει τὴν θέρμην καὶ ἐκ τῆς θέρμης ταύτης, τῆς ἐκ τῆς χάριτος τῆς θεωρίας ἐπιγινομένης, γεννᾶται ἡ ἐπιρρόη τῶν δακρῦων.

Ἐξ ἀρχῆς μὲν μικρὸν κέρδος, τουτέστιν ἐν μία ἡμέρᾳ πολλάκις ἐπέρχεται τῷ ἀνθρώπῳ δάκρυα καὶ αὐθις ἐλλείπει, καὶ ἐκ τούτου ἄρχεται τὸ ἄπαυστον δάκρυον καὶ ἐκ τῶν ἀπαύστων δακρῦων δέχεται ἡ ψυχὴ τὴν εἰρήνην τῶν λογισμῶν, ἐκ δὲ τῆς εἰρήνης τῶν λογισμῶν ὑψοῦται εἰς τὴν καθαρότητα τοῦ νοῦ, διὰ δὲ τῆς τοῦ νοῦ καθαρότητος ἔρχεται ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ βλέπειν τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ. Διότι ἡ καθαρότης ἐν τῇ ἀπὸ τῶν πολέμων εἰρήνῃ κεκρυμμένη ἐστί. Μετὰ δὲ ταῦτα φθάνει ὁ νοῦς ἰδεῖν ἀποκαλύψεις καὶ σημεῖα, ὡς εἶδεν Ἰεζεκιὴλ ὁ προφήτης, ἅπερ εἰκονίζει τὰς τρεῖς τάξεις, δι' ἃς προσεγγίζει τῷ Θεῷ ἡ ψυχὴ. Τούτων ἀπάντων ἀρχὴ ἡ πρὸς Θεὸν ἀγαθὴ πρόθεσις καὶ τὰ εἶδη τῶν ἔργων τῆς ἡσυχίας, τὰ ἀμετάτρεπτα, ἅπερ τίκεται ἐκ τῆς πολλῆς ἐκκοπῆς καὶ τοῦ μακρυσμοῦ τῶν βιωτικῶν. Οὐ τοσοῦτον δὲ ἀναγκαῖον ἐστὶ τὰ εἶδη τούτων τῶν ἔργων καθ' ἕκαστον εἰπεῖν, διότι τοῖς πᾶσιν εἰσὶν ἐγνωσμένα. Ὅμως, ἐπειδὴ ἀζήμιος πέφυκεν ἡ τούτων ἔκθεσις τοῖς ἐντυγχάνουσιν, ἐπικερδῆς δὲ μᾶλλον, ὡς ἔγωγε φημί, οὐκ ὀκνητέον ἐκθέσθαι ταῦτα.

Ἄτινά εἰσὶν ἡ πείνα, ἡ ἀνάγνωσις, ἡ ὀλονύκτιος καὶ νήφουσα ἀγρυπνία, κατὰ τὴν ἐκάστου δύναμιν, καὶ τὸ πλῆθος τῶν μετανοιῶν, ὅπερ ποιεῖν χρειῶδες ἐν τῇ ταῖς ὥραις τῆς ἡμέρας καὶ ἐν νυκτὶ πολλάκις. Ἔστω δὲ τὸ ἐλάχιστον τριάκοντα ποιῆσαι μετανοίας ἐφάπαξ καὶ μετέπειτα προσκυνῆσαι τὸν τίμιον σταυρὸν καὶ ἀναχωρῆσαι. Εἰσὶ δὲ τινες, οἵτινες προστιθέασιν τῷ μετρῷ τούτῳ κατὰ τὴν ἐαυτῶν δύναμιν. Ἄλλοι ἐν μιᾷ εὐχῇ ποιοῦσι τρεῖς ὥρας, ἔχοντες τὸν νοῦν νήφοντα καὶ ρίπτοντες ἑαυτοὺς χωρὶς βίας καὶ μετεωρισμοῦ λογισμῶν ἐπὶ πρόσωπον. Καὶ ταῦτα τὰ δύο εἶδη δηλοῦσι καὶ ἐμφαίνουσι τοῦ πλοῦτου τὸ πλῆθος τῆς χρηστότητας, ἣτοι τῆς χάριτος, ἣτις ἐκάστῳ τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὴν οἰκείαν ἀξίαν διαιρεῖται.

Τις δὲ ὁ τρόπος τῆς ἐτέρας προσευχῆς καὶ τῆς ἐν αὐτῇ τε διαμονῆς τῆς ἐλευθέρας ἀπὸ τῆς βίας, οὐ δίκαιον ἐλογισάμην ἐμφανίσει, οὐδὲ λόγοις γλώττης καὶ χαραγμαῖς ἐκφέρειν αὐτῆς τὴν τάξιν, ἵνα μὴ, ὁ ἀναγινώσκων καὶ μηδὲν εὐρεθεὶς καταλαβὼν ὧν ἀναγινώσκει, νομίση ἀνόνητα εἶναι τὰ γεγραμμένα, ἢ, ἐὰν εὐρέθη, εἰδὼς ταῦτα, γένηται ἐξευτελίζων τὸν μὴ εἰδότα τὴν τῶν πραγμάτων τάξιν. Καὶ ἐκ τούτου μὲν μέμψις, ἐκ δὲ

τοῦ ἑτέρου γέλως. Καὶ εὐρεθήσομαι βάρβαρος ἐν τοῖς τοιούτοις πράγμασι, κατὰ τὸ τοῦ Ἀποστόλου λόγιον, ὅπερ περὶ τοῦ προφητεύοντος εἶρηκεν.

Ὁ οὖν ἐπιθυμῶν μαθεῖν ταῦτα, διοδευέτω ἐν τῇ ὁδῷ τῇ προγεγραμμένη καὶ ἀκόλουθον ποιείτω τὴν ἐργασίαν τῇ διανοίᾳ. Καὶ ὅταν ἐν τούτοις γένηται ἐν ἔργῳ, αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ μαθήσεται καὶ οὐ δεηθήσεται πάντως τοῦ διδάξοντος. Καθέζου, γὰρ φησὶν, ἐν τῷ κελλίῳ σου, καὶ αὐτὸ καθ' αὐτὸ πάντα σε διδάξει.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Ι' – Περὶ τοῦ ἐν τίνι Διαφυλάττεται τὸ κάλλος τῆς Μοναχικῆς Πολιτείας καὶ κὶς ὁ τρόπος τῆς τοῦ Θεοῦ Δοξολογίας

Δεῖ τὸν μοναχὸν εἶναι ἐν πᾶσι τοῖς ἑαυτοῦ σχήμασι καὶ πράγμασι τύπον ὠφελείας τοῖς ὀρώσιν αὐτόν, ὅπως ἐκ τῶν πολλῶν ἀρετῶν αὐτοῦ τῶν διαλαμπουσῶν ὡς ἀκτίνων, βλέποντες οἱ τῆς ἀληθείας ἐχθροὶ καὶ μὴ βουλόμενοι, ὁμολογήσωσιν, ὅτι ἐστὶ τοῖς Χριστιανοῖς ἐλπίς σωτηρίας βεβαία καὶ ἀμετάπτωτος, πανταχόθεν τε ἐπιδράμωσι πρὸς αὐτόν ὡς καταφυγῶν ὄντα, ὥστε ὑψωθῆναι τὸ κέρας τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς καὶ πολλοὺς κινηθῆναι πρὸς ζῆλον τῆς αὐτοῦ ἀρετῆς καὶ τοῦ κόσμου ἐξελεῖν, καὶ γενέσθαι αὐτὸν αἰδέσιμον ἐν πᾶσιν ἐκ τοῦ κάλλους τῆς πολιτείας αὐτοῦ. Καύχημα γὰρ τῆς Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἡ μοναχικὴ πολιτεία.

Δεῖ οὖν τὸν μοναχὸν ἔχειν σχήματα ὠραία ἐκ πάντων τῶν μερῶν αὐτοῦ, ἦγουν ὑπεροψίαν τῶν ὀρωμένων, ἀκριβῆ ἀκτημοσύνην, καταφρόνησιν τελείαν τῆς σαρκός, νηστείαν ὑψηλὴν, διαμονὴν ἐν τῇ ἡσυχίᾳ, εὐταξίαν τῶν αἰσθήσεων, ὀράσεως παραφυλακὴν, πάσης ἔριδος περὶ πράγματος τοῦ αἰῶνος τούτου ἐκκοπήν, τὴν ἐν λόγοις βραχύτητα, τὴν ἐκ μνησικακίας καθαρότητα, τὴν μετὰ διακρίσεως ἀπλότητα, ἀκεραιότητα καὶ ἀφελότητα καρδίας μετὰ συνέσεως καὶ ἐντρεχείας καὶ ἀγχινοίας.

Τὸ γινώσκειν, ὅτι περιττὴ ἡ παροῦσα ζωὴ καὶ εὐπετής, καὶ ὅτι ἐγγὺς ἐστὶν ἡ ζωὴ ἐκείνη ἡ ἀληθινὴ καὶ πνευματικὴ. Τὸ μὴ γινώσκεσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἢ καταγινώσκεσθαι. Τὸ μὴ δεσμεύειν ἑαυτόν ἐν ἐταιρίᾳ καὶ ἐνώσει τίνος τῶν ἀνθρώπων. Τὸ ἔχειν τὸν τόπον τῆς οἰκήσεως ἡσυχον. Τὸ φεύγειν ἀεὶ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀδιαλείπτως ἐγκαρτερεῖν ταῖς προσευχαῖς καὶ ταῖς ἀναγνώσεσι. Τὸ μὴ ἀγαπᾶν τὴν τιμὴν, μηδὲ χαίρειν ξενίοις. Τὸ μὴ δευσεμεύειν ἑαυτόν τῇ ζωῇ ταύτῃ. Τὸ ὑπομένειν γενναίως τοὺς πειρασμούς. Τὸ ἀπαλλαγῆναι τῶν κοσμικῶν ἐφέσεων καὶ τῆς ἐξερευνήσεως καὶ μνήμης τῶν πραγμάτων αὐτῶν. Τὸ διηνεκῶς φροντίζειν καὶ μελετᾶν εἰς τὴν χώραν τὴν ἀληθινήν. Τὸ ἔχειν τὸ πρόσωπον στυγνὸν καὶ ἐρρικνωμένον. Τὸ δακρῦειν διηνεκῶς νυκτὸς καὶ ἡμέρας. Καὶ τὸ πάντων τούτων πλέον, τὸ φυλάσσειν τὴν ἰδίαν σωφροσύνην καὶ καθαρεύειν ἀπὸ τῆς γαστριμαργίας καὶ ἀπὸ τῶν μικρῶν καὶ ἀπὸ τῶν μεγάλων. Αὗται γὰρ εἰσὶν αἱ ἀρεταὶ τοῦ μοναχοῦ, ὡς συντόμῳ εἶπεῖν, αἱ μαρτυροῦσαι αὐτῷ τὴν ἀπὸ τοῦ κόσμου παντελεῖ ἠθῆσιν καὶ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἐγγύτητα.

Δεῖ οὖν ἡμᾶς φροντίζειν αὐτῶν ἐν παντὶ καιρῷ καὶ κτήσασθαι αὐτάς. Ἐὰν δὲ τις εἴπῃ, «Τὶς ἦν ἡ χρεία τοῦ κατὰ μέρος ὀρίζειν αὐτὰ καὶ μὴ καθόλου καὶ ἐν συντόμῳ περὶ αὐτῶν εἶπεῖν»· ἐρῶ, ὅτι τοῦτο ἀναγκαίως γέγονεν, ἵνα, ὅταν ζήτησι ἐν τι τῶν εἰρημένων ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ὁ ἐπιμελούμενος τῆς ζωῆς αὐτοῦ καὶ εὖρη ὅτι ἐνδεὴς ἐστὶν ἐνὸς τούτων τῶν ὀρισμένων, γινώσεται ἐντεῦθεν τὸ ἐλάττωμα αὐτοῦ ἐν πάσῃ ἀρετῇ, καὶ ἔσται αὐτῷ αὕτη ἡ τάξις ἐν μέρει ὑπομνήματος. Ὅταν δὲ κτήσῃται τὰ ὀρισμένα ἅπαντα ἐν ἑαυτῷ, τότε καὶ

ἡ γνῶσις τῶν λοιπῶν, ὧν οὐκ ἐμνήσθην, δοθήσεται αὐτῷ. Καὶ ἔσται τοῖς ἀνθρώποις τοῖς ἁγίοις αἴτιος δοξολογίας τῆς εἰς Θεόν. Κάντεῦθεν ἐτοιμάσει τῇ ψυχῇ αὐτοῦ τόπον ἀνέσεως πρὸ τοῦ ἐξελθεῖν αὐτὸν ἐκ τοῦδε τοῦ βίου.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΑ' - Περὶ Τοῦ Μὴ Δεῖν τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ τὸν πτωχεύσαντα ἀπὸ τῶν κοσμικῶν καὶ ἐξεληλυθότα εἰς ἀναζήτησιν αὐτοῦ, διὰ τὸ μὴ ἐφθακέναι τὴν κατάληψιν τῆς ἀληθείας, φόβῳ τούτου παύσασθαι τῆς ἀναζητήσεως καὶ ψυχρανθῆναι τῆς θερμῆς τῆς τικτομένης ἀπὸ τοῦ πόθου τῶν θείων καὶ τῆς ἐρευνήσεως τῶν μυστηρίων αὐτῶν. Δι' ὧν τρόπων πέφυκεν ὁ νοῦς φύρεσθαι ἐν τῇ μνήμῃ τῶν παθῶν

Τρεῖς εἰσὶ τάξεις, ἐν αἷς προκύπτει ὁ ἄνθρωπος. Ἡ τάξις τῶν ἀρχαρίων, καὶ ἡ μέση, καὶ ἡ τῶν τελείων. Καὶ ὁ μὲν ἐν τῇ πρώτῃ τάξει ὧν, εἰ καὶ τὸ φρόνημα αὐτὸν εἰς τὸ ἀγαθὸν ῥέπει, ἀλλ' οὖν ἡ κίνησις τῆς διανοίας αὐτοῦ ἐν τοῖς πάθεσιν ἐστίν. Ἡ δὲ δευτέρα, μέση τις ἐστὶν ἐμπάθειας καὶ ἀπάθειας. Καὶ οἱ δεξιοὶ λογισμοὶ καὶ οἱ ἐξ εὐωνύμων ἐξίσις κινουῦνται ἐν αὐτῷ, καὶ οὐ παύεται ὅλως βρῦων τὸ φῶς καὶ τὸ σκότος, ὡς ἤδη εἴρηται. Ἐὰν δὲ παύσῃται πρὸς ὀλίγον ἀπὸ τῆς συνεχοῦς ἀναγνώσεως τῶν θείων Γραφῶν καὶ τῆς φαντασίας τῶν θείων νοημάτων, ἐν οἷς φανταζόμενος ἐξάπτεται ἐν τοῖς τρόποις τῆς ἀληθείας κατὰ τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, μετὰ τῆς παραφυλακῆς τῆς ἔξωθεν, ἐξ ἧς γίνεται καὶ ἡ ἐνδοτάτη φυλακὴ καὶ τὸ ἔργον τὸ ἰκανόν, μέλλει ἀνθέλκεσθαι εἰς τὰ πάθη.

Ἐὰν δὲ θρέψῃ τὴν φυσικὴν αὐτοῦ θερμὴν ἐν οἷς ἔφην, καὶ μὴ ἐάσῃ τὴν ἀναζήτησιν καὶ τὴν ἔρευναν καὶ τὸν πρὸς αὐτὰ πόθον μακρόθεν, κἂν οὐχ ἐώρακεν αὐτά, ἀλλ' ἐκ τοῦ νεύματος τῆς ἀναγνώσεως τῶν θείων Γραφῶν τρέφων τοὺς λογισμοὺς αὐτοῦ καὶ συνέχων, ἵνα μὴ κλίνωσιν εἰς τὰ ἀριστερά, καὶ μὴ δέξῃται σπόρον τινὰ διαβολικὸν ἐν σχήματι ἀληθείας, φύλαξῃ δὲ μᾶλλον τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν μετὰ πόθου καὶ αἰτήσῃται τὸν Θεὸν μετὰ ἐμπόνου προσευχῆς καὶ ὑπομονῆς, αὐτὸς παρέξει αὐτῷ τὴν αἴτησιν αὐτοῦ καὶ ἀνοίξει αὐτῷ τὴν θύραν αὐτοῦ, καὶ μάλιστα διὰ τὴν ταπεινώσιν αὐτοῦ. Τὰ γὰρ μυστήρια τοῖς ταπεινόφροσιν ἀποκαλύπτονται.

Ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ἐπὶ ταύτῃ τῇ ἐλπίδι, εἰ καὶ μηδαμοῦ θεάσῃται τὴν γῆν ἐκείνην ἐκ τοῦ σύνεγγυς, ἀλλ' οἶμαι, ὅτι ἡ κληρονομία αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀρχαίων δικαίων ἔσται, τῶν ἐλπισάντων φθάσαι τὴν τελειότητα καὶ μὴ θεασαμένων αὐτήν, κατὰ τὸ ἀποστολικὸν λόγιον, ὅτι «ἐπ' ἐλπίδι εἰργάσαντο πάσας τὰς ἡμέρας αὐτῶν καὶ ἐκοιμήθησαν». Ἀλλὰ τί εἴπωμεν, ἐὰν μὴ φθάσῃ ὁ ἄνθρωπος εἰσελθεῖν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ἥτις ἐστὶ τύπος τῆς τελειώσεως, τουτέστιν καταλαβεῖν τὴν ἀλήθειαν φανερῶς, κατὰ τὸ μέτρον τῆς φυσικῆς δυνάμεως; Ἄρα διὰ τοῦτο κωλύεται ἀπὸ τούτου καὶ μένει ἐν τῇ ἐσχάτῃ τάξει, ἧς πᾶσα ἡ πρόθεσις ἐπὶ τὰ ἀριστερὰ κέκλικεν· ἢ καὶ διὰ τὸ μὴ καταλαβεῖν πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, ἄρα ἐμμένει τῇ ἀγενότητι τῆς ἐσχάτης τάξεως, ἥτις οὐ γινώσκει, οὐδὲ ἐπιθυμεῖ τούτων; ἢ πρέπει αὐτὸν ὑψωθῆναι πρὸς ταύτην τὴν μέσην ὁδόν, ἣν ἔφην;

Κὰν γὰρ οὐκ ἐθεάσατο αὐτήν, εἰ μὴ ὡς δι' ἐσόπτρου, ἀλλὰ ἤλπισε μακρόθεν καὶ διὰ ταύτης τῆς ἐλπίδος συνετέθη τοῖς πατράσιν αὐτοῦ. Καὶ εἰ οὐκ ἠξιώθη τῆς τελείας χάριτος ἐνταῦθα, ἀλλὰ διὰ τὸ πάντοτε αὐτῇ ὁμιλεῖν καὶ ὄλω τῷ νῷ ἐν αὐτῇ ἀναστρέφεσθαι καὶ διὰ τὸ κεῖσθαι ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ αὐτῆς ὅσον ζῆ, ἐδύνατο ἐκκόψαι τοὺς λογισμοὺς τοὺς πονηροῦς, καὶ ὅτι ἐν τῇ ἐλπίδι ταύτῃ ἡ καρδία αὐτοῦ πεπληρωμένη ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐξέρχεται ἐκ τοῦ κόσμου τούτου.

Ἐὰν ὁτιοῦν ἔχον ταπείνωσιν εὐπρεπὲς πέφυκεν. Ἡ γὰρ ἀδολεσχία τοῦ νοῦς ἢ ἀσώματος εἰς τὸν πόθον τοῦ Θεοῦ, ἣτις ὁδηγεῖται ἐκ τῆς κατανοήσεως τῶν θείων Γραφῶν, περιφράττει τὴν ψυχὴν ἔσωθεν ἅπ' ἔμπροσθεν τῶν πονηρῶν λογισμῶν καὶ τηρεῖ τὴν διάνοιαν ἐν τῇ μνήμῃ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, ἵνα μὴ χαυνωθῇ ὁ νοῦς ἐν τῇ ἀμελείᾳ, αὐτοῦ καὶ σχολάσῃ ἀντὶ τῶν κρειπτόνων εἰς τὴν μνήμην τῶν κοσμικῶν πραγμάτων. Διότι ἐκ τούτων κατ' ὀλίγων ψυχραίνονται αἱ θερμότητες τῶν θαυμαστῶν κινήσεων αὐτοῦ, καὶ ἐμπίπτει εἰς ἐπιθυμίας ματαίας τε καὶ ἀλόγους.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἶη δόξα.

ΛΟΓΟΣ ΙΒ' - Περὶ τοῦ πῶς ὀφείλει ὁ διακριτικὸς καθέζεσθαι ἐν τῇ ἡσυχίᾳ

Ἄκουσον, ἀγαπητέ, ἐὰν θέλῃς, ἵνα μὴ γένωνται τὰ ἔργα σου μάταια καὶ αἱ ἡμέραι σου ἀργαὶ καὶ στερούμεναι τοῦ κέρδους τοῦ ἐλπιζομένου τοῖς διακριτικοῖς ἐν τῇ ἡσυχίᾳ. Ἡ εἴσοδος σου ἐν αὐτῇ ἐν διακρίσει ἔστω ἀλλὰ μὴ ἐξ ὑποδοχῆς τινός, ἵνα μὴ γένη ὡς οἱ πολλοί, ἀλλὰ γενέσθω σκοπὸς τεθειμένος ἐν τῇ διανοίᾳ σου, ἵνα πρὸς αὐτὸν εὐθύνης τὰ ἔργα τῆς πολιτείας σου. Καὶ ἐρώτησον τοὺς ἐπὶ πλέον γινώσκοντας ἐκ πείρας καὶ οὐχὶ ἀπὸ γνώσεως μόνον, καὶ μὴ παύση, ἕως ὧν γυμνασθῆς ἐν πάσαις ταῖς τρίβοις τῶν ἔργων αὐτῆς. Καὶ πᾶν βῆμα, ὅπερ τιθῆς, γίνου ἐξετάζων, εἰ ἐν τῇ ὁδῷ πορεύῃ, ἢ ἐξωθεν αὐτῆς ἐξέκλινας, εἰς μίαν τρίβον ἐξωθεν αὐτῆς πορευόμενος. Καὶ μὴ πιστεύσης ἐκ τῶν ἔργων μόνων τῶν φανερῶν ὅτι τελειοῦται ἡ ἀκριβῆς πολιτεία τῆς ἡσυχίας.

Ἐὰν ἐπιθυμῆς εὐρεῖν τι καὶ φθάσαι αὐτὸ ἐν τῇ ἑαυτοῦ πείρᾳ, γενέσθω σοι σημεῖα καὶ τεκμήρια κρυπτῶς ἐν τῇ ψυχῇ σου εἰς ἕκαστον βῆμα, ὅπερ τιθῆς, καὶ ἐξ αὐτῶν μέλλεις γνῶναι τὴν ἀλήθειαν τῶν Πατέρων ἢ τὴν πλάνην τοῦ ἐχθροῦ.

Ἔστω δὲ σοι ταῦτα τὰ ὀλίγα, ἕως ἂν σοφισθῆῃς ἐν τῇ ὁδῷ σου. Ὅτε ἐν τῇ ἡσυχίᾳ βλέπεις ἐν τῷ νοί σου τὴν διάνοιαν σου δυναμένην ἐλευθερίως ἐνεργεῖν ἐν τοῖς λογισμοῖς τοῖς δεξιοῖς καὶ οὐκ ἔστι βία αὕτη ἐν τῇ ἐξουσίᾳ αὐτῆς περὶ τίνος αὐτῶν, γνῶθι ὅτι ἡ ἡσυχία σου ὀρθὴ ἐστί.

Καὶ πάλιν, ὅταν λειτουργῆς, ἐὰν ἐν τῇ διαφορᾷ τῆς λειτουργίας σου πόρρω τοῦ μετεωρισμοῦ κατὰ τὸ δυνατόν ὑπάρχῃ καὶ ἐξαίφνης κόπτηται ὁ στίχος ἐκ τῆς γλώσσης σου καὶ ἐκχέῃ κατὰ τῆς ψυχῆς σου τὰς πέδας τῆς σιωπῆς ἐξωθεν τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς καὶ αὗται ἐξακολουθοῦσι τῇ διαμονῇ, γνῶθι, ὅτι εἰς τοῦμπροσθεν ἔρχῃ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ σου καὶ ἤρξατο ἡ πραότης διπλασιάζεσθαι ἐν σοι. Ἡ ἡσυχία γὰρ ἡ ἀπλῆ μεταξὺ τῆς δικαιοσύνης ψεκτὴ ἐστίν. Ἡ πολιτεία ἡ ἀπλῆ ὡς περ μέλος μονογενὲς κεχωρισμένον ἐκ τῆς βοηθείας τῶν ἄλλων ψηφίζεται παρὰ τοῖς φιλοσόφοις καὶ διακριτικοῖς.

Καὶ ἐὰν πάλιν βλέπῃς τῇ ψυχῇ σου, ἐν ἐκάστῳ λογισμῷ κινουμένῳ ἐν αὐτῇ καὶ πάση μνήμῃ καὶ ταῖς θεωρίαις ταῖς ἐν τῇ ἡσυχίᾳ σου, πληρουμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς σου δακρύων καὶ βρέχοντας κατὰ τῶν παρειῶν σου χωρὶς βίας, γνῶθι, ὅτι ἤρξατο γενέσθαι ἔμπροσθεν σου ἄνοιγμα τοῦ φραγμοῦ, εἰς κατάλυμα τῶν ἐναντίων.

Καὶ ἐὰν εὐρίσκῃς ἐν ἑαυτῷ κατὰ καιρὸν καὶ καιρὸν βαπτίζομένην τὴν διάνοιάν σου ἐντὸς σου, χωρὶς προνοίας τῆς περὶ αὐτὴν ἐξωθεν τῆς τάξεως τοῦ ἔθους καὶ διαμένη τι τῆς ὥρας ἢ ὅπερ ἐστί, καὶ μετὰ ταῦτα βλέπῃς τὰ μέλη σου ὡσανεὶ ἐν ἀσθενείᾳ πολλῇ καὶ βασιλεὺς ἢ εἰρήνη ἐπὶ τοὺς λογισμοὺς σου καὶ αὐτὸ σοι τοῦτο διαμένη ἀεὶ, γνῶθι, ὅτι ἤρξατο ἡ νεφέλη ἐπισκιάσαι ἐπὶ τὴν σκηνὴν σου.

Ἐὰν δέ, ὅταν καιρὸν ποιήσης ἐν τῇ ἡσυχίᾳ, εὐρίσκῃς εἰς τὴν ψυχὴν σου λογισμοὺς, σχίζοντας καὶ ἐξουσιάζοντας αὐτῆς, καὶ ὡς ἐν βίᾳ παραλαμβάνηται ἐξ αὐτῶν ἐν πάσῃ ὥρᾳ καὶ ὀδηγῆται ἡ διάνοια αὐτῆς ἐν παντὶ καιρῷ εἰς ἅπερ ἐπράχθη ὑπ' αὐτῆς ἢ ἐπιθυμῆ ἐξετάσαι τὰ μάταια, γνῶθι, ὅτι ματαίως κοπιᾷς ἐν τῇ ἡσυχίᾳ καὶ ἐν τῷ μετεωρισμῷ διάγει ἡ ψυχὴ σου. Καὶ γίνονται αὗται αἰτίαι ἕξωθεν ἢ ἀπὸ ἀμελείας τῆς ἔνδον ἀπὸ τῶν καθηκόντων, μᾶλλον δὲ ἐκ τῆς ἀγρυπνίας καὶ τῆς ἀναγνώσεως, καὶ εὐθέως κατάστησον τὸ πρᾶγμα σου.

Ἐὰν δέ, ὅταν εἰσέλθῃς ἐν ταῖς ἡμέραις αὐταῖς, οὐχ εὐρίσκῃς εἰρήνην ἐκ τῆς ὀχλήσεως τῶν παθῶν, μὴ θαυμάσῃς. Ἐὰν γὰρ ὁ κόλπος τοῦ κόσμου, διαδραμουσῶν ἐξ αὐτοῦ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου, μετὰ ὥραν μακρὰν ἐν θερμότητι διατελῆ, καὶ ἡ ὁσμὴ πάλιν τῶν φαρμάκων καὶ ὁ καπνὸς τοῦ μύρου, ὁ ἐκχεόμενος ἐν τῷ ἀέρι, ὥραν μακρὰν διαμένει πρὸ τοῦ διασκεδασθῆναι καὶ ἀφανισθῆναι, πόσω μᾶλλον τὰ πάθη, τὰ ὡς δίκην κυνῶν εἰωθότων ἐν μακέλλῳ λειῖξαι τὸ αἷμα, ἠνίκα κωλυθεῖ τῆς ὕλης τοῦ ἔθους αὐτῶν, ἴστανται πρὸ τῶν θυρῶν ὑλακτοῦντα, ἕως ἂν διασκεδασθῇ ἡ δύναμις τῆς προτέρας αὐτῶν συνηθείας;

ἽΟτε ἄρξεται ἡ ἀμέλεια κλοπιμαίῳ τρόπῳ εἰσελθεῖν ἐν τῇ ψυχῇ σου καὶ εἰς τὰ ὀπίσω στρέφεται ἑαυτῆς ἐν σκοτώσει καὶ ἐπλησίασεν ὁ οἶκος πληρωθῆναι σκοτώσεως, ταῦτα τὰ τεκμήρια πλησιάζουσιν αἰσθάνῃ ἐν ἑαυτῷ κρυπτῶς, ὅτι ἐν τῇ πίστει σου ἀσθενεῖς καὶ ἐν τοῖς ὀρατοῖς πλεονεκτεῖς καὶ ἡ πεποίθησις σου μειοῦται καὶ ἐν τῷ πλησίον σου ζημιοῦσαι καὶ ὅλη ἡ ψυχὴ σου πληροῦται μέμψεως ἐν στόματι καὶ καρδίᾳ κατὰ παντὸς ἀνθρώπου καὶ πράγματος καὶ ἐν οἷς πράγμασιν ἀπαντᾷς ἐν τε λογισμοῖς καὶ αἰσθήσεσι καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ Ὑψηλοῦ καὶ πτοῆ ἐκ τῆς βλάβης τοῦ σώματος, δι' ἧς ἡ μικροψυχία κατακυριεύσει σου ἐν πάσῃ ὥρᾳ, καὶ κατὰ καιρὸν καὶ καιρὸν κινεῖται ἡ ψυχὴ σου ἐν τῷ φόβῳ, ὡς καὶ ἀπὸ τῆς σκιάς σου δειλιᾷν καὶ κατεπείγεσθαι. Τὴν πίστιν γάρ, οὐχὶ τὴν ὡς θεμέλιον τῆς ὁμολογίας τῶν πάντων λέγομεν, ἀλλὰ τὴν δύναμιν ἐκείνην τὴν νοητὴν, τὴν ἐν τῷ φωτὶ τῆς διανοίας στηρίζουσιν τὴν καρδίαν καὶ ἐν τῇ μαρτυρίᾳ τῆς συνειδήσεως κινουσαν ἐν τῇ ψυχῇ πολλὴν πεποίθησιν πρὸς τὸν Θεόν, ἵνα μὴ αὕτη φροντίζη ἑαυτῆς, ἀλλ' ἐπὶ τὸν Θεὸν ἐπιρρίψῃ τὴν φροντίδα αὐτῆς ἀμερίμνως ἐν παντί, ἐκάλυψας ἐν τῇ ἀπιστία.

ἽΟταν δὲ εἰς τὸ ἔμπροσθεν σου ἔλθῃς, ταῦτα τὰ φανερά σημεῖα ἐν τῇ ψυχῇ σου εὐρήσεις πλησίον. Ἐν τῇ ἐλπίδι κραταιοῦσαι ἐν πᾶσι καὶ ἐν τῇ εὐχῇ πλουτήσεις, καὶ οὐχ ὑστερῆ ὕλη κέρδους ποτὲ ἐν τῇ διανοίᾳ σου, ἐν οἷς ἀπαντᾷς ἅπασι, καὶ αἰσθάνῃ τῆς ἀσθενείας τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ ἐξ ἐνὸς τούτων ἐκ τῆς ὑπερηφανίας φυλάττεσαι, καὶ ἐν τῷ μέρει δὲ τῷ ἄλλῳ τὰ ἐλαττώματα καταφρονοῦντα τοῦ πλησίον ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς σου. Καὶ γίγνη ἐν ἐπιθυμίᾳ τοῦ ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ σώματος ἐν τῇ ἐφέσει, ἐν ἡ μέλλομεν ἔσεσθαι ἐν τῷ μέλλοντι. Καὶ πάντα τὰ συμβαίνοντα ἡμῖν θλιβερά, τὰ συναντῶντα σοι φανερῶς καὶ κρυπτῶς, εὐρίσκεις ἐν δικαιοσύνῃ. Τὰ πάντα ἐγγὺς σου ἐν πάσῃ ἀκριβείᾳ, τῇ ἀπεχούσῃ ἀπὸ τῆς οἰήσεως. Καὶ ὑπὲρ πάντων ἐξομολόγησιν

ἀποδώσεις καὶ εὐχαριστίαν. Ταῦτα τὰ σημεῖα τῶν νηφόντων καὶ παραφυλαττομένων καὶ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ διαμενόντων καὶ τὴν ἀκρίβειαν τῆς πολιτείας ἐπιθυμούντων φθάσαι.

Οἱ χαῖνοι δὲ οὐ χρήζουσι τούτων τῶν τεκμηρίων τῶν λεπτῶν τῶν ἐνέδρων τῶν πτώσεων, διὰ τὸ ἀπέχειν αὐτοὺς ἀπὸ τῶν κρυπτῶν ἀρετῶν. Ὅτε μία ἐκ τούτων παρακύψαι ἄρξεται ἐν τῇ ψυχῇ σου, νόησον αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐν ποίῳ μέρει ἤρξω ἐκκλίνειν. Εὐθὺς γὰρ γινώσκεις ποίας συνοδίας ἐστίν. Ὁ Θεὸς δώη ἡμῖν γνῶσιν ἀληθῆ. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΓ' – Περὶ τοῦ ὅτι ὠφέλιμος τοῖς ἡσυχασταῖς ἡ ἀργία τῶν φροντίδων καὶ ἐπιζήμιος ἡ εἴσοδος καὶ ἡ ἔξοδος

Ἄνθρωπος πολυμέριμος, πρᾶος καὶ ἡσύχιος γενέσθαι οὐ δύναται. Διότι αἱ ἀναγκαῖαι αἰτίαι τῶν πραγμάτων, ἐν αἷς ταλαιπωρεῖ, ἀναγκάζουσιν αὐτὸν κινεῖσθαι ἐν αὐταῖς καὶ ἀσχολεῖσθαι εἰς αὐτὰ ἄκοντα καὶ μὴ βουλόμενον, καὶ διασκορπίζουσι τὴν γαλήνην αὐτοῦ καὶ ἡσυχίαν. Δεῖ οὖν τὸν μοναχὸν κατέναντι τοῦ προσώπου τοῦ Θεοῦ στήσαι ἑαυτὸν καὶ ἀεὶ πρὸς αὐτὸν τὸ ὄμμα αὐτοῦ τεῖναι ἀμετατρεπτί, εἰ ἀληθῶς βούλεται φρουρῆσαι τὸν νοῦν αὐτοῦ καὶ τὰς μικρὰς κινήσεις τὰς ἐρπούσας ἐν αὐτῷ καθαρῖσαι καὶ μεταβαλεῖν, καὶ μαθεῖν μετὰ γαλήνης διαλογισμῶν διακρίναι τὰ εἰσερχόμενα καὶ ἐξερχόμενα αἱ γὰρ πολλαὶ ἀσχολίαι τῶν μοναχῶν τεκμήριον εἰσὶ τῆς χαυνότητος αὐτῶν πρὸς ἐτοιμότητα τῆς γεωργίας τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐκφαίνουσιν αὐτῶν τὰ ἐλαττώματα πρὸς τὰ θεῖα.

Χωρὶς ἀμεριμνίας φῶς ἐν τῇ ψυχῇ σου μὴ ζήτησης μήτε γαλήνην καὶ ἡσυχίαν ἐν τῇ χαυνότητι τῶν αἰσθήσεων σου καὶ ὅπου ἀσχολίαι πραγμάτων μὴ πληθύνης τὰς ἀσχολίας σου, καὶ οὐ μὴ εὐρῆς ῥεμβασμὸν ἐν τῷ νῷ σου ἢ ἐν τῇ εὐχῇ σου. Ἄνευ γὰρ ἀδιάλειπτου προσευχῆς προσεγγίσει τῷ Θεῷ οὐ δύνασαι. Τὸ δὲ μετὰ τὸν κόπον τῆς προσευχῆς ἑτέραν μέριμναν ἐμποιῆσαι τῷ νῷ, σκορπισμὸν τῇ διανοίᾳ ἀπεργάζεται.

Τὰ δάκρυα καὶ ὁ ῥαπισμὸς τῆς κεφαλῆς ἐν τῇ προσευχῇ καὶ τὸ κυλινδεῖσθαι μετὰ θερμότητος, ἐξυπνίζουσι τὴν θέρμην τῆς γλυκύτητος αὐτῶν ἔνδοθεν τῆς καρδίας, καὶ μετὰ ἐπαινουμένης ἐκστάσεως πετᾶται ἡ καρδία πρὸς τὸν Θεὸν καὶ βοᾷ, *«ἐδίψησεν ἡ ψυχὴ μου πρὸς σὲ τὸν Θεόν, τὸν ἰσχυρόν, τὸν ζῶντα. Πότε ἤξω καὶ ὀφθήσομαι τῷ πρόσωπῳ σου, Κύριε;»*. Ὁ ἐκ τοῦ οἴνου τούτου πιῶν καὶ μετὰ ταῦτα στερηθεὶς αὐτοῦ, αὐτὸς μόνος οἶδεν ἐν ποίᾳ ταλαιπωρίᾳ κατελείφθη καὶ τι ἀφηρέθη ἅπ' αὐτοῦ χάριν τῆς χαυνότητος αὐτοῦ.

ᾧ τὶ κακὴ ἡ θεὰ καὶ ἡ ὁμιλία τοῖς ἐν ἡσυχίᾳ διάγουσιν! Ἐν ἀληθείᾳ, ᾧ ἀδελφοί, πλεον τῶν λελυμένων τῆς ἡσυχίας. Ὅτι καθάπερ ἡ σφοδρότης τοῦ κρυστάλλου ἐξαίφνης ἐπιπεσοῦσα τοῖς ἀκροδρύοις τῶν φυτῶν ξηραίνει αὐτὰ καὶ ἀφανίζει, οὕτω καὶ αἱ συντυχίαι τῶν ἀνθρώπων, κἂν μικροὶ παντελῶς ᾧσι καί, ὡς τὸ δοκοῦν, πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἐξηνηνεγμένοι, ξηραίνουν τὰ ἄνθη τῶν ἀρετῶν τὰ νεωστὶ ἀνθήσαντα ἐκ τῆς συγκράσεως τῆς ἡσυχίας καὶ κυκλοῦντα μετὰ ἀπλότητος καὶ τρυφερότητος τῷ φυτῷ τῆς ψυχῆς, τῷ φυτευθέντι ἐπὶ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων τῆς μετανοίας. Καὶ ὡσπερ ἡ σφοδρότης τῆς πάχνης, καταλαμβάνουσα τὰ νεωστὶ φυόμενα, κατακαίει αὐτά, οὕτω καὶ ἡ συντυχία τῶν ἀνθρώπων τὴν ρίζαν τοῦ νοῦ, τὴν ἀρξαμένην χλοηφορεῖν τὴν τῶν ἀρετῶν χλόην. Καὶ εἰ ἡ ὁμιλία τῶν κατὰ τι μὲν ἐγκρατευομένων κατὰ τι δὲ ἐλαττώματα μικρὰ ἐχόντων βλάπτειν εἶθε τὴν ψυχὴν, πόσω μᾶλλον ἡ λαλία καὶ ἡ θεὰ τῶν ιδιωτῶν καὶ μωρῶν, ἵνα μὴ εἶπω τῶν κοσμικῶν. Ὡσπερ γὰρ εὐγενὴς ἄνθρωπος καὶ ἔντιμος, ὅταν μεθυσθῇ ἐπιλανθάνεται τῆς ἰδίας εὐγενείας καὶ ἀτιμάζεται αὐτοῦ ἡ κατάστασις καὶ

καταγελάται αὐτοῦ τὸ τίμιον ἐκ τῶν ἀλλότριων λογισμῶν, τῶν ἐπεισελθόντων αὐτῷ ἐκ τῆς δυνάμεως τοῦ οἴνου, οὕτω καὶ ἡ σωφροσύνη τῆς ψυχῆς θολοῦται ὑπὸ τῆς θεάς καὶ τῆς ὁμιλίας τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐπιλανθάνεται τοῦ τρόπου τῆς παραφυλακῆς αὐτῆς καὶ ἀπαλείφεται ἀπὸ τῆς διανοίας αὐτῆς ὁ σκοπὸς τοῦ θελήματος αὐτῆς καὶ ἐκριζοῦται ἅπ' αὐτῆς πασὰ βάσις καταστάσεως ἐπαινουμένης.

Εἰ οὖν ἡ συντυχία καὶ ὁ πλατυσμός, αἱ ἐν τῷ μετεωρισμῷ ἐπισυμβαίνουσαι τῷ ὄντι ἐν ἡσυχία, ἢ καὶ ἡ πλησίασις τούτων, ὥστε ἰδεῖν ἢ ἀκοῦσαι, ἐπαρκοῦσι μόνον τούτῳ, τὰ εἰσερχόμενα διὰ τῶν πυλῶν τῆς ὄψεως καὶ τῆς ἀκοῆς τὰ ἐπεισιόντα πρὸς ψυχρότητα καὶ θόλωσιν τῆς διανοίας ἀπὸ τῶν θείων αὐτῷ ἐμποιῆσαι καὶ εἰ ἢ μικρὰ ὥρα τοσαύτην ζημίαν δύναται τῷ ἐγκρατεῖ μοναχῷ ποιῆσαι, τί φήσομεν περὶ τῆς διηνεκοῦς ἀπαντήσεως καὶ τοῦ πολλοῦ ἐν τούτοις ἐγχνονισμοῦ; Ἡ γὰρ ἀναθυμίασις, ἢ ἐκ τῆς γαστρὸς ἀνιοῦσα, τὸν νοῦν οὐκ ἔα δέξασθαι τὴν θείαν ἐπίγνωσιν, ἀλλὰ σκοτίζει αὐτόν, ὃν τρόπον ἢ ἐκ τῆς ὑγρότητος τῆς γῆς ἀνιοῦσα ὀμίχλη καὶ σκοτοῦσα τὸν ἀέρα.

Καὶ ἡ ὑπερηφανία δὲ οὐ κατανοεῖ, ὅτι ἐν τῇ σκοτίᾳ διαπορεύεται καὶ τὴν ἔννοιαν τῆς σοφίας οὐκ οἶδε. Πῶς γὰρ καὶ γνῶναι ἔχει ἢ ἐν τῷ σκοτασμῷ αὐτῆς ὑπάρχουσα; Διὰ τοῦτο καὶ τῷ ἐσκοτισμένῳ λογισμῷ αὐτῆς ἐπαίρεται ὑπεράνω πάντων, οὔσα εὐτελεστέρα καὶ ἀσθενεστέρα, καὶ τὰς ὁδοὺς Κυρίου μὴ δυναμένη μαθεῖν. Ὁ δὲ Κύριος κρύπτει ἐξ αὐτῆς τὸ θέλημα αὐτοῦ, καθότι ἐν τῇ ὁδῷ τῶν ταπεινῶν οὐκ ἠβουλήθη πορεύεσθαι.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΔ' - Περὶ τῆς ἐναλλαγῆς καὶ τροπῆς τῆς γινομένης τοῖς ὁδεύουσιν ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ἡσυχίας τῆ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τεταγμένη

Ὁ συνελθὼν τῷ νῶ αὐτοῦ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ πολιτεύεσθαι, ῥυθμιζέτω ἑαυτὸν καὶ ἐν τῇ γεωργίᾳ καὶ τάξει τῆς ἡσυχίας διεξαγαγέτω τὸ ἐπίλοιπον τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ. Ὄταν συμβῇ σοι, ὡς ἐστὶ σὺνηθες τῇ τάξει τῆς ἡσυχίας τῇ ὠρισμένη ὑπὸ τῆς θείας χάριτος, ἔνδοθεν συγκεχύσθαι τῷ σκότει τὴν ψυχὴν, καὶ ὥσπερ τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας τὰς καλυπτομένας ἀπὸ τῆς γῆς ἐκ τῆς ἀχλύος τῶν νεφελῶν, πρὸς ὀλίγον χρόνον στερηθῆναι τῆς πνευματικῆς παρακλήσεως καὶ τοῦ φωτὸς τῆς χάριτος, διὰ τὸ ἐπισκιάζον νέφος τῶν παθῶν, καὶ συσταλῆναι ἀπὸ σοῦ μικρὸν τὴν χαροποιὸν δύναμιν καὶ ἐπισκιάσαι τῷ νῶ ἀσυνήθη ἀχλύν, μὴ παραχθῆς τῇ διανοίᾳ καὶ χεῖρα προτείνης τῇ ἀγνοίᾳ τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ὑπόμεινον καὶ ἀνάγνωθι εἰς τὰς βίβλους τῶν διδασκάλων, καὶ βίασαι σαυτὸν ἐν τῇ εὐχῇ καὶ ἐκδέχου τὴν βοήθειαν.

Ὡσπερ γὰρ ἀποκαλύπτεται τὸ πρόσωπον τῆς γῆς ταῖς ἀκτῖσι τοῦ ἡλίου ἐκ τῆς κατασχούσης σκοτίας τοῦ ἀέρος, οὕτω δύναται καὶ ἡ εὐχὴ λῦσαι καὶ διασκεδάσαι ἐκ τῆς ψυχῆς τὰ νέφη τῶν παθῶν καὶ διαυγᾶσαι τὸν νοῦν τῷ φωτὶ τῆς εὐφροσύνης καὶ τῆς παρακλήσεως ὅπερ τίκτειν εἴωθεν ἐν τοῖς ἐνθυμήμασιν ἡμῶν, καὶ μάλιστα ὅταν σχῆ ὕλην ἐκ τῶν θείων Γραφῶν καὶ ἐγρήγορσιν στίλβουσιν τὸν νοῦν. Ἡ γὰρ διηνεκῆς μελέτη ἐν ταῖς γραφαῖς τῶν ἁγίων θαύματος ἀκατάληπτου καὶ θείας εὐφροσύνης τὴν ψυχὴν ἐμπίπλησι.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας.

ΛΟΓΟΣ ΙΕ' - Περὶ Τῶν Ἠσυχάζοντων πότε ἄρχονται νοεῖν, ποῦ ἔφθασαν ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν ἐν τῇ ἀπεράντῳ θαλάσῃ, ἥτοι τῇ διαγωγῇ τῆς ἡσυχίας, καὶ πότε δύνανται ἐλπίσαι μικρόν, ὅτι ἤρξαντο διδόναι αὐτοῖς οἱ κόποι αὐτῶν καρποῦς

Λέγω σοι πρᾶγμα, καὶ μὴ διστάσης τοῦτον, μηδὲ τοῖς λοιποῖς μου λόγοις καταφρόνησης, ὡς ἐλαχίστου, διότι ἀληθεῖς οἱ παραδεδωκότες μοι εἰσίν. Ὅτι ἀλήθειαν λέγω σοι καὶ ἐν τούτοις τοῖς λόγοις μου καὶ ἐν ἅπασιν. Ἐὰν κρέμασης σαυτὸν ἀπὸ τῶν βλεφάρων τῶν ὀφθαλμῶν σου, ἕως ἂν φθάσης τὰ δάκρυα, μὴ νομίσης, ὅτι ἔφθασάς τι ἐν τῇ διαγωγῇ τῆς πολιτείας σου. Μέχρι γὰρ τῆς ἄρτι τῷ κοσμῷ ὑπηρετοῦσι τὰ κρυπτά σου, τουτέστιν ἐν τῇ διαγωγῇ τῶν κοσμικῶν ἴστασαι καὶ διὰ τοῦ ἔξω ἀνθρώπου ἐργάζῃ τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ, ὁ δὲ ἔσω ἄνθρωπος ἀκμὴν ἄκαρπος ἐστὶν ὁ γὰρ καρπὸς αὐτοῦ ἐκ τῶν δακρῦν ἄρχεται. Ὅταν γὰρ εἰς τὴν χώραν αὐτῶν φθάσης, τότε γίνωσκε, ὅτι ἐξῆλθεν ἡ διάνοια σου ἐκ τῆς φυλακῆς τοῦ κόσμου τούτου καὶ τέθεικε τὸν πόδα αὐτῆς εἰς τὴν πορείαν τοῦ καινοῦ αἰῶνος καὶ ἤρξατο ὀσφραίνεσθαι τοῦ καινοῦ ἀέρος ἐκείνου τοῦ θαυμαστοῦ.

Καὶ τότε ἄρχεται καταφέρειν τὰ δάκρυα. Ἦγγικε γὰρ ἡ κύησις τοῦ πνευματικοῦ νηπίου, διότι ἡ χάρις, ἡ κοινὴ πάντων μήτηρ, κατεπείγεται τεκεῖν τῇ ψυχῇ θεῖον τύπον μυστικῶς πρὸς τὸ φῶς τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ὅταν δὲ φθάσῃ ὁ καιρὸς τοῦ τοκετοῦ, τηνικαῦτα ὁ νοῦς ἄρχεται κινεῖσθαι ἐν ἐνίοις τῶν ἐκεῖσε, ὡσπερ ἡ ἀναπνοή, ἣν ἀνιμᾶται τὸ βρέφος ἔσωθεν τῶν μελῶν, ἐν οἷς διατρέφεσθαι πέφυκε. Καὶ διὰ τὸ μὴ ὑπομένειν ὅπερ οὐκ ἐστὶν αὐτῷ σύνηθες, ἐξαίφνης ἄρχεται κινεῖν τὸ σῶμα εἰς κλαυθμόν, μεμιγμένον τῇ τοῦ μέλιτος γλυκύτητι. Καὶ καθ' ὅσον τρέφεται τὸ ἐνδοθεν βρέφος, κατὰ τοσοῦτον καὶ ἡ προσθήκη τῶν δακρῦν γίνεται. Καὶ αὕτη ἡ τάξις τῶν δακρῦν, ἣν ἔφην, οὐκ ἐστὶν ἐκείνη, ἢ ἐκ διαλειμμάτων ἐπισυμβαίνουσα τοῖς ἡσυχάζουσι διότι αὕτη ἡ παράκλησις ἢ γινομένη ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, παντὶ ἐστὶ γινομένῳ ἐν ἡσυχίᾳ μετὰ Θεοῦ, καὶ πότε μὲν ὄντι ἐν τῇ θεωρίᾳ τῆς διανοίας, πότε δὲ ἐν τοῖς λόγοις τῶν Γραφῶν, πότε δὲ ἐν τῇ ὁμιλίᾳ τῆς δεήσεως. Ἀλλὰ περὶ ταύτης λέγω, τῆς οὔσης τῷ ἀδιαλείπτως δακρύνοντι νυκτὸς καὶ ἡμέρας.

Ὅστις δὲ ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἀκριβείᾳ εὔρε τὴν ἀλήθειαν τῶν τρόπων τούτων, ἐν τῇ ἡσυχίᾳ ταύτῃ εὔρε. Γίνονται γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ δίκην πηγῆς ὕδατος μέχρι διετοῦς χρόνου ἢ καὶ πλείω. Μετὰ δὲ ταῦτα εἰσέρχεται εἰς τὴν εἰρήνην τῶν λογισμῶν, ἀπὸ δὲ τῆς εἰρήνης τῶν λογισμῶν εἰσέρχεται εἰς ἐκείνην τὴν κατάπαυσιν, περὶ ἧς εἶπεν ὁ ἅγιος Παῦλος, καθὼς χωρεῖ ἡ φύσις μερικῶς, ἀπὸ δὲ τῆς εἰρηνικῆς καταπαύσεως ἄρχεται ὁ νοῦς θεωρεῖν τὰ μυστήρια. Καὶ τότε τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἄρχεται ἀποκαλύπτειν αὐτῷ τὰ οὐράνια, καὶ ὁ Θεὸς οἰκεῖ ἐν αὐτῷ, καὶ τὸν καρπὸν τοῦ Πνεύματος διεγείρει ἐν αὐτῷ. Καὶ ἐκ

τούτου αίσθάνεται τῆς ἀλλοιώσεως τῆς μελλούσης ὑποδέξασθαι τὴν φύσιν τὴν ἐσωτέραν ἐν τῇ ἀνακαινίσει τῶν ὅλων, ἀμυδρῶς πῶς καὶ ὡς ἐν αἰνίγματι.

Ταῦτα ἔγραψα πρὸς ἀνάμνησιν ἐμὴν καὶ παντὸς ἐντυγχάνοντος τῷδε τῷ συγγράμματι, καθὼς κατέλιπα ἀπὸ τε τῆς θεωρίας τῶν Γραφῶν καὶ τῶν ἀληθινῶν στομάτων, καὶ μικρὸν ἅπ' αὐτῆς τῆς πείρας, ἵνα μοι γένηται βοήθεια, διὰ τῶν προσευχῶν τῶν ὠφελουμένων ἐξ αὐτῶν. Διότι οὐκ ὀλίγον μόχθον κατεβαλόμην εἰς αὐτά.

Ἄκουε δὲ πάλιν καὶ ὁ μέλλω σοι λέγειν νῦν, ὁ μεμάθηκα παρὰ ἀψευδοῦς στόματος. Ὅταν εἰσέλθῃς εἰς τὴν χώραν τῆς εἰρήνης τῶν λογισμῶν, τότε τὸ πλῆθος τῶν δακρύων ἀφαιρεῖται ἀπὸ σου, καὶ μετὰ ταῦτα ἔρχονται σοι τὰ δάκρυα ἐν μέτρῳ καὶ καιρῷ τῷ προσήκοντι.

Αὕτη ἐστὶν ἐν ἀληθείᾳ ἢ ἀκρίβεια, ὡς ἐν συντόμῳ εἰπεῖν καὶ παρὰ πάσης τῆς Ἐκκλησίας πιστεύεται.

ΛΟΓΟΣ ΙΣΤ΄ - Περὶ τῶν τρόπων τῶν Ἀρετῶν

Ἡ ἄσκησις μήτηρ τοῦ ἁγιασμοῦ ἐστίν, ἐξ οὗ γεννᾶται ἡ πρώτη γεῦσις τῆς αἰσθήσεως τῶν μυστηρίων τοῦ Χριστοῦ, ἣτις καλεῖται πρώτη τάξις τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ Πνεύματος. Μηδεὶς πλανήσῃ ἑαυτὸν καὶ φαντασθῆῃ μαντείας. Ψυχὴ γὰρ ἡ μεμιασμένη οὐκ ἀνέρχεται εἰς καθαρὰν βασιλείαν, οὐδὲ συνάπτεται τοῖς πνεύμασι τῶν ἁγίων. Ξέσον τὸ κάλλος τῆς σωφροσύνης σου ἐν δάκρυσιν καὶ νηστείαις καὶ τῇ καθ' ἑαυτὸν ἡσυχίᾳ. Θλίψις μικρὰ διὰ τὸν Θεὸν γινομένη κρείσσων ἐστὶ μεγάλου ἔργου τοῦ ἀθλίπτως τελουμένου. Διότι ἡ ἐκούσιος θλίψις τὸ δοκίμιον τῆς πίστεως τῇ ἀγάπῃ ἀνατέλλει, τὸ δὲ ἔργον τῆς ἀναπαύσεως ἐκ τοῦ κάρου τῆς συνειδήσεως γίνεται.

Διὰ τοῦτο ἐν θλίψεσιν ἐδοκιμάσθησαν οἱ ἅγιοι περὶ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ, καὶ οὐχὶ ἐν ἀνέσει. Διότι τὸ χωρὶς κόπου γινόμενον ἔργον ἢ δικαιοσύνη ἐστὶ τῶν κοσμικῶν, οἵτινες ἐκ τῶν ἑξωθεν ποιοῦσιν ἐλεημοσύνην καὶ οὐκ ἐν ἑαυτοῖς κερδαίνουσι. Σὺ δέ, ὦ ἀγωνιστὰ καὶ μιμητὰ τοῦ πάθους τοῦ Χριστοῦ, ἐν σεαυτῷ ἀγώνισαι, ἵνα ἀξιωθῆς γεύσασθαι τῆς δόξης αὐτοῦ. *«Εἴπερ γὰρ συμπάσχομεν, καὶ συνδοξαζόμεθα»*. Οὐ συνδοξαζέται ὁ νοῦς μετὰ τοῦ Ἰησοῦ, ἐὰν μὴ συμπάσχη τὸ σῶμα ὅπερ τοῦ Χριστοῦ. Λοιπὸν ὁ καταφρονῶν τῆς ἀνθρωπίνης δόξης, οὗτος ἐστὶν ὁ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ ἀξιούμενος καὶ δοξαζέται τὸ σῶμα αὐτοῦ μετὰ τῆς ψυχῆς. Ἡ γὰρ δόξα τοῦ σώματος ὑποταγῆ ἐστὶ σωφροσύνης μετὰ τὸν Θεόν, ἡ δόξα δὲ τοῦ νοῦ ἢ θεωρία ἐστὶν ἡ ἀληθινὴ περὶ τὸν Θεόν. Ἡ ἀληθινὴ ὑποταγῆ διπλῆ ἐστίν, ἐν ἔργοις καὶ ὀνειδίσεσι. Ὅταν οὖν πάσχη τὸ σῶμα, καὶ ἡ καρδία συμπάσχη αὐτῷ. Ἐὰν οὐ γινώσκῃς τὸν Θεόν, οὐ δυνατὸν κινήθῃναι ἐν σοὶ τὴν ἀγάπην αὐτοῦ, καὶ οὐ δύνασαι ἀγαπῆσαι τὸν Θεόν, ἐὰν μὴ ἴδῃς αὐτόν. Ἡ ὄρασις δὲ τοῦ Θεοῦ ἐκ τὸν γινώσκειν αὐτόν ἐστίν. Οὐ προηγεῖται γὰρ ἡ θεωρία αὐτοῦ τῆς γνώσεως αὐτοῦ.

Εὐχή

Ἀξιώσόν με, Κύριε, γινώσκειν σε καὶ ἀγαπᾶν, οὐκ ἐν τῇ γνώσει, τῇ ἐν τῷ σκορπισμῷ τοῦ νοῦ, τῇ ἐκ τῆς γυμνασίας γινομένη, ἀλλ' ἀξιώσόν με ἐκείνης τῆς γνώσεως, ἐν ἣ ὁ νοῦς, θεωρῶν σε, δοξάζει τὴν φύσιν σου ἐν τῇ θεωρίᾳ τῇ κλεπτύσῃ τὴν αἴσθησιν τοῦ κόσμου ἀπὸ τῆς διανοίας. Ἀξιώσόν με ὑψωθῆναι ἐκ τῆς θέας τοῦ θελήματος τῆς γεννώσης τὰς φαντασίας, καὶ ἰδεῖν σε ἐν τῇ βίᾳ τὸν δεσμὸν τοῦ σταυροῦ, ἐν τῷ μέρει τῷ δευτέρῳ τῆς τοῦ νοῦ σταυρώσεως, τὸν ἐν ἐλευθερίᾳ ἀποπανομένον ἀπὸ τῆς ἐνεργείας τῶν νοημάτων ἐν τῇ διηγεκῆ σου θεωρίᾳ, τῇ ὑπὲρ φύσιν. Θεὸς ἐν ἐμοὶ αὔξησιν τῆς ἀγάπης σου, ἵνα ὀπίσω τοῦ ἔρωτός σου ἔλθω ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. Κίνησον ἐν ἐμοὶ τὴν κατανόησιν τῆς ταπεινώσεως σου, ἐν ἣ ἐν τῷ κόσμῳ ἀνεστράφησ, ἐν τῷ καταλύματι, ᾧ ἐφόρεσας ἐκ τῶν μελῶν ἡμῶν, μεσιτεία τῆς ἁγίας Παρθένου, ἵνα, ἐν τῇ ἀδιαλείπτῳ καὶ ἀνεπιλήστῳ μνήμῃ ταύτῃ, δέξωμαι μετὰ ἡδονῆς τὴν ταπείνωσιν τῆς φύσεως μου.

Δύο τρόποι εἶσι τοῦ ἀνελθεῖν ἐν τῷ σταυρῷ ὁ εἰς ἡ σταύρωσις τοῦ σώματος, καὶ ὁ δεύτερος τὸ ἀνελθεῖν εἰς θεωρίαν. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος ἐκ τῆς ἐλευθερίας τῶν παθῶν, ὁ δὲ δεύτερος ἐκ τῆς ἐνεργείας τῶν ἔργων γίνεται τοῦ πνεύματος. Οὐχ ὑποτάσσεται ὁ νοῦς, ἐὰν μὴ τὸ σῶμα ὑποταγῇ αὐτῷ. Ἡ βασιλεία τοῦ νοῦ ἡ σταύρωσις ἐστὶ τοῦ σώματος, καὶ οὐχ ὑποτάσσεται ὁ νοῦς τῷ Θεῷ, ἐὰν μὴ ὑποταγῇ τὸ αὐτεξούσιον τῷ λογικῷ.

Δύσκολον ἐστὶν ἐκδοῦναι τίνα ὑψηλὰ τῷ ἔτι ἀρχαρίῳ ὄντι καὶ νηπίῳ τῇ ἡλικίᾳ. «*Οὐαὶ σοι πόλις, ἣς ὁ βασιλεὺς σου νεώτερος ἐστίν*». Ὅς τις ὑποτάξει ἑαυτὸν τῷ Θεῷ, ἐγγὺς ἐστὶ τοῦ ὑποταγῆναι αὐτῷ τὰ πάντα. Τῷ γινόντι ἑαυτόν, ἡ γνῶσις τῶν πάντων δίδοται αὐτῷ. Τὸ γὰρ γινώσκειν ἑαυτόν, πλήρωμα τῆς γνώσεως τῶν ἀπάντων ἐστὶ. Καὶ ἐν τῇ ὑποταγῇ τῆς ψυχῆς σου ὑποταγήσεται σοι τὰ πάντα. Ἐν τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ ἡ ταπείνωσις βασιλεύει ἐν τῇ διαγωγῇ σου, ὑποτάσσεται σοι ἡ ψυχὴ σου καὶ μέτ' αὐτῆς ὑποταγήσεται σοι τὰ πάντα διότι γεννᾶται ἐν τῇ καρδίᾳ σου εἰρήνη ἐκ τοῦ Θεοῦ. Ὅσον δ' εἶ ἔξω ταύτης, οὐ μόνον ἐκ τῶν παθῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν συμβάσεων συνεχῶς μέλλεις καταδιωχθῆναι. Ἀληθῶς, Κύριε, ἐὰν μὴ ταπεινωθῶμεν, οὐ παύη ταπεινῶν ἡμᾶς. Ἡ ἀληθῆς ταπείνωσις γέννημα ἐστὶ τῆς γνώσεως, καὶ ἡ γνῶσις ἡ ἀληθινὴ γέννημα τῶν πειρασμῶν.

ΛΟΓΟΣ ΙΖ' - Περὶ ἑρμηνείας τῶν τρόπων τῆς Ἀρετῆς καὶ τὶς ἢ ἰσχύς ἐκάστου αὐτῶν καὶ τὶς ἢ διαφορὰ ἐκάστου αὐτῶν

Ἡ ἀρετὴ ἢ σωματικὴ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ τὸ σῶμα καθαίρει ἐκ τῆς ὕλης τῆς ἐν αὐτῷ, ἢ δὲ ἀρετὴ τῆς διανοίας ταπεινοὶ τὴν ψυχὴν καὶ διωλίζει αὐτὴν ἐκ τῶν διανοημάτων τῶν χονδρῶν, τῶν ἀπολλυμένων, ἵνα μὴ διαλογίζηται ἐν τούτοις ἐμπαθῶς, ἀλλὰ μᾶλλον κινῆται ἐν τῇ θεωρίᾳ αὐτῆς. Αὕτη δὲ ἢ θεωρία προσεγγίζει αὐτὴν εἰς τὴν γύμνωσιν τοῦ νοῦ, ὅπερ καλεῖται θεωρία ἀύλος, καὶ αὕτη ἐστὶν ἢ πνευματικὴ ἀρετὴ. Αὕτη γὰρ ἐπαίρει τὴν διάνοιαν ἐκ τῶν ἐπιγείων καὶ προσεγγίζει αὐτὴν τῇ πρώτῃ θεωρίᾳ τοῦ Πνεύματος καὶ πρὸς τὸν Θεὸν συνιστᾷ τὴν διάνοιαν καὶ τὴν θεωρίαν τῆς δόξης τῆς ἀνεκκλαλήτου, ἣτις ἐστὶ κίνησις νοημάτων τῆς μεγαλωσύνης τῆς φύσεως αὐτοῦ καὶ χωρίζει αὐτὴν, ἐκ τοῦ κόσμου τούτου καὶ τῆς αἰσθήσεως αὐτοῦ. Καὶ ἐκ τούτου πρὸς τὴν ἐλπίδα ἡμῶν ἐκείνην τὴν ἀποκειμένην διαβεβαιούμεθα, καὶ ἐν πληροφορίᾳ τῆς τάξεως αὐτῆς γινόμεθα. Καὶ τοῦτο ἐστὶν ἢ πεισμονή, περὶ ἧς ὁ Ἀπόστολος εἶπε, τουτέστιν ἢ πληροφορία, ἐν ἣ εὐφραίνεται ὁ νοῦς νοητῶς, ἥτοι τῇ ἐλπίδι τῇ ἐπαγγελθείσῃ ἡμῖν. Τὶ δὲ ἐστὶ ταῦτα καὶ πῶς ἕκαστον τούτων ἐστὶν ἄκουσον.

Πολιτεία ἢ σωματικὴ ἢ κατὰ Θεόν. Σωματικὰ δὲ ἔργα καλεῖται τὰ γινόμενα εἰς τὴν κάθαρσιν τῆς σαρκὸς ἐν τῇ πράξει τῆς ἀρετῆς δι' ἔργων φανερῶν, ἐν οἷς διωλίζηται τὶς ἐκ τῆς ἀκαθαρσίας τῆς σαρκὸς. Ἡ δὲ πολιτεία τῆς διανοίας ἐστὶ τὸ ἔργον τῆς καρδίας, τὸ γινόμενον ἀπαύστως ἐν τῇ φροντίδι τῆς κρίσεως, ἥτοι τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν κριμάτων αὐτοῦ, καὶ ἢ ἀδιάλειπτος εὐχὴ τῆς καρδίας καὶ ἢ ἔννοια τῆς προνοίας καὶ τῆς ἐπιμελείας τοῦ Θεοῦ, τῆς ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ ὁμοῦ γινομένης εἰδικῶς καὶ ὀλικῶς καὶ τὸ φυλάξαι τὰ πάθη τὰ κρυπτά, ἵνα μὴ ἀπαντήσῃ τι ἐξ αὐτῶν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ κρυπτῇ καὶ πνευματικῇ. Τοῦτο τὸ ἔργον τῆς καρδίας, ὅπερ καλεῖται πολιτεία τῆς διανοίας. Ἐν τούτῳ τῷ ἔργῳ τῆς πολιτείας, ὅπερ καλεῖται πρᾶξις ψυχικὴ, λεπτύνεται ἢ καρδία καὶ χωρίζεται ἀπὸ τῆς κοινωνίας τῆς ἠφανισμένης ζωῆς, τῆς παρὰ φύσιν οὔσης. Ἐξ ὧν ἄρχεται κινεῖσθαι ποτε συνιέναι καὶ διανοεῖσθαι ἐν τῇ θεωρίᾳ τῶν αἰσθητῶν, τῶν κτισθέντων εἰς τὴν χρεῖαν καὶ αὔξησιν τοῦ σώματος, καὶ πῶς ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτῶν δίδεται δύναμις τοῖς τέσσαρσι στοιχείοις τοῖς ἐν τῷ σώματι.

Ἡ δὲ πολιτεία ἢ πνευματικὴ ἐστὶ πρᾶξις χωρὶς αἰσθήσεων, καὶ αὕτη ἐστὶν ἢ ὑπὸ τῶν Πατέρων γραφεῖσα, ἣν ὅτε οἱ νόες τῶν ἁγίων δέξονται, ἢ τε ὑποστατικὴ θεωρία καὶ ἢ παχύτης τοῦ σώματος ἐκ μέσου παραλαμβάνεται, καὶ ἔκτοτε ἢ θεωρία γίνεται νοητὴ θεωρίαν γὰρ ὑποστατικὴν καλῶν τὴν κτίσιν τῆς πρώτης φύσεως. Καὶ ἐκ ταύτης τῆς θεωρίας τῆς ὑποστατικῆς εὐκόλως ἀνάγεται εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τῆς μοναδικῆς πολιτείας, ἣτις ἐστὶν, ἐν τῇ ἐξηγήσει τῇ φανερά, τὸ θαυμάσαι τὸν Θεόν. Αὕτη ἐστὶν ἢ κατάστασις ἢ μεγάλη τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, ἢ διδομένη ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ τῆς ἀθανάτου ζωῆς, ἐν τῇ διαγωγῇ τῇ μετὰ τὴν ἀνάστασιν. Διότι οὐ παύεται ἢ φύσις ἢ ἀνθρωπίνῃ ἐκεῖσε ἀεὶ

θαυμάζειν τὸν Θεὸν καὶ μὴ ἐννοοῦσα τι ὄλως περὶ τῶν κτισμάτων. Εἰ ἦν γὰρ τι ὅμοιον τῷ Θεῷ, εἶχεν ἂν κινηθῆναι πρὸς αὐτὸ ὁ νοῦς, ποτὲ μὲν ἐν τῷ Θεῷ, ποτὲ δὲ ἐν τούτῳ. Ἐπεὶ δὲ πᾶσα ἡ ὠραιότης τῶν γινομένων ἐν τῇ καινότητι τῇ μελλούσῃ κατωτέρα τῆς ὠραιότητος αὐτοῦ ἐστὶ, πῶς δύναται ἡ διάνοια ἐξελθεῖν τῇ θεωρίᾳ αὐτῆς ἕξωθεν τῆς τοῦ Θεοῦ ὠραιότητος; Τὶ οὖν; Τὸ ἀποθανεῖν λυπεῖ αὐτόν; Ἀλλὰ ἡ βάρησις τῆς σαρκός; Ἀλλ' ἡ μνήμη τῶν ἰδίων αὐτοῦ; Ἀλλ' ἡ χρεία τῆς φύσεως; Ἀλλ' αἱ συμφοραὶ; Ἀλλ' αἱ ἐναντιώσεις, ἢ μετεωρισμὸς ἄγνωστος, ἢ ἀτελειότης τῆς φύσεως, ἢ ἐν τοῖς στοιχείοις περικύκλωσις, ἢ συντυχία τινὸς μετὰ τίνος, ἢ ἀκηδία, ἢ κατάκοπος μόχθος τοῦ σώματος; Οὐδαμῶς.

Ἀλλὰ ταῦτα πάντα, εἰ καὶ ἐν τῷ κόσμῳ γίνονται, ὅμως ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ὅτε ἐξαρθῆ τὸ κάλυμμα τῶν παθῶν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς διανοίας καὶ κατόπτειση ἐκείνην τὴν δόξαν, εὐθὺς ὑψοῦται ἡ διάνοια ἐν ἐκπλήξει. Καὶ εἰ μὴ, ὅτι ὁ Θεὸς ὄρον τέθεικεν ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ τοῖς τοιούτοις πράγμασι πόσον δεῖ βραδύνειν ἐν αὐτοῖς, καὶ ὅμως, εἰ συνεχωρήθη ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ τοῦ ἀνθρώπου, οὐκ εἶχον ἐξελθεῖν ἐκεῖθεν ἐκ τῆς θεωρίας αὐτῶν, πόσον μᾶλλον ἐκεῖ ὅπου ταῦτα ὅλα οὐκ εἴσιν (ἡ ἀρετὴ γὰρ ἐκείνη ἀόριστος ἐστὶ), καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς πράγμασιν ὅποιο στατικῶς ἐσόμεθα ἔνδοθεν βασιλικῶν αὐλῶν, εἰ ἀξιωθῶμεν διὰ τῆς πολιτείας ἡμῶν;

Πῶς οὖν δύναται πάλιν ἡ διάνοια ἐξελθεῖν καὶ μακρυνθῆναι ἐκ τῆς θαυμαστῆς καὶ θεϊκῆς θεωρίας ἐκείνης καὶ πεσεῖν ἐν ἄλλῳ πράγματι; Οὐαὶ ἡμῖν, ὅτι οὐ γνωρίζομεν τὰς ψυχὰς ἡμῶν, οὐδὲ εἶς ποίαν πολιτείαν ἐκλήθημεν, καὶ τὴν ζωὴν ταύτην τῆς ἀσθενείας καὶ τὴν κατάστασιν τῶν ζώντων καὶ τὰς θλίψεις τοῦ κόσμου καὶ αὐτὸν τὸν κόσμον καὶ τὰς κακίας αὐτοῦ καὶ τὰς ἀναπαύσεις αὐτοῦ λογιζόμεθα, ὅτι εἰσὶ τί.

Εὐχή

Ἄλλ', ὦ Χριστέ, ὁ ἄριστος δυνατός, μακάριος οὐ ἢ ἀντίληψις αὐτοῦ παρὰ σοὶ καὶ ἀναβάσεις ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ διέθετο. Σὺ, Κύριε, ἀπόστρεψον τὰ πρόσωπα ἡμῶν ἐκ τοῦ κόσμου ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ σου, ἕως ἂν ἴδωμεν αὐτὸν ὅπερ ἐστὶ, καὶ μὴ πιστεύσωμεν τῇ σκιᾷ, ὡς περ τῇ ἀληθείᾳ. Καινοποιήσας, ἐγκαίνισον ἐν τῇ διανοίᾳ ἡμῶν, Κύριε, σπουδὴν πρὸ τοῦ θανάτου. Ὅπως ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς ἐξόδου ἡμῶν γινώμεν, πῶς ἦν ἡ εἴσοδος ἡμῶν καὶ ἡ ἐξοδος εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, ἕως ἂν τελειώσωμεν τὸ ἔργον, εἰς ὃ ἐκλήθημεν κατὰ τὸ θέλημα σου ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ πρῶτον, καὶ μετὰ ταῦτα ἐλπίζωμεν ἐν διανοίᾳ πεπληρωμένη πεποιθήσεως δέξασθαι τὰ μεγάλα, κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν τῶν Γραφῶν, ἃ ἠτοίμασεν ἡ ἀγάπη σου ἐν τῇ δευτέρᾳ καινουργίᾳ, ὧν ἡ μνήμη αὐτῶν φυλάττεται ἐν τῇ πίστει τῶν μυστηρίων

Περὶ καθάρσεως τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ νοῦ

Ἡ κάθαρσις τοῦ σώματος ἐστὶν ὁσιότης ἐκ τοῦ μολυσμοῦ τῆς σαρκός. Ἡ κάθαρσις τῆς ψυχῆς ἐστὶν ἡ ἐλευθερία τῶν κρυπτῶν παθῶν τῶν ἐν τῇ διανοίᾳ συνισταμένων. Ἡ κάθαρσις δὲ τοῦ νοῦς ἐστὶν ἐν τῇ τῶν μυστηρίων ἀποκαλύψει καθαίρεται γὰρ ἐκ πάντων τῶν ὑποπιπτόντων τῇ αἰσθήσει ἐν τῷ τρόπῳ τῆς παχύτητος αὐτῶν.

Καὶ τὰ παιδιά τὰ μικρὰ ἀγνὰ εἰσὶ τῷ σώματι καὶ ἀπαθῆ τῇ ψυχῇ, καὶ οὐδεὶς καλεῖ αὐτὰ καθαρὰ τῷ νῷ ἢ καθαρότης γὰρ τοῦ νοῦ ἐστὶν ἡ τελειότης ἐν τῇ ἀναστροφῇ τῆς οὐρανίου θεωρίας τῆς ἐκτὸς τῶν αἰσθήσεων, κινουμένου ἐν τῇ δυνάμει τῇ πνευματικῇ, τῶν ἄνω κατακοσμήσεων, τῶν ἀναριθμητῶν θαυμάτων τοῦ οὐρανίου κόσμου ἐκείνου, ὧν ἡ διαγωγή μεμέρισται ἐξ ἀλλήλων τῶν λεπτῶν ἐν τῇ ἀοράτῳ διακονία αὐτῶν, τῶν ἐν τῇ ἐννοίᾳ ὄντων τῶν θεϊκῶν ἀποκαλύψεων, τῶν συνεχῶν ἐν τῇ ἀλλοιώσει αὐτῶν ἐν πάσῃ ὥρᾳ.

Αὐτὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν ἀξιῶσαι ἡμᾶς ἀεὶ θεωρεῖν αὐτὸν ἐν γυμνότητι νοῦ, καὶ μετὰ ταῦτα ἀμέσως εἰς αἰῶνας αἰώνων. Αὐτῷ ἡ δόξα, Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΗ' - Περὶ τοῦ ποσὸν γίνεται τὸ μέτρον τῆς γνώσεως καὶ τὰ μέτρα τὰ περὶ τῆς πίστεως

Ἔστι γνῶσις προηγουμένη τῆς πίστεως, καὶ ἔστι γνῶσις τικτομένη ἐκ τῆς πίστεως. Ἡ γνῶσις ἢ προηγουμένη τῆς πίστεως ἐστὶ γνῶσις φυσικὴ, ἢ δὲ τικτομένη ἐκ τῆς πίστεως γνῶσις ἐστὶ πνευματικὴ. Ἔστι δὲ γνῶσις φυσικὴ διακρίνουσα τὸ καλὸν ἐκ τοῦ κακοῦ, ἣτις καὶ καλεῖται διάκρισις φυσικὴ, ἐν ἣ γινώσκομεν τὸ καλὸν ἐκ τοῦ κακοῦ φυσικῶς ἄνευ μαθήσεως. Ταύτην ἔθετο ὁ Θεὸς ἐν τῇ λογικῇ φύσει, ἐκ δὲ τῆς μαθήσεως αὐξήσιν καὶ προσθήκην λαμβάνει. Οὐκ ἔστι τις ὁ ταύτην μὴ ἔχων.

Καὶ αὕτη ἡ δύναμις τῆς γνώσεως τῆς φυσικῆς τῆς λογικῆς ψυχῆς, ἢ διάκρισις ἐστὶ τοῦ κάλου καὶ τοῦ κάκου, ἢ κινούμενη ἐν αὐτῇ ἀπαύστως. Καὶ οἱ στερηθέντες αὐτῆς κάτωθεν τῆς λογικῆς φύσεως ἐστίν, οἱ δὲ ἔχοντες ταύτην ὀρθῶς ἐν τῇ ψυχικῇ φύσει ἴστανται καὶ οὐκ ἔχουσι τίνα ἀφανισμόν ἐν οἷς ἔδωκεν ὁ Θεὸς τῇ φύσει πρὸς τιμὴν τῶν λογικῶν αὐτοῦ. Τοὺς δὲ ταύτην τὴν διάγνωσιν ἀπολέσαντας, τὴν διακρίνουσαν τὸ καλὸν ἐκ τοῦ κακοῦ, ὀνειδίζει ὁ Προφήτης λέγων *«ἄνθρωπος ἐν τιμῇ ὧν, οὐ συνῆκεν»*.

Ἡ τιμὴ τῆς λογικῆς φύσεως ἢ διάκρισις ἐστίν, ἢ διακρίνουσα τὸ καλὸν ἐκ τοῦ κακοῦ. Καὶ δικαίως τοὺς ἀπολέσαντας ταύτην ὁμοίωσε τοῖς ἀνοήτοις κτήγεσι, τοῖς μὴ ἔχουσι τὸ λογικὸν καὶ διακριτικόν. Ἐν ταύτῃ δυνατὸν ἐστὶν ἡμῖν εὐρεῖν τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ γνῶσις ἢ φυσικὴ καὶ αὕτη προηγεῖται τῆς πίστεως καὶ αὕτη ὁδὸς ἐστὶ πρὸς τὸν Θεόν. Καὶ ἐν ταύτῃ γινώσκομεν τὸ καλὸν ἐκ τοῦ κακοῦ διακρίναι καὶ δέξασθαι τὴν πίστιν. Καὶ μαρτυρεῖ ἡ δύναμις τῆς φύσεως, ὅτι πρέπει τῷ ἀνθρώπῳ πιστεῦσαι τῷ παραγαγόντι εἰς τὴν κτίσιν ταῦτα πάντα καὶ πιστεῦσαι τοῖς λόγοις τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ καὶ ποιῆσαι αὐτούς. Καὶ ἐκ τοῦ πιστεῦσαι τίκεται ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτε ἀκολουθήσει τοῖς ἔργοις καὶ πρὸς μικρὸν ἀνέλθῃ πρὸς ἐργασίαν, τίκει τὴν γνῶσιν τὴν πνευματικὴν, ἣν εἶπομεν τίκεσθαι ἐκ τῆς πίστεως.

Ἡ φυσικὴ γνῶσις ἣτις ἐστὶν ἡ διάκρισις τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, ἢ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐντεθεῖσα τῇ φύσει ἡμῶν, αὕτη πείθει ἡμᾶς, ὅτι δεῖ πιστεύειν τῷ Θεῷ, τῷ παραγαγόντι τὰ πάντα. Καὶ ἡ πίστις ποιεῖ ἐν ἡμῖν τὸν φόβον, καὶ ἀναγκάζει ἡμᾶς ὁ φόβος μετανοῆσαι καὶ ἐργάσασθαι. Καὶ οὕτω δίδεται ἡ πνευματικὴ γνῶσις τῷ ἀνθρώπῳ, ἣτις ἐστὶν αἴσθησις τῶν μυστηρίων, ἣτις γεννᾷ τὴν πίστιν τῆς ἀληθοῦς θεωρίας. Οὐχ ἀπλῶς δὲ ὄντως ἐκ πίστεως μόνης ψιλῆς γεννᾶται ἡ γνῶσις ἢ πνευματικῆ, ἀλλ' ἡ πίστις φόβον Θεοῦ γεννᾷ καὶ ἐν τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ, ὅταν ἀρξώμεθα ἐνεργεῖν ἐν αὐτῷ, ἐκ τῆς ἐνεργείας τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ τίκεται ἡ γνῶσις ἢ πνευματικὴ, καθάπερ εἶπεν ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ὅτι, ὅτε τις κτήσεται θέλημα ἀκόλουθον τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ καὶ τῇ ὀρθῇ φρονήσει, ταχέως λαμβάνει τὴν ἀποκάλυψιν τῶν κρυπτῶν. Καλεῖ δὲ ἀποκάλυψιν τῶν κρυπτῶν, τὴν γνῶσιν τὴν πνευματικὴν.

Οὐχ ὁ φόβος δὲ τοῦ Θεοῦ τίκει ταύτην τὴν γνῶσιν τὴν πνευματικὴν (διότι ὅπερ οὐκ
59 - Ἰσαὰκ Σύρου

ἐστὶν ἐν τῇ φύσει κείμενον, γεννηθῆναι οὐ δύναται), ἀλλὰ δόσις δίδοται αὐτῇ ἢ γνῶσις τῆ ἐργασία τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ. Ἦνίκα ἐρευνήσεις καλῶς τὸ ἔργον τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, εὐρίσκεις ὅτι αὕτη ἐστὶν ἢ μετάνοια καὶ ἢ γνῶσις ἢ πνευματικὴ ἐνταῦθα. Αὕτη ἐστὶν ἣν εἶπομεν, ὅτι, ὄνπερ ἐν τῷ βαπτίσματι ἐδεξάμεθα τὸν ἀρράβωνα αὐτοῦ, διὰ τῆς μετανοίας πάντως δεχόμεθα τὸ χάρισμα αὐτοῦ. Καὶ τὸ χάρισμα, ὅπερ εἶπομεν, ὅτι διὰ τῆς μετανοίας λαμβάνομεν αὐτό, αὕτη ἐστὶν ἢ γνῶσις ἢ πνευματικὴ, ἢ διὰ τῆς ἐνεργείας τοῦ φόβου διδομένη δόσις. Ἡ πνευματικὴ δὲ γνῶσις ἐστὶν ἢ αἴσθησις τῶν κρυπτῶν, καὶ ὅταν αἰσθηθῆ τις τούτων τῶν ἀοράτων καὶ κατὰ πολὺ ὑπερβαλλόντων, ἐκ τούτων λαμβάνει ὄνομα τῆς πνευματικῆς γνώσεως, καὶ γεννᾶται ἐν τῇ αἰσθήσει ταύτη τις πίστις ἄλλη, οὐκ ἐναντία οὕσα ἐκείνῃ τῇ πρώτῃ, ἀλλὰ βεβαιοῦσα τὴν πίστιν ἐκείνην. Καὶ καλοῦσιν αὐτὴν πίστιν τῆς θεωρίας. Ἔως ἐκεῖ ἢ ἀκοῆ, νῦν δὲ θεωρία, ἢ δὲ θεωρία τῆς ἀκοῆς ἀσφαλεστέρα ὑπάρχει.

Ταῦτα πάντα ἐκ τῆς γνώσεως ἐκείνης, τῆς διακρινούσης τὸ καλὸν ἐκ τοῦ κακοῦ, τῆς ἐν τῇ φύσει οὔσης, τίκονται. Καὶ αὕτη ἐστὶν ὁ σπόρος ὁ ἀγαθὸς τῆς ἀρετῆς, καὶ ἤδη ἐλέχθη. Καὶ ὅτε ταύτην τὴν φυσικὴν γνῶσιν καλύψομεν τῷ θελήματι ἡμῶν τῷ φιληδόνῳ, ἐκ πάντων τῶν ἀγαθῶν τούτων ἐκπίπτομεν.

Καὶ ἀκολουθεῖ ταύτῃ τῇ φυσικῇ γνώσει κέντησις διηνεκῆς τῆς συνειδήσεως, μνήμη τοῦ θανάτου ἀδιάλειπτος, καὶ φροντὶς τις, βάσανος οὕσα ἕως τῆς ἐξόδου ταύτης. Μετὰ ταύτην, ἢ λύπη, ἢ κατήφεια, ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, ἢ αἰδῶς ἢ ἐκ τῆς φύσεως, ἢ λύπη ἢ ὑπὲρ τῶν ἀμαρτιῶν αὐτοῦ τῶν προτέρων, ἢ πρέπουσα σπουδῆ, ἢ μνήμη τῆς κοινῆς ὁδοῦ, καὶ φροντὶς περὶ τῶν ἐφοδίων αὐτῆς, καὶ αἴτησις μετὰ πένθους παρὰ τοῦ Θεοῦ καλῶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν πύλην ταύτην, ἣτις ἐστὶν ἢ διάβασις πάσης τῆς φύσεως, καταφρόνησις κόσμου καὶ πολὺς ἀγὼν ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς.

Ταῦτα πάντα ἐν τῇ γνώσει τῇ φυσικῇ εὐρίσκεται. Συγκρινέτω οὖν τις τὰ ἔργα αὐτοῦ πρὸς ταῦτα. Ὅτε γὰρ εὐρέθη ἄνθρωπος ἐν τούτοις, ἐν τῇ ὁδῷ τῇ φυσικῇ πορεύεται, καὶ ὅταν ὑπεραρθῇ τούτων καὶ φθάσῃ εἰς τὴν ἀγάπην, ὑπεραίρεται ὑπὲρ τὴν φύσιν καὶ παρέρχεται ἐξ αὐτοῦ ὁ ἀγὼν καὶ ὁ φόβος καὶ ὁ κόπος καὶ ὁ μόχθος ἐν πᾶσι ταῦτα τὰ παρεπόμενα τῇ φυσικῇ γνώσει, καὶ ταῦτα εὐρίσκομεν ἐν ἑαυτοῖς, ὅταν μὴ καλύψομεν αὐτὴν τῷ θελήματι ἡμῶν τῷ φιληδόνῳ, καὶ ἐν τούτοις γινόμεθα, ἕως ἂν φθάσωμεν τὴν ἀγάπην, ἣτις ἐλευθεροῖ ἡμᾶς ἐκ πάντων τούτων.

Ἐκ τούτων τῶν ῥηθέντων συγκρινέτω τις καὶ ἐξεταζέτω ἑαυτὸν ἐν ποίοις πορεύεται, ἐν τοῖς παρὰ φύσιν οὕσις, ἢ ἐν τοῖς κατὰ φύσιν, ἢ ἐν τοῖς ὑπὲρ φύσιν. Ἐκ τῶν τρόπων τῶν ῥηθέντων φανερῶς καὶ ταχέως δύναται τις εὐρεῖν τὴν κυβέρνησιν τῆς ὅλης ζωῆς αὐτοῦ. Καὶ ὅταν μὴ εὐρεθῇ τοῖς κατὰ φύσιν ῥηθεῖσιν ὑφ' ἡμῶν, ὡς ὠρίσαμεν, καὶ ἐν τοῖς ὑπὲρ φύσιν οὕσις οὐχ ὑπάρχει, δῆλον ἐστίν, ὅτι ἐν τοῖς παρὰ φύσιν ὑπάρχει ἐρριμμένος.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΙΘ' - Περὶ Πίστεως καὶ Ταπεινοφροσύνης

Ἄνθρωπε ἐλάχιστε, θέλεις εὐρεῖν τὴν ζωὴν; Τὴν πίστιν καὶ τὴν ταπείνωσιν κράτησον ἐν ἑαυτῷ, ὅτι ἐν αὐταῖς εὐρίσκεις τὸ ἔλεος καὶ τὴν βοήθειαν καὶ λόγους ἐν καρδίᾳ ἐκ τοῦ Θεοῦ λαλουμένους μετὰ τοῦ φύλακος τοῦ ἐν τῷ κρύπτῳ καὶ ἐν τῷ φανερῷ παραμένοντος σοι. Θέλεις ταῦτα κτήσασθαι, ἅπερ εἰσὶν ὁμιλία τῆς ζωῆς; Ἐν ἀπλότῃτι πορεύθητι καὶ μὴ ἐν γνώσει ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Τῇ ἀπλότῃτι ἢ πίστις ἀκολουθεῖ, τῇ λεπτότητι δὲ καὶ τῇ ἀντιστροφή τῶν λογισμῶν ἢ οἰήσις, τῇ δέ, ἀπέχεσθαι τοῦ Θεοῦ.

Ὅτε προσεγγίσεις ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ διὰ προσευχῆς, οὕτω γενοῦ ἐν τῷ λογισμῷ σου, ὥσπερ μύρμηξ καὶ ὥσπερ τὰ ἔρπετὰ τῆς γῆς, καὶ ὥσπερ βδέλλα καὶ ὡς παιδίον ψελλίζον.

Καὶ μὴ εἴπῃς ἔμπροσθεν αὐτοῦ τι ἐν γνώσει, ἀλλὰ τῷ νηπιάζοντι φρονήματι προσέγγισον τῷ Θεῷ καὶ πορεύθητι ἐνώπιον αὐτοῦ, ἵνα ἀξιωθῆς τῆς προνοίας ἐκείνης τῆς πατρικῆς, τῆς γινομένης ὑπὸ τῶν πατέρων ἐπὶ τὰ τέκνα αὐτῶν τὰ νήπια. Ἐρρέθη, «*φυλάσσω τὰ νήπια ὁ Κύριος*». Προσεγγίζει ὁ νήπιος τῷ ὄφει καὶ κρατεῖ αὐτὸν εἰς τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ οὐ βλάπτει αὐτόν. Γυμνὸς πορεύεται ὁ νήπιος ὅλον τὸν χειμῶνα, ὅτε ἄλλοι ἐνδεδυμένοι καὶ ἐσκεπασμένοι, καὶ ὑπείσέρχεται τὸ ψῦχος ἐν ὅλοις τοῖς ἑαυτοῦ μέλεσιν. Αὐτὸς κάθηται γυμνὸς ἐν ἡμέρᾳ ψύχους καὶ κρύους καὶ πάχνης, καὶ οὐ πονεῖ. Διότι τὸ σῶμα τῆς ιδιωτείας αὐτοῦ κεκαλυμμένον ἐστὶν ἐν ἄλλῳ ἐνδύματι ἀοράτῳ, ἐκ τῆς προνοίας ἐκείνης τῆς κρυπτῆς, τῆς τηρούσης τὰ τρυφερὰ αὐτοῦ μέλη, ἵνα μὴ ἐγγίση αὐτοῖς βλάβη ἐκ τινός.

Νῦν πιστεύεις, ὅτι ἐστὶ πρόνοια τις κρυπτή, ἣτινι τὸ τρυφερόν σῶμα τὸ ἔτοιμον ταχέως εἰς ἐκάστην βλάβην, διὰ τὴν τρυφερότητα καὶ ἀσθενῆ πολιτείαν αὐτοῦ, διαφυλάττεται ἐν μέσῳ τῶν ἐναντίων καὶ οὐ κατανοεῖται ὑπ' αὐτῶν; Φησί, «*φυλάσσω τὰ νήπια ὁ Κύριος*». Καὶ οὐ τούτους μόνον τοὺς μικροὺς τῷ σῶματι, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν κόσμῳ σοφοὺς ὄντας, τοὺς καταλιμπάνοντας τὴν γνῶσιν αὐτῶν καὶ ἐπ' ἐκείνην τὴν σοφίαν τὴν ἐπαρκοῦσαν ἐπερειδομένους καὶ γινομένους ὡς νηπίους ἐν τῷ ἑαυτῶν θελήματι καὶ τότε μανθάνοντας ἐκείνην τὴν σοφίαν τὴν μὴ αἰσθανομένην ἐν ἔργοις γυμνασίας.

Καὶ καλῶς εἶπεν ὁ σοφὸς τὰ θεῖα Παῦλος, «*ὁ δοκῶν σοφὸς εἶναι ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, γενέσθω μωρός, ἵνα γένηται σοφός*» ὁμως αἴτησαι τὸν Θεόν, δοῦναι σοι φθάσαι τὸ μέτρον τῆς πίστεως. Καὶ ἐὰν τῆς τροφῆς αὐτῆς αἰσθηθῆς ἐν τῇ ψυχῇ σου, οὐκ ἐστὶ μοι δυσχερὲς εἰπεῖν πάλιν, ὅτι οὐκ ἔστι τὸ κωλῦον σε ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ. Καὶ οὐκ ἴστι σοι δυσχερὲς αἰχμαλωτισθῆναι ἐν πάσῃ ὥρᾳ ἀπὸ τῶν γηίνων, καὶ λαβεῖν τοῦτον τὸν κόσμον τὸν ἀσθενῆ καὶ τὰς μνήμας τῶν πραγμάτων αὐτοῦ. Ὑπὲρ τούτου ἀόκνως προσεύχου καὶ ἐν θερμότητι ἰκέτευσον ἰο καὶ ἐν σπουδῇ πολλῇ δεήθητι, ἕως ἂν λάβῃς. Καὶ πάλιν οὐ μὴ ἀτόνησης. Ἀξιωθήσῃ δὲ τούτων, ἐὰν πρῶτον βιάσῃς ἑαυτὸν τοῦ ἐπιρρίψαι ἐπὶ τὸν Θεὸν τὴν μέριμνάν σου μετὰ πίστεως καὶ ἀνταλλάξαι τὴν πρόνοιάν σου εἰς τὴν πρόνοιαν

αὐτοῦ.

Καὶ τότε ὅταν ἴδῃ τὸ θέλημα σου, ὅτι ἐν πάσῃ καθαρότητι τοῦ φρονήματος ἐπίστευσας αὐτῷ τῷ Θεῷ ὑπὲρ ἑαυτὸν καὶ ἐβιάσω ἑαυτὸν ἐλπίσας ἐπὶ τὸν Θεὸν πλεον τῆς ψυχῆς σου, τότε ἐκείνη ἡ δύναμις ἡ ἄγνωστος ὑπὸ σοῦ ἐπισκηνοῖ ἐπὶ σε. Καὶ αἰσθητικῶς αἰσθηθῆσθαι τῆς δυνάμεως τοῦ μετὰ σου ἀνευδοιάστως ἐκείνης τῆς δυνάμεως, ἧς αἰσθανόμενοι πολλοὶ εἰσέρχονται εἰς τὸ πῦρ καὶ οὐ φοβοῦνται, καὶ ἐπὶ τὸ ὕδωρ πατοῦντες, οὐ διστάζουσι τῷ λογισμῷ ἑαυτῶν, μήπως καταποντισθῶσι. Διότι ἐνισχύει ἡ πίστις τὰς αἰσθήσεις τῆς ψυχῆς καὶ ὡσανεὶ τινὸς ἀοράτου αἰσθάνεται, πείθοντος αὐτὸν μὴ προσέχειν τῇ ὀράσει τῶν φοβερῶν πραγμάτων, μηδὲ τῇ ὀράσει τῇ ὑπερβαλλούσῃ τῶν αἰσθήσεων βλέπειν.

Τάχα δοκεῖ σοι παντελῶς, ὅτι τὴν γνῶσιν τὴν πνευματικὴν ἐκείνην ἐν ταύτῃ τῇ ψυχικῇ γνώσει δέχεται τις; Καὶ οὐ μόνον ἀδύνατον ὑποδεχθῆναι ἐκείνην τὴν πνευματικὴν ἐν ταύτῃ τῇ γνώσει τῇ ψυχικῇ, ἀλλ' οὐδὲ αἰσθήσει αἰσθηθῆναι αὐτῆς δυνατὸν τινὶ ἢ ἀξιωθῆναι αὐτῆς τῶν ἐν ταύτῃ σπουδαζόντων γυμνασθῆναι. Καὶ ἐὰν τίνες ἐξ αὐτῶν θέλωσι προσεγγίσει ἐκείνη τῇ γνώσει τοῦ Πνεύματος, ἕως οὐ ἀπαρνήσονται ταύτην καὶ πᾶσαν ἀναστροφὴν τῆς λεπτότητος αὐτῆς καὶ τὴν πολὺπλοκον αὐτῆς μέθοδον, καὶ σταθῶσιν εἰς τὸ νήπιον αὐτῆς φρόνημα, οὐδὲ πρὸς ὀλίγον ἐκείνη προσεγγίσει δύνανται. Ἀλλὰ πολὺς ἀναχαιτισμὸς γίνεται αὐτοῖς ἡ συνήθεια αὐτῆς καὶ αἱ ἔννοιαι αὐτῆς, ἕως ἂν κατὰ μικρὸν καὶ μικρὸν ἐξάλειψη αὐτά. Ἡ γνῶσις ἐκείνη τοῦ Πνεύματος ἀπλῆ ἐστὶ καὶ ἐν λογισμοῖς ψυχικοῖς οὐκ ἐπιλάμπει. Ἐως ἂν ἐλευθερωθῇ ἡ διανοία ἐκ τῶν πολλῶν λογισμῶν καὶ ἔλθῃ εἰς μίαν ἀπλότητα τῆς καθαρότητος, οὐ μὴ δυνηθῇ αἰσθηθῆναι τῆς γνώσεως τῆς πνευματικῆς.

Αὕτη ἡ τάξις τῆς γνώσεως, τὸ αἰσθηθῆναι τῆς τροφῆς ἐκείνης τῆς ζωῆς τοῦ αἰῶνος ἐκείνου. Ἐντεῦθεν τοὺς πολλοὺς λογισμοὺς ψέγει. Ἡ δὲ γνῶσις αὕτη ἡ ψυχικὴ ἐκτὸς πλήθους λογισμῶν γνῶναί τι ἄλλο, τὸ ἐν τῇ ἀπλότητι τῆς διανοίας δεχόμενον οὐ δύναται, κατὰ τὸν λέγοντα *«Ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδιά, εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ οὐ δύνασθε»*. Ἀλλ' ἰδοὺ οἱ πολλοὶ εἰς τὴν τοιαύτην ιδιοτείαν οὐ φθάνουσι, καὶ εἰς τὰ ἔργα αὐτῶν τὰ ἀγαθὰ ἐλπίζομεν, ὅτι τετήρηται αὐτοῖς μέρος ἐν τῇ τῶν οὐρανῶν βασιλείᾳ, καθὼς ἐκ τῆς συνέσεως τῶν μακαρισμῶν τῶν Εὐαγγελίων, ὧν ἔθηκε διαφόρως, γνωσθῆναι ἡμῖν, ὅτι ἀλλοιώσεις πολλὰς ἐν διαφόροις πολιτείαις ἐγνώρισεν ἡμῖν ἐν αὐτοῖς τοῖς μακαρισμοῖς. Διότι ἕκαστος ἄνθρωπος εἰς ὅλα τὰ μέτρα ἐν πάσῃ ὁδῷ, ἧ πορεύεται πρὸς αὐτόν, αὐτὸς ἀνοίγει ἔμπροσθεν αὐτοῦ τὴν πύλην τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν.

Ἀλλ' ἐκείνην τὴν γνῶσιν τὴν πνευματικὴν οὐ δύναται τις δέξασθαι, ἐὰν μὴ στραφῇ καὶ γένηται ὡς παιδίον. Ἐντεῦθεν γὰρ αἰσθάνεται τῆς τροφῆς ἐκείνης τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν θεωρίαν πνευματικὴν λέγουσιν ὅτι ἐστὶ. Καὶ αὕτη οὐκ ἐν τοῖς ἔργοις τῶν λογισμῶν εὐρίσκεται, ἀλλ' ἐκ τῆς χάριτος γευθῆναι δύναται, καὶ

ἕως ἂν καθαρῆ ὁ ἄνθρωπος, οὐδὲ ἀκοῦσαι αὐτῆς κἂν ἱκανοί. Διότι ἐκ μαθήσεως οὐδεὶς δύναται αὐτὴν κτήσασθαι. Ἐὰν φθάσης τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας τὴν ἐκ πίστεως, ᾧ τέκνον, προσγινομένην, τὴν ἐν ἡσυχία τῇ ἐκ τῶν ἀνθρώπων, καὶ λάθης τὴν γνῶσιν τούτου τοῦ κόσμου, ὥστε σὲ μὴ αἰσθηθῆναι αὐτῆς, ἐξαίφνης εὐρεθήσεται αὕτη ἔμπροσθεν σοῦ, χωρὶς ἐρεύνης τῆς περὶ αὐτήν. *«Στῆσον, φησί, στήλην καὶ ἐπίχεε ἐπ' αὐτὴν ἔλαιον, καὶ εὐρήσεις θησαυρὸν ἐν τῷ κόλπῳ σου»*.

Ἐὰν δὲ τῇ ἀγχόνῃ τῆς γνώσεως τῆς ψυχικῆς κρατηθῆς, οὐκ ἄτοπον μοὶ εἶπεῖν, ὅτι εὐχερὲς σοὶ ἐκ τῶν δεσμῶν τοῦ σιδήρου λυθῆναι, ἢ ἐξ αὐτῆς. Καὶ οὐκ ἀπέχεις ἀεὶ ἐκ τῶν παγίδων τῆς πλάνης καὶ οὐδέποτε συνήσεις λαβεῖν παρρησίαν τε καὶ πεποιθήσιν πρὸς τὸν Κύριον, καὶ ἐν πάσῃ ὥρᾳ κατὰ στόμα τοῦ ξίφους πορεύῃ καὶ ἐκτὸς λύπης γενέσθαι παντελῶς οὐ δυνήση. Ἐν ἀσθένειᾳ καὶ ἀπλότῃ δεήθητι, ἵνα ζήσης καλῶς ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐκτὸς μερίμνης γενήσῃ. Καθάπερ γὰρ ἀκολουθεῖ ἡ σκιά τῷ σώματι, οὕτω καὶ τῇ ταπεινοφροσύνῃ τὸ ἔλεος. Λοιπὸν, ἐὰν ἐν τούτοις ἐθέλης ἀναστρέφεσθαι, μὴ δῶς χεῖρα τοῖς ἀσθενέσι λογισμοῖς παντελῶς. Καὶ ἐὰν πᾶσαι αἱ βλάβαι καὶ αἱ κακίαι καὶ οἱ κίνδυνοι περικυκλώσωσι καὶ ἐκφοβῶσι σε, μὴ φροντίσης περὶ αὐτῶν, μηδὲ ψηφῆσης αὐτά. Ἐὰν ἅπαξ ἐπίστευσας τῷ Κυρίῳ τῷ αὐταρκούντι πρὸς φυλακὴν σου, καὶ ἐὰν πορεύσῃ ὀπίσω αὐτοῦ, μὴ πάλιν φροντίσης εἰς τὶ τῶν τοιούτων. Ἄλλ' εἶπε τῇ ψυχῇ σου, *«Αὐταρκεῖ μοι εἰς πάντα ᾧτινι τὴν ψυχὴν μου καθάπαξ παρέδωκα. Ἐγὼ οὐκ εἶμι ὧδε, αὐτὸς γινώσκει»*. Καὶ τότε βλέπεις ἐν ἔργῳ τὰ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ. Πῶς ἐγγὺς ἐστὶν ἐν παντὶ καιρῷ λυτρώσασθαι τοὺς φοβουμένους αὐτόν, καὶ πῶς ἡ πρόνοια αὐτοῦ περικυκλοῖ αὐτούς, καὶ οὐ καθορᾶται. Οὐχ ὅτι οὖν οὐ καθορᾶται τοῖς σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς ὁ φρουρὸς ὁ μετὰ σου, ὀφείλεις διστάσαι ἐν αὐτῷ ὅτι οὐκ ἐστὶ. Πολλάκις γὰρ καὶ τοῖς σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς ἀποκαλύπτεται πρὸς τὸ σὲ θαρρήσαι.

Ἦνίκα γὰρ ὁ ἄνθρωπος ρίψειν ἐξ αὐτοῦ πᾶσαν ἀντίληψιν ὀρωμένην καὶ τὴν ἀνθρωπίνην ἐλπίδα, καὶ τῷ Θεῷ ἀκολουθήσει ἐν πίστει καὶ καθαρῇ καρδίᾳ, εὐθέως ἀκολουθεῖ αὐτῷ ἡ χάρις καὶ ἀποκαλύπτει αὐτῷ τὴν ἑαυτῆς δύναμιν ἐν πολυτρόποις ἀντιλήψεσι. Πρῶτον μὲν ἐν τοῖς φανεροῖς τούτοις καὶ τοῖς τοῦ σώματος, καὶ δεικνύει αὐτῷ τὴν ἑαυτῆς ἀντίληψιν, διὰ τῆς περὶ αὐτόν προνοίας, ὡς δύνασθαι αὐτόν ἐν τούτοις ἐπὶ πλέον αἰσθηθῆναι τῆς δυνάμεως τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ τῆς περὶ αὐτόν.

Καὶ ἐν τῇ συνέσει τῶν φανερῶν βεβαιοῦται καὶ περὶ τῶν κρυπτῶν, καθὼς δεῖ τῇ νηπιότητι τοῦ φρονήματος αὐτοῦ καὶ τῇ διαγωγῇ αὐτοῦ, ὅτι πῶς εὐπρεπίζεται ἡ χρεία αὐτοῦ χωρὶς ἔργου, ἢνίκα οὐκ ἐφρόντισε. Καὶ πολλὰς ἐπιφορὰς παρέρχεσθαι ἐξ αὐτοῦ ποιεῖ, προσεγγίζουσας αὐτῷ, πολλάκις πεπληρωμένας κινδύνων, ἢνίκα αὐτὸς οὐκ ἐνόησεν ἐν αὐταῖς, ἀλλ' ἀνεπαισθήτως ἡ χάρις ἀποδιώκει ἅπ' αὐτοῦ ἐν θαύματι μεγάλῳ, καὶ φρουρεῖ αὐτόν καθάπερ τροφός, ἥτις ἐκπετᾷ τὰς πτέρυγας ἑαυτῆς ἐπὶ τὰ ἑαυτῆς τέκνα, τοῦ μὴ προσεγγίσει αὐτοῖς βλάβην τινὸς καὶ δεικνύει αὐτῷ τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, ὅτι πῶς προσήγγιζε αὐτῷ ἡ ἀπώλεια αὐτοῦ καὶ ἀβλαβῶς διέμεινεν.

Οὕτω γυμνάζει αὐτὸν καὶ ἐν τοῖς κρυπτοῖς, καὶ ἀνοίγει ἔμπροσθεν αὐτοῦ τὴν ἐνέδραν τῶν ἐννοιῶν καὶ τῶν λογισμῶν τῶν δυσχερῶν, τῶν ἀκατάληπτων. Καὶ εὐκόλως εὐρίσκεται αὐτῷ ἡ κατανόησις αὐτῶν καὶ ἡ ἀκολουθία αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους καὶ ἡ πλάνη αὐτῶν, καὶ τίνι μὲν αὐτῶν προσκολλᾶται καὶ πῶς γεννῶνται εἰς ἕξ ἐνός καὶ ἀπολοῦσι τὴν ψυχὴν. Καὶ καταισχύνει ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ πᾶσαν ἐνέδραν τῶν δαιμόνων καὶ τὸ κατάλυμα τῶν λογισμῶν αὐτῶν, καὶ τίθησιν ἐν αὐτῷ σύνεσιν κατανοῆσαι τὰ ἐσόμενα καὶ ἀνατέλλει ἐντὸς τῆς ἀπλότητος φῶς κρυπτόν, τοῦ αἰσθηθῆναι εἰς πάντα, καὶ τὴν δύναμιν τῶν ἐννοιῶν τῶν λογισμῶν τῶν λεπτῶν. Καὶ δεικνύει αὐτῷ ὡς ἐν δακτύλῳ, ὅτι, εἰ μὴ ταῦτα ἔγνω, τί ἔμελλε πάσχειν. Καὶ τότε γεννᾶται αὐτῷ ἐντεῦθεν, ὅτι ἕκαστον πρᾶγμα μικρὸν καὶ μέγα ἐν εὐχῇ δεῖ ἐξαιτήσασθαι παρὰ τοῦ δημιουργοῦ αὐτοῦ περὶ αὐτοῦ.

Καὶ ἡνίκα ἡ θεῖα χάρις βεβαιώσει τὸ φρόνημα αὐτοῦ εἰς πάντα ταῦτα, τοῦ πεποιθῆναι ἐπὶ τὸν Θεόν, τότε ἄρχεται εἰσέρχεσθαι εἰς τοὺς πειρασμοὺς κατὰ μικρὸν καὶ μικρὸν. Καὶ παραχωρεῖ πεμφθῆναι αὐτῷ πειρασμοὺς ἱκανοὺς πρὸς τὸ μέτρον αὐτοῦ, τοῦ βαστάζει τὴν ἰσχὺν αὐτῶν. Καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς πειρασμοῖς προσεγγίζει αὐτῷ ἡ ἀντίληψις αἰσθητικῶς, ἵνα θαρρήσῃ, ἕως ἂν κατὰ μικρὸν καὶ μικρὸν γυμνασθῇ καὶ κτήσῃται σοφίαν καὶ περιφρονήσῃ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ ἐν τῇ πεποιθήσει τῇ πρὸς τὸν Θεόν. Οὐ δυνατὸν γὰρ ἐκτὸς τούτων σοφισθῆναι ἐν τοῖς πολεμίοις τοῖς πνευματικοῖς καὶ γνῶναι τὸν ἑαυτοῦ προνοητὴν καὶ αἰσθηθῆναι τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ καὶ στερεωθῆναι ἐν τῇ πίστει αὐτοῦ κρυπτῶς, εἰ μὴ ἐν τῇ δυνάμει τῆς πείρας αὐτόν, ἥτις ἐδέξατο.

Καὶ ἡνίκα ἴδη ἡ χάρις, ὅτι ἤρξατο ἐν τῷ λογισμῷ αὐτοῦ ἡ οἴησις μικρὸν, καὶ ἤρξατο λογίζεσθαι μέγα περὶ ἑαυτοῦ, εὐθέως παραχωρεῖ τοὺς πειρασμοὺς κατ' αὐτοῦ ἰσχυροποιηθῆναι καὶ κραταιωθῆναι, ἕως ἂν μάθῃ τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν καὶ φύγῃ καὶ κατάσχῃ τὸν Θεὸν ἐν ταπεινώσει. Καὶ ἐν τούτοις ἄρχεται ὁ ἄνθρωπος εἰς τὰ μέτρα τοῦ τελείου ἀνδρὸς ἐν τῇ πίστει καὶ τῇ ἐλπίδι τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ ὑψοῦται πρὸς τὴν ἀγάπην. Θαυμαστὴ γὰρ γνωρίζεται ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ὅταν πότε ἐν μέσῳ γένηται πραγμάτων τῶν διακοπόντων τὴν ἐλπίδα αὐτοῦ, καὶ ἐκεῖσε δεικνύει ὁ Θεὸς τὴν δύναμιν ἑαυτοῦ ἐν τῇ σωτηρίᾳ τῇ ἐπ' αὐτόν. Οὐδέποτε γὰρ μανθάνει ὁ ἄνθρωπος τὴν δύναμιν τὴν θεϊκὴν ἐν ἀναπαύσει καὶ πλατυσμῷ, καὶ οὐδέποτε ἔδειξεν ὁ Θεὸς τὴν ἑαυτοῦ ἐνέργειαν αἰσθητικῶς, εἰ μὴ ἐν χώρᾳ ἡσυχίας καὶ ἐν ἐρήμῳ καὶ ἐν τόποις ἐστερημένοις τῶν συντυχιῶν καὶ τῆς ταραχῆς τῆς κατασκηνώσεως τῆς μετὰ τῶν ἀνθρώπων.

Μὴ θαυμάσης, ὅταν ἄρξῃ τῆς ἀρετῆς καὶ βρῶσις κατὰ σου αἱ θλίψεις αἱ σκληροὶ καὶ ἰσχυραὶ ἐκ παντὸς τόπου. Διότι οὐδὲ ἀρετὴ λογίζεται ἐκείνη, ἡ τίνι οὐκ ἀκολουθεῖ ἡ δυσχέρεια τῶν ἔργων εἰς ἐνέργειαν αὐτῆς. Αὕτη γὰρ ἡ ἀρετὴ ἐξ αὐτοῦ τούτου ὠνομάσθη, καθὼς εἶπεν ὁ ἅγιος Ἰωάννης «*Σύνηθές ἐστί, φησί, τῇ ἀρετῇ ἐπιπίπτειν τὰς δυσκολίας ἐκείνη δέ, φησί, ψεκτὴ ἐστίν, ἡνίκα δεδέσμευται τῇ ἀνέσει*». Εἶπεν ὁ μακάριος Μάρκος ὁ μοναχὸς «*Πᾶσα ἀρετὴ γινομένη σταυρὸς ὀνομάζεται, ὅταν τὴν ἐντολὴν τοῦ*

Πνεύματος πληροῖ». Διὰ τοῦτο πάντες οἱ θλίβοντες ἐν τῷ φόβῳ τοῦ Κυρίου ζῆσαι καὶ ἐν τῷ Ἰησοῦ Χριστῷ διωχθήσονται. Φησὶ γάρ· «εἰ τις θέλει ὀπίσω μου ἔλθειν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι». Εἰ τις οὐ θέλει ζῆσαι ἐν ταῖς ἀναπαύσεσιν, ἀπολέσας τὴν ψυχὴν ἑαυτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ εὐρήσει αὐτήν. Διὰ τοῦτο οὖν προέλαβε καὶ ἔθηκεν ἔμπροσθεν σου τὸν σταυρὸν, ἵνα τὸν θάνατον ὀρίσης καθ' ἑαυτοῦ, καὶ τότε ἀποστείλης τὴν ψυχὴν σου πορευθῆναι ὀπίσω αὐτοῦ. Οὐδὲν ἰσχυρότερον τῆς ἀπογνώσεως. Αὕτη οὐ γινώσκει ἠττηθῆναι ὑπὸ τίνος, ἐὰν τοῖς δεξιοῖς καὶ ἐὰν τοῖς ἀριστεροῖς. Ὅτε ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ διανοίᾳ ἑαυτοῦ κόψει τὴν ἐλπίδα ἐκ τῆς ζωῆς αὐτοῦ, οὐδὲν θαρσαλέωτερον. Καὶ οὐδεὶς τῶν ἐχθρῶν δύναται ἀπαντῆσαι αὐτῷ καὶ οὐκ ἐστὶ θλίψις, ἧς τίνος ἢ φήμη ἐξασθενῆσαι τὸ φρόνημα αὐτοῦ ποιεῖ. Διότι πᾶσα θλίψις γινομένη, ὑποκάτωθεν τοῦ θανάτου ἐστὶ, καὶ αὐτὸς ἔκυψε δέξασθαι καθ' ἑαυτοῦ τὸν θάνατον. Ἐὰν εἰς πάντα τόπον καὶ εἰς πᾶν πρᾶγμα καὶ εἰς πάντα καιρὸν, ἐν πᾶσιν οἷς θέλεις περιεργάσασθαι, θῆς σκοπὸν ἐν τῷ φρονήματί σου εἰς ἔργα καὶ λύπην, οὐχὶ μόνον εὐθαρσῆς καὶ ἄοκνος εὐρεθήσῃ ἐν παντὶ καιρῷ, τοῦ ἀντιτάσσεσθαι πάσῃ δυσκολίᾳ νομιζομένη, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ δυνάμει τῶν λογισμῶν σου φεύγουσιν ἀπὸ σου αἱ πτοοῦσαι ἔννοιαι καὶ ἐκφοβούσαι σε, αἱ ἐξ ἔθους τικτόμεναι ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἐξ ἐκείνων τῶν εἰς τὴν ἀνάπαυσιν προσεχόντων λογισμῶν, καὶ πάντα τὰ δυσχερῆ καὶ σκληρά, τὰ συναντῶντα σοι, εὐχερῆ καὶ εὐκόλα ὀρῶνται σοι. Καὶ πολλάκις ἐξ ἐναντίας καταντήσῃ τὰ κατὰ σε ἐκείνων τῶν προσδοκηθέντων ὑπὸ σου, καὶ ἴσως οὐδὲν συναντήσεται σοι τῶν τοιούτων ποτέ.

Σὺ γινώσκεις, ὅτι ἡ ἐλπίς τῆς ἀναπαύσεως ἐκ τῆς μνήμης τῶν μεγάλων καὶ ἐκ τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν ἀρετῶν στερίσκει ἐν παντὶ καιρῷ τοὺς ἀνθρώπους. Ἄλλ' οὐδὲ οἱ ἐν τῷ δὲ τῷ κοσμῷ ἐν τῇ συναναστροφῇ τοῦ σώματος ὑπάρχοντες, φθάσαι δύνανται τὸ τέλειον τοῦ θελήματος αὐτῶν, εἰ μὴ κρίνωσιν ἐν τῇ ἑαυτῶν διανοίᾳ τοῦ ὑπομεῖναι τὰ δυσχερῆ. Καὶ ἐπειδὴ ἡ πείρα μαρτυρεῖ περὶ τούτων, οὐ χρεῖα πείσαι ἐν λόγοις. Ὅτι ἐν πᾶσι γενεὰ τῶν πρὸ ἡμῶν καὶ ἕως τοῦ νῦν οὐκ ἐστὶν ἄλλο δι' οὗ ἐξασθενούσιν οἱ ἄνθρωποι τοῦ μὴ νικῆσαι, στερηθῆναι τὰ τῶν ἀρίστων πραγμάτων, εἰ μὴ τοῦτο. Διὸ καὶ συντόμως λέγομεν, ὅτι οὐ καταφρονεῖ τις τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, εἰ μὴ τῇ ἐλπίδι τῆς ἀνέσεως τῆς μικρᾶς τῆς ἐνταῦθα. Καὶ οὐ μόνον τοῦτο πάσχει, ἀλλὰ καὶ ἐπιφοραὶ ἰσχυροὶ πολλάκις καὶ πειρασμοὶ δεινοὶ ἐτοιμάζονται παντὶ ἀνθρώπῳ προσέχοντι τῷ ἑαυτοῦ θελήματι καὶ πρὸς τοῦτο οἱ λογισμοὶ αὐτοῦ πορεύονται ὅτι ὁ κυβερνῶν αὐτόν, ἐστὶν ἡ ἐπιθυμία.

Τις ἐστὶν ὁ μὴ γινώσκων, ὅτι καὶ τὰ πετεινά, ἐν τῇ θεωρίᾳ τῆς ἀναπαύσεως προσπελάζει τῇ παγίδι; Μὴ ἴσως πολὺ ὑστερεῖ ἢ γνῶσις ἡμῶν τῆς γνώσεως τῶν πετεινῶν ἐν τῇ ὁμοιώσει ἐν τοῖς κρυπτοῖς ἢ ἐν τοῖς συμβεβηκόσι τοῖς κεκαλυμμένοις ἐν τισὶ πράγμασιν ἢ ἐν τόποις ἢ τινί, ἐν οἷς καὶ ὁ διάβολος ἐξ ἀρχῆς ἐν ἐπαγγελίᾳ καὶ φρονήματι τῆς ἀναπαύσεως θηρεύει ἡμᾶς; Ἀλλὰ διὰ τὸ εἶναι τὸ φρόνημα κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν δραμεῖν τῷ λόγῳ ἐσφάλην ἐκ τοῦ σκοποῦ, οὐ ἔθηκα ἐξ ἀρχῆς ἐν τῷ λόγῳ μου ὅτι ἐν παντὶ καιρῷ τὸν σκοπὸν τῆς θλίψεως δεῖ ἡμᾶς τιθέναι τῷ φρονήματι ἡμῶν ἐν παντὶ

πράγματι, ἐν ᾧ μέλλομεν ἄρξασθαι ἐν τῇ ὁδῷ τῇ πρὸς τὸν Κύριον, καὶ τὸ τέλος τῆς ἐκβάσεως αὐτῆς δεῖ ἐπερεΐδειν πρὸς τὴν ἀρχὴν σπουδαίους.

Ποσάκις ἐρωτᾷ ἄνθρωπος, ὅτε θέλει ἄρξασθαι εἰς τὸ πρᾶγμα διὰ τὸν Κύριον, λέγων, Ἴσως ἐστὶν ἀνάπαυσις ἐν τῷ πράγματι; Ἴσως ἐστὶν ἐν αὐτῇ χωρὶς ἔργου εὐκόλως; Ἴσως ἐστὶν ἐν αὐτῇ θλίψις πόνον ἐμποιοῦσα τῷ σώματι; Οὐκ ἰδοὺ ἄνω καὶ κάτω τὸ ὄνομα ζητοῦμεν τῆς ἀναπαύσεως; Τὶ λέγεις, ᾧ ἄνθρωπε; Εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνελθεῖν ἐθέλεις καὶ τὴν ἐκεῖσε βασιλείαν λαβεῖν καὶ τὴν κοινωνίαν τὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἀνάπαυσιν τῆς ἐκεῖθεν μακαριότητος καὶ τὴν μετὰ τῶν ἀγγέλων κοινωνίαν καὶ τὴν ζωὴν τὴν ἀθάνατον, καὶ ἔρωτας σύ, ἐὰν ἔχη ἡ ὁδὸς αὕτη ἔργον; ὦ θαῦμα! Οἱ ἐπιθυμοῦντες τῶν πραγμάτων τοῦ αἰῶνος τούτου τοῦ διαλυομένου, κατὰ τῶν κυμάτων τῶν φοβερῶν τῆς θαλάσσης διαβαίνουσι καὶ ἐν ὁδοῖς τραχέσι πορευθῆναι κατατολμῶσι, καὶ ὅλως οὐ λέγουσιν, ὅτι ἐστὶν ἔργον ἐν τῷ πράγματι ἢ λύπη ἐν ᾧ θέλουσι ποιῆσαι, καὶ ἡμεῖς ἐν παντὶ τόπῳ περὶ ἀναπαύσεως ἐξετάζομεν; Ἐὰν δὲ τὴν ὁδὸν τῆς σταυρώσεως κατὰ νοῦν λάβωμεν ἐν παντὶ καιρῷ, ἐννοήσομεν ποία λύπη οὐκ ἐστὶν εὐχερεστέρα ταύτης.

Ἴσως ἐστὶ τις παντελῶς ὁ μὴ ταῦτα πεπεισμένος, ὡς οὐδέποτε τις ἔλαβε νίκην ἐν τῷ πολέμῳ ἢ τὸν στέφανον τὸν ἀφανιζόμενον ἐδέξατό τις ἢ ἦλθεν ἢ ἐπιθυμία του θελήματος αὐτοῦ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, κἂν καὶ ἐκ τῶν ἐπαινουμένων ἢ, ἢ διηκόνησέ τι ἐν τοῖς πράγμασι τοῖς θεϊκοῖς ἢ κατώρθωσε τίνα τῶν ἐπαινουμένων ἀρετῶν, εἰ μὴ πρῶτον εὐρεθῆ καταφρονήσας τῶν ἔργων τῶν θλίψεων καὶ ἀπεδίωξεν ἀπὸ τῆς ἐγγύτητος αὐτοῦ τὸ φρόνημα τὸ ἐρεθίζον εἰς ἀνάπαυσιν, ὅπερ γεννᾷ τὴν ἀμέλειαν καὶ ὀκνηρίαν καὶ τὴν πτόησιν, ἐξ ὧν χαύνωσις ἐν παντί;

Ὅταν ὁ νοῦς ζηλώσῃ ὑπὲρ ἀρετῆς καὶ αἱ αἰσθήσεις αἱ φανεραὶ, ἤτοι ἡ ὄρασις, ἡ ἀκοή, ἡ ὄσφρησις, ἡ γεῦσις, καὶ ἡ ἀφή, ἐξ ἐναντίας τῶν δυσχερῶν ἔργων τῶν ἀλλότριων, τῶν ἔξωθεν τοῦ ἔθους καὶ τοῦ ὅρου τῆς δυνάμεως τῆς φυσικῆς, νικηθῆναι οὐ γινώσκουσιν. Ἐπὰν δὲ ἐν καιρῷ ὁ θυμὸς ὁ φυσικὸς ἐνεργῇ τὴν ἑαυτοῦ ἐνέργειαν, τότε ἡ ζωὴ τοῦ σώματος εὐκαταφρόνητος ἐστὶν ὑπὲρ τὰ σκύβαλα. Ἦνίκα γὰρ ἡ καρδιά ζηλοτυπήσῃ ἐν πνεύματι, τὸ σῶμα οὐ λυπεῖται ἐν ταῖς θλίψεσιν, οὐδὲ ἐκ τῶν φόβων ποιεῖται καὶ συστέλλεται, ἀλλὰ συνίσταται αὐτῷ ὁ νοῦς πρὸς πάντας τοὺς πειρασμούς, ὡς ἀδάμας ἐν τῇ καρτερίᾳ αὐτοῦ.

Ζηλώσωμεν καὶ ἡμεῖς τὸν ζῆλον τοῦ Πνεύματος ὑπὲρ τοῦ θελήματος τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἀποδιωχθήσεται ἀφ' ἡμῶν πᾶσα ἀμέλεια, ἡ γεννῶσα ἐν τῷ φρονήματι ἡμῶν τὴν ῥαθυμίαν. Ζῆλος γὰρ γεννᾷ τὸ θάρσος καὶ τὸ κράτος τῆς ψυχῆς καὶ τὴν σπουδὴν τοῦ σώματος. Ποία δύναμις γίνεται ἐν τοῖς δαίμοσιν, ὅταν ἡ ψυχὴ κίνησῃ τὸν ἑαυτῆς ζῆλον τὸν σφοδρὸν, τὸν φυσικὸν ἐξ ἐναντίας αὐτῶν; Καὶ ἡ προθυμία πάλιν τοῦ ζήλου γέννημα λέγεται. Καὶ ὅταν ἐξάγῃ τὴν ἑαυτὸν δύναμιν εἰς πρᾶξιν, πᾶσαν ἰσχὺν ἀπτόητον γινομένην ἐν τῇ ψυχῇ βεβαιοῖ. Καὶ αὐτοὺς δὲ τοὺς στεφάνους τῆς ὁμολογίας, οὓς ὑποδέχονται οἱ

ἀθληταὶ καὶ οἱ μάρτυρες ἐν τῇ καρτερίᾳ αὐτῶν, ἐν ταῖς δυσὶν ἐργασίαις τοῦ ζήλου καὶ τῆς προθυμίας, τῶν τικτομένων ἐκ τῆς δυνάμεως τοῦ θυμοῦ τοῦ φυσικοῦ, κομίζονται. Γίνονται ἀπαθεῖς ἐν τῇ σφοδρᾷ λύπῃ τῶν βασάνων.

Ὁ Θεὸς δώη καὶ ἡμῖν τοιαύτην προθυμίαν ἐν τῇ αὐτοῦ εὐαρεστήσει. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Κ' - Περὶ τοῦ πόσῃν τιμὴν κέκτηται ἡ ταπεινοφροσύνη καὶ ποσὸν ἀνώτερος ἐστὶν ὁ βαθμὸς αὐτῆς

Θέλω ἀνοῖξαι τὸ στόμα μου, ἀδελφοί, καὶ λαλῆσαι περὶ τῆς ὑψηλῆς ὑποθέσεως τῆς ταπεινοφροσύνης, καὶ πληροῦμαι φόβου καθάπερ τὶς ἐπιστάμενος, ὅτι μέλλει περὶ Θεοῦ διαλέγεσθαι ἐν τῷ τρόπῳ τῶν ἑαυτοῦ λογισμῶν. Στολὴ γὰρ θεότητος ἐστίν. Ὁ γὰρ Λόγος ὁ ἐνανθρωπήσας, αὐτὴν ἐνεδύσατο καὶ ὠμίλησεν ἡμῖν δι' αὐτῆς ἐν τῷ σώματι ἡμῶν. Καὶ πᾶς ἀμφιεσάμενος αὐτὴν ἀληθῶς ἀφωμοιώθη τῷ καταβάντι ἐκ τοῦ ἑαυτοῦ ὕψους καὶ καλύψαντι τὴν ἀρετὴν τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ καὶ σκεπάσαντι τὴν ἑαυτοῦ δόξαν ἐν τῇ ταπεινοφροσύνῃ, ἵνα μὴ ἡ κτίσις τῇ αὐτοῦ θεωρίᾳ καταφλεχθῆ. Διότι ἡ κτίσις οὐκ ἠδύνατο θεάσασθαι αὐτόν, εἰ μὴ μέρος ἐξ αὐτῆς ἔλαβε καὶ οὕτως ὠμίλησε μέτ' αὐτῆς, οὔτε δὲ ἀκοῦσαι τῶν λόγων τοῦ στόματος αὐτοῦ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον. Διότι οὐδὲ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκοῦσαι ἠδυνήθησαν, ἠνίκα ἐκ τῆς νεφέλης ἐλάλησε πρὸς αὐτούς, ἕως ἂν εἶπον πρὸς Μωϋσῆν «*λαλεῖτω ὁ Θεὸς μετὰ σοῦ, καὶ σὺ ἀκούτισον πρὸς ἡμᾶς τοὺς λόγους αὐτοῦ, καὶ μὴ λαλήσῃ ὁ Θεὸς μεθ' ἡμῶν, ἵνα μὴ ἀποθάνωμεν*».

Πῶς οὖν φανερῶς ἡ κτίσις ἠδύνατο δέξασθαι τὴν θεωρίαν αὐτοῦ; Οὕτω γὰρ φοβερὸν τὸ δράμα τοῦ Θεοῦ, ὥστε τὸν μεσίτην εἶπεῖν, «*ἔμφοβος εἶμι καὶ ἔντρομος*». Ἐφάνη γὰρ ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ Σινὰ αὕτη ἡ ἀρετὴ τῆς δόξης. Καὶ τὸ ὄρος ἦν καπνιζόμενον καὶ τρέμον ἐν τῷ φόβῳ τῆς ἀποκαλύψεως τῆς ἐν αὐτῷ, ὥστε καὶ τὰ θηρία τὰ πλησιάζοντα τοῖς κατωτέροις αὐτοῦ μέρεσιν ἀποθνήσκειν. Καὶ ἠτοιμάσθησαν καὶ παρεσκευάσθησαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, ἀγνίσαντες ἑαυτούς, κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Μωϋσέως, ἡμέρας τρεῖς, ὥστε γενέσθαι αὐτοὺς ἀξίους τοῦ ἀκοῦσαι τῆς φωνῆς τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ὁράσεως τῆς ἀποκαλύψεως αὐτοῦ. Καὶ ὅτε ἔφθασεν ὁ καιρὸς, οὐκ ἠδυνήθησαν δέξασθαι τὴν ὄρασιν τοῦ φωτὸς αὐτοῦ καὶ τὴν σφοδρότητα τῆς φωνῆς τῶν βροντῶν αὐτοῦ.

Ἀλλὰ νῦν, ὅτε τὴν χάριν ἑαυτοῦ ἐξέχεεν ἐπὶ τὸν κόσμον ἐν τῇ ἑαυτοῦ παρουσίᾳ, οὐκ ἐν σεισμῷ, οὐκ ἐν πυρί, οὐκ ἐν φωνῇ φοβερᾷ καὶ σφοδρᾷ κατῆλθεν, ἀλλ' ὡς ὑετὸς ἐπὶ πόκον καὶ ἡ σταγὼν ἡ στάζουσα ἐπὶ τὴν γῆν ἐν ἀπαλότητι, καὶ ἐν ἄλλῳ τρόπῳ ὠράθη ὁμιλῶν ἡμῖν. Τοῦτο δὲ ἐστίν, ἠνίκα ὡς ἐν θησαυρῷ ἐσκέπασε τὴν μεγαλωσύνην ἑαυτοῦ ἐν τῷ σκεπάσματι τῆς σαρκός, καὶ ἐν ἡμῖν ὠμίλει μεθ' ἡμῶν ἐν ἐκείνῳ, ὅπερ ἐτεκτήνατο αὐτῷ τὸ ἑαυτοῦ νεῦμα ἐκ τοῦ κόλπου τῆς Παρθένου καὶ Θεοτόκου Μαρίας, ὅπως, ἰδόντες αὐτὸν τὸν ὄντα ἐκ τοῦ γένους ἡμῶν ὁμιλοῦντα μεθ' ἡμῶν, μὴ θροηθῶμεν ἐκ τῆς θεωρίας αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο πᾶς, ὃς τὴν στολὴν, ἐν ἡ ὠράθη ἐν τῷ σώματι ἐκείνῳ, ὁ ἐνεδύσατο ὁ κτίστης, ἀμφιεσθεῖν, αὐτὸν τὸν Χριστὸν ἐνεδύσατο. Ὅτι τὴν ἀφομοίωσιν, ἐν ἡ ὠράθη τῇ κτίσει ἑαυτοῦ καὶ συναναστρέφῃ, ἐπεθύμησεν ἐνδύσασθαι εἰς τὸν ἔσω αὐτοῦ ἄνθρωπον καὶ ἐν αὐτῇ ὀράται τοῖς συνδούλοις αὐτῷ. Καὶ ἀντὶ τοῦ ἐνδύματος τῆς τιμῆς καὶ τῆς δόξης τῆς ἐξωτέρας, ἐν αὐτῇ ἐκοσμήθη.

Διὰ τοῦτο πάντα ἄνθρωπον, τὸν τοῦτο τὸ ὁμοίωμα ἐνδεδυμένον, θεωροῦσα ἡ κτίσις ἡ λογικὴ καὶ σιωπητικὴ κατὰ τὸν Δεσπότην προσκυνεῖ αὐτῷ, διὰ τὴν τιμὴν τοῦ ἑαυτῆς Δεσπότη, ὃν ἐθεάσατο ἐνδεδυμένον αὐτήν, καὶ συναναστρεφόμενον ἐν αὐτῇ. Ποία γὰρ κτίσις οὐκ αἰδεῖται τὴν θεωρίαν τοῦ ταπεινόφρονος; Ὅμως δὲ ἕως ἂν ἀπεκαλύφθῃ ἡ δόξα τῆς ταπεινοφροσύνης τοῖς πᾶσιν, εὐκαταφρόνητος ἦν ἡ θεωρία ἐκείνη, ἡ πλήρης ἀγιότητος. Νῦν δὲ ἀνέτειλεν ἡ μεγαλωσύνη αὐτῆς τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῦ κόσμου, καὶ πᾶς ἄνθρωπος τιμᾷ τὴν ὁμοιότητα ταύτην ἐν παντὶ τόπῳ ὀρωμένην, καὶ ἐν τούτῳ τῷ μεσίτῃ ἠξιώθη ἡ κτίσις δέξασθαι τὴν ὄρασιν τοῦ κτίστου ἑαυτῆς καὶ δημιουργοῦ. Διὰ τοῦτο οὐδὲ παρὰ τοῖς ἐχθροῖς τῆς ἀληθείας ἐστὶν εὐκαταφρόνητος, εἰ καὶ ἐνδεὴς ἐστὶ πάσης τῆς κτίσεως, ὁ ταύτην κτησάμενος, ἀλλ' ὡς ἐν στεφάνῳ καὶ πορφύρα τιμᾶται ἐν αὐτῇ ὁ μαθὼν αὐτήν.

Τὸν ταπεινόφρονα ἄνθρωπος ποτὲ οὐ μισεῖ, οὐ πλήττει ἐν λόγῳ, οὐ καταφρονεῖ. Διότι γὰρ ἀγαπᾷ αὐτὸν ὁ ἑαυτοῦ Δεσπότης, ὑπὸ πάντων ἀγαπᾶται. Ἀγαπᾷ τοὺς πάντες, καὶ οἱ πάντες ἀγαπῶσιν αὐτόν. Πάντες ἐπιθυμοῦσιν αὐτόν, καὶ εἰς πάντα τόπον, ὅπου πλησιάζει, ὡς ἄγγελον φωτὸς ὀρῶσιν αὐτόν καὶ τὴν τιμὴν αὐτῷ ἀφορίζουσι. Κἂν λαλήσῃ ὁ σοφὸς καὶ ὁ διδάσκαλος, κατασιγασθήσονται. Διότι τῷ ταπεινόφρονι διδοῦσι τόπον τοῦ λαλεῖν. Οἱ ὀφθαλμοὶ πάντων τῷ στόματι αὐτοῦ προσέχουσιν, ὁποῖος λόγος ἐξέρχεται ἐξ αὐτοῦ, καὶ πᾶς ἄνθρωπος τοὺς λόγους αὐτοῦ προσδοκᾷ, ὥσπερ λόγους τοῦ Θεοῦ. Ἡ βραχυλογία αὐτοῦ, ὡς οἱ λόγοι τῶν σοφιστῶν, οἱ ἐξετάζοντες τὰ νοήματα αὐτῶν. Οἱ λόγοι αὐτοῦ ἠδέϊς τῇ ἀκοῇ τῶν σοφῶν πλέον κηρίου καὶ μέλιτος τῷ φάρυγγι. Καὶ πᾶσιν ὡς Θεὸς ψηφίζεται, κἂν καὶ ἰδιώτης τῷ ἑαυτοῦ λόγῳ ἦ, ἐξουδενωμένος τε καὶ εὐτελεὴς τῇ ἑαυτοῦ θεωρίᾳ.

Ὁ καταφρονητικῶς λάλων κατὰ τοῦ ταπεινόφρονος, καὶ οὐ ψηφίζων αὐτόν ὡς ζῶντα, ὡς ἀνοίξας ἐστὶ τὸ στόμα ἑαυτοῦ κατὰ τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὅσον καταφρονεῖται ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ὑπὸ πάσης τῆς κτίσεως, ἡ τιμὴ αὐτοῦ διαμένει. Προσεγγίζει ὁ ταπεινόφρων τοῖς φθορεῦσι θηρίοις καὶ ὅταν ἐπιβλέψῃ ἡ ὄρασις αὐτῶν ἐπ' αὐτῷ, ἡμεροῦται ἡ ἀγριότης αὐτῶν καὶ προσπελάζουσιν αὐτῷ ὡς δεσπότη ἑαυτῶν καὶ σαίνουσι τὰς κεφάλας ἑαυτῶν καὶ λείχουσι τὰς χεῖρας αὐτοῦ καὶ τοὺς πόδας. Διότι ἐκείνην τὴν ὀσμὴν τὴν ἐκπνεύσασαν ἐκ τοῦ Ἀδάμ πρὸ τῆς παραβάσεως, ὅτε συνήχθησαν πρὸς αὐτόν καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῖς ὀνόματα ἐν τῷ παραδείσῳ, ὡσφράνθησαν ἐξ αὐτοῦ, ὅπερ ἐλήφθη ἐξ ἡμῶν, καὶ πάλιν ἀνεκαίνισεν αὐτὸ καὶ ἔδωκεν ἡμῖν αὐτὸ ἐν τῇ ἑαυτοῦ παρουσίᾳ ὁ Ἰησοῦς. Αὐτὸς ἐστὶ τὸ μύρισαν τὴν εὐωδίαν τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων.

Πάλιν προσεγγίζει τοῖς ἐρπετοῖς τοῖς θανατηφόροις, καὶ εὐθὺς ἠνίκα πλησιάσει ἡ αἴσθησις τῆς χειρὸς ἑαυτοῦ καὶ ἄψεται τοῦ σώματος αὐτῶν, ἡ ὀξύτης καὶ ἡ σκληρότης τῆς πικρότητος αὐτῶν τῆς θανατηφόρου παύεται, καὶ ἐν ἑαυτοῦ χερσὶν ὡς τὴν ἀκρίδα ψώχει αὐτά.

Προσεγγίζει τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ὡς τὸν Κύριον προσέχουσιν εἰς αὐτόν. Καὶ τί λέγω

άνθρώπους; Ἀλλὰ καὶ οἱ δαίμονες μετὰ τῆς σφοδρότητος αὐτῶν καὶ τῆς πικρίας καὶ πάσης μεγαλαυχίας τοῦ φρονήματος ἑαυτῶν, ἠνίκα φθάσωσι πρὸς αὐτόν, γίνονται ὡς χοῦς. Καὶ μωραίνεται πᾶσα ἡ κακία αὐτῶν καὶ καταλύονται αἱ μηχαναὶ αὐτῶν καὶ ἀργοῦσι τὰ πανουργεῦματα αὐτῶν.

Νῦν οὖν, ἐπειδὴ ἐδείξαμεν τὸ μέγεθος τῆς τιμῆς αὐτῆς τῆς ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δύναμιν τὴν κεκρυμμένην ἐν αὐτῇ, λοιπὸν δείξωμεν τί ἐστὶν αὕτη ἡ ταπείνωσις καὶ πότε ἀξιοῦται δέξασθαι ταύτην ὁ ἄνθρωπος τελείως καθὼς ἐστί. Ποιήσωμεν δὲ διαφορὰν μεταξὺ τοῦ ταπεινόφρονος ἐν προσώπῳ τοῦ ἀξιοθέντος τῆς ἀληθινῆς ταπεινοφροσύνης.

Ταπείνωσις ἐστὶ δύναμις τις μυστικὴ, ἣν μετὰ τὴν τελείωσιν τῆς πολιτείας ἀπάσης ὑποδέχονται οἱ τέλειοι ἅγιοι. Καὶ οὐ δίδεται αὕτη ἡ δύναμις, εἰ μὴ τοῖς τελείοις μόνοις ἐν ἀρετῇ, διὰ τῆς δυνάμεως τῆς χάριτος, καθ' ὅσον ἱκανοὶ τῇ φύσει ἐν ὄρω. Διότι ἡ ἀρετὴ συγκλείει ἐν ἑαυτῇ πάντα. Διὰ τοῦτο οὐ δύναται τις ἕκαστον ἄνθρωπον, ὡς ἔτυχε, λογίσασθαι ταπεινόφρονα, ἀλλὰ μόνους τοὺς ἀξιοθέντας ταύτης τῆς τάξεως, ἧς εἵπομεν.

Οὐχὶ πᾶς ὁ κατὰ φύσιν ἐπεικὴς καὶ ἡσύχιος ἢ συνετὸς ἢ πρᾶος, οὗτος ἔφθασε τὸν βαθμὸν τῆς ταπεινοφροσύνης, ἀλλὰ ταπεινόφρων ἐστὶ κατὰ ἀλήθειαν, ὅστις ἔχει ἐν τῷ κρύπτῳ τί ἄξιον ὑπερηφανίας, καὶ οὐχ ὑπερηφανεύεται, ἀλλ' ὡς χοῦν ἔχει αὐτὸ ἐν τῷ ἑαυτοῦ λογισμῷ. Ἀλλ' οὐδὲ τὸν ἐν τῇ μνήμῃ τῶν παραπτωμάτων καὶ πλημμελημάτων ταπεινοφρονοῦντα καὶ μνημονεύοντα αὐτῶν, ἕως ἂν συντριβῇ ἡ καρδία αὐτοῦ καὶ συγκαταβῇ ἡ διανοία αὐτοῦ ἐκ τῶν ἐννοιῶν τῆς ὑπερηφανίας ἐν τῇ μνήμῃ αὐτῶν, καλοῦμεν ταπεινόφρονα, κἂν καὶ τοῦτο ἐπαινετόν. Διότι ἀκμὴν ἔχει τὸν λογισμὸν τῆς ὑπερηφανίας καὶ τὴν ταπείνωσιν οὐκ ἐκτίησάτο, ἀλλὰ ταῖς μηχαναῖς ἐγγίζει αὐτὴν πρὸς ἑαυτόν. Καὶ εἰ τοῦτο ἐπαινετόν, καθὼς εἶπον, ἀλλ' ἰδοὺ ἀκμὴν οὐκ ἐστὶν αὐτοῦ, ἀλλὰ θέλει αὐτήν, καὶ αὕτη οὐκ ἐστὶν αὐτοῦ.

Ταπεινόφρων δὲ τέλειος ἐστὶν ὁ μὴ χρήζων μηχανᾶσθαι αἰτίας τῷ ἑαυτοῦ φρονήματι τοῦ ταπεινοφρονεῖν, ἀλλ' ὁ ἐν πᾶσι τούτοις τελείως καὶ φυσικῶς αὐτὴν κτησάμενος ἄνευ ἔργου. Ὡσπερ ὁ χάρισμα τί μέγα καὶ ὑπερέχον πᾶσαν κτίσιν καὶ φύσιν δεξάμενος ἐν ἑαυτῷ, αὐτὸς δὲ ὄρᾳ ἑαυτὸν ὡς ἁμαρτωλὸν καὶ εὐτελεῖ καὶ εὐκαταφρόνητον τοῖς ἰδίῳ ὀφθαλμοῖς, καὶ ὡς ὁ εἰσελθὼν εἰς τὰ μυστήρια πασῶν τῶν φύσεων τῶν πνευματικῶν καὶ τέλειος ὢν ἐν τῇ σοφίᾳ ἀπάσης τῆς κτίσεως ἐν πάσῃ ἀκριβείᾳ, αὐτὸς δὲ ἑαυτὸν λογίζεται γινώσκοντα μηδὲ ἐν, καὶ οὗτος οὐκ ἐν μηχαναῖς, ἀλλὰ χωρὶς βίας οὕτως ἐστὶν ἐν τῇ καρδίᾳ ἑαυτοῦ.

Ἄρα δυνατὸν γενέσθαι ἄνθρωπον οὕτω καὶ ἐν τῇ φύσει οὕτως ἀλλάσσειν ἑαυτόν, ἢ οὐ;

Λοιπὸν μὴ δίσταζε, ὅτι ἡ δύναμις, ἣν ἐδέξατο, τῶν μυστηρίων τελειοῖ ταῦτα ἐν αὐτῷ, ἐν πάσῃ ἀρετῇ ἔργων χωροῦσα. Αὕτη ἐστὶν ἡ δύναμις, ἣν ἐδέξαντο οἱ μακάριοι Ἀπόστολοι ἐν τῇ ιδέᾳ τοῦ πυρός. Δι' αὐτὴν παρήγγειλεν αὐτοῖς ὁ Σωτὴρ, μὴ χωρίζεσθαι

70 - Ἰσαὰκ Σύρου

ἀπὸ Ἱερουσαλήμ, ἕως ἂν τὴν ἐξ ὕψους δέξωνται δύναμιν. Ἱερουσαλήμ αὕτη ἐστὶν ἡ ἀρετὴ, δύναμις δὲ ἡ ταπεινώσις ἢ ἐξ ὕψους δὲ δύναμις ὁ Παράκλητός ἐστίν, ὁ ἐρμηνευόμενος Πνεῦμα παρακλήσεως. Καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ ῥηθὲν ἐν τῇ θείᾳ Γραφῇ περὶ αὐτοῦ, ὅτι *«τὰ μυστήρια τοῖς ταπεινόφροσιν ἀποκαλύπτονται»*.

Τούτου δὲ τοῦ Πνεύματος τῶν ἀποκαλύψεων καὶ δεικνύοντος τὰ μυστήρια ἀξιοῦνται οἱ ταπεινόφρονες δέξασθαι ἑνδον ἑαυτῶν. Καὶ διὰ τοῦτο ἐρρέθη ὑπὸ τίνων ἀγίων, ὅτι ἡ ταπεινώσις ἐν ταῖς θείαις θεωρίαις τελειοῖ τὴν ψυχὴν. Λοιπὸν μὴ τολμήσῃ ἄνθρωπος ἐννοῆσαι κατὰ τὴν ψυχὴν ἑαυτοῦ, ὅτι ἔφθασε τὸ μέτρον τῆς ταπεινοφροσύνης ἐν ἑαυτῷ, καὶ δι' ἓνα λογισμὸν κατανύξεως, τὸν ἀναβάντα ἐν αὐτῷ ἐν καιρῷ τινι, ἢ ἐν ὀλίγοις δάκρυσιν τοῖς ἐξελθοῦσιν ἐξ ἑαυτοῦ, ἢ δι' ἓν ἀγαθόν, ὅπερ ἔχει φυσικῶς, ἢ ἐκράτησεν ἐν βίῳ πρὸς ἑαυτὸν ὅτι ἐκεῖνο ὅπερ ἐστὶ πλήρωμα πάντων τῶν μυστηρίων καὶ φρούριον πασῶν τῶν ἀρετῶν ἐστὶν ὅτι ἐν ἔργοις μικροῖς ἐκτήσατο ταῦτα πάντα ἐν τόποις τούτου τοῦ χαρίσματος.

Ἄλλ' ἐὰν νικήσῃ πάντα τὰ πνεύματα τὰ ἐναντία, καὶ οὐκ ἐξείλησεν αὐτῷ ἐν τῶν ἔργων ἐκ πάσης ἀρετῆς, ὅπερ κατὰ πρόσωπον οὐκ εἰργάσατο καὶ οὐκ ἐκτήσατο, καὶ ἐνίκησε καὶ ὑπέταξε τὰ ὀχυρώματα πάντα τῶν ὑπεναντίων, καὶ μετὰ ταῦτα ἐν πνεύματι αἰσθηθῆ ἐν αὐτῷ, ὅτι ἐδέξατο αὐτὸ τὸ χάρισμα, ἠνίκα τὸ Πνεῦμα μαρτυρεῖ τῷ πνεύματι αὐτοῦ κατὰ τὸν λόγον τοῦ Ἀποστόλου, τοῦτο ἡ τελειότης τῆς ταπεινοφροσύνης. Μακάριος ὁ κτησάμενος αὐτήν, ὅτι ἐν πάσῃ ὥρᾳ τὸν κόλπον ἀσπάζεται τοῦ Ἰησοῦ καὶ περιλαμβάνει.

Ἐὰν δὲ ἐρώτησῃ ἄνθρωπος, Τὶ ποιήσω; Πῶς κτήσομαι; Ποιῶ τρόπῳ ἄξιός γένωμαι δέξασθαι αὐτήν; Ἴδου ἐγὼ βιάζω ἑμαυτόν, καὶ ἠνίκα νομίσω, ὅτι ἐκτησάμην αὐτήν. Θεωρῶ, ὅτι ἰδοὺ ἔννοιαι ἐναντία αὐτῆς περιστρέφονται ἐν τῷ μέσῳ τῆς διανοίας μου. Καὶ ἄρτι πίπτω εἰς ἀπόγνωσιν ἔνθεν.

Τούτῳ τῷ ἐρωτῶντι τοῦτο ἀποκριθήσεται αὐτῷ· *«Ἄρκετὸν τῷ μαθητῇ γενέσθαι κατὰ τὸν διδάσκαλον, καὶ τῷ δούλῳ κατὰ τὸν ἑαυτοῦ κύριον»*. Βλέπετε τὸν ἐντειλάμενον ταύτην καὶ τὸν δωρούμενον τὸ χάρισμα, ἐν ποίῳ τρόπῳ ταύτην ἐκτήσατο, καὶ ὁμοιώθητι καὶ εὐρήσεις αὐτήν. Αὐτὸς γὰρ εἶπεν, *«ἔρχεται ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου, καὶ ἐν ἐμοὶ εὐρήσει οὐδέν»*. Βλέπεις πῶς ἐν τελειότητι πασῶν τῶν ἀρετῶν, κτήσασθαι δυνατὸν τὴν ταπεινώσιν; Τοῦτον τὸν ἐντειλάμενον ζηλώσωμεν. *«Αἱ ἀλώπεκες, φησί, φωλεοὺς ἔχουσι, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσει, ὁ δὲ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ»*. Ὁ ἔχων δόξαν ἐκ πάντων τῶν τελειωθέντων καὶ ἀγιασθέντων καὶ πληρωθέντων ἐν πάσαις γενεαῖς, μετὰ τοῦ Πατρὸς τοῦ ἀποστείλαντος αὐτὸν καὶ τοῦ ἀγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΑ' - Περὶ τοῦ ὑπὸ τινὸς ὠφελεῖται ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ προσεγγίσει τῷ Θεῷ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ καὶ τὶς ἢ ἀληθῆς αἰτία ἢ προσεγγίζουσα αὐτῷ κρυπτῶς τὴν βοήθειαν καὶ τὶς πάλιν ἢ αἰτία ἢ ἄγουσα τὸν ἄνθρωπον εἰς Ταπείνωσιν

Μακάριος ἄνθρωπος ὁ γινώσκων τὴν ἑαυτοῦ ἀσθενείαν. Διότι αὕτη ἡ γνῶσις γίνεται αὐτῷ θεμέλιος καὶ ρίζα καὶ ἀρχὴ πάσης ἀγαθωσύνης. Ὄταν γὰρ μάθη τις καὶ ἐν ἀληθείᾳ αἰσθηθῆ τῆς ἑαυτοῦ ἀσθενείας, τηνικαῦτα περισφίγγει τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἀπὸ τῆς χαυνότητος τῆς ἀμαυρούσης τὴν γνῶσιν καὶ θησαυρίζει ἑαυτῷ παραφυλακὴν. Οὐδεὶς δὲ δύναται αἰσθηθῆναι τῆς ἑαυτοῦ ἀσθενείας, ἐὰν μὴ παραχωρηθῆ μικρὸν τοῦ πειρασθῆναι, ἢ ἐν τοῖς καταπονοῦσι τὸ σῶμα ἢ τὴν ψυχὴν. Τότε γάρ, συγκρίνας τὴν ἑαυτοῦ ἀσθενείαν τῇ βοήθειᾳ τοῦ Θεοῦ, τηνικαῦτα γνῶσεται ταύτης τὴν μεγαλωσύνην, καὶ πάλιν ὅταν κατίδη τὸ πλῆθος τῶν μηχανημάτων αὐτοῦ καὶ τὴν παραφυλακὴν καὶ ἐγκράτειαν καὶ σκέπη καὶ περίφραξιν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, δι' ὧν ἐλπίζει εὐρεῖν αὐτῇ πεποιθήσιν, καὶ οὐ κέκτηται, ἢ καὶ ἐὰν ἡ καρδίᾳ γαλήνην μὴ ἔχη ἀπὸ τοῦ φόβου καὶ τρόμου, τηνικαῦτα νοεῖτω καὶ γινωσκέτω, ὅτι οὗτος ὁ φόβος τῆς καρδίας αὐτοῦ δηλοῖ καὶ ἐμφαίνει, ὅτι ἐνδεὴς ἐστὶ πάντως ἑτέρου τινὸς βοηθοῦντος. Ἡ γὰρ καρδίᾳ μαρτυρεῖ ἔσωθεν τῷ φόβῳ τῷ βάλλοντι καὶ παλαίοντι ἔνδοθεν αὐτῆς, καὶ ἐμφαίνει λειψίν τινός. Καὶ διὰ τοῦτο ἐλέγχεται μὴ δυναμένη κατασκηνοῦσαι μετὰ πεποιθήσεως. Ἡ γὰρ τοῦ Θεοῦ βοήθεια, φησὶν, ἐστὶν ἡ σώζουσα.

Ὄταν δὲ τις γνῶ, ὅτι ἐνδεὴς ἐστὶ τῆς θείας βοηθείας, πολλὰς ποιεῖται τὰς εὐχὰς καί, ὅσον ταύτας πληθύνει, ταπεινοῦται ἡ καρδίᾳ. Οὐδεὶς γὰρ δεόμενος καὶ αἰτῶν δύναται μὴ ταπεινωθῆναι. *«Καρδίαν γὰρ συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει»*. Ἔως ἂν οὖν μὴ ταπεινωθῆ ἡ καρδίᾳ, οὐ δύναται παύσασθαι τοῦ μετεωρισμοῦ. Ἡ γὰρ ταπείνωσις συνάγει τὴν καρδίαν. Ὄταν δὲ ταπεινωθῆ ὁ ἄνθρωπος, παραυτίκα κυκλοῖ αὐτὸν τὸ ἔλεος, καὶ τότε αἰσθάνεται ἡ καρδίᾳ τῆς θείας βοηθείας, Διότι εὐρίσκει δύναμιν τινὰ πεποιθήσεως κινουμένην ἐν αὐτῇ. Ὄταν δὲ αἰσθηται ὁ ἄνθρωπος τῆς θείας βοηθείας, ὅτι πάρεστι βοηθοῦσα αὐτῷ, τότε ἡ καρδίᾳ παραυτίκα ἐμπιπλάται πίστεως καὶ συνήσιν ἐντεῦθεν, ὅτι ἡ προσευχῆ καταφύγιον πέφυκε βοηθείας καὶ πηγὴ σωτηρίας καὶ θησαυρὸς πεποιθήσεως καὶ λιμὴν ρυόμενος ἀπὸ τρικυμίας καὶ φῶς τοῖς ἐν σκότει καὶ στήριγμα τῶν ἀσθενῶν καὶ σκέπη ἐν τῷ καιρῷ τῶν πειρασμῶν καὶ βοήθεια ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς νόσου καὶ ἀσπίς λυτρώσεως ἐν πολεμῷ καὶ βέλος ἠκονημένον ἐξ ἐναντίας τῶν ἐχθρῶν καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν πᾶν τὸ πλῆθος τῶν ἀγαθῶν τούτων διὰ τῆς προσευχῆς εὐρίσκεται ἔχον τὴν εἴσοδον.

Καὶ λοιπὸν ἀπὸ τοῦ νῦν ἐντροφᾶ ἐν τῇ τῆς πίστεως προσευχῇ, ἡ δὲ καρδίᾳ αὐτοῦ φαιδρύνεται τῇ πεποιθήσει, καὶ οὐδαμῶς τῇ προτέρα πυρώσει καὶ τῇ ψιλῇ λαλιᾷ τοῦ

στόματος έναπομένει, ἀλλ' ὅταν νόηση ταῦτα, οὕτω τότε κτήσεται τὴν προσευχὴν ἐν τῇ ψυχῇ, καθάπερ θησαυρόν. Καὶ ἀπὸ τῆς πολλῆς εὐφροσύνης τὸ σχῆμα τῆς προσευχῆς αὐτοῦ εἰς εὐχαριστήριους φωνὰς ἀμείβει. Καὶ οὗτος ἐστὶν ὁ λόγος ὁ ῥηθεὶς ὑπὸ τοῦ διορίσαντος ἐκάστῳ τῶν πραγμάτων τὸ ἴδιον σχῆμα ὅτι ἡ προσευχὴ χαρὰ ἐστίν, εὐχαριστίαν ἀναπέμπουσα. Εὐχὴν δὲ ταύτην ἠνίξατο, τὴν ἐν γνώσει τοῦ Θεοῦ ἀνυομένην, τουτέστι τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ πεμπομένην. Διότι οὐκ ἐν κόπῳ καὶ μοχθῶ τηνικαῦτα προσεύχεται ὁ ἄνθρωπος, ὡς ἡ λοιπὴ προσευχὴ ἢ προσευχομένη πρὸ τοῦ αἰσθάνεσθαι ταύτης τῆς χάριτος, ἀλλὰ μετὰ χαρᾶς τῆς καρδίας καὶ θαύματος βρῦει τὰς εὐχαριστήριους κινήσεις διηνεκῶς ἀλαλήτοις γονυκλισίαις, καὶ ἀπὸ τοῦ πλήθους τῆς κινήσεως αὐτοῦ εἰς τὴν γνώσιν καὶ τοῦ θαυμάζειν καὶ ἐκπλήττεσθαι τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ἐξαίφνης ὑψοῖ τὴν φωνὴν αὐτοῦ, ὕμνολογῶν καὶ δοξάζων αὐτόν, καὶ τὴν εὐχαριστίαν ἀναπέμπει καὶ ἐκπληττόμενος λίαν τὴν γλῶσσαν κινεῖ.

Εἰ τις ἐνταῦθα ἔφθασεν ἐν ἀληθείᾳ καὶ οὐ φαντασίᾳ καὶ σημειώσεις πολλὰς τέθεικε τῷ πράγματι ἐν ἑαυτῷ καὶ πολλὰς ἔγνω διαφορὰς διὰ τὴν πολλὴν δοκιμὴν αὐτοῦ, οὗτος οἶδε τί λέγω, ὅτι οὐκ ἐστὶν ἐναντίον. Καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν παυέσθω τοῦ ἐνθυμεῖσθαι τὰ μάταια καὶ προσμενέτω τῷ Θεῷ διὰ τῆς διηνεκοῦς προσευχῆς, δειλιῶν καὶ φοβούμενος, μήποτε στερηθῇ τοῦ πλήθους τῆς ἀρρωγῆς τοῦ Θεοῦ.

Ταῦτα πάντα τὰ ἀγαθὰ τίκονται τῷ ἀνθρώπῳ ἀπὸ τοῦ ἐπιγνῶναι τὴν οἰκείαν ἀσθένειαν. Ἐκ γὰρ τῆς πολλῆς ἐφέσεως αὐτοῦ πρὸς τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ προσεγγίζει τῷ Θεῷ, διαμένων ἐν τῇ προσευχῇ. Καὶ ὅσον προσεγγίζει τῷ Θεῷ τῇ προθέσει αὐτοῦ, καὶ ὁ Θεὸς προσεγγίζει αὐτῷ διὰ τῶν χαρισμάτων αὐτοῦ, καὶ οὐ μὴ ἄρῃ ἅπ' αὐτοῦ τὴν χάριν διὰ τὴν πολλὴν αὐτοῦ ταπείνωσιν διότι, ὡσπερ ἡ χήρα, πρὸς τὸν κριτὴν ἀδιαλείπτως κράζει ἐκδικηθῆναι ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου.

Διὰ τοῦτο δὲ ὁ οἰκτίρμων Θεὸς παρακατέχει ἅπ' αὐτοῦ τὰς χάριτας, ἵνα γένηται αὐτῷ τοῦτο αἰτία τοῦ προσεγγίζειν αὐτῷ καὶ ἔνεκεν τῆς χρείας αὐτοῦ παραμένη τῷ βρῦοντι τὰς ὠφελείας. Καὶ τίνας μὲν τῶν αἰτήσεων δίδωσιν αὐτῷ τάχιστα, ἐκεῖνας λέγω ὧν ἐκτὸς οὐ δύναται τις σωθῆναι, τινὰς δὲ παρακατέχει ἅπ' αὐτοῦ. Καὶ ἐν τισὶ μὲν τῶν πραγμάτων ἀποσοβεῖ καὶ ἀποδιώκει τὸ καυσῶδες τοῦ ἐχθροῦ ἅπ' αὐτοῦ, ἐν τισὶ δὲ παραχωρεῖ πειράζεσθαι, ἵνα γένηται αὐτῷ ἐκεῖνο τὸ πειρατήριον αἴτια τοῦ προσεγγίσει τῷ Θεῷ, ὡς προεῖπον, καὶ ἵνα παιδευθῇ καὶ πείραν σχῆ τῶν πειρασμῶν. Καὶ οὗτος ἐστὶν ὁ λόγος τῆς Γραφῆς, ὅτι «*Κύριος ἐγκατέλιπεν ἔθνη πολλά, τοῦ μὴ ἐξολοθρεῦσαι αὐτά, καὶ οὐ παρέδωκεν αὐτὰ εἰς τὰς χεῖρας Ἰησοῦ τοῦ υἱοῦ Ναυῆ, ἵνα παιδεύσῃ ἐν αὐτοῖς τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ καὶ ἵνα διδαχθῶσιν αἱ φυλαὶ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ καὶ μάθωσι τὸν πόλεμον*».

Δίκαιος γὰρ μὴ συνειδῶς τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν ἐπὶ ἀκμῆς ξυροῦ ἔχει τὰ πράγματα καὶ οὐδαμῶς ἀπέστη ἀπὸ πτώσεως οὔτε ἀπὸ τοῦ φθοροποιοῦ λέοντος, λέγω δὴ τοῦ δαίμονος τῆς ὑπερηφανίας. Καὶ πάλιν ὁ μὴ γινώσκων τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν ἐλλείπει ἐκ τῆς ταπεινώσεως, ὁ δὲ ταύτης ἐλλείπων ἐλλιπὴς ἐστὶ καὶ ἀπὸ τῆς τελειώσεως, καὶ ὁ ἀπὸ

ταύτης ἔλλιπής, ἀεὶ περίφοβός ἐστὶ διότι ἡ πόλις αὐτοῦ οὐ τεθεμελίωται ἐπὶ στύλους σιδηροῦς οὔτε ἐπὶ φλοιᾶς χαλκᾶς, λέγω δὴ τῆς ταπεινώσεως. Ταπεινώσιν δὲ οὐ δύναται τις κτήσασθαι, ἀλλ' ἡ διὰ τῶν τρόπων αὐτῆς, δι' ὧν πέφυκε γίνεσθαι ἡ καρδία συντετριμμένη καὶ οἱ διαλογισμοὶ τῆς οἰήσεως ἐξουδενωμένοι.

Διὰ τοῦτο οὖν πολλάκις εὐρίσκει ἐν αὐτῷ ὁ ἐχθρὸς ἴχνος αἰτίας τοῦ ἐκκλίνειν τὸν ἄνθρωπον ἄνευ γὰρ ταπεινώσεως οὐ δύναται τελειωθῆναι τὸ ἔργον τοῦ ἀνθρώπου καὶ οὐδαμῶς ἐπετέθη τῷ γραμματεῖ τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ ἢ σφραγὶς τοῦ Πνεύματος, μᾶλλον δὲ ἕως τοῦ νῦν δοῦλος ὑπάρχει καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ οὐχ ὑπερήρθη τοῦ φόβου. Καθότι οὐ διορθοῦνται οἱ τὸ ἔργον αὐτοῦ ἄνευ ταπεινώσεως, καὶ οὐ παιδεύεται, εἰ μὴ διὰ πειρασμῶν, καὶ ἄνευ παιδείας τὴν ταπεινώσιν οὐ καταλαμβάνει.

Διὰ τοῦτο ἀφήσιν ὁ Κύριος αἰτίας ταπεινώσεως καὶ συντριμμοῦ καρδίας δι' ἐμπόνου προσευχῆς ἐπὶ τοὺς ἀγίους, ἵνα πρὸς αὐτὸν ἐγγίξωσι διὰ ταπεινώσεως οἱ αὐτὸν ἀγαπῶντες. Καὶ πολλάκις ἐκφοβεῖ αὐτοὺς τοῖς πάθεσι τῆς φύσεως καὶ διολισθήμασι αἰσχυρῶν καὶ μιαρῶν ἐνθυμήσεων πολλάκις δὲ καὶ δι' ὄνειδισμῶν καὶ δι' ὕβρεων καὶ ἀνθρωπίνων κολαφισμῶν ἐνίοτε δὲ νόσοις καὶ ἀρρώσθημασι σωματικοῖς καὶ ἄλλοτε πτωχεῖα καὶ ἐνδεία τῆς ἀναγκαίας χρείας καὶ ποτὲ μὲν πόνοις φόβου δεινοῦ καὶ ἐγκαταλείπει καὶ πολέμῳ φανερῷ τοῦ διαβόλου, δι' ὧν αὐτοὺς ἐκφοβεῖν εἴωθε, ποτὲ δὲ διαφόροις φοβεροῖς πράγμασι. Καὶ ταῦτα πάντα γίνεται, ἵνα σχῶσιν αἰτίας τὸν ταπεινωθῆναι καὶ ἵνα μὴ συμβῇ αὐτοῖς ὁ τῆς ἀμελείας νυσταγμός, ἢ χάριν τῶν πραγμάτων, ἐν οἷς εὐρίσκεται ἀρρώσθησας ὁ ἀγωνιστής, ἢ διὰ τὸν φόβον τὸν μέλλοντα. Ὡστε ἐξ ἀνάγκης ἐπωφελεῖς εἰσι τοῖς ἀνθρώποις οἱ πειρασμοί.

Σὺ λέγω δὲ τοῦτο, ὅτι πρέπει τῷ ἀνθρώπῳ χαννωθῆναι ἐκουσίως ὑπὸ τῶν αἰσχυρῶν λογισμῶν, ἵνα γένηται αὐτῷ πρόφασις ταπεινώσεως ἐν τῇ μνήμῃ αὐτῶν, οὔτε ἵνα σπουδάσῃ εἰσελθεῖν εἰς τοὺς ἄλλους πειρασμούς, ἀλλ' ὅτι πρέπει αὐτῷ ἐν τῷ ἐργάζεσθαι τὸ ἀγαθὸν νήφειν ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τηρεῖν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ καὶ διαλογίζεσθαι, ὅτι κτιστὸς ἐστὶ καὶ διὰ τοῦτο εὐμετάπτωτος. Ἐκαστος γὰρ κτιστὸς ἐνδεὴς ἐστὶ τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ πρὸς ἀντίληψιν, καὶ πᾶς τις ἐνδεὴς τῆς ἐτέρου ἀντιλήψεως, ἐκφαίνει φυσικὴν ἀσθένειαν πᾶς δὲ τις, εἰδὼς τὸ ἑαυτοῦ ἀσθενές, ἐξ ἀνάγκης δέεται τοῦ ταπεινωθῆναι, ἵνα ἀνύσῃ τὴν χρείαν αὐτοῦ παρὰ τοῦ δυναμένου διδόναι. Καὶ εἰ ἦν ἐξ ἀρχῆς εἰδὼς καὶ θεασάμενος τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν, οὐκ ἂν ἠμέλησε, καὶ εἰ μὴ ὅτι ἠμέλησεν, οὐκ ἂν ὑπνώσει καὶ παρεδόθη εἰς χεῖρας τῶν θλιβόντων αὐτὸν τοῦ ἐξυπνίσει αὐτόν.

Λοιπὸν πρέπει τῷ πορευομένῳ ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ Θεοῦ εὐχαριστῆσαι αὐτῷ ἐν πᾶσι τοῖς ἐπερχομένοις αὐτῷ καὶ μέμψασθαι καὶ καθυβρίσαι τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, καὶ γινῶναι, ὅτι οὐκ ἂν παρεχωρήθη ὑπὸ τοῦ προνοητοῦ, εἰ μὴ διὰ τινὰ ἀμέλειαν, ἵνα ἐξυπνισθῇ ἢ διανοίᾳ αὐτοῦ, ἢ διότι τετύφωται, καὶ μὴ θορυβηθῇ διὰ τοῦτο, μήτε ἐπηδήσῃ τοῦ σταδίου καὶ τοῦ ἀγῶνος μήτε ἄνευ μέμψεως ἑαυτὸν ποιήσῃ, ἵνα μὴ διπλοῦν γένηται

αὐτοῦ τὸ κακόν. Διότι οὐκ ἐστὶ παρὰ τῷ βρύνοντι Θεῷ τὴν δικαιοσύνην ἀδικία. Μὴ γένοιτο.

Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΒ' - Περὶ τῶν τρόπων τῆς εἰς Θεὸν ἐλπίδος καὶ τινὰ δεῖ ἐλπίζειν ἐπὶ τὸν Θεὸν καὶ τίς ἐστὶν ὁ ἀφρόνως καὶ ἀσυνέτως ἔχων τὴν ἐλπίδα

Γίνεται ἐλπίς ἐπὶ τῷ Θεῷ διὰ τῆς καρδιακῆς πίστεως, ἣτις ἐστὶ καλὴ καὶ μετὰ διακρίσεως καὶ γνώσεως πέφυκε. Καὶ γίνεται ἄλλη παρηλλαγμένη καὶ ἐξ ἀνομίας ὑπάρχουσα, ἣτις ἐστὶ ψευδής. Ἄνθρωπος ὁ μὴ παντελῶς φροντίδα ποιούμενος τῶν ἐπικήρων πραγμάτων, ἀλλ' ἑαυτὸν ὀλοτελῶς ἀναθέμενος τῷ Κυρίῳ νυκτὸς καὶ ἡμέρας, μηδενὸς φροντίζων κοσμικοῦ διὰ τὴν πολλὴν ἑαυτοῦ ἐπιμέλειαν τὴν εἰς τὰς ἀρετὰς καὶ πᾶσαν τὴν σχολὴν αὐτοῦ εἰς τὰ θεῖα κεκτημένος καὶ διὰ τοῦτο ἀμελῶν εὐτρεπίσαι ἑαυτῷ τροφὰς τε καὶ ἐνδύματα καὶ ἐτοιμασίαν τόπου κατασκηνώσεως τοῦ σώματος καὶ τὰ λοιπὰ πάντα, οὗτος καλῶς καὶ ἐπιστημόνως ἐλπίζει ἐπὶ Κύριον. Ὅτι αὐτὸς ἐτοιμάσει αὐτῷ τὰ πρὸς τὴν χρείαν, καὶ αὕτη ἐστὶν ἀληθῶς ἢ ἀληθῆς καὶ σοφωτάτη ἐλπίς.

Δίκαιον οὖν ἐστὶ τὸν τοιοῦτον ἐλπίζειν ἐπὶ τὸν Θεόν, καθότι δοῦλος αὐτοῦ κεκηραμένον καὶ ἐπιμελῶς διάκειται ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ, χωρὶς πάσης ἀμελείας τῆς ἐκ τινὸς αἰτίας συμβαινούσης. Ἐπὶ τῷ τοιούτῳ ἄξιον ἐστὶν ἐνδείκνυσθαι παρὰ τοῦ Θεοῦ εἰδικῶς τὴν ἐπιμέλειαν, διότι ἐφύλαξε τὴν ἐντολὴν αὐτοῦ τὴν λέγουσαν, *«Ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν»*, καὶ, *«τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιεῖσθε»*. Ὅταν γὰρ οὕτω διατιθέμεθα, ὁ κόσμος ὡσπερ τις δοῦλος ἐτοιμάσει ἡμῖν πάντα καὶ ὡς δεσπόταις ὑποταγήσεται ἀδιστακτικῶς τοῖς λόγοις ἡμῶν, καὶ τῷ θελήματι ἡμῶν οὐ μὴ ἐναντιωθῆ. Ἴνα γὰρ μὴ ἀργήσῃ ὁ τοιοῦτος ἐκ τῆς διηνεκοῦς στάσεως αὐτοῦ ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ, οὐ παραδίδωσιν ἑαυτὸν φροντίζον τῆς ἀναγκαίας χρείας τοῦ σώματος. Καὶ οὐδενὸς ἐτέρου ἐπιμελεῖται, ἀλλ' ἢ μόνον ἀργὸς γενέσθαι ἀπὸ πάσης τοιαύτης φροντίδος μικρᾶς καὶ μεγάλης, τῆς πρὸς ἡδονὴν συντεινούσης καὶ μετεωρισμὸν, διὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ. Τεύξεται δὲ ὁμῶς τούτων θαυμασίως, μήτε φροντίσας αὐτῶν μήτε κοπιάσας εἰς αὐτά.

Ὁ μέντοι ἄνθρωπος ὁ παντελῶς ἔχων τὴν καρδίαν συγκεχωρισμένην ἐν τοῖς γήινοις καὶ αἰεὶ μετὰ τοῦ ὄφους ἐσθίων χοῦν καὶ μηδαμῶς ἐπιμελούμενος τῶν εὐαρεστούντων τῷ Θεῷ, ἀλλ' ἐν πᾶσι τοῖς σωματικοῖς καταπεπονημένος καὶ λελυμένος καὶ ἀργὸς ἀπὸ πάσης ἀρετῆς, διὰ τὴν διηνεκὴ συντυχίαν καὶ τὸν μετεωρισμὸν τῆς στρηνιάσεως καὶ προφάσεις τινὰς προφασίζόμενος, ὁ τοιοῦτος ὄντως διὰ ταύτην τὴν ῥαθυμίαν καὶ ἀργίαν ἔκπτωτος ἐστὶ τοῦ ἀγαθοῦ. Καὶ ἐνίοτε, ὅτε στενωθῆ ὑπὸ τίνος ἐνδείας ἢ θλιβῆ ὑπὸ τῆς ἐπικαρπίας τῶν ἀνομημάτων αὐτοῦ, ἐρεῖ δὲ πῶς οὗτος, ὅτι ἐλπῶ ἐπὶ τὸν Θεὸν καὶ ἀμέριμον με ποιήσει καὶ ἄνεσιν μοι παρέξει; Ἄφρων, μέχρι τῆς ἄρτι ὥρας οὐκ ἐμνήσθης τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καθύβριζες αὐτὸν τῇ καταλύσει τῶν σῶν πράξεων καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ διὰ σὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἐβλασφημεῖτο, καθὼς γέγραπται, καὶ νῦν τολμᾶς λέγειν δι' ὄλου τοῦ στόματος, ἐπ' αὐτῷ ἐλπῶ, καὶ αὐτὸς βοηθήσει μοι καὶ μέριμναν μου ποιήσεται; Καθὼς εἶρηκεν ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Προφήτου, τοὺς τοιούτους ἐντρέπων, ὅτι *«καθ' ἡμέραν*

ἐκζητοῦσι με καὶ βούλονται μαθεῖν τὰς ὁδοὺς μου ὡς τινὲς ποιοῦντες τὴν δικαιοσύνην καὶ τὰ δικαιώματα τοῦ Θεοῦ αὐτῶν μὴ καταλιπόντες, αἰτοῦσί με κρίσιν καὶ δικαιοσύνην». Ἐκ τῶν τοιούτων ἐστὶν ὁ ἄφρων, ὁ μὴδὲ τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ προσεγγίζων τῷ Θεῷ, ὅταν δὲ κυκλωθῇ ὑπὸ τῶν θλίψεων αἴρων τὰς χεῖρας αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν μετὰ πεποιθήσεως. Ὁ τοιοῦτος δέεται καυστηριασθῆναι πολλάκις, ἵνα ἔνθεν κάκειθεν παιδευθῇ. Οὐ γὰρ κέκτηται ἔργον ἄξιον τῆς εἰς Θεὸν πεποιθήσεως, ἀλλὰ διὰ μὲν τὰς χαλεπὰς αὐτοῦ πράξεις καὶ τὴν ἀμέλειαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καθηκόντων ἄξιος γίνεται παιδείας, διὰ δὲ τὸ ἔλεος αὐτοῦ ὁ Θεὸς μακροθυμῶν ἀνέχεται αὐτοῦ. Μὴ οὖν ἐξαπατάτω ἑαυτὸν ὁ τοιοῦτος καὶ ἐπιλανθανέσθω τῆς τάξεως τῆς διαγωγῆς αὐτοῦ καὶ λεγέτω ἐλπίζειν ἐπὶ τὸν Θεόν, παιδευθήσεται γάρ, διότι οὐδαμοῦ τὸ τῆς πίστεως ἔργον κέκτηται, μὴδὲ τανυέτω τοὺς πόδας αὐτοῦ ἐν τῇ ἀργίᾳ καὶ λεγέτω, ὅτι πιστεύω τῷ Θεῷ ἐπιχορηγήσαι μοι τὰ πρὸς τὴν χρείαν, ὡς ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ Θεοῦ πολιτευόμενος ἢ ἀφρόνως ῥιπτέτω ἑαυτὸν ἐν φρέατι, μηδαμοῦ σχὼν τὸν Θεὸν κατ' ἐνθύμησιν, τὰ νῦν δὲ μετὰ τὴν ἔκπτωσιν ἐρεῖ, ἐλπιδῶ ἐπὶ τὸν Θεόν, καὶ αὐτὸς με ῥύσεται. Μὴ πλανῶ, ὃ ἄφρων. Προηγούμενος ἐστὶν ὁ διὰ τὸν Θεὸν κόπος καὶ ὁ ἰδρῶς ὁ ἐν τῇ γεωργίᾳ αὐτοῦ τῆς εἰς αὐτὸν ἐλπίδος. Εἰ πιστεύεις τῷ Θεῷ, καλῶς ποιεῖς, ἀλλ' ἡ πίστις καὶ ἔργων δέεται, καὶ ἡ εἰς Θεὸν ἐλπίς ἐκ τῆς εἰς τὰς ἀρετὰς κακοπαθείας φαίνεται. Πιστεύεις, ὅτι ὁ Θεὸς προνοεῖται τῶν κτισμάτων αὐτοῦ καὶ δυνατὸς ἐστὶν εἰς πάντα; Ἀλλὰ τῇ πίστει σου ἐπακολουθεῖται καὶ ἡ πρέπουσα ἐργασία, καὶ τότε σοῦ ἐπακούσεται. Μὴ θέλε κρατεῖν ἀνέμους εἰς τὴν σὴν δράκα, πίστιν φημι χωρὶς ἔργων.

Πολλάκις τὶς ἀγνοῶν, διεισδύει ὁδὸν ἔχουσαν θηρίον πονηρὸν ἢ φονικοὺς τινὰς ἢ τι παραπλήσιον. Καὶ αὕτη ἐστὶ κοινὴ πρόνοια τοῦ Θεοῦ, τὸ ῥύσασθαι ἐκ τῆς τοιαύτης ἐπηρείας ἢ τὸ ἐμποδίσαι ἐκ τοῦ ὀρμήματος διὰ τινὰς αἰτίας, ἕως ἂν παρέλθῃ τὸ πονηρὸν θηρίον ἢ ὑπαντῆσαι τινὰ καὶ ὑποστρέψαι αὐτὸν ἐκ τῆς ὁδοῦ. Καὶ πάλιν ἐνίοτε εὐρίσκεται ὄφιν πονηρὸς ἐν τῇ ὁδῷ κατακείμενος καὶ μὴ θεωρούμενος, καὶ μὴ βουλόμενος ὁ Θεὸς παραδοῦναι τὸν ἄνθρωπον τούτῳ τῷ πειρασμῷ ἐξαίφνης ποιεῖ τὸν ὄφιν συρῆσαι καὶ τοῦ τόπου ἀπελθεῖν ἢ ἔρπειν ἔμπροσθεν αὐτοῦ, κάκεινος ἰδὼν παραφυλάττεται καὶ ῥύεται ἐξ αὐτοῦ, καίπερ μὴ ὢν ἄξιος διὰ τὰς ἀμαρτίας τὰς ἀφανεῖς, ἃς μόνος αὐτὸς ἐπίσταται· ἐξαίρεται δὲ ὁμοῦς αὐτὸν ὁ Θεὸς διὰ τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Καὶ πάλιν συμβαίνει πολλάκις οἶκον ἢ τοῖχον ἢ λίθον πίπτειν καὶ ἐκ τοῦ ἰδίου τόπου ὀλισθαίνειν μετὰ ῥοίζου, καὶ τινὰς εὐρίσκεσθαι ἐκεῖ καθημένους, καὶ φιλανθρώπως ἐντέλλεται ἀγγέλῳ ὁ Θεὸς κατέχειν καὶ κρατεῖν ἄπτωτον τὸν τόπον, ἕως ἂν ἀναστῶσιν ἐκεῖθεν, ἢ καὶ διὰ τινὰς αἰτίας ἐξάγει αὐτούς, ὥστε μὴδένα εὐρεθῆναι ὑποκάτω. Ἄμα δὲ τὸ ἐξελθεῖν αὐτούς, παραυτίκα ἐᾷ πεσεῖν. Ἐὰν δὲ καὶ συμβῇ τινὰ κατενεχθῆναι, ποιεῖ μηδαμοῦ βλαβῆναί ἐν τούτῳ γὰρ βούλεται δεῖξαι τὸ ἄπειρον μέγεθος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ.

Ταῦτα μὲν οὖν καὶ τὰ τοιαῦτα τῆς κοινῆς καὶ καθολικῆς προνοίας τὸν Θεοῦ, ὁ δὲ δίκαιος, ταύτην ἔχει ἀχώριστον. Τοὺς μὲν γὰρ λοιποὺς ἀνθρώπους διακριτικῶς ἐκέλευσεν ὁ Θεὸς διοικεῖν τὰ κατ' αὐτούς καὶ συγκεράσαι τῇ τοῦ Θεοῦ προνοίᾳ τὴν γνῶσιν, ἀλλ' ὁ δίκαιος διὰ ταύτης τῆς γνώσεως διοικῆσαι τὰ κατ' αὐτὸν οὐ δέεται. Διότι

ἐκτίσατο ἀντὶ ταύτης τῆς γνώσεως τὴν πίστιν, δι' ἧς «καθελεῖ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ». Καὶ ἀπὸ τίνος τῶν ἀπηριθμημένων οὐ φοβηθήσεται, καθὼς γέγραπται, ἅτι δίκαιος ὡς λέων πέποιθε, κατὰ παντὸς τολμῶν διὰ τῆς πίστεως, οὐχ ὡς πειράζων τὸν Κύριον, ἀλλ' ὡς καθορῶν αὐτόν, ὥσπερ τις καθωπλισμένος καὶ ἐνδεδυμένος τὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος δύναμιν. Καὶ καθ' ὅσον διηνεκῆ ἔχει τὴν φροντίδα μετὰ τοῦ Θεοῦ, κατὰ τοσοῦτον καὶ ὁ Θεὸς ἐρεῖ περὶ αὐτοῦ, «μέτ' αὐτοῦ εἶμι ἐν θλίψει, ἐξελοῦμαι αὐτὸν καὶ δοξάζω αὐτόν, μακρότητος ἡμερῶν ἐμπλήσω αὐτόν», καὶ δεῖξω αὐτῷ τὸ σωτήριον μου.

Ὁ μέντοι χαῦνος καὶ ράθυμος εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ ταύτην τὴν ἐλπίδα ἔχει οὐ δύναται, ἀλλ' ὁ διηνεκῶς ἐμμένων τῷ Θεῷ ἐν πᾶσι καὶ προσεγγίζων αὐτῷ διὰ τῆς καλλονῆς τῶν ἔργων αὐτοῦ καὶ ἐκτείνων τὸ βλέμμα τῆς καρδίας αὐτοῦ πρὸς τὴν χάριν αὐτοῦ ἀδιαλείπτως, ὡς ἔφησεν ὁ θεῖος Δαβίδ, «ἐξέλιπον οἱ ὀφθαλμοὶ μου ἀπὸ τοῦ ἐλπίζειν με ἐπὶ τὸν Θεὸν μου».

Ὅτι αὐτῷ πρέπει δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΓ' - Περὶ ἀγάπης Θεοῦ καὶ ἀποταγῆς καὶ τῆς ἐν αὐτῷ ἀναπαύσεως

Ψυχὴ τὸν Θεὸν ἀγαπῶσα, ἐν τῷ Θεῷ καὶ μόνῳ τὴν ἀνάπαυσιν κέκτηται. Προκατάλαβε λύειν πάντα σύνδεσμον ἐξωτικὸν ἀπὸ σεαυτοῦ, καὶ τότε δυνήσῃ συνδεθῆναι τῇ καρδίᾳ τῷ Θεῷ προηγεῖται γὰρ τοῦ συνδεθῆναι τῷ Θεῷ, τὸ λυθῆναι τῆς ὕλης. Ἡ τοῦ ἄρτου βρῶσις μετὰ τὸ ἀπαγαλακτισθῆναι δίδοται τῷ βρέφει. Καὶ ἄνθρωπος ὁ βουλόμενος ἐν τοῖς θείοις πλατυνθῆναι, πρότερον θέλει ἑαυτὸν ἐκ τοῦ κόσμου ἀποξενῶσαι, ὡσπερ νήπιον ἀπὸ τῶν μητρικῶν ἀγκαλιῶν καὶ μαστῶν ἢ σωματικὴ γὰρ ἐργασία προηγεῖται τῆς ψυχικῆς, ὡσπερ ὁ χοῦς τῆς ἐμπνευσθείσης τῷ Ἀδὰμ ψυχῆς. Ὁ μὴ κτησάμενος τὴν σωματικὴν ἐργασίαν, οὐδὲ τὴν ψυχικὴν ἔχειν δύναται. Διότι αὕτη ἐξ ἐκείνης γεννᾶται, ὡσπερ ὁ στάχυς ἐκ τοῦ γυμνοῦ κόκκου τοῦ σίτου, καὶ ὁ μὴ ἔχων τὴν ψυχικὴν ἐργασίαν, ἐστέρηται τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων.

Οὐ συγκρίνονται οἱ πόνοι, οἱ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας τοῦ παρόντος αἰῶνος, τῇ ἡτοιμασμένη τρυφῇ τοῖς κακοπαθοῦσιν ἐν τοῖς ἀγαθοῖς. Ὡσπερ ἔπεται τοῖς ἐν δάκρυσιν σπείρουσι τὰ δράγματα τῆς ἀγαλλιάσεως, οὕτως ἀκολουθεῖ χαρὰ τῇ διὰ Θεὸν κακοπαθείᾳ. Ὁ ἄρτος ὁ ἐξ ἰδρώτων ἀνυσθεὶς ἠδὺς φαίνεται τῷ γεωργῷ, καὶ αἱ διὰ δικαιοσύνην ἐργασίαι τῇ δεξαμένη καρδίᾳ τὴν γνῶσιν τοῦ Χριστοῦ. Ὑπόμεινον τὴν ἐξουδένωσιν καὶ τὴν ταπεινώσιν χρηστῶ θελήματι, ἵνα σχῆς παρρησίαν πρὸς τὸν Θεόν. Πάντα λόγον σκληρὸν ὑπομένων ἄνθρωπος ἐν γνώσει, ἄνευ προηγησαμένης ἀνομίας ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸν λαλήσαντα, στέφανον μὲν ἀκάνθινον ἐπιτίθησι τότε τῇ ἑαυτοῦ κεφαλῇ, μακάριος δὲ ἐστίν, ὅτι ἐν καιρῷ, ᾧ οὐκ οἶδεν, ἀφθάρτως στεφανοῦται.

Ὁ φεύγων τὴν κενὴν δόξαν ἐν γνώσει, οὗτος ἦσθετο ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ὁ λέγων ὅτι καταλέλοιπε τὸν κόσμον καὶ μαχόμενος τοῖς ἀνθρώποις ἕνεκεν χρείας τινός, ἵνα μὴ λείψῃ αὐτῷ τὴν ἀναπαύσεως αὐτόν, οὗτος τυφλὸς τελείως ἐστί. Διότι τὸ μὲν σῶμα ἐκουσίως ὀλόκληρον κατέλιπε, περὶ ἐνὸς δὲ μέλους αὐτοῦ πολεμεῖ καὶ μάχεται. Ὁ φεύγων τοῦ παρόντος βίου τὴν ἀνάπαυσιν, τούτου ὁ νοῦς κατεσκόπευσε τὸν μέλλοντα αἰῶνα, ὁ δὲ συνδεδεμένος τῇ φιλοκτημοσύνῃ, δούλος τῶν παθῶν πέφυκε. Μὴ νομίσης, ὅτι τοῦ χρυσίου καὶ τοῦ ἀργυρίου ἡ κτῆσις μόνη φιλοκτημοσύνη ἐστίν, ἀλλ' ἅπαν ὀτιοῦν, ἐν ᾧ αὐτὸ σοῦ τὸ θέλημα κρέματα. Μὴ ἐπαινέσης τὸν σωματικῶς μὲν κακοπαθοῦντα, λελυμένον δὲ τὰς αἰσθήσεις λέγω δὴ τὴν ἀκοὴν καὶ τὸ κεκηνὸς στόμα καὶ ἀκρατὲς καὶ τοὺς ρεμβώδεις ὀφθαλμούς. Ὄταν τῇ ψυχῇ σου ὄρους βάλλῃς τοῦ δι' ἐλέους οἰκονομηθῆναι σαυτόν, ἔθιζε τὴν ψυχὴν σου μὴ ζητεῖν τὸ δικαίωμα ἐν ἑτέροις πράγμασιν, ἵνα μὴ εὐρεθῆς τῇ μὲν μιᾷ χειρὶ ἐργαζόμενος, τῇ δὲ ἑτέρα σκορπιζών. Ἐκεῖ μὲν γὰρ χρεῖα κηδεμονίας, ἐνταῦθα δὲ πλατυσμοῦ καρδίας. Γίνωσκε δέ, ὅτι τὸ ἀφιέναι τοῖς ὀφειλέταις τὰ ἀμαρτήματα ἐκ τῶν ἔργων τῆς δικαιοσύνης ἐστί. Τότε ὄψει τὴν γαλήνην μετὰ λαμπρότητος πανταχόθεν ἐν τῷ νῷ σου. Ὄταν ὑπεραναβῆς τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης, τότε προσκολληθήσῃ τῇ ἐλευθερίᾳ ἐν παντὶ πράγματι.

Τις τῶν ἁγίων ἐλάλησε περὶ τοῦτον, λέγων, ὅτι «Ὁ ἐλεήμων, ἐὰν μὴ γένηται δίκαιος, τυφλὸς ἐστί», λέγω δὴ ἐξ ὧν αὐτὸν ἤνυσεν ἰδίους πόνοις καὶ μόχθοις δοῦναι ἐτέρῳ, καὶ μὴ ἐκ τῶν ἀνυσθέντων διὰ ψεύδους καὶ ἀδικίας καὶ μηχανημάτων. Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς ἐν ἐτέρῳ τόπῳ ἔφη· «Εἰ βούλει σπεῖραι ἐν τοῖς πτωχοῖς, ἐκ τῶν οἰκείων σπεῖρον εἰ δὲ ἀπὸ τῶν ἀλλότριων σπεῖραι βουληθῆς, γίνωσκε ὅτι πικρότερον ἐστὶ τῶν ζιζανίων». Ἐγὼ δὲ λέγω, ὅτι, ἐὰν μὴ γένηται ὁ ἐλεήμων ὑπεράνωθεν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, οὐκ ἐστὶν ἐλεήμων, τουτέστιν οὐ μόνον ὁ ἐκ τῶν οἰκείων ἐλεῶν τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ μετὰ χαρᾶς ὑπομένων τὴν ἀδικίαν ὑπὸ τῶν ἐτέρων καὶ ἐλεῶν αὐτούς. Ὅταν δὲ νικήσῃ τὴν δικαιοσύνην τῇ ἐλεημοσύνῃ, τότε στεφανοῦται, οὐ τοῖς στεφάνοις τῶν δικαίων τοῖς ἐν τῷ νόμῳ, ἀλλὰ τοῖς τῶν τελείων, τοῖς ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ. Τὸ γὰρ διδόναι τινὰ τοῖς πτωχοῖς ἐκ τῶν οἰκείων καὶ γυμνὸν ἐνδύειν καὶ ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν καὶ μὴ ἀδικεῖν μηδὲ ψεύδεσθαι, ταῦτα καὶ ὁ παλαιὸς νόμος προηγόρευσε, ἡ δὲ τελειότης τῆς οἰκονομίας τοῦ Εὐαγγελίου οὕτω κελεύει «τῶ ἀῖροντι τὰ σά, μὴ ἀπαιτεῖ, καὶ παντὶ τῶ αἰτοῦντι σε δίδου».

Καὶ οὐ μόνον τὴν ἀδικίαν τῶν πραγμάτων καὶ τὰ λοιπὰ τὰ ἕξωθεν δεῖ ὑπομένειν μετὰ χαρᾶς, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ψυχὴν τιθέναι ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ. Οὗτος γὰρ ἐστὶν ὁ ἐλεήμων, καὶ οὐχ ὁ διὰ δόσεως μόνον ἐλεῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἀλλ' ὅστις ἐὰν ἀκούσῃ ἢ θεάσῃται τι λυποῦν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ ἐκκαῆ τὴν καρδίαν, καὶ οὗτος ἀληθῶς ἐλεήμων. Ὡσαύτως καὶ ὅστις ἐὰν ραπισθῆ ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ μὴ ἀναιδευθῆ ἀντιφθέγξασθαι καὶ λυπῆσαι αὐτοῦ τὴν καρδίαν.

Τίμησον τὴν ἐργασίαν τῆς ἀγρυπνίας, ἵνα εὖρης παράκλησιν ἐγγίζουσας τῇ ψυχῇ σου. Ἐπίμεινον ἀναγινώσκων ἐν ἡσυχίᾳ, ἵνα ὀδηγηθῆ ὁ νοῦς σου πρὸς τὰ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ διαπαντός. Ἀγάπησον ἐν ὑπομονῇ τὴν πτωχείαν, ἵνα συναχθῆ ὁ νοῦς σου ἐκ τοῦ μετεωρισμοῦ. Μίσησον τὸν πλατυσμόν, ἵνα διαφυλάξῃς τοὺς διαλογισμοὺς σου ἀταράχους. Σύστειλον σεαυτὸν ἀπὸ τῶν πολλῶν καὶ φρόντισον μόνῃς τῆς ψυχῆς σου, ἵνα σώσῃς αὐτὴν ἐκ τοῦ διασκορπισμοῦ τῆς ἐνδοτάτης γαλήνης ἀγάπησον τὴν σωφροσύνην, ἵνα μὴ κατασχυνηθῆς ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς σου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Κτῆσαι καθαρότητα ἐν τοῖς ἔργοις σου, ἵνα ἐξαστράψῃ σου ἡ ψυχὴ ἐν τῇ προσευχῇ σου καὶ ἐν τῇ μνήμῃ τοῦ θανάτου ἐξαφθῆ ἡ χαρὰ ἐν τῇ διανοίᾳ σου. Παραφυλάττου ἐκ τῶν μικρῶν, ἵνα μὴ ἐμπέσῃς εἰς τὰ μεγάλα. Μὴ ὀκλάσῃς ἐν τῇ ἐργασίᾳ σου, ἵνα μὴ κατασχυνηθῆς, ὅταν στῆς ἐν μέσῳ τῶν ἐταίρων σου. Καὶ μὴ εὐρέθῃς ἄνευ ἐφοδίων, ἵνα μὴ σε μόνον ἐν μέσῳ τῆς ὁδοῦ καταλείψωσιν. Ἐν γνώσει διεξάγαγε τὰ ἔργα σου, ἵνα μὴ καταλειφθῆς ἀπὸ ὅλου τοῦ δρόμου σου. Κτῆσαι ἐλευθερίαν ἐν τῇ ἀναστροφῇ σου, ἵνα τῆς ζάλῃς ἐλευθερωθῆς. Μὴ δέσμευσης τὴν σὴν ἐλευθερίαν ἐν ταῖς αἰτίαις τῆς τροφῆς, ἵνα μὴ δοῦλος τῶν δούλων γένη. Ἀγάπησον τὰ πενιχρὰ ἱμάτια ἐν ἐνδύμασι σου, ἵνα ἐξουδενώσῃς τὰς ἐπιφουόσας σοι ἐνθυμήσεις, λέγω δὴ τὴν τῆς καρδίας ὑψηλοφροσύνην. Ὁ γὰρ τὴν στιλπνότητα ἀγαπῶν, οὐ δύναται κτήσασθαι ταπεινὰς ἐνθυμήσεις. Διότι ἡ καρδία ἔσωθεν ὁμοίως τοῖς ἐξωτέροις σχήμασιν ἐνδιατυποῦται.

Τις ἀγαπῶν τὰς φλυαρίας δύναται κτήσασθαι καθαρὰν διάνοιαν; Τίς, προσποιούμενος θηρεῦσαι τὴν παρὰ ἀνθρώπων δόξαν, δύναται κτήσασθαι χθαμαλοὺς λογισμοὺς; Ἦ τις ἀκόλαστος ὢν καὶ διακεχυμένος τοῖς μέλεσι δύναται γενέσθαι καθαρὸς τὴν διανοίαν καὶ ταπεινὸς τὴν καρδίαν; Ὅταν μὲν γὰρ ὁ νοῦς ὑπὸ τῶν αἰσθήσεων ἀνθέλκεται, τότε μετ' αὐτῶν τὴν τῶν θηρίων τροφήν ἔδεται ἡνίκα δὲ αἱ αἰσθήσεις ὑπὸ τοῦ νοῦς ἐλκυσθῶσι, τῆνικαὶ μετ' αὐτοῦ τῆς τῶν ἀγγέλων τροφῆς μεταλαμβάνουσα

Τῇ μὲν ταπεινοφροσύνη ἔπεται ἡ ἐγκράτεια καὶ ἡ συστολή, ἡ δὲ κενοδοξία ὑπηρέτης μὲν ἐστὶ τῆς πορνείας, ἔργον δὲ τῆς ὑπερηφανίας. Ἡ ταπεινοφροσύνη διὰ τὴν διηνεκῆ αὐτῆς συστολὴν εἰς τὴν θεωρίαν ἀπαντᾷ, κοσμεῖ δὲ καὶ τὴν ψυχὴν ἐν τῇ σωφροσύνῃ, ἡ δὲ κενοδοξία βία τὴν διηνεκῆ ταραχὴν καὶ φύρσιν τῶν ἐνθυμήσεων αὐτῆς ἐκ τῆς ἀπαντήσεως τῶν πραγμάτων συνάγει θησαυροὺς ἐναγεῖς καὶ μολύνει τὴν καρδίαν καὶ αὕτη πάλιν, τὰς φύσεις τῶν πραγμάτων ἀκολάστῳ θεωρίᾳ καθορᾷ καὶ τὸν νοῦν ἐνασχολεῖ ἐν αἰσχυραῖς φαντασίαις. Ἡ μὲντοι ταπεινοφροσύνη διὰ τῆς θεωρίας πνευματικῶς συστέλλεται καὶ κινεῖ τὸν κτησάμενον αὐτὴν πρὸς δοξολογίαν.

Μὴ συγκρίνης τοὺς ποιῶντας τὰ σημεῖα καὶ τέρατα καὶ δυνάμεις ἐν τῷ κοσμῷ τοῖς ἡσυχάζουσιν ἐν γνώσει. Ἀγάπησον τὴν ἀργίαν τῆς ἡσυχίας ὑπὲρ τὸ ἐμπλήσαι πεινῶντας ἐν κοσμῷ καὶ ἐπιστρέψαι πολλὰ ἔθνη εἰς προσκύνησιν τοῦ Θεοῦ κρεῖσσον γὰρ σοὶ σεαυτὸν λῦσαι τοῦ συνδέσμου τῆς ἀμαρτίας, ἢ ἐλευθερῶσαι δούλους ἐκ δουλείας. Βέλτιον σοὶ εἰρηνεῦσαι μετὰ τῆς ψυχῆς σου ἐν ὁμονοίᾳ τῆς ἐν σοὶ τριάδος, λέγω δὴ σώματος καὶ ψυχῆς καὶ πνεύματος, ἢ εἰρηνεύειν τῇ διδαχῇ σου τοὺς διεστῶτας. Γρηγόριος γὰρ φησὶ «*Καλὸν ἐστὶ τὸ διὰ Θεὸν θεολογήσαι, κρεῖσσον δὲ τούτου τὸ καθάροι ἐαυτὸν τίνα τῷ Θεῷ. Κρεῖσσον σοὶ βραδύγλωσσον εἶναι γνωστικῶ ὄντι καὶ πεπειραμένῳ, ὑπὲρ τὸ βρῦειν ἐν ὀξύτητι τοῦ νοῦς σου ποταμηδὸν τὴν διδασκαλίαν. Συμφέρει σοὶ μεριμνᾶν ἀναστῆσαι τὸ πεπτωκὸς τῆς ψυχῆς σου ἀπὸ τῶν παθῶν διὰ τῆς ἐν τοῖς θείοις κινήσεως τῶν ἐνθυμήσεων σου, ἢ τὸ ἀναστῆσαι τοὺς τεθνεῶτας*».

Πολλοὶ δυνάμεις ἐπετέλεσαν καὶ νεκροὺς ἀνέστησαν καὶ ἐμόχθησαν τοῦ ἐπιστρέψαι πεπλανημένους καὶ ἐποίησαν θαύματα μεγάλα, καὶ διὰ τῶν χειρῶν αὐτῶν πολλοὶ ὠδηγήθησαν πρὸς ἐπίγνωσιν τοῦ Θεοῦ. Καὶ μετὰ ταῦτα αὐτοί, οἱ ἄλλους ζωοποιήσαντες, πεπτώκασιν εἰς μιὰρὰ πάθη καὶ βδελυκτά, καὶ ἑαυτοὺς ἐθανάτωσαν καὶ σκάνδαλον τοῖς πολλοῖς ἐγένοντο ἐν τῇ φανερωθείσῃ ὑπ' αὐτῶν πράξει. Διότι ἀκμὴν ἐν ἀρρώστια ἦσαν ψυχῆς καὶ οὐκ ἐφρόντισαν περὶ τῆς ὑγείας τῶν ψυχῶν αὐτῶν, ἀλλὰ δεδώκασιν ἑαυτοὺς εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ κόσμου τούτου τοῦ ἰάσασθαι τὰς ψυχὰς τῶν ἄλλων, ἔτι ὄντες αὐτοὶ ἄρρωστοι, καὶ ἀπόλεσαν τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἐκ τῆς ἐλπίδος τοῦ Θεοῦ, καθ' ὃν τρόπον ἔφη. Ἡ γὰρ ἀσθένεια τῶν αἰσθήσεων οὐκ ἠδύνατο συναντῆσαι τῇ φλογὶ τῶν πραγμάτων τῶν ἐχόντων συνήθειαν ἐξαγριοῦν τὸ δυσχερὲς τῶν παθῶν, οὔτε μὴ ἀντισχεῖν. Ἔτι γὰρ ἐδέοντο παραφυλακῆς, λέγω δὴ τοῦ μὴ ἰδεῖν γυναῖκας ὄλωσ καὶ τοῦ ἀναπαύεσθαι καὶ κτήσασθαι ἀργύριον καὶ πράγματα καὶ ἄρχειν ἐτέρων καὶ ἐπαρθῆναι κατὰ τίνων.

Κάλλιον ὑποπευθῆναι σε ἀγροῖκον, διὰ τὸ μικρὸν τῆς γνώσεως σου πρὸς ἀντιλογία, καὶ μὴ ἀπὸ τῶν σοφῶν διὰ τὴν ἀναίδειαν. Πτώχευσον διὰ τὴν ταπείνωσιν καὶ μὴ γίνου πλούσιος τὴν ἀναίδειαν. Ἐλεγεξον τῇ δυνάμει τῶν ἀρετῶν σου τοὺς ἀντιδογματίζοντας σοι, καὶ μὴ τῇ πιθανολογίᾳ τῶν λόγων σου, καὶ τῇ πραύτητι καὶ τῇ γαλήνῃ τῶν σῶν χειλέων ἐπιστόμησον καὶ κατασίγησον τῶν ἀπειθῶν τὴν ἀναίδειαν. Ἐλεγεξον τοὺς ἀκολάστους τῇ εὐγενείᾳ τῆς ἀναστροφῆς σου καὶ τοὺς κατὰ τὰς αἰσθήσεις ἀναίσχυντους, τῇ ἐποχῇ τῶν ὀμμάτων σου.

Ἐένον σεαυτὸν ἴσθι πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου, ὅπου ἂν εἰσέλθῃς, ἵνα δυνηθῆς ῥυσθῆναι ἐκ τῆς ζημίας τῆς τικτομένης ἐκ τῆς παρρησίας. Ἐν παντὶ καιρῷ νόμιζε σεαυτὸν μηδὲν εἰδέναι, ἵνα φυγῆς τὴν μέμψιν τὴν ἐπιγινομένην ἐξ ὑποψίας τοῦ βούλεσθαι συνιστάνειν θατέρου τὴν γνώμην. Ἐπίμεινον ἀεὶ εὐλογῶν τῷ στόματι καὶ οὐ μὴ λουδορηθῆς. Ἡ γὰρ λουδορία, λουδορίαν γεννᾷ, καὶ ἡ εὐλογία, εὐλογίαν. Ἐν παντὶ πράγματι νόμιζε σεαυτὸν ἐνδεῆ εἶναι διδαχῆς καὶ ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ σου σοφὸς εὐρεθήσῃ. Μὴ παραδῶς τινὶ ὄπερ οὐπω κατέλαβες, ἵνα μὴ καταισχυθῆς καθ' ἑαυτὸν καὶ ἐκ τῆς συγκρίσεως τῆς σῆς διαγωγῆς ἀποκαλυφθῆ σου τὸ ψευδός. Ἐὰν δὲ λαλήσῃς τινὶ τι τῶν ὀφειλομένων, ἐν τάξει μανθάνοντος λάλησον καὶ μὴ μετὰ ἀυθεντίας καὶ ἀναιδείας. Καὶ προκατάλαβε κατακρίνων σεαυτὸν καὶ δεικνύων ὅτι ὑποδεέστερος αὐτοῦ εἶ, ἵνα δείξῃς τοῖς ἀκούουσι τὴν τάξιν τῆς ταπεινώσεως, καὶ κίνησῃς αὐτοὺς τοῦ ἀκοῦσαι τῶν σῶν ῥημάτων καὶ δραμεῖν πρὸς τὴν ἐργασίαν, καὶ γίνῃ τίμιος ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτῶν. Εἰ τι δύνασαι ἐν τοῖς τοιούτοις πράγμασι μετὰ δακρύων λάλησον, ἵνα καὶ σαυτὸν ὠφελήσῃς καὶ τοὺς ἀκούοντας σου, καὶ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἢ μετὰ σου.

Εἰ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ κατέλαβες καὶ κατηξιώθῃς ἐντροφῆσαι ἐν τῇ θεωρίᾳ τῶν κριμάτων τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ὀρωμένων κτισμάτων, ἧτις ἐστὶ πρώτη τάξις τῆς γνώσεως, ἐτοίμασον σεαυτὸν καὶ καθοπλίσθητι πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς βλασφημίας. Χωρὶς δὲ ὄπλων μὴ στῆς ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, ἵνα μὴ ταχέως ἀποθάνῃς ἀπὸ τῶν ἐνεδρευόντων καὶ πλανώντων σε. Ἔστωσαν δὲ σοὶ ὄπλα τὰ δάκρυα καὶ ἡ ἐνδελεχὴς νηστεία. Καὶ παραφυλάττου μὴ ἀναγνῶναι τὰ δόγματα τῶν αἰρετικῶν. Τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ καθοπλίζον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰ σου τὸ πνεῦμα τῆς βλασφημίας. Ὅταν δὲ ἐμπλήσῃς σὴν γαστέρα, μὴ ἀναιδευθῆς ἐξερευνησαι τι τῶν θείων πραγμάτων καὶ νοημάτων, ἵνα μὴ μεταμεληθῆς. Σύνες δὲ ὁ σοὶ λέγω. Ἐν γαστρὶ πεπληρωμένη γνῶσις μυστηρίων Θεοῦ οὐκ ἔστιν.

Ἀνάγνωθι συνεχῶς καὶ ἀκορέστως ἐν ταῖς βίβλοις τῶν διδασκάλων περὶ προνοίας Θεοῦ. Διότι αὗται καθοδηγοῦσι τὸν νοῦν εἰς τὸ ἰδεῖν τὴν τάξιν τῶν κτισμάτων τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ, καὶ ἐνδυναμοῦσιν αὐτὸν ἐξ αὐτῶν καὶ κατασκευάζουσιν αὐτὸν κεκτῆσθαι νοήματα φωτολαμπή ἐκ τῆς λεπτότητος αὐτῶν καὶ ὀδεῦσαι ποιοῦσι μετὰ καθαρότητος πρὸς κατανόησιν τῶν κτισμάτων τοῦ Θεοῦ. Ἀνάγνωθι καὶ ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις τοῖς διατεθειμένοις ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πρὸς ἐπίγνωσιν πάσης τῆς οἰκουμένης, ἵνα ἐφοδιασθῆς ἐκ τῆς δυνάμεως τῆς προνοίας αὐτοῦ τῆς κατὰ πᾶσαν γενεὰν καὶ βυθισθῇ ὁ

νοῦς σου εἰς τὰ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ. Ἡ τοιαύτη δὲ ἀνάγνωσις συμβάλλεται τῷ σκοπῷ σου. Ἔστω σου ἡ ἀνάγνωσις ἐν ἡρεμίᾳ ἀπὸ πάντων καὶ γενοῦ ἐλεύθερος ἀπὸ τῆς πολλῆς μερίμνης τοῦ σώματος καὶ τῆς ταραχῆς τῶν πραγμάτων, ἵνα γεύσεως ἠδίστης ἐν τῇ ψυχῇ σου γεύση διὰ γλυκείας κατανοήσεως, τῆς ὑπεράνωθεν οὔσης πάσης αἰσθήσεως, καὶ αἰσθηθῇ αὐτῶν ἡ ψυχὴ ἐν τῇ διαμονῇ αὐτῆς εἰς αὐτά. Μὴ ἔστωσαν οἱ λόγοι πρὸς σε τῶν δοκίμων, ὡς οἱ τῶν ἐπιπλάστων καὶ ἀπεμπολούντων τὰ θεῖα λόγια, ἵνα μὴ μείνης ἐν τῷ σκότει μὲχρι τέλος τῆς ζωῆς σου καὶ στερηθῆς τοῦ κέρδους αὐτῶν καὶ θορυβηθῆς ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πολεμίου ὡς πεφυρμένος καὶ εἰς βόθρον ἐμπέσης τρόπῳ δῆθεν χρηστότητος.

Τοῦτο τὸ σημεῖον ἔστω σοι ἐν οἷς πράγμασι βούλει ὑπεισδῦναι τοῦ μὴ εἰσελθεῖν ἔνδοθεν τοῦ τόπου ἐκείνου ὅταν ἄρξηται ἡ χάρις ἀνοῖξαι τοὺς ὀφθαλμοὺς σου πρὸς τὸ αἰσθάνεσθαι τῆς θεωρίας τῶν πραγμάτων ἐν ἀληθείᾳ, τότε πάραυτα ἄρξονται οἱ ὀφθαλμοὶ σου ὀχετηδὸν δάκρυα ἐκχέειν, ὥστε πολλάκις ἐκπλύνεσθαι καὶ τὰς παρειὰς τῷ πλήθει αὐτῶν, καὶ τότε ὁ πόλεμος τῶν αἰσθήσεων γαληνιᾷ καὶ ἔνδοθεν σου συστέλλεται. Ἐὰν τις σὲ διδάξῃ τὰ ἐναντία τούτων, μὴ πιστεύσης αὐτῷ. Χωρὶς γὰρ τῶν δακρύων μὴ ζητήσης ἕτερον σημεῖον φανερώτερον παρὰ τοῦ σώματος. Ἦνίκα δ' ἂν ἀνυψώθῃ ὁ νοῦς ἀπὸ τῶν κτισμάτων, τότε καὶ ἀπὸ τῶν δακρύων ἐξέρχεται τὸ σῶμα καὶ ἀπὸ πάσης κινήσεως καὶ αἰσθήσεως.

Ὅταν εὖρης μέλι, *«συμμέτρως φάγε ἐξ αὐτοῦ, ἵνα μὴ ἐμπλησθεὶς ἐμέσης αὐτό»*. Ἡ φύσις τῆς ψυχῆς πρᾶγμα ἐλαφρὸν καὶ κοῦφον πέφυκεν. Ἐνίοτε γὰρ ἀλλομένη ἐπιθυμεῖ ὑπεραναβῆναι καὶ μαθεῖν τὰ ὑπὲρ τὴν ἰδίαν φύσιν. Πολλάκις γὰρ ἀπὸ τῆς ἀναγνώσεως τῶν Γραφῶν καὶ τῆς θεωρίας τῶν πραγμάτων καταλαμβάνει τι. Ὅταν δὲ συγχωρηθῇ καὶ συγκριθῇ τοῖς καταληφθεῖσιν ὑπ' αὐτῆς, ὑποδεεστέρα καὶ ἥττων εὐρίσκεται κατὰ τὸ μέτρον τῆς οἰκονομίας αὐτῆς, ὅτι πρὸς ποία ἡ γνῶσις αὐτῆς εἰσῆλθεν, ὥστε ἀμφιένυσθαι ἐν ταῖς ἐνθυμήσεσιν αὐτῆς φόβον καὶ τρόμον, καὶ πάλιν σπεύδειν αὐτὴν ὑποστρέψαι εἰς τὸ χθαμαλὸν αὐτῆς ἀπὸ τῆς δειλίας, ὡς ἀναιδευθείσαν καὶ τῶν ὑπὲρ αὐτὴν νοερῶν πραγμάτων κατατολμήσασαν. Διὰ γὰρ τὸ ἐπίφοβον τῶν πραγμάτων δειλία τις αὕτη ἐγγίνεται, καὶ ἡ διάκρισις νεύει τῷ νοί τῆς ψυχῆς τοῦ σιγὴν ἀσκῆσαι καὶ μὴ ἀναιδευθῆναι, ἵνα μὴ ἀπόλλυται, καὶ μὴ ζητῆσαι τὰ ὑπεραναβεβηκότα αὐτῆς καὶ μὴ ἐξερευνησῆσαι τὰ ὄντα αὐτῆς ὑψηλότερα.

Ὅταν οὖν ἐξουσία σοι δοθῇ κατανοῆσαι, κατανόησον καὶ μὴ ἀναιδευθῆς κατὰ τῶν μυστηρίων, ἀλλὰ προσκύνησον καὶ δοξολόγησον καὶ μετὰ σιγῆς εὐχαρίστησον. *«Ὡς γὰρ οὐκ ἐστὶ καλὸν μέλι πολὺ φαγεῖν»* οὕτως οὐδὲ ἐξερευνησῆσαι περὶ τῶν θείων λογίων, ἵνα μὴ, θέλοντες καθορᾶν τὰ μακρύτερα πράγματα, ἔτι μὴ καταλαμβάνοντες αὐτὰ ἐκ τῆς τραχύτητος τῆς ὁδοῦ, ἐξασθενήσῃ ἡ ὀπτική δύναμις καὶ βλάβη ἐνίοτε γὰρ ἀντὶ τῆς ἀληθείας φαντάσματα τινὰ καθορᾶται, καὶ ὅταν ἀηδιάσῃ ὁ νοῦς ἐκ τῆς ἀναζητήσεως, ἐπιλανθάνεται τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ. Καλῶς οὖν ἔφησεν ὁ σοφὸς Σολομῶν ὅτι, *«καθάπερ πόλις ἀτείχιστος, οὕτως ἄνθρωπος ἀνυπαμύνητος»*. Καθάρισαν οὖν, ὦ ἄνθρωπε, τὴν

σεαυτοῦ ψυχὴν καὶ ἀποσόβησον ἀπὸ σοῦ τὴν μέριμναν τῶν πραγμάτων τῶν ὄντων ἕξωθεν τῆς φύσεως σου καὶ κρέμασον κατὰ τῶν σῶν νοημάτων καὶ κινημάτων καταπέτασμα σωφροσύνης καὶ ταπεινώσεως, καὶ διὰ τούτων εὐρήσεις τὸ ὄν ἕσωθεν τῆς φύσεως σου. Τοῖς γὰρ ταπεινόφροσιν ἀποκαλύπτεται τὰ μυστήρια.

Εἰ βούλει δοῦναι τὴν σὴν ψυχὴν εἰς τὸ ἔργον τῆς προσευχῆς, τῆς καθαριζούσης τὸν νοῦν, καὶ τῇ διαμονῇ εἰς τὴν ἐγρήγορσιν τῆς νυκτός, ὅπως κτήσῃ διάνοιαν φωτεινὴν, μάκρυνον σεαυτὸν ἀπὸ τῆς θέας τοῦ κόσμου καὶ ἔκκοψον τὰς συντυχίας, καὶ μὴ θέλε ὑποδέχεσθαι ἐν συνηθείᾳ φίλους εἰς τὸ κελλίον σου, μηδὲ ἐν προσχήματι χρηστότητας, ἀλλὰ μόνους τοὺς σοὶ ὁμοτρόπους καὶ ὁμογνώμονας καὶ συμμύστας. Καὶ φοβοῦ τὴν φύρσιν τῆς ψυχικῆς ὁμιλίας, ἥτις εἶωθεν ἀκουσίως κινεῖσθαι. Καὶ μετὰ τὸ κοπῆναι καὶ λυθῆναι καὶ παντελῶς παυθῆναι τὴν ἐξωτικὴν ὁμιλίαν, σύζευξον τῇ προσευχῇ σου τὴν ἐλεημοσύνην, καὶ ὄψεταιί σου ἡ ψυχὴ τὸ φῶς τῆς ἀληθείας. Ὅσον γὰρ γαληνιᾶ ἡ καρδιά ἀπὸ τῶν ἐξωτικῶν πραγμάτων, τοσοῦτον δύναται ὁ νοῦς δέξασθαι τὴν ἐκ τῆς κατανοήσεως τῶν νοημάτων καὶ τῶν θείων πραγμάτων κατάληψιν καὶ κατάπληξιν. Ἔθος γὰρ τῇ ψυχῇ ταχέως μεταλλάξει συντυχίας εἰς συντυχίαν, ἐὰν ἀγωνισώμεθα ἐπιδείξασθαι μικρὰν ἐπιμέλειαν. Σχόλασον τῇ ἀναγνώσει τῶν Γραφῶν, τῇ ἐμφανίζούσῃ σοὶ τὴν ὁδὸν τῆς λεπτότητος τῆς θεωρίας, καὶ τοῖς βίοις τῶν ἁγίων, κὰν μὴ ἅπ' ἀρχῆς ἐπαισθάνῃ τῆς γλυκύτητος διὰ τὴν ἐπισκοτίζουσαν ἐγγύτητα τῶν πραγμάτων, ἵνα μεταλλάξῃς συντυχίαν εἰς συντυχίαν. Καὶ ὅταν ἀναστῆς εἰς προσευχὴν καὶ εἰς τὸν κανόνα σου, ἀντὶ τῆς κοσμικῆς μελέτης, ἣν εἶδες καὶ ἤκουσας, εὐρεθῆσθαι εἰς τὴν μελέτην τῶν θείων Γραφῶν, ὧν ἀνέγνως, καὶ διὰ ταύτης ἐπιλανθάνῃ τῆς μνήμης ἐκείνων, καὶ οὕτως ἔρχεται ὁ νοῦς εἰς τὴν καθαρότητα. Καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ γεγραμμένον, ὅτι ἡ ψυχὴ βοηθεῖται ἀπὸ τῆς ἀναγνώσεως, ὅταν στῆ εἰς προσευχὴν, καὶ πάλιν ἐκ τῆς προσευχῆς φωτίζεται εἰς τὴν ἀνάγνωσιν. Καὶ αὐτῇ πάλιν ἀντὶ τῆς ἐξωτερικῆς φύρσεως εὐρίσκεται ὕλη τῶν τρόπων τῆς προσευχῆς, ὥστε αὐθις ἐκ τῆς ἀναγνώσεως φωτίζεσθαι τὴν ψυχὴν εἰς τὸ ἀόκνως καὶ ἀφύρτως προσεύχεσθαι πάντοτε.

Αἰσχρὸν ἐστὶ τοὺς φιλοσάρκους καὶ γαστριμάργους περὶ τῶν πνευματικῶν πραγμάτων ἐρευνῆσαι, ὥσπερ καὶ πόρνην περὶ σωφροσύνης λαλῆσαι. Σῶμα μεγάλως ἀσθενοῦν, τὰ λιπώδη τῶν βρωμάτων ἀποστρέφεται καὶ μισάττεται, καὶ νοῦς κοσμικοῖς πράγμασιν ἐνασχολούμενος, οὐ δύναται προσεγγίσει τῇ ἐξερευνήσει τῶν θείων. Πῦρ ἐν ὑγροῖς ξύλοις οὐχ ἅπτει καὶ ἡ θεῖα θερμασία ἐν καρδίᾳ ἀγαπώσῃ τὴν ἀνάπαυσιν οὐκ ἐξάπτεται. Ἡ πόρνη οὐκ ἐμμένει τῇ φιλίᾳ πρὸς ἓνα, καὶ ἡ ψυχὴ ἢ συνδεδεμένη πράγμασι πολλοῖς οὐ διαμένει ἐν τοῖς θείοις διδάγμασιν. Ὡσπερ ὁ μὴ ἰδὼν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ τὸν ἥλιον οὐ δύναται διηγήσασθαι τινὶ τὸ φῶς αὐτοῦ ἐκ μόνης ἀκοῆς οὔτε μὴν αἰσθάνεται τοῦ φωτὸς αὐτοῦ, οὕτω καὶ ὁ μὴ γευσάμενος τῇ ψυχῇ αὐτοῦ τῆς γλυκύτητος τῶν πνευματικῶν ἔργων.

Ἐὰν ἔχῃς τι περισσότερο τῆς ἡμερινῆς χρείας, διάδος αὐτὸ πτωχοῖς, καὶ δεῦρο μετὰ παρρησίας πρόσφερε τὰς προσευχὰς σοῦ τουτέστι λάλησον μετὰ τοῦ Θεοῦ, ὡς υἱὸς μετὰ

πατρός. Οὐδὲν οὕτω προσεγγίσει τῷ Θεῷ τὴν καρδίαν δύναται, ὥσπερ ἡ ἐλεημοσύνη, καὶ οὐδὲν οὕτω γαλήνην ἐμποιεῖ τῷ νῷ, ὡς ἡ ἐκούσιος πτώχεια. Κρεῖσσόν σοι ἐστὶ καλεῖσθαι παρὰ τῶν πολλῶν ιδιώτην διὰ τὴν ἀπλότητα, καὶ μὴ σοφὸν καὶ τέλειον τὸν νοῦν διὰ τὴν δόξαν. Ἐὰν τις ἵπῳ ἐπιβεβηκῶς ἐκτείνει τὴν χεῖρα πρὸς σέ τοῦ λαβεῖν ἐλεημοσύνην, μὴ ἀποστρέψῃς αὐτόν, διότι πάντως ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐπιδεῖς ἦν, ὡς εἰς τῶν πτωχῶν. Ὅταν δὲ δῶς, μετὰ μεγαλοψυχίας δίδου καὶ ἰλαρότητος προσώπου, καὶ πλεῖον οὐ ἐζήτησε πάρεχε αὐτῷ. «*Ἀπόστειλον, γὰρ φησί, τὸν ψωμὸν σου κατὰ πρόσωπον τοῦ πένητος, καὶ μέτ' οὐ πολὺν καιρὸν εὐρήσεις τὴν ἀντίδοσιν*».

Μὴ διαχωρίσης πλούσιον ἀπὸ πένητος, καὶ μὴ θέλε μαθεῖν τὸν ἄξιον ἐκ τοῦ ἀναξίου, ἀλλ' ἔστωσαν πρὸς σε πάντες ἄνθρωποι εἰς τὸ ἀγαθὸν ἴσοι. Τούτῳ γὰρ τῷ τρόπῳ καὶ τοὺς ἀναξίους δυνήσῃ ἐλκύσαι εἰς τὸ ἀγαθὸν διότι ταχέως ἔλκεται ἡ ψυχὴ ἀπὸ τῶν σωματικῶν εἰς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ. Ὁ δὲ Κύριος τελῶναις καὶ πόρναις ἐκοινώνει ἐν τραπέζαις καὶ οὐκ ἐχώριζε τοὺς ἀναξίους, ἵνα τῷ τρόπῳ τούτῳ ἐλκύσῃ πάντας εἰς τὸν φόβον αὐτοῦ καὶ διὰ τῶν σωματικῶν προσεγγίσωσι τοῖς πνευματικοῖς. Τούτου χάριν τῷ ἀγαθῷ καὶ τῇ τιμῇ πάντας ἀνθρώπους ἴσωσον, κὰν Ἰουδαῖος γένηται ἢ ἄπιστος ἢ φονευτὴς καὶ μάλιστα ὅτι ἀδελφὸς σου ἐστὶ καὶ ἐκ τῆς φύσεως σου καὶ ἄνευ γνώσεως ἐπλανήθη ἀπὸ τῆς ἀληθείας. Ὅταν δὲ ποιήσῃς τινὶ ἀγαθόν, μὴ ἐκδέχου πάρ' αὐτοῦ τὴν ἀμοιβὴν καὶ ὑπὲρ ἀμφοτέρων τῶν πραγμάτων ἀμειψθήσῃ παρὰ τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν δὲ ἡ σοὶ δυνατόν, μηδὲ διὰ τὴν μέλλουσαν ἀμοιβὴν τὸ ἀγαθὸν ποιεῖ. Ἐὰν βάλῃς τῇ ψυχῇ σου τὸν ὄρον τῆς πτωχείας καὶ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ ἐλευθερωθῆς ἀπὸ τῶν μερίμων καὶ ὑπεράνω τοῦ κόσμου γένη ἐν τῇ σῇ πτωχείᾳ, βλέπε μὴ διὰ φιλοπτωχείαν ἀγαπήσῃς τὴν κτῆσιν, ἵνα δῆθεν ποιήσῃς ἐλεημοσύνην, καὶ βάλῃς τὴν ψυχὴν σου εἰς τάραχον τοῦ λαβεῖν ἀπὸ τίνος καὶ δοῦναι ἑτέρῳ, καὶ ἀφανίσῃς τὴν τιμὴν σου τῇ ὑποταγῇ τῆς αἰτήσεως τῆς παρὰ ἀνθρώπων καὶ ἐκπέσῃς ἀπὸ τῆς ἐλευθερίας καὶ εὐγενείας τῆς διανοίας σου ἐν τῇ μερίμνῃ τῶν βιωτικῶν. Διότι ἡ βαθμὶς σου ὑψηλοτέρα ἐστὶ τῆς βαθμίδος τῶν ἐλεημόνων. Μὴ, δέομαι σοῦ, μὴ ὑποταγῆς. Ἡ ἐλεημοσύνη ὁμοία ἐστὶ τῇ παιδοτροφίᾳ, ἡ δὲ ἡσυχία ἀκρότης ἐστὶ τῆς τελειώσεως. Εἰ ἔχεις κτήσεις, ἐφάπαξ ταύτας διασκόρπισον, εἰ δὲ οὐκ ἔχεις, μὴ θέλε ἔχειν. Καθάρισον σου τὸ κελλίον ἀπὸ τῆς τροφῆς καὶ τῶν περισσευμάτων, διότι τοῦτο σὲ ὑπάγει πρὸς τὴν ἐγκράτειαν ἄκοντα καὶ μὴ βουλόμενον. Ἡ γὰρ σπάνις τῶν πραγμάτων διδάσκει τὸν ἄνθρωπον τὴν ἐγκράτειαν ἐπεὶ, ὅταν ἄδειαν λάβωμεν τῶν πραγμάτων, οὐ δυνάμεθα κατέχειν ἑαυτούς.

Οἱ τὸν ἐξωτικὸν πόλεμον νικήσαντες, ἐθάρρησαν ἀπὸ τοῦ ἐνδοτάτου φόβου καὶ οὐδὲν ἀναγκαστικῶς κατεπείγει αὐτούς, καὶ οὐ σαίνονται ἐν τῷ πολέμῳ, οὔτε ἅπ' ἔμπροσθεν οὔτε ἐξόπισθεν. Πόλεμον δὲ λέγω τὸν ἐξεγειρόμενον κατὰ τῆς ψυχῆς ὑπὸ τῶν αἰσθήσεων καὶ τῆς ἀμελείας, οἷον, τοῦ δοῦναι καὶ λαβεῖν τῆς ἀκοῆς καὶ τῆς γλώσσης, ἅτινα ἐπαγόμενα τῇ ψυχῇ τύφωσιν ἐμποιεῖ αὐτῇ, καὶ ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς τῆς ταραχῆς τῆς ἐξωθεν οὐ δύναται προσέχειν ἑαυτῇ ἐν τῷ λεληθότι πολεμῷ τῷ κινουμένῳ κατ' αὐτῆς καὶ διὰ τῆς γαλήνης νικῆσαι τοὺς ἐνδοθεν κινούμενους. Ὅταν γὰρ τις κλείσῃ τῆς πόλεως τὰς θύρας, τουτέστι τὰς αἰσθήσεις, τότε ἔσωθεν πολεμεῖ καὶ τοὺς ἐξωθεν τῆς πόλεως

ἐνεδρεύοντας οὐ πτοεῖται.

Μακάριος ὁ γινώσκων ταῦτα καὶ μένων ἐν τῇ ἡσυχίᾳ καὶ μὴ θορυβούμενος ἐν τῷ πλήθει τῶν ἔργων αὐτοῦ, ἀλλὰ πάσας τὰς σωματικὰς πράξεις μεταστρέψας εἰς τὸν κόπον τῆς προσευχῆς καὶ πιστεύσας ὅτι, ὅσον μετὰ τοῦ Θεοῦ ἐργάζεται καὶ ἔχει τὴν μέριμναν εἰς αὐτὸν νυκτὸς καὶ ἡμέρας, οὐ μὴ λείψῃ αὐτῷ τι τῶν πρὸς τὴν ἀναγκαίαν χρεῖαν καθότι δι' αὐτὸν ἀπέχεται τοῦ περισπασμοῦ καὶ τοῦ ἔργου. Ἐὰν δὲ τις μὴ ὑπομείνῃ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ ἄνευ τοῦ ἐργόχειρου, ἐργαζέσθω, χρώμενος μὲν αὐτῷ ὡς βοηθῷ, μὴ πλεονεκτῶν δὲ διὰ τὸ κέρδος. Καὶ τοῦτο μὲν τοῖς ἀσθενέσι τέθειται, τοῖς δὲ τελειότεροις ταραχῶδες πέφυκε. Τοῖς γὰρ πτωχοῖς καὶ ῥαθύμοις οἱ Πατέρες τὸ ἐργάζεσθαι ἐξέθεντο, καὶ οὐχ ὡς πρᾶγμα ἐπάναγκες.

Ἐν τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ ὁ Θεὸς κατανύσσει τὴν καρδίαν σου ἔσωθεν, δίδου σεαυτὸν ἀδιαλείπτως μετανόιας καὶ γονυκλισίας, καὶ μὴ ἐάσης τὴν καρδίαν σου μεριμνῆσαι τίνος, ἐν τῷ ἄρξασθαι τοὺς δαίμονας πείθειν σε ἐν ἄλλοις ἀσχολεῖσθαι, καὶ τότε ἴδε καὶ θαύμασον, τί σοι μέλλει ἐκ τούτου τίκτεσθαι. Οὐδὲν ἕτερον τῶν πραγμάτων μεῖζον ἐν τοῖς ἀσκητικοῖς ἀγῶσι καὶ ἐπιπονώτερον, ὡς τοῖς δαίμοσιν ἐπίφθονον, τοῦ ρίψαι τινὰ ἑαυτὸν ἔμπροσθεν τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ καὶ δέεσθαι νυκτὸς καὶ ἡμέρας καὶ γενέσθαι δεδεμένον εἰς τοῦπίσω τὰς χεῖρας. Βούλει μὴ ψυχρανθῆναι σου τὴν θέρμην καὶ μὴ πτωχεῦσαι ἀπὸ τῶν δακρύων. Ἐν τούτοις διοίκησον σεαυτὸν καὶ μακάριος εἶ, ᾧ ἄνθρωπε, ἐὰν φροντίσης τῶν λεγομένων σοι νυκτὸς καὶ ἡμέρας καὶ μηδὲν ἕτερον αὐτῶν ζήτησης. Τότε γὰρ ἀνατελεῖ σοι τὸ φῶς ἐνδοθεν καὶ ἡ δικαιοσύνη σου ταχέως ἐπιλάμψει καὶ γενήσῃ ὡς παράδεισος ἠνθισμένος καὶ ὡς πηγὴ ὕδατος ἀνελλιποῦς.

Βλέπε ὅποια ἀγαθὰ τίκτεται τῷ ἀνθρώπῳ ἐκ τοῦ ἀγῶνος. Πολλάκις εὐρίσκεται ὁ ἄνθρωπος κεκυφῶς ἐπι γόνασιν ἐν προσευχαῖς καὶ τὰς χεῖρας τεταμένας ἔχων εἰς οὐρανούς καὶ ἀτενίζων τῷ προσώπῳ εἰς τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ καὶ συνάγων πάσας τὰς ἐνθυμήσεις αὐτοῦ πρὸς τὸν Θεὸν τῇ προσευχῇ, καὶ ἐν ὅσῳ ἄνθρωπος δέεται τοῦ Θεοῦ μετὰ δακρύων καὶ κατανύξεως, ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ εὐθέως ἐξαίφνης κινεῖται ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ πηγὴ βρύουσα ἠδονὴν καὶ διαλύονται τὰ μέλη αὐτοῦ καὶ συγκαλύπτονται αὐτοῦ οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ νεύει μὲν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν, αἱ δὲ ἐνθυμήσεις αὐτοῦ ἐναλλάσσονται, ὥστε μὴ δύνασθαι ποιῆσαι μετανόιας ἐξ ἐναντίας τῆς χαρᾶς, τῆς κινούμενης ἐν ὅλῳ τῷ σώματι αὐτοῦ. Πρόσεχε οὖν, ἄνθρωπε, οἷς ἀναγινώσκεις. Ἐὰν γὰρ μὴ ἀγωνίσῃ, οὐ μὴ εὐρῆς, καὶ ἐὰν μὴ κρούσῃ μετὰ θερμότητος καὶ ἐπαγρυπνήσης τῇ θύρᾳ διηνεκῶς, οὐ μὴ εἰσακουσθῆς.

Τις ἀκούων ταῦτα ἐπιθυμήσει τῆς ἐξωτερικῆς δικαιοσύνης, ἢ ὁ μὴ δυνάμενος ὑπομείναι ἐν τῇ ἡσυχίᾳ; Ἄλλ' ὅμως, ἐὰν τις μὴ δυνηθῇ ταύτην ἐξασκῆσαι (διότι χάρις τοῦ Θεοῦ ἐστὶ τὸ εἶναι τὸν ἄνθρωπον ἔσωθεν τῆς θύρας), μὴ ἐγκαταλειφθῆ τῆς ἐτέρας ὁδοῦ, ἵνα μὴ ἄμοιρος γένηται τῶν δύο ὁδῶν τῆς ζωῆς.

Ἔως ἂν ἀποθάνῃ ὁ ἕξω ἄνθρωπος ἀπὸ πάντων τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου, οὐ μόνον
86 - Ἰσαὰκ Σύρου

ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ πάσης σωματικῆς ἐργασίας, ὁμοίως καὶ ὁ ἔσω ἄνθρωπος ἀπὸ τῶν πονηρῶν διανοιῶν καὶ ἐξασθένηση ἢ φυσικὴ κίνησις τοῦ σώματος, τοῦ μὴ κινήσαι ἐν τῇ καρδίᾳ τὴν γλυκύτητα τῆς ἀμαρτίας, ἢ γλυκύτης τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ οὐ μὴ κινήθῃ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ καὶ τὰ μέλη αὐτοῦ οὐ μὴ ἀγνισθῇ ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ καὶ τὰ θεῖα νοήματα ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ οὐ μὴ εἰσέλθῃ, οὐδ' οὐ μὴ αἰσθανθῇ, οὐδ' οὐ μὴ θεαθῇ. Καὶ ἕως ἂν κατάργησιν ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτοῦ τὴν μέριμναν τῶν βιωτικῶν, χωρὶς τῆς ἀναγκαίας χρείας τῆς φύσεως, καὶ ἐάσῃ τὸν Θεὸν φροντίσαι τούτων, ἢ πνευματικῇ μέθῃ ἐν αὐτῷ οὐ μὴ κινήθῃ καὶ τῆς παραπληξίας ἐκείνης, ὑφ' ἧς ὁ Ἀπόστολος παρεκαλεῖτο, οὐ μὴ αἰσθηθῇ.

Ταῦτα δὲ εἶπον, οὐκ ἐκκόπτων τὴν ἐλπίδα ὡς ὅτι, ἐὰν μὴ τις φθάσῃ τὴν ἀκρότητα τῆς τελειότητος, οὐ μὴ καταξιώθῃ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, οὐδὲ μὴ ὑπαντήσῃ αὐτῷ παράκλησις. Ἐν ἀληθείᾳ γὰρ ὅταν ἐκφωλίσῃ τις τὰ ἄτοπα καὶ μακρυνθῇ ἅπ' αὐτῶν τελείως καὶ προσδράμῃ τοῖς ἀγαθοῖς, ἐν ὀλίγῳ καιρῷ αἰσθάνεται τῆς βοηθείας. Ἐὰν δὲ καὶ ἐπαγωνίσῃται μικρόν, εὐρήσει παράκλησιν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ καὶ τεύξεται τῆς τῶν πταισμάτων ἀφέσεως καὶ καταξιώθησεται τῆς χάριτος καὶ δέξεται πλῆθος ἀγαθῶν. Ὅμως ἥττων ἐστὶν οὗτος ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν τελειότητα τοῦ ἀφορίσαντος ἑαυτὸν ἐκ τοῦ κόσμου καὶ εὐρηκότος ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ τὸ μυστήριον τῆς ἐκεῖθεν μακαριότητος καὶ καταλαβόντος ἐκεῖνο τὸ πρᾶγμα, δι' ὃ ἐπεδήμησεν ὁ Χριστός.

Αὐτῷ ἡ δόξα σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΔ — Περὶ σημείων καὶ ἐνεργημάτων τῆς Ἀγάπης τοῦ Θεοῦ

Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ θερμὴ ἐστὶ τῆ φύσει, καὶ ὅταν ἀμέτρως ἐπιπέσῃ τινί, ποιεῖ ἐκείνην τὴν ψυχὴν ἐκστατικὴν. Διὰ τοῦτο οὐ δύναται ἡ καρδιά τοῦ αἰσθηθέντος αὐτῆς χωρῆσαι αὐτὴν καὶ καρτερῆσαι, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέτρον τῆς ποσότητος τῆς ἐπελθούσης αὐτῷ ἀγάπης ὁρᾶται ἐν αὐτῷ ἀλλοίωσις ἀσυνήθης. Καὶ ταῦτα τὰ σημεῖα αὐτῆς τὰ αἰσθητὰ γίνεται τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνθρώπου πυρρόν, περιχαρές, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ θερμαίνεται. Ἀφίσταται ἅπ' αὐτοῦ ὁ φόβος καὶ ἡ αἰδώς, καὶ γίνεται ὡς ἐκστατικός. Καὶ ἡ δύναμις ἢ συνάγουσα τὸν νοῦν φεύγει ἐξ αὐτοῦ, καὶ ὡς ἔκφρων γίνεται. Τὸν φοβερὸν θάνατον ἠγεῖται χαράν, καὶ οὐδέποτε ἡ θεωρία τοῦ νοῦς αὐτοῦ διακοπὴν τίνα παρέχει ἐκ τῆς τῶν οὐρανίων διανοήσεως καὶ ἀπῶν, ὡς παρῶν ὁμιλεῖ, μὴ ὁρώμενος ὑπὸ τινος. Ἡ γνῶσις καὶ ἡ ὄρασις αὐτοῦ παρέρχεται ἢ φυσικὴ καὶ οὐκ αἰσθάνεται αἰσθητῶς τῆς κινήσεως αὐτοῦ, ἥς ἐν τοῖς πράγμασι κινεῖται. Κἂν γὰρ πράττῃ τι, οὐ τελείως αὐτοῦ αἰσθάνεται, ὡς τὸν νοῦν ἔχων ἐν τῇ θεωρίᾳ μετέωρον, καὶ ἡ διανοία αὐτὸν ἀεὶ ὡς μετὰ ἄλλου ἀδολεσχεῖ.

Ταύτην τὴν πνευματικὴν μέθην ἐμεθύσθησαν ποτὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ μάρτυρες. Καὶ οἱ μὲν ὅλον τὸν κόσμον διῆλθον κοπιῶντες καὶ ὀνειδιζόμενοι, οἱ δέ, τὰ μέλη κατακοπτόμενοι, ἐξέχεαν τὰ αἵματα αὐτῶν ὥσει ὕδωρ, καὶ τὰ δεινότατα πάσχοντες οὐκ ὀλιγόρησαν, ἀλλὰ γενναίως ὑπήνεγκαν, καὶ ὄντες σοφοί, ὡς ἄφρονες ἐνομίσθησαν. Καὶ ἄλλοι ἐν ἐρημίαις ἐπλανήθησαν καὶ ὄρεσι καὶ ἐν σπηλαίοις καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς, ἐν ἀταξίαις, εὐτακτοὶ ὄντες.

Ταύτην τὴν ἄνοιαν ἀξιῶσαι ἡμᾶς ὁ Θεὸς φθάσαι.

ΛΟΓΟΣ ΔΙΣ ΚΔ' — Περὶ Ταπεινώσεως

Πρὸ τοῦ εἰσελθεῖν εἰς τὴν πόλιν τῆς ταπεινώσεως, ἐὰν ἴδῃς σαυτόν, ὅτι ἀνεπαύθης ἐκ τῆς ὀχλήσεως τῶν παθῶν, μὴ πιστεύσης σεαυτῷ ἐνέδραν γὰρ τίνα ἐνεδρεύει σοι ὁ ἐχθρός. Ἄλλ' ἐκδέχον μετὰ τὴν ἀνάπαυσιν πολλὴν ὀχλησιν καὶ ταραχὴν. Εἰ μὴ γὰρ διέλθῃς τὰ καταλύματα τῶν ἀρετῶν, οὐκ ἅπαντες ἀνάπαυσιν ἐκ τοῦ μόχθου σου, οὐδὲ ἐκ τῶν ἐπιβουλῶν ἀνεσιν ἔξεις, ἕως ἂν φθάσῃς τὸ κατάλυμα τῆς ἀγίας ταπεινώσεως.

Ὁ Θεός, τῇ σῇ χάριτι ἀξιώσον ἡμᾶς αὐτὸ φθάσαι. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΕ' - Περὶ ὑπομονῆς τῆς ὑπὲρ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ καὶ πῶς ἡ ἀντίληψις εὐρίσκεται ἐν αὐτῇ

Ὅσον καταφρονήσει ὁ ἄνθρωπος τούτου τοῦ κόσμου καὶ σπουδάσει εἰς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, τοσοῦτον προσεγγίζει αὐτῷ θεῖα πρόνοια καὶ τῆς ἀντιλήψεως αὐτῆς κρυπτῶς αἰσθάνεται καὶ δίδονται αὐτῷ λογισμοὶ καθαροὶ εἰς τὸ συνιέναι αὐτήν. Καὶ ἐὰν τις ἐκουσίως στερηθῇ τῶν κοσμικῶν ἀγαθῶν, καθ' ὅσον στερεῖται ἐξ αὐτῶν, κατὰ τοσοῦτον τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ ἀκολουθεῖ καὶ βαστάζει αὐτὸν ἢ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ. Δόξα τῷ ἐν τοῖς δεξιοῖς καὶ ἀριστεροῖς σώζοντι ἡμᾶς καὶ ἐν πᾶσι τούτοις παρέχοντι ἀφορμὴν εἰς τὴν εὐρεσιν τῆς ζωῆς ἡμῶν. Τῶν γὰρ ἐκ τοῦ θελήματος αὐτῶν ἐξασθενούντων κτήσασθαι τὴν ζωὴν αὐτῶν ἐν λύπαις ἀκουσίως προσβιβάζει τὰς ψυχὰς αὐτῶν πρὸς τὴν ἀρετὴν. Καὶ γὰρ ὁ Λάζαρος ἐκεῖνος ὁ πτωχὸς οὐκ ἦν ἐκ τοῦ θελήματος αὐτοῦ στερούμενος τῶν ἀγαθῶν τοῦ κόσμου τούτου, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ πεπληγμένον ἦν τοῖς τραύμασι καὶ δύο πάθη πικρὰ ἦσαν ἐν αὐτῷ, ὥνπερ ἕκαστον χεῖρον τοῦ ἄλλου ἦν, ὅμως ἐν τοῖς κόλποις τοῦ Ἀβραάμ ἐτιμήθη ἐσχάτως. Ὁ Θεὸς ἐγγὺς ἐστὶ τῆς λυπηρᾶς καρδίας τοῦ ἐν θλίψει βοῶντος πρὸς αὐτόν. Καὶ ἐὰν εἰς τὰ σωματικὰ ποτὲ ὑστέρηση ἢ ἄλλως θλίψη, ἕως ἂν ὑπομένωμεν αὐτὰ εἰς ἀντίληψιν ἡμῶν ποιεῖται, ὥσπερ ἰατρὸς ἐν βαρύτατη νοσῶ χειρουργῶν τὴν ὑγίαν πραγματεύεται, ἀλλ' ὅμως κατὰ ψυχὴν μεγάλως φιλανθρωπεύεται εἰς αὐτὸν ὁ Κύριος πρὸς τὴν σκληρότητα τῶν πόνων τῆς λύπης αὐτοῦ.

Ὅτε οὖν ἡ ἐπιθυμία τοῦ πόθου τοῦ Χριστοῦ οὐχ οὕτως ἐκνικᾷ ἐν σοί, ὥστε εἶναι σε ἀπαθῆ ἐν πάσῃ θλίψει σου, διὰ τὴν ἐν αὐτῷ χαρὰν, γνῶθι ὅτι ὁ κόσμος ζῆ ἐν σοὶ πλέον τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ὅτε ἡ ἀρρώστια καὶ ἡ ἔνδεια, ἢ ὁ ἀφανισμὸς τοῦ σώματος ἢ ὁ φόβος τῶν βλαπτόντων αὐτὸ ταρασσει τὴν διάνοιαν σου ἐκ τῆς χαρᾶς τῆς ἐλπίδος σου καὶ ἐκ τῆς κατὰ Κύριον, γνῶθι ὅτι τὸ σῶμα ζῆ ἐν σοὶ καὶ οὐχ ὁ Χριστός. Καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, οὐπὲρ γὰρ ὁ πόθος ἰσχύει καὶ κατακρατεῖ ἐν σοί, ἐκεῖνο ἐστὶ τὸ ζῶν ἐν σοί. Ἐὰν δὲ γένη ἀνελλιπῶς ἔχων τὰς χρεῖας σοῦ καὶ ἔχης ἐρρώμενον καὶ μὴ ἔχης φόβον ἐκ τῶν ἐναντίων καὶ λέγῃς ὅτι δύνῃ τότε καθαρῶς ὀδεῦσαι πρὸς Χριστόν, γνῶθι ὅτι ἀρρώστεις κατὰ διάνοιαν καὶ ὑστερεῖς τῆς γεύσεως τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ. Οὐχ ὅτι δὲ τοιοῦτος εἶ, κρίνω σε, ἀλλὰ μᾶλλον, ἵνα γνῶς πόσον ὑστερεῖς τῆς τελειότητος, εἰ καὶ ἐν μέρει τινὶ τῆς πολιτείας τῶν ἁγίων Πατέρων τῶν πρὸ ἡμῶν εἶ.

Καὶ μὴ εἴπῃς, ὅτι οὐχ εὐρέθη ἄνθρωπος, οὐτινος τελείως ἡ διανοία αὐτοῦ ὑψώθη ἐκ τῆς ἀσθενείας. Ὅταν τὸ σῶμα ναυαγῇ ἐν πειρασμοῖς καὶ θλίψεσι καὶ ἐκνικᾷ τὸ μέρος τοῦ πόθου τοῦ Χριστοῦ τὴν λύπην τῆς διανοίας. Σιωπήσω τοῦ ἐνέγκαι εἰς μνήμην τοὺς ἁγίους μάρτυρας, μήπως οὐ δυνήσομαι στῆναι ἐνώπιον τοῦ βάθους τῶν παθῶν αὐτῶν, καὶ ὅσον ἐνίκησε τὸ μέρος τῆς ὑπομονῆς, τὸ ἐκ τῆς δυνάμεως τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ τὴν πολλὴν θλίψιν καὶ τὸν πόθον τοῦ σώματος. Ἀλλὰ διὰ τὸ εἶναι ταῦτα, καὶ μόνῃ τῇ μνήμῃ αὐτῶν, θλιβερά τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, ὅτι ταρασσοῦσιν ἐν τῇ μεγαλωσίῃ τοῦ πράγματος καὶ ἐν τῇ θαυμαστῇ θεωρίᾳ αὐτῶν, ἐάσωμεν ταῦτα.

Σκοπήσωμεν δὲ τοὺς ἀθέους φιλοσόφους λεγόμενους. Εἷς γὰρ ἐξ αὐτῶν ἔθηκε νόμον ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ φυλάξαι τὴν σιωπὴν ὀλίγους χρόνους, καὶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ρωμαίων ἐθαύμασεν ἐκ τῆς ἀκοῆς του πράγματος καὶ ἠθέλησε λαβεῖν τὴν πείραν αὐτοῦ. Ἐκέλευσεν οὖν ἀχθῆναι αὐτὸν ἔμπροσθεν αὐτοῦ, καὶ ὡς εἶδεν αὐτὸν σιωπῶντα πρὸς πᾶσαν ἐρώτησιν παντελῶς, ἣν ἠρώτησεν αὐτόν, καὶ μὴ ἀποκρινόμενον, ἐθυμώθη ὁ βασιλεὺς καὶ ἐκέλευσεν αὐτὸν τεθνάναι, ὅτι οὐκ ἠδέσθη τὸν θρόνον καὶ τὸν στέφανον γῆς δόξης αὐτοῦ. Ἐκεῖνος δὲ οὐκ ἐφοβήθη, ἀλλὰ τὸν ἴδιον αὐτοῦ νόμον ἐφύλαξε καὶ παρεσκεύασεν ἑαυτὸν ἐν ἡσυχίᾳ πρὸς τὸν θάνατον. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐνετείλατο τοῖς σπεκουλάτορσιν, ὅτι, ἐὰν φοβηθῆ τὸ ξίφος καὶ λύσῃ τὸν νόμον αὐτοῦ, ἀποκτείνετε αὐτόν, εἰ δὲ τῷ ἰδίῳ ἐμμένει θελήματι, στρέψατε αὐτὸν πρὸς μὲ ζῶντα. Ὅτε οὖν ἤγγισεν εἰς τὸν τόπον τὸν ὠρισμένον καὶ οἱ ἐπιτραπέντες θλίβοντες ἠνάγκαζον αὐτόν, ἵνα λύσῃ τὸν ἑαυτοῦ νόμον καὶ μὴ ἀποθάνῃ, αὐτὸς διελογίσαστο, ὅτι κρεῖσσον μοι ἀποθανεῖν ἐν μιᾷ ὥρᾳ καὶ τὸ ἴδιον μου φυλάξαι θέλημα, δι' ὅπερ τοσοῦτον ἠγωνισάμην χρόνον, ἢ νικηθῆναι ἐκ τοῦ φόβου τοῦ θανάτου καὶ τὴν σοφίαν μου καθυβρίσαι καὶ ὄκνον ὀφλῆσαι τοῦ ἐξ ἀνάγκης μοι ἀπαντήσαντος πράγματος. Καὶ ἤπλωσεν ἑαυτὸν ἀταράχως ἐκτιμηθῆναι ὑπὸ τοῦ ξίφους. Ἐμηνύθη οὖν ταῦτα τῷ βασιλεῖ, καὶ θαυμάσας ἀπέλυσεν αὐτὸν μετ' αἰδοῦς.

Ἄλλοι δὲ τὴν φυσικὴν ἐπιθυμίαν τέλεον καταπάτησαν. Ἔτεροι τὰς λοιδορίας ῥᾶον ἐβάστασαν, καὶ ἄλλοι ἐν ἀρρώστιας δειναῖς ἐκαρτέρησαν ἀθλίπτως, καὶ ἄλλοι ἐν θλίψεσι καὶ συμφοραῖς μεγάλας τὴν ὑπομονὴν αὐτῶν ἐπεδείξαντο. Καὶ εἰ οὗτοι διὰ κενὴν δόξαν καὶ ἐλπίδα ταῦτα ὑπέμειναν, πόσῳ μᾶλλον οἱ μοναχοὶ ὑπομεῖναι ὀφείλομεν, κληθέντες πρὸς κοινωνίαν Θεοῦ, ἧς ἀξιωθείημεν εὐχαῖς τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, καὶ πάντων τῶν ἐν ἰδρώτι τοῦ ἀγῶνος αὐτῶν ἀρεσάντων τῷ Χριστῷ.

Ὡς πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις σὺν τῷ συνάρχῳ αὐτοῦ Πατρὶ καὶ τῷ συναϊδίῳ καὶ ὁμοφυεῖ καὶ ζωαρχικῷ Πνεύματι, νῦν τε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΣΤ' - Περὶ τῆς ἀδιαλείπτου νηστείας καὶ τοῦ συνάξαι ἑαυτὸν ἐν ἐνὶ τόπῳ καὶ τὶ τὰ ἐκ τούτου γενόμενα καὶ ὅτι ἐν γνώσει διακρίσεων ἐδιδάχθη τὴν ἀκρίβειαν τῆς χρήσεως τῶν τοιούτων

Ἐν πολλῷ καιρῷ πειραζόμενος ἐν τοῖς δεξιοῖς καὶ ἀριστεροῖς καὶ ἑαυτὸν δοκιμάσας ἐν τοῖς δυσὶ τρόποις τούτοις πολλάκις καὶ δεξάμενος ἐκ τοῦ ἐναντίου πληγὰς ἀναριθμήτους καὶ ἀξιωθεὶς μεγάλων ἀντιλήψεων κρυπτῶς, ἐκομισάμην ἑαυτῷ πείραν ἐκ τῶν μακρῶν χρόνων τῶν ἐτῶν, καὶ ἐν δοκιμασίᾳ καὶ Θεοῦ χάριτι ταῦτα ἔμαθον. Ὅτι ὁ θεμέλιος πάντων τῶν ἀγαθῶν καὶ ἡ ἀνάκλησις τῆς ψυχῆς ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἡ ὁδὸς ἢ πρὸς τὸ φῶς καὶ τὴν ζωὴν φέρουσα, οὗτοι οἱ δύο τρόποι εἰσὶ. Τὸ συνάξαι ἑαυτὸν εἰς ἓνα τόπον, καὶ τὸ ἀεὶ νηστεῦσαι, τουτέστι τὸ κανονίσει ἑαυτὸν ἐν ἐγκρατεία γαστρὸς σοφῶς καὶ φρονίμως ἐν ἀκινήτῳ καθέδρᾳ καὶ ἀδιαλείπτῳ σχολῇ καὶ μελέτῃ Θεοῦ.

Ἐντεῦθεν ἡ τῶν αἰσθήσεων ὑποταγή, ἐντεῦθεν ἡ τοῦ νοῦ νήψις, ἐντεῦθεν τὰ ἄγρια πάθη ἡμεροῦνται, τὰ ἐν τῷ σώματι κινούμενα, ἐντεῦθεν ἡ πραότης τῶν λογισμῶν, ἐντεῦθεν αἱ τῆς διανοίας φωτεινοὶ κινήσεις, ἐντεῦθεν ἡ σπουδὴ ἢ πρὸς τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς, ἐντεῦθεν τὰ ὑψηλὰ νοήματα καὶ λεπτά, ἐντεῦθεν τὰ ἄμετρα δάκρυα, τὰ ἐν παντὶ καιρῷ γινόμενα, καὶ τοῦ θανάτου ἢ μνήμη. Ἐντεῦθεν ἡ σωφροσύνη ἢ καθαρὰ, ἢ τελείως ἀπέχουσα ἐκ πάσης φαντασίας τῆς τὴν διάνοιαν πειραζούσης, ἐντεῦθεν ἡ ὀξύδερκία καὶ ἡ ὀξύτης τῶν μακρὰν ὄντων, ἐντεῦθεν τὰ βαθύτερα τῶν μυστικῶν νοημάτων, ἅπερ ἡ διανοία καταλαμβάνει ἐν τῇ δυνάμει τῶν θείων λογίων, καὶ αἱ ἐσώτεροι κινήσεις, αἱ ἐν τῇ ψυχῇ γινόμεναι, καὶ ἡ διαφορὰ καὶ ἡ διάκρισις τῶν πνευματικῶν ἐκ τῶν ἀγίων δυνάμεων καὶ τῶν ἀληθινῶν ὁράσεων ἐκ τῶν ματαίων φαντασιῶν. Ἐντεῦθεν ὁ φόβος τῶν ὁδῶν καὶ τῶν τριβῶν, ὁ ἐν τῷ πελάγει τῆς διανοίας, ὁ κόπτων τὴν ῥαθυμίαν καὶ τὴν ἀμέλειαν, καὶ ἡ φλόξ τοῦ ζήλου ἢ καταπατοῦσα πάντα κίνδυνον καὶ διαβαίνουσα πάντα φόβον, καὶ ἡ θέρμη ἢ καταφρονοῦσα πάσης ἐπιθυμίας καὶ ἐκ τῆς διανοίας αὐτὴν ἐξαλείφουσα καὶ λήθην ἐμποιοῦσα πάσης μνήμης τῶν παρερχομένων μετὰ τῶν ἄλλων. Καὶ ἵνα συντόμως εἶπω, ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀληθινοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ χαρὰ τῆς ψυχῆς καὶ ἡ ἀνάστασις ἢ μετὰ τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ βασιλείᾳ.

Εἰ τις δὲ ἀμελήσει τῶν δύο τούτων, γνώτω, ὅτι οὐ μόνον ἐκ πάντων τούτων τῶν προειρημένων ζημιοῖ ἑαυτόν, ἀλλὰ καὶ τὸν θεμέλιον πασῶν τῶν ἀρετῶν διασειεὶ ἐν τῇ καταφρονήσει τῶν δύο τούτων ἀρετῶν. Καὶ ὡσπερ εἰσὶν αὗται ἀρχὴ καὶ κεφαλὴ τῆς θείας ἐργασίας ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ θύρα καὶ ὁδὸς πρὸς τὸν Χριστόν, ἐὰν τις κράτησῃ αὐτὰς καὶ ἐν αὐταῖς ὑπομείνῃ, ὄντως ἐὰν τις ἀναχωρήσῃ ἐξ αὐτῶν καὶ ἀποπηδήσῃ ἅπ' αὐτῶν, πρὸς ταῦτα τὰ δύο τὰ ἐναντία τούτων καταντᾷ. Λέγω δὲ τὸν σωματικὸν μετεωρισμὸν καὶ τὸ γαστριμαργεῖν ἀσέμνως. Αὗται ἀρχαὶ εἰσὶ τῶν ἐναντίων τῶν προειρημένων καὶ χώραν παρέχουσι τοῖς πάθεσιν ἐν τῇ ψυχῇ.

Καὶ ἡ μὲν πρώτη ἀρχὴ τῆς μιᾶς, ἐν πρώτοις τὰς αἰσθήσεις τὰς ὑποταγεῖσας ἀπολύει τῶν δεσμῶν τῆς συστολῆς. Καὶ τί λοιπὸν ἐκ τούτου γίνεται; Ἐντεῦθεν ἄτοποι ἀπαντήσεις καὶ ἀπροσδόκητοι, πλησιόχωροι τῶν πτώσεων. Ἡ ταραχὴ τῶν ἰσχυρῶν κυμάτων, ἢ ἐκ τῆς ὀράσεως ἐξυπνιζομένη. Τῶν ὀφθαλμῶν πύρωσις ὀξεῖα, κρατοῦσα τοῦ σώματος καὶ συνέχουσα ὀλισθήματα εὐχερῆ, ἐν τῷ φρονήματι γινόμενα. Λογισμοὶ ἀκρατεῖς, πρὸς πτώσιν σπουδάζοντες. Ἡ χλιαρότης τοῦ πόθου τῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ καὶ ἀτονία κατὰ μικρὸν μικρὸν τῆς διαφορᾶς τῆς ἡσυχίας, καὶ τοῦ τελείως καταλείπει τὸν κανόνα τῆς πολιτείας αὐτοῦ. Ἐγκαινισμὸς τῶν ἐπιλησθέντων κακῶν καὶ διδαχὴ ἐτέρων, ὧν οὐκ ἠπίστατο, ἐκ τῶν ἀεὶ ἐπιγινομένων αὐτῷ δι' ἀκουσίων πολυτρόπων ὀράσεων, τῶν ἐκ τῆς μεταναστάσεως ἀπὸ χώρας εἰς χώραν καὶ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον συναντουσῶν αὐτῷ, καὶ τὰ πάθη, ἅπερ διὰ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ ἤδη ἐκ τῆς ψυχῆς νεκρωθέντα καὶ διὰ τῆς λήθης τῶν μνημῶν τῶν ἐν τῇ διανοίᾳ ἀπολεσθέντα, πάλιν ταῦτα πρὸς κίνησιν ἄρχονται διεγείρεσθαι καὶ τὴν ψυχὴν πρὸς ἐργασίαν αὐτῶν ἀναγκάζειν. Καὶ ἵνα μὴ ὅλα τὰ λοιπὰ λέγω καὶ διηγῆσωμαι, ταῦτα μὲν ἐκ τῆς πρώτης ἐκείνης αἰτίας ἀνοίγονται ἐπ' αὐτῷ, τουτέστιν ἐκ τοῦ μετεωρισμοῦ τοῦ σώματος καὶ τοῦ μὴ ὑπομεῖναι τὴν τῆς ἡσυχίας ταλαιπωρίαν.

Τὶ δὲ ἐκ τῆς ἄλλης, τουτέστι τοῦ ἄρξασθαι ἐν τῷ ἔργῳ τῶν χοίρων; Καὶ τί ἐστὶ τὸ ἔργον τῶν χοίρων, ἢ τὸ ἀόριστον ἀφιέναι τὴν γαστέρα καὶ διαπαντὸς ἐμπιπλᾶν αὐτὴν καὶ μὴ ἔχειν καιρὸν δεδηλωμένον πρὸς τὴν τοῦ σώματος χρείαν καθὼς οἱ λογικοί; Καὶ τί λοιπὸν γίνεται ἐκ τούτου; Ἐντεῦθεν καρηβάρια καὶ βάρησις τὸν σώματος πολλῇ μετὰ χαλασμοῦ τῶν ὥμων. Ὅθεν ἀνάγκη ἀπολειφθῆναι ἐκ τῆς λειτουργίας τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὀκνηρία γὰρ ἐπιγίνεται εἰς τὸ μὴ ποιεῖν μετανοίας ἐν αὐτῇ ἀμέλεια τῶν συνήθων προσκυνήσεων σκότωσις καὶ ψυχρότης τῆς διανοίας νοῦς παχὺς καὶ ἀδιάκριτος ἐκ τῶν ταραχῶν καὶ τῶν πολλῶν σκοτώσεων τῶν λογισμῶν γνόφος παχὺς καὶ ζοφώδης, ἠπλωμένος ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ ἀηδία πολλῇ ἐν παντὶ ἔργῳ τοῦ Θεοῦ, ἅμα δὲ καὶ ἐν τῇ ἀναγνώσει, διὰ τὸ μὴ γεύσασθαι αὐτὸν τῆς ἠδύτητος τῶν λογίων τοῦ Θεοῦ ἀργία πολλῇ τῶν ἀναγκαίων νοῦς ἀκράτητος καὶ μετεωριζόμενος ἐν πάσῃ τῇ γῆ χυμὸς πολλὺς συναγόμενος ἐν πᾶσι τοῖς μέλεσι φαντασῖαι ἀκάθαρτοι ταῖς νυξὶ διὰ φασμάτων βεβήλων καὶ ἀτόπων εἰκόνων, πεπληρωμένων ἐπιθυμίας, ἐν τῇ ψυχῇ διαβαινούσης καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ψυχῇ τὰ ἑαυτῆς θελήματα ἀποπληρούσης ἀκαθάρτως. Καὶ ἡ στρωμνὴ δὲ τοῦ ἀθλίου καὶ τὰ ἐνδύματα αὐτοῦ καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα ὅλον μολύνεται διὰ τὸ πλῆθος τῆς αἰσχροῦς ρεύσεως, τῆς ὡς ἀπὸ πηγῆς ἐξ αὐτοῦ βλυζούσης καὶ τοῦτο οὐ μόνον ἐν τῇ νυκτί, ἀλλὰ καὶ ἐν ἡμέρᾳ συμβαίνει αὐτῷ τὸ γὰρ σῶμα πάντοτε ῥέει καὶ μιαίνει τὴν διανοίαν, ὥστε αὐτὸν διὰ τούτων τῶν πραγμάτων τὴν σωφροσύνην ἀπαρνήσασθαι ἢ γὰρ ἠδύτης τῶν γαργαλισμῶν ἐνεργεῖται ἐν ὅλῳ τῷ σώματι αὐτοῦ ἐν ἀδιαλείπτῳ πυρώσει καὶ ἀνυπομονήτῳ.

Καὶ λογισμοὶ δὲ ἀπατηλοὶ συμβαίνουσιν αὐτῷ, εἰκονίζοντες κάλλος κατέναντι αὐτοῦ καὶ ἐρεθίζοντες αὐτὸν ἐν παντὶ καιρῷ καὶ γαργαλίζοντες τὸν νοῦν ἐν τῇ ὁμιλίᾳ αὐτῶν. Καὶ ἀδιστάκτως συνδυάζει αὐτοῖς ἐν τῇ μελέτῃ αὐτῶν καὶ ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ αὐτῶν, διὰ τὸ

σκοτισθῆναι αὐτοῦ τὸ διακριτικόν. Καὶ τοῦτο ἐστὶν ὅπερ εἶπεν ὁ Προφήτης «τοῦτο τὸ ἀνταπόδομα τῆς ἀδελφῆς Σοδόμων, ἣτις τρυφῶσα ἤσθιεν ἄρτον εἰς πλησμονήν», καὶ τὰ ἐξῆς. Καὶ τοῦτο δὲ ἐρρέθη ὑπὸ τίνος τῶν μεγάλων σοφῶν, ὅτι «Εἰ τις θρέψει τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν τρυφῇ μεγάλως, εἰς πόλεμον ἐκβάλλει τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, καὶ ἐὰν ποτὲ ἔλθῃ εἰς ἑαυτὸν καὶ ζήτησι βιάσασθαι εἰς τὸ κρατῆσαι ἑαυτοῦ, οὐ δύναται, διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν πύρωσιν τῶν κινήσεων τοῦ σώματος καὶ διὰ τὴν βίαν καὶ τὴν ἀνάγκην τῶν ἐρεθισμῶν καὶ τῶν γαργαλισμάτων τῶν τὴν ψυχὴν αἰχμαλωτιζόντων ἐν τοῖς θελήμασιν αὐτῶν». Ὅρας ὧδε λεπτότητα τούτων τῶν ἀθέων; Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς λέγει «Ἡ τρυφὴ τοῦ σώματος ἐν ἀπλότητι καὶ ὑγρότητι, τῆς νεότητος τὰ πάθη ἐν τῇ ψυχῇ ὀξέως κτᾶσθαι παρασκευάζει, καὶ περικυκλοῖ αὐτὴν ὁ θάνατος, καὶ ἐμπίπτει οὗτος ὑπὸ τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ».

Ψυχὴ δὲ ἡ ἀδολεσχοῦσα ἀεὶ ἐν τῇ μνήμῃ τῶν ὀφειλομένων, ἀναπαύεται ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ ἑαυτῆς καὶ αἱ φροντίδες αὐτῆς μικραὶ, καὶ οὐ μεταμελεῖται ἐν τινί, πρόνοιαν ποιουμένη ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς, ἠνιοχοῦσα τὰ πάθη καὶ φυλάττουσα τὴν ἀρετὴν, εἰς αὔξησιν καὶ χαρὰν ἀμέριμνον καὶ ζῶν ἀγαθὴν καὶ λιμένα ἀκίνδυνον ἄγει. Ἀπολαύσεις γὰρ σωματικαὶ οὐ μόνον ἐνισχύουσι τὰ πάθη καὶ στερεοῦσιν αὐτὰ κατὰ τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ καὶ ἐκριζοῦσιν αὐτὴν ἐκ τῶν ριζῶν αὐτῆς. Καὶ σὺν τούτοις ἐξάπτουσι τὴν γαστέρα εἰς ἀκρασίαν καὶ ἀταξίαν ὄρων ἄκρας ἀσωτίας, καὶ παρὰ καιρὸν τὴν χρείαν τοῦ σώματος ἐκτελεῖν βιάζονται. Καὶ ὁ πολεμούμενος ἐν τούτοις οὐ θέλει ὑπομεῖναι μικρὰν πείναν καὶ ἐξουσιάσαι ἑαυτοῦ, διότι ἠχμαλωτίσθη ὑπὸ τῶν παθῶν.

Οὗτοι εἰσὶν οἱ καρποὶ τῆς αἰσχύνης, οἱ ἐκ τῆς γαστριμαργίας. Καὶ οἱ πρὸ τούτων εἰσὶν οἱ καρποὶ τῆς ὑπομονῆς, τῆς ἐν ἐνὶ τόπῳ καὶ ἡσυχίᾳ διαγωγῆς. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἐχθρὸς τοὺς καιροὺς ἐπιστάμενος τῶν χρειῶν ἡμῶν τῶν φυσικῶν, δι' ὧν ἡ φύσις κινεῖται πρὸς τὴν χρείαν αὐτῆς, καὶ ὅτι ὁ νοῦς ἐκ τοῦ μετεωρισμοῦ τῶν ὀφθαλμῶν ῥέμβεται καὶ ἐκ τῆς ἀναπαύσεως τῆς γαστροῦ, σπουδάζει καὶ ἀγωνίζεται ἐρεθίσαι ἡμᾶς προσθήκην ποιήσασθαι εἰς τὴν φυσικὴν χρείαν καὶ σπεῖραι ἐν ἡμῖν σχήματα λογισμῶν πονηρῶν ἐν τοῖς τοιούτοις καιροῖς, ὥστε, ἐὰν ἐνδέχεται, ὑπερισχύσαι τὰ πάθη κατὰ τῆς φύσεως διὰ τὴν περισσοτέραν συμπλοκὴν καὶ καταποντίσαι τὸν ἄνθρωπον ἐν τοῖς πτώμασι.

Διὰ τοῦτο ἔδει ἡμᾶς, ὥσπερ ὁ ἐχθρὸς γινώσκει τοὺς καιροὺς, οὕτω καὶ ἡμᾶς γνωρίσαι τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν καὶ τὴν δύναμιν τῆς φύσεως ἡμῶν, ὅτι ἀνίκανος ἐστὶ πρὸς τὰς ὁρμὰς καὶ τὰς κινήσεις ἐκείνων τῶν καιρῶν καὶ πρὸς τὴν λεπτότητα τῶν λογισμῶν, τῶν ὡς χνοῦν ὄντων τῇ λεπτότητι κατέναντι τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν, καὶ ὅτι οὐ δυνάμεθα ὄραν ἑαυτοὺς καὶ ἀπαντῆσαι τοῖς συμβαίνουσιν ἡμῖν καὶ διὰ τὴν πολλὴν δοκιμασίαν, ἣν ἐπειράσθημεν ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ἐν ταλαιπωρίᾳ ἐξ αὐτοῦ ἐλάβομεν πολλάκις, τοῦ λοιποῦ σοφίσασθαι καὶ μὴ εἶσαι ἑαυτοὺς ῥιφθῆναι τοῦ ποιῆσαι τὸ θέλημα τῆς ἡμῶν ἀναπαύσεως καὶ ἠτᾶσθαι ἐκ τῆς πείνης, ἀλλὰ μᾶλλον κἂν καταπονῆσθαι ἡμᾶς ἢ πείνα ἢ στένωσι, μὴ σαλευθῶμεν ἐκ τοῦ τόπου τῆς ἡσυχίας ἡμῶν καὶ καταντήσωμεν ὅπου εὐχερῶς συμβαίνουσιν ἡμῖν τὰ τοιαῦτα, μηδὲ σκευάσωμεν ἑαυτοῖς ἀφορμὰς καὶ

τρόπους, ὅπως ἐκ τῆς ἐρήμου ἐξέλθωμεν. Ταῦτα γὰρ εἶσι τὰ ἐπιτηδεύματα τοῦ ἐχθροῦ τὰ φανερά. Ἐὰν δὲ ὑπομείνης ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὐ μὴ πεψασθῆς. Οὐ γὰρ ὄραξ ἐν αὐτῇ γυναῖκα οὔτε τι βλάπτον τὴν πολιτείαν σου, οὔτε φωνὰς ἀπρεπεῖς ἀκούεις.

Τι σοὶ καὶ τῇ ὁδῷ τῆς Αἰγύπτου; Ἴνα πῆς τὸ ὕδωρ Γηῶν; Νοεῖ τι σοὶ λέγω. Δεῖξον τῷ ἐχθρῷ τὴν ὑπομονὴν σου καὶ τὸ δοκίμιον σου ἐν τοῖς μικροῖς, ἵνα μὴ ζήτησῃ παρὰ σου τὰ μεγάλα. Ὅρος δὲ ἔστωσαν σοὶ τὰ μικρὰ ταῦτα, ἵνα διὰ τούτων καταβάλης τὸν ἀντίπαλον, ὅπως μὴ σχολάσῃ καὶ ὀρύξῃ σοὶ παγίδας μεγάλας. Ὁ γὰρ μὴ πειθόμενος τῷ ἐχθρῷ, μηδὲ πέντε βήματα ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ ἡσυχαστηρίου αὐτοῦ, πῶς πείσαι δύναται ἑαυτὸν ἐκ τῆς ἐρήμου ἐξελθεῖν ἢ πλησιάσαι κώμη; Καὶ ὁ μὴ καταδεχόμενος παρακύψαι διὰ θυρίδος ἐκ τοῦ ἡσυχαστηρίου αὐτοῦ, πῶς πείσει ἑαυτὸν ἐξελθεῖν ἐξ αὐτοῦ; Καὶ ὁ μόνος ἐν ἐσπέρα πειθόμενος μετασχεῖν τροφῆς ἐλαχίστης, πῶς πρὸς καιροῦ ἐσθίειν ὑπὸ τῶν λογισμῶν αὐτοῦ δελεασθήσεται; Καὶ ὁ ἐκ τῶν εὐτελῶν ἐρυθριῶν ἐμπλησθῆναι, πῶς ἐκ τῶν μεγάλων ὀρεχθήσεται; Καὶ ὁ μηδὲ πρὸς τὸ ἴδιον σῶμα πειθόμενος κατιδεῖν, πῶς πρὸς τὰ ἀλλότρια κάλλη τοῦτον δελεάσει περιεργάσασθαι;

Δῆλον οὖν, ὅτι ἐξ ἀρχῆς ἐν τοῖς μικροῖς καταφρονῶν, ἠττᾶται τις, καὶ οὕτως ἀφορμὴν παρέχει τῷ ἐχθρῷ πολεμεῖν αὐτῷ ἐν τοῖς μεγάλοις. Ἐπεὶ, ὁ τῆς πρόσκαιρου ζωῆς μὴ ποιούμενος πρόνοιαν τοῦ μηδὲ πρὸς βραχὺ ἐμμεῖναι ἐν αὐτῇ, πῶς φοβηθήσεται τὰς κακώσεις καὶ τὰς θλίψεις τὰς πρὸς τὸν θάνατον τὸν προσφιλῆ φερούσας; Οὗτος ἐστὶν ὁ πόλεμος τῆς διακρίσεως, ὅτι οἱ σοφοὶ οὐ συγχωροῦσιν ἑαυτοὺς πρὸς τοὺς μεγάλους ἀγῶνας παρασκευάσασθαι ἀλλ' ἢ ὑπομονή, ἢ ἐνδεικνυμένη ἐν τοῖς μικροῖς ὑπ' αὐτῶν, αὕτη ἐστὶν ἢ φυλάττουσα αὐτοὺς τοῦ μὴ πεσεῖν εἰς τοὺς μεγάλους κόπους.

Πρῶτος μὲν οὖν ὁ διάβολος τὴν ἀδιάλειπτον προσοχὴν τῆς καρδίας ἀγωνίζεται καταργῆσαι. Εἶθ' οὕτω πείθει καὶ τοὺς δεδηλωμένους καιροὺς τῆς προσευχῆς καὶ τοῦ κανόνος τοῦ σωματικῶς γενομένου καταφρονῆσαι. Καὶ οὕτω πρῶτον χαννοῦται ὁ λογισμὸς, πρὸ τοῦ καιροῦ μετασχεῖν τροφῆς, ἐν τοῖς ἐλαχίστοις καὶ μικροῖς καὶ οὐδαμινοῖς, καὶ μετὰ τὴν πτώσιν τῆς καταλύσεως τῆς ἐγκράτειας αὐτοῦ, διολισθαίνει εἰς ἀκрасίαν καὶ ἀσωτείαν. Καὶ πρῶτον μὲν ἠττᾶται, μᾶλλον δὲ ἐλάχιστον ἠγεῖται ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ἀτενίσει εἰς τὴν γύμνωσιν τοῦ σώματος αὐτοῦ ἢ εἰς ἄλλην τινὰ καλλονὴν τῶν μελῶν αὐτοῦ ὅταν ἀποδύηται τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἢ ὅταν ἐξέλθῃ ἔξω πρὸς τὴν χρεῖαν τοῦ σώματος ἢ πρὸς ὕδωρ καὶ χαννώσῃ τὰ αἰσθητήρια αὐτοῦ, ἢ εἰσαγάγῃ τὴν χεῖρα αὐτοῦ θαρσαλέως ἔσωθεν τῶν ἱματίων αὐτοῦ καὶ ψηλάφησῃ τὸ σῶμα αὐτοῦ καὶ τότε ἀνακύψουσιν αὐτῷ ἀλλὰ καὶ ἀλλὰ. Καὶ ὁ πρῶτην τὴν ἀσφάλειαν τοῦ νοῦς φυλάσσων καὶ δι' ἐν τούτων λυπούμενος, τότε ἀνοίγει καθ' ἑαυτοῦ μεγάλας καὶ χαλεπὰς εἰσόδους.

Οἱ γὰρ λογισμοί, ἴν' ὡς ἐν ὑποδείγματι εἶπω, ὡς ὕδωρ εἰσὶ, καὶ ὅσον συνέχονται πάντοθεν, ἐν τῇ εὐταξίᾳ αὐτῶν πορεύονται, ἐὰν δὲ ἐκεῖθεν μικρὸν ἐπὶ τὰ ἔξω ἐξέλθωσι, κατάλυσιν φραγμοῦ καὶ ἐρήμωσιν πολλὴν κατεργάζονται. Ἴσταται γὰρ ὁ ἐχθρὸς

κατανοῶν καὶ παρατηρῶν καὶ ἐκδεχόμενος νυχθημερῶς κατέναντι τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν, καὶ περισκοπεῖ διὰ ποίας εἰσόδου τῶν αἰσθητηρίων ἡμῶν ἀνοιχθείσης αὐτῷ εἰσέλθῃ. Ἀμελείας δὲ τίνος εἰς ἐν τῶν προῤῥηθέντων ἡμῖν γενομένης, τότε καὶ αὐτὸς ὁ δόλιος καὶ ἀναιδὴς κύων τὰ αὐτοῦ ἡμῖν ἐξαποστέλλει βέλη. Καὶ πότε μὲν αὕτη ἡ φύσις ἀφ' ἑαυτῆς τὴν ἀνάπαυσιν ἀγαπᾷ καὶ τὴν παρῤῥησίαν καὶ τὸν γέλωτα καὶ τὸν μετεωρισμὸν καὶ τὴν ῥαθυμίαν καὶ γίνεται πηγὴ τῶν παθῶν καὶ πέλαγος ταραχῆς, πότε δὲ ὁ ἐνάντιος ὑποβάλλει ταῦτα τῇ ψυχῇ. Ἄλλ' ἡμεῖς ἀλλάζωμεν λοιπὸν τοὺς μεγάλους κόπους ἡμῶν ἐν τοῖς μικροῖς κόποις ἡμῶν, οὓς ἠγούμεθα οὐδέν. Εἰ γὰρ οὗτοι, ὡς ἐδείχθη, οἱ πάρ' ἡμῶν καταφρονούμενοι, τοσοῦτους ἀγῶνας μεγάλους καὶ κόπους δυσκατορθώτους καὶ πάλας συγκεχυμένας καὶ πληγὰς μεγίστας ἀποστρέφουσι, τίς μὴ σπεύσῃ διὰ τῶν μικρῶν τούτων τῆς εἰσαγωγῆς κόπων τὴν γλυκεῖαν εὐρεῖν ἀνάπαυσιν;

Ἦ σοφία, πόσον θαυμαστὴ ὑπάρχεις καὶ πῶς προβλέπεις τὰ πάντα πόρρωθεν. Μακάριος ὁ εὐρὼν σε, ἐκ γὰρ τῆς ῥαθυμίας τῆς νεότητος ἠλευθέρωται. Εἰ τις ἐμπορεύεται διὰ μικρᾶς ἐμπορεύσεως, ἤτοι περιποιήσεως τὴν ἰατρειάν τῶν μεγάλων παθῶν, καλῶς ποιεῖ. Καὶ γὰρ ποτὲ τις τῶν φιλοσόφων, ἐν χαυνότητι κινήθῃ καὶ αἰσθηθεῖς, θᾶπτον διωρθώσατο ἑαυτὸν καθήμενος ἐξαίφνης. Καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἄλλος, ἐγέλασε χάριν τούτου. Ὁ δὲ ἀπεκρίθη· Οὐ διὰ τοῦτο ἐφοβήθην, ἀλλ' ἐκ τῆς καταφρονήσεως φοβοῦμαι διότι πολλάκις καὶ ἡ μικρὰ καταφρόνησις μεγάλων κινδύνων πρόξενος γίνεται. Τῷ δὲ παρὰ τάξιν γενέσθαι καὶ ταχέως διορθώσασθαι ἑμαυτὸν, ἔδειξα ἑμαυτὸν νήφοντα καὶ τὸ μηδὲ ὄν ἄξιον φόβου καταφρονοῦντα.

Τοῦτο γὰρ ἐστὶ φιλοσοφία, ἵνα τις καὶ ἐν τοῖς ἐλαχίστοις καὶ μικροῖς, τοῖς γινομένοις πάρ' αὐτοῦ, ἀεὶ νήφει. Ἀναπαύσεις γὰρ μεγάλας θησαυρίζει ἑαυτῷ καὶ οὐχ ὑπνοῖ, ἵνα μὴ συμβῇ αὐτῷ τί ἐνάντιον, ἀλλὰ τὰς αἰτίας κόπτει πρὸ καιροῦ καὶ διὰ τῶν ἐλαχίστων πραγμάτων ὑποφέρει τὴν μικρὰν λύπην, ἐξαφανίζων δι' αὐτῆς τὴν μεγάλην.

Οἱ δὲ ἄφρονες προτιμῶσι τὴν μικρὰν ἀνάπαυσιν τὴν ἐγγὺς ὑπὲρ τὴν ἀπέχουσαν βασιλείαν, ἀγνοοῦντες ὅτι κρεῖσσον ὑπομεῖναι κολάσεις ἐν τῷ ἀγῶνι, ὑπὲρ τὸ ἀναπαυθῆναι ἐν τῇ στρωμνῇ τῆς ἐπιγείου βασιλείας ἐν κατακρίσει ῥαθυμίας. Τοῖς σοφοῖς γὰρ ποθητὸς ἐστὶν ὁ θάνατος ὑπὲρ τοῦ μὴ κατηγορηθῆναι, ὅτι ἄνευ νήψεως ἐτέλεσάν τι ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν. Διὸ καὶ λέγει ὁ σοφὸς «Γενοῦ ἐγγήγορος καὶ νηφάλιος ὑπὲρ τῆς ζωῆς σου. Συγγενὴς γὰρ ἐστὶν ὁ ὕπνος τῆς διανοίας, καὶ εἰκὼν τοῦ ἀληθινοῦ θανάτου». Ὁ δὲ θεοφόρος Βασίλειος φησὶν «Ὅστις εἰς τὰ μικρὰ ἑαυτοῦ ὀκνηρὸς ἐστὶ, μὴ πιστεύσῃς αὐτῷ εἰς τὰ μεγάλα διαπρέψαι».

Ἦ ὑπὲρ ὧν μέλλεις ζῆν, μὴ ἀκηδιάσης, μηδὲ ὀκνήσης ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανεῖν. Σημεῖον γὰρ ἐστὶ τῆς ἀκηδίας ἢ μικροψυχία, μήτηρ δὲ ἐστὶ τῶν δύο τούτων ἡ καταφρόνησις. Δειλὸς ἄνθρωπος σημαίνει, ὅτι ὑπὸ δύο νόσων νοσεῖ - λέγω δὴ ὑπὸ φιλοσωματίας καὶ ὀλιγοπιστίας, ἢ δὲ φιλοσωματία σημεῖον ἐστὶ τῆς ἀπιστίας. Ὁ δὲ τούτων καταφρονῶν βεβαιοῦται, ὅτι τῷ Θεῷ πιστεύει ὀλοψύχως καὶ τὰ μέλλοντα ἐκδέχεται.

Ἐὰν τις ἐκτὸς κινδύνων καὶ ἀγώνων καὶ πειρασμῶν τῷ Θεῷ προσήγγισε, καὶ σὺ αὐτὸν μίμησαι. Ἡ εὐτολμία τῆς καρδίας καὶ ἡ καταφρόνησις τῶν κινδύνων ἀπὸ ἑνὸς τῶν δύο ἀφορμῶν τούτων γίνεται, ἢ ἐκ τῆς σκληροκαρδίας, ἢ ἐκ τῆς πολλῆς πίστεως τῆς πρὸς τὸν Θεόν. Καὶ τῇ μὲν σκληροκαρδία ἀκολουθεῖ ὑπερηφανία, τῇ δὲ πίστει ταπεινοφροσύνη καρδίας. Οὐ δύναται ἄνθρωπος κτήσασθαι ἐλπίδα πρὸς τὸν Θεόν, εἰ μὴ πρῶτον ἐτελείωσε τὸ θέλημα αὐτοῦ κατὰ μέρος. Ἡ γὰρ ἐλπίς ἢ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἢ τῆς καρδίας ἀνδρεία ἐκ τῆς μαρτυρίας τῆς συνειδήσεως γεννῶνται, καὶ διὰ τῆς ἀληθινῆς μαρτυρίας τῆς διανοίας ἡμῶν τὴν πρὸς τὸν Θεὸν πεποίθησιν ἔχομεν. Ἡ μαρτυρία δὲ τῆς διανοίας γίνεται ἐν τῷ μὴ κατακρίνεσθαι τινὰ ἐν μηδενὶ ὑπὸ τοῦ συνειδότος, ὅτι ἡμέλησεν εἰς τὸ ὀφειλόμενον κατὰ τὴν δύναμιν αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ ἡ καρδία ἡμῶν μὴ κατακρίνη ἡμᾶς, παρρησίαν πρὸς τὸν Θεὸν ἔχομεν. Ἡ παρρησία οὖν ἐκ τῶν κατορθωμάτων τῶν ἀρετῶν καὶ τῆς καλῆς συνειδήσεως προσγίνεται. Σκληρὸν γοῦν ἐστὶ τὸ δουλεῦσαι τῷ σώματι. Ὅστις δὲ ὀλίγον ἐκ πολλοῦ αἴσθηται τῆς ἐλπίδος τῆς πρὸς τὸν Θεόν, οὐκ ἔτι πεισθήσεται κατ' ἀνάγκην δουλεῦσαι τῷ σκληρῷ τούτῳ δεσπότῃ, τῷ σώματι.

Περὶ τῆς σιωπῆς καὶ τῆς ἡσυχίας

Τὸ ἀεὶ σιωπᾶν καὶ ἡ φυλακὴ τῆς ἡσυχίας ἐκ τῶν τριῶν τούτων αἰτιῶν ἐν τίνι γίνονται ἢ διὰ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων ἢ διὰ τὴν θερμότητα τοῦ ζήλου τῆς ἀρετῆς ἢ ὅτι ὁμιλίαν τινὰ θεῖαν τις ἔχει ἐντὸς ἑαυτοῦ καὶ ἡ διανοία αὐτοῦ ἔλκεται πρὸς αὐτήν. Εἰ τις γοῦν μίαν τῶν ἐσχάτων οὐκ ἔχει, ἐξ ἀνάγκης τὴν πρώτην ἀσθένειαν ἀσθενεῖ. Ἀρετὴ ἐστίν, οὐχ ἡ φανέρωσις τῶν πολλῶν καὶ διαφόρων πράξεων, τῶν διὰ τοῦ σώματος ἐπιτελουμένων, ἀλλ' ἡ σοφωτάτη καρδιά ἐν τῇ ἐλπίδι αὐτῆς. Συνάπτει γὰρ αὐτὴν τοῖς κατὰ Θεὸν ἔργοις ὁ ὀρθὸς σκοπός.

Ἡ μὲν γὰρ διάνοια δύναται χωρὶς πράξεων σωματικῶν ἐπιτελέσαι τὸ ἀγαθόν, τὸ δὲ σῶμα ἐκτὸς τῆς σοφίας τῆς καρδίας, κἂν ἐργάσῃται, οὐ δύναται ὠφεληθῆναι ὅμως οὐχ ὑποφέρει ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, ὅταν ἄδειαν εὖρη ἀγαθοεργίας, εἰ μὴ δεῖξῃ τὴν ἀγάπην ἐν κόπῳ τῆς ἐργασίας αὐτοῦ πρὸς τὸν Θεόν. Ἡ μὲν πρώτη τάξις πάντοτε κατευοδοῦται, ἡ δὲ δευτέρα πολλάκις κατευοδοῦται, ποτὲ δὲ καὶ οὐ. Μὴ νομίσης δέ, ὅτι τὸ πρᾶγμα τοῦτο μικρὸν ἐστίν, ἵνα τις ἐκ τῶν αἰτιῶν τῶν παθῶν μακρὰν ἀπέχη πάντοτε.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΖ' - Περὶ τῆς κινήσεως τοῦ σώματος

Ἡ κίνησις τῶν κάτω μελῶν τοῦ σώματος, ἡ ἐκτὸς λογισμῶν ὀξύτερον γινομένη τῆς ἄτοπου ἡδονῆς, ἥτις κινεῖται μετὰ πυρώσεως καὶ ἔλκει τὴν ψυχὴν εἰς ταλαιπωρίαν ἀπροαιρέτως, ἀδιστακτῶς ἐκ τῆς πλησμονῆς τῆς γαστρὸς ἐστίν. Εἰ δὲ γε ἴσως ἡ μὲν γαστήρ εὐτακτεῖ ἐν τῇ διαίτῃ, τὰ δὲ μέλη ἀπροαιρέτως εἴτε κἂν ὅπως οὖν κινῶνται, γνῶθι ὅτι ἐν τῷ σώματι βρῦει τὸ πάθος καὶ ὄπλον ἰσχυρὸν καὶ ἀκαταμάχητον λογίζου εἶναι ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ τὸ ἀπέχεσθαι ἐκ τῆς θέας τῶν γυναικῶν. Διότι ὁ ἐνάντιος οὐ δύναται ἐνεργῆσαι ἐν ἡμῖν ἄπερ ἡ φύσις δύναται πράξαι ἐν τῇ δυνάμει αὐτῆς. Μὴ γὰρ νομίσης, ὅτι ἡ φύσις ἐπιλανθάνεται τῶν ἐν αὐτῇ φυσικῶς ἐνσπαρέντων ἐκ τοῦ Θεοῦ πρὸς τεκνογονίαν καὶ δοκιμασίαν τῶν ἐν τῷ ἀγῶνι, ἀλλ' ἡ ἀποχὴ τῶν πραγμάτων νεκροὶ τὴν ἐπιθυμίαν ἐν τοῖς μέλεσι καὶ λήθην καὶ ἀπώλειαν ἐμποιεῖ αὐτοῖς.

Ἄλλοι εἴσιν οἱ λογισμοὶ τῶν μακρὰν ἀπεχόντων πραγμάτων καὶ ἀπλῶς παρερχομένων ἐν τῇ διανοίᾳ καὶ κίνησιν μικρὰν καὶ ἀμυδρὰν ἐμποιοῦντων ἀφ' ἑαυτῶν, ἄλλοι δὲ εἴσιν οἱ λογισμοὶ οἱ ἐν ὀράσει τῆς ὕλης βυθίζοντες τὴν διάνοιαν ἀληθαργῆτως καὶ ἐκ τοῦ πλησιασμοῦ κινῶντες τὰ πάθη καὶ τρέφοντες τὸν ἄνθρωπον, ὡς τὸ ἔλαιον τρέφει τὴν ἔξαψιν τοῦ λύχνου καὶ τὸ πάθος τὸ ἤδη νεκρωθὲν καὶ σβεσθὲν ἐξάπτοντες καὶ ταρασσόντες τὸ πέλαγος τοῦ σώματος διὰ τῆς κινήσεως τοῦ πλοίου τῆς διανοίας.

Αὕτη δὲ ἡ κίνησις ἡ φυσικὴ, ἡ ἐν ἡμῖν κατοικοῦσα διὰ τὴν προαίρεσιν ταραῖται ἐκ τῆς καθαρότητος καὶ ὀχλῆσαι τὴν σωφροσύνην οὐ δύναται. Οὐ γὰρ δέδωκεν ὁ Θεὸς δύναμιν τῇ φύσει νικῆσαι τὴν προαίρεσιν τὴν πρὸς αὐτόν, τὴν καλὴν, ἀλλ' ὅταν τις κινήθῃ ἢ ἐκ τοῦ θυμοῦ ἢ ἐκ τῆς ἐπιθυμίας, οὐχ ἡ φυσικὴ δύναμις αὐτὸν ἐξελεῖν ἐκ τοῦ ὄρου τῆς φύσεως καὶ γενέσθαι ἔξωθεν ἐκ τῶν ὀφειλομένων βιάζεται, ἀλλ' ἡ προσθήκη ἣν ποιοῦμεν ἐπὶ τῇ φύσει διὰ τῶν ἀφορμῶν τοῦ θελήματος. Ὁ γὰρ Θεὸς πάντα ὅσα ἐποίησε, καλῶς καὶ ἐμμέτρως ἐποίησε, καὶ ὅσον τὸ μέτρον τῆς ἀναλογίας τῶν φυσικῶν ὀρθῶς ἐν ἡμῖν φυλάττεται, τοσοῦτον αἱ φυσικαὶ κινήσεις οὐ δύνανται βιάσασθαι ἡμᾶς ἐκ τῆς ὁδοῦ ἐξελεῖν, ἀλλὰ μόνον ἐν εὐτάκτοις κινήσεσι κινεῖται τὸ σῶμα, ὥστε εἰδέναι μόνον, ὅτι ἐστὶν ἐν ἡμῖν τὸ πάθος τὸ φυσικόν, καὶ οὐκ εἰς τὸ γαργάλισαι καὶ ὀχλῆσαι, ὥστε ἐμποδίσαι τὸν δρόμον τῆς σωφροσύνης, οὔτε πάλιν τὸ σκοτῶσαι τὸν νοῦν ἀπὸ θυμοῦ καὶ ἐκ τῆς εἰρήνης εἰς ὀργὴν κινήσαι. Ἐὰν δὲ ἡμεῖς συναπαχθῶμεν ποτὲ τοῖς αἰσθητοῖς (δι' ὧν τίνων καὶ ὁ θυμὸς παρὰ φύσιν εἴωθε λαβεῖν ὀρμὴν), ἢ ἐν βρώσει ἢ ἐν πόσει ἐν ὑπερβαλλούσῃ ποσότητι ἢ ἐν πλησιασμῷ γυναικῶν καὶ θεωρία τούτων σχολάσαι ἢ ἐν ταῖς ὀμιλίαις ταῖς περὶ αὐτῶν, ἐξ ὧν φλόξ ἐπιθυμίας ἀναφλέγεται καὶ σκιρτᾷ ἐν τῷ σώματι, ἐντεῦθεν τὴν πραότητα τὴν φυσικὴν εἰς ἀγριότητα μεταβάλλομεν, ἢ διὰ τὸ πλῆθος τοῦ χυμοῦ, ἢ διὰ τὰς διαφόρους ὀράσεις τῶν πραγμάτων.

Ἔστι δὲ ποτὲ ἡ κίνησις τούτων καὶ ἐκ παραχωρήσεως, τῆς διὰ τὴν οἴησιν ἡμῶν γινομένης. Καὶ αὕτη οὐκ ἔστιν ὡς ἐκείνη. Ἐκείνους γὰρ τοὺς πολέμους τῆς ἐλευθερίας καλοῦμεν, οἵτινες ἐστὶν ὁδὸς τῆς κοινῆς φύσεως, τὸν δὲ πόλεμον τὸν ἐκ παραχωρήσεως,

τὸν ἐξ αἰτίας τῆς οἰήσεως ἡμῶν γινόμενον, γινώσκομεν, ὅτε ἐν προσοχῇ καὶ κόποις ἐν πλείονι χρόνῳ γενώμεθα καὶ οἰόμεθα τι κατωρθωκέναι, παραχωρούμεθα πολεμηθῆναι, ἵνα μάθωμεν τὴν ταπείνωσιν. Οἱ δὲ λοιποὶ, οἱ ἄνευ τῆς αἰτίας ταύτης γινόμενοι ἡμῖν ὑπὲρ τὴν δύναμιν, ἐκ τῆς ῥαθυμίας ἡμῶν γίνονται. Διότι ἡ φύσις, ὅταν τίνα προσθήκη τῶν αἰσθητῶν διὰ τῆς γαστριμαργίας δέξηται, οὐ πείθεται λοιπὸν φυλάξαι τὴν τάξιν, τὴν ἐκ τῆς διαπλάσεως αὐτῆς. Ὁ γὰρ τὰς θλίψεις καὶ τὸ ἀπρόϊτον ἀποβαλὼν ἐκουσίως, τὰς ἀμαρτίας ἀγαπᾷ βιάζεται. "Ἄνευ γὰρ τούτων χωρισθῆναι ἐκ τῶν κολακευμάτων τοῦ φρονήματος οὐ δυνάμεθα. Ὅσον γὰρ οἱ πόνοι πληθύνονται, οὕτοι ἐλαττοῦνται, ἐπειδὴ αἱ θλίψεις καὶ οἱ κίνδυνοι ἀποκτείνουσι τὴν ἡδυσπάθειαν τῶν παθῶν, ἡ δὲ ἀνάπαυσις τρέφει καὶ αὔξει αὐτά.

Λοιπὸν σαφῶς ἐγνώσθη, ὅτι ὁ Θεὸς καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ ἐν ἀνάγκαις χαίρουσιν, ὁ δὲ διάβολος καὶ οἱ ἐργάται αὐτοῦ ἐν ἀναπαύσει. Εἰ δὲ ἐν θλίψεσι καὶ στενοχωρίαις τελειοῦνται αἱ ἐντολαὶ τοῦ Θεοῦ, ἡμεῖς δὲ ταύτας ἐξουδενώσαμεν, λοιπὸν αὐτοῦ τοῦ ἐντειλαμένου τῶν ἐντολῶν καταφρονεῖν μηχανώμεθα. Διὰ τὰ πάθη ἅπερ γεννῶνται ἐκ τῆς ἀναπαύσεως ἡμῶν καταργοῦμεν τὴν αἰτίαν τῆς ἀρετῆς, ἡγουν τὴν στένωσιν καὶ τὴν θλίψιν, καὶ κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἀναπαύσεως τῆς προσαγομένης ἡμῖν, κατὰ τοσοῦτον τόπον ποιοῦμεν τοῖς πάθεσιν ἐν ἡμῖν. Διότι ἐν σώματι στενοχωρουμένῳ οὐ δύνανται οἱ λογισμοὶ μετεωρηθῆναι εἰς τὰ μάταια.

Ὅταν δὲ τις ἐν χαρᾷ ὑπομένη τοὺς κόπους καὶ τὰς θλίψεις, καὶ τοὺς λογισμοὺς κραταιῶς χαλινῶσαι δύναται. Διότι αὐτοὶ οἱ λογισμοὶ ἀργοῦσιν ἐν κόποις. Ὅταν δὲ ὁ ἄνθρωπος μνημόνευσι τῶν πρώτων αὐτοῦ ἀμαρτιῶν καὶ κόλαση ἑαυτόν, τότε καὶ ὁ Θεὸς φροντίδα ποιεῖται τοῦ ἀναπαῦσαι αὐτόν. Διότι χαίρει ὁ Θεός, ὅτι αὐτὸς ἑαυτῷ τὸ ἐπιτίμιον δέδωκε διὰ τὴν παράβασιν τῆς ὁδοῦ τοῦ Θεοῦ, ὅπερ σημεῖον ἐστὶ τῆς μετανοίας. Καὶ ὅσον αὐτὸς πολλὰ βιάσεται τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, τοσοῦτον πληθύνεται ἐκ τοῦ Θεοῦ ἡ τιμὴ αὐτοῦ. Πᾶσα δὲ χαρὰ, ἣτις οὐκ ἔχει ἐξ ἀρετῆς τὴν αἰτίαν, ἡ τοιαύτη παραυτίκα κινήσεις ἐπιθυμιῶν ἐν τῷ εὐρηκότι αὐτὴν διεγείρει. Σύνες δὲ τοῦτο, ὅτι ἐπὶ πᾶσαν ἐπιθυμίαν ἐμπαθῆ, οὐκ ἐπὶ τὴν φυσικὴν τοῦτο εἰρήκαμεν.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἰρή δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΗ' - Περὶ ἀγρυπνίας τῶν νυκτῶν καὶ περὶ διαφόρων τρόπων τῆς ἐργασίας αὐτῆς

Ὅταν θέλησης στῆναι ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῆς ἀγρυπνίας σου συνεργοῦντος σοι τοῦ Θεοῦ, ποιήσον ὡς λέγω σοι. Κλῖνον σου τὰ γόνατα κατὰ τὸ ἔθος καὶ ἀνάστα, καὶ μὴ εὐθέως ἄρξῃ τῆς λειτουργίας σου, ἀλλ' ὅταν προσεύξῃ πρῶτον καὶ τελείωσης αὐτὴν καὶ σφράγισης τὴν καρδίαν σου καὶ τὰ μέλη σου ἐν τῷ ζωοποιῷ τύπῳ τοῦ σταυροῦ, στῆθι ὡς ἐν ῥοπῇ ὥρας σιωπῶν, ἕως ἂν ἀναπαυθῶσιν αἱ αἰσθήσεις σου καὶ οἱ λογισμοὶ σοῦ γαληνιάσωσι, καὶ μετὰ τοῦτο ὕψωσον τὴν θεωρίαν σου τὴν ἐσωτέραν πρὸς Κύριον καὶ πείσον αὐτὸν ἐν λύπῃ ἐνισχύσαι τὴν ἀσθένειάν σου καὶ γενέσθαι τὴν στιχολογίαν σου καὶ τὰς ἐννοίας τῆς καρδίας σοῦ εὐαρέστους τῷ θελήματι αὐτοῦ τῷ ἁγίῳ. Καὶ εἰπὲ ἡσύχως ἐν τῇ εὐχῇ τῆς καρδίας σοῦ οὕτω.

Εὐχή

Κύριε Ἰησοῦ ὁ Θεὸς μου, ὁ ἐπισκεπτόμενος τὴν κτίσιν σου, ᾧ δῆλα τὰ πάθη μου καὶ ἡ ἀσθένεια τῆς φύσεως ἡμῶν καὶ ἡ ἰσχύς του ἀντιπάλου ἡμῶν, σὺ αὐτὸς σκέπασόν με ἐκ τῆς κακίας αὐτοῦ. Διότι ἡ δύναμις αὐτοῦ κραταῖα καὶ ἡ φύσις ἡμῶν ταλαίπωρος καὶ ἡ δύναμις ἡμῶν ἀσθενής. Σὺ οὖν, ἀγαθέ, ὁ ἐπιστάμενος τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν, ὁ καὶ βαστάζων τὴν δυσκολίαν τῆς ἀδυναμίας ἡμῶν, φύλαξον με ἐκ τῆς ταραχῆς τῶν λογισμῶν καὶ τοῦ κατακλυσμοῦ τῶν παθῶν, καὶ ἄξιον ποίησον με ταύτης τῆς λειτουργίας τῆς ἀγίας, μήπως ἐν τοῖς πάθεσί μου φθείρω τὴν γλυκύτητα αὐτῆς καὶ εὐρεθῶ ἀναιδῆς ἐνώπιον σου καὶ τολμηρός.

Δεῖ δὲ ἡμᾶς ἐν πάσῃ ἐλευθερία πορεύεσθαι ἐν τῇ λειτουργίᾳ ἡμῶν, ἔξωθεν πάσης διανοίας νηπιώδους τεταραγμένης. Ἐὰν δὲ ἴδωμεν, ὅτι ὥρα οὐκ ἐστὶ πολλῇ καὶ ὀρθρίζωμεν πρὸ τοῦ τελειῶσαι ἡμᾶς, ἐάσωμεν ἐκουσίως ἐν γνώσει δόξαν μίαν ἢ καὶ δύο ἐκ τοῦ ἔθους, ἵνα μὴ γένηται τόπος τῇ ταραχῇ, ἀφανίσει τὴν γεῦσιν τῆς λειτουργίας ἡμῶν καὶ θολώσωμεν τοὺς ψαλμοὺς τῆς πρώτης ὥρας.

Ἐάν, ἠνίκα λειτουργεῖς, προσλαλήσῃ σοι καὶ ψιθυρίσῃ ὁ λογισμὸς λέγων σοι, *«Τάχυνον ὀλίγον καὶ πληθύνεσθαι τὸ ἔργον, καὶ ἐκλυτρώσῃ ταχέως»*, μὴ κανονίσῃς σεαυτὸν ἐὰν δὲ σφοδρότερος ὀχλῇ ἐν τούτῳ, στράφηθι εὐθέως εἰς τὰ ὀπίσω δόξαν μίαν ἢ ὅσον ἐθέλεις, καὶ ἕκαστον στίχον βαστάζοντα τὸν τρόπον τῆς εὐχῆς μετὰ κατανοήσεως στιχολόγησον αὐτὸν πολλὰς βολὰς καὶ ἐὰν πάλιν ταραξῇ σε ἢ σφίγξῃ κατὰ σου, ἄφες τὴν στιχολογίαν καὶ τοῦ τὸ γόνυ εἰς προσευχὴν καὶ εἰπὲ *«Ἐγὼ οὐ ῥήματα θέλω μετρηῆσαι, ἀλλὰ τὰς μονὰς καταφθάσαι. Ἐν πάσῃ γὰρ τρίβῳ μου, ἡ ὁδηγήσεις με ταχέως ἐγὼ ἐν αὐτῇ πορεύσομαι»*. Ἐκεῖνος ὁ λαὸς ὁ χωνεύσας τὸν μόσχον ἐν τῇ ἐρήμῳ, τεσσαράκοντα ἔτη ἐπορεύθησαν αὐτὴν διερχόμενοι, ἀνερχόμενοι καὶ κατερχόμενοι τὰ ὄρη καὶ τοὺς βουνούς, καὶ τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας οὐδὲ μακρόθεν ἐθεάσαντο.

Ἐὰν δὲ ὅταν ἀγρυπνῆς, ἡ στάσις νικήσῃ σε ἐκ τοῦ μήκους τῆς ἐκτάσεως καὶ ἀσθενήσῃς ἐκ τῆς ἀτονίας καὶ εἴπῃ σοι ὁ λογισμὸς, μᾶλλον δὲ ὁ κακομήχανος προσλαλήσῃ τῷ λογισμῷ, καθὼς καὶ τῷ ὄφει *«Τελειώσον, ἐπεὶ οὐ δύνασαι στηῆναι»*, εἰπὲ αὐτῷ, *«Οὐχ οὕτως, ἀλλὰ καθίσαιμι κάθισμα ἐν (καὶ αὐτὸ κρεῖττον τοῦ ὕπνου)»*. Καὶ ἐὰν ἡ γλῶσσα μου σιωπᾷ καὶ οὐ λέγῃ ψαλμόν, ἡ διάνοια μου δὲ ἀδολεσχῇ μετὰ τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ εὐχῇ καὶ τῇ ὁμιλίᾳ τῇ μετ' αὐτοῦ, ἡ ἐγρήγορσις ἐκ παντὸς τοῦ ὕπνου ὠφελιμωτέρα ἐστίν.

Οὐχὶ ἡ στάσις δὲ ὅλη ἡ ἀγρυπνία ἐστίν, οὐδὲ πάλιν ἡ στιχολογία τῶν ψαλμῶν μόνων, ἀλλ' ἐστίν:

α', ὁ ἐν ψαλμοῖς ἐκφέρων ὅλην τὴν νύκτα

β', καὶ ἐστὶν ὁ ἐν μετανοίᾳ καὶ εὐχαῖς κατανύξεως καὶ κατακλίσεσιν ἐπὶ τῆς γῆς

γ', καὶ ἔστιν ὁ ἐν κλαυθμῷ καὶ δάκρυσιν καὶ θρήνοις ἐπὶ τοῖς ἑαυτοῦ παραπτώμασιν.
Ἐρρέθη περὶ τίνος τῶν πρώτων ἡμῶν, ὅτι τεσσαράκοντα ἔτη εἰς λόγος ἦν ἡ εὐχή αὐτοῦ,
«Ἐγὼ ὡς ἄνθρωπος ἤμαρτον, σὺ δὲ ὡς Θεὸς συγχώρησον». Καὶ ἤκουον αὐτοῦ οἱ
πατέρες μελετῶντος τὸν στίχον ἐν λύπῃ ὅτι ἔκλαιε καὶ οὐχ ἡσύχαζε καὶ ἀντὶ τῆς
λειτουργίας ἦν αὐτῷ αὐτῇ ἡ εὐχή μόνη νυκτὸς καὶ ἡμέρας

δ' καὶ ἔστιν ὁ ὀλίγα ἑσπέρας στιχολογῶν, τὸ δὲ ὑπόλοιπον τῆς νυκτὸς διατριβῶν εἰς
τροπάρια

ε', καὶ ἔστιν ὁ εἰς δοξολογίαν καὶ ἀνάγνωσιν

στ', καὶ ἔστι πάλιν ὁ τιθεὶς ἑαυτῷ ὄρον μὴ κλῖναι γόνυ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, μεθ'
οὐ ἐπολέμει ὁ λογισμὸς τῆς πορνείας.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν δόξα καὶ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΚΘ' - Περὶ τῶν ὁδῶν τῶν πλησιάζειν τῷ Θεῷ ποιουσῶν καὶ φανερουμένων τῷ ἀνθρώπῳ ἐκ τῶν ἠδέων ἔργων τῆς νυκτερινῆς ἀγρυπνίας. Καὶ ὅτι οἱ ἐν τῇ διαγωγῇ ταύτῃ ἐργαζόμενοι μέλι τρέφονται πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῶν

Μὴ νομίσης, ᾧ ἄνθρωπε, ὅτι ἐν πάσῃ τῇ ἐργασίᾳ τῶν μοναχῶν ἔστι τις διαγωγή μείζων τῆς ἀγρυπνίας τῆς νυκτός. Ἀληθῶς, ἀδελφέ, καὶ μείζον ἔστι καὶ ἀναγκαιότατον τῷ ἐγκρατεῖ. Ἐὰν μὴ γένηται τῷ ἀσκητῇ σκορπισμὸς καὶ ταραχὴ ἐν τοῖς σωματικοῖς πράγμασι καὶ ἐν τῇ μερίμνῃ τῶν παρερχομένων, ἀλλὰ παρατηρήσῃται ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ κόσμου καὶ φύλαξῃ ἑαυτὸν μετὰ ἀγρυπνίας, τούτου ὡς διὰ πτερύγων πέταται ἡ διάνοια ἐν βραχεῖ καιρῷ καὶ ὑψωθήσεται πρὸς τὴν τερπνότητα τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δόξαν αὐτοῦ ταχέως καταστήσει, καὶ ἐν τῇ γνώσει τῇ ὑπὲρ ἀνθρωπίνην ἔννοιαν νήχεται διὰ τῆς ἐλαφρότητος καὶ κουφότητος αὐτῆς.

Μοναχὸν διαμένοντα ἐν τῇ ἀγρυπνίᾳ μετὰ διακρίσεως νοός, τοῦτον μὴ ἴδῃς ὡς σαρκοφόρον τάξεως γὰρ ἀγγελικῆς ὡς ἀληθῶς τοῦτο τὸ ἔργον. Ἀδύνατον γὰρ τοὺς ἐν τῇ διαγωγῇ ταύτῃ διαπαντὸς πολιτευόμενους ἄνευ χαρισμάτων μεγάλων παρὰ Θεοῦ ἀφεθῆναι διὰ τὴν νῆσιν αὐτῶν καὶ ἐγρήγορσιν τῆς καρδίας, καὶ διὰ τὴν ἐμμέριμον διαγωγὴν τῶν λογισμῶν αὐτῶν πρὸς αὐτόν. Ψυχὴ ἡ ἐν τῇ διαγωγῇ ταύτης τῆς ἀγρυπνίας κοπιῶσα καὶ διαπρέπουσα ὀφθαλμοὺς χερουβικοὺς ἔξει, τοῦ διαπαντὸς ἀτενίζειν καὶ κατοπτεῦειν τὴν ἐπουράνιον θεωρίαν.

Ἐγὼ μὲν οἶμαι ἀδύνατον εἶναι, τὸν μετὰ γνώσεως καὶ διακρίσεως ἐκλεξάμενον ἑαυτῷ τοῦτον τὸν κόπον τὸν μέγαν καὶ θεῖον καὶ τὸ βάρος τοῦτο προειρησάμενον βαστάσαι, μὴ ἀγωνίσασθαι ἐν τούτῳ τῷ δεδοξασμένῳ μέρει, ᾧ ἐξελέξατο, καὶ ἐν ἡμέρᾳ διαφυλάξαι ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς ταραχῆς τῶν συντυχιῶν καὶ τῆς τῶν ἔργων μερίμνης, ἵνα μὴ κενὸς γένηται ἀπὸ τῆς ἐπικαρπίας τῆς θαυμαστῆς καὶ τῆς μεγάλης τρυφῆς, τῆς προσδοκώμενης τρυγηθῆναι ἐξ αὐτῆς. Ὁ μέντοι ἀμελῶν τούτου, θαρρῶ λέγειν, ὅτι ἀγονεῖ τίνος χάριν κοπιᾷ καὶ τοῦ ὕπνου ἀπέχεται, καὶ ἐν τῇ στιχολογίᾳ τῇ πολλῇ καὶ τῷ μόχθῳ τῆς γλώττης καὶ τῇ ὀλονυκτίῳ στάσει κακοπαθεῖ, μὴ ἔχων τὸν νοῦν αὐτοῦ ἐν τῇ ψαλμωδίᾳ αὐτοῦ καὶ τῇ προσευχῇ, ἀλλ' ὡς ἀπὸ συνήθειας ἀγόμενος κοπιᾷ ἀδιακρίτως. Καὶ εἰ μὴ ταῦτα οὕτως ἔστιν, ὡς ἔφην, πῶς ἂν ἐστέρηται τοῦ θερίζειν ἀπὸ τοῦ διηνεκοῦς σπέρματος αὐτοῦ, τοῦ ἐν τῷ κόπῳ, τὰς μεγίστας εὐεργεσίας καὶ ἐπικαρπίας; Εἰ γὰρ ἀντὶ τούτων τῶν φροντίδων ἐξησχόλει ἑαυτὸν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν θείων Γραφῶν, τὴν ἐνδυναμοῦσαν τὸν νοῦν, καὶ μάλιστα οὔσαν ἀρδεῖαν τῆς προσευχῆς καὶ βοηθοῦσαν εἰς τὴν ἀγρυπνίαν, καὶ ταύτης μὲν ὁμόζυγον, φῶς δὲ τῆς διανοίας ὑπάρχουσαν, εὔρεν ἂν αὐτὴν ὁδηγὸν εἰς τὴν εὐθεῖαν τρίβον καὶ σπερματικὴν τῆς ὕλης τῆς θεωρίας ἐν τῇ προσευχῇ, τὴν δεσμεύουσαν τὰς ἐνθυμήσεις ἀπὸ τοῦ μετεωρισμοῦ, τοῦ μὴ ῥέμβεσθαι καὶ νέμεσθαι ἐν τοῖς ματαίοις καὶ

σπείρουσαν τὴν μνήμην τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ψυχῇ ἀδιαλείπτως καὶ τὰς ὁδοὺς τῶν ἁγίων τῶν εὐαρεστησάντων αὐτῶ, τὴν ἐμποιοῦσαν τὸν νοῦν κτήσασθαι λεπτότητα καὶ σοφίαν, εὔρεν ἂν πέπειρον τὸν καρπὸν τῶν τοιούτων ἐργασιῶν.

Τίνος οὖν ἕνεκεν, ὦ ἄνθρωπε, οὕτως ἀδιακρίτως διοικεῖς τὰ κατὰ σεαυτὸν; Ὅτι νυκτὸς μὲν παννύχιον στάσιν ἐπιτελεῖς καὶ καταπονεῖς σεαυτὸν ἐν ταῖς ψαλμωδίαις καὶ ὕμνωδίαις καὶ δεήσεσι, βαρὺ δὲ σοι καὶ οὐ μικρὸν φαίνεται, διὰ βραχυτάτης ἐπιμελείας τῆς ἡμέρας καταξιοθῆναι τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, χάριν τῆς σῆς κακοπαθείας ἐν τοῖς ἑτέροις. Τίνος χάριν καταπονεῖς σεαυτὸν καὶ νυκτὸς μὲν σπείρεις, ἡμέρας δὲ πετάζεις τὸν κόπον σου, καὶ εὐρίσκη ἄκαρπος καὶ σκορπίζεις τὴν ἐγρήγορσιν καὶ νῆψιν καὶ θέρμην, ἣν ἐκτήσω, καὶ ἀπολύεις τὸν κόπον σοῦ μάτην ἐν ταῖς ταραχώδεσιν ὁμιλίαις τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν πραγμάτων, ἄνευ τινὸς εὐλόγου προφάσεως; Εἰ γὰρ τῇ νυκτερινῇ μελέτῃ ἀκόλουθον ἐποίεις τὴν ἡμερινὴν γεωργίαν καὶ τὴν θέρμην τῆς καρδιακῆς ὁμιλίας, καὶ μὴ διάστασιν ἐν τῷ μέσῳ ἐτίθεις, ἐν ὀλίγῳ καιρῷ συμπλακῆναι τῷ στήθει τοῦ Ἰησοῦ εἶχες. Ἄλλ' ἐντεῦθεν φανερὸν ἐστίν, ὅτι ἀδιακρίτως πολιτεύῃ καὶ οὐκ οἶδας τίνος χάριν χρὴ τοὺς μοναχοὺς ἐγρηγορέναι.

Σὺ μὲν νομίζεις, ὅτι χάριν τοῦ κοπιᾶν σε καὶ μόνον τέθινται ταῦτα καὶ οὐ δι ἕτερον τι τικτόμενον ἐκ τούτων, ὃ δὲ καταξιοθῆς ὑπὸ τῆς χάριτος μαθεῖν, χάριν ποίας ἐλπίδος ἀνθίστανται οἱ ἀγωνισταὶ τῷ ὕπνῳ καὶ ἐκβιάζονται τὴν φύσιν καὶ διὰ τῆς ἐγρηγόρσεως τῶν σωμάτων αὐτῶν καὶ τῶν ἐνθυμήσεων προσφέρουσι τὰς ἐντεῦξεις αὐτῶν καθ' ἐκάστην νύκτα, ἐκεῖνος ἐπίσταται τὴν δύναμιν, τὴν γινομένην ἀπὸ τῆς ἡμερινῆς φυλακῆς καὶ ὁποῖαν βοήθειαν δίδωσι τῷ νῷ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ τῆς νυκτὸς καὶ ποῖαν ἐξουσίαν κατὰ τῶν λογισμῶν λαμβάνει καὶ ποῖαν καθαρότητα καὶ σύννοιαν, καὶ πῶς ὁ ἐσμὸς τῶν ἀρετῶν ἀβιάστως καὶ ἀμάχως αὐτῷ χαρίζεται καὶ μετὰ ἐλευθερίας ποιεῖ ἐννοῆσαι τὴν εὐγένειαν τῶν λογισμῶν.

Ἐγὼ δὲ λέγω, ὅτι, ἐὰν τὸ σῶμα ἀτόνηση διὰ τὴν ἀσθένειαν αὐτοῦ καὶ μὴ δυνηθῆ νηστεῦσαι, δύναται καὶ μόνη τῇ ἀγρυπνίᾳ κτήσασθαι ὁ νοῦς τὴν κατάστασιν τῆς ψυχῆς καὶ δοῦναι τῇ καρδίᾳ νόησιν, τοῦ καταμαθεῖν τὴν δύναμιν τὴν πνευματικὴν, μόνον ἐὰν μὴ γένηται αὐτῷ ἀφανισμὸς ἐκ τοῦ πλατυσμοῦ τῶν ἡμερινῶν αἰτιῶν.

Διὸ παρακαλῶ σὲ τὸν ἐφιέμενον κτήσασθαι νοῦν νηφάλιον πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἐπίγνωσιν τῆς καινῆς ζωῆς, ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ σου μὴ ἀμελήσης τῆς ἀγρυπνίας τὴν πολιτείαν διότι ἐξ αὐτῆς ἀνοίγονται σοι οἱ ὀφθαλμοὶ εἰς τὸ ἰδεῖν πᾶσαν τὴν δόξαν τῆς πολιτείας καὶ τὴν δύναμιν τῆς ὁδοῦ τῆς δικαιοσύνης.

Ἐὰν δὲ γένηται σοι πάλιν, ὅπερ μὴ γένοιτο, λογισμὸς χαινότητος καὶ ἐμφωλεύση σοι τυχὸν ἐκ πείρας τοῦ ἀντιλήπτορος σου, τοῦ συνήθως σε παραχωροῦντος ἀλλοιωθῆναι ἐν τοῖς τοιούτοις, εἴτε ἐν θερμότητι εἴτε ἐν ψυχρότητι, ἢ ἐξ αἰτίας τινὸς ἢ ἀσθενείας σώματος, ἢ διὰ τὸ μὴ δύνασθαι σε ὑπομεῖναι τὸν κόπον τῆς συνήθως παρὰ σοῦ γινομένης πολλῆς ψαλμωδίας καὶ τῆς εὐτόνου εὐχῆς καὶ τῆς πολλῆς γονυκλισίας, ἃ

105 - Ἰσαὰκ Σύρου

εἴωθες ἀεὶ ἐκτελεῖν, παρακαλῶ σε ἐν ἀγάπῃ, ἐὰν καταληφθῆς ἐκ τούτων καὶ μὴ δυνηθῆς αὐτὰ διαπράξασθαι, κἂν καθήμενος γρηγόρησον καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ πρόσευξαι καὶ μὴ ὑπνώσης, καὶ πάση μηχανῇ διεξάγαγε τὴν νύκτα καθήμενος καὶ διαλογιζόμενος ἐννοίας ἀγαθᾶς. Καὶ μὴ σκλήρυνεις τὴν καρδίαν σου καὶ σκοτώσης αὐτὴν ἐν τῷ ὑπνῷ, καὶ πάλιν ἤξει σοὶ διὰ τῆς χάριτος ἢ πρώτη ἐκείνη θερμὴ καὶ ἡ ἐλαφρότης καὶ ἡ δύναμις, καὶ σκιρτήσας χαρῆση εὐχάριστων τῷ Θεῷ.

Ἡ γὰρ ψυχρότης καὶ τὸ τοιοῦτον βάρος, πρὸς πείραν καὶ δοκιμὴν παραχωρεῖται τῷ ἀνθρώπῳ. Καὶ ἐὰν διεγείρῃ ἑαυτὸν μετὰ θερμότητος καὶ ἐκτίναξῃ αὐτὰ ἀφ' ἑαυτοῦ μικρὸν ἀναγκασθεὶς, τηνικαῦτα πλησιάζει αὐτῷ ἡ χάρις, ὥσπερ ἦν, καὶ ἔρχεται αὐτῷ ἄλλη δύναμις, ἔχουσα πᾶν ἀγαθὸν ἐν ἑαυτῇ κεκρυμμένον καὶ τὰ εἶδη τῆς ἀντιλήψεως. Καὶ θαυμάσει ἐκπληττόμενος ὁ ἄνθρωπος, μνημονεύων τοῦ προτέρου βάρους καὶ τῆς ἐπελθούσης ἐλαφρότητος καὶ δυνάμεως, καὶ τὴν διαφορὰν καὶ ἐλαφρότητα ἐννοῶν, καὶ πῶς αἰφνιδίως τοιαύτην ἐδέξατο ἀλλοίωσιν. Καὶ ἔκτοτε σοφίζεται, ἵνα, ἐὰν ἐπέλθῃ αὐτῷ τοιοῦτον βάρος, γνωρίσει αὐτὸ ἐκ τῆς πρώτης αὐτοῦ πείρας. Ἐὰν γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ καιρῷ μὴ ἀγωνίσῃται ὁ ἄνθρωπος, ταύτην τὴν πείραν οὐ δύναται κτήσασθαι. Ὅρᾳς πόσον σοφίζεται ὁ ἄνθρωπος, ὅταν ἐξυπνίσῃ ἑαυτὸν μικρὸν καὶ ὑπομείνῃ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πολέμου; Μόνον εἰμὴ ἡ φύσις τοῦ σώματος ἐξησθένησε, καὶ οὐκ ἐστὶ συμφέρον πολεμῆσαι τὴν φύσιν ἐν μέντοι τοῖς λοιποῖς καλὸν ἐστὶ τὸ ἀναγκάσαι τινὰ ἑαυτὸν ἐν πᾶσι τοῖς ὠφελούσιν αὐτόν.

Ἡ διηνεκῆς γοῦν ἡσυχία ἢ μετὰ ἀναγνώσεως καὶ ἢ σύμμετρος τῶν βρωμάτων μετάληψις καὶ ἡ ἀγρυπνία ταχέως τὴν διάνοιαν ἐξυπνίζουσιν εἰς ἐκπληξιν τῶν πραγμάτων, ἐὰν μὴ γένηται τις αἰτία λύουσα τὴν ἡσυχίαν. Αἱ ἐννοιαὶ αἰ κινούμεναι τοῖς ἡσυχάζουσιν αὐτομάτως χωρὶς σκέψεως ποιοῦσιν ἀμφοτέρους τοὺς ὀφθαλμοὺς δίκην κολυμβήθρας βαπτισμοῦ ἐν τοῖς χεομένοις δάκρυσιν καὶ τὰς παρειᾶς βάπτουσι τῷ πλήθει ἑαυτῶν.

Ὅταν δι' ἐγκράτειας δαμασθῆς σου τὸ σῶμα καὶ ἀγρυπνίας καὶ τῆ προσοχῆς τῆς ἡσυχίας καὶ αἰσθάνῃ τοῦ σώματος σου τῇ ὀξύτητι τοῦ πάθους τῆς πορνείας ἔξωθεν τῆς φυσικῆς κινήσεως γινομένου, γίνωσκε ὅτι ἀπὸ λογισμῶν ὑπερηφανίας ἐπειράθης. Καὶ μῖξον τῇ τροφῇ σου σποδὸν καὶ προσκόλλησον τῇ γῆ τὴν σὴν γαστέρα καὶ ἐξερεύνησον τὶ ἐνενόησας καὶ μάθε τὴν ἀλλοίωσιν τῆς φύσεως σου καὶ τὰ παρὰ φύσιν σου ἔργα, καὶ ἴσως ἐλέησει σε ὁ Θεὸς καὶ ἐξαποστείλει σοὶ φῶς τοῦ μαθεῖν ταπεινωθῆναι, ἵνα μὴ αὐξηθῆς ἢ κακία σου.

Μὴ οὖν παυσώμεθα ἀγωνιζόμενοι καὶ σπουδάζοντες, ἕως ἂν ἐν ἡμῖν μετάνοιαν ἴδωμεν καὶ εὐρωμεν τὴν ταπείνωσιν καὶ ἐπαναπαύσεται ἡ καρδία ἡμῶν ἐν τῷ Θεῷ.

Ἦ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Α' - Περὶ Εὐχαριστίας Θεοῦ ἐν ᾧ καὶ κατηχήσεις κεφαλαιώδεις

Ἡ εὐχαριστία τοῦ λαμβάνοντος ἐρεθίζει τὸν δίδοντα τοῦ δοῦναι δωρήματα μείζονα τῶν προτέρων. Ὁ μὴ εὐχαριστῶν ἐπὶ τοῖς μικροτέροις, καὶ ἐπὶ τοῖς μείζοσι ψεύστης ἐστὶ καὶ ἄδικος.

Ὁ ἀσθενῶν καὶ γινώσκων τὴν ἀρρώστιαν αὐτοῦ, ζητεῖν ὀφείλει τὴν ἰατρείαν, ὁ δὲ ὁμολογῶν τὸν πόνον αὐτοῦ, ἐγγίζει τῇ θεραπείᾳ αὐτοῦ καὶ εὐκόλως εὐρήσει αὐτήν. Σκληρὰ καρδία πληθύνονται οἱ πόνοι αὐτῆς καὶ τοῦ ἀρρώστου τοῦ τῷ ἰατρῷ ἀντιτασσομένου ἢ κόλασις αὐτοῦ περισσεύεται.

Οὐκ ἔστιν ἀμαρτία ἀσυγχώρητος, εἰ μὴ ἡ ἀμετανόητος, οὐδὲ δώρημα διαμένει χωρὶς προσθήκης, εἰ μὴ τὸ στερούμενον εὐχαριστίας. Τοῦ ἄφρονος τὸ μέρος μικρὸν ἐστὶν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ.

Μνημόνευε ἀεὶ τῶν ὑπερεχόντων σου τῇ ἀρετῇ, τοῦ ἰδεῖν σεαυτὸν λειπόμενον τοῦ μέτρου αὐτῶν διαπαντός, καὶ γενοῦ κατανοῶν ἀεὶ τὰς ἰσχυροτέρας θλίψεις τῶν τεθλιμμένων καὶ κεκακωμένων, ὅπως τὴν προσήκουσαν εὐχαριστίαν ἀποδώσης ὑπὲρ τῶν μικρῶν καὶ εὐτελῶν τῶν παρὰ σοὶ εὐρισκομένων καὶ δυνηθῆς μετὰ χαρᾶς ὑπομεῖναι αὐτάς.

Ἐν τῷ καιρῷ τῆς σῆς ἥττης καὶ χαννότητος καὶ ὀκνηρίας, δεδεμένος ᾧν καὶ κατεχόμενος ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ ἐν ἐπιπονωτέρα ταλαιπωρία καὶ μοχθηρῷ ἔργῳ τῆς ἀμαρτίας, ἐννόησον ἐν τῇ καρδίᾳ σου τὸν πρότερον καιρὸν τῆς σπουδῆς σου καὶ πῶς ἦσθα φροντίζων ἕως καὶ τῶν λεπτότερων, καὶ τὸν ἀγῶνα ὃν ἐπεδείκνυες, καὶ πῶς ἐν ζήλῳ ἦς κινούμενος ἐξ ἐναντίας τῶν κωλύσαι θελόντων τὴν ὁδοιπορίαν σου. Πρὸς τούτοις δὲ λογίζου καὶ τοὺς στεναγμούς, οὓς ὑπὲρ τῶν ἐλαττωμάτων ἐστέναζες τῶν προσγινομένων σοὶ ἐκ τῆς ἀμελείας σου καὶ πῶς ἐν πᾶσι τούτοις τὸν στέφανον τῆς νίκης ἐλάμβανες. Καὶ γὰρ ἐν ταῖς τοιαύταις καὶ τηλικαύταις μνήμαις ἐξυπνίζεται ἡ ψυχὴ σου ὡς ἀπὸ βάθους καὶ ἐνδύεται τὴν φλόγα τοῦ ζήλου, καὶ ὡς ἐκ νεκρῶν ἀνίσταται ἐκ τοῦ ποντισμοῦ αὐτῆς καὶ ὑψοῦται καὶ στρέφεται εἰς τὴν ἀρχαίαν τάξιν αὐτῆς, διὰ θερμοῦ ἀγῶνος ἐξ ἐναντίας τοῦ διαβόλου καὶ τῆς ἀμαρτίας.

Μνήσθητι τῆς πτώσεως τῶν δυνατῶν, καὶ ταπεινοῦσαι ἐν ταῖς ἀρεταῖς σου. Μνημόνευε τῶν σκληρῶν παραπτωμάτων τῶν πάλαι παραπεσόντων καὶ μεταγνόντων, καὶ τοῦ ὕψους καὶ τῆς τιμῆς, ἧς μετὰ ταῦτα ἠξιώθησαν, καὶ λήψη θάρσος ἐν τῇ μετανοίᾳ σου.

Καταδίωξον σεαυτόν, καὶ καταδιωχθήσεται ὁ ἐχθρὸς σου ἀπὸ τῆς ἐγγύτητός σου. Εἰρήνευσον ἐν σεαυτῷ, καὶ εἰρηγεύσει σοὶ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ.

Σπούδασον εἰσελθεῖν εἰς τὸ ταμεῖον τὸ ἔνδοθεν σου, καὶ ὄψει τὸ ταμεῖον τὸ οὐράνιον ἐν γὰρ ἐστὶ τοῦτο κάκεινο, καὶ ἐν μιᾷ εἰσόδῳ θεωρεῖς τὰ ἀμφότερα. Ἡ κλίμαξ τῆς βασιλείας ἐκείνης ἔνδοθεν σου ἐστὶ, κεκρυμμένη ἐν τῇ ψυχῇ σου. Βάπτισον σεαυτὸν ἐν ἑαυτῷ ἐκ τῆς ἀμαρτίας, καὶ εὐρήσεις ἐκεῖ ἀναβάσεις, ἐν αἷς ἀναβαίνειν δυνήση.

Ἡ Γραφή οὐκ ἐξηγήσατο ἡμῖν, τί εἴσι τὰ πράγματα τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, πῶς δὲ τὴν αἴσθησιν τῆς τρυφῆς αὐτῶν δεξόμεθα ἐντεῦθεν, δίχα τῆς φυσικῆς ἀλλοιώσεως καὶ τῆς ἐξόδου τοῦ κόσμου τούτου, εὐκόλως ἐδίδαξεν ἡμᾶς εἰ καὶ ἐν ὀνόματι ποθεινῶν πραγμάτων καὶ ἐνδόξων, τῶν παρ ἡμῖν ἡδέων καὶ ἐντιμῶν, ἔθηκεν ἡμῖν, πρὸς τὸ ἐρεθίσαι ἡμᾶς εἰς τὸν πόθον αὐτῶν, ἐν τῷ λέγειν, «*Ἄ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὐκ ἤκουσε*», καὶ τὰ ἐξῆς ἀνήγγειλε δὲ ἡμῖν ἐν τούτῳ, ὅτι τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ ἀκατάληπτα εἰσὶ καὶ οὐκ ἔχουσιν ὁμοιότητα τίνος τῶν ἐνταῦθα.

Ἡ πνευματικὴ τρυφή οὐκ ἐστὶν ἡ χρεία τῶν πραγμάτων τῶν ὑποστατικῶς ἔξωθεν τῆς ψυχῆς τῶν λαμβανόντων εὐρισκομένη. Εἰ δὲ μή, τὸ «*ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἐνδοθεν ὑμῶν ἐστὶ*», καὶ τό, «*ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου*», λοιπὸν, ὕλην πραγμάτων αἰσθητῶν ἡμεῖς ἐκτησάμεθα ἐνδοθεν ἡμῶν πρὸς ἀρράβωνα τῆς τρυφῆς τῆς ἐν αὐτοῖς. Ἀναγκαῖον γὰρ ἐστὶν ὅμοιον εἶναι τοῦ κτήματος τῷ ἀρράβωνι καὶ τὸ ὄλικόν τῷ μέρει. Καὶ τὸ «*ὡς ἐν ἐσόπτρῳ*», εἰ καὶ οὐκ ὑποστατικῶς δεικνύει, ἀλλὰ πάντως κτήμα ὁμοιώσεως δηλοῖ. Ἐὰν δὲ ὡς ἀληθῆς μαρτυρία τῶν ἐρμηνεύσαντων τὰς Γραφάς, ὅτι αὐτῇ ἡ αἴσθησις ἐνέργεια νοερὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐστὶ, καὶ αὕτη λοιπὸν μέρος ἐστὶν ἐκείνου τοῦ ὅλου.

Φιλάρετος ἐστίν, οὐχ ὁ ποιῶν τὰ καλὰ ἀγωνιστικῶς, ἀλλ' ὁ ὑποδεχόμενος τὰ ἀκολουθοῦντα κακὰ μετὰ χαρᾶς. Οὐκ ἐστὶ μέγα τὸ ὑπομεῖναι τίνα θλίψεις τὰς ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς, ὡς τὸ μὴ ἀπορήσαι τὸν νοῦν ἐν τῇ ἐκλογῇ τοῦ ἀγαθοῦ θελήματος αὐτοῦ, ἐν τῇ κολακείᾳ τοῦ γαργαλισμοῦ.

Πᾶσα μεταμέλεια γινομένη μετὰ τὴν τοῦ αὐτεξουσίου ἀφαίρεσιν οὔτε χαρὰ βρῦει ἐν αὐτῇ οὔτε ψηφίζεται πρὸς ἀμοιβὴν τῶν κτησαμένων αὐτήν.

Σκέπασον τὸν πταίοντα, ὅταν οὐκ ἔχῃς ζημίαν ἐξ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸν μὲν θαρρῆν παρασκευάζεις, σὲ δὲ βαστάζει τὸ ἔλεος τοῦ Δεσπότη σου. Στήριξον τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τοὺς λελυπημένους τῇ καρδίᾳ τῷ λόγῳ καὶ ὅσον ἡ χεὶρ σου εὐπορεῖ, καὶ ὑποστηρίξει σὲ ἡ δεξιὰ ἢ βαστάζουσα τὰ πάντα. Γίνου κοινωνὸς μετὰ τῶν τῇ καρδίᾳ λελυπημένων, ἐν τῷ πόνῳ τῆς προσευχῆς καὶ τῇ συνοχῇ τῆς καρδίας σου, καὶ ἀνοίγεται ἔμπροσθεν τῶν αἰτημάτων σου πηγὴ ἐλέους.

Κοπίασον σεαυτὸν ἐν ταῖς λιταῖς ἀεὶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ἐν καρδίᾳ βασταζούσῃ λογισμὸν καθαρὸν, πεπληρωμένον κατανύξεως, καὶ ὁ Θεὸς φυλάττει τὴν διάνοιάν σου ἐκ τῶν ἀκαθάρτων τὲ καὶ ῥυπαρῶν λογισμῶν, ἵνα μὴ ἡ ὁδὸς τοῦ Θεοῦ ἐνυβρισθῇ ἐν σοί. Σχόλασον σεαυτὸν διαπαντὸς ἐν τῇ μελέτῃ τῆς ἀναγνώσεως τῶν θείων Γραφῶν, ἐν ἀκριβεῖ κατανοήσει, ἵνα μὴ προφάσει τῆς ἀργίας τοῦ νοῦ μολυνθῇ ἡ ὄρασις σου ἐν

108 - Ἰσαὰκ Σύρου

ἀκολάστοις ἀλλοτρίοις μολυσμοῖς. Μὴ θέλησης πειράσαι τὴν διάνοιάν σου ἐν ἀκολάστοις λογισμοῖς ἢ προσώποις τοῖς πειράζουσί σε, ἠνίκα νομίζεις μὴ ἠττηθῆναι ὑπ’ αὐτῶν. Διότι οἱ σοφοὶ ἐν τούτῳ τρόπῳ ἐσκοτίσθησαν καὶ ἐμωράνθησαν. Μὴ ταμιεύσης τὴν φλόγα ἐν τῷ κόλπῳ σου ἄνευ ἰσχυρότερων θλίψεων τῆς σαρκὸς σου. Δύσκολον ἐστὶ τὴν νεότητα χωρὶς γυμνασίας δεσμευθῆναι ὑπὸ τὸν ζυγὸν τοῦ ἀγιασμοῦ.

Ἡ ἀρχὴ τοῦ σκοτασμοῦ τοῦ νοῦ (ἠνίκα ὁράται τὸ σημεῖον αὐτοῦ ἐν τῇ ψυχῇ) ἐν πρώτοις εἰς τὴν ὀκνηρίαν τῆς λειτουργίας καὶ τῆς προσευχῆς. Ἄλλη γὰρ ὁδὸς τῆς πλάνης τῆς ψυχῆς οὐκ ἐστίν, εἰ μὴ πρῶτον ἐκεῖθεν ἐκπέση ἠνίκα γὰρ βοηθείας τοῦ Θεοῦ στερηθῆ, εὐχερῶς ὑποπίπτει εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀντιπάλων αὐτῆς. Καὶ ἄλλο ὅταν ἡ ψυχὴ πάλιν ἀμέριμος γένηται ἐκ τῶν τῆς ἀρετῆς ἔργων, πάντως εἰς τὰ ἐναντία τούτων διασύρεται. Ἡ μετάβασις ἐκ ποίου πλαγίου γίνεται, ἀρχὴ ἐστὶ τοῦ ἐξ ἐναντίας μέρους. Σὺ πράξε τὰ τῆς ἀρετῆς καὶ τὰ τῆς ψυχῆς, καὶ μὴ φροντίσης τῶν ματαίων. Δεῖξον τὴν ἀσθένειάν σου ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ διαπαντός, καὶ οὐ μὴ δοκιμασθῆς ὑπὸ τῶν ἀλλότριων, ὅποταν μονωθῆς ἀπὸ τοῦ ἀντιλήπτορος σου.

Ἡ πρᾶξις τοῦ σταυροῦ διπλῆ ἐστὶ, καὶ τοῦτο πρὸς τὸ διπλοῦν τῆς φύσεως, τὸ διαιρούμενον εἰς δύο μέρη. Καὶ ἡ μὲν πρὸς τὸ ὑπομεῖναι τὰς θλίψεις τῆς σαρκὸς, τὰς πληρουμένας τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ θυμικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς, ἐστὶ, καὶ καλεῖται πρᾶξις, ἡ δὲ ἐν τῇ λεπτῇ ἐργασία τοῦ νοῦ καὶ ἐν τῇ θεῖα εὐρίσκεται ἀδολεσχία, ἔτι δὲ καὶ ἐν τῇ διαμονῇ τῆς προσευχῆς, καὶ εἰς τὰ ἐξῆς, ἥτις διαπράττεται ἐν τῷ ἐπιθυμητικῷ μέρει, καὶ καλεῖται θεωρία. Καὶ ἡ μία μὲν, ἡγουν ἡ πρᾶξις, τὸ παθητικὸν μέρος τῆς ψυχῆς καθαρίζει ἐν τῇ δυνάμει τοῦ ζήλου, ἡ δ’ ἄλλη τὴν ἐνεργεῖαν τῆς ἀγάπης τῆς ψυχῆς, ἥτις ἐστὶν ἐπιπόθησις φυσικὴ, ἥτις διωλίζει τὸ νοητὸν μέρος τῆς ψυχῆς. Ἐκαστος οὖν πρὸ τῆς τελείας γυμνασίας ἐν τῷ πρώτῳ μέρει διαβαίνων πρὸς ἐκείνην τὴν δευτέραν διὰ τὴν ἡδονὴν αὐτῆς ἐρωτικῶς, ἵνα μὴ λέγω ἐξ ὀκνηρίας, ἢ ὀργῇ ἐπέρχεται αὐτῷ, διὰ τὸ μὴ νεκρῶσαι πρῶτον τὰ μέλη αὐτοῦ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τουτέστι τὸ ἰάσασθαι τὴν ἀσθένειαν τῶν λογισμῶν ἐν τῇ ὑπομονῇ τῆς ἐργασίας τῆς ὑβρεως τοῦ σταυροῦ ἐτόλμησε γὰρ τοῦ φαντασθῆναι ἐν τῷ νοί αὐτοῦ τὴν δόξαν τοῦ σταυροῦ. Τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἀγίων ὅτι πρὸ τοῦ ἡσυχάσαι τὰ αἰσθητήρια ἀπὸ τῆς ἀσθενείας, εἰ βουληθῆ ὁ νοῦς ἀναβῆναι ἐπὶ τὸν σταυρόν, ἢ ὀργῇ τοῦ Θεοῦ ἔρχεται ἐπ’ αὐτόν.

Ἡ ἀνάβασις ἡ ἐπιφέρουσα τὴν ὀργὴν τοῦ σταυροῦ, οὐχὶ τῷ πρώτῳ μέρει τῆς ὑπομονῆς τῶν θλίψεων, ἥτις ἐστὶ σταύρωσις τῆς σαρκὸς, ἀλλὰ τὸ ἀνελθεῖν εἰς τὴν θεωρίαν, ἥτις ἐστὶ δεύτερον μέρος τὸ μετὰ τὴν ἴασιν τῆς ψυχῆς γινόμενον. Οὕτινος ἡ διάνοια μεμολυσμένη ἐν τοῖς τῆς ἀτιμίας πάθεσι καὶ τρέχει τοῦ φαντασθῆναι ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ τὰς φαντασίας τῶν λογισμῶν, ἐπιτιμίῳ ἐπιστομίζεται, διὰ τὸ μὴ πρότερον καθαρεῦσαι τὴν διάνοιαν ἐν θλίψεσι καὶ ὑποτάξαι τὰς ἐπιθυμίας τῆς σαρκὸς, ἀλλ’ ἐκ τῆς ἀκοῆς τῶν ὧτων καὶ τοῦ μέλανος τῶν γραμμάτων ἔδραμε κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ, τοῦ πορευθῆναι ἐν ὁδῷ πεπληρωμένη γνόφων καὶ αὐτὸς τυφλὸς τοῖς ὄμμασι. Καὶ γὰρ οἱ τῇ ὁράσει ὑγιαίνοντες καὶ πεπληρωμένοι φωτὸς καὶ κεκτημένοι ὁδηγοὺς τῆς χάριτος, καὶ

αὐτοὶ ἐκ κινδύνῳ εἰσὶ νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ἠνίκα οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν πεπληρωμένοι δακρύων καὶ ἐν τῇ προσευχῇ καὶ τῷ κλαυθμῷ ἐξυπηρετώσιν ὅλην τὴν ἡμέραν, κἂν τῇ νυκτί, διὰ τὴν πτόησιν τῆς ὁδοιπορίας καὶ διὰ τοὺς κρημνοὺς τοὺς ἰσχυρότερους τοὺς ἀπαντῶντας αὐτοῖς, καὶ τὰ σχήματα τῆς ἀληθείας τὰ εὕρισκόμενα μεμιγμένα μετὰ τῶν ὑποκρινομένων σχημάτων.

Τὰ τοῦ Θεοῦ, φησὶν, ἀφ' ἑαυτῷ ἔρχονται, σοῦ μὴ αἰσθανομένου. Ναί, ἀλλ' ἐὰν ὁ τόπος καθαρὸς καὶ οὐ ρυπαρὸς. Ἐὰν δὲ μὴ ἡ κόρη τοῦ ὀφθαλμοῦ τῆς ψυχῆς σου καθαρὰ ἦ, μὴ τολμήσης ἀτενίσαι εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ ἡλίου, ἵνα μὴ στερηθῆς καὶ αὐτῆς τῆς μικρᾶς ἀγῆς, ἣτις ἐστὶν ἡ ἀπλῆ πίστις καὶ ἡ ταπείνωσις καὶ ἡ ἐξομολόγησις ἡ καρδιακὴ, καὶ τὰ μικρὰ ἔργα τὰ κατὰ τὴν δύναμίν σου, καὶ ἀπορριφήση ἐν ἐνὶ χώρῳ τῶν νοητῶν, ὃς ἐστὶ τὸ ἐξώτερον σκότος, τὸ ἐξωθεν τοῦ Θεοῦ, τύπον φέρον τοῦ ἄδου, ὡς ἐκεῖνος ὁ ἀναισχυνητήσας εἰσελθεῖν εἰς τὸν γάμον ἐν ρυπαροῖς ἱματίοις.

Ἐκ τῶν καμάτων καὶ τῆς φυλακῆς βρῦει ἡ καθαρότης τῶν λογισμῶν, καὶ ἐκ τῆς καθαρότητος τῶν λογισμῶν τὸ φῶς τοῦ φρονήματος, καὶ ἐντεῦθεν ἐκ τῆς χάριτος ὁδηγεῖται ὁ νοῦς εἰς ἐκεῖνο, εἰς ὃπερ οὐκ ἔχουσιν ἐξουσίαν αἱ αἰσθήσεις οὔτε διδάσκουσιν οὔτε διδάσκονται.

Λόγισαι παρὰ σεαυτῷ τὴν ἀρετὴν εἶναι σῶμα, τὴν δὲ θεωρίαν ψυχὴν, τὰ δὲ ἀμφότερα εἰς ἄνθρωπος τέλειος ἐν Πνεύματι ἠνωμένος, ἐκ δύο μερῶν, αἰσθητῶν καὶ νοητῶν. Καὶ ὡσπερ ἀδύνατον, ἵνα ἔλθῃ ἡ ψυχὴ εἰς γένεσιν καὶ γέννησιν χωρὶς τελειότητος τῆς διαπλάσεως τοῦ σώματος σὺν τοῖς μέλεσιν αὐτοῦ, οὕτως ἀδύνατον ἐλθεῖν τὴν ψυχὴν εἰς τὴν θεωρίαν τὴν δευτέραν, ἣτις ἐστὶ Πνεῦμα τῆς ἀποκαλύψεως, ἡ εἰκονιζόμενη ἐν τῇ γαστρὶ τῆς μήτρας, τῆς δεχόμενης τὴν ὕλην τοῦ πνευματικοῦ σπέρματος, χωρὶς τελειώσεως τοῦ ἔργου τῆς ἀρετῆς, ὃπερ ἐστὶν οἶκος τῆς διαγνώσεως, τῆς δεχόμενης τὰς ἀποκαλύψεις. Θεωρία ἐστὶν αἴσθησις τῶν θείων μυστηρίων τῶν κεκρυμμένων ἐν τοῖς πράγμασι καὶ ταῖς αἰτίαις.

Ὅταν ἀκούσης ἀπόστασιν τοῦ κόσμου ἢ κατάληψιν ἢ τὴν καθαρότητα τοῦ κόσμου, ἐξ ἀρχῆς χρῆζεαι μαθεῖν καὶ γινῶναι οὐκ ἰδιωτικοῖς, ἀλλ' ἐν ταῖς ἐννοίαις ταῖς νοηταῖς, τὶ ἐστὶν ἡ ἐπωνυμία τοῦ κόσμου καὶ ἐκ πόσων διαφορῶν συνίσταται τοῦτο τὸ ὄνομα, καὶ τότε δυνήσῃ γινῶναι τὴν ψυχὴν σου, πόσον ἀπέχει ἀπὸ τοῦ κόσμου, καὶ πόσῃ μίξιν ἔχει πρὸς τὸν κόσμον.

Κόσμος ἐστὶν ὄνομα περιεκτικὸν ἐπιπίπτον ἐπὶ τὰ εἰρημένα πάθη. Ἐὰν γὰρ μὴ πρῶτον γινῶ ὁ ἄνθρωπος τὶ ἐστὶν ὁ κόσμος, οὐδὲ φθάνει γινῶναι εἰς πόσα μέλη ἀπέχει ἀπὸ τοῦ κόσμου καὶ εἰς πόσα δέδεται ἐν αὐτῷ. Πολλοὶ εἶσιν οἵτινες ἐν δύο καὶ τρισὶ μέλεσιν ὑπέστησαν ἐκ τοῦ κόσμου καὶ ἐκώλυσαν ἑαυτοὺς ἐξ αὐτῶν καὶ ἐνόμισαν ἑαυτοὺς ξένους εἶναι τοῦ κόσμου ἐν τῇ διαγωγῇ αὐτῶν, διὰ τὸ μὴ συνιέναι καὶ ἰδεῖν σοφῶς, ὅτι ἐν δυσὶ μέλεσι τῷ κόσμῳ ἀπέθανον, καὶ τὰ λοιπὰ μέλη αὐτῶν ζῶσιν ἐνδοθεν τοῦ σώματος τῷ κόσμῳ. Ὅμως οὐδὲ εἰς τὰ πάθη αὐτῶν ἠδυνήθησαν αἰσθηθῆναι, καὶ ὅτι οὐκ ἠσθήθησαν

αὐτῶν, οὐδὲ περὶ τῆς θεραπείας αὐτῶν ἐφρόντισαν.

Ὁ κόσμος λέγεται ἐκ τῆς ἐξετάσεως τῆς θεωρίας καὶ σύστασις τοῦ περιεκτικοῦ ὀνόματος τοῦ ἐπιπίπτοντος ἐπὶ τὰ πάθη τὰ μεμερισμένα. Καὶ ὅτε θέλομεν ὀνομάσαι ὀλικῶς τὰ πάθη, ὀνομάζομεν αὐτὰ κόσμον. Καὶ ὅτε θέλομεν ἀφορίσαι αὐτὰ εἰς τὴν διαίρεσιν τῶν ὀνομάτων αὐτῶν, πάθη ὀνομάζομεν αὐτά.

Καὶ τὰ πάθη μέρη εἰσὶ τοῦ δρόμου τῆς διαδρομῆς τοῦ κόσμου, καὶ ὅπου λήγουσι τὰ πάθη, ἐκεῖ ὁ κόσμος ἔσται ἐκ τῆς διαδοχῆς αὐτοῦ. Τὰ δὲ πάθη εἰσὶ ταῦτα, ὁ πόθος τοῦ πλούτου, τὸ συνάξει πράγματα τίνα, ἡ τρυφή τοῦ σώματος ἀφ' ἧς τὸ πάθος τῆς συζυγίας, ὁ πόθος τῆς τιμῆς ἐξ ἧς ὁ φθόνος βρῦει, ἡ οἰκονομία τῆς ἀρχῆς, ἡ φυτίωσις τῆς εὐπρεπείας τῆς ἐξουσίας, ἡ κόσμησις καὶ ἡ περπερότης, ἡ ἀνθρωπινὴ δόξα, ἥτις ἐστὶν αἰτία τῆς μνησικακίας, ὁ φόβος τοῦ σώματος.

Ὅπου ταῦτα παύονται τοῦ δρόμου, ἐκεῖ ἀπέθανεν ὁ κόσμος. Καὶ καθ' ὅσον ἐκεῖ τινὰ μέρη ὑπολιμπάνεται ἐκ τούτων, κατὰ τοσοῦτον ἔξω μένει ὁ κόσμος, ἀργῶν ἐκ τῆς συστάσεως αὐτοῦ. Καθὼς περὶ τῶν ἀγίων ἔφη τις, ὅτι ὅτε ἔζων, ἦσαν τεθνηκότες ζῶντες γὰρ τῇ σαρκί, οὐ σαρκικῶς ἔζων. Καὶ σὺ βλέπε ἐν ποίοις τούτων ζῆς, καὶ τότε γνώση ἐν ποίοις μέρεσι ζῆς τῷ κόσμῳ, καὶ ὅπως τέθνηκας.

Ὅταν μάθης τί ἐστὶν ὁ κόσμος, ἐκ τῆς διαφορᾶς τούτων μαθάνεις ἐν τίσι δέδεσαι ἐν τῷ κόσμῳ καὶ ἐν τίσι λέλυσαι ἐξ αὐτοῦ. Καὶ ἵνα συντόμως εἶπω, ὁ κόσμος ἐστὶν ἡ διαγωγή ἢ σαρκικῆ καὶ τὸ φρόνημα τῆς σαρκός. Διὰ τὸ ἀπαῖραι δὲ ἑαυτὸν τινὰ ἐκ τούτων γινώσκεται ὅτι ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ κόσμου. Καὶ τὸ ἀπαλλοτριωθῆναι ἐκ τοῦ κόσμου, ἐκ τῶν δύο τούτων γινώσκεται, ἐκ τῆς καλλίστης διαγωγῆς καὶ ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν νοημάτων αὐτοῦ τοῦ νοός.

Λοιπὸν ἐξ ὧν βλαστάνει ἐν τῇ διανοίᾳ σου περὶ τῶν πραγμάτων, ὑπὲρ ὧν μετεωρίζεται ἡ διάνοια ἐν τοῖς νοήμασιν αὐτοῖς, καὶ ἐκ τούτων φθάνεις τὸ μέτρον τῆς διαγωγῆς σου. Ἐν ποίοις ἐπιποθεῖ ἡ φύσις χωρὶς κόπου καὶ ποία εἰσὶ βλαστήματα τὰ ἀδιάλειπτα καὶ ποία εἰσὶ τὰ κινούμενα ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος καὶ εἰ ἡ διάνοια ἔλαβεν αἴσθησιν τὴν τῶν νοημάτων παντελῶς τῶν ἀσωμάτων καὶ ἐὰν ὅλη ὑλικῶς κινῆται, καὶ ταῦτα τὰ ὑλικά, ἐμπαθῆ εἰσὶν. Αἱ σφραγίδες γὰρ τῆς τῶν ἔργων σωματώσεως, ἐν αἷς φαντάζεται ἡ διάνοια ἀκουσίως ἐν πᾶσιν οἷς διαπράττεται, εἰσὶν αἱ ἀρεταί. Καὶ ἐξ αὐτῶν χωρὶς ἀσθενείας λαμβάνει τῆς θέρμης αἰτίαν καὶ τῆς συναγωγῆς τῶν λογισμῶν ἐν τῷ ἀγαθῷ σκοπῷ τοῦ καμῆν σαματικῶς διὰ τὴν γυμνασίαν αὐτῆς, ἐὰν οὐκ ἐμπαθῶς ἐργάζεται αὐτὰ καί, βλέπε, ἐὰν οὐκ ἀρρώστῃ ἡ διάνοια ἐν τῇ ἀπαντήσῃ τῶν σφραγίδων τῶν κρυπτῶν λογισμῶν, διὰ τὴν φλόγα τὴν κρείττονα τὴν κατὰ Θεόν, ἥτις συνήθης ἐστὶ τοῦ κόπτειν τὰς μνήμας τὰς ματαίας.

Ταῦτα τὰ σημεῖα τὰ μικρὰ τοῦ κεφαλαίου τούτου ἀρκοῦσι τῷ ἀνθρώπῳ τοῦ φωτίσαι αὐτόν, ἐὰν ἡσυχάζῃ καὶ ἦ ἀφωρισμένος, ἀντὶ πολλῶν βιβλίων. Οὕτω κραταιότερός ἐστὶν
111 - Ἰσαὰκ Σύρου

ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ὁ φόβος τοῦ σώματος, ὥστε πολλάκις ἐκ τῶν ἐνδόξων καὶ ἐντίμων πραγμάτων μένειν ἄπρακτον ἐξ αὐτοῦ. Καὶ ὅτε παρακύψει ἐπὶ τῷ φόβῳ τοῦ σώματος ὁ φόβος τῆς ψυχῆς, τότε ἐξασθενεῖ ὁ φόβος τοῦ σώματος ἀπὸ ἔμπροσθεν τοῦ φόβου τῆς ψυχῆς, ὡς κηρὸς ἐκ τῆς δυνάμεως τῆς φλογὸς τῆς ἐν αὐτῷ.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἶη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΛΑ΄ - Περὶ διαφορᾶς τῆς ἐν ἡσυχίᾳ διακρίσεως καὶ περὶ τῆς τοῦ νοῦς ἐξουσίας καὶ μέχρι τινὸς ἔχει ταύτην τὴν ἐξουσίαν τοῦ κινήσαι τὰς ἰδίας κινήσεις ἐν τῇ διαφορᾷ τῶν τῆς προσευχῆς σχημάτων. Καὶ τὶς ὁ τῇ φύσει δεδομένος ὄρος τῆς προσευχῆς καὶ τινὸς μέχρι ἐξουσιάζεις ἐν αὐτῇ προσεύχεσθαι καὶ ὃν διαβαινούσης ὄρον, μὴ εἶναι ταύτην προσευχήν, εἰ καὶ προσηγορία προσευχῆς λέγεται τὸ τελούμενον

Δόξα τῷ ἐκχέοντι πλουσίως τὰς ἑαυτοῦ δωρεὰς ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ὅτι, σαρκικοὺς ὄντας, ἐποίησεν αὐτοὺς λειτουργεῖν αὐτῷ ἐν τάξει τῶν ἀσωμάτων φύσεων καὶ κατηξίωσε τὴν τῶν χοικῶν φύσιν λαλῆσαι περὶ τοιούτων μυστηρίων, καὶ μάλιστα ἀμαρτωλούς, καθ' ἡμᾶς, τοὺς μὴ ὄντας ἄξιους, μήτε ἀκοῦσαι τοιούτων λόγων, ἀλλὰ τῇ χάριτι αὐτοῦ διήνοιξε τὴν πώρωσιν τῆς καρδίας ἡμῶν, τοῦ κατανοῆσαι ἐκ τῆς θεωρίας τῶν Γραφῶν καὶ διδαχῆς τῶν μεγάλων Πατέρων.

Οὐ γὰρ ἠξιώθην ἐξ οἰκείου ἀγῶνος ἔχειν πεῖραν ἐνός ἐκ χιλίων, ὧν ἐν ταῖς ἐμαῖς χερσὶ διεθέμην, καὶ μάλιστα ἐν τῷδε τῷ συγγράμματι, ὅπερ μέλλω ἐκθέσθαι, πρὸς ἐρεθισμὸν καὶ φωτισμὸν τῶν ψυχῶν ἡμῶν καὶ τῶν ἐντυγχανόντων αὐτῷ, ἴσως ἂν ἐξυπνισθῶσι προσεγγίσει τῇ ἐργασίᾳ ἐξ ἐπιθυμίας τούτου.

Ἄλλο ἐστὶν ἡ ἡδονὴ τῆς προσευχῆς καὶ ἕτερον ἐστὶν ἡ θεωρία τῆς προσευχῆς, τιμιωτέρα δὲ τῆς πρώτης ἢ δευτέρας, ὅσον ὁ τέλειος ἄνθρωπος τοῦ ἀτελοῦς παιδίου. Ἐνίοτε ἐφηδύνονται οἱ στίχοι ἐν τῷ στόματι καὶ στιχολογία ἀναρίθμητος γίνεται ἐνός στίχου ἐν τῇ προσευχῇ, μὴ συγχωροῦσα ἐπ' ἄλλον στίχον δραμεῖν καὶ κόρον οὐκ οἶδεν.

Ἐνίοτε δὲ ἐκ τῆς προσευχῆς τίκτεται θεωρία τις καὶ τὴν προσευχήν τῶν χειλέων ἐκκόπτει καὶ γίνεται ἐκεῖνος τῇ θεωρίᾳ σῶμα ἄπνουν, ἐκπεπληγμένος. Τὸ τοιοῦτον λέγομεν τὴν τῆς προσευχῆς θεωρίαν, καὶ οὐχὶ καθὼς οἱ ἄφρονες λέγουσιν, εἶδος τίνος καὶ μορφήν ἢ σχῆμα φαντασθέν.

Καὶ πάλιν ἐν τῇ θεωρίᾳ ταύτης τῆς προσευχῆς μέτρον ἐστὶ καὶ διάκρισις χαρισμάτων καὶ μέχρι τούτου προσευχῆς ἐστὶ. Διότι οὐπω διέβη ἡ διάνοια, τοῦ μὴ εἶναι προσευχήν, ὅπερ ἐστὶν ὑψηλότερον αὐτῆς. Αἱ γὰρ κινήσεις τῆς γλώττης καὶ τῆς καρδίας ἐν προσευχῇ κλειῖδες εἰσὶ, τὰ μέντοι μετὰ ταῦτα, εἴσοδος εἰς τὰ ταμεῖα. Πausάσθω ἐνταῦθα πᾶν στόμα καὶ πᾶσα γλῶσσα καὶ καρδία, ἢ τῶν λογισμῶν ταμειοῦχος, καὶ νοῦς ὁ τῶν αἰσθήσεων κυβερνήτης, καὶ ἡ διάνοια, τὸ ταχυπετὲς ὄρνεον καὶ ἀναιδέστατον, καὶ πᾶσα τούτων μηχανὴ παυσάσθω. Κάνταῦθα μενέτωσαν οἱ ζητοῦντες, διότι παρέστη ὁ οἰκοδεσπότης.

ΛΟΓΟΣ ΛΒ' - Περὶ τῆς καθαρᾶς Προσευχῆς

Καθὼς περ πᾶσα ἡ δύναμις τῶν νόμων καὶ τῶν ἐντολῶν τῶν δοθεισῶν τοῖς ἀνθρώποις παρὰ Θεοῦ μέχρι τῆς καθαρότητος τῆς καρδίας διορίζεται κατὰ τὸν λόγον τῶν Πατέρων, οὕτω καὶ πάντες οἱ τρόποι καὶ τὰ σχήματα τῆς προσευχῆς, ἅτινα τῷ Θεῷ προσεύχονται οἱ ἄνθρωποι, μέχρι τῆς καθαρᾶς προσευχῆς διορίζονται. Οἱ τε γὰρ στεναγμοὶ καὶ οἱ γονυπετήσεις καὶ αἱ καρδιακαὶ δεήσεις καὶ οἱ γλυκύτατοι κλαυθμοὶ καὶ πάντα τὰ ἐν τῇ προσευχῇ σχήματα, καθὼς ἔφην, ἕως τῆς καθαρᾶς εὐχῆς τὸν ὄρον κέκτηνται καὶ ἐξουσίαν ἔχει κινεῖσθαι.

Ἀπὸ δὲ τῆς καθαρότητος τῆς προσευχῆς καὶ μέχρι τῶν ἔνδον, ἡνίκα τὸν ὄρον τοῦτον διαβῆ, οὐκ ἔτι ἔξει ἄδειαν ἢ διάνοια, οὔτε εἰς προσευχὴν οὔτε εἰς κίνησιν οὔτε κλαυθμοὺς οὔτε ἐξουσίαν οὔτε αὐτεξουσιότητα οὔτε δέησιν οὔτε ἐπιθυμίαν, ἢ τίνος ἡδονὴν τῶν ἐν τῷδε τῷ βίῳ ἐλπίζομένων ἢ τῶν ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι. Καὶ διὰ τοῦτο μετὰ τὴν καθαρὰν προσευχὴν ἄλλη προσευχὴ οὐκ ἔστι. Καὶ πᾶσα ταύτης κίνησις καὶ πάντα τὰ σχήματα ἕως ὧδε τὸν νοῦν ἀπάγουσι τῇ ἐξουσίᾳ τῆς αὐτεξουσιότητος διὰ τοῦτο ἄγων ἐν αὐτῇ. Μετὰ δὲ τοῦτον τὸν ὄρον ἔκπληξις ἔσται τότε καὶ οὐχὶ προσευχῇ διότι πέπαιται τὰ τῆς προσευχῆς, καὶ θεωρία τις ἐστί, καὶ οὐχὶ προσευχὴν προσεύχεται ὁ νοῦς.

Πᾶς τρόπος προσευχῆς γινόμενος διὰ κινήσεων γίνεται, ἡνίκα δὲ ὁ νοῦς εἰσέλθῃ εἰς τὰς πνευματικὰς κινήσεις, ἐκεῖ προσευχὴν οὐκ ἔχει. Ἄλλο ἐστὶν ἡ προσευχὴ καὶ ἄλλο ἢ ἐν αὐτῇ θεωρία, εἰ καὶ ἐξ ἀλλήλων τὰς ἀφορμὰς λαμβάνουσιν.

Ἐκείνη μὲν γὰρ σπόρος, αὐτὴ δὲ δραγμάτων ἄρσις, ἔνθα θεὰ ἀνεκλαλήτῳ ἐξίσταται ὁ θερίζων, πῶς ἐξ ἐλαχίστων καὶ γυμῶν κόκκων, ὧν ἔσπειρε, τοιοῦτοι ἀνθηροὶ στάχυες ἐνώπιον αὐτοῦ ἐξαίφνης ἐβλάστησαν. Οὗτος μένει ἐν τῇ ἴδιᾳ γεωργίᾳ ἐκτὸς πάσης κινήσεως.

Διότι πᾶσα προσευχὴ γινομένη δέησις ἐστὶν ἢ αἴτησις ἢ εὐχαριστία ἢ αἴνεσις. Ἐξερεύνησον εἰ ἐστὶ μία τούτων ἢ τίνος αἴτησις, ὅταν διαβῆ ὁ νοῦς τὸν ὄρον τοῦτον καὶ εἰσέλθῃ εἰς τὴν χώραν ἐκείνην. Τὸν γὰρ εἰδότα τὴν ἀλήθειαν ἐγὼ ἐρωτῶ διότι οὐ πᾶσιν αὐτῇ ἢ διακρίσις, ἀλλ' ἐκείνοις τοῖς θεαταῖς καὶ λειτουργοῖς τούτου τοῦ πράγματος γεγεννημένοις ἢ παιδευθεῖσιν ὑπὸ τοιούτων πατέρων καὶ ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν τὴν ἀλήθειαν δεδιδραγμένοις καὶ ἐν ταύταις καὶ ταῖς τοιαύταις ζητήσεσι διαπεράσασιν τὸν βίον αὐτῶν.

Ὡς περ μόλις ἐκ μυριάδων ἀνθρώπων εἰς εὐρίσκειται πληρώσας τὰς ἐντολὰς καὶ τὰ νόμιμα μικρὸν ἐνδεῶς, καὶ φθάσας εἰς τὴν τῆς ψυχῆς καθαρότητα, οὕτως εἰς ἐκ χιλίων εὐρίσκειται καταξιοθεῖς φθάσαι μετὰ πολλῆς παραφυλακῆς εἰς τὴν καθαρὰν προσευχὴν καὶ διαρρήξαι τὸν ὄρον τοῦτον καὶ τυχεῖν ἐκείνου τοῦ μυστηρίου. Διότι πολλοὶ τῆς καθαρᾶς προσευχῆς οὐδαμῶς ἠξιώθησαν, ἀλλ' ὀλίγοι. Πρὸς δὲ τὸ μυστήριον ἐκεῖνο καὶ

μέτ' ἐκείνην, καίπερ ἂν ὁ φθάσας μόλις εὐρίσκεται γενεᾶ καὶ γενεᾶ τῆ χάριτι τὸν Θεοῦ.

Προσευχὴ ἐστὶ δέησις καὶ φροντίς καὶ τίνος ἐπιθυμία, ἢ λυτρώσεως τῶν ἐνθάδε πειρασμῶν ἢ τῶν μελλόντων ἢ ἐπιθυμία τῆς τῶν Πατέρων κληρουχίας, δέησις δὲ δι' ἧς ὑπὸ Θεοῦ βοηθεῖται ἄνθρωπος. Ἐντὸς τούτων τῶν κινήσεων περιορίζονται αἱ τῆς ψυχῆς κινήσεις.

Ἡ μέντοι καθαρότης αὐτῆς καὶ ἢ μὴ καθαρότης οὕτως ἔχει. Ὅταν ἐν τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ εὐτρέπιστα ὁ νοῦς προσενέγκαι μίαν τῶν κινήσεων αὐτοῦ, ὧν εἶπομεν, συμμιγῆ αὐτῷ ἔννοια τις ξένη ἢ ῥεμβασμὸς ἐν τίνι τότε οὐ καθαρὰ λέγεται ἐκείνη προσευχή. Διότι ἐκ τῶν μὴ καθαρῶν ζώων ἀνήνεγκεν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον Κυρίου, ὅπερ ἐστὶν ἡ καρδία, τὸ νοητὸν Θεοῦ θυσιαστήριον.

Ἐὰν δὲ τις μνήμην ἄγῃ ἐκείνης τῆς ὑπὸ τῶν Πατέρων καλουμένης πνευματικῆς προσευχῆς καὶ μὴ συνιῶν τὴν δύναμιν τῶν λογίων τῶν Πατέρων καὶ εἶποι, αὐτῇ ἐκ τῶν τῆς πνευματικῆς προσευχῆς ὄρων ἐστίν, ἐγὼ μὲν οἶμαι, εἰ πρὸς τὴν τῆς κατανοήσεως ἔρευναν ἔλθῃ, βλασφημία ἐστὶ τὸ λέγειν τινὰ τῶν κτισμάτων, ὅτι ἡ πνευματικὴ προσευχὴ ὅλως κλίνει. Ἡ γὰρ κλίνουσα κάτωθεν ἐστὶ τῆς πνευματικῆς, πᾶσα δὲ πνευματικὴ κινήσεως ἠλευθέρωται. Καὶ εἰ μετὰ καθαρότητος μόλις τις προσεύχεται, τί εἶπωμεν περὶ τῆς πνευματικῆς;

Διότι ἔθος ἦν τοῖς ἁγίοις Πατράσι πάσας τὰς ἀγαθὰς κινήσεις καὶ τὰς πνευματικὰς ἐργασίας τῷ τῆς προσευχῆς ὀνόματι προσαγορεύειν. Οὐ μόνοις δὲ τούτοις, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς πεφωτισμένοις τῇ γνώσει, τὰς καλὰς ἐργασίας παραπλησίως τῇ προσευχῇ λογίζεσθαι εἶωθε, καὶ τούτου φανεροῦ ὄντος ὅτι ἕτερον ἐστὶ προσευχὴ καὶ ἕτερα ἐστὶ τὰ ἐκτελούμενα πράγματα. Ἐνίοτε δὲ ταύτην τὴν λεγομένην πνευματικὴν προσευχὴν, ἐν τίσιν ὁδὸν προσαγορεύουσι, καὶ ἐν ἄλλοις γινῶσιν, ἐν ἑτέροις δὲ ὀπτασίαν νοεράν. Ὅραξ πῶς διαλλάσσουν οἱ Πατέρες τὰς προσηγορίας ἐν τοῖς πνευματικοῖς πράγμασιν; Αὐτῇ γὰρ ἢ ἀκρίβεια τῶν ὀνομάτων τοῖς ἐνταῦθα συνίσταται πράγμασιν, ὑγιὲς δὲ ἢ ἀληθινὸν ὄνομα τοῖς τοῦ μέλλοντος αἰῶνος πράγμασιν οὐδαμῶς, ἀλλὰ μία γινῶσις ἀπλῆ ὑπεράνω πάσης προσηγορίας καὶ παντὸς στοιχείου καὶ μορφῆς καὶ χροιάς καὶ σχήματος καὶ συνθέτων ὀνομάτων. Διὰ τοῦτο, ἡνίκα ὑψωθῆ ἢ γινῶσις τῆς ψυχῆς ἐκ τοῦ ὀρατοῦ κόσμου, ὡς βούλονται οἱ Πατέρες χρῶνται τοῖς δηλωτικοῖς αὐτῆς, καθότι τὰ ὀνόματα αὐτῆς ἐν ἀκρίβειᾳ οὐδεὶς ἐπίσταται. Ἄλλ' ἵνα ἐπιστηρίξωσιν αὐτῇ τοὺς ψυχικοὺς διαλογισμοὺς, προσηγορίαις χρῶνται καὶ παραβολαῖς, κατὰ τὸ λόγιον τοῦ ἐν ἁγίοις Διονυσίου εἰπόντος, ὅτι ἐν παραβολαῖς καὶ συλλαβαῖς καὶ ὀνόμασιν ἐνδεχομένοις, καὶ ῥήμασι χρώμεθα τῶν αἰσθήσεων ἕνεκα. Ἡνίκα δὲ τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ Πνεύματος κινήθῃ ἢ ψυχὴ πρὸς ἐκεῖνα τὰ θεῖα, περιττὸν ἡμῖν ἐστὶ τότε αἱ τε αἰσθήσεις καὶ αἱ δι' αὐτῶν ἐνέργειαι. Ὡσπερ αἱ δυνάμεις τῆς ψυχῆς τῆς πνευματικῆς περιτταὶ εἰσίν, ἡνίκα ἢ ψυχὴ ὅμοια τῇ θεότητι κατασταθῆ τῇ ἀκαταλήπτῳ ἐνότητι καὶ φωτισθῆ τῇ ἀκτίνι τοῦ ὑψηλοῦ φωτὸς ἐν ταῖς ἑαυτῆς κινήσεσι.

Λοιπόν, ἀδελφέ, πίστευε, ὅτι ἐξουσίαν ἔχει διακρίνειν ὁ νοῦς τὰς ἑαυτοῦ κινήσεις, ἕως τοῦ τόπου τῆς ἐν προσευχῇ καθαρότητος, ὅταν δὲ φθάσῃ ἐκεῖ καὶ μὴ στραφῇ εἰς τὰ ὀπίσω ἢ καταλείψῃ τὴν προσευχὴν, τότε γίνεται ἡ προσευχὴ ὡσπερ τις μεσίτις μεταξὺ τῆς ψυχικῆς καὶ τῆς πνευματικῆς. Ὅταν μὲν κινήθῃ, ἐν τῇ ψυχικῇ χώρᾳ ἐστίν, ὅταν δὲ εἰς ἐκείνην τὴν χώραν εἰσέλθῃ, παύεται τῆς προσευχῆς.

Οἱ γὰρ ἅγιοι ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι οὐ προσευχῇ προσεύχονται, ὅταν ὁ νοῦς αὐτῶν καταποθῇ ὑπὸ τοῦ Πνεύματος, ἀλλὰ μετὰ καταπλήξεως ἐναυλίζονται ἐν τῇ εὐφραυνούσῃ δόξῃ. Οὕτω καὶ ἐν ἡμῖν ἡνίκα ἀξιωθῇ ὁ νοῦς αἰσθάνεσθαι τῆς μελλούσης μακαριότητος, καὶ ἑαυτοῦ ἐπιλανθάνεται καὶ πάντων τῶν ἐνθάδε καὶ οὐκ ἔτι ἔξει κίνησιν ἐν τισι.

Τούτου ἕνεκεν μετὰ πεποιθήσεως θαρρῆεῖ τις λέγειν, ὅτι πᾶσαν ἀρετὴν γινομένην καὶ πᾶσαν τάξιν προσευχῆς, εἴτε ἐν σώματι εἴτε ἐν διανοίᾳ, τὸ αὐτεξούσιον τοῦ θελήματος ὀδηγεῖ καὶ κινεῖ, καὶ αὐτὸν τὸν νοῦν τὸν ὄντα βασιλέα τῶν παθῶν διὰ τῶν αἰσθήσεων. Ἦνίκα δὲ τοῦ Πνεύματος ἡ διοίκησις καὶ ἡ οἰκονομία κυριεύει τοῦ νοός, τοῦ τῶν αἰσθήσεων καὶ λογισμῶν οἰκονόμου, ἀφαιρεῖται τὸ αὐτεξούσιον ἀπὸ τῆς φύσεως, καὶ ὀδηγία ὀδηγεῖται τότε καὶ οὐχ ὀδηγήσει. Καὶ ποῦ τότε ἔσται ἡ προσευχὴ, ἡνίκα ἡ φύσις μὴ ἰσχύῃ ἐξουσίαν ἔχειν καθ' ἑαυτῆς, ἀλλ' ἑτέρα δυνάμει ὀδηγεῖται ἔνθα οὐ γινώσκει, οὐδὲ τὰς κινήσεις τῆς διανοίας κατορθῶσαι δυνηθῇ ἐν οἷς ἂν βούληται, ἀλλ' αἰχμαλωσία κατακρατεῖται ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ καὶ ὑπ' αὐτῆς ὀδηγεῖται ἔνθα οὐκ αἰσθάνεται. Ἄλλ' οὐδὲ θέλησιν ἔξει τηλικαῦτα, οὔτε εἰ ἐν σώματι ἐστὶν ἢ ἔκτος τοῦ σώματος οἶδε, κατὰ τὴν τῆς Γραφῆς μαρτυρίαν. Λοιπόν ἔσται ἄρα τῷ οὕτως αἰχμαλωτισθέντι καὶ ἑαυτὸν μὴ εἰδότε προσευχῇ.

Δία τοῦτο μηδεὶς βλασφημεῖτω καὶ λέγειν θαρρῆεῖτω, δυνατὸν εἶναι προσεύχεσθαι τὴν πνευματικὴν προσευχὴν. Ταύτη γὰρ τῇ τόλμῃ καταχρῶνται οἱ μετὰ ἀλαζονείας προσευχόμενοι καὶ ἰδιῶται τῇ γνώσει καὶ ἑαυτοῖς καταψεύδονται, ὅτι, ὅταν βούλωνται, προσεύχονται τὴν πνευματικὴν προσευχὴν. Οἱ δὲ ταπεινόφρονες καὶ νοήμονες συγκαταβαίνουσι μαθεῖν παρὰ τῶν Πατέρων καὶ γινῶναι τοὺς ὅρους τῆς φύσεως, καὶ ταύτη τῇ τόλμῃ τὰς ἑαυτῶν διανοίας δοῦναι οὐκ ἀνέχονται.

Ἐρώτησις. Καὶ τίνος ἕνεκεν, ἐπεὶ οὐκ ἐστὶ προσευχὴ, τῇ τῆς προσευχῆς ἐπωνυμία προσαγορεύεται αὐτῇ ἢ ἀνεκκλάλητος χάρις;

Ἀποκρισις. Τὸ αἷτιον οὕτως εἶναι λέγομεν διότι ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς δίδεται τοῖς ἀξίοις καὶ ἐκ τῆς προσευχῆς ἔχει τὴν ἀφορμὴν. Καθότι οὐκ ἔστι ταύτη τῇ ἐπιδόξῳ τόπος ἐπιφοιτήσεως, ἀλλ' ἡ τὸν τοιοῦτον καιρὸν κατὰ τὴν τῶν Πατέρων μαρτυρίαν. Διὰ τοῖ τοῦτο τῇ ἐπωνυμία τῆς προσευχῆς προσαγορεύεται, διότι ἐκ τῆς προσευχῆς ὀδηγεῖται ὁ νοῦς πρὸς ἐκείνην τὴν μακαριότητα, καὶ διὰ τὸ τὴν προσευχὴν ταύτης εἶναι αἰτίαν καὶ ἐν ἄλλοις καιροῖς χώραν οὐκ ἔχειν, ὡς δηλοῦσι τὰ συγγράμματα τῶν Πατέρων. Εἶδομεν γὰρ πολλοὺς τῶν ἁγίων, ὡς καὶ ἐν τοῖς βίοις αὐτῶν ἐστίν, ἰσταμένους εἰς προσευχὴν καὶ ἀρπαγέντας τὸν νοῦν.

Ἄλλ' ἐὰν τις ἐρώτηση· Τίνος χάριν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ μόνον γίνονται ταῦτα τὰ μεγάλα καὶ ἀνεκλάλητα χαρίσματα; Ἐροῦμεν· Διότι ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ πλέον παντὸς καιροῦ ὁ ἄνθρωπος ἠὲν τρεπισμένος καὶ συνηγμένος τυγχάνει τοῦ προσέχειν τῷ Θεῷ καὶ ἐπιθυμῶν καὶ ἐκδεχόμενος παρ' αὐτοῦ τὸ ἔλεος. Καὶ συντόμως εἰπεῖν, καιρὸς ἐστὶ στάσεως τῆς ἐπὶ τοῦ βασιλέως πύλης εἰς τὸ δέεσθαι. Καὶ ἡ αἴτησις τοῦ δεομένου καὶ παρακαλοῦντος ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ πρέπει δοθῆναι. Ποῖος γὰρ ἄλλος καιρὸς ἐστίν, ἐν ᾧ ὁ ἄνθρωπος ἠὲν τρεπισμένος καὶ ἐν παραφυλακῇ τυγχάνει, ὡς ὁ καιρὸς ἐν ᾧ προσεύχεσθαι μέλλει; Ἡ πρόβλεψις ἐστὶν ἴσως ἐν τῷ καιρῷ ἐν ᾧ καθεύδει ἢ ἐργάζεται τι ἢ πεφυρμένος τὸν νοῦν γίνεται, τυχεῖν ἐνός τῶν τοιούτων; Ἴδου γὰρ, εἰ καὶ οἱ ἅγιοι καιρὸν ἀργίας οὐ ἔχουσι, διότι ἐν πάσῃ ὥρᾳ ἡσυχολημένοι εἴσιν ἐν τοῖς πνευματικοῖς, ἀλλ' οὐκ ἐστὶν ὅταν μὴ ἐν ἐτοιμασίᾳ τῆς προσευχῆς ἰστάμενοι ὧσι πολλάκις γὰρ ἢ μελετῶσιν ἐν τισὶ τῶν ἐν τῇ βίβλῳ ἢ ἐν τῇ θεωρίᾳ τῶν κτισμάτων, μετὰ καὶ τῶν ἄλλων τῶν ὄντων ἐπωφελῶν.

Ἄλλ' ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς, τῷ Θεῷ μόνῳ προσέχει τοῦ νοῦς ἢ θεωρία καὶ πρὸς αὐτὸν τείνει πάσας τὰς κινήσεις αὐτοῦ καὶ δεήσεις ἐκ καρδίας μετὰ σπουδῆς καὶ θέρμης διηνεκοῦς προσάγει αὐτῷ. Καὶ διὰ τοῦτο ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ μονωτάτη φροντὶς ἐγκείται τῇ ψυχῇ, πρόβλεψις ἐστὶν ἐξ αὐτοῦ βρῦειν θείαν εὐμένειαν. Ἴδου γὰρ βλέπομεν, ὅτι ἠνίκα ὁ ἱερεὺς εὐτρεπισθῆ καὶ εἰς προσευχὴν στῆ, ἐξευμενιζόμενος τὸ θεῖον καὶ δεόμενος καὶ συνάγων τὸν νοῦν, τότε ἐπιφοιτᾷ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπὶ τῷ ἄρτῳ καὶ τῷ οἴνῳ τῷ ἐπιτεθειμένῳ ἐπὶ τῷ θυσιαστηρίῳ.

Καὶ τῷ Ζαχαρίᾳ δὲ ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς ὤφθη ὁ Ἄγγελος καὶ τὸν Ἰωάννου τόκον προεηγγελίσαστο. Ὁμοίως καὶ τῷ Πέτρῳ ἐπὶ τῷ δωματίῳ προσευχομένῳ ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἕκτης ὥρας ὤφθη ἡ ὄπτασία ἢ ὁδηγήσασα ἐπὶ τὴν τῶν ἐθνῶν πρόσκλησιν, διὰ τῆς κατενεχθείσης οὐρανόθεν ὀθόνης καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ζώων. Καὶ τῷ Κορνηλίῳ προσευχομένῳ ὤφθη ἄγγελος καὶ εἶπεν αὐτῷ τὰ περὶ αὐτοῦ γεγραμμένα. Καὶ πάλιν Ἰησοῦ, τῷ υἱῷ Ναυῆ, ἐπὶ πρόσωπον κεκυφότι ἐν προσευχῇ, ἐλάλησεν αὐτῷ ὁ Θεός. Καὶ πάλιν ἐκ τοῦ ἱλαστηρίου τοῦ ἄνωθεν τῆς κιβωτοῦ, ἐξ οὗ ὁ ἱερεὺς ἐμυεῖτο θεόθεν τὰς ὀπτασίας ἐκάστου τῶν ὀφειλομένων ἐν τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ ὁ ἀρχιερεὺς ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰσῆρχετο ἐν τῷ φρικώδει καιρῷ τῆς προσευχῆς, τῶν φυλῶν πασῶν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ συνηγμένων καὶ ἐν τῇ ἐξωτέρῃ ἰσταμένῳ σκηνῇ εἰς προσευχὴν, ἠνίκα εἰσῆρχετο ὁ ἀρχιερεὺς εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων καὶ ἔρριπτεν ἑαυτὸν ἐπὶ πρόσωπον, ἤκουε τῶν λογίων τοῦ Θεοῦ Δί' ὀπτασίας φοβέρας καὶ ἀνεκλαλήτου. χχχ ᾧ τι φοβερὸν ἐκεῖνο τὸ μυστήριον, ὃ ἐλειουργεῖτο ἐν ἐκείνῳ τῷ πράγματι! Οὕτω καὶ πᾶσαι αἱ ὀπτασίαι αἱ ἐν τοῖς ἁγίοις φανεῖσαι ἐν τῷ καιρῷ τῆς εὐχῆς γίνονται.

Ποῖος γὰρ καιρὸς ἕτερος ἅγιος καὶ τῷ ἁγιασμῷ πρόβλεψις ἐν τῇ εἰσδοχῇ τῶν χαρισμάτων, ὡς ὁ τῆς προσευχῆς καιρὸς, ἐν ᾧ συνδιαλέγεται τις τῷ Θεῷ; Ἐν τούτῳ γὰρ τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ αἱ πρὸς Θεὸν λιταὶ καὶ δεήσεις καὶ αἱ μετ' αὐτοῦ συντυχίαι γίνονται,

πάσας τὰς κινήσεις καὶ ἐνθυμήσεις πανταχόθεν μετὰ βίας συνάγει ὁ ἄνθρωπος καὶ ἐν τῷ Θεῷ μόνῳ διαλογίζεται καὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἐμπιπλαμένην ἐξ αὐτοῦ ἔχει, κάντεῦθεν συνίησι τὰ ἀκατάληπτα τὸ γὰρ Πνεῦμα τὸ ἅγιον κατὰ τὸ μέτρον ἐκάστου κινεῖται ἐν αὐτῷ, καὶ ἐξ ὧν τις προσεύχεται ὕλην λαβών, κινεῖται ἐν αὐτῷ. Ὡστε ἐν τῇ προσοχῇ ἢ προσευχῇ ἐκκόπτεται τῆς κινήσεως καὶ ἐν τῇ ἐκπλήξει καταπλήττεται καὶ καταποθεῖται ὁ νοῦς καὶ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ ἴδιου αἰτήματος ἐπιλανθάνεται. Καὶ ἐν βαθείᾳ μέθῃ βαπτίζονται αἱ κινήσεις αὐτοῦ καὶ οὐκ ἐστὶν ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ, καὶ τότε οὐκ ἔσται ἐκεῖ διαφορὰ ψυχῆς οὐδὲ σώματος οὔτε τινὸς μνήμη. Καθὼς ἔφη ὁ θεῖος καὶ μέγας Γρηγόριος

«Προσευχὴ ἐστὶ καθαρότης νοός, ἣτις μόνῃ ἐκ τοῦ φωτὸς τῆς ἁγίας Τριάδος μέτ' ἐκπλήξεως τέμνεται». Ὁρᾷς πῶς τέμνεται ἡ προσευχὴ διὰ τῆς ἐκπλήξεως τῆς κατανοήσεως ἐκείνων τῶν ἐξ αὐτῆς τικτομένων ἐν τῷ νοί, καθὼς προέφην ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ συγγράμματος καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς τόποις; Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς ἔχει.

«Καθαρότης νοός ἐστὶ μετεωροπορία τῶν νοητῶν, ἣτις ἀμιλλᾶται τῇ οὐρανίῳ χροιά, ἐφ' ἣ διαυγάζει ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς τὸ φῶς τῆς ἁγίας Τριάδος».

Ἐρώτησις. Καὶ πότε ἀξιοῦται τις ταύτης τῆς χάριτος ὅλης;

Ἀπόκρισις. Ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς, φησὶν, ὅταν ὁ νοῦς ἀποδύηται τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον καὶ ἐνδύηται τὸν νέον τῆς χάριτος, τότε τὴν ἑαυτοῦ καθαρότητα ὄψεται ὁμοίαν τῇ ἐπουρανίῳ χροιά, ἣτις Θεοῦ τόπος ὑπὸ τῆς γερουσίας τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ὠνόμασται, ἠνίκα ὤφθη αὐτοῖς ἐν τῷ ὄρει. Οὐκοῦν, ὡς εἶπον, οὐχὶ πνευματικὴν προσευχὴν δεῖ καλεῖν ταύτην τὴν δωρεὰν τὴν χάριν, ἀλλὰ τοκετὸν τῆς καθαρᾶς προσευχῆς, τῆς διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος καταπεμπομένης. Τότε ὁ νοῦς ἐκεῖσε ὑπεράνω τῆς προσευχῆς γίνεται καὶ ἐν τῇ εὐρέσει τῆς κρείττονος, ἢ προσευχῇ καταλείπεται. Καὶ τότε οὐ προσευχῇ προσεύχεται, ἀλλ' ἐν ἐκστάσει γίνεται ἐν τοῖς ἀκαταλήπτοις πράγμασι, τοῖς ὑπερκειμένοις τοῦ τῶν θνησκόντων κόσμου, καὶ σεσίγηται ἐν ἀγνοίᾳ πάντων τῶν ἐνθάδε. Αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγνοία, ἡ ὑπέρτερα τῆς γνώσεως, ἣτις εἴρηται. Αὕτη ἐστὶ περὶ ἧς εἴρηται, μακάριος ὁ καταλαβὼν τὴν ἀγνοίαν, τὴν τῆς προσευχῆς ἀχώριστον, ἧς ἀξιοθεῖμεν χάριτι τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ.

χχχ ὧ πρέπει πασὰ δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΛΓ' - Περὶ τοῦ τρόπου τῆς εὐχῆς καὶ τῶν λοιπῶν τῶν ἐξ ἀνάγκης ζητουμένων περὶ τῆς διηνεκοῦς μνήμης καὶ πολυμερῶς ὠφελουμένων, ἐὰν τὶς ἐν διακρίσει ἀναγινώσκων φυλάττη αὐτὰ

Τὸ βεβαιωθῆναι τινὰ ἐν τῇ αἰτήσῃ τῆς εὐχῆς αὐτοῦ ἐν τῇ ἐλπίδι τοῦ Θεοῦ, τοῦτο μέρος ἄριστον τῆς χάριτος τῆς πίστεως. Βεβαίωσις δὲ τῆς εἰς Θεὸν πίστεως οὐκ ἐστὶν ἡ ὑγεία τῆς ὁμολογίας, εἰ καὶ μήτηρ ἐστὶ τῆς πίστεως, ἀλλὰ ψυχὴ ἢ θεωροῦσα τὴν ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ ἐκ τῆς τῆς πολιτείας δυνάμεως. Ὅταν εὕρῃς ἐν ταῖς ἀγίαις Γραφαῖς τὴν πίστιν μεμιγμένην ταῖς πολιτείας, οὐχὶ περὶ τῆς ὀρθῆς ὁμολογίας θήσεις τὴν περὶ αὐτῆς θεωρίαν. Οὐδέποτε γὰρ καταλαμβάνεται ἡ πίστις, ἢ παρέχουσα πληροφορίαν τῆς ἐλπίδος, ἐκ τῶν ἀβαπτίστων ἢ ἐκ τῶν ἐφθαρμένων τὴν διάνοιαν ἐκ τῆς ἀληθείας. Πληροφορία γὰρ τῆς πίστεως ἀποκαλύπτεται τοῖς ὑψηλοῖς ἐν τῇ ψυχῇ, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῶν τρόπων τῶν προσεχόντων εἰς τὴν χχχ. Ἡ διηνεκὴς μελέτη ἐν τῇ Γραφῇ τὸ φῶς ἐστὶ τῆς ψυχῆς. Αὕτη γὰρ ἐνσημαίνει τῇ ψυχῇ μνήμας ὠφελίμους, τοῦ παραφυλάξασθαι ἐκ τῶν παθῶν, τοῦ διαμένειν τε ἐν τῷ πρὸς Θεὸν πόθῳ, ἐν τῇ ἀγνείᾳ τῆς προσευχῆς, ἀλλὰ καὶ κατευθύνει ἔμπροσθεν ἡμῶν ὁδὸν εἰρήνης τῶν ἰχνῶν τῶν ἀγίων. Ὅμως μὴ διστάσης εἰς τὰς εὐχὰς ἡμῶν τῶν στίχων, ὅτε οὐκ ἀκολουθεῖ αὐταῖς πολὺ ἐξυπνισμὸς καὶ κατάνυξις διηνεκῆς, ἢ ἐν ταῖς εὐχαῖς ἢ ἐν τῇ ἀναγνώσει κατὰ πᾶσαν ὥραν.

Λόγους ἀπὸ πείρας λεγομένους ἐξ ἀνάγκης δέχου, εἰ καὶ ὁ λαλῶν αὐτοὺς ἰδιώτης ἐστὶ. Διότι οἱ θησαυροὶ τῶν βασιλέων οἱ μεγάλοι τῶν ἐπὶ τῆς γῆς οὐ καταφρονοῦσι δέξασθαι προσθήκην ἀβόλου ἀπαιτητοῦ καὶ ἐκ τῶν ρυάκων τῶν μικρῶν πλημμυροῦνται οἱ ποταμοὶ καὶ μεγαλύνονται ἐν τῇ ῥύσει αὐτῶν.

Περὶ φυλακῆς μνημῶν

Ἐὰν γὰρ ἡ μνήμη τῶν ἀγαθῶν ἀνακαινίζει ἐν ἡμῖν τὴν ἀρετὴν, ὅταν ταῦτα διαλογιζόμεθα, δῆλον ὅτι καὶ ἡ μνήμη τῆς ἀκολασίας ἀνακαινίζει ἐν τῇ διάνοια ἡμῶν ἐπιθυμίαν αἰσχροῦ, ὅταν αὐτῆς μνημονεύσωμεν. Διότι ἡ ἕκαστου τούτων μνήμη διαφορὰν τῶν πραγμάτων ἐνσημαίνει καὶ διαγράφει ἐν τοῖς διαλογισμοῖς ἡμῶν καὶ δεικνύει ἡμῶν ὥσπερ ἐν δακτύλῳ, ἢ τῶν λογισμῶν ἡμῶν αἰσχροτήτα ἢ τὸ τῆς πολιτείας τῆς ἡμετέρας ὑψηλόν, καὶ κραταιοὶ ἐν ἡμῖν τοὺς λογισμοὺς καὶ τὰς κινήσεις, ἥτοι τῶν δεξιῶν ἢ τῶν ἀριστερῶν. Καὶ γινόμεθα μελετῶντες ἐν τῷ κρυπτῷ τῆς διανοίας ἡμῶν, καὶ εἰκονίζεται ὁ μερισμὸς τῆς πολιτείας ἡμῶν ἐν τῇ μελέτῃ τῆς διανοίας ἡμῶν, ἵνα ἐξ ἀνάγκης θεωρῶμεν ἑαυτοὺς διαπαντός.

Λοιπὸν, οὐχὶ ἡ μελέτη μόνη βλάπτει τὸν ἔχοντα αὐτήν, ἀλλὰ σὺν αὐτῇ καὶ ἡ θεωρία καὶ ἡ μνήμη πάλιν ἡ ταῦτα ἀναπληροῦσα. Καὶ οὐ μόνη ἡ ἐργασία τῆς ἀρετῆς βοηθεῖ τῷ τελειοῦντι αὐτήν μεγάλως, ἀλλὰ καὶ ἡ φαντασία τῆς διανοίας, ἢ εἰκονιζόμενη ἐκ τῆς μνήμης τῶν προσώπων τῶν ἐργασαμένων αὐτήν.

Καὶ ἐκ τούτου γνωστὸν ἐστίν, ὅτι οἱ πλεῖστοι, οἱ τὴν τάξιν τῆς καθαρότητος φθάσαντες πρὸς θεωρίαν τινῶν ἀγίων, ἀξιοῦνται ἐν τῇ θεωρίᾳ τῆς νυκτὸς πάντοτε, καὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ κατὰ πᾶσαν ὥραν ὕλη αὐτοῖς χαρᾶς ἐγγίνεται ἐν τῇ τῆς διανοίας νοητῇ ἀδολεσχίᾳ ἢ τούτων θεωρία σφραγισθέντων ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν. Καὶ τούτου χάριν ἐν θερμότητι προσέρχονται τῇ ἐργασίᾳ τῶν ἀρετῶν καὶ φλόξ περισσὴ ἐμπίπτει ἐν αὐτοῖς εἰς τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῶν.

Καὶ λέγουσιν ὅτι οἱ ἅγιοι ἄγγελοι λαμβάνουσι τὰ ὁμοιώματα τίνων ἀγίων, τῶν τιμίων καὶ ἀγαθῶν, καὶ δεικνύουσιν αὐτὰ ἐν τῇ φαντασίᾳ τοῦ ὕπνου τῇ ψυχῇ ἐν τῷ μετεωρισμῷ τῶν διαλογισμῶν αὐτῆς, εἰς χαρὰν καὶ περιποίησιν καὶ ἀγαλλίαμα. Καὶ ἐν ἡμέρᾳ κινουῦσιν αὐτὰ ἀεὶ ἐν τῇ τῶν λογισμῶν αὐτῶν θεωρίᾳ, καὶ ἐλαφρύνεται ἡ ἐργασία αὐτῆς ἐκ τῆς χαρᾶς τῶν ἀγίων.

Οὕτω καὶ ἐν τῇ συνεχείᾳ τῶν πολέμων. Ὁ ἔχων συνήθειαν μελετᾶν ἐν τοῖς κακοῖς, ὑπὸ τῶν δαιμόνων ἐν τῇ ὁμοιότητι ταύτῃ φαντάζεται. Λαμβάνουσι γὰρ ὁμοίωσιν καὶ δεικνύουσιν τῇ ψυχῇ φαντασίας πτοούσας αὐτήν, πλεον ἐν τῇ μνήμῃ τῇ ἡμερινῇ ἐν τούτοις μεσάζοντες. Καὶ ποτὲ μὲν ἐν τῇ θεωρίᾳ ταύτῃ τῇ φοβερᾷ, τῇ πτοούσῃ τὴν ψυχὴν, ἀσθενεῖν αὐτήν ποιοῦσι, ποτὲ δὲ πάλιν δεικνύουσιν αὐτῇ τὴν δυσχέρειαν τῆς πολιτείας, τὴν ἐν τῇ ἡσυχίᾳ καὶ τῇ μονώσει καὶ ἕτερα τίνα.

Καὶ ἡμεῖς οὖν, ἀδελφοί, περὶ τοῦ προσέχειν ταῖς μνήμαις καὶ τούτων τεκμαίρεσθαι τὴν κατάστασιν τῆς ψυχῆς, λάβωμεν ἄρτι τὸ διακρίνειν ἀεὶ ἐν ταῖς μνήμαις τῆς μελέτης ἡμῶν, ποίας ὁμιλοῦμεν αὐτῶν καὶ ποίας ἀποδιώκομεν ἀφ' ἡμῶν ταχέως, ὅταν προσεγγίσωσι τῷ φρονήματι ἡμῶν, ἐὰν ταῖς ἐκ τῆς προνοίας διαμονῶν τῶν ριπτόντων τὴν ὕλην τοῖς πάθεσιν, εἴτε ταῖς ἐκ τῆς ἐπιθυμίας καὶ τοῦ θυμοῦ, ἢ ταῖς ἐκ τῶν ἀγίων

120 - Ἰσαὰκ Σύρου

ἀγγέλων τῶν παρεχόντων τὸ νεῦμα τῆς χαρᾶς καὶ τῆς γνώσεως, τὰς μνήμας τε τὰς ἐν τοῖς λογισμοῖς τὰς ἐξυπνιζούσας ἡμᾶς ἐν τῷ πρὸς ἡμᾶς αὐτῶν πλησιασμῷ, ἢ ταῖς ἐκ τῶν προλήψεων τῶν προλαβουσῶν ἐν αἰσθήσει, ἐξ ὧν κινοῦνται ἐν τῇ ψυχῇ οἱ λογισμοί, οἱ ἀρπάζοντες ἐν τῷ μέρει τῷ ἐνὶ ἐξ αὐτῶν. Τὴν δὲ πείραν τῶν δύο τούτων ἐν τῇ διαγνώσει τῆς διακρίσεως κτησόμεθα, τὴν θεωρίαν τε αὐτῶν καὶ τὴν ὁμιλίαν καὶ τὴν ἐργασίαν τῶν ἔργων αὐτῶν, καὶ ἐκάστη ἐξ αὐτῶν ἀκολουθεῖν ποιήσομεν εὐχὴν ἀφωρισμένην.

Περὶ διαφορᾶς τῆς ἀγάπης

Ἀγάπη, ἢ ἐκ τίνων γινομένη πραγμάτων, ὡς λαμπὰς ἐστὶ μικρὰ ἐκ τοῦ ἐλαίου ἐκτρεφομένη, καὶ οὕτω συνίσταται τὸ φῶς αὐτῆς ἢ καὶ ὡς χείμαρρος ῥέων ἐκ τοῦ ὑετοῦ, οὐτὲρ ἢ ῥεῦσις καταπαύεται, τῆς συνιστώσης αὐτὸν ὕλης λειψίν παθούσης. Ἡ ἀγάπη δέ, ἢ τὸν Θεὸν αἴτιον ἔχουσα, ὡς πηγὴ ἐστὶ βρύουσα καὶ οὐδέποτε τὰ ῥεύματα αὐτῆς ἀνακόπτεται αὐτὸς γὰρ μόνος ἐστὶ τῆς ἀγάπης πηγὴ καὶ ἀνελλιπῆς ἢ ὕλη αὐτῆς.

Πῶς ὀφείλεις εὐχεσθαι ἀρεμβάστως Θέλεις τρυφῆσαι ἐν τῇ στιχολογίᾳ τῆς λειτουργίας σου καὶ λαβεῖν αἴσθησιν τῶν λογίων τοῦ Πνεύματος τῶν ὑπὸ σοῦ λεγομένων; Τελείως τὴν ποσότητα ἄφες καὶ τὴν γνῶσιν τῶν μέτρων τῶν ἐν αὐτοῖς μὴ στήσης καὶ τοὺς στίχους ἵνα λέγῃς ὡς ἐν τοῖς τρόποις τῆς εὐχῆς, καὶ τὸν ἐκστηθισμόν τὸν συνήθη κατάλειψαι, καὶ νόησον ὅπερ σοι λέγω. Καὶ ὅπερ ἱστορικῶς εἴρηται, ὡς ἐν ἀναγνώσει τινὸς τῶν ὑπὸ Θεοῦ κυβερνωμένων, ἔστω ἡ διάνοια σου θεωροῦσα ἐν τῇ μελέτῃ αὐτῶν, ἕως ἂν εἰς τὰς κατανοήσεις αὐτῶν τὰς μεγάλας ἐξυπνισθῇ σου ἢ ψυχὴ τῆς ἐκπλήξει τῆς οἰκονομίας καὶ ἐκ τούτου κινηθῆναι ἢ εἰς δοξολογίαν ἢ εἰς λύπην ἐπωφεληθῇ. Καὶ εἰ τί ἐστὶν εἰς εὐχὴν, καθ' ἑαυτοῦ λάβε. Καὶ ὅταν βεβαιωθῇ ἡ διάνοια ἐν τούτοις, ἢ σύγχυσις ἔκτοτε δίδωσι τόπον καὶ ἀπέρχεται.

Οὐκ ἐστὶ γὰρ ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῆ δουλικῆς εἰρήνῃ τῆς διανοίας, οὐδὲ ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ τῶν τέκνων σύγχυσις τῆς ταραχῆς. Ἔθος γὰρ ἔχει ἢ σύγχυσις ἀφαιρεῖν τὴν γεῦσιν τῆς συνέσεως καὶ τῆς κατανοήσεως καὶ σκυλεῦσαι τὰ νοήματα τὰ ἐν αὐτοῖς, καθάπερ βδέλλα ἢ συμπίνουσα τὴν ζωὴν τῶν σωμάτων ἐν τῷ αἵματι τῶν μελῶν αὐτῶν. Καὶ γὰρ ὄχημα διαβόλου, εἰ δυνατόν, πρέπει ὀνομάζεσθαι τὴν σύγχυσιν. Διότι ὁ σατανᾶς κατὰ τὴν ὁμοίωσιν τοῦ ἡνιόχου ἔθος ἔχει ἐπιβαίνειν τῷ νῶ καὶ λαμβάνειν τὸ ἄθροισμα μέτ' αὐτοῦ τῶν παθῶν καὶ εἰσέρχεσθαι εἰς τὴν ταλαίπωρον ψυχὴν καὶ καταποντίζει αὐτὴν ἐν συγχύσει.

Καὶ τοῦτο δὲ ἐν διακρίσει νόησον. Μὴ γίνου ἐν τοῖς στίχοις τῆς ψαλμωδίας σου ὡς πᾶρ' ἄλλου δεχόμενος τοὺς λόγους, ἵνα μὴ οἰηθῆς τὸ ἔργον τῆς μελέτης πληθύνειν ἀδιαλείπτως, καὶ τῆς κατανύξεως καὶ τῆς χαρᾶς τῆς ἐν αὐτοῖς παρέλθῃς τελείως ἀλλ' ὡς ἐξ ἑαυτοῦ, ἵνα λέγῃς τοὺς λόγους σου ἐν τῇ δεήσει σου ἐν κατανύξει καὶ κατανοήσει τῆς διακρίσεως, ὡς ὁ συνίων τὸ ἔργον αὐτοῦ ἀληθῶς. Σημείωσαι πόθεν τίκεται ἢ ἀκηδία καὶ πόθεν ὁ μετεωρισμός.

Ἡ ἀκηδία ἐκ τοῦ μετεωρισμοῦ τῆς διανοίας, καὶ οὗτος ἐκ τῆς τῶν ἔργων ἀργίας καὶ τῆς ἀναγνώσεως καὶ τῆς ματαιίας συντυχίας ἢ γίνεται, τῆς γαστρὸς πεπληρωμένης.

Ὅτι οὐ δεῖ ἀντιλέγειν τοῖς λογισμοῖς, ἀλλὰ παραρρίπτειν ἑαυτὸν τῷ Θεῷ

Ὁ μὴ ἀντιλέγων τοῖς ἐν ἡμῖν ὑποσπειρομένοις ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ λογισμοῖς, ἀλλὰ διὰ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἰκεσίας τὴν πρὸς αὐτοὺς ὁμιλίαν ἐκκόπτων, τοῦτο σημεῖον ἐστίν, ὅτι εὗρεν ὁ νοῦς σοφίαν παρὰ τῆς χάριτος καὶ ἐκ πολλῶν ἔργων ἠλευθέρωσεν αὐτὸν ἢ γνῶσις αὐτοῦ ἢ ἀληθινή. Καὶ ἐν τῇ εὐρέσει τῆς συντόμου τρίβου, ἣν ἔφθασε, τὸν πολὺν μετεωρισμὸν τῆς μακρᾶς ὁδοῦ ἐξέκοψε. Διότι οὐκ ἐν παντὶ καιρῷ ἔχομεν δύναμιν ἀντιλέγειν πᾶσι τοῖς λογισμοῖς, τοῖς ἀντικειμένοις ἡμῖν, ὥστε παῦσαι αὐτούς, ἀλλὰ πολλάκις λαμβάνομεν πληγὴν ἐξ αὐτῶν, τὴν μὴ θεραπευομένην ἐν πολλῷ καιρῷ. Ἐξ ἐναντίας γὰρ τούτων τῶν ἐχόντων ἐξακισχιλίους χρόνους εἰσφέρει ἑαυτὸν δογματίσαι. Καὶ γίνεται τοῦτο αὐτοῖς παρασκευή, ἐν ἣ δυνήσονται πληξαί σε ὑπέριμετρα τῆς σοφίας σου καὶ τῆς φρονήσεώς σου. Ἀλλὰ καὶ ὅτε νικήσεις αὐτούς σύ, ὁ ρύπος τῶν λογισμῶν μολύνει τὴν διάνοιάν σου καὶ ἡ ὁσμὴ τῆς δυσωδίας αὐτῶν πολλὴν ἐναπομένει καιρὸν τῇ ὀσφρήσει σου. Ἐν τῷ πρώτῳ δὲ τρόπῳ ἐκ τούτων ἀπάντων μετὰ τοῦ φόβου γίνῃ ἐλεύθερος. Διότι οὐκ ἔστι βοήθεια ἄλλη, ὡς ὁ Θεός.

Περὶ δακρῶν

Τὰ δάκρυα τὰ ἐν τῇ εὐχῇ σημεῖον ἐστὶ τοῦ ἐλέους τοῦ Θεοῦ, οὗπερ ἠξιώθη ἡ ψυχὴ ἐν τῇ ἑαυτῆς μετάνοια, καὶ ὅτι προσεδέχθη καὶ ἤρξατο εἰσερχεσθαι εἰς πεδιάδα τῆς καθαρότητος ἐν τοῖς δάκρυσιν. Ἐὰν γὰρ μὴ ἀρθῶσιν οἱ λογισμοὶ τῶν παρερχομένων καὶ ῥίψωσιν ἐξ ἑαυτῶν τὴν ἐλπίδα τοῦ κόσμου καὶ κινηθῆ ἕξ αὐτῶν ἢ καταφρόνησις αὐτοῦ καὶ ἄρξωνται ἀγαθὰ ἐφόδια τῆς ἐξόδου αὐτῶν παρασκευάζειν καὶ ἄρξωνται ἐν τῇ ψυχῇ λογισμοὶ κινεῖσθαι τῶν ὄντων ἐκεῖσε, οὐ δύνανται οἱ ὀφθαλμοὶ δακρῦειν. Τὰ δάκρυα γὰρ ἐκ τῆς ἀκραιφνοῦς ἀδολεσχίας καὶ ἀμετεωρίστου, τῶν λογισμῶν τε τῶν πολλῶν καὶ συνεχῶν καὶ ἀκλινῶς γινομένων, καὶ ἐκ μνήμης τινὸς λεπτοῦ γινομένου ἐν τῇ διάνοια καὶ λυποῦντος τὴν καρδίαν ἐκ τῆς μνήμης αὐτοῦ. Καὶ ἐκ τούτων τὰ δάκρυα πληθύνονται καὶ ἐπὶ πλέον αὐξάνονται.

Περὶ ἐργόχειρου καὶ φιλαργυρίας

Ὅταν στραφῆς εἰς τὸ ἔργον τῶν χειρῶν ἐν τῇ διαμονῇ τῆς ἡσυχίας σου, μὴ θήσῃς τὴν ἐντολὴν τῶν Πατέρων κάλυμμα τῆς φιλαργυρίας σου. Ἔργον μικρὸν ἔστω σοι χάριν τῆς ἀκηδίας σου, τὸ μὴ ταράσσον τὸν νοῦν. Ἐὰν σύνῃν τῷ ἔργῳ χρήσασθαι πλέον ἐπιθυμῆς, γνῶθι, ὅτι ἡ εὐχὴ ἀνωτέρα ταύτης ἐστὶν ἐν τῇ τάξει αὐτῆς. Ἐὰν δὲ διὰ τὴν χρεῖαν τοῦ σώματος σου, εἰ μὴ ἄπληστος ἦ, ἀρκεῖ σοι εἰς πλήρωσιν τῆς χρεῖας σου ἐκεῖνο, ὅπερ ὁ Θεὸς οἰκονομεῖ σοι. Οὐδὲ ποτὲ γὰρ ἀφῆκεν ὁ Θεὸς τοὺς ἐργάτας αὐτοῦ ἐνδεεῖς γενέσθαι τῶν παρερχομένων. *«Ζητεῖτε γὰρ πρῶτον»*, εἶπεν ὁ Κύριος, *«τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν»*, πρὸ τοῦ αἰτήσασθαι ὑμᾶς.

Εἶπε γὰρ τις τῶν ἁγίων, ὅτι οὐχὶ αὕτη ἐστὶν ἡ τάξις τῆς πολιτείας σου, τοῦ κορέσαι τοὺς πεινῶντας καὶ γενέσθαιτο κελλίον σου ξενοδοχεῖον τῶν ξένων. Αὕτη γὰρ ἡ πολιτεία τῶν κοσμικῶν ἐστὶ καὶ μᾶλλον αὐτοῖς πρέπει ὡς καλόν, οὐχὶ τοῖς ἀναχωρηταῖς καὶ ἐλευθέροις τῶν ὀρωμένων καὶ φυλάττουσι τὸν νοῦν αὐτῶν ἐν τῇ προσευχῇ.

ΛΟΓΟΣ ΛΔ' - Περὶ μετανοιῶν καὶ ἕτεροι λόγοι

Μὴ ψηφίσης ἀργίαν τὴν ἕκτασιν τῆς εὐχῆς τῆς ἀμετεωρίστου, τῆς συνηγμένης καὶ μακράς, διὰ τὸ καταλεῖψαί σε τοὺς ψαλμούς. Πλέον δὲ τῆς μελέτης τῆς στιχολογίας, τὰς μετανοίας ἐν τῇ προσευχῇ ἀγάπησον. Ὅτε δώσει σοι χεῖρα αὕτη, τὸν τόπον τῆς λειτουργίας ἀναπληροῖ, καὶ ὅτε ἐν αὐτῇ τῇ λειτουργίᾳ δοθῇ σοι τὸ χάρισμα τῶν δακρῶν, μὴ ψηφίσης τὴν ἐν αὐτοῖς τρυφὴν ἀργίαν ἐξ αὐτῆς. Πλήρωμα γὰρ τῆς εὐχῆς ἡ χάρις ἢ τῶν δακρῶν.

Ἐν τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ ἡ διάνοια σου ἐσκορπισμένη ἐστὶ, πλέον τῆς εὐχῆς τῇ ἀναγνώσει ἔμμεινον. Οὐ πᾶσα δὲ γραφὴ ὠφέλιμος, καθὼς ἐρρέθη. Πολὺ πλέον τῶν ἔργων τὴν ἡσυχίαν ἀγάπησον. Τίμησον τὴν ἀνάγνωσιν, εἰ δυνατόν, κρεῖττον τῆς στάσεως. Αὕτη γὰρ πηγὴ ἐστὶ τῆς καθαρᾶς εὐχῆς. Μὴ οὖν ἀμελήσης παντελῶς, νῆφε δὲ ἐκ τοῦ μετεωρισμοῦ. Τῆς γὰρ πολιτείας ρίζα ἡ ψαλμωδία. Ὅμως καὶ τοῦτο γνῶθι, ὅτι τῆς στιχολογίας τῆς μετὰ τοῦ μετεωρισμοῦ, τὰ ἔργα τοῦ σώματος πλέον ὠφελοῦσι, τὸ δὲ λυπεῖσθαι κατὰ διάνοιαν, τὸν κόπον ὑπερβάλλει τοῦ σώματος.

Ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀμελείας νῆφε καὶ κίνησον μικρὸν τὸν τὸν ζῆλον μεγάλως γὰρ ἐξυπνίζει τὴν καρδίαν καὶ διαθερμαίνει τὰ νοήματα τῆς ψυχῆς. Ἐξ ἐναντίας τῆς ἐπιθυμίας ἐν τῷ τῆς ἀμελείας καιρῷ, τῇ φύσει ὁ θυμὸς βοηθεῖ λύει γὰρ τὴν ψυχρότητα τῆς ψυχῆς. Ἐκ τούτων γὰρ τῶν αἰτίων εἴωθεν ἔρχεσθαι καθ' ἡμῶν ἡ ἀμέλεια ἢ ἐκ τοῦ βάρους τῆς γαστρὸς ἢ ἐκ τῶν πολλῶν ἔργων.

Ἡ εὐταξία τῆς ἐργασίας τὸ φῶς ἐστὶ ἐπὶ τοῦ φρονήματος. Οὐκ ἐστὶν ἄλλο τι, ὡς ἡ γνῶσις. Πᾶσα εὐχὴ ἢ προσφέρεις ἐν τῇ νυκτί, πασῶν τῶν τῆς ἡμέρας πράξεων ἔστω ἐν ὀφθαλμοῖς σου τιμιωτέρα. Μὴ βαρύνῃς τὴν γαστέρα σου, ἵνα μὴ συγχυθῇ ἡ διάνοια σου καὶ ἔση τεταραγμένος ἐν τῷ μετεωρισμῷ, ὅταν ἀναστῆς νυκτὸς καὶ ἐκλυθῶσι τὰ μέλη σοῦ καὶ αὐτὸς εὐρέθης γυναικώδους πεπληρωμένος χαννώσεως, οὐ μὴν δέ, ἀλλὰ καὶ ἡ ψυχὴ σου ἐσκοτισμένη καὶ τὰ νοήματα σου τεθολωμένα καὶ οὐ δύνη συνάξαι αὐτὰ παντελῶς ἐν τῇ στιχολογίᾳ, διὰ τὴν σκότωσιν, καὶ μωραίνηται ἐν σοὶ ἡ τῶν πάντων γεῦσις, καὶ οὐ γλυκαίνεται σοὶ ἡ στιχολογία τῆς ψαλμωδίας, ἥς διὰ τῆς ἐλαφρότητος καὶ λαμπρότητος τῆς διανοίας ὁ νοῦς εἴωθε γεύεσθαι μεθ' ἡδονῆς τῆς ἐν αὐτῇ διαφορᾶς.

Ὅταν γὰρ ἡ εὐταξία τῆς νυκτὸς ταραχθῇ, τότε καὶ ἐν τῇ ἡμερινῇ ἐργασίᾳ γίνεται ὁ νοῦς συγκεχυμένος, καὶ ἐν σκοτώσει διαπορευόμενος καὶ ἐντρυφά. Ἐπιπίπτει γὰρ ὡς καταγιγῆς ἐπὶ τὰ νοήματα, καὶ ἐὰν εἰς εὐχὴν κινηθῇ καὶ ἐὰν εἰς μελέτην. Ἡ ἡδονὴ γὰρ ἢ ἐν ἡμέρᾳ διδομένη τοῖς ἀσκηταῖς ἐκ τοῦ φωτὸς τῆς ἐργασίας τῆς νυκτὸς βρῦει ἐπὶ τῷ νῷ τῷ καθαρῷ.

Ἐκαστος ἄνθρωπος, ὃς οὐ ἔλαβε πείραν τῆς ἡσυχίας τῆς μακράς, μὴ προσδοκῆση μαθεῖν ἐξ ἑαυτοῦ τι πλέον ἐν τοῖς ἀγαθοῖς τῆς ἀσκήσεως, εἰ καὶ μέγας ἐστὶ σοφὸς καὶ

διδάσκαλος, ἔχων πολλὰ κατορθώματα.

Παραφύλαξαι, μὴ ἐπὶ πλέον ἐξασθένηση τὸ σῶμα σου, ἵνα μὴ ἐνδυναμωθῆ κατὰ σοῦ ἡ ἀμέλεια καὶ ψυχράνη τὴν ψυχὴν σου ἐκ τῆς γεύσεως τῆς ἐργασίας αὐτῆς. Ὡς ἐν ζυγῷ ἀρμόζει σταθμίσει ἕκαστον τὴν ἑαυτοῦ πολιτείαν. Ἐν τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ κορέννυσαι, παραφύλαξαι ὀλίγον ἐκ τῆς πρὸς ἑαυτὸν παρρησίας. Ἐν σωφροσύνῃ ἔστω τὸ κάθισμά σου καὶ ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς χρείας σου. Μάλιστα δὲ γίνου σώφρων καὶ καθαρὸς ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ ὕπνου σου, καὶ παρατετηρημένος, οὐ μόνον ἐν τῷ λογισμῷ σου, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς μέλεσί σου. Φυλάττου ἐκ τῆς οἰήσεως ἐν τῇ ὥρᾳ τῶν καλῶν ἀλλοιώσεων. Τὴν ἀσθενειάν σου καὶ τὴν ιδιωτείαν σου πρὸς τὴν λεπτότητα αὐτῆς τῆς οἰήσεως ἐν προσευχῇ σπουδαίως δεῖξον τῷ Κυρίῳ, ἵνα μὴ καταλειφθῆς πειραθῆναι ἐν τοῖς αἰσχροῖς. Ἡ πορνεία γὰρ ἀκολουθεῖ τῇ ὑπερηφανίᾳ καὶ τῇ οἰήσει ἢ πλάνῃ. Ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν σου πρὸς τὴν χρείαν σου ἔργασαι, μᾶλλον δὲ πρὸς δεσμὸν τὸν ἐν τῇ ἡσυχίᾳ σου. Μὴ ἀσθενήσης ἐν πεποιθήσει σου πρὸς τὸν προνοητὴν σου. Οἰκονομίαι γὰρ θαυμαστοὶ γίνονται ἐν τοῖς οἰκείοις αὐτοῦ. Διότι ἐν ἐρήμῳ ἂ οἰκείτω οἰκονομεῖ τοὺς ἐν πεποιθήσει αὐτοῦ καθήμενους οὐκ ἐν χερσὶν ἀνθρώπων. Ἐὰν ἐπισκέψηταί σε ὁ Κύριος ἐν τοῖς σωματικοῖς χωρὶς ἔργον, ὅτε σὺ ἀγωνίζῃ ἐν τῇ ἐπιμελείᾳ τῆς ψυχῆς σου, κινεῖται τότε ἐν σοὶ καὶ λογισμὸς ἐκ τῆς μηχανῆς τοῦ διαβόλου, τοῦ φονευτοῦ, ὅτι ἡ αἰτία τῆς προνοίας ταύτης ἀπάσης πάντως ἐκ σου ἐστί. Καὶ τότε συνάμα τούτῳ τῷ λογισμῷ παύεται ἐκ σοῦ καὶ ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ, καὶ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ βρύουσι κατὰ σου πλεῖστοι πειρασμοί, εἴτε ἐκ τῆς ἀμελείας τοῦ προνοητοῦ εἴτε ἐκ τῶν ἀνακαινισμῶν τῶν πόνων καὶ τῶν νοσημάτων τῶν κινουμένων ἐν τῷ σώματί σου. Οὐκ ἐκ μόνῃς δὲ τῆς κινήσεως τοῦ λογισμοῦ ἀμελεῖ ὁ Θεός, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ διαμεῖναι τὴν διάνοιαν ἐν αὐτῇ. Ἐκ τῆς κινήσεως γὰρ τῆς ἀκουσίου οὐ παιδεύει καὶ κρίνει ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, οὐδὲ ἐὰν πρὸς ὥραν συμφωνήσωμεν αὐτῇ. Καὶ ἐὰν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ κεντήσωμεν τὸ πάθος καὶ ἡ κατάνυξις φθάση ἡμᾶς, οὐ λογοθετεῖ ὁ Κύριος εἰς τὴν τοιαύτην ἀμέλειαν ἡμᾶς, ἀλλ' εἰς ἐκείνην, ἣν ἡ διάνοια ἀληθῶς ἐδέξατο καὶ ἀνεπαισθήτως προσβλέπει αὐτῇ καὶ ὡς καθήκουσαν καὶ ὠφελουσαν ἐδέξατο αὐτήν, καὶ οὐκ ἐλογίσατο αὐτὴν φροντίδα δεινήν.

Ἡμεῖς ἀεὶ τοῦτο προσευξώμεθα τῷ Κυρίῳ. *«Χριστὲ τὸ πλήρωμα τῆς ἀληθείας ἀνατειλάτω ἡ ἀλήθειά σου ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν καὶ κατὰ τὸ θέλημα σοῦ γινῶμεν πορευθῆναι ἐν τῇ ὁδῷ σοῦ»*.

Ὅτε λογισμὸς τις πονηρὸς ἐνσπαρεῖ σοι, εἴτε τούτων τῶν ἀπὸ μακρὰν ὄντων εἴτε τῶν προλήψεων, καὶ συνεχῶς δεικνύει ἑαυτὸν τῷ νοῖ, γινῶθι ἀληθῶς, ὅτι παγίδα κρύψει σοὶ ἀλλ' ἐξυπνίσθητι καὶ νῆφε ἐν καιρῷ. Εἰ δὲ ἐστὶν ἐκ τούτων τῶν τοῦ μέρους τῶν δεξιῶν καὶ τῶν ἀγαθῶν, γινῶθι ὅτι τρόπον τινὰ ζωῆς θέλει ὁ Θεὸς δοῦναι σοι, καὶ διὰ τοῦτο ἀεὶ ἔξωθεν τοῦ ἔθους κινεῖται ἐν σοὶ ἐὰν δὲ σκοτεινὸς λογισμὸς ἢ καὶ διστάζης ἐν αὐτῷ, ὅτι οὐ δύνη τηλαυγῶς φθάσαι, ἐὰν τε οἰκείος ἢ κλέπτῃς ἢ, ἢ ἀντιλήπτωρ ἢ ἐνεδρευτής, ὃς ἐν σχήματι ἀγαθῷ ἐκρύβῃ, ἐν εὐχῇ ἐκτενεῖ καὶ ὀξυτάτη, νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ἐν ἀγρυπνίᾳ πολλῇ παρασκευασθώμεν κατ' αὐτοῦ. Μὴ ὠθήσης αὐτόν, μηδὲ συμφωνήσης αὐτῷ, ἀλλ'

εὐχὴν ἐν σπουδῇ καὶ θερμότητι ποιήσον ὑπὲρ αὐτοῦ. Καὶ μὴ σιωπήσεις ἐπικαλέσασθαι τὸν Κύριον, καὶ αὐτὸς δεικνύει σοι αὐτὸν πόθεν ἐστίν.

Περὶ τῆς σιωπῆς

Ἵπὲρ πάντα τὴν σιωπὴν ἀγάπησον, ὅτι προσεγγίζει σοι πρὸς καρπὸν ἢ γλῶσσα γὰρ ἀσθενεῖ πρὸς τὴν ἐξήγησιν αὐτοῦ. Πρῶτον μὲν βιασώμεθα ἑαυτοὺς σιωπᾶν, καὶ τότε ἐκ τῆς σιωπῆς γεννᾶται ἡμῖν τι ὁδηγοῦν ἡμᾶς εἰς αὐτὴν τὴν σιωπὴν. Δώη σοι ὁ Θεὸς αἰσθηθῆναι τίνος γεννωμένου ἐκ τῆς σιωπῆς. Ἐὰν δὲ ἐν ταύτῃ τῇ πολιτείᾳ ἄρξη, οὐκ ἐπίσταμαι ἐγὼ πόσον φῶς ἀνατελεῖ σοι ἐντεῦθεν. Μὴ λογίσῃ, ὦ ἀδελφέ, ὅτι ὅπερ ἐρρέθη ἐπὶ τοῦ θαυμάσιου ἐκείνου Ἀρσενίου, ὅτε παρέβαλον αὐτῷ οἱ πατέρες καὶ οἱ ἀδελφοὶ οἱ ἐρχόμενοι τοῦ θεάσασθαι αὐτόν, καὶ ἐκαθέζετο μέτ' αὐτῶν σιωπῶν καὶ ἐν τῇ σιωπῇ ἦν ἀπολύων αὐτούς, ἐν θελήματι μόνον τοῦτο ἐποίει, ἀλλ' ἐπεὶ ἐξ ἀρχῆς εἰς τοῦτο ἑαυτὸν ἐβίασατο.

Ἡδονὴ τις τίκτεται ἐν τῇ καρδίᾳ ἐκ τῆς γυμνασίας τῆς ἐργασίας ταύτης μετὰ καιρὸν καὶ ἐν βίᾳ ὁδηγεῖ τὸ σῶμα τῇ ἡσυχίᾳ, καὶ πλῆθος δακρύων τίκτεται ἡμῖν ἐν ταύτῃ τῇ πολιτείᾳ. Καὶ ἐν τῇ θεωρίᾳ τῇ θαυμαστῇ αἰσθάνεται τινὸς ἐν αὐταῖς ἡ καρδία διακριτικῶς ἐν καιρῷ μετὰ πόνου καὶ ἐν καιρῷ ἐκ τοῦ θαύματος. Σμικρύνεται γὰρ ἡ καρδία καὶ γίνεται ὡς νήπιον, καὶ ὅτε ἄρξεται ἐν τῇ εὐχῇ, προεπιρρέουσι τὰ δάκρυα.

Μέγας ἐστὶν ἄνθρωπος ὁ ἐν τῇ ὑπομονῇ τῶν μελῶν ἑαυτοῦ συνήθειαν κτώμενος θαυμαστὴν ἔσω ἐν τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ. Ὅτε πάντα τὰ ἔργα τῆς πολιτείας ταύτης εἰς ἐν μέρος θήσεις καὶ τὴν σιωπὴν ἐν ἄλλῳ, εὐρίσκεις αὐτὴν ὑπερβάλλουσαν ἐν σταθμῷ. Παραινέσεις εἰσὶ πολλαὶ τῶν ἀνθρώπων ὅτε ἡνίκα τῇ σιωπῇ τις προσεγγίσει, περισσὴ αὐτῷ ἢ ἐργασία τῆς φυλακῆς αὐτῶν. Καὶ εὐρίσκονται γενόμενα περισσοὶ αἱ ἐργασίαι, καὶ αὐτὸς εὐρίσκεται ὑπερυψωθείς αὐτῶν, ὅτι τῇ τελειότητι προσήγγισε. Καὶ γὰρ βοήθεια ἐστὶ τῇ ἡσυχίᾳ.

Πῶς δὲ τοῦτο; Ὅτι ἀδύνατον, ἐν τῇ τῶν πολλῶν κατασκηνώσει ὄντων ἡμῶν, μὴ ἀπαντηθῆναι ἡμᾶς ὑπὸ τίνος. Οὐδὲ γὰρ ὁ ἰσάγγελος Ἀρσένιος, ὃς ὑπὲρ ἅπαντας ἠγάπησε τὴν ἡσυχίαν, ἠδυνήθη ἀποστῆναι τούτων. Τὸ γὰρ συναντηθῆναι ἡμᾶς ὑπὸ τῶν πατέρων καὶ τῶν ἀδελφῶν τῶν ὄντων μεθ' ἡμῶν καὶ ἡ ἀπάντησις αὐτῶν ἢ ἀπροσδοκίτως γινομένη καὶ τὸ ἀπέρχεσθαι αὐτὸν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἢ ἀλλαχοῦ, ταῦτα πάντα ὅτε εἶδεν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὁ ἀξιομακάριστος, ὅτι οὐ δυνατὸν ἐστὶν ἀποστῆναι τούτων, ὅσον ἐστὶ πλησίον τῆς κατοικήσεως τῶν ἀνθρώπων, ἡνίκα δὲ ἦν πολλάκις, μὴ δυνάμενος μακρυνθῆναι ἐν τόπῳ τῆς ἑαυτοῦ κατοικίας ἐκ τοῦ πλησιασμοῦ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐκ τῶν μοναστῶν τῶν κατοικούντων ἐν ἐκείνοις τοῖς τόποις, τοῦτον τὸν τρόπον ἔμαθεν ἐκ τῆς χάριτος, τὴν διηνεκῆ σιωπὴν. Καὶ εἰ ποτὲ ἐξ ἀνάγκης ἤνοιγε τὴν θύραν ἑαυτοῦ τισὶν αὐτῶν, ἐν τῇ θεωρίᾳ αὐτοῦ μόνον ἐνηυφραίνοντο, ἢ δὲ ὁμιλία τοῦ λόγου καὶ ἡ χρεία αὐτοῦ περιττὴ ἐγένετο μεταξὺ αὐτῶν.

Πολλοὶ τῶν Πατέρων ἐν τῇ θεωρίᾳ ταύτῃ ἦλθον εἰς κατάστασιν, εἰς τὸ παραφυλάξασθαι ἑαυτοὺς, τοῦ λαβεῖν αὐτοὺς προσθήκην τοῦ πλούτου τοῦ πνευματικοῦ

ἐκ τῆς μαθήσεως, ἧς ἐδέξαντο ἐκ τῆς θεωρίας τοῦ μακαρίου. Καὶ τίνες ἐξ αὐτῶν ἐν λίθῳ ἢ ἐν σχοινίῳ ἐδέσμων ἐαυτούς, ἢ ἐν λιμῶ ἔτηξαν ἐαυτούς, ἐν τῷ καιρῷ, ἠνίκα ἤθελον πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἐξελθεῖν. Διότι ἡ πείνα πολὺ ὠφελεῖ εἰς τὴν συστολὴν τῶν αἰσθήσεων.

Πολλοὺς Πατέρας εὗρον, ἀδελφέ, μεγάλους καὶ θαυμαστούς, πλεῖον τῶν ἔργων εἰς τὴν εὐταξίαν τῶν αἰσθήσεων πρόνοιαν ποιουμένους καὶ εἰς τὸ ἦθος τοῦ σώματος ὅτι ἐξ αὐτῶν γεννᾶται ἡ εὐταξία τῶν λογισμῶν. Αἰτίαι πολλοὶ ἐξώθεν τοῦ θελήματος συναντῶσι τῷ ἀνθρώπῳ καὶ ποιῶσιν αὐτὸν ἐξελθεῖν ἐξώθεν τοῦ ὄρου τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ. Καὶ εἰ μὴ εὐρεθεῖ παραφυλαττόμενος ἐν τοῖς ἑαυτοῦ αἰσθήσεσιν ἐν τῇ ἀδιαλείπτῳ συνηθείᾳ, τῇ προηγησαμένη ἐν αὐτῷ, εἶχον ποιῆσαι αὐτὸν ἐν πολλῷ χρόνῳ μὴ ἐλθεῖν εἰς ἑαυτὸν καὶ εὐρεῖν τὴν πρώτην εἰρηνικὴν ἑαυτοῦ κατάστασιν.

Προκοπῇ τῆς καρδίας ἀδολεσχία ἐστὶν ἐν τῇ ἑαυτῆς ἐλπίδι. Προκοπῇ τῆς πολιτείας, ἡ ἐκ πάντων λύσις. Ἡ μνήμη τοῦ θανάτου δεσμὸς ἐστὶν ἀγαθὸς τῶν μελῶν τῶν ἐξώθεν. Δέλεαρ ψυχῆς ἐστὶν ἡ χαρά, ἡ ἐκ τῆς ἐλπίδος τῆς ἐξανθούσης ἐν τῇ καρδίᾳ. Αὕξησις τῆς γνώσεως αἱ διηνεκεῖς δοκιμασίαι εἰσὶν, ἃς ἐκ τῶν δύο ἀλλοιώσεων λαμβάνει ὁ νοῦς ἐσωθεν καθ' ἡμέραν. Ἐὰν γὰρ καὶ ἀκηδία ἡμῖν κατὰ καιρὸν ἐγγένηται διὰ τὴν μόνωσιν (καὶ τοῦτο ἴσως οἰκονομικῶς παραχωρεῖται γενέσθαι), ἀλλ' ἔχομεν παράκλησιν τῆς ἐλπίδος ὑπερβάλλουσαν τὸν λόγον τῆς πίστεως, ἃν ἔχομεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν.

Καὶ καλῶς εἶπε τις τῶν θεοφόρων, ὅτι ἱκανοὶ ὁ πόθος τοῦ Θεοῦ τῷ πιστῷ γενέσθαι παράκλησις καὶ ἐν τῇ ἀπώλειᾳ τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς. Τὶ γάρ, φησί, βλάπτουσι αἱ θλίψεις τὸν τὴν τρυφὴν καὶ τὴν ἀνάπαυσιν καταπεφρονημένας ἔχοντα διὰ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ;

Καὶ τοῦτο δέ, ἀδελφέ, παραγγέλλω σὸν ἔστω ἐν σοὶ ἀεὶ ἐκνικῶν ὁ τῆς ἐλεημοσύνης σταθμὸς ἕως ἂν αἰσθηθῆς ἐν ἑαυτῷ ἐκείνου τοῦ ἐλέους, οὐ ἔχεις πρὸς τὸν κόσμον. Ταῦτα γὰρ τὰ ἡμέτερα ἔσοπτρα γενέσθω, τοῦ ἰδεῖν ἐν ἑαυτῷ τὴν ὁμοιότητα καὶ τὸν τύπον τὸν ἀληθινόν, τὸν τῇ φύσει ὑπάρχοντα καὶ τῇ οὐσίᾳ ἐκείνη τοῦ Θεοῦ. Ἐν τούτοις καὶ τοιούτοις φωτισθῶμεν κινηθῆναι κατὰ Θεὸν ἐν διαυγεῖ προαιρέσει. Καρδία ἀπότομος καὶ ἀνηλεὲς οὐδέποτε καθαίρεται. Ἄνθρωπος ἐλεήμων ἰατρός ἐστὶ τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς τὴν σκότωσιν γὰρ τῶν παθῶν, ὡς ἐν πνεύματι βιαίῳ καταδιώκει ἐκ τῶν ἔνδον ἑαυτοῦ. Χρέος ἀγαθὸν πρὸς τὸν Θεὸν τοῦτο ἐστὶ κατὰ τὸν εὐαγγελικὸν λόγον τῆς ζωῆς.

Ὅταν προσέγγισης τῇ στρωμνῇ σου, εἰπὲ αὐτῇ: «στρωμνή, ἴσως ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ τάφος μοι γίνῃ καὶ οὐ γινώσκω, μήπως ἀντὶ τοῦ προσκαιροῦ ὕπνου, ἐκεῖνος ὁ αἰώνιος ὁ μέλλων εἰσέλθῃ ἐν ἐμοὶ ἐν ταύτῃ τῇ νυκτί».

Ἐν ὅσῳ οὖν ἔχεις πόδας, δράμε ὀπίσω τῆς ἐργασίας, πρὸ τοῦ δεσμευθῆναι ἐν ἐκείνῳ τῷ δεσμῷ, τῷ μὴ ἐνδεχομένῳ πάλιν λυθῆναι. Ἐν ὅσῳ ἔχεις δακτύλους, σταύρωσον ἑαυτὸν ἐν προσευχῇ, πρὸ τοῦ ἐλθεῖν τὸν θάνατον. Ἐν ὅσῳ ἔχεις ὀφθαλμούς, πλήρωσον αὐτοὺς δακρύων, πρὸ τοῦ σκεπασθῆναι αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ κονιορτοῦ. Καθάπερ γὰρ τὸ

ρόδον, τὸ ὑπ' ἄνεμου ἐκπνεόμενον καὶ μαραινόμενον, οὕτως ἔσωθέν σου ἐν τῶν στοιχείων τῶν ἐν σοι, καὶ ἀποθνήσκεις, θεῷ ἐν τῇ καρδίᾳ σου τοῦ ἀπελθεῖν, ᾧ ἄνθρωπε, ἐν τῷ λέγειν σὲ αἰεὶ· «*Ἴδε ἔφθασε τὴν θύραν ὁ ἀπόστολος, ὁ ἐρχόμενος ὀπίσω μου. Τί κάθημαι; Ἀποδημία ἐστὶν αἰώνιος, μὴ ἔχουσα πάλιν ἐπάνοδον*».

Ὁ ἀγαπῶν τὴν ὁμιλίαν τὴν μετὰ τοῦ Χριστοῦ, ἀγαπᾷ γενέσθαι μοναστικός, ὁ δὲ ἀγαπῶν ὑπολειφθῆναι μετὰ τῶν πολλῶν, οὗτος φίλος τοῦ κόσμου τούτου. Ἐὰν ἀγαπᾷς τὴν μετάνοιαν, ἀγάπησον καὶ τὴν ἡσυχίαν. Ἐξωθεν γὰρ τῆς ἡσυχίας οὐ τελειοῦται ἡ μετάνοια. Καὶ ἐὰν τις ἀντιλέγη ἐν τούτῳ, μὴ φιλονεικήσῃς μετ' αὐτοῦ. Ἐὰν ἀγαπᾷς τὴν ἡσυχίαν, τὴν μητέρα τῆς μετανοίας, ἀγάπησον ἐν ἡδονῇ καὶ τὴν μικρὰν ζημίαν τοῦ σώματος καὶ τὰς βρυούσας μέμψεις καὶ τὰς ἀδικίας τὰς ὑπὲρ αὐτῆς. Ἐκτὸς γὰρ ταύτης τῆς παρασκευῆς ζῆσαι ἐν ἡσυχίᾳ μετ' ἐλευθερίας ἀταράχως οὐ δυνήσῃ. Ἐὰν δὲ τούτων καταφρόνησης, μέτοχος γενήσῃ τῆς ἡσυχίας κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ μένει καθήμενος ἐν αὐτῇ, ὡς θέλει ὁ Θεός.

Πόθος ἡσυχίας ἐστὶ προσδοκία διηνεκῆς τοῦ θανάτου. Ὁ ἐκτὸς ταύτης τῆς μελέτης εἰσερχόμενος ἐν τῇ ἡσυχίᾳ, οὐ δύναται βαστάξαι ἄπερ ὀφείλομεν καρτερεῖν καὶ βαστάζειν ἐκ παντὸς τρόπου. Καὶ τοῦτο δὲ γινώθι, ᾧ διακριτικέ, ὅτι οὐχὶ διὰ τὰ ἔργα τὰ περισσὰ τῶν κανόνων, ὅπως ταῦτα γὰρ ἐργασώμεθα, τὴν κατοίκησιν μοναστικῶς μετὰ τῶν ψυχῶν ἡμῶν καὶ τὴν ἡσυχίαν καὶ τὸν ἐγκλεισμόν ποιοῦμεν. Γινώριμον γὰρ ἐστίν, ὅτι μᾶλλον ἢ μετὰ τῶν πολλῶν κοινωνία χεῖρα παρέχει εἰς τοῦτο, διὰ τὴν προθυμίαν τοῦ σώματος. Καὶ εἰ ἦν ἀναγκαῖον τοῦτο, οὐκ ἦσαν τίνες τῶν πατέρων τὴν συντυχίαν καὶ τὴν κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων ἐάσαντες καὶ ἄλλοι ἐν τάφοις οἰκήσαντες, τινὲς δὲ τὸν ἐγκλεισμόν ἐκλεξάμενοι ἐν οἴκῳ μοναστικῷ, ἐν ἐκείνῳ μάλιστα τὸ σῶμα ἐκλύοντες καὶ ἀφιέντες αὐτό, μὴ δυνάμενον πληρῶσαι τοὺς κανόνας ἑαυτοῦ, σὺν πάσῃ ἀσθένειᾳ καὶ μόχθῳ σωματικῷ ἀλλὰ καὶ τὰ βαρῆα νοσήματα τὰ φθάνοντα αὐτοὺς ἐν ἡδονῇ ὑπέφερον ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ αὐτῶν, ἐξ ὧν οὐτε κἂν στήναι ἐν τοῖς ποσὶν ἑαυτῶν ἢ τὴν προσευχὴν τὴν συνήθη προσφέρειν ἢ δοξολογεῖν ἐν τῷ ἑαυτῶν ἠδύναντο στόματι, ἀλλ' οὐδὲ ψαλμὸν οὔτε ἄλλο τι τῶν ἐν σώματι τελουμένων ἐποίουν. Καὶ ἤρκεσεν αὐτοῖς μόνῃ ἢ τοῦ σώματος ἀσθένεια καὶ ἡ ἡσυχία ἀντὶ πάντων τῶν κανόνων, καὶ οὗτος ὁ τρόπος ἐν πάσαις ταῖς ἡμέραις τῆς ζωῆς αὐτῶν. Καὶ ἐν ταύτῃ πάσῃ τῇ νομιζομένῃ ἀργίᾳ, οὐδεὶς ἐπεθύμησεν ἐξ αὐτῶν καταλείψαι τὸ κελλίον ἑαυτοῦ καὶ διὰ τὴν ἀργίαν τῆς ἐργασίας τῶν κανόνων αὐτοῦ ἔξω ποῦ περιάγειν ἢ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἐνευφραίνεσθαι ταῖς φωναῖς καὶ ταῖς λειτουργίαις τῶν ἄλλων.

Ὁ αἰσθηθεὶς τῶν ἑαυτοῦ ἁμαρτιῶν κρείττων ἐστὶ τοῦ ἐγείροντος τοὺς νεκροὺς ἐν τῇ ἑαυτοῦ προσευχῇ, ὅταν εὐρεθῇ ἢ κατοικήσῃς αὐτοῦ ἐν μέσῳ πολλῶν. Ὁ στενάζων μίαν ὥραν ὑπὲρ τῆς ψυχῆς ἑαυτοῦ, κρείττων ἐστὶ τοῦ ὠφελοῦντος ὅλον τὸν κόσμον ἐν τῇ θεωρίᾳ ἑαυτοῦ. Ὁ ἀξιωθεὶς ἰδεῖν ἑαυτόν, αὐτὸς κρείττων ἐστὶ τοῦ ἀξιωθέντος ἰδεῖν τοὺς ἀγγέλους. Οὗτος γὰρ ἐν τοῖς σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς κοινωνεῖ, ἐκεῖνος δὲ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς τῆς ψυχῆς. Ὁ ἀκολουθῶν τῷ Χριστῷ ἐν πένθει μοναστικῷ, οὗτος κρείττων

ἐστὶ τοῦ ἐπαινοῦντος αὐτὸν ἐν ταῖς συναγωγαῖς. Καὶ μηδεὶς ἐνέγκη εἰς μέσον τὸ τοῦ Ἀποστόλου, «τὸ ἀνάθεμα εἶναι ἐγώ, φησὶν, ἠύχόμην ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου». Τῷ γὰρ λαβόντι τὴν δύναμιν τοῦ Παύλου, καὶ ἐκεῖνο ποιῆσαι ἐπιτάττεται. Παῦλος δὲ ἐκ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἐν ἑαυτῷ ἐλαμβάνετο εἰς ὠφέλειαν τοῦ κόσμου, καθὼς αὐτὸς ἐμαρτύρησεν. Ὅτι οὐκ ἐν τῷ ἑαυτοῦ θελήματι τοῦτο ἐποίει. «Ἀνάγκη γὰρ μοι, φησὶν, ἐστὶ, καὶ οὐαὶ μοι ἐὰν μὴ εὐαγγελίζωμαι». Καὶ ἡ ἐκλογή τοῦ Παύλου, οὐ τῆς ἑαυτοῦ μετανοίας ἐθεώρει τὸν τρόπον, ἀλλὰ τὸ εὐαγγελίσασθαι τῇ ἀνθρωπότητι, καὶ δύναμιν περισσὴν ἔλαβεν.

Ὅμως τὴν ἡσυχίαν ἀγαπήσωμεν ἡμεῖς, ἀδελφοί, ἕως ἂν νεκρωθῇ ὁ κόσμος ἐκ τῆς καρδίας ἡμῶν. Καὶ μνημονεύσωμεν τοῦ θανάτου αἰεὶ καὶ ἐν τῇ τοιαύτῃ μελέτῃ προσεγγίσωμεν τῷ Θεῷ ἐν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν καὶ καταφρονήσω μὲν τῆς ματαιότητος τοῦ κόσμου καὶ περιφρονηθῇ ἡ ἡδονὴ αὐτοῦ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, καὶ ὑπομείνωμεν ἐν ἡδονῇ ἐν σώματι νοσηρῶ τὴν ἀργίαν τὴν διηνεκῆ, τὴν ἐν τῇ ἡσυχίᾳ, ὅπως ἀξιωθῶμεν τῆς τρυφῆς, μετὰ τῶν ἐν σπηλαίοις καὶ ὀπαῖς τῆς γῆς προσδοκῶντων τὴν ἀποκάλυψιν τὴν ἐπαινετὴν τοῦ Κυρίου τὴν ἐξ οὐρανοῦ. Ὅτι αὐτῷ καὶ τῷ Πατρὶ αὐτοῦ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ καὶ τὸ κράτος καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΛΕ' - Περὶ τοῦ διατὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ ψυχικοὶ ἐν τῇ γνώσει περιβλέπουσιν εἰς πνευματικὰ τινὰ κατὰ τὴν τῶν σωμάτων παχύτητα καὶ πῶς δύναται ὑψωθῆναι ἡ διάνοια ἐκ ταύτης. Καὶ τίς ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ μὴ ἐλευθερωθῆναι ἐξ αὐτῆς. Καὶ πότε καὶ ἐν ποίῳ δυνατόν ἐμμεῖναι τὴν διάνοιαν ἐκτὸς φαντασίας ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς λιτῆς

Εὐλογημένη ἡ τιμὴ τοῦ Κυρίου, τοῦ ἀνοίγοντος θύραν ἔμπροσθεν ἡμῶν, ἵνα μὴ σχῶμεν αἴτησιν, εἰ μὴ τὴν εἰς αὐτὸν ἐπιθυμίαν. Οὕτω γὰρ καταλιμπάνομεν καὶ εἰς τὴν καταδίωξιν αὐτὸν μόνον ἐξέρχεται ἡ ψυχὴ, ὡς μὴ ἔχειν τινὰ μέριμναν κωλύουσαν αὐτὴν κατέναντι τῆς θεωρίας ἐκείνης τοῦ Κυρίου. Καθ' ὅσον γάρ, ἀγαπητοί, ἀφήσιν ἡ διάνοια τὴν μέριμναν τούτων τῶν ὁρατῶν καὶ φροντίζει ἐν τῇ ἐλπίδι τῶν μελλόντων κατὰ τὸ μέτρον τῆς ὑψώσεως αὐτῆς ἐκ τῆς μερίμνης τοῦ σώματος καὶ τῆς μελέτης αὐτῆς ἐν ἐκείνῃ, κατὰ τοσοῦτον λεπτύνεται καὶ γίνεται διαυγῆς ἐν τῇ εὐχῇ. Καὶ καθ' ὅσον ἐλευθεροῦται τὸ σῶμα ἐκ τῶν δεσμῶν τῶν πραγμάτων, κατὰ τοσοῦτον καὶ ἡ διάνοια. Καὶ καθ' ὅσον ἡ διάνοια τῶν δεσμῶν τῶν φροντίδων ἐλευθεροῦται, κατὰ τοσοῦτον τηλαυγῆς γίνεται. Καὶ καθ' ὅσον τηλαυγῆς γίνεται, λεπτύνεται καὶ ὑψοῦται ἐκ τῶν νοημάτων τοῦ αἰῶνος τούτου, τοὺς βαστάζοντας τοὺς τρόπους τῆς παχύτητος. Καὶ τότε γινώσκει ἡ διάνοια θεωρεῖν ἐν Θεῷ κατ' αὐτόν, καὶ οὐ καθὼς ἡμεῖς.

Ἐὰν γὰρ μὴ πρῶτον ὁ ἄνθρωπος τῆς ἀποκαλύψεως ἄξιος γένηται, οὐ δύναται γινῶναι αὐτὴν. Καὶ ἐὰν μὴ ἔλθεις εἰς καθαρότητα, οὐ δύναται εἶναι τὰ νοήματα τηλαυγῆ, τοῦ θεωρῆσαι τὰ κρυπτά. Καὶ ἕως ἂν ἐλευθερωθῇ ἐκ πάντων τῶν ὁρατῶν τῶν δρωμένων ἐν τῇ κτίσει αὐτῶν, οὐκ ἐλευθεροῦται ἐκ τῶν νοημάτων τῶν περὶ αὐτῶν, οὐδὲ ἀργὸς γίνεται ἐκ τῶν λογισμῶν τῶν σκοτεινῶν. Καὶ ἔνθα ἡ σκοτία καὶ ἡ πλοκὴ τῶν λογισμῶν, καὶ τὰ πάθη ἐκεῖ. Ἐὰν γὰρ μὴ ἐλευθερωθῇ ὁ ἄνθρωπος ἐκ τούτων, ὧν εἵπομεν, καὶ τῶν αἰτιῶν αὐτῶν, οὐ μὴ θεάσεται ἐν τοῖς κρυπτοῖς ἡ διάνοια.

Διὰ τοῦτο πρὸ πάντων τὴν ἀκτημοσύνην ἐκέλευσεν ὁ Κύριος κρατῆσαι καὶ ἀποστῆναι τῆς ταραχῆς τοῦ κόσμου καὶ λυθῆναι ἐκ τῆς μερίμνης πάντων τῶν ἀνθρώπων, «*ὅστις, λέγων, οὐκ ἀποτάσσεται πάσῃ τῇ ἀνθρωπότητι καὶ πᾶσι τοῖς ἑαυτοῦ, καὶ ἀρνεῖται ἑαυτόν, οὐ δύναται μοι εἶναι μαθητής*». Ἴνα γὰρ μὴ ἡ διάνοια ἐν πᾶσι βλάβη, ἐν θεωρίᾳ, ἐν ἀκοῇ, ἐν μερίμνῃ τῶν πραγμάτων, ἐν ἀφανισμῷ αὐτῶν, ἐν αὐξήσει αὐτῶν, ἐν ἀνθρώπῳ, καὶ διὰ τὸ δεσμῆσαι αὐτὴν ἐν τῇ ἐλπίδι μόνῃ τῇ πρὸς αὐτόν, ἔτρεψε πᾶσαν μέριμναν τῶν λογισμῶν καὶ ἐν ἑαυτῷ πᾶσαν μέριμναν ἐδέσμησε τοῦ φρονήματος ἐν τῇ λύσει πάντων, ἵνα ἐκ τούτου ὀρεγώμεθα τῆς ὁμιλίας αὐτοῦ ἐν τῇ διαμονῇ τῆς μερίμνης ἡμῶν τῆς περὶ αὐτόν.

Ἀλλὰ καὶ γυμνασίας πάλιν χρήζει ἡ εὐχή, ἵνα διὰ τοῦ μακροῦ χρόνου τοῦ ἐν αὐτῇ

σοφισθή ἢ διάνοια. Μετὰ γὰρ τὴν ἀκτημοσύνην τὴν λύουσιν τὰ νοήματα ἡμῶν ἐκ τῶν δεσμῶν, διαμονὴν θέλει ἢ εὐχή. Ὅτι ἐκ τῆς διαμονῆς τοῦ καιροῦ λαμβάνει ἢ διάνοια τὴν γυμνασίαν καὶ γινώσκει ἀποδιῶξαι τὸν λογισμὸν ἅπ' αὐτῆς καὶ μαθάνει ἐκ τῆς πολλῆς πείρας ἅπερ πάρ' ἄλλου δεῖξασθαι οὐ δύναται. Ἐκάστη γὰρ πολιτεία γινομένη αὐξήσιν λαμβάνει ἐκ τῆς πολιτείας τῆς πρὸ αὐτῆς καὶ τὰ πρὸ αὐτῆς ζητεῖται εἰς εὐρεσιν τῶν μετ' αὐτήν. Τὴν εὐχὴν, προλαμβάνει ἀναχώρησις, καὶ αὕτη ἢ ἀναχώρησις, διὰ τὴν εὐχὴν, καὶ αὕτη ἢ εὐχὴ, ἵνα κτησώμεθα τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἐξ αὐτῆς εὐρίσκονται αἱ αἰτίαι, ἵνα ἀγαπήσωμεν τὸν Θεόν.

Καὶ τοῦτο δὲ πρέπον γινῶναι ἡμᾶς, ἀγαπητοί, ὅτι ἐκάστη ὁμιλία ἐν κρυπτῷ γινομένη καὶ πασὰ μέριμνα ἀγαθῆς διανοίας ἐν Θεῷ καὶ πᾶσα τῶν πνευματικῶν μελέτη ἐν τῇ εὐχῇ ὀρίζεται καὶ ἐν τῷ ὀνόματι τῆς εὐχῆς ψηφίζεται καὶ ἔσωθεν τούτου συνάγεται τοῦ ὀνόματος. Εἴτε ἀναγνώσεων εἴποις διαφορᾶς, εἴτε φωνὰς στόματος εἰς δοξολογίαν Θεοῦ, εἴτε λυπηρὰν ἐν Κυρίῳ φροντίδα, εἴτε σώματος προσκυνήσεις, εἴτε ψαλμωδίαν στιχολογίας, εἴτε τὰ λοιπὰ ἄλλα, ἐξ ὧν ἢ διδασχὴ ἐπιγίνεται τῆς εὐχῆς τῆς εἰλικρινοῦς, ἐξ ἧς ἢ ἀγάπη γεννᾶται τοῦ Θεοῦ. Ἡ γὰρ ἀγάπη ἐκ τῆς εὐχῆς, καὶ ἢ εὐχὴ ἐκ τῆς διαγωγῆς τῆς ἀναχωρήσεως. Ταύτης δὲ τῆς ἀναχωρήσεως εἰς τοῦτο χρῆζομεν, εἰς τὸ ἔχειν ἡμᾶς τόπον ἀδολεσχῆσαι μόνους μετὰ τοῦ Θεοῦ, τῆς δὲ ἀναχωρήσεως προηγείται ἢ τοῦ κόσμου ἀποταγή.

Ἐὰν γὰρ ὁ ἄνθρωπος μὴ ἀποτάξῃται τῷ κόσμῳ πρῶτον καὶ εὐκαιρήσῃ ἐκ πάντων τῶν αὐτοῦ, οὐ δύναται μονωθῆναι. Καὶ οὕτω πάλιν τῆς ἀποταγῆς τοῦ κόσμου προηγείται ἢ ὑπομονῇ, καὶ τῆς ὑπομονῆς τὸ μῖσος τοῦ κόσμου, καὶ τοῦ μίσους τοῦ κόσμου ὁ φόβος καὶ ὁ πόθος. Ἐὰν γὰρ μὴ ἐκφοβήσῃ τὴν διάνοιαν ὁ φόβος τῆς γεέννης καὶ εἰς ἔφρασιν τῶν μακαρισμῶν ἐλθεῖν ὁ πόθος ποιήσῃ, οὐ κινήσεται ἐν αὐτῷ τὸ μῖσος τούτου τοῦ κόσμου. Καὶ ἐὰν μὴ μισήσῃ τὸν κόσμον, οὐχ ὑπομένει ἐκτὸς εἶναι τῆς ἀναπαύσεως αὐτοῦ. Καὶ ἐὰν μὴ προηγῆσεται ἢ ὑπομονῇ ἐν τῇ διανοίᾳ, οὐ δύναται ἐκλέξασθαι τόπον πεπληρωμένον ἀγριότητος καὶ κενὸν τῶν ἐν αὐτῷ οἰκούντων. Καὶ ἐὰν μὴ ἐκλέξῃται ἑαυτῷ ζωὴν ἀναχωρήσεως, οὐ δύναται διαμεῖναι ἐν τῇ εὐχῇ. Καὶ ἐὰν μὴ μείνῃ ἀδολεσχῶν μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ διαμείνῃ ἐν τούτοις τοῖς διανοήμασι τοῖς μεμιγμένοις ἐν τῇ εὐχῇ καὶ ἐν τοῖς εἶδεσι τῆς διδασχῆς, ἧς εἰρήκαμεν, οὐ μὴ αἰσθανθῇ τῆς ἀγάπης.

Λοιπὸν ἢ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐκ τῆς μετ' αὐτοῦ ὁμιλίας, ἢ δὲ ἀδολεσχία καὶ ἢ μελέτη τῆς εὐχῆς διὰ τῆς ἡσυχίας, καὶ ἢ ἡσυχία ἐν τῇ ἀκτημοσύνῃ, ἐν τῇ ὑπομονῇ καὶ ἐν τῷ μίσει τῶν ἐπιθυμιῶν. Καὶ τὸ μῖσος τῶν ἐπιθυμιῶν, ἐκ τοῦ φόβου τῆς γεέννης καὶ τῆς τῶν μακαρισμῶν προσδοκίας. Μισεῖ δὲ τὰς ἐπιθυμίας ὁ γινώσκων τὸν καρπὸν τὸν ἐξ αὐτῶν, τὶ εὐτρεπίζει αὐτῷ καὶ ἐκ ποίου μακαρισμοῦ κωλύεται δι' αὐτάς.

Οὕτως ἐκάστη πολιτεία ἐν τῇ πρὸ αὐτῆς δεδεμένη ἐστὶ καὶ ἐξ αὐτῆς λαμβάνει προσθήκην καὶ μεταβαίνει εἰς ἄλλην ὑψηλοτέραν αὐτῆς. Καὶ ἐὰν μία ἐξ αὐτῆς ὑπολείπηται, οὐ δύναται στήναι τὸ ὀπίσω αὐτῆς καὶ ὀρᾶσθαι. Ὅτι πάντα λύονται καὶ

ἀπόλλυνται. Τὸ δὲ πλεόν τούτων, μέτρον ἐστὶ τῶν λόγων.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν δόξα καὶ μεγαλοπρέπεια εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΛΣΤ' - Περὶ τοῦ μὴ δεῖν χωρὶς ἀνάγκης ἐπιθυμεῖν ἢ ἐπιζητεῖν σήμερα τινὰ φανερά ἔχειν ἐν ταῖς χερσὶν ἡμῶν

Ἐν παντὶ καιρῷ, ἐν ᾧ ὁ Κύριος ἐγγὺς εἰς ἀντίληψιν τῶν ἑαυτοῦ ἀγίων, χωρὶς ἀνάγκης οὐ δεικνύει τὴν δύναμιν ἑαυτοῦ φανερῶς ἐν ἔργῳ τινὶ καὶ σημεῖῳ αἰσθητῷ, ἵνα μὴ μωρανθῇ ἢ ἀντίληψις ἡμῶν καὶ εἰς βλάβην παρασκευασθῇ ἡμῶν. Καὶ τοῦτο ποιεῖ, πρόνοιαν τῶν ἀγίων ποιούμενος, θέλων δεῖξαι αὐτοῖς, ὅτι οὐδὲ πρὸς ὥραν λήγει ἐξ αὐτῶν ἢ κρυπτὴ αὐτοῦ ἐπιμέλεια, ἀλλ' ἐν παντὶ πράγματι ἀφήσιν αὐτοὺς κατὰ τὴν ἑαυτῶν δύναμιν ἀγῶνα ἐνδείξασθαι καὶ ἐν τῇ προσευχῇ κοπιάσαι.

Εἰ δὲ ἐστὶ πρᾶγμα νικῶν ἐκ τῆς δυσκολίας αὐτοῦς, ὅταν ἀσθενήσωσι καὶ ἀπολειφθῶσιν ἐξ αὐτοῦ, διὰ τὸ μὴ ἰκανὴν εἶναι τὴν φύσιν πρὸς αὐτό, τέλειοι αὐτὸς κατὰ τὸ μέγεθος τοῦ ἑαυτοῦ κράτους, κατὰ τὸ ὀφειλόμενον καὶ ὡς γινώσκει, ὅτι βοηθοῦνται. Καὶ κατὰ τὸ δυνατόν ἐν κρυπτῷ ἐνισχύει αὐτοὺς, ἕως οὐ ἐνδυναμωθῶσι κατέναντι τῆς θλίψεως αὐτῶν. Ἐν γνώσει γὰρ τῇ δωρουμένη αὐτοῖς ὑπ' αὐτοῦ ποιεῖ λυθῆναι τὸ πολὺπλοκον τῆς θλίψεως αὐτῶν, καὶ ἐν τῇ θεωρίᾳ αὐτῆς ἐξυπνίζει αὐτοὺς εἰς δοξολογίαν ὠφελούσαν κατ' ἀμφοτέρους τοὺς τρόπους. Εἰ δὲ φανερωθῆναι τὸ ἔργον δέεται καὶ τὸ πρᾶγμα, τότε ἐξ ἀνάγκης ποιεῖ τοῦτο. Οἱ τρόποι αὐτοῦ σοφώτατοί εἰσι καὶ ἐν τῇ ἐνδείᾳ καὶ ἀνάγκῃ διαρκοῦσι, καὶ οὐχ ὡς ἔτυχε.

Ὁ χωρὶς ἀνάγκης κατατολμῶν ἐν τούτῳ ἢ παρακαλῶν τὸν Θεὸν καὶ ἐπιθυμῶν θαυμάσια καὶ δυνάμεις γενέσθαι ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ, πειραζόμενος ὑπὸ τὸ γελοιαστοῦ εὐρίσκεται δαίμονος ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ καὶ καυχώμενος καὶ ἀσθενῶν τῇ συνειδήσει αὐτοῦ. Ἐν τῇ θλίψει γὰρ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ αἰτεῖσθαι ἡμᾶς δέον. Χωρὶς ἀνάγκης πειράσαι τὸν Θεόν, κίνδυνος, καὶ οὐκ ἐστὶν ἀληθεία δίκαιος ὁ ἐφιέμενος τούτου. Ἐκεῖνο δέ, ὅπερ ὁ Κύριος οὐκ εὐδοκῶν ἐποίησε, τοῖς πολλοῖς τῶν ἀγίων εὐρίσκεται, ὁ δὲ θέλων καὶ ἐπιθυμῶν τοῦτο ἐν τῷ ἑαυτοῦ θελήματι, μὴ οὔσης ἀνάγκης, πτῶμα πίπτει ἐκ τῆς φυλακῆς καὶ ὀλισθαίνει ἐκ τῆς γνώσεως τῆς ἀληθείας. Ἐὰν γὰρ ἐν τούτῳ εἰσακουσθῇ ὁ αἰτῶν, καθὼς κατατολμᾷ πρὸς τὸν Θεόν, εὐρίσκει ἐν αὐτῷ τόπον ὁ πονηρὸς καὶ εἰς μείζονα τούτων μεταφέρει αὐτόν. Οἱ γὰρ ἀληθινοὶ δίκαιοι οὐ μόνον οὐκ ἐπιθυμοῦσι τούτων, ἀλλὰ καὶ διδομένων αὐτοῖς ἀποστρέφονται. Καὶ οὐ μόνον ἐν τοῖς ἀνθρώπων ὀφθαλμοῖς τοῦτο οὐ θέλουσιν, ἀλλὰ καὶ κρυπτῶς ἐν ἑαυτοῖς.

Ἴδου γὰρ τὶς τῶν πατέρων τῶν ἀγίων, ἐκ τῆς καθαρότητος ἑαυτοῦ, ἔλαβε πρὸς τῆς χάριτος χάρισμα τοῦ προγινώσκειν τοὺς ἐρχόμενους πρὸς αὐτόν, καὶ ἠτήσατο τὸν Θεόν, εὐχομένων καὶ ἄλλων ἀγίων, δεηθέντων πρὸς τοῦτο παρὰ τοῦ γέροντος, ὅπως ληφθεῖη τὸ χάρισμα ἅπ' αὐτοῦ. Εἰ δὲ τίνες ἐξ αὐτῶν ἐδέξαντο χαρίσματα, ἐξ ἀνάγκης ἐδέξαντο ἢ ἐξ ἀπλότητος αὐτῶν. Ἐν τοῖς λοιποῖς δὲ τὸ νεῦμα τὸ θεῖον οὐκ ἐκίνει, ἀλλ' οὐχ ὡς ἔτυχε παντελῶς.

Ὁ μακάριος ἐκεῖνος ὁ Ἀμμοῦν ὁ ἅγιος, ὅτε ἀπῆλθε πρὸς τὸν ἀσπασμὸν τοῦ ἀγίου

Μεγάλου Ἀντωνίου καὶ ἐπλανήθη τὴν ὁδόν, βλέπε τι εἶπε πρὸς τὸν Θεόν, καὶ πάλιν, τι ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Θεός. Καὶ μνήσθητι καὶ τοῦ ἀββᾶ Μακαρίου καὶ τῶν λοιπῶν. Οἱ δίκαιοι οἱ ἀληθινοὶ αἰεὶ τοῦτο λογίζονται ἐν ἑαυτοῖς ὅτι οὐκ εἰσὶν ἄξιοι τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐν τούτῳ δοκιμάζονται, ὅτι ἀληθινοὶ εἰσὶν, ὅτι ταλαίπωρους ἔχουσιν ἑαυτοὺς καὶ οὐκ εἰσὶν ἄξιοι τῆς ἐπιμελείας αὐτοῦ καὶ τοῦτο ἐξομολογοῦνται κρυπτῶς καὶ φανερῶς καὶ τοῦτο σοφίζονται ἐκ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἵνα μὴ ἀπολειφθῶσιν ἐκ τῆς πρεπούσης αὐτοῖς φροντίδος καὶ τοῦ ἐργάσασθαι ὅσον εἰσὶν ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ. Τὸν καιρὸν δὲ τῆς ἀναπαύσεως ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι ἐτήρησε, καὶ οἱ ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς τὸν Κύριον οἰκοῦντα, διὰ τοῦτο οὐκ ἐπιθυμοῦσιν εἶναι ἐν ἀναπαύσει καὶ ἀπαλλαγῆναι τῶν θλίψεων, εἰ καὶ παράκλησις κατὰ καιρὸν αὐτοῖς δίδεται ἐν τοῖς πνευματικοῖς μυστικῶς.

Καὶ οὐκ ἐστὶν αὕτη ἡ ἀρετὴ, ἵνα ὅταν φθάσῃ αὐτὴν ὁ ἄνθρωπος, ἀπολειφθεῖ τῆς μερίμνης καὶ τοῦ κόπου αὐτῆς, ἀλλὰ τοῦτο ἐστὶ τὸ σκῆνωμα τοῦ Πνεύματος, ὅπως αἰεὶ ὑποτάσσειν ἑαυτὸν βιάζεται, εἰ καὶ τρόπος ἐστὶ ποιῆσαι τὸ πρᾶγμα ἐν ἀναπαύσει ὅτι τοῦτο τοῦ Πνεύματος θέλημα ἐν οἷς κατοικεῖ, μὴ τῇ ὀκνηρίᾳ ἐνεθίζειν αὐτούς, ἀλλ' οὐδὲ τὴν ἀνάπαυσιν ζητεῖν προτρέπεται αὐτούς, ἀλλὰ μᾶλλον τῇ ἐργασίᾳ καὶ ταῖς περισσαῖς ἐκδοῦναι ἑαυτοὺς θλίψεσι. Καὶ ἐν τοῖς πειρασμοῖς κρατύνει αὐτούς καὶ τῇ σοφίᾳ προσεγγίσει ποιεῖ. Τοῦτο τὸ θέλημα τοῦ Πνεύματος, ἵνα ἐν κόποις γενῶνται οἱ ἀγαπητοὶ αὐτοῦ.

ΛΟΓΟΣ ΛΖ: Περὶ τῶν ἔγγιστα τοῦ Θεοῦ ζώντων καὶ ἐν τῇ ζωῇ τῆς γνώσεως τὰς ἡμέρας

Γέρων τις ἔγραψεν εἰς τὰ τεῖχη τοῦ κελλίου αὐτοῦ λόγους καὶ ἐννοίας πολυτρόπους καὶ ἠρωτήθη, τί ἐστὶ ταῦτα; Καὶ εἶπεν· Οὗτοι εἰσὶν οἱ λογισμοὶ τῆς δικαιοσύνης, οἱ ἐρχόμενοι ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου τοῦ παραμένοντος μοι, καὶ οἱ διαλογισμοὶ τῆς φύσεως οἱ εὐθεῖς, οἱ κινούμενοι ἐν ἐμοί. Καὶ διαγράφω αὐτούς ἐν τῷ καιρῷ αὐτῶν τῆς κινήσεως, ὅπως ἐν τῷ καιρῷ τῆς σκοτώσεώς μου ἀδολεσχήσω ἐν αὐτοῖς καὶ λυτρώσωνταί με τῆς πλάνης.

Ἄλλος γέρων μακαριζόμενος ὑπὸ τῶν ἑαυτοῦ λογισμῶν, ὅτι, ἀντὶ τοῦ παρερχομένου κόσμου ἠξιώθη τῆς μὴ ἀφανιζομένης ἐλπίδος, ἀπεκρίθη ὁ γέρων· Ἀκμὴν ἐν ὅσῳ εἰμι ἐν τῇ ὁδῷ, μάτην ἐπαινεῖτε με. Ἀκμὴν οὐκ ἐτελείωσα τὴν ὁδόν.

Ἐὰν ποιήσης ἀρετὴν καλὴν καὶ μὴ αἰσθανθῆς τῆς γνώσεως τῆς ἀντιλήψεως αὐτῆς, μὴ θαυμάσης. Ἔως γὰρ ἂν ταπεινωθῇ ὁ ἄνθρωπος, οὐ λαμβάνει τὸν μισθὸν τῆς ἑαυτοῦ ἐργασίας, ἢ δὲ ἀμοιβὴ οὐ τῇ ἐργασίᾳ δίδεται, ἀλλὰ τῇ ταπεινώσει. Ὁ ἀδικῶν τὴν δευτέραν, τὴν πρώτην ἀπόλλυσιν. Ὁ προλαβὼν καὶ λαβὼν τὴν ἀμοιβὴν τῶν ἀγαθῶν, οὗτος ὑπερέχει τὸν ἔχοντα τὴν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς. Ἡ ἀρετὴ μήτηρ τῆς λύπης ἐστὶ καὶ ἐκ τῆς λύπης γεννᾶται ἢ ταπεινώσις καὶ τῇ ταπεινώσει δίδεται ἢ χάρις. Λοιπὸν ἢ ἀνταπόδοσις οὐ τῇ ἀρετῇ οὐδὲ τῷ ὑπὲρ αὐτῆς πόνῳ, ἀλλὰ τῇ τικτομένῃ ἐξ αὐτῶν ταπεινώσει ἐστίν. Ἐὰν δὲ αὐτὴ ὑστερηθῇ, τὰ πρῶτα ματαίως γίνονται.

Ἡ ἐργασία τῆς ἀρετῆς, ἢ φυλακὴ τῶν ἐντολῶν ἐστὶ τοῦ Κυρίου. Ἡ περίσσεια τῆς ἐργασίας, αὕτη ἐστὶν ἢ ἀγαθὴ κατασκευὴ τῆς διανοίας, ἣτις συνίσταται ἐκ τῆς ταπεινοφροσύνης καὶ ἐκ τῆς φυλακῆς. Ὅταν ἢ τῶν πρώτων δύναμις ὑστερηθῇ, αὐτῇ ἀντ' αὐτῶν ἀποδεκτὸς γίνεται. Ὁ Χριστὸς δὲ οὐ τὴν ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν, ἀλλὰ τὴν διόρθωσιν ἀπαιτεῖ τῆς ψυχῆς, δι' ἣν τὰς ἐντολὰς τοῖς νομικοῖς ἐνομοθέτησε. Τὸ μὲν σῶμα ἐργάζεται ἐν τοῖς δεξιοῖς καὶ τοῖς ἀριστεροῖς ἐπίσης, ἢ δὲ διάνοια, καθὼς θέλει, ἢ δικαιούται ἢ πλημμελεῖ. Ἐστὶν ὁ ἐν τοῖς πράγμασι τοῖς ἀριστεροῖς ἐργαζόμενος τὴν ζωὴν ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐστὶν ὁ τὴν ἀμαρτίαν πραγματευόμενος ὡς ἐν προσώπῳ τῶν θεϊκῶν.

Τὰ ἐλαττώματα ἐν τισὶ τοῖς φυλάττουσιν ἑαυτούς φύλακες εἰσὶ τῆς δικαιοσύνης. Χάρισμα ἄνευ πειρασμῶν, ἀπώλεια τῶν δεχόμενων αὐτὸ ἐστίν. Ἐὰν ἐργάζῃ ἀγαθὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ δῶ σοι χάρισμα, πείσον αὐτὸν δοῦναι σοι ἐπίγνωσιν, πῶς ἀρμόζει σοι ταπεινωθῆναι ἢ στῆσαί σοι φρουρὸν ὑπὲρ αὐτοῦ ἢ λαβεῖν αὐτὸ ἀπὸ σου, ἵνα μὴ πρόξενος ἀπώλειας σοι γένηται. Οὐ πάντων γὰρ ἐστὶ τὸ φυλάξαι τὸν πλοῦτον ἐκτὸς βλάβης. Ψυχὴ ἢ λαβοῦσα μέριμναν τῆς ἀρετῆς καὶ ἐν ἀκριβείᾳ καὶ φόβῳ ζῶσα Θεοῦ, οὐ δύναται εἶναι χωρὶς λύπης καθ' ἡμέραν. Διότι συμπεπλεγμένας ἔχουσιν αἱ ἀρεταὶ τὰς λύπας ἐν αὐταῖς. Ὁ ἐξερχόμενος ἐκ τῶν θλίψεων, πάντως καὶ τῆς ἀρετῆς ἀδιστακτῶς

χωρίζεται. Ἐὰν ἐπιθυμῆς τὴν ἀρετὴν, παράδος ἑαυτὸν εἰς πᾶσαν θλίψιν. Αἱ γὰρ θλίψεις γεννῶσι τὴν ταπείνωσιν. Οὐ θέλει ὁ Θεὸς τὴν ψυχὴν εἶναι δίχα μερίμνης, καὶ ὁ θέλων ἀμεριμνεῖν, ἔξωθεν τοῦ θελήματος εὐρίσκεται τοῦ Θεοῦ, ἐν τῷ ἑαυτοῦ φρονήματι. Μέριμναν δὲ οὐ τὴν περὶ τῶν σωματικῶν λέγομεν, ἀλλὰ τὴν περὶ τῶν καταπονούντων, τῶν ἀκολουθούντων τοῖς ἔργοις τοῖς ἀγαθοῖς. Ἔως ἐὰν φθάσωμεν τὴν ἀληθινὴν γνῶσιν, ἣτις ἐστὶν ἡ ἀποκάλυψις τῶν μυστηρίων, ἐν πειρασμοῖς προσεγγίζομεν τῇ ταπεινώσει. Τῷ ἄνευ θλίψεως ἐν τῇ ἑαυτοῦ ἀρετῇ εὐρισκομένῳ, θύρα ὑπερηφανίας ἠνοίχθη αὐτῷ.

Καὶ τίς ἐστὶ λοιπὸν ὁ ἐπιθυμῶν ἄλυπος εἶναι ἐν τῷ ἑαυτοῦ φρονήματι; Οὐ δύναται ἡ διάνοια χωρὶς αἰτίας τῶν κολαφισμάτων ἐν τῇ ταπεινώσει ἐμμεῖναι, ἀλλ' οὐδὲ ἐν τῇ ἀδολεσχίᾳ τῆς δεήσεως πρὸς τὸν Θεὸν καθαρῶς, ἐκτὸς ταπεινοφροσύνης. Πρῶτον μὲν ἐκ τῆς καθηκούσης μερίμνης μακρύνεται ὁ ἄνθρωπος ἐν τῷ ἑαυτοῦ φρονήματι καὶ μετὰ ταῦτα προσεγγίζει ἑαυτῷ τὸ πνεῦμα τῆς ὑπερηφανίας καί, ἐμμένοντος αὐτῇ τοῦ ἀνθρώπου, τότε ὁ ἄγγελος τῆς προνοίας μακρύνεται ἅπ' αὐτοῦ, ὃς ἐστὶ πλησίον αὐτοῦ κινῶν ἐν αὐτῷ τὴν μέριμναν τῆς δικαιοσύνης. Καὶ ὅτε ἀδικήσῃ τοῦτον καὶ ἐξ αὐτοῦ μακρυνθῆι τότε ὁ ἀλλότριος προσεγγίζει αὐτῷ, καὶ ἔκτοτε οὐκ ἐστὶν ἐν οὕτῳ μία μέριμνα δικαιοσύνης.

Πρὸ τῆς συντριβῆς, ὑπερηφανία, λέγει ὁ σοφός, καὶ πρὸ τοῦ χαρίσματος, ἡ ταπείνωσις. Κατὰ τὸ μέτρον τῆς ὑπερηφανίας τῆς ἐν τῇ ψυχῇ ὀρωμένης, κατὰ τὸ μέτρον τῆς συντριβῆς τῆς παιδείας τῆς ἐκ τοῦ Θεοῦ γινομένης αὕτη.

Ἐπερηφανία ἐστὶν οὐχ ὅταν ἐν τῇ διανοίᾳ ὁ ταύτης πέρασις λογισμὸς, οὐδὲ ἐὰν νικᾷται τις ἐξ αὐτῆς κατὰ καιρὸν, ἀλλ' ἐκεῖνη ἡ διαμένουσα ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. Ἐκεῖνῳ μὲν τῷ πρώτῳ ἡ κατάνυξις ἀκολουθεῖ, οὗτος δέ, ὅτε αὐτὴν ἀγαπήσειεν, οὐκ οἶδε κατάνυξιν.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα καὶ μεγαλοπρέπεια εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΛΗ' - Περὶ τοῦ συνιέναι ἐν ποίῳ μέτρῳ ἴσταται τις ἐκ τῶν κινουμένων ἐν αὐτῷ λογισμῶν

Ἄνθρωπος ὅσον ἐστὶν ἐν ἀμελείᾳ, ἐκ τῆς ὥρας τοῦ θανάτου φοβεῖται, ὅτε δὲ ἀπαντήσῃ τῷ Θεῷ, ἐκ τῆς ἀπαντήσεως τῆς κρίσεως, ὅταν δὲ ὀλοτελῶς ἔλθῃ εἰς τοῦμπροσθεν ἐν τῇ ἀγάπῃ, ταῦτα τὰ δύο καταπίνονται. Πῶς δὲ τοῦτο; Ὅτι, ὅτε ἐν τῇ γνώσει καὶ τῇ πολιτείᾳ τοῦ σώματος ἴσταται τις, ἐκ τοῦ θανάτου πτοεῖται, καὶ ὅταν ἐν τῇ γνώσει τῆ ψυχικῆ καὶ τῆ ἀγαθῆ πολιτεία, γένηται, ἐν τῇ μνήμῃ τῆς κρίσεως τῆς μελλούσης κινεῖται ἢ διάνοια αὐτοῦ ἐν πάσῃ ὥρᾳ. Διότι ἐν αὐτῇ τῇ φύσει ὀρθῶς ἴσταται καὶ ἐν τῇ τάξει τῆ ψυχικῆ κινεῖται καὶ ἀναστρέφεται ἐν τῇ γνώσει ἑαυτοῦ καὶ τῇ πολιτείᾳ, καὶ πρὸς τὸν πλησιασμόν τοῦ Θεοῦ καλῶς καθίσταται. Ὅταν δὲ φθάσῃ τὴν γνώσιν ἐκείνην τῆς ἀληθείας ἐν τῇ κινήσει τῆς αἰσθήσεως τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ καὶ ἐν τῇ στερεώσει τῆς ἐλπίδος τῶν μελλόντων, ἐν τῇ ἀγάπῃ καταπίνεται.

Ἐκεῖνος ὁ σωματικὸς καὶ καθ' ὁμοιότητα τοῦ ζώου φοβούμενος τὴν θυσίαν, ὁ λογικὸς δὲ ἐκ τῆς κρίσεως τοῦ Θεοῦ φοβεῖται, ὁ δὲ γενόμενος υἱός, εἰς τὴν ἀγάπην καλλώπίζεται καὶ οὐκ ἐν τῇ πτοούσῃ ράβδῳ παιδαγωγεῖται. *«Ἐγὼ δὲ καὶ ὁ οἶκος τοῦ πατρὸς μου τῷ Κυρίῳ δουλεύσωμεν»*.

Ὁ φθάσας τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, οὐκ ἔτι πάλιν ἐπιθυμεῖ διαμεῖναι ἐνταῦθα. Ἡ ἀγάπη γὰρ καταργεῖ τὸν φόβον. Ἀγαπητοί, διότι γέγονα μωρός, οὐχ ὑπομένω φυλάξαι τὸ μυστήριον ἐν σιωπῇ, ἀλλὰ γίνομαι ἄφρων, διὰ τὴν τῶν ἀδελφῶν ὠφέλειαν. Διότι αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγάπη ἢ ἀληθινή, ἣτις οὐ δύναται ὑπομεῖναι ἐν τινι μυστηρίῳ ἐκ τῶν ἀγαπητῶν αὐτῆς.

Πολλάκις ὅτε ταῦτα ἔγραφον, ὑπελείποντό μου οἱ δάκτυλοι ἐπὶ τὸν χάρτην, καὶ οὐχ ὑπέφερον κατέναντι τῆς ἡδονῆς τῆς ἐμπιπτούσης ἐν τῇ καρδίᾳ μου καὶ τὰς αἰσθήσεις κατασιγαζούσης. Ὅμως μακάριος, οὗ ἢ ἀδολεσχία ἐν τῷ Θεῷ ἀεὶ καὶ ἑαυτὸν ἐκ πάντων κατέσχε τῶν κοσμικῶν καὶ πρὸς αὐτὸν μόνον γέγονεν ἐν τῇ ὁμιλίᾳ τῆς γνώσεως αὐτοῦ, καὶ εἰ μακροθυμήσειεν, οὐ βραδύνει μακρὸν ιδέσθαι καρπόν.

Ἡ χαρὰ ἢ ἐν Θεῷ ἰσχυρότερα ἐστὶ τῆς ἐνταῦθα ζωῆς, καὶ ὁ εὐρὼν αὐτὴν, οὐ μόνον εἰς τὰ πάθη οὐ περιβλέπεται, ἀλλ' οὐδὲ ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ ζωὴν ἐπιστραφήσεται, οὐδὲ αἰσθησις ἕτερα γενήσεται ἐκεῖθεν, εἰ ἐξ ἀληθείας γέγονεν αὕτη. Ἡ ἀγάπη γλυκυτέρα τῆς ζωῆς καὶ γλυκυτέρα ἢ κατὰ Θεὸν σύνεσις, ἐξ ἧς ἢ ἀγάπη τίκτεται ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον. Οὐκ ἐστὶ λύπη τῇ ἀγάπῃ δέξασθαι ὑπὲρ τῶν ἀγαπώντων αὐτὴν μέγαν θάνατον.

Ἡ ἀγάπη γέννημα ἐστὶ τῆς γνώσεως, καὶ ἡ γνώσις γέννημα ἐστὶ τῆς υἰείας τῆς ψυχῆς. Ἡ υἰεία τῆς ψυχῆς ἐστὶ δύναμις, ἣτις ἐκ τῆς ὑπομονῆς τῆς μακρᾶς γέγονεν.

Καὶ τί ἐστὶν ἡ γνώσις; Αἴσθησις τῆς ζωῆς τῆς ἀθανάτου. Καὶ τί ἐστὶν ἡ ζωὴ ἢ

ἀθάνατος; Αἴσθησις ἐν Θεῷ. Ὅτι ἐκ τῆς συνέσεως ἡ ἀγάπη. Ἡ δὲ κατὰ Θεὸν γνῶσις βασιλεὺς ἐστὶ πασῶν τῶν ἐπιθυμιῶν, καὶ τῇ δεχομένη καρδία αὐτήν, πᾶσα ἐν τῇ γῆ γλυκύτης περισσὴ ἐστὶ. Τῇ γὰρ γλυκύτητι τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ Θεοῦ οὐκ ἐστὶν οὐδὲν ὅμοιον.

Εὐχὴ : Κύριε πλήρωσον τὴν καρδίαν μου ζωῆς αἰωνίου.

Ζωὴ αἰώνιος ἐστὶ παράκλησις εἰς Θεὸν καὶ ὁ εὐρὼν παράκλησιν ἐν Θεῷ περιττὴν ἠγεῖσθαι τὴν κοσμικὴν.

Πόθεν αἰσθάνεται ὁ ἄνθρωπος ὅτι ἐδέξατο σοφίαν ἐκ τοῦ Πνεύματος; Ἐξ ἐκείνης τῆς διδασκούσης αὐτὸν ἐν τῷ κρύπτῳ αὐτοῦ καὶ ἐν ταῖς αἰσθήσεσι τοὺς τρόπους τῆς ταπεινώσεως. Καὶ ἀποκαλύπτεται αὐτῷ ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ, πῶς δεχθήσεται ἡ ταπείνωσις.

Πόθεν δὲ αἰσθάνεται τις, ὅτι ἔφθασεν αὐτήν; Ἐξ ὧν ἀηδίζεται ἀρεσθῆναι τῷ κόσμῳ ἐν ταῖς ἀναστροφαῖς αὐτοῦ ἢ τῷ λόγῳ, καὶ μισητὴ ἐστὶν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ἡ δόξα τοῦ κόσμου τούτου.

Καὶ τί εἰσὶ τὰ πάθη; Προσβολαὶ εἰσὶν, αἵτινες ἐν τοῖς πράγμασι τοῦ κόσμου τούτου ἐτέθησαν, κινεῖσαι τὸ σῶμα πρὸς τὴν χρεῖαν αὐτοῦ τὴν ἀναγκαστικὴν καὶ οὐ παύονται προσβάλλουσαι ὅσον οὗτος ὁ κόσμος ἐστίν. Ἄνθρωπος δὲ ἀξιωθεὶς τῆς χάριτος τῆς θείας καὶ γευσάμενος καὶ αἰσθηθεὶς τίνος ὑπερέχοντος τούτων, οὐκ εἰσέρχεται ταύτας εἰς τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν ἀφήσιν. Ὅτι ἐν τῷ τόπῳ τῶν προσβολῶν κατεκράτησεν ἄλλη ἐπιθυμία κρείττων αὐτῶν. Καὶ οὔτε δὲ αὐταὶ προσεγγίζουσι τῇ καρδίᾳ, αὐτοῦ οὔτε τὰ τικτόμενα ἐξ αὐτῶν, ἀλλ' ἴστανται ἔξω ἀργαί, οὐχ ὅτι προσβολαὶ οὐκ εἰσὶ τῶν παθῶν, ἀλλ' ὅτι ἡ καρδία ἢ δεχόμενη αὐτὰς νεκρὰ ἐστὶν ἐν αὐταῖς καὶ ζῆ ἐν τινὶ ἄλλῳ· οὐχ ὅτι ἔληξεν ἐκ τῆς φυλακῆς τῆς διακρίσεως καὶ τῶν ἔργων, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἐστὶν ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ ὄχλησις τίνος. Ἐκορέσθη γὰρ ἡ συνειδήσις αὐτοῦ ἀπὸ τρυφῆς ἄλλου τινός.

Καρδία ἢ δεξαμένη αἴσθησιν τῶν πνευματικῶν καὶ τῆς θεωρίας τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ἐν ἀκρίβεια, ἐν τοιούτῳ τρόπῳ γίνεται τῇ συνειδήσει ἐν τῇ μνήμῃ τῶν παθῶν, οἷῳ ἂν κεκορεσμένος ἄνθρωπος τροφῆς τιμίας γένοιτο ἐπὶ τροφῇ ἄλλῃ μὴ τοιαύτη παρακειμένη ἐνώπιον αὐτοῦ, μὴ προσεχῶν αὐτῇ τὸ παράπαν, μηδὲ ἐπιθυμιῶν, ἀλλὰ μᾶλλον βδελυττόμενός τε καὶ ἀποστρεφόμενος οὐ μόνον διὰ τὸ ἑαυτῆς βδελυρὸν τε καὶ ἔμμουσον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν κόρον τῆς προτέρας καλλίστης, ἧς ἐτράφη τροφῆς. Οὐχ ὥσπερ ὁ σκορπίσας τὸ μέρος αὐτοῦ καὶ ἐπιθυμήσας τῶν κερατίων, διὰ τὸ προφθάσαι σκορπίσαι τὸν πατρικὸν πλοῦτον ὃν εἶχε.

Καὶ πάλιν οὐκ ἐστὶν, ὁ ἐμπιστευθεὶς θησαυρόν, καθεύδων. Ἐὰν φυλάξωμεν τὸν νόμον τῆς νήψεως καὶ τὸ ἔργον τῆς διακρίσεως ἐν γνώσει, ἐξ ὧν καρποῦται ἡ ζωὴ, παντελῶς ὁ ἀγὼν τῶν προσβολῶν τῶν παθῶν τῇ διανοίᾳ οὐ προσεγγίζει. Οὐκ ἐκ τοῦ ἀγῶνος δὲ

κωλύονται εἰς τὴν καρδίαν εἰσελθεῖν, ἀλλ' ἐκ τοῦ κόρου τῆς συνειδήσεως καὶ ἐκ τῆς γνώσεως τῆς ψυχῆς, ἧς ἐπληρώθη, καὶ ἐκ τῆς ἐπιθυμίας τῶν θεωριῶν τῶν θαυμάσιων τῶν εὐρισκομένων ἐν αὐτῇ. Ταῦτα ἐκώλυσαν τὰς προσβολάς, μὴ προσεγγίσει αὐτῇ οὐχ ὅτι ἐχωρίσθη ἐκ τῆς φυλακῆς, καθὼς εἶπον, καὶ τῶν ἔργων τῆς διακρίσεως, ἅπερ φυλάττουσι τὴν γνῶσιν τῆς ἀληθείας καὶ τὸ φῶς τὸ ψυχικόν, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἔχει ἀγῶνα ἢ διάνοια, διὰ τὰς αἰτίας, ἃς προείπομεν.

Τὸ βρῶμα γὰρ τῶν πτωχῶν τοῖς πλουσίοις βδελυκτὸν ἐστίν, ὁμοίως καὶ τὸ βρῶμα τῶν ἀρρώστων τοῖς ὑγιαίνουσιν. Ἄλλ' ὁ πλοῦτος καὶ ἡ ὑγεία ἐκ τῆς νήψεως καὶ τῆς ἐπιμελείας συνίσταται, Ὅσον γὰρ ζῆ τις, χρήζει τῆς νήψεως καὶ τῆς ἐπιμελείας καὶ τοῦ ἐξυπνισμοῦ, τοῦ φυλάξει τὸν ἑαυτοῦ θησαυρόν, ἐὰν δὲ τὸν ὄρον αὐτοῦ καταλείψει, νοῆσαι ἔχει καὶ κλαπῆναι. Οὐ μέχρι δὲ τοῦ τὸν καρπὸν ιδέσθαι δέον ἐργάζεσθαι, ἀλλ' ἕως τῆς ἐξόδου χρεῶν ἀγωνίζεσθαι. Πολλάκις γὰρ τὸν καρπὸν πεπανθέντα, καταβάλλει ἐξάπινα χάλαζα.

Ὁ μισγόμενος ἐν πράγμασι καὶ λύων ἑαυτὸν εἰς ὀμιλίας, οὐκ ἔτι πιστεύεται, ὅτι ἡ ὑγεία αὐτοῦ προσμεῖναι ἔχει ἐν αὐτῷ. Ὅταν προσεύχη, ταύτην τὴν προσευχὴν εἰπέ.

Κύριε, ἀξίωσον με νεκρωθῆναι τῇ συνομιλίᾳ τοῦ αἰῶνος τούτου ἐν ἀληθείᾳ.

Καὶ γίνη, ὅτι πᾶσαν δέησιν συνήγαγες. Ἀγωνίσει δὲ τὸ ἔργον τοῦτο πληρῶσαι ἐν σοί. Ἐὰν γὰρ τὸ ἔργον ἀκολουθήσῃ τῇ εὐχῇ, ἀληθῶς ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ ἔστηκας τοῦ Χριστοῦ.

Νέκρωσις δὲ τοῦ κόσμου ἐστίν, οὐ τὸ ἀποστῆναι τῆς κοινωνίας τῆς ὀμιλίας τινὰ τῶν πραγμάτων αὐτοῦ μόνον, ἀλλὰ τὸ μὴ ἐπιθυμῆσαι τίνος τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ ἐν τῇ ὀμιλίᾳ τῆς διανοίας αὐτοῦ.

Ἐὰν ἐν τῇ μελέτῃ τῇ ἀγαθῇ ἐθίσωμεν ἑαυτούς, αἰσχυρόμεθα ἐκ τῶν παθῶν, ὅταν αὐτοῖς ἀπαντήσωμεν. Καὶ γινώσκουσι τοῦτο οἱ κτησάμενοι πείραν ἐν ἑαυτοῖς. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν αἰτιῶν τῶν παθῶν αἰσχυρῶν ἔχομεν προσεγγίσει αὐτοῖς. Ὅταν εἰς ἔργον τινὸς ὑπὲρ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ ἀκολουθήσῃ ἐπιθυμῆς, δὸς κατὰ τῆς ἐπιθυμίας αὐτοῦ τὸν ὄρον τοῦ θανάτου, καὶ ὄντως ἐν τῷ πράγματι εἰς τὸν βαθμὸν τῆς μαρτυρίας ἀξιωθήσῃ ἀναδραμεῖν ἐφ' ἕκαστον πάθος καὶ βλάβην τινὰ τῶν ἀπαντώντων σοὶ ἔσωθεν ἐκεῖνου τοῦ ὄρου οὐ μὴ καταλάβης, ἐὰν μέχρι τέλους ὑπομείνης καὶ μὴ χαυνωθῆς. Ἡ μελέτη τοῦ ἀσθενοῦς λογισμοῦ ἀσθενῆ ποιεῖ τὴν ἰσχὺν τῆς ὑπομονῆς, ἢ δὲ στερεὰ διάνοια καὶ τὴν δύναμιν, ἣν οὐκ ἔχει ἢ φύσις, παρέχει τῷ ἀκολουθοῦντι τῇ μελέτῃ αὐτῆς.

Εὐχή

Κύριε, ἀξίωσόν με μισῆσαι τὴν ζωὴν μου, διὰ τὴν ζωὴν τὴν ἐν σοί. Ἡ πολιτεία τοῦ κόσμου τούτου ὅμοια ἐστὶ τοῖς σχεδιάζουσι τίνα γράμματα τῶν ἐν σχεδίοις ἀκμῆν ὑπαρχόντων καὶ ὅτε θέλει τις καὶ ἐπιθυμεῖ, προστίθησιν ἐν αὐτοῖς καὶ ἀφαιρεῖται καὶ

ποιεῖ ἐναλλαγὴν ἐν τοῖς γράμμασιν. Ἡ πολιτεία δὲ τῶν μελλόντων ὅμοια ἐστὶ τοῖς χειρογράφοις τοῖς γραφεῖσιν ἐν σωματίοις καθαροῖς καὶ σφραγισθείσιν ἐν τῇ σφραγίδι τῆ βασιλικῆ, ἐν οἷς οὔτε προσθήκη οὔτε ἔλλειψις. Ὅσον οὖν ἐσμὲν ἐν μέσῳ τῆς ἀλλοιώσεως, προσέχωμεν ἑαυτοῖς, καὶ ἡνίκα ἐξουσιάζομεν εἰς τὸ χειρόγραφον τῆς ζωῆς ἡμῶν, ὅπερ διὰ τῶν χειρῶν ἡμῶν γεγραφήκαμεν, ἀγωνισώμεθα ποιῆσαι ἐν αὐτῷ προσθήκην ἐν πολιτεία ἀγαθῇ, καὶ ἀπαλείψωμεν ἐξ αὐτοῦ τὰ ἐλαττώματα τῆς πρώτης πολιτείας. Ὅσον γὰρ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἐσμὲν, οὐ τίθησιν ὁ Θεὸς τὴν σφραγίδα, οὔτε ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς οὔτε ἐπὶ τοῖς κακοῖς, ἕως τῆς ὥρας τῆς ἐξόδου, ἐν ἣ τελειοῦται τὸ ἔργον τῆς πατρίδος ἡμῶν καὶ ἐρχόμεθα εἰς τὴν ἀποδημίαν.

Καὶ καθὼς εἶπεν ὁ ἅγιος Ἐφραίμ πρέπει λογίζεσθαι ἡμᾶς, ὅτι ὅμοια ἐστὶν ἡ ψυχὴ ἡμῶν πλοίῳ ἐτοίμῳ, μὴ γινώσκοντι πότε ἐπέρχεται αὐτῷ ὁ ἄνεμος, καὶ στρατῷ, μὴ εἰδότε πότε σαλπίζει ἡ πολεμικὴ σάλπιγξ. Καὶ ἐὰν ταῦτα φησὶ διὰ τὴν διαφορὰν τὴν μικρὰν οὕτως, καὶ ἴσως στρέφονται πάλιν, πόσον δέον ἄρα ἡμᾶς εὐτρεπίζεσθαι καὶ προπαρασκευάζεσθαι πρὸ ἐκείνης τῆς ἡμέρας τῆς ἀποτόμου καὶ γέφυρας καὶ θύρας τοῦ καινοῦ αἰῶνος;

Δώη ἡμῖν ὁ Χριστὸς ὁ μεσίτης τῆς ζωῆς ἡμῶν ἐτοιμασίαν, ἐπερείδουσαι ἐκείνη τῇ ἀποφάσει τῆς προσδοκίας, ὁ ἔχων τὴν δόξαν καὶ τὴν προσκύνησιν καὶ τὴν εὐχαριστίαν εἰς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΛΘ: Περὶ τῆς ἀγγελικῆς κινήσεως τῆς πρὸς προκοπὴν τῆς ψυχῆς ἐν τοῖς πνευματικοῖς διὰ τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ ἐξυπνιζομένης ἐν ἡμῖν περὶ πρώτης ἐργασίας ἐν τῷ ἀνθρώπῳ

Πρώτη ἔννοια ἢ ἐκ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ ἐμπίπτουσα ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ἢ ὀδηγοῦσα τὴν ψυχὴν εἰς τὴν ζωὴν, περὶ τῆς ἐξόδου τῆς φύσεως ταύτης ἐμπίπτει τῇ καρδίᾳ. Τοῦτῳ τῷ λογισμῷ ἀκολουθεῖ φυσικῶς ἢ καταφρόνησις τοῦ κόσμου, καὶ ἐκ τούτου ἔρχεται ἐν τῷ ἀνθρώπῳ πασὰ κινήσις ἀγαθῆ, ἢ ὀδηγοῦσα αὐτὸν εἰς τὴν ζωὴν. Καὶ ὡσπερ θεμέλιον τίνα τίθησιν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἢ θεϊκὴ δύναμις ἢ ἀκολουθοῦσα αὐτῷ, ὅτε θελήσει φανερωῖσαι ἐν αὐτῷ τὴν ζωὴν. Ταύτην τὴν ἔννοιαν, ἣν εἰρήκαμεν, ἐὰν μὴ σβέση αὐτὴν ὁ ἄνθρωπος ἐν ταῖς συμπλοκαῖς ταῖς βιωτικαῖς καὶ τῇ ματαιολογίᾳ, ἀλλὰ αὔξησιν ταύτην τὴν ἔννοιαν ἐν ἡσυχίᾳ καὶ διαμένῃ ἐν αὐτῷ θεωρῶν καὶ σχολάζων ἐν αὐτῇ, πρὸς τὴν θεωρίαν τὴν βαθεῖαν τὴν μὴ δυναμένην ἐκφρασθῆναι ὑπὸ τίνος ἄγει αὐτόν. Τοῦτον τὸν λογισμὸν ὁ σατανᾶς πολλὰ μισεῖ καὶ ἐν πάσῃ δυνάμει αὐτοῦ πολεμεῖ ἐκτίλαι αὐτόν ἐκ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ εἰ δυνατὸν ἦν, ἐδίδου αὐτῷ τὴν βασιλείαν ὅλου τοῦ κόσμου, μόνον ἵνα τῷ περισπασμῷ ἀπαλείψῃ ἐκ τῆς διανοίας τοῦ ἀνθρώπου τὸν τοιοῦτον λογισμὸν. Καὶ εἰ ἐδύνατο, ὡς εἴρηται, ἐποίει τοῦτο προθύμως. Γινώσκει γὰρ ὁ δόλιος, ὅτι, ἐὰν ὁ λογισμὸς οὗτος διαμείνῃ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, οὐκ ἔτι ἡ διάνοια αὐτοῦ ἐν τῇ γῆ ταύτῃ τῆς πλάνης ἴσταται, καὶ αἱ μηχαναὶ αὐτοῦ πρὸς αὐτόν οὐκ ἐγγίζουσι.

Οὐχὶ περὶ τοῦ πρώτου ἐκείνου λογισμοῦ τοῦ κινουῦντος ἐν ἡμῖν τὴν μνήμην τοῦ θανάτου ἐν τῇ ὑπομνήσει αὐτοῦ λογισόμεθα τοῦτον, ἀλλὰ περὶ τοῦ πληρώματος τοῦ πράγματος τούτου, τοῦ ἐντιθεμένου ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τὴν μνήμην αὐτοῦ ἀχωρίστως καὶ ἐν τῇ ἀδολεσχίᾳ αὐτοῦ εἰς τὸ θαυμάσαι αὐτόν συνιστῶντος αὐτόν πάντοτε. Ἐκεῖνος γὰρ ὁ λογισμὸς ἐστὶ σωματικὸς, οὗτος δὲ θεωρία ἐστὶ πνευματικὴ καὶ χάρις θαυμαστή. Καὶ ἐννοίαις λαμπραῖς ἢ θεωρία αὕτη ἐνδεδυμένη ἐστὶ, καὶ ὁ ἔχων αὐτήν, τὸν κόσμον τοῦτον πάλιν οὐκ ἐξετάζει καὶ πρὸς τὸ σῶμα αὐτοῦ οὐκ ἐμμένει.

Ἀληθῶς ὄντως, ᾧ ἀγαπητοί, εἰ ἀφῆκεν ὁ Θεὸς τὴν ἀληθῆ ταύτην θεωρίαν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ὀλίγον καιρὸν, εἶχεν ἂν ὁ κόσμος οὗτος διαμεῖναι ἀδιάδοχος. Αὕτη ἢ θεωρία δεσμὸς ἐστίν, οὗτινος ἔμπροσθεν ἢ φύσις οὐ δύναται στῆναι, καὶ τῷ λαμβάνοντι ταύτην τὴν ἀδολεσχίαν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ, χάρις ἐστὶν ἐκ τοῦ Θεοῦ ἰσχυρότερα πασῶν ἐργασιῶν τῶν ἰδικῶν, ἣτις δίδονται τοῖς ἐν τῇ τάξει τῇ μέσῃ οὔσι, τοῖς ἐν εὐθύτητι καρδίας ἐπιθυμοῦσι τὴν μετάνοιαν. Καὶ δίδεται ἀκριβῶς οἷς γινώσκει ὁ Θεός, ὅτι πρέπει αὐτοὺς ἀναχωρῆσαι ἀληθῶς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου πρὸς τὴν κρείττονα ζωὴν, διὰ τὸ θέλημα αὐτῶν τὸ ἀγαθόν, ὅπερ εὔρεν ἐν αὐτοῖς, ἀξάνει δὲ καὶ διαμένει πρὸς αὐτοὺς ἐν τῇ οἰκῆσει τῇ ἀναχωρητικῇ καὶ ἰδιαζούσῃ.

Ταύτην ἐν εὐχαῖς αἰτησώμεθα, ὑπὲρ ταύτης ἀγρυπνίας μακρὰς ποιήσωμεν, καὶ ὡς

χάριν μὴ ἔχουσιν ὁμοίωσιν, μετὰ δακρύων παρὰ τοῦ Κυρίου, ἵνα παράσχη αὐτὴν ἡμῖν αἰτήσωμεν, καὶ οὐκ ἔτι πάλιν ἀπονήσωμεν ἐν τῷ μόχθῳ τοῦ κόσμου τούτου. Αὕτη ἡ ἀρχὴ τῶν λογισμῶν τῆς ζωῆς, ἡ τελείουσα ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τὸ πλήρωμα τῆς δικαιοσύνης.

ΛΟΓΟΣ Μ' - Περὶ δευτέρας ἐργασίας ἐν τῷ ἀνθρώπῳ

Ἔργασία ἕτερα μετὰ ταύτην, ὅτε πορεύεται ἄνθρωπος καλῶς ἐν πολιτεία ἀγαθῇ καὶ φθάσει ἀνελθεῖν τὸν βαθμὸν τῆς μετανοίας καὶ ἐγγίσει γεύσασθαι τῆς θεωρίας καὶ τῆς ἐργασίας αὐτῆς. Ὅταν καταλάβῃ αὐτὸν χάρις ἄνωθεν γεύσασθαι τῆς ἡδύτητος τῆς γνώσεως τοῦ Πνεύματος. Ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ ἐστὶν ἐντεῦθεν.

Προηγουμένως περὶ τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ τῆς ἐπὶ τῷ ἀνθρώπῳ βεβαιοῦται καὶ ἐν τῇ ἀγάπῃ αὐτοῦ τῇ πρὸς τὸν κτίστην φωτίζεται καὶ τῇ συστάσει τῶν λογικῶν καὶ τῇ ἐπιμελείᾳ αὐτοῦ τῇ πολλῇ περὶ αὐτῶν ὁμοῦ θαυμάζει. Ἐντεῦθεν ἄρχεται ἐν αὐτῷ ἡ ἡδύτης τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ πύρωσις τῆς ἀγάπης αὐτοῦ τῆς ἐν τῇ καρδίᾳ καιομένης, τῆς καιούσης τὰ πάθη τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος. Καὶ ταύτης τῆς δυνάμεως αἰσθάνεται τίς, ὅτε ἐν πάσαις φύσει τῆς κτίσεως καὶ ἐν παντὶ πράγματι συναντῶντι αὐτῷ ἀδολεσχήσει συνετῶς καὶ ἐξετάσει καὶ διακρίνει ἐν αὐτοῖς πνευματικῶς. Ὅθεν διὰ πολλῆς καὶ θείας τοιαύτης ἐπιμελείας καὶ ἀγαθῆς συνειδήσεως, τότε ἄρχεται ὁ ἄνθρωπος κινεῖσθαι εἰς θεῖον ἔρωτα καὶ ἅπαξ μεθύσκειται ἐν αὐτῇ ὡς ἐν οἴνῳ, καὶ διαλύονται αὐτοῦ τὰ μέλη, καὶ διαμένει ἡ διάνοια αὐτοῦ ἐκπληττομένη, καὶ αἰχμαλωτίζεται ἡ καρδία αὐτοῦ ὀπίσω τοῦ Θεοῦ. Καὶ γίνεται οὕτω, καθὼς εἶπον, ὥσπερ τίς μεθυσκόμενος ἀπὸ οἴνου. Καὶ ὅσον ἐνδυναμοῦνται αἱ αἰσθήσεις αἱ ἐσωτικά, τοσοῦτον ἐνδυναμοῦται καὶ αὕτη ἡ θεωρία. Καὶ ὅσον ἀγωνίζεται πολιτεῦεσθαι καλῶς καὶ φυλάξαι καὶ ἐργάζεσθαι ἐν τῇ ἀναγνώσει καὶ ἐν ταῖς εὐχαῖς, τοσοῦτον στερεοῦται καὶ βεβαιοῦται ἐν αὐτῷ ἡ δύναμις αὐτῆς. Ὅντως ἀληθῶς, ὧ ἀδελφοί, τοῦτο ἔρχεται ἐν καιρῷ τοῦ μνημονεῦσαι ἑαυτοῦ, οὐ γινώσκει ὅτι φορεῖ τὸ σῶμα τοῦτο καὶ ὅτι ἐστὶν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ.

Αὕτη ἡ ἀρχὴ τῆς θεωρίας τῆς πνευματικῆς ἐν τῷ ἀνθρώπῳ καὶ αὕτη ἡ ἀρχὴ πασῶν τῶν ἀποκαλύψεων τῆς διανοίας, καὶ ἐν αὐτῇ ἡ διάνοια ἀξάνεται ἐν τοῖς κρυπτοῖς καὶ ἐνδυναμοῦται, καὶ ἐν αὐτῇ ἐκβιβάζεται πρὸς τὰς ἄλλας τὰς ὑπερβαίνουσας τὴν φύσιν τὴν ἀνθρωπίνην. Καὶ συντόμως λέγω, ὅτι ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς μετανίστανται πρὸς τὸν ἄνθρωπον πᾶσαι αἱ θεῖαι θεωρίαι καὶ ἀποκαλύψεις τοῦ Πνεύματος, ἃς δέχονται οἱ ἅγιοι ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, καὶ ἅπερ ἡ φύσις γινῶναι δύναται ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ χαρίσματα καὶ ἀποκαλύψεις.

Αὕτη ἡ ρίζα τῆς αἰσθήσεως ἡμῶν, ἡ παρὰ τοῦ δημιουργοῦ ἡμῶν ἐν ἡμῖν τιθεμένη. Μακάριος ἄνθρωπος, ὃς ἐφύλαξε τοῦτον τὸν σπόρον τὸν ἀγαθὸν ὅταν πέση ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ, καὶ ἠῤῥησεν αὐτὸν καὶ οὐκ ἐσκόρπισεν αὐτὸν ἐξ ἑαυτοῦ ἐν τοῖς ματαίοις καὶ ἐν τῷ μετεωρισμῷ τῶν παρερχομένων.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἰρήνη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΜΑ' - Περὶ ἀμαρτιῶν ἐκουσίων καὶ ἀκουσίων καὶ τῶν ἀπὸ τινὸς συμβεβηκότος γινομένων

Ἔστιν ἀμαρτία ἀπὸ ἀσθενείας γινομένη, εἰς ἣν ἀκουσίως ὁ ἄνθρωπος ἀνθέλκεται, καὶ ἔστιν ἀμαρτία ἐκουσίως γινομένη καὶ ἀπὸ ἀγνοίας, συμβαίνει δὲ πάλιν ἀπὸ τῆς διαμονῆς καὶ τῆς ἐν τῷ κακῷ ἕξεως. Οὗτοι δὲ πάντες οἱ τρόποι καὶ τὰ εἶδη τῶν ἀμαρτιῶν, εἰ καὶ πάντες ἄξιοι μομφῆς εἰσίν, ἀλλ' οὖν εὐρίσκεται κατὰ σύγκρισιν τὴν πρὸς ἐκδίκησιν εἰς μείζων τοῦ ἕτερου.

Καὶ τινὸς μὲν ἡ μέμψις μεγίστη καὶ μετὰ κόπου προσδέχεται τούτου ἡ μετάνοια, τινὸς δὲ ἐγγύτερα ἔστιν ἡ ἀμαρτία τῆς συγχωρήσεως. Καὶ ὡσπερ ὁ Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὐὰ καὶ ὁ ὄφις, πάντες μὲν ἐδέξαντο παρὰ Θεοῦ τῆς ἀμαρτίας τὴν ἀμοιβήν, διαφορὰ δὲ πολλῇ τὴν κατάραν ἐκλήρωσαντο, οὕτω καὶ ἐν τοῖς υἱοῖς αὐτῶν, ἐκάστῳ κατὰ τὴν πρόθεσιν αὐτοῦ καὶ τὸν πόθον τὸν εἰς τὴν ἀμαρτίαν, οὕτω καὶ τὸ σφοδρὸν τῆς κολάσεως. Ἐὰν δὲ τις μὴ βουλόμενος μὲν ἀκολουθῆσαι τῇ ἀμαρτίᾳ, ὑπὸ δὲ τῆς ἀμελείας τῆς εἰς τὴν ἀρετὴν ἀνθέλκεται πρὸς ἐκείνην, ἐκ τοῦ μὴ σχολάσαι ταύτη, εἰ καὶ βαρὺ ἔστιν αὐτῷ συνεῖναι τῇ ἀμαρτίᾳ, ἀλλ' οὖν ἡ κόλασις αὐτοῦ ἐπιβαρῆς. Ἐὰν δὲ συμβῇ τίνι ἐπιμελουμένῳ τῆς ἀρετῆς πειρασθῆναι ἐν τινὶ πλημμελήματι ὅμως τὸ ἔλεος ἐγγὺς ἔστι τοῦ καθαρισμοῦ αὐτοῦ ἀδιστάκτως. Ἄλλη ἔστιν ἡ ἀμαρτία ἡ γινομένη, ὅταν εὐρέθῃ ὁ ἄνθρωπος ἐπιμελούμενος τῆς ἀρετῆς καὶ ἐμμένων τῇ ἐργασίᾳ καὶ νυκτὸς μὲν οὐ καθεύδει, φροντίζων μηδὲν ζημιωθῆναι, ὧν ἐπιμελεῖται, ἡμέρας δὲ, περιερχόμενος καὶ βαστάζων τὸ βάρος, καὶ πᾶσα ἡ φροντις αὐτοῦ ἐν τῇ ἀρετῇ. Καὶ ἐν ὅσῳ ἔστιν ἐν τούτοις καὶ τοῖς τοιούτοις, ἢ διὰ τίνα ἀγνοίαν ἢ ἀπὸ τῶν πραγμάτων τῶν ἐναντιουμένων ἐν τῇ ὁδῷ αὐτοῦ, ἢτοι τῆς ἀρετῆς καὶ τῶν κυμάτων τῶν ὑψουμένων ἐν παντὶ καιρῷ ἐν τοῖς μέλεσιν αὐτοῦ ἢ διὰ τὴν ἔκκλισιν τὴν ἐνδεχομένην εἶναι ἐν αὐτῷ εἰς τὸ δοκιμάζεσθαι αὐτοῦ τὸ αὐτεξούσιον, κλίνει ἡ πλάστιγξ τοῦ ζυγοῦ αὐτοῦ μικρὸν εἰς τὰ ἀριστερά, καὶ ἀνθέλκεται ὑπὸ τῆς ἀσθενείας τοῦ σώματος εἰς ἐν εἶδος τῆς ἀμαρτίας, ἐν οἷς λυπεῖται καὶ ἀδημονεῖ καὶ στενάζει μετὰ πόνου κατὰ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, διὰ τὴν ταλαιπωρίαν τὴν ἐπισυμβᾶσαν αὐτῷ ὑπὸ τῶν ἐναντίων.

Ἐτέρα δὲ, ὅταν εὐρέθῃ ὁ ἄνθρωπος χαῦνος καὶ ἀμελῆς εἰς τὴν ἐργασίαν τῆς ἀρετῆς καὶ παντελῶς τὴν ὁδὸν ἐγκαταλείπων καὶ δραμῶν δουλικῶς εἰς τὴν ὑπακοὴν πάσης ἡδονῆς τῶν ἀμαρτημάτων καὶ ζῆλον ἐνδεικνύμενος, μηχανὰς εὐρήσαι εἰς ὀλοκληρίαν αὐτῆς, καὶ ὧν ἔτοιμος, ὡσπερ τις δοῦλος, εἰς τὸ ἐπιμελῶς ποιῆσαι τὸ θέλημα τοῦ ἐχθροῦ αὐτοῦ καὶ ἐτοιμάσαι τὰ μέλη αὐτοῦ ὅπλα τῷ διαβόλῳ ἐν πάσῃ ὑπακοῇ αὐτοῦ, καὶ μηδαμῶς βουλόμενος προσέχειν τῇ μετάνοιᾳ μήτε προσεγγίσει τῇ ἀρετῇ μήτε ποιῆσαι ἐκκοπὴν καὶ τέλος τῆς ὀλέθριας ὁδοῦ αὐτοῦ.

Καὶ ἄλλη μὲν ἔστιν ἡ ἐξ ὀλισθήσεων καὶ ἐκπτώσεων τῶν ἐνδεχομένων γενέσθαι ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ἀρετῆς καὶ ἐν τῇ τρίβῳ τῆς δικαιοσύνης, κατὰ τὰ τῶν Πατέρων λόγια τὰ φάσκοντα, ὅτι εὐρίσκονται ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ἀρετῆς καὶ ἐν τῇ τρίβῳ τῆς δικαιοσύνης

ἐκπτώσεις καὶ ἐναντιώσεις καὶ ἀναγκασμοί, καὶ τὰ αὐτοῖς ὅμοια.

Ἐτέρα δὲ ἐστὶν ἡ πτώσις τῆς ψυχῆς καὶ ἡ ὀλόκληρος ἀπώλεια καὶ ἡ τελεία ἐγκατάλειψις.

Καὶ φανερὸς ἐστὶ τις ἐκ τούτων, ὅταν πέση, μὴ ἐπιλάθῃται τῆς ἀγάπης τοῦ οἰκείου πατρός, ἀλλ' ἐὰν συμβῆ αὐτῷ ποικίλοις ἐμπεσεῖν παραπτώμασιν, ἔσται μὴ ἀμελῶν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ δρόμου αὐτοῦ στάσιν μὴ ποιῶν, ἀλλὰ καὶ νικώμενος, πάλιν ἀνίσταται πρὸς ἀγῶνα τὸν κατὰ τῶν ἐναντίων αὐτοῦ καὶ τῆς καταλυθείσης οἰκοδομῆς καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἀρχὴν θεμελίων ἐμβάλλει, τὸ προφητικὸν λόγιον κατὰ στόμα ἔχων, μέχρι τῆς ἐξόδου αὐτοῦ ἀπὸ τοῦδε τοῦ κόσμου «*μὴ ἐπιχαρῆς μοι ὁ ὑπεναντίος μου, ὅτι πέπτωκα. Πάλιν γὰρ ἐγὼ ἀναστήσομαι. Καὶ ἐὰν ἐν τῷ σκότει καθήσω, ὁ Κύριος ἐπιλάμψει μοι*».

Καὶ μηδαμοῦ τοῦ πολέμου παύσῃται μέχρι τοῦ θανάτου καὶ οὐ μὴ προδῶ τῇ ἥττῃ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἐν ὧ ἔστιν αὐτῷ πνοή καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἥττῃ αὐτός. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν καθ' ἡμέραν κλασθῆ αὐτοῦ τὸ σκάφος καὶ ναυαγήσῃ τὰ ἀγώγιμα αὐτοῦ, οὐ μὴ παύσῃται περιποιούμενος καὶ φροντίζων, ἅμα δὲ καὶ δανειζόμενος καὶ εἰς ἕτερα πλοῖα ἀναβαίνων καὶ ἐπ' ἐλπίδι πλέων, ἕως ἂν ὁ Κύριος κατιδῶν αὐτοῦ τὸν ἀγῶνα καὶ σπλαγχνισθεὶς ἐπὶ τῇ συντριβῇ αὐτοῦ, καταπέμψῃ ἐπ' αὐτὸν τὸ ἔλεος αὐτοῦ καὶ δῶ αὐτῷ κινήσεις ἰσχυράς, εἰς τὸ ὑπομεῖναι καὶ ἀπαντῆσαι τοῖς καυστικοῖς βέλεσι τοῦ ἐχθροῦ. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ δεδομένη σοφία παρὰ Θεοῦ. Καὶ οὗτος ἐστὶν ὁ σοφὸς ἄρρώστος, ὁ μὴ ἐκκόψας τὴν ἐλπίδα αὐτοῦ.

Κρεῖσσον κατακριθῆναι ἡμᾶς ἐν ἐνίοις τῶν πραγμάτων καὶ μὴ ἐπὶ τῇ καταλείψει τῶν πάντων. Καὶ διὰ τοῦτο ὁ ἀββᾶς Μαρτινιανὸς παρεγγυᾷ, μὴ ῥαθυμῆσαι πρὸς τὸ πλῆθος τῶν ἀγώνων καὶ πρὸς τὸ ποικίλον τοῦ πολέμου καὶ συνεχὲς τὸ ἐν τῇ ὁδῷ τῆς δικαιοσύνης, καὶ μὴ στραφῆναι εἰς τὰ ὀπίσω καὶ παραδοῦναι τῷ ἐχθρῷ τὴν καθ' ἡμῶν νίκη ἐν ἐνὶ τῶν αἰσχυρῶν τρόπων. Ὡσπερ γὰρ τις φιλότεκνος πατὴρ εὐτάκτως καὶ στοιχηδὸν διορίζων, ταῦτα λέγει.

Παραίνεσις τοῦ ὀσίου Μαρτινιανοῦ.

Τέκνα, εἰ ἔστε ἐν ἀληθείᾳ, ἀγωνισταὶ προσέχοντες τῇ ἀρετῇ καὶ ἐστὶν ὑμῖν ἐπιμέλεια ψυχική, παραστῆσαι θελήσατε τὸν νοῦν ὑμῶν τῷ Χριστῷ καθαρὸν καὶ ἐργάζεσθε πρᾶξιν τὴν οὖσαν αὐτῷ εὐάρεστον. Δέον γὰρ ὑμᾶς πάντως ἀναδέξασθαι ὑπὲρ τούτου πάντα πόλεμον ἐγειρόμενον ὑπὸ τῶν παθῶν τῆς φύσεως καὶ τῆς ἀνθολκῆς τοῦ κόσμου τούτου καὶ τῆς διαμονῆς, τῆς τε συνεχείας τῶν κακιῶν τῶν δαιμόνων, ἐν οἷς εἰώθασιν προσαπαντᾶν ὑμῖν καὶ πάσης τούτων ἐνέδρας. Καὶ μὴ φοβηθῆτε διὰ τὸ συνεχὲς καὶ ἐπίμονον τῆς σφοδρότητος τοῦ πολέμου καὶ μὴ διστάσητε διὰ τὸ διαρκὲς τοῦ ἀγωνίσματος καὶ μὴ ὀκλάσητε, μήτε τρομάξητε ἀπὸ τῶν στρατευμάτων τῶν ἐχθρῶν, καὶ μὴ ἐμπέσητε εἰς βόθυνον ἀνελπιστίας, εἰ συμβῆ ὑμῖν ἴσως ὀλισθῆναι πρὸς καιρὸν καὶ

148 - Ἰσαὰκ Σύρου

ἀμαρτῆσαι. Ἄλλ' ἂν τι πάθητε ἐν τούτῳ τῷ μεγίστῳ πολέμῳ καὶ κατὰ πρόσωπον ἂν λάβητε καὶ τραυματίσθητε, μηδαμῶς ἐμποδίσῃ ὑμᾶς τοῦτο τοῦ ἀγαθοῦ σκοποῦ ὑμῶν, μᾶλλον δὲ ἐν τῇ ἡρετισμένῃ ὑμῖν ἐργασίᾳ διαμείνατε καὶ κτήσασθε τοῦτο τὸ ἐπιθυμητὸν καὶ ἐπαινετόν, τὸ φανῆναι, λέγω δὴ, ἐν τῷ πολέμῳ ἐδραῖοι καὶ ἀμετακίνητοι καὶ τῷ αἵματι τῶν τραυματισμῶν ὑμῶν πεφοινιγμένοι, καὶ μὴ παύσησθε παντελῶς ἀπὸ τῆς μετὰ τῶν ἀντιδίκων ὑμῶν παλαίστρας. Αὗται εἰσὶν αἱ παραινέσεις τοῦ μεγάλου γέροντος.

Ὡστε οὐ χρὴ ὑμᾶς χαυνοῦσθαι ἢ ῥαθυμῆσαι, δι' οὓς τρόπους ἔφημεν. Οὐαὶ δὲ τῷ μοναχῷ ἐκείνῳ ψευδομένῳ ἐν τῇ ὑποσχέσει αὐτοῦ καὶ προτείνουντι χεῖρα τῷ διαβάλῳ ἐν τῷ καταπατεῖν τὴν συνείδησιν αὐτοῦ, τοῦ ἐπαρθῆναι αὐτὸν κατ' αὐτοῦ ἐν τινι μικρῷ ἢ μεγάλῳ τῶν τῆς ἀμαρτίας τρόπων καὶ μὴ δυναμένῳ πάλιν στῆναι κατ' ἐνώπιον τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ ἐν τῷ διερρώγοτι μέρει τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. Ἐν ποίῳ ἄρα προσώπῳ μέλλει ὑπαντῆσαι τῷ κριτῇ, ἡνίκα οἱ ἐταῖροι αὐτοῦ καθηγνισμένοι προσυπαντήσουσιν ἀλλήλοις, ἐκεῖνοι, ἀφ' ὧν τὴν ὁδὸν αὐτοῦ ἀφώρισε καὶ τὴν τρίβον τῆς ἀπωλείας ἐβάδισε καὶ τῆς παρρησίας ἐκπέπτωκεν, ἥτις ἐστὶ τοῖς ὁσίοις πρὸς τὸν Θεόν, καὶ τῆς προσευχῆς τῆς ἀνιούσης ἀπὸ τῆς καθαρᾶς καρδίας καὶ ὑψούμενης καὶ διαπερώσης τὰς ἀγγελικὰς δυνάμεις καὶ μὴ κωλυόμενης, ἕως ἂν τεύξηται τῆς αἰτήσεως αὐτῆς καὶ ὑποστρέψη μετὰ χαρᾶς πρὸς τὸ ἐκπέμψαν αὐτὴν στόμα; Καὶ τὸ δὴ φοβερώτερον πάντων, ὅτι, ὥσπερ αὐτὸς ἐνταῦθα τὴν ὁδὸν αὐτοῦ ἅπ' αὐτῶν ἀφώρισε, οὕτως ἀφορίσει αὐτὸν ἅπ' αὐτῶν ὁ Χριστὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ἡνίκα βαστάζει ἢ φωτεινὴ νεφέλη ἐπὶ νῶτα αὐτῆς τὰ διαστίλβοντα σώματα ἀπὸ τῆς καθαρότητος καὶ εἰσάξει εἰς τὰς οὐράνιους πύλας. Διὰ γὰρ τοῦτο «οὐκ ἀναστήσονται ἀσεβεῖς ἐν κρίσει», διότι ἅπ' ἐντεῦθεν ἢ πρᾶξις αὐτῶν κέκριται, «οὐδὲ ἀμαρτωλοὶ ἐν βουλῇ δικαίων» ἐν τῇ ἀναστάσει τῆς κρίσεως.

ΛΟΓΟΣ ΜΒ' - Περὶ δυνάμεως καὶ ἐνεργείας τῶν κακιῶν τῆς ἁμαρτίας ὑπὸ τινῶν συνίστανται καὶ ὑπὸ τινῶν παύονται

Ἔως ἂν μὴ ἐκ καρδίας ἀληθῶς μισήσῃ τις τὴν αἰτίαν τῆς ἁμαρτίας, ἐκ τῆς ἡδονῆς τῆς ἐνεργείας αὐτῆς οὐκ ἐλευθεροῦται. Οὗτος ἐστὶν ὁ ἀγὼν ὁ σφοδρότατος, ὅστις ἀντικαθίσταται τῷ ἀνθρώπῳ μέχρις αἵματος, ἐν ᾧ δοκιμάζεται αὐτοῦ τὸ αὐτεξούσιον ἐν τῇ ἐνάδι τῆς ἀγάπης αὐτοῦ τῶν ἀρετῶν. Αὕτη ἐστὶν ἡ δύναμις, ἣντινα καλοῦσιν ἐρεθισμὸν καὶ παράταξιν, ἀφ' ὧν τίνων τῆς ὁσμῆς ἐξασθενεῖ ἡ ψυχὴ ἢ ταλαίπωρος χάριν τῆς ἀπαραιτήτου παρατάξεως τῆς οὔσης ἐν αὐτῇ. Αὕτη ἐστὶν ἡ δύναμις τοῦ μεγέθους τῆς ἁμαρτίας, ἐν ἣ τὰς ψυχὰς τῶν σωφρόνων ὁ ἐχθρὸς συμφύρειν εἴωθε καὶ τὰς καθαρὰς κινήσεις ἀναγκάζει πείραν λαβεῖν, ὧν ὅλως οὐδέποτε εἰλήφασιν.

Ἐνταῦθα δεικνύομεν τὴν ὑπομονὴν ἡμῶν, ᾧ ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, καὶ τὸν ἀγῶνα καὶ τὴν σπουδὴν οὗτος γὰρ ἐστὶ ὁ καιρὸς τῆς ἀθλήσεως, δι' ἧς λέγεται, ὅτι ἡ τάξις τῶν μοναχῶν νικᾷ. Τῇ προσαπαντήσει τούτου τοῦ πολέμου ταχέως συμφύρεται ὁ εὐσεβῆς νοῦς, ἐὰν μὴ μεγάλως παρατάξῃται.

Εὐχή

Δυνατὸς εἰ, Κύριε, ἡ πηγὴ τῆς πάσης βοηθείας, ὑποστηρίζαι ἐν τοῖς τοιούτοις καιροῖς, οἵτινες εἰσὶ μαρτυρίας καιροί, τὰς νυμφευσαμένας σοι ἑαυτὰς μετὰ χαρᾶς ψυχὰς τῷ οὐρανίῳ νυμφίῳ καὶ δεδωκυίας τὰς συνθήκας τῆς ἀγιότητος ἐν συνέσει μετὰ εἰλικρίνειας κινήσεων, καὶ οὐ μετὰ πανουργίας. Διὸ δώρησαι αὐταῖς δύναμιν μετὰ παρρησίας καθελεῖν ὠχυρωμένα τεῖχη, καὶ πᾶν ὑψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς ἀληθείας, ἵνα μὴ τοῦ ἴδιου σκοποῦ ἀστοχήσωσι βία ἀνυποίστω καὶ ἀνυπομονήτῳ ἐν τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ περὶ αἵματος ἀνταγώνισμα γίνεται.

Οὐ πάντοτε δὲ γίνεται ἀγώνισμα σωφροσύνης ἐν τούτῳ τῷ σφοδρῷ πολέμῳ. Γίνεται γὰρ ἐγκατάλειψις καὶ πρὸς δοκιμασίαν. Οὐαὶ δὲ τῷ δοκιμαζομένῳ ἐν τούτῳ τῷ διακριτικῷ πολέμῳ. Διότι μεγίστην ἰσχὺν κέκτηται οὗτος ὁ πόλεμος ἐκ τῆς συνήθειας, ἧς ἔλαβεν ἐξ ἐκείνων τῶν παραδεδωκότων ἑαυτοὺς τῇ ἡττῇ, ἐν συγκαταθέσει τῶν ἰδίων λογισμῶν.

Παραφυλάττεσθε, ᾧ ἀγαπητοί, ἀπὸ τῆς ἀργίας, διότι ἐγκέκρυπται ἐν αὐτῇ ἐγνωσμένος θάνατος καθότι χωρὶς αὐτῆς ταῖς χερσὶ τῶν αἰχμαλωτίσαι τὸν μοναχὸν σπυεδόντων ἐμπίπτειν οὐκ ἐστίν. Οὐ περὶ ψαλμῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ κατακρινεῖ ἡμᾶς ὁ Θεός, οὐδὲ περὶ τῆς ἐκ τῆς προσευχῆς ἀργίας, ἀλλ' ὅτι τῇ καταλείψει τούτων εἴσοδος γίνεται τοῖς δαίμοσιν.

Ἦνίκα δ' ἂν εὗρωσι χώραν καὶ εἰσέλθωσι καὶ συγκλείσωσι τὰς θύρας τῶν ὀφθαλμῶν
150 - Ἰσαὰκ Σύρου

ἡμῶν, τότε πληρώσουσιν εἰς ἡμᾶς τυραννικῶς καὶ ἀκαθάρτως ἅτινα ὑπὸ τὴν θείαν ἀπόφασιν συνέχουσι τοὺς ἐργάτας αὐτῶν μετὰ ἐκδικήσεως σφοδρότατης. Καὶ γινόμεθα ὑποχείριοι, χάριν τῆς ἐγκαταλείψεως τῶν μικρῶν τούτων, ἅτινα διὰ τὸν Χριστὸν φροντίδος ἀξιοῦνται, ὡς γέγραπται παρὰ τῶν σοφωτάτων.

Ὁ μὴ ὑποτάσσων τῷ Θεῷ τὸ ἑαυτοῦ θέλημα, ὑποταγήσεται τῷ ἀντιδίκῳ αὐτοῦ. Ὡστε ταῦτα τὰ μικρὰ σοι φαινόμενα, ὡς τείχη σοι λογισθήσονται κατέναντι τῶν αἰχμαλωτιζόντων ἡμᾶς, ὄντινων ἢ τελείωσις ἔνδοθεν τοῦ κελλίου ὑπὸ τῶν κρατούντων τὴν τάξιν τῆς Ἐκκλησίας σοφῶν τέθεται, πρὸς φυλακὴν τῆς ἡμετέρας ζωῆς ἐν Πνεύματι ἀποκαλύψεως, ὧν ἢ κατάλειψις ὑπὸ τῶν ἀσόφων μικρὰ λογίζεται. Τὴν δὲ ὑπ' αὐτῶν ζημίαν μὴ λογιζομένων τούτων, ἢ τὴν ἀρχὴν τῆς ὁδοῦ καὶ ἢ μεσότης, ἐλευθερία ἀπαίδευτος, ἣτις ἐστὶ μήτηρ τῶν παθῶν.

Κρεῖσσον γὰρ ἀγωνίσασθαι μὴ ἐγκαταλεῖψαι τὰ μικρὰ, ἢ τόπον δοῦναι τῇ ἀμαρτίᾳ ἐν τῷ πλατυσμῷ αὐτῶν. Ταύτης γὰρ τῆς ἀκαίρου ἐλευθερίας, δουλεία τὸ τέλος ἀπότομος.

Ἐν ὅσῳ τὰς αἰσθήσεις ζώσας ἔχεις πρὸς ἀπάντησιν τῶν συμβεβηκότων, νεκρὸν σαυτὸν ὑπολάμβανε. Διότι οὐ μὴ τοὶ λείψῃ ἔκκαυσις ἀμαρτίας ἐν πᾶσι τοῖς μέλεσί σου καὶ οὐ μὴ δυνήσῃ κτήσασθαι σεαυτῷ σωτηρίαν. Ἐὰν τις τῶν μοναχῶν εἴπῃ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ὅτι παραφυλάττεται ἐκ τούτων, οὗτος οὐ θέλει μαθεῖν πότε ραπίζεται.

Ὅστις ἀπατήσῃ τὸν ἑαυτοῦ ἑταῖρον, τῆς κατάρας ἠξίωται τοῦ νόμου, ὃ δὲ ἑαυτὸν ἐξαπατήσας, ποίας τεύξεται ἐκδικήσεως; Διότι, ἐπιστάμενος τὴν κακίαν τοῦ πονηροῦ ἔργου, ἄγνοιαν προσποιεῖται. Ὅτι δὲ ἐπίσταται, δείκνυσιν ὁ ἔλεγχος τοῦ συνειδότος. Καὶ τοῦτο δύσκολον αὐτῷ φαίνεται, διότι ἐπίσταται ὁ ἀγνοεῖν προσποιεῖται.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΜΓ΄ - Περί φυλακῆς καὶ τηρήσεως τῆς ἐκ τῶν χαύνων καὶ ἀμελῶν καὶ ὅτι ἐκ τοῦ πλησιασμοῦ αὐτῶν βασιλεύει ἐπὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἡ ἀμελεία καὶ ἡ χαυνότης καὶ πληροῦται ἀπὸ παντὸς πάθους ἀκαθάρτου. Καὶ περὶ τοῦ φυλάξασθαι ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς ἐγγύτητος τῶν νεωτέρων, ἵνα μὴ μολυνθῇ ὁ νοῦς ἐν τοῖς ἀκολάστοις λογισμοῖς

Ὁ κωλύων τὸ στόμα αὐτοῦ ἐκ τῆς καταλαλιᾶς, φυλάττει τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἐκ τῶν παθῶν. Ἐν πάσῃ ὥρᾳ θεωρεῖ τὸν Κύριον, οὗτινος ἡ μελέτη διαπαντὸς ἐστὶν ἐν τῷ Θεῷ, φυγαδεύει τοὺς δαίμονας ἅπ' αὐτοῦ καὶ ἐκριζοῖ τὸ σπέρμα τῆς κακίας αὐτῶν. Ὁ ἐπισκεπτόμενος τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἐν πάσῃ ὥρᾳ, εὐφραίνεται ἐν ταῖς ἀποκαλύψεσιν ἡ καρδία αὐτοῦ, καὶ ὁ συνάγων τὴν θεωρίαν τοῦ νοῦς αὐτοῦ ἔσωθεν αὐτοῦ ἐν αὐτῷ, θεωρεῖ τὴν ἀγίην τοῦ Πνεύματος. Ὅστις ἐβδελύξατο πάντα μετεωρισμὸν, θεωρεῖ τὸν Δεσπότην αὐτοῦ ἔσωθεν τῆς καρδίας αὐτοῦ. Ἐὰν ἀγαπᾷ τὴν καθαρότητα, ἐν ἧ καθορᾶται ὁ τῶν ὄλων Δεσπότης, μὴ καταλαλήσης τινός, μηδὲ ἀκούσης τινὸς καταλαλοῦντος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. Καὶ ἐὰν διαμάχονται τίνες ἔμπροσθεν σου, κλείσον τὰ ὦτα σου καὶ φεῦγε ἐκεῖθεν, ἵνα μὴ ἀκούσης ῥημάτων ὀργῆς καὶ ἀποθάνῃ ἡ ψυχὴ σου ἐκ τῆς ζωῆς. Καρδία θυμώδης διάκενός ἐστὶν ἐκ τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ, ὁ δὲ πραῦς καὶ ταπεινόφρων πηγὴ ἐστὶ τῶν μυστηρίων τοῦ καινοῦ αἰῶνος.

Ἴδού, ὁ οὐρανὸς ἔσωθέν σου, εἰ καθαρὸς ἔσῃ, καὶ ἐν σεαυτῷ ὄψει τοὺς ἀγγέλους σὺν τῷ φωτὶ αὐτῶν, καὶ τὸν Δεσπότην αὐτῶν μέτ' αὐτῶν τὲ καὶ ἔσωθεν αὐτῶν. Ὁ ἐπαινούμενος δικαίως, οὐ ζημιοῦται, ἀλλ' ἐὰν ἠδυνθῇ αὐτῷ ὁ ἔπαινος, ἐργάτης ἐστὶν ἄμισθος. Ὁ θησαυρὸς τοῦ ταπεινόφρονος ἔσωθεν αὐτοῦ ἐστίν, ὃς ἐστὶν ὁ Κύριος, καὶ ὁ τηρούμενος τῇ γλώσσει αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα οὐ συληθήσεται ἐξ αὐτῆς. Στόμα σιωπηλὸν ἐρμηνεύει τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ, ὁ δὲ ταχύλαλος μακρύνεται ἀπὸ τοῦ πλάσαντος αὐτόν. Ἡ ψυχὴ τοῦ ἀγαθοῦ λάμπει ὑπὲρ τὸν ἥλιον καὶ ἐν τῇ θεωρίᾳ τῶν ἀποκαλύψεων ἐν πάσῃ ὥρᾳ εὐφραίνεται. Καὶ ὁ ἀκολουθῶν τῷ ἀγαπῶντι τὸν Θεόν, πλουτήσῃ ἐκ τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ, ὁ δὲ ἀκολουθῶν τῷ ἀδίκῳ καὶ ὑπερηφάνῳ μακρυνθήσεται ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐκ τῶν φίλων αὐτοῦ μισηθήσεται. Ὁ τῇ γλώσσει σιγηλός, ἐν πᾶσι τοῖς σχήμασιν αὐτοῦ κτήσεται τάξιν ταπεινόφρονα, καὶ οὗτος χωρὶς κόπου ἐξουσιάζει τῶν παθῶν. Τὰ πάθη ἐκριζοῦνται καὶ φυγαδεύονται ἐν τῇ ἀδιαλείπτῳ ἐν Θεῷ μελέτῃ, καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ ξίφος τὸ ἀποκτεῖνον αὐτά. Καθάπερ ἐν τῇ ἠσυχίᾳ καὶ γαλήνῃ τῆς αἰσθητῆς θαλάσσης κινεῖται καὶ νήχεται ὁ δελφίς, οὕτω καὶ ἐν τῇ ἠσυχίᾳ καὶ γαλήνῃ τῆς θαλάσσης τῆς καρδίας ἐκ τοῦ θύμου καὶ τῆς ὀργῆς ἐν παντὶ καιρῷ κινεῖται ἐν αὐτῇ τὰ μυστήρια καὶ αἱ θεῖαι ἀποκαλύψεις, πρὸς εὐφροσύνην αὐτῆς. Ὁ θέλων ἰδεῖν τὸν Κύριον ἐντὸς αὐτοῦ, μηχανᾶται καθαρῖσαι ἑαυτοῦ τὴν καρδίαν ἐν ἀδιαλείπτῳ μνήμῃ τοῦ Θεοῦ, καὶ οὕτως ἐν τῇ λαμπρότητι τῶν ὀφθαλμῶν τῆς διανοίας αὐτοῦ ἐν πάσῃ ὥρᾳ ὄψεται τὸν Κύριον. Ὅπερ συμβαίνει τῷ ἰχθυὶ ἐξεληλυθότι ἐκ τοῦ ὕδατος, τοῦτο καὶ τῷ νοί συμβαίνει

152 - Ἰσαὰκ Σύρου

ἐξεληλυθότι ἐκ τῆς μνήμης τοῦ Θεοῦ καὶ μετεωριζομένῳ ἐν τῇ μνήμῃ τοῦ κόσμου. Ὅσον μακρύνεται ὁ ἄνθρωπος ἐκ τῆς συνομιλίας τῶν ἀνθρώπων, τοσοῦτον ἀξιοῦται τῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ παρρησίας ἐν τῷ νοί αὐτοῦ, καὶ καθ' ὅσον κόπτει ἐξ αὐτοῦ τὴν παράκλησιν τοῦ κόσμου τούτου, κατὰ τοσοῦτον ἀξιοῦται τῆς χαρᾶς τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ. Καὶ καθάπερ ἀπόλλυνται οἱ ἰχθύες ἐκ τῆς λείψεως τοῦ ὕδατος, οὕτω καὶ ἐκ τῆς καρδίας τοῦ μοναχοῦ αἱ νοεραὶ κινήσεις, αἱ διὰ τοῦ Πνεύματος βλαστάνουσαι, τοῦ συνεχῶς μετὰ τῶν κοσμικῶν ἀναστρεφομένου καὶ διάγοντος.

Κρείσσων κοσμικὸς ταλαιπωρῶν ἐν τοῖς κοσμικοῖς καὶ τοῖς βιωτικοῖς κακοπαθῶν, μοναχοῦ τοῖς βιωτικοῖς κακοπαθοῦντος καὶ τοῖς κοσμικοῖς συνδιάγοντος. Φοβερὸς ἐστὶ τοῖς δαίμοσι καὶ ποθητὸς τῷ Θεῷ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ὁ μετὰ θερμοῦ ζήλου ἐκζητῶν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ τὸν Θεὸν ἐν νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ καὶ ἐκρίζων ἅπ' αὐτῆς τὰς προσβολὰς τὰς ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ φυομένας. Τοῦ καθαροῦ ἐν τῇ ψυχῇ ἡ χάρα ἡ νοητὴ ἐνδοθεν αὐτοῦ ἐστὶ, καὶ ὁ ἥλιος ὁ λάμπων ἐν αὐτῷ, τὸ φῶς τῆς ἁγίας Τριάδος ὑπάρχει, καὶ ὁ ἀήρ, ὃν πνέουσιν οἱ οἰκήτορες αὐτῆς, τὸ παράκλητον καὶ πανάγιον Πνεῦμα ἐστίν, οἱ δὲ συγκαθέδροι αὐτοῦ, αἱ ἅγιοι καὶ ἀσώματοι φύσεις. Καὶ ἡ ζωὴ καὶ ἡ χαρὰ καὶ ἡ εὐφροσύνη αὐτῶν, ὁ Χριστὸς ἐστὶ, τὸ ἐκ φωτὸς τοῦ Πατρὸς φῶς.

Ὁ τοιοῦτος καὶ ἐν τῇ θεωρίᾳ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ἐν πάσῃ ὥρᾳ εὐφραίνεται καὶ ἐν τῷ κάλλει ἑαυτοῦ θαυμάζει, τηλαυγεστέρῳ ὄντι ἑκατονταπλασίως τῆς του ἡλίου λαμπρότητος.

Αὕτη ἐστὶν ἡ Ἱερουσαλήμ καὶ τοῦ Θεοῦ ἡ βασιλεία, ἐντὸς ἡμῶν κεκρυμμένη, κατὰ τὸ τοῦ Κυρίου λόγιον. Αὕτη ἡ χάρα, νεφέλη ἐστὶ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, εἰς ἣν μόνοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ εἰσελεύσονται, τοῦ θεάσασθαι τὸ πρόσωπον τοῦ ἴδιου Δεσπότη καὶ καταυγασθῆναι τοὺς νόας αὐτῶν διὰ τῆς ἀκτίνος τοῦ φωτὸς αὐτοῦ.

Ὁ δὲ θυμῶδης καὶ ὁ ὀργίλος καὶ ὁ φιλόδοξος καὶ ὁ πλεονέκτης καὶ ὁ γαστρίμαργος καὶ ὁ κοσμικοῖς συναναστρεφόμενος καὶ ὁ τὸ ἴδιον θέλημα στήσαι θέλων καὶ ὁ ὀξύχολος καὶ ὁ παθῶν πλήρης, οἱ τοιοῦτοι ὡς ἐν νυκτομαχίᾳ διάγουσι καὶ σκότος ψηλαφοῦσιν, ἔξωθεν ὄντες τῆς χάρας τῆς ζωῆς καὶ τοῦ φωτὸς ἐκείνη γὰρ ἡ χάρα τοῖς ἀγαθοῖς καὶ ταπεινόφροσι καὶ τοῖς καθαρῖσι τὰς ἑαυτῶν καρδίας κεκλήρωται.

Οὐ δύναται ἄνθρωπος θεάσασθαι τὸ κάλλος τὸ ὃν ἐνδοθεν αὐτοῦ, πρὶν ἢ ἀτιμάσει καὶ βδελύξῃται πᾶν κάλλος ἔξωθεν αὐτοῦ. Καὶ οὐ δύναται ἀτενίσαι γνησίως πρὸς τὸν Θεόν, ἕως ἂν ἀπαρνήσῃται τελείως τὸν κόσμον.

Ὁ ἐξευτελίζων καὶ σμικρύνων ἑαυτόν, ὑπὸ τοῦ Κυρίου σοφισθήσεται, καὶ ὁ νομίζων ἑαυτὸν εἶναι σοφόν, τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας ἀποπεσεῖται.

Ἐν ὅσῳ ἡ γλῶττα τῆς πολυλογίας ἀπέχεται, ἐν τοσοῦτῳ καταυγάζεται τοῦ διαιρεῖν τὰ διανοήματα ἐκ γὰρ τῆς πολυλογίας συμφύρεται καὶ ὁ λογικώτατος νοῦς.

Ὁ πτωχεύων ἐκ τῶν κοσμικῶν πραγμάτων πλουτήσει ἐν τῷ Θεῷ καὶ ὁ φίλος τῶν πλουσίων πτωχεύσει ἐκ τοῦ Θεοῦ.

Ὁ σωφρονῶν καὶ ταπεινοφρονῶν καὶ βδελυττόμενος τὴν παρρησίαν καὶ τὸν θυμὸν ἐκ τῆς καρδίας ἀπώσαμενος, ἐγὼ πιστεύω, ὅτι, ὅταν ἀναστῆ ἐν τῇ προσευχῇ, καθορᾷ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ τὸ φῶς τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ σκιρτᾷ ἐν ταῖς λαμπηδόσιν αὐτοῦ τῆς ἐλλάμψεως τοῦ φωτὸς καὶ εὐφραίνεται ἐν τῇ θεωρίᾳ τῆς δόξης αὐτῆς καὶ ἐν τῇ ἐαυτῆς ἀλλοιῶσει πρὸς τὴν αὐτοῦ ὁμοιότητα. Οὐκ ἐστὶν ἄλλη ἐργασία δυναμένη οὕτω καταλῦσαι τὰς παρεμβολὰς τῶν ἀκαθάρτων δαιμόνων, ὡς ἡ ἐν τῷ Θεῷ θεωρία.

Διήγησις ἁγίου ἀνδρὸς

Διηγήσατο γὰρ μοι τὶς τῶν πατέρων οὕτως ὅτι ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ὡς ἐκαθήμην, ἠχμαλωτίσθη ὁ νοῦς μου ἐν τῇ θεωρίᾳ, καὶ ὅτε ἐν ἐμαυτῷ γέγονα, ἐστέναξα ἐν ἰσχύϊ. Ὁ δὲ κατ' ἐναντίας ἰστάμενος δαίμων, ὡς ἤκουσεν, ἐφοβήθη καὶ ὥσπερ ὑπὸ ἀστραπῆς τινὸς κατεπόθη, ἐκ τῆς ἀνάγκης κράζας καὶ ὡς ὑπὸ τίνος διωχθεὶς φυγὰς ὄχρητο.

Μακάριος ὁ μνημονεύων τῆς ἐξόδου αὐτοῦ, τῆς ἐκ τοῦδε τοῦ βίου, καὶ ἀπέχων αὐτοῦ τὴν σχέσιν ἐκ τῆς τοῦ κόσμου τούτου τρυφῆς. Διότι πολλαπλασίως λήψεται τὸν μακαρισμὸν ἐν τῇ ἐξόδῳ αὐτοῦ καὶ οὐκ ἐκλείψει ἐξ αὐτοῦ ὁ μακαρισμὸς οὗτος. Οὗτος ἐστὶν ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα τυγχάνει τροφὸς αὐτοῦ καὶ ἐκ τοῦ κόλπου αὐτοῦ θηλάζει τὴν ζωτικὴν τροφήν καὶ ὁσφραίνεται τῆς ὁσμῆς αὐτοῦ πρὸς εὐφροσύνην αὐτοῦ. Ὁ δὲ τοῖς κοσμικοῖς συνδεδεμένος καὶ τῷ κόσμῳ καὶ τῇ τούτου ἀναπαύσει καὶ ἀγαπῶν τὴν ὁμιλίαν αὐτοῦ, οὗτος ἐστέρηται τῆς ζωῆς, καὶ οὐκ ἔχω τι εἰπεῖν περὶ αὐτοῦ, ἀλλ' ἢ μετὰ κλαυθμοῦ πενθῆσαι πένθος ἀπαραμύθητον, οὐ ἢ ἀκοῆ συντριβεῖ τὰς τῶν ἀκουόντων καρδίας.

Οἱ ἐν τῷ σκότει διακείμενοι ὑψώσατε τὰς κεφαλὰς ὑμῶν, ἵνα λάμψωσι τὰ πρόσωπα ὑμῶν ἐν τῷ φωτί. Ἐξέλθετε ἐκ τῶν παθῶν τοῦ κόσμου, ἵνα ἐξέλθῃ πρὸς ὑπάντησιν ὑμῶν τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς φῶς καὶ τοὺς λειτουργοὺς τῶν μυστηρίων αὐτοῦ προτρέψῃται τοὺς δεσμοὺς ὑμῶν λῦσαι, τοῦ περιπατεῖν ἐν τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ πρὸς τὸν Πατέρα. Οὐαὶ ἐν ποίοις ἔσμεν συνδεδεμένοι καὶ ἀπὸ τίνος ἔσμεν καθειργμένοι, τοῦ μὴ ἰδεῖν τὴν δόξαν αὐτοῦ. Εἴθε διεκόπτοντο ἡμῶν οἱ δεσμοί, ἵνα ζητήσαντες εὕρωμεν τὸν Θεὸν ἡμῶν.

Εἰ θέλεις γινῶναι τὰ τῶν ἀνθρώπων μυστήρια καὶ οὕτω κατέλαβες μαθεῖν ἐκ τοῦ Πνεύματος, ἐκ τε τῶν λόγων ἐκάστου καὶ τῆς διαγωγῆς καὶ τῆς διοικήσεως μαθήσει, εἰ σοφὸς κεχηρημάτικας. Ὁ καθαρὸς τὴν ψυχὴν καὶ ἄγνος τὴν διαγωγήν, οὗτος πάντοτε μετὰ σωφροσύνης λαλεῖ τὰ λόγια τοῦ Πνεύματος καὶ κατὰ τὸ οἰκεῖον μέτρον περὶ τε τῶν θείων διαλέγεται καὶ περὶ τῶν ἐν αὐτῷ, ὁ δὲ τοῖς πάθεσι συντετριμμένος τὴν καρδίαν, ὑπ' αὐτῶν ἔχει καὶ τὴν γλῶσσαν κινουμένην. Καὶ κἂν περὶ πνευματικῶν λαλῇ, ἀλλ' ὅμως ἐμπαθῶς διαλέγεται, ἵνα ἀδίκως νικήσῃ. Τὸν τοιοῦτον ὁ σοφὸς ἐκ μόνης ἀπαντήσεως σημειοῦται καὶ ὁ καθαρὸς ἐνοσφραίνεται τῆς δυσσομίας αὐτοῦ.

Ὁ ἐμμένων ταῖς ματαιολογίαις καὶ τοῖς μετεωρισμοῖς ψυχῇ καὶ σώματι πόρνος ἐστί, καὶ ὁ συνευδοκῶν αὐτῷ καὶ ὁ συνασχολούμενος μοιχὸς ἐστί, καὶ ὁ συγκοινωνῶν αὐτῷ εἰδωλόατρης ἐστίν.

Ἡ πρὸς τοὺς νεωτέρους φιλία βδελυκτὴ πορνεία παρὰ τῷ Θεῷ, τῇ συντριβῇ τοῦ τοιούτου οὐκ ἐστὶν ἐπίπλασμα, ὁ δὲ πάντας ἐξ ἴσου ἀγαπῶν συμπαθῶς καὶ ἀδιακρίτως, οὗτος ἔφθασε τὴν τελειότητα. Νέος νεωτέρῳ ἀκολουθῶν, ποιεῖ τοὺς διακριτικούς ἐπ' αὐτοὺς πενθεῖν καὶ κλαίειν, γέρον δὲ ἀκολουθῶν νεωτέρῳ, δυσωδέστερον τοῦ τῶν νεωτέρων κέκτηται πάθος, κὰν περὶ ἀρετῶν διαλεχθῇ πρὸς αὐτούς, ἀλλ' ἡ καρδία αὐτοῦ πεπληγμένη ὑπάρχει. Νέος ταπεινόφρων καὶ ἡσύχιος, καθαρὸς τε τὴν καρδίαν ἀπὸ ζήλου καὶ θύμου, ἀπεχόμενός τε ἀπὸ παντὸς ἀνθρώπου καὶ ἑαυτῷ προσεχῶν, ταχέως συνιεῖ τὰ πάθη τοῦ ἀμελοῦς γέροντος. Γέροντα μὴ ἐξ ἴσου ἔχοντα τὸν γέροντα καὶ τὸν νεώτερον, τῷ τοιούτῳ πάσῃ δυνάμει μὴ συναναστραφῆς, ἀλλὰ μᾶλλον μακρύνθητι ἀπὸ αὐτοῦ.

Οὐαὶ τοῖς ἀμελεστέροις, τοῖς προσποιουμένοις ἐν σχήματι καθαρῷ διαστρέφειν τὰ ἴδια πάθη, ὁ δὲ τὴν πολιὰν φθάσας ἐν καθαρότητι λογισμῶν καὶ πολιτεία ἀγαθῇ καὶ ἐπικρατεῖς τῆς γλώττης, ἐνταῦθα μὲν κατατρυφᾷ τῆς γλυκύτητος τοῦ καρποῦ τῆς γνώσεως, ἐν δὲ τῇ ἐξόδῳ αὐτοῦ τῇ ἐκ τοῦδε τοῦ σώματος δέχεται τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ.

Οὐδεν οὕτω ψυχραίνει τὸ πῦρ τὸ ἐκ τοῦ ἀγίου Πνεύματος ἐμπνεόμενον ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ μοναχοῦ πρὸς ἀγιασμὸν τῆς ψυχῆς, ὡς ἡ συναναστροφή καὶ ἡ πολυλογία καὶ ἡ συντυχία, ἐκτὸς τῆς μετὰ τῶν τέκνων τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ καὶ πρὸς αὐξήσιν τῆς γνώσεως αὐτοῦ καὶ πολλαπλασιασμόν. Ἡ τοιαύτη γὰρ συντυχία ἐξυπνίζει τὴν ψυχὴν πρὸς τὴν ζώην καὶ ἐκριζοῖ τὰ πάθη καὶ τοὺς αἰσχροὺς λογισμοὺς κατακοιμίζει ὑπὲρ πάσας τὰς ἀρετάς.

Μὴ κτήση φίλους μηδὲ συμμύστας, ἀλλ' ἦ τοὺς τοιούτους, ἵνα μὴ πρόσκομμα ποίησης τῇ σῇ ψυχῇ καὶ ἐκκλίνης ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τοῦ Κυρίου. Μεγαλυνθήτω ἐν τῇ καρδίᾳ σου ἡ τῷ Θεῷ ἐνοῦσά σε καὶ συνάπτουσα ἀγάπη, ἵνα μὴ αἰχμαλωτεύσῃ σε ἡ ἀγάπη τοῦ κόσμου, ἧς τὸ αἴτιον καὶ τὸ τέλος φθορά.

Ἡ μετὰ τῶν ἀγωνιστῶν διαγωγή καὶ συναναστροφή πλουτίσαι ἀμφοτέρους ποιεῖ τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ, ἡ δὲ πρὸς τοὺς ράθυμους καὶ ὀκνηροὺς ἀγάπη, ἐμπλήσῃ τὴν γαστέρα κατακόρως καὶ ἀπλήστως ποιεῖ ἐν τῷ μετεωρισμῷ τῷ μέτ' ἀλλήλων γινομένων. Τῷ τοιούτῳ ἀηδῆ φαίνεται τὰ βρώματα χωρὶς τοῦ ἐταίρου αὐτοῦ, καὶ φησὶν «οὐαὶ τῷ ἐσθίου τὸν ἄρτον αὐτοῦ μόνως, ὅτι οὐχ ἡδυνθήσεται αὐτῷ», οἵτινες καλοῦνται ἀλλήλοις πρὸς εὐωχίας καὶ ἀμείβονται ἀλλήλους, ὡς μισθωτοί. Φεῦγε, ὦ ἀδελφέ, τοὺς ἐθισθέντας τοῖς τοιούτοις καὶ μηδαμῶς τούτοις συνεσθίειν θέλε, μηδὲ ἐὰν σοὶ ἀνάγκη συμβῇ· ἡ γὰρ τράπεζα αὐτῶν ἐναγῆς καὶ τοὺς δαίμονας ὑπηρέτας κέκτηνται· οἱ φίλοι τοῦ νυμφίου Χριστοῦ ταύτης οὐ γεύονται.

Ὁ τὰς εὐωχίας συνεχῶς ἐκτελῶν, ἐργάτης ἐστὶ τοῦ τῆς πορνείας δαίμονος καὶ τὴν

ψυχὴν τοῦ ταπεινόφρονος μολύνει. Ἄρτος εὐτελής ἀπὸ τραπέζης ἀγνοῦ ἀγνίζει τὴν ψυχὴν τοῦ ἐσθίουτος ἀπὸ παντὸς πάθους. Ὁσμὴ τραπέζης γαστριμάργου, ἡ δαψίλεια τῶν ἐδεσμάτων καὶ τῶν τηγανισμάτων, ὁ δὲ ἄφρων καὶ ἀσύνετος ἀνθέλκεται πρὸς αὐτήν, ὡσπερ κύων πρὸς μάκελλον. Τοῦ δὲ τῆ προσευχῆ προσκαρτεροῦντος διαπαντὸς ἡ τράπεζα ἡδυτέρα πάσης ὀσμῆς μόσχου καὶ μυρωδιᾶς, ὁ δὲ φιλόθεος ταύτην ἐπιποθεῖ, ὡσπερ θησαυρὸν ἀτίμητον.

Ἀπὸ τραπέζης νηστευόντων καὶ ἀγρυπνούντων καὶ κοπιώντων ἐν Κυρίῳ λάβε σεαυτῷ φάρμακον ζωῆς καὶ διέγειρον τῆς ψυχῆς σου τὴν θνήξιν. Ὁ γὰρ ἡγαπημένος ἀνακέκλιται ἐν μέσῳ αὐτῶν ἀγιάζων, καὶ τὸ πικρὸν τῆς κακουχίας αὐτῶν μεταβάλλει εἰς τὴν γλυκύτητα αὐτοῦ τὴν ἀνεκδιήγητον, οἱ δὲ πνευματικοὶ καὶ ἐπουράνιοι λειτουργοὶ αὐτοῦ ἐπισκιάζουσιν αὐτοὺς καὶ τὰ ἅγια αὐτῶν βρώματα. Οἶδα ἐγὼ τίνα τῶν ἀδελφῶν ὀφθαλμοφανῶς τοῦτο βλέποντα.

Μακάριος ὁ ἀποστομίσας ἑαυτὸν ἀπὸ πάσης ἡδυπαθείας, τῆς χωριζούσης αὐτὸν ἀπὸ τοῦ κτίσαντος αὐτόν. Μακάριος ὁ ἔχων τροφήν τὸν ἄρτον τὸν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάντα καὶ ζωὴν δεδωκότα τῷ κόσμῳ. Μακάριος ὁ ἐν τῇ πεδιάδι αὐτοῦ ἑωρακὼς τὴν ἀρδείαν τῆς ζωῆς, τὴν ἐξ ἐλέους προιοῦσαν ἐκ τῶν κόλπων τοῦ Πατρὸς καὶ πρὸς αὐτήν τὸ ὄμμα διατείνας. Ὅταν γὰρ πῆ ἐξ αὐτῆς, εὐφρανθήσεται καὶ ἀναβάλλει ἡ καρδία αὐτοῦ καὶ ἐν εὐφροσύνῃ καὶ ἀγαλλιάσει ἔσται.

Ὁ ἑωρακὼς ἐν τῇ ἰδίᾳ τροφῇ τὸν ἑαυτοῦ Κύριον, ὑποκλέπτει ἑαυτὸν καὶ μόνος αὐτοῦ μεταλαμβάνει, μὴ κοινωνῶν τοῖς ἀναξίοις, ἵνα μὴ συμμετάβη αὐτοῖς καὶ γυμνωθῇ τῆς ἀκτίνος αὐτοῦ, ὁ δὲ ἔχων μεμιγμένον ἰὸν θανάτου ἐν τῇ βρώσει αὐτοῦ, οὐ δύναται ἡδέως ταύτης μεταλαμβάνειν χωρὶς τῶν ἐταίρων αὐτοῦ. Λύκος θνησιμαίων γεύομενος ἐστὶν ὁ τὴν φιλίαν ἔχων διὰ τὴν ἰδίαν γαστέρα. Πόσον σου τὸ ἀκόρεστον, ᾧ ἄφρων, ὅτι ἐμπλήσαι τὴν γαστέρα βούλει ἐκ τῆς τραπέζης τῶν ἀμελῶν, ἐξ ὧν ἡ ψυχὴ σου παντὸς πάθους πληροῦται. Αὗται αἱ παραφυλακαὶ ἀταρκοῦσι τοῖς δυναμένοις κατακρατῆσαι τῆς γαστρὸς.

Ὁσμὴ νηστευτοῦ ἡδυτάτη, καὶ ἡ ἀπάντησις αὐτοῦ εὐφραίνει καρδίας διακριτικῶν, τῷ δὲ γαστριμάργῳ ἐκ τῆς συναναστροφῆς αὐτοῦ ἐπιπεσεῖται φόβος καὶ μηχανᾶται μὴ συνεσθίειν αὐτῷ.

Προσφιλῆς τῷ Θεῷ ἡ διαγωγή τοῦ ἐγκρατοῦς, οὐ ἡ γεινίασις βαρυτάτη τῷ φιλοκτήμονι. Λίαν ἐπαινεῖται παρὰ τοῦ Χριστοῦ ὁ σιγηλός, τοῖς δὲ αἰχμαλωτισθεῖσιν ὑπὸ τῶν δαιμόνων ἐν τε παιγνίοις καὶ μετεωρισμοῖς οὐχ ἡδυνθήσεται ὁ πλησιασμός αὐτοῦ. Τίς οὐκ ἀγαπᾷ τὸν ταπεινόφρονα καὶ πρᾶον, ἀλλ' ἢ ὑπερήφανοι καὶ κατάλαλοι οἱ ὄντες ξένοι τῆς αὐτοῦ ἐργασίας;

Διήγησις Ἁγίου τινὸς

Διηγήσατό μοι τις ἐξ ὧν ἐδοκίμασεν ὅτι· Ἐν αἷς ἡμέραις συναναστρέφομαι τισίν, ἐσθίω τρεῖς παξαμάτας ἢ τέσσαρας τῆς ἡμέρας, ἐὰν δὲ παραβιάσω ἑμαυτὸν εἰς τὴν προσευχὴν, παρρησίαν ὁ νοῦς μου οὐκ ἔχει πρὸς τὸν Θεόν, οὐδὲ δύναμαι πρὸς αὐτὸν ἀτενίσαι, ὅταν δὲ ἑμαυτὸν χωρίσω ἐκ τούτων εἰς τὴν ἡσυχίαν, τῇ μὲν πρώτη ἡμέρᾳ παραβιάζω ἑμαυτὸν ἐσθίειν ἕνα ἡμισυ, τῇ δὲ δευτέρα ἕνα. Ὅταν δὲ παγιωθῇ ὁ νοῦς μου εἰς τὴν ἡσυχίαν, ἀγωνίζομαι φαγεῖν ἕνα ὀλόκληρον καὶ οὐ δύναμαι, ὁ δὲ νοῦς μου ἀκαταπαύστως μετὰ παρρησίας διαλέγεται πρὸς τὸν Θεόν, ἐμοῦ μὴ ἀναγκάζοντος, καὶ ἡ ἔλλαμψις αὐτοῦ ἀδιαλείπτως με καταυγάζει καὶ καθέλκει με ἰδεῖν καὶ εὐφρανθῆναι ἐν τῷ κάλλει τοῦ θείου φωτός. Ἐὰν δὲ συμβῇ ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἡσυχίας ἐλθεῖν τίνα καὶ συνδιαλεχθῆναί μοι, κὰν μίαν ὥραν, ἀδύνατον μοι τότε μὴ προσθεῖναι εἰς τὴν βρῶσιν, λείψαι δὲ ἐκ τοῦ κανόνος, χωνωθῆναι τε τὸν νοῦν εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ φωτός ἐκείνου.

Ἴδου ὁρᾶτε, ἀδελφοὶ μου, τί καλὴ καὶ ὠφέλιμος ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ μόνωσις καὶ οἷαν δύναμιν παρέχει καὶ εὐκολίαν τοῖς ἀγωνισταῖς. Μακάριος ὁ διὰ τὸν Θεὸν ὑπομένων ἐν τῇ ἡσυχίᾳ καὶ ἐσθίων μόνος τὸν ἄρτον αὐτοῦ, ὅτι διαπαντὸς μετὰ τοῦ Θεοῦ διαλέγεται.

Αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΜΔ' - Περὶ τῶν αἰσθήσεων, ἐν ᾧ καὶ περὶ πειρασμῶν

Αἱ αἰσθήσεις αἱ σώφρονες καὶ συνηγμέναι εἰρήνην γεννῶσι τῇ ψυχῇ καὶ οὐκ ἐῶσιν αὐτὴν πεῖραν λαβεῖν τῶν πραγμάτων, ὅταν δὲ αἰσθησιν τῶν πραγμάτων οὐ λάβη, τότε γενήσεται νίκη δίχα ἀγῶνος. Εἰ μέντοι ἀμελήσει ὁ ἄνθρωπος καὶ τὰς προσβολὰς εἰσελθεῖν ἐν αὐτῷ παραχωρήσει, τότε ἀναγκάζεται πολεμῆσαι, ταράττεται δὲ ἡ πρώτη καθαρότης, ἣτις ἐστὶν ἀπλουστάτη καὶ ὁμαλή. Οἱ πλεῖστοι γὰρ τῶν ἀνθρώπων ἢ καὶ ὅλος ὁ κόσμος διὰ τὴν ἀμέλειαν ταύτην ἐξέρχονται ἐκ τῆς φυσικῆς καὶ καθαρᾶς καταστάσεως. Διὰ τοῦτο οἱ ἐν κόσμῳ καὶ τοῖς κοσμικοῖς συμφυρόμενοι οὐ δύνανται καθαρθῆναι τὴν διάνοιαν, διὰ τὴν πολλὴν τῆς κακίας ἐπίδοσιν. Ὀλίγοι δὲ εἰσὶν οἱ δυνάμενοι ὑποστρέψαι εἰς τὴν πρώτην καθαρότητα τῆς διανοίας. Διὰ τοῦτο χρὴ ἀσφαλῶς τηρεῖν ἕκαστον ἄνθρωπον τὰς αἰσθήσεις αὐτοῦ καὶ τὴν διάνοιαν ἐκ τῶν προσβολῶν ἀεὶ. Νήψεως γὰρ χρεῖα πολλῆς καὶ φυλακῆς καὶ τηρήσεως. Ἡ πολλὴ ἀπλότης πέφυκεν εὐπρεπής. Φόβου χρεῖα τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει ἵνα τοὺς ὄρους τῆς ὑπακοῆς τῆς πρὸς τὸν Θεὸν φυλάξῃ, ἡ δὲ ἀγάπη ἢ πρὸς τὸν Θεὸν κινεῖ πρὸς πόθον τῆς ἐργασίας τῶν ἀρετῶν καὶ Δί' αὐτῆς ἀρπάζεται πρὸς ἀγαθοεργίαν. Ἡ πνευματικὴ γνῶσις δευτέρα ἐστὶ τῇ φύσει τῆς ἐργασίας τῶν ἀρετῶν, προηγεῖται δὲ ἀμφοτέρων ὁ φόβος καὶ ἡ ἀγάπη, καὶ πάλιν προηγεῖται τῆς ἀγάπης ὁ φόβος. Πᾶς τις ἀναιδῶς λέγων, ὅτι δυνατὸν κτήσασθαι τὰς τελευταίας πρὸ τῆς τῶν πρώτων ἐργασίας, πρῶτον ἀνενδοιάστως θεμέλιον ἀπώλειας τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ τέθεικεν. Αὕτη γὰρ ἐστὶν ἡ ὁδὸς τοῦ Κυρίου, ὅτι αὐταὶ ὑπ' ἐκείνων γεννῶνται.

Μὴ ἀλλάξῃς τὴν ἀγάπην τοῦ ἀδελφοῦ σου ἀγάπη τινὸς τῶν πραγμάτων. Διότι τὸν τῶν πάντων τιμιώτερον λεληθότως ἔνδοθεν κέκτηται. Κατάλειπον τὰ μικρά, ἵνα εὕρῃς τὰ τίμια. Γενοῦ τεθνεὼς ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ ζήσῃ μετὰ θάνατον. Δίδου σεαυτὸν θανεῖν ἐν τοῖς ἀγωνίσμασι, καὶ μὴ ζῆν ἐν ἀμελείᾳ. Οὐ μόνον γὰρ οἱ διὰ τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν δεξάμενοι τὸν θάνατον μάρτυρες εἰσὶν, ἀλλὰ καὶ οἱ διὰ τὴν τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ τήρησιν ἀποθνήσκοντες.

Μὴ γίνου ἄφρων ἐν τοῖς σοῖς αἰτήμασιν, ἵνα μὴ τὸν Θεὸν καθυβρίσῃς τῇ σμικρότητι τῆς σῆς γνώσεως. Γενοῦ σοφὸς ἐν ταῖς σαῖς προσευχαῖς, ἵνα τῶν ἐνδοξῶν καταξιωθῆς. Ζήτησον τὰ τίμια παρὰ τοῦ μὴ φθονοῦντος, ἵνα καὶ τὴν τιμὴν πάρ' αὐτοῦ δέξῃ, διὰ τὸ σοφὸν σου θέλημα. Σοφίαν ἠτήσατο ὁ Σολομῶν, καὶ σὺν αὐτῇ βασιλείαν γῆς ἐδέξατο, καθότι σοφῶς ἠτήσατο, λέγω δὴ παρὰ τοῦ μεγάλου βασιλέως. Ἐλισσαίε διπλῆν ἠτήσατο τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος, τὴν οὖσαν τῷ διδασκάλῳ αὐτοῦ, καὶ οὐδαμῶς τῆς αἰτήσεως ἀπέτυχεν ὁ γὰρ παρὰ βασιλέως ζητῶν τὰ εὐτελεῖ, τούτου τὴν τιμὴν ἐξευτελίζει. Ὁ Ἰσραὴλ ἠτήσατο τὰ εὐτελεῖ, καὶ τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ ἐδέξατο. Ἄφηκε γὰρ τοῦ θαυμάσαι ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ Θεοῦ τὰ φοβερὰ θαυμάσια αὐτοῦ, καὶ ἐξήτησε τὰς ἐπιθυμίας τῆς γαστρὸς αὐτοῦ. Ἔτι δὲ οὖσης τῆς βρώσεως ἐν τῷ στόματι αὐτῶν, καὶ ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἀνέβη ἐπ' αὐτούς.

Πρόσφερε τῷ Θεῷ κατὰ τὴν δόξαν αὐτοῦ τὰς αἰτήσεις σου, ἵνα σου μεγαλυνθῇ πρὸς αὐτὸν ἡ ἀξία καὶ ἐπιχαρῇ σοι. Ὡσπερ γὰρ ἐὰν τις αἰτησῆται παρὰ τοῦ βασιλέως μέτρον κόπρου, οὐ μόνον αὐτὸς ἀτιμάζεται χάριν τῆς εὐτέλειας τῆς αἰτήσεως αὐτοῦ, καθότι πολλὴν ἀγνωμοσύνην ἐπεδείξατο, ἀλλ' ὅτι καὶ ὕβριν τῷ βασιλεῖ χάριν τῆς αἰτήσεως αὐτοῦ ἐπέθηκεν, οὕτω καὶ ὁ τὰ γήινα ζητῶν ἐν ταῖς προσευχαῖς αὐτοῦ παρὰ Θεοῦ. Ἴδου γὰρ ἄγγελος καὶ ἀρχάγγελοι, οἵτινες εἰσὶ τοῦ βασιλέως μεγιστᾶνες, εἰς σὲ ἀτενίζουσιν ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς σου, ὁποῖαν αἴτησιν αὕτη παρὰ τῷ Δεσπότη αὐτῶν, καὶ ἐκπλήττονται καὶ ἀγάλλονται, ὅταν ἴδωσι τὸν γεῶδη καταλείψαντα τὴν ἑαυτοῦ σάρκα καὶ τὰ οὐράνια αἰτοῦντα, ὡσπερ δὴ ἀνιώνται αὐθις πρὸς τὸν ἐάσαντα τὰ οὐράνια καὶ αἰτοῦντα τὴν ἑαυτοῦ κόπρον.

Μὴ αἰτήσης παρὰ Θεοῦ πρᾶγμα, ὅπερ αὐτὸς ἄνευ αἰτήσεως ἡμῖν διδόναι προνοεῖται, καὶ οὐ μόνον τοῖς ἰδίοις καὶ προσφιλέσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς οὕσι ξένοις τῆς αὐτοῦ γνώσεως. Μὴ γίνεσθε γὰρ, φησὶν, ὡς τὰ ἔθνη, βαπτολογοῦντες ἐν ταῖς προσευχαῖς. Ταῦτα γὰρ τὰ σωματικὰ τὰ ἔθνη ἐπιζητοῦσιν, ἔφη ὁ Κύριος, «*ὕμεῖς δὲ μὴ μεριμνήσητε, τί φάγητε ἢ τί πίητε ἢ τί ἐνδύσησθε ὁ γὰρ Πατὴρ ὑμῶν οἶδεν, ὅτι χρεῖαν ἔχετε τούτων*». Ὁ υἱὸς οὐκέτι αἰτεῖ παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἄρτον, ἀλλὰ ζητεῖ τὰ μέγιστα καὶ τὰ ὑψηλὰ τῆς οἰκίας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Διὰ γὰρ τὴν ἀσθένειαν τῆς διανοίας τῶν ἀνθρώπων ἐνετείλατο ὁ Κύριος αἰτεῖσθαι τὸν καθημερινὸν ἄρτον. Ὅρα γὰρ τί ἐντέταλται τοῖς τελείοις τὴν γνῶσιν καὶ ὑγιεινοῖς τὴν ψυχὴν. «*Μὴ μεριμνήσητε*», γὰρ φησί, «*περὶ βρώματος ἢ ἐνδύματος*». Εἰ γὰρ τῶν ἀλόγων ζώων καὶ τῶν πετεινῶν καὶ αὐτῶν δὴ τῶν ἀψύχων ἐπιμελεῖται, οὐ πολλῷ μᾶλλον ἡμῶν; Ἀλλὰ «*ζητήσατε μᾶλλον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν*».

Ἐὰν δεηθῆς τοῦ Θεοῦ περὶ πράγματος καὶ μακροθυμήσῃ σου μὴ ταχέως ἐπακοῦσαι σου, μὴ λυποῦ. Οὐ γὰρ εἰ σὺ τοῦ Θεοῦ σοφώτερος. Τοῦτο δὲ συμβαίνει σοι, ἢ διὰ τὸ ἀνάξιον σε ὄντα τυχεῖν τῆς αἰτήσεως ἢ διὰ τὸ μὴ εἶναι τὰς ὁδοὺς τῆς καρδίας σου ἐφάμιλλους τοῖς αἰτήμασί σου, ἀλλ' ἐναντίας, ἢ διὰ τὸ μήπω ἐφθακέναι σε τὸ μέτρον τοῦ δέξασθαί σε τὸ χάρισμα, ὅπερ αἰτεῖς. Καθότι οὐ δεῖ ἡμᾶς εἰς μέτρα μεγάλα πρὸ καιροῦ ἐπιβάλλειν αὐτούς, ἵνα μὴ ἀχρειωθῇ τὸ χάρισμα τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ταχύτητι τῆς ὑποδοχῆς καὶ ἀπόλλυται. Ἐκαστον πρᾶγμα μετὰ πόνου καρδίας εὐρισκόμενον, μετὰ παραφυλακῆς καὶ φυλάττεται.

Διὰ Χριστὸν δίψησον, ἵνα σὲ μεθύσῃ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ. Κάμμυσον τοὺς ὀφθαλμοὺς σου ἀπὸ τῶν τερπνῶν τοῦ βίου, ἵνα καταξιωθῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ βασιλεύειν ἐν τῇ σῇ καρδίᾳ τὴν αὐτοῦ εἰρήνην. Ἐγκρατεύου ἀπὸ τῶν πραγμάτων, ὧν τὰ σὰ ὄμματα θεωρεῖ, ἵνα τῆς πνευματικῆς χαρᾶς καταξιωθῆς. Ἐὰν μὴ ἀρέσωσι τῷ Θεῷ τὰ ἔργα σου, μὴ ζητήσης παρ' αὐτοῦ τὰ ἐπίδοξα, ἵνα μὴ γένη ὡς ἄνθρωπος πειράζων τὸν Θεόν. Κατὰ τὴν διαγωγὴν σου δέον εἶναι καὶ τὴν εὐχὴν σου.

Ἀδύνατον γὰρ τίνα συνδεδεμένον τοῖς γηίνοις ζητεῖν τὰ ἐπουράνια, ἀμήχανόν τε τὸν

ἐν τοῖς κοσμικοῖς ἀσχολούμενον τὰ θεῖα αἰτήσασθαι. Διότι ἐκάστου ἀνθρώπου ἡ ἐπιθυμία ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ δείκνυται, καὶ ἐν οἷς τισὶ πράγμασι δείκνυσι τὴν ἑαυτοῦ σπουδὴν, ὑπὲρ αὐτῶν ἀγωνίζεται ἐν τῇ προσευχῇ. Ὁ τὰ μέγιστα θέλων, οὐκ ἐνασχολεῖται τοῖς εὐτελεστέροις.

Γενοῦ ἐλεύθερος, συνδεδεμένος ὢν τῷ σώματι, καὶ δεῖξον σου τῆς ὑπακοῆς τὴν ἐλευθερίαν διὰ τὸν Χριστόν. Γενοῦ δὲ καὶ νουνεχῆς ἐν τῇ σῆι πραότητι, ἵνα μὴ κλαπῆς. Ἀγάπησον τὴν ταπείνωσιν ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου, ἵνα ῥυσθῆς τῶν ἀκαταλήπτων παγίδων, αἵτινες εὐρίσκονται ἀεὶ ἔξωθεν τῆς ὁδοῦ τῶν ταπεινοφρόνων. Μὴ ἀπαναίνου τὰς θλίψεις, διότι δι' αὐτῶν εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας εἰσέρχη. Καὶ μὴ φοβηθῆς τοὺς πειρασμούς, διότι ἐν αὐτοῖς εὐρίσκεις τὰ τίμια. Πρόσευξαι τοῦ μὴ εἰσελθεῖν εἰς τοὺς ψυχικοὺς πειρασμούς, πρὸς δὲ τοὺς σωματικοὺς εὐτρεπίζου ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου. Ἐκτος γὰρ τούτων οὐ δύνασαι προσπελάσαι τῷ Θεῷ. Διότι ἐνδοθεν αὐτῶν ἀπόκειται ἡ θεῖα ἀνάπαυσις. Ὁ φεύγων τοὺς πειρασμούς, φεύγει τὴν ἀρετὴν. Πειρασμὸν δὲ λέγω οὐ τῶν ἐπιθυμιῶν, ἀλλὰ τῶν θλίψεων.

Ἑρώτησις.

Καὶ πῶς ὁμοφωνήσει τό, «εὗξασθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν», καὶ τό, «ἀγωνίσασθε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς πύλης»; Καὶ πάλιν, «μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα», καὶ «ο ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔνεκεν ἐμοῦ, εὐρήσει αὐτήν»; Πῶς οὖν πανταχοῦ προτρέπεται ἡμᾶς ὁ Κύριος πρὸς τοὺς πειρασμούς, ἐνταῦθα δὲ προσέταξεν «εὗξασθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς αὐτούς»; Ποία γὰρ ἀρετὴ γίνεται ἄνευ θλίψεως καὶ πειρασμοῦ; ἢ ποῖος πειρασμὸς μείζων τοῦ ἀπολέσαι τινὰ ἑαυτόν, εἰς ὃν εἰσελθεῖν ἡμᾶς ἔνεκεν αὐτοῦ διεκελεύσατο; «Ὅστις, γὰρ φησί, μὴ ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθῆ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἄξιος». Πῶς οὖν ἐν πάσῃ τῇ διδασκαλίᾳ αὐτοῦ προστάξας εἰσελθεῖν εἰς τοὺς πειρασμούς, ἐνταῦθα μὴ εἰσελθεῖν προσεύξασθαι ἐνετείλατο; «Διὰ πολλῶν, γὰρ φησί, θλίψεων δεῖ ὑμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν», καὶ «ἐν τῷ κοσμῷ θλίψιν ἔχετε», καὶ «ἐν τῇ τούτων ὑπομονῇ κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν».

Ἦ τῆς λεπτότητος τῆς ὁδοῦ τῶν σῶν διδαγμάτων, Κύριε, ἧς ἔξωθεν πάντοτε καθέστηκεν ὁ μὴ συνετῶς καὶ μετὰ γνώσεως ἀναγινώσκων. Ἦνίκα ἐπεθύμησαν οἱ υἱοὶ τοῦ Ζεβεδαίου καὶ ἡ μήτηρ αὐτῶν τῆς μετὰ σου καθέδρας εἰς τὴν βασιλείαν, ταῦτα εἶπες αὐτοῖς «δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον τῶν πειρασμῶν, ὁ ἐγὼ μέλλω πίνειν καὶ τὸ βάπτισμα, ὁ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι»; Καὶ πῶς ἐνταῦθα, ὦ Δέσποτα, ἐπιτρέπεις ἡμῖν εὗξασθαι τοῦ μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν; Περὶ ποίων πειρασμῶν κελεύειν ἡμῖν εὗξασθαι τοῦ μὴ εἰσελθεῖν;

Απόκρισις.

Εὗξαι, φησί, τοῦ μὴ εἰσελθεῖν πρὸς τοὺς εἰς τὴν πίστιν πειρασμούς. Εὗξαι τοῦ μὴ εἰσελθεῖν πρὸς τοὺς ἐν τῇ οἰήσει τοῦ νοῦς σου πειρασμούς μετὰ τοῦ δαίμονος τῆς

βλασφημίας και τῆς ὑπερηφανίας. Εὗξαι μὴ εἰσελθεῖν κατὰ παραχώρησιν Θεοῦ εἰς πειρασμὸν φανερὸν τοῦ διαβόλου, διὰ τὰς κακὰς ἐνθυμήσεις, ἅς ἐνεθυμήθης ἐν τῇ διανοίᾳ σου, δι' ἃς και παρεχωρήθης. Εὗξαι, μὴ ἀποστῆναι ἀπὸ σοῦ τὸν ἄγγελον τῆς σωφροσύνης σου, ἵνα μὴ ἐμπύρω πολέμῳ πολεμηθῆς τῆς ἀμαρτίας και χωρισθῆς ἅπ' αὐτοῦ. Εὗξαι, μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμὸν ἐρεθισμοῦ τίνος κατὰ τίνος ἢ εἰς πειρασμὸν διψυχίας και δισταγμοῦ, ἐξ ὧν ἡ ψυχή εἰς μέγαν ἀγῶνα ἐκβιάζεται.

Τοὺς μέντοι πειρασμοὺς τοῦ σώματος ὀλοψύχως ὑποδέξασθαι εὐτρεπίζου και ἐν πᾶσι τοῖς μέλεσί σου διάπλευσον ἐν αὐτοῖς και τοὺς ὀφθαλμοὺς σου δακρύων πλήρωσον, ἵνα μὴ ἀποστῆ ὁ φυλάσσων σε ἀπὸ σοῦ. Ἐκτος γὰρ πειρασμῶν ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ οὐχ ὀράται και τὴν πρὸς Θεὸν παρρησίαν ἀδύνατον κτήσασθαι και τὴν σοφίαν τοῦ Πνεύματος ἀδύνατον μαθεῖν και τὸν θεῖον πόθον ἐν τῇ ψυχῇ σου βεβαιωθῆναι ἀνένδεκτον. Πρὸ γὰρ τῶν πειρασμῶν, ὡσπερ τις ξένος ὁ ἄνθρωπος εὔχεται τῷ Θεῷ, ἐπὶ δὲ εἰσέλθῃ εἰς πειρασμοὺς διὰ τὴν ἀγάπην αὐτοῦ και μὴ δέξηται ἀλλοίωσιν, τῆνικαῦτα, καθάπερ τις ὑπόχρεων ἔχων τὸν Θεὸν και ὡς γνήσιος φίλος λογίζεται παρὰ τῷ Θεῷ. Διότι ἐνεκεν τοῦ θελήματος αὐτοῦ ἐπολέμησε τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ και ἐνίκησεν αὐτόν. Τοῦτο ἐστὶ το, *«εὗξασθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν»*. Και πάλιν εὗξαι, τοῦ μὴ εἰσελθεῖν εἰς τὸν πειρασμὸν τὸν φοβερὸν τοῦ διαβόλου, διὰ τὴν ἀλαζονείαν σου, ἀλλὰ διὰ τὸ ἀγαπᾶν σε τὸν Θεόν, ἵνα ἡ δύναμις αὐτοῦ συνεργήσῃ σοι και ἐν σοὶ νικήσῃ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ. Εὗξαι, τοῦ μὴ εἰσελθεῖν εἰς τοὺς πειρασμοὺς τούτους, διὰ τὴν κακίαν τῶν λογισμῶν σου και τῶν πράξεων, ἀλλ' ἵνα δοκιμασθῇ σου ἡ πρὸς τὸ Θεὸν ἀγάπη και δοξασθῇ ἡ δύναμις αὐτοῦ ἐν τῇ ὑπομονῇ σου.

Αὐτῷ ἡ δόξα και τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΜΕ΄ - Περὶ τῆς εὐσπλαχνίας τοῦ Δεσπότου δι' ἧς ἐκ τοῦ ὑοῦς τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ πρὸς τὴν ἀσθένειαν τῶν ἀνθρώπων συγκατέβη. Καὶ περὶ πειρασμῶν

Καὶ πάλιν ὁ Κύριος ἡμῶν κατὰ τὸν τρόπον τοῦ ἐλέους αὐτοῦ πρόνοιαν ποιησάμενος καὶ κατὰ τὸ μέτρον τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἐὰν συνετῶς πρόσχης, καὶ περὶ τῶν σωματικῶν πειρασμῶν προσέταξε προσεύξασθαι. Ἴδων γὰρ τὴν φύσιν ἡμῶν ἀσθενῆ οὖσαν, διὰ τὸ γεῶδες καὶ σαθρὸν τοῦ σώματος, καὶ μὴ δυναμένην ἀντιστῆναι τοῖς πειρασμοῖς, ὅταν ἐν μέσῳ αὐτῶν γένηται, καὶ διὰ τοῦτο ἐκπίπτουσιν τῆς ἀληθείας, καὶ νῶτα προσέχουσιν καὶ νικωμένην ὑπὸ τῶν θλίψεων, προσέταξε προσεύξασθαι μὴ ἐμπεσεῖν ἐξαίφνης εἰς τοὺς πειρασμούς, εἰ δυνατὸν ἐστὶν ἄνευ αὐτῶν εὐαρεστεῖν τῷ Θεῷ. Ἐὰν μέντοι αἰφνιδίως ἔνεκα μεγίστης ἀρετῆς εἰς φοβεροὺς πειρασμοὺς ἐμπέσῃ ὁ ἄνθρωπος καὶ μὴ ὑπομείνῃ, οὐδὲ τελειῶσαι τὴν ἀρετὴν ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ δύναται.

Οὐ χρὴ ἡμᾶς πρόσωπον λαμβάνειν, οὔτε ἡμῶν αὐτῶν οὔτε ἄλλων, οὐδὲ χάριν φόβου καταλιπεῖν τὸ εὐγενὲς καὶ τίμιον πρᾶγμα, ἐν ᾧ ἡ ζωὴ τῆς ψυχῆς ταμιεύεται, καὶ προφάσεις φέρειν καὶ δόγματα τῆς χυνότητος. Οἶον, «εὗξασθαι μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν». Περὶ τῶν τοιούτων γὰρ εἴρηται, ὅτι διὰ τῆς ἐντολῆς κρυπτῶς ἀμαρτάνουσιν.

Ἐὰν οὖν συμβῇ ἀνθρώπῳ καὶ ἐπέλθῃ αὐτῷ πειρασμὸς καὶ ἀναγκασθῇ καταλιπεῖν μίαν τῶν ἐντολῶν μου τούτων, ἤγουν καταλείπειν τὴν σωφροσύνην ἢ τὴν μοναχικὴν πολιτείαν ἢ ἀρνήσασθαι τὴν πίστιν ἢ μὴ ἀγωνίσασθαι διὰ Χριστὸν ἢ καταργῆσαι μίαν τῶν ἐντολῶν, οὗτος, ἐὰν δειλιάσῃ καὶ μὴ ἀντιστῆ γενναίως πρὸς τοὺς πειρασμούς, ἐκπεσεῖται τῆς ἀληθείας.

Λοιπὸν πάσῃ δυνάμει περιφρονήσωμεν τοῦ σώματος καὶ παραδῶμεν τῷ Θεῷ τὴν ψυχὴν καὶ εἰσελθῶμεν ἐν ὀνόματι Κυρίου εἰς τὸν ἀγῶνα τῶν πειρασμῶν.

Καὶ ὁ διασώσας τὸν Ἰωσήφ ἐν γῇ Αἰγύπτου καὶ ἀναδείξας αὐτὸν εἰκόνα καὶ τύπον τῆς σωφροσύνης, καὶ ὁ τὸν Δανιὴλ ἀλώβητον φυλάξας ἐν τῷ λάκκῳ τῶν λεόντων, καὶ τοὺς τρεῖς νεανίας ἐν τῇ καμίνῳ τοῦ πυρός, καὶ τὸν Ἱερεμίαν ἐκ τοῦ λάκκου τῶν βορβόρων καὶ ὁ ῥυσάμενος αὐτὸν καὶ χαρισάμενος αὐτῷ ἔλεος ἐν μέσῳ τοῦ στρατοπέδου τῶν Χαλδαίων, καὶ ἐξαγαγὼν τὸν Πέτρον ἐκ τοῦ δεσμοτηρίου κεκλεισμένων τῶν θυρῶν καὶ τὸν Παῦλον διασώσας ἐκ τῆς συναγωγῆς τῶν Ἰουδαίων καὶ, ἀπλῶς εἰπεῖν, ὁ πάντοτε ἐν παντὶ τόπῳ καὶ χώρῳ συνὼν τοῖς δούλοις αὐτοῦ καὶ δεικνύων αὐτοῦ τὴν δύναμιν καὶ νίκην ἐν αὐτοῖς καὶ διατηρῶν αὐτοὺς ἐν πολλοῖς τεραστοῖς καὶ ἐμφανίζων αὐτῶν τὸ σωτήριον αὐτοῦ ἐν πάσαις ταῖς θλίψεσιν αὐτῶν, αὐτὸς καὶ ἡμᾶς ἐνισχύσει καὶ διασώσει ἐν μέσῳ τῶν κυμάτων τῶν περικυκλούντων ἡμᾶς. Ἀμήν.

Ἔστω οὖν ἡμῖν ζῆλος ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν κατὰ τοῦ διαβόλου, καὶ τῶν αὐτοῦ

ταξεωτῶν, οἷον εἶχον οἱ Μακκαβαῖοι καὶ οἱ ἅγιοι προφήται, καὶ οἱ Ἀπόστολοι καὶ μάρτυρες καὶ ὄσιοι καὶ δίκαιοι, οἵτινες συνεστήσαντο τοὺς θείους νόμους καὶ τὰς ἐντολὰς τοῦ Πνεύματος ἐν χώραις φοβεραῖς καὶ πειρασμοῖς χαλεπωτάτοις καὶ ἀπερρίψαν τὸν κόσμον καὶ τὸ σῶμα ὀπίσω αὐτῶν καὶ ὑπέμειναν ἐν τῇ δικαιοσύνῃ αὐτῶν, μὴ ἠττηθέντες ὑπὸ τῶν κινδύνων τῶν κυκλωσάντων σὺν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν καὶ τὰ σώματα, ἀλλὰ νικήσαντες ἀνδρείως. Ἦν τὰ ὀνόματα γέγραπται ἐν βίβλῳ ζωῆς μέχρι τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ διδασκαλία αὐτῶν τετήρηται διὰ προσταγῆς Θεοῦ πρὸς ἡμετέραν διδασκαλίαν καὶ ἀνάρρωσιν, ὡς μαρτυρεῖ ὁ μακάριος Ἀπόστολος, ἵνα σοφοὶ γενώμεθα καὶ μάθωμεν τὰς ὁδοὺς τοῦ Θεοῦ, καὶ ὑπ' ὅσιν ἔχωμεν τὰ διηγήματα καὶ τοὺς βίους αὐτῶν, ὡς ἐμψύχους καὶ ζώσας εἰκόνας, καὶ λάβωμεν ἐξ αὐτῶν τύπον καὶ δράμωμεν ἐν τῷ δρόμῳ αὐτῶν καὶ ὁμοιωθῶμεν αὐτοῖς.

Ὡς ἡδέα τὰ θεῖα λόγια τῇ συνετωτάτῃ ψυχῇ, ὥσπερ τροφή θάλπουσα τὸ σῶμα, ἐπιθυμητὰ δὲ τὰ διηγήματα τῶν δικαίων ἐν τοῖς ὡσὶ τῶν πατέρων, ὡς διηνεκῆς ἀρδεῖα τῷ νεωστὶ πεφυτευμένῳ φυτῷ.

Ἔχε οὖν, ἀγαπητέ, κατὰ νοῦν τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, ἣν ἐξ ἀρχῆς καὶ μέχρι τοῦ νῦν προνοεῖται, ὥσπερ τι καλὸν φάρμακον ἀσθενέσιν ὄμμασι, καὶ κάτεχε παρὰ σεαυτῷ τούτου τὴν μνήμην ἐν πάσῃ ὥρᾳ, καὶ διαλογίζου καὶ φρόντισον καὶ παιδεύθητι ἐν αὐτοῖς, ἵνα μάθῃς λαβεῖν μνήμην ἐν τῇ σῇ ψυχῇ τῆς μεγαλωσύνης τῆς τιμῆς τοῦ Θεοῦ καὶ εὐρῆς τῇ σῇ ψυχῇ ζῶν ἀιώνιον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, τῷ γενομένῳ μεσίτῃ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ὡς ἐξ ἀμφοτέρων ἠνωμένῳ, οὐ τῇ δόξῃ τῇ περικυκλούσῃ τὸν θρόνον αὐτοῦ τῆς τιμῆς αἱ τῶν ἀγγέλων τάξεις προσπελάσαι οὐ δύναται, δι' ἡμᾶς δὲ φανέντι ἐν κόσμῳ ἐν εὐτελεῖ καὶ ταπεινῷ προσχήματι καθὼς φησὶν ὁ Ἡσαΐας «εἶδομεν αὐτόν, καὶ οὐκ εἶχεν εἶδος οὐδὲ κάλλος». Ἐκεῖνος ὁ πάση τῇ κτιστῇ φύσει ἀόρατος καὶ σῶμα ἐνδυσάμενος καὶ τελειώσας τὴν οἰκονομίαν εἰς σωτηρίαν καὶ ζωὴν πάντων τῶν καθαρισθέντων δι' αὐτοῦ ἔθνῶν.

Ἦ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΜΣΤ' - Περί τῶν εἰδῶν τῶν διαφόρων πειρασμῶν καὶ πόσιν ἔχουσιν ἠδύτητα οἱ πειρασμοί, οἱ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας γινόμενοι καὶ ὑπομενόμενοι. Καὶ βαθμοὶ καὶ τάξεις, ἐν αἷς ὁ ἄνθρωπος ὁ συνετὸς πορεύεται

Αἱ ἀρεταὶ ἀλλήλας διαδέχονται, διὰ τὸ μὴ γίνεσθαι τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς ἐπαχθῆ καὶ βαρεῖαν καὶ διὰ τὸ κατὰ τάξιν αὐτὰς κατορθοῦσθαι καὶ οὕτω προσφιλεῖ ἔσεσθαι τὰ δυσχερῆ τὰ ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ, ὡς τὰ ἀγαθὰ. Οὐδεὶς γὰρ δύναται κτήσασθαι τὴν ἀκτημοσύνην ἐν ἀληθείᾳ, εἰ μὴ πείσῃ ἑαυτὸν καὶ ἐτοιμάσῃ ἑαυτὸν ὑπομεῖναι τοὺς πειρασμοὺς μετὰ χαρᾶς. Καὶ οὐδεὶς δύναται ὑπομεῖναι τοὺς πειρασμοὺς, εἰ μὴ ὁ πιστεύσας, ὅτι ἐστὶ τὶ ὑπερέχον τὴν σωματικὴν ἀνάπαυσιν, ἀντὶ τῶν θλίψεων, οὐ ἢ μετοχὴ γενέσθαι παρεσκεύασεν ἑαυτὸν ὑποδέξασθαι.

Πᾶς οὖν ὁ τῆ ἀκτημοσύνη ἑαυτὸν ἐτοιμάσας, πρῶτον μὲν ἡ ἀγάπη τῶν θλίψεων κινεῖται ἐν αὐτῷ, καὶ τότε ἐπέρχεται αὐτῷ λογισμὸς τοῦ ἀκτημονεῖν τῶν τοῦ κόσμου τούτου. Καὶ πᾶς ὁ ἐγγίζων τῆ θλίψει, πρῶτον μὲν διὰ πίστεως στερεοῦται, καὶ τότε προσεγγίζει ταῖς θλίψεσιν. Ὅστις στέρησιν ἑαυτὸν τῆς ἐνεργείας τῶν αἰσθήσεων, ὀράσεως λέγω καὶ ἀκοῆς, διπλῆν θλίψιν προὔξενησεν ἑαυτῷ καὶ διπλασίως ταλαιπωρήσει καὶ θλιβήσεται. Μᾶλλον δέ, τὸ ὄφελος στερηθῆναι τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων καὶ διὰ τῶν αἰσθήσεων ἐνηδύνεσθαι ἐν αὐτοῖς; Τὸ αὐτὸ γὰρ πάσχει ἐκ τῶν ἐν αὐτοῖς παθῶν, ὅπερ ἔπασχε πρόην πρακτικῶς διότι ἡ μνήμη τῆς συνηθείας αὐτῶν οὐκ ἀφίσταται τῆς διανοίας αὐτοῦ. Εἰ γὰρ αἱ φαντασίαι αὐτῶν νοητῶς γινόμεναι ὀδύνην τῷ ἀνθρώπῳ παρέχουσιν ἄνευ τῶν πραγμάτων αὐτῶν, τί ἔχομεν εἰπεῖν περὶ τῆς συνυπάρξεως τῆς ἐγγιζούσης;

Λοιπὸν καλὴ ἡ ἀναχώρησις, λίαν γὰρ συνεργεῖ. Τοὺς γὰρ λογισμοὺς γενναίως καταπραΰνει καὶ δύναμιν ἐν τῇ διατριβῇ ἐντίθησι καὶ ὑπομονὴν καὶ μεγάλην διδάσκει τὸν ἄνθρωπον τῶν ἐπερχομένων αὐτῷ ἀναγκαίως θλίψεων.

Μὴ ζητήσης λαβεῖν βουλήν παρὰ τίνος, μὴ ὄντος ἐν τῇ διαγωγῇ σου, κἂν λίαν σοφὸς ὑπάρχη. Ἀνάθου δὲ μᾶλλον τὸν λογισμὸν σου ἰδιώτη ἐν πείρᾳ γεγονότι τῶν πραγμάτων, ἥπερ φιλοσόφῳ λογίῳ ὁμιλοῦντι ἐκ τῆς ἐξετάσεως, ἄνευ τῆς πείρας τῶν πραγμάτων.

Τὶ δὲ ἐστὶ πείρα; Ἡ πείρα ἐστίν, οὐχὶ τὸ εἰσελθεῖν τίνα καὶ κατασκοπεῦσαι τίνα τῶν πραγμάτων, μήπω λαβόντα τὴν γνῶσιν αὐτῶν εἰς ἑαυτὸν, ἀλλὰ τὸ αἰσθηθῆναι τῆς πείρας τῆς ὠφελείας αὐτῶν καὶ τῆς ζημίας ἐνεργῶς διὰ τὸ χρονίσει ἐν αὐτοῖς. Καὶ γὰρ πολλάκις φαίνεται πρᾶγμα ζημίαν ἔχον, ἔνδον δὲ αὐτοῦ εὐρίσκεται πασὰ πραγματεία γέμουσα ὠφελείας. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον νοεῖ καὶ ἐν τῷ ἐναντίῳ τοῦτον τουτέστι, πολλάκις φαίνεται πρᾶγμα ὠφέλειαν ἔχον, ἔσωθεν δὲ ἐστὶ μεμεστωμένον ζημίας. Διὸ καὶ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων πάλιν ἐκ τῶν φαινομένων ἐπικερδῶν πραγμάτων ζημίαν εὐρίσκουσι. Καὶ

οὐδὲ ἐκ τούτων ἡ μαρτυρία τῆς γνώσεως ἀληθινὴ ἐστίν.

Ἐκεῖνῳ οὖν συμβούλω χρῆσαι, τῷ ἐπισταμένῳ δοκιμάσαι ἐν ὑπομονῇ τὰ πράγματα τῆς διακρίσεως. Διὰ τοῦτο οὐχὶ ἕκαστος ἐστὶν ἀξιόπιστος τοῦ δοῦναι βουλήν, εἰ μὴ ὅστις πρῶτος καλῶς τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῦ ἐκυβέρνησε καὶ οὐ φοβεῖται κατηγορίας καὶ συκοφαντίας.

Ὅταν γὰρ εὖρης εἰρήνην ἐν τῇ ὁδῷ σου ἀναλλοίωτον, τότε φοβήθητι. Διότι μακρὰν ἀπέχεις ἐκ τῆς εὐθείας τρίβου τῆς πατουμένης ὑπὸ τῶν μοχθηρῶν ποδῶν τῶν ἁγίων. Ὅσον γὰρ διαβαίνεις ἐν τῇ ὁδῷ τῆς πόλεως τῆς βασιλείας καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ πόλει πλησιάζεις, τοῦτο ἔστω σοι τὸ σημεῖον ἢ ἰσχύς τῶν πειρασμῶν ἀπαντᾷ σοι. Καὶ ὅσον πλησιάζεις καὶ προκόπτεις, τοσοῦτον οἱ πειρασμοὶ πληθύνονται κατὰ σου. Ὅταν οὖν αἴσθη ἐν τῇ ψυχῇ σου διαφόρους καὶ ἰσχυροτέρους πειρασμοὺς ἐν τῇ ὁδῷ σου, γνῶθι ὅτι ἐν τοῖς καιροῖς ἐκείνοις ὄντως ἐδέξατο ἡ ψυχὴ σου βαθμὸν ἐν τῷ κρυπτῷ ἄλλον ὑψηλὸν καὶ προσετέθη αὕτη χάρις ἐν τῇ καταστάσει, ἐν ἣ ἴστατο ἐν αὕτη.

Κατὰ γὰρ τὸ μέτρον τῆς χάριτος, κατὰ τοσοῦτον εἰς τὴν θλίψιν τῶν πειρασμῶν εἰσφέρει ὁ Θεὸς τὴν ψυχὴν. Οὐχὶ εἰς τοὺς πειρασμοὺς τοὺς κοσμικοὺς, οἵτινες γίνονται τισὶ διὰ τὸ χαλινῶσαι τὴν κακίαν καὶ τὰ φανερά πράγματα, μηδὲ σωματικὰς ταραχὰς νόει τούτους, ἀλλὰ πειρασμοὺς ἀρμόζοντας μοναχοῖς ἐν τῇ ἡσυχίᾳ αὐτῶν, οὔσπερ ὕστερον μέλλομεν διαρεῖν. Ἐὰν δὲ ἔχη ἡ ψυχὴ ἀσθένειαν καὶ οὐχ ἱκανοὶ πρὸς τοὺς πειρασμοὺς τοὺς μεγάλους καὶ αἰτῆσαι μὴ εἰσελθεῖν εἰς αὐτοὺς καὶ εἰσακούσῃ αὐτῆς ὁ Θεός, γνῶθι σαφῶς, ὅτι καθ' ὅσον ἀνίκανοι πρὸς τοὺς μεγάλους πειρασμοὺς, κατὰ τοσοῦτον καὶ πρὸς τὰ μεγάλα χαρίσματα. Οὐ δίδωσι γὰρ ὁ Θεὸς χάρισμα μέγα, χωρὶς μεγάλου πειρασμοῦ. Κατὰ γὰρ τοὺς πειρασμοὺς καὶ τὰ χαρίσματα ὠρίσθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὴν σοφίαν αὐτοῦ, ἣν οὐ καταλαμβάνουσι οἱ δημιουργηθέντες ὑπ' αὐτοῦ. Λοιπὸν ἐκ τῶν δυσχερῶν θλίψεων τῶν συμβαινουσῶν σοι ὑπὸ τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ, καταλαμβάνεις πόσῃ ἐδέξατο ἡ ψυχὴ σου ἐκ τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ τιμὴν. Κατὰ γὰρ τὴν λύπην, καὶ ἡ παράκλησις.

Ἐρώτησις.

Τι οὖν λοιπόν; Πρῶτον ὁ πειρασμός, καὶ τότε τὸ χάρισμα; ἢ τὸ χάρισμα πρῶτον, καὶ οὕτως ὀπίσω αὐτοῦ ὁ πειρασμός;

Ἀπόκρισις.

Οὐκ ἔρχεται ὁ πειρασμός, εἰ μὴ πρῶτον δέξεται ἡ ψυχὴ ἐν τῷ κρυπτῷ μέγεθος ὑπὲρ τὸ μέτρον αὐτῆς, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος, ὅπερ ἐδέξατο πρῶτον. Καὶ μαρτυρεῖ περὶ τούτου ὁ πειρασμὸς τοῦ Κυρίου, ὁμοίως καὶ οἱ πειρασμοὶ τῶν Ἀποστόλων. Οὐ γὰρ παρεχωρήθησαν εἰσελθεῖν εἰς πειρασμοὺς, ἕως ἄν ἐδέξαντο τὸν Παράκλητον. Οἱ γὰρ κοινωνοῦντες τοῖς ἀγαθοῖς, ἀρμόζει αὐτοῖς ὑπομεῖναι τοὺς πειρασμοὺς αὐτῶν ὅτι μετὰ

τοῦ ἀγαθοῦ ἢ θλιψίς αὐτῶν. Οὕτω γὰρ ἤρесе τῷ σοφῷ Θεῷ ἐν πᾶσι ποιεῖν. Καὶ εἰ τοῦτο οὕτω, τουτέστιν ἡ χάρις πρὸ τοῦ πειρασμοῦ, ἀλλ' ὅμως πάντως προηγήσατο ἡ αἴσθησις τῶν πειρασμῶν τῆς αἰσθήσεως τῆς χάριτος, διὰ τὴν δοκιμὴν τῆς ἐλευθερίας. Οὐδέποτε γὰρ ἡ χάρις προλαμβάνει εἰς τίνα, πρὸ τοῦ γεύσασθαι τῶν πειρασμῶν. Προηγείται μὲν οὖν ἡ χάρις ἐν τῷ νοί, ἐν δὲ τῇ αἰσθήσει βραδύνει.

Λοιπὸν πρέπει ἡμᾶς ἐν τοῖς καιροῖς τούτων τῶν πειρασμῶν ἔχειν δύο τινὰ ἐναντία ἀλλήλοις καὶ κατὰ μηδὲν ὁμοιοῦντα. Ταῦτα δὲ εἰσὶ χαρὰ καὶ φόβος. Χαρὰ μὲν, ὅτι ἐν τῇ ὁδῷ τῇ πατηθείσῃ ὑπὸ τῶν ἀγίων, μᾶλλον δὲ ὑπὸ τοῦ ζωοποιοῦντος τὰ πάντα, εὐρέθης βαδίζω. Καὶ τοῦτο δῆλον ἐκ τῆς διαγνώσεως τῶν πειρασμῶν. Τὸν φόβον δὲ ὀφείλομεν ἔχειν, ὅτι μήπως ἐκ τῆς αἰτίας τῆς ὑπερηφανίας πειραζόμεθα ἐν τούτοις. Ὅμως σοφίζονται ὑπὸ τῆς χάριτος οἱ ταπεινόφρονες τοῦ δύνασθαι ταῦτα πάντα διακρῖναι καὶ γνῶναι τίς ἐστὶν ὁ πειρασμὸς ὁ ἐκ τοῦ καρποῦ τῆς ὑπερηφανίας, καὶ τίς ὁ ἐκ τῶν ῥαπισμάτων τῶν τυπτομένων ἐκ τῆς ἀγάπης διακέκρινται γὰρ οἱ πειρασμοὶ τοῦ ἐκβιβασμοῦ καὶ τῆς αὐξήσεως τῆς πολιτείας ἐν τῷ ἀγαθῷ ἐκ τῶν πειρασμῶν τῆς παραχωρήσεως τῆς εἰς παιδείαν διὰ τὴν ὑπερηφανίαν τῆς καρδίας.

Οἱ πειρασμοὶ τῶν φίλων τοῦ Θεοῦ, οἵτινές εἰσιν οἱ ταπεινόφρονες.

Οἱ ὑπὸ τῆς πνευματικῆς ῥάβδου εἰς προκοπὴν καὶ αὐξήσιν τῆς ψυχῆς γινόμενοι πειρασμοί, ἐν οἷς γυμνάζεται καὶ δοκιμάζεται ἡ ψυχὴ καὶ ἀγωνίζεται, εἴσιν οὗτοι ἡ ὀκνηρία, βάρος τοῦ σώματος, ἡ χάνωσις τῶν μελῶν, ἡ ἀκηδία, ἡ σύγχυσις τῆς διανοίας, ὑπόνοια ἀσθενείας τοῦ σώματος, τὸ κόψαι τὴν ἐλπίδα πρὸς ὥραν, ἡ σκότωσις τῶν λογισμῶν, ἡ ἐκλειψίς τῆς ἀνθρωπίνης βοηθείας, ἡ ἔνδεια τῆς σωματικῆς χρείας, καὶ τὰ ὅμοια τούτων. Ἐκ τούτων τῶν πειρασμῶν κτᾶται ὁ ἄνθρωπος ψυχὴν μεμονωμένην καὶ ἀπροστάτευτον καὶ καρδίαν νενεκρωμένην καὶ ταπείνωσιν, καὶ ἐκ τούτου δοκιμάζεται τίς ἐλθεῖν εἰς ἐπιθυμίαν τοῦ κτίσαντος. Καὶ ταῦτα πρὸς τὴν δύναμιν ὁ προνοητὴς οἰκονομεῖ καὶ πρὸς τὴν χρείαν τῶν ὑποδεχόμενων αὐτά. Τούτοις συγκέκραται ἡ παράκλησις καὶ αἱ ἐπιφοραί, τὸ φῶς καὶ τὸ σκότος, οἱ πόλεμοι καὶ αἱ ἀντιλήψεις, καὶ συντόμως εἶπεῖν, στένωσις καὶ πλατυσμὸς. Καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ σημεῖον τῆς προκοπῆς τοῦ ἀνθρώπου διὰ τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ.

Οἱ πειρασμοὶ τῶν ἐχθρῶν τὸν Θεόν, οἵτινες εἴσιν οἱ ὑπερήφανοι.

Οἱ δὲ πειρασμοί, οἱ γινόμενοι ἐκ τῆς παραχωρήσεως τοῦ Θεοῦ κατὰ τῶν ἀναισχυντούντων καὶ ἐπαιρομένων ἐν ταῖς διανοίαις αὐτῶν ἐνώπιον τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ καὶ ἀδικούντων τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ὑπερηφανίᾳ αὐτῶν, εἴσιν οὗτοι οἱ πειρασμοὶ οἱ φανεροὶ τῶν δαιμόνων, οἱ καὶ ὑπὲρ τὸν ὅρον τῆς δυνάμεως ὑπάρχοντες τῆς ψυχῆς, ἡ στέρησις τῶν δυνάμεων τῆς σοφίας τῆς οὔσης ἐν αὐτοῖς, αἴσθησις δριμεῖα τῆς ἐννοίας τῆς πορνείας τῆς παραχωρούμενης κατ' αὐτῶν εἰς ταπείνωσιν τῆς ἐπάρσεως αὐτῶν, τὸ θυμοῦσθαι ταχέως, τὸ θέλειν στήσαι τὸ ἴδιον θέλημα, τὸ φιλονεικεῖν ἐν λόγοις, τὸ ἐπιτιμῆσαι, ἢ καταφρόνησις τῆς καρδίας, πλάνη τοῦ νοῦ τελεία, βλασφημία

166 - Ἰσαὰκ Σύρου

κατὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ, ἔννοιαι μωραὶ πεπληρωμέναι γέλωτος, μᾶλλον δὲ κλαυθμοῦ, τὸ καταφρονεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀφανίζεσθαι τὴν τιμὴν αὐτῶν, τὸ γενέσθαι αἰσχύνη καὶ ὄνειδος ὑπὸ τῶν δαιμόνων ἐν πολλοῖς τρόποις κρυπτῶς καὶ φανερῶς, ἐπιθυμία τοῦ μιγῆναι καὶ συναστραφῆναι τῷ κόσμῳ, τὸ λαλεῖν καὶ ληρεῖν ἀφρόνως πάντοτε, τὸ εὐρεῖν ἑαυτῷ καινισμόν ἀεὶ σὺν ψευδοπροφητεία, τὸ ἐπαγγέλλεσθαι πολλὰ ὑπὲρ τὴν δύναμιν αὐτοῦ. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ ψυχικά.

Ἐν δὲ τοῖς σωματικοῖς, συμβαίνουσιν αὐτῷ συμβάσεις ὀδυνηραὶ, διαμένουσαι ἀεὶ συμπεπλεγμέναι καὶ δύσλυτοι, ἀπαντήσεις κακῶς ἀεὶ καὶ ἀθέων ἀνθρώπων, τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας θλιβόντων ἀνθρώπων, τὸ κινεῖσθαι τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἀεὶ ἀναιτίως ὑπὸ τοῦ θεοῦ φόβου ἐξαίφνης, τὸ πολλάκις πάσχειν αὐτοὺς πτώματα μεγάλα ἐκ πετρῶν καὶ ἀπὸ ὑψηλῶν τόπων καὶ τῶν ὁμοίων τούτοις τῶν γινομένων εἰς συντριβὴν τοῦ σώματος. Καὶ τέλος ἔνδεια τῶν ἀντιλαμβανόμενων τὴν καρδίαν ὑπὸ τῆς θεϊκῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἐλπίδος τῆς πίστεως αὐτῶν, καὶ συντόμως εἰπεῖν, ὅσα ἀδύνατα καὶ ὑπὲρ δύναμιν ἐπάγονται αὐτοῖς σὺν τοῖς ἑαυτῶν. Ταῦτα γὰρ πάντα ὅσα ἐτάξαμεν καὶ ἠριθμήσαμεν εἰσὶν ἐκ τῶν τρόπων τῶν πειρασμῶν τῆς ὑπερηφανίας.

Φαίνεται δὲ ἡ ἀρχὴ τούτων ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ὅταν τις ἄρξηται ἔχειν σοφὸν ἑαυτὸν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, καὶ οὗτος μετακινεῖται ἐν πᾶσι τοῖς κακοῖς τούτοις κατὰ τὸ μέτρον τῆς ὑποδοχῆς τῶν τοιούτων λογισμῶν τῆς ὑπερηφανίας. Λοιπὸν ἐκ τῶν εἰδῶν τῶν πειρασμῶν σοῦ καταλάμβανε τὰς ὁδοὺς τῆς λεπτότητος τῆς διανοίας σου. Ἐὰν δὲ ἴδῃς τινὰς τούτων τῶν πειρασμῶν μεμιγμένους μετὰ τῶν πρὸ τούτων τῶν εἰρημένων πειρασμῶν, γνῶθι ὅτι καθ' ὅσον ἔχεις ἐκ τούτων, κατὰ τοσοῦτον ἡ ὑπερηφανία ἐν σοὶ ἐνέσκηπεν.

Περὶ ὑπομονῆς Ἄκουσον δὲ πάλιν καὶ τρόπον ἄλλον. Πᾶσαι αἱ περιστάσεις καὶ αἱ θλίψεις αἱ μὴ μετέχουσαι ὑπομονῆς, διπλῆ ἐστὶν ἡ βάσανος αὐτῶν. Ὑπομονὴ γὰρ ἀνθρώπου ἀποβάλλει τὰς συμφορὰς αὐτοῦ. Μικροψυχία δὲ μήτηρ ἐστὶ τῆς κολάσεως. Ὑπομονὴ ἐστὶ μήτηρ τῆς παρακλήσεως καὶ δυνάμις τις, ἥτις ἐκ τῆς εὐρυχωρίας τῆς καρδίας ἀποτίκτεσθαι πέφυκεν, ἣν τίνα δύναμιν δυσχερὲς τὸν ἄνθρωπον εὐρεῖν ἐν ταῖς θλίψεσιν αὐτοῦ, ἐκτὸς τοῦ θεοῦ χαρίσματος, τοῦ ἐκ τῆς καταδιώξεως τῆς εὐχῆς καὶ τῆς ἐκχύσεως τῶν δακρύων εὐρισκομένου.

Περὶ μικροψυχίας Ὅταν βουληθῇ ὁ Θεὸς ἐπι πλεῖον θλιῖναι ἄνθρωπον, παραχωρεῖ αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὰς χεῖρας τῆς μικροψυχίας. Καὶ αὕτη τίκτει ἐν αὐτῷ κραταιὰν δύναμιν τῆς ἀκηδίας, ἐν ἣ γεύεται τοῦ ψυχικοῦ πνιγμοῦ, ὅπερ ἐστὶ γεῦσις τῆς γεέννης. Καὶ ἐκ τούτου ἐπάγεται τὸ πνεῦμα τῆς ἐκστάσεως, ἐξ οὗ πηγάζουσιν οἱ μύριοι πειρασμοὶ ἢ σύγχυσις, ὁ θυμὸς, ἡ βλασφημία, ἡ μεμψιμοιρία, οἱ διεστραμμένοι λογισμοί, ἢ ἀπὸ χώρας εἰς χώραν μετὰστασις, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις. Ἐὰν δὲ εἴπῃς, ἡ αἰτία τούτων τις ἐστὶ; Λέγω σοὶ, ὅτι ἡ σῆ ἀμέλεια. Οὐ γὰρ ἐμερίμνησας ἐκζητῆσαι τὴν ἰατροίαν αὐτῶν. Ἡ ἰατροίαν γὰρ τούτων πάντων μία ἐστίν, ἐν ἣ ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς εὐρίσκει τις παράκλησιν ἐν

τῆ ψυχῆ αὐτοῦ εὐθέως. Καὶ τίς ἐστὶν αὕτη; Ἡ ταπεινοφροσύνη τῆς καρδίας, καὶ ἐκτὸς ταύτης καταλῦσαι τὸν φραγμὸν τῶν κακιῶν τούτων οὐ δύναται τις, ἀλλὰ μᾶλλον εὕρισκει αὐτὰς ὑπερισχύουσας κατ' αὐτοῦ.

Μὴ θυμωθῆς κατ' ἐμοῦ, ὅτι λέγω σοὶ τὴν ἀλήθειαν. Οὐκ ἐζήτησας ταύτην ἐν ὅλῃ σου τῆ ψυχῆ ποτέ. Ἐὰν δὲ θέλῃς, γενοῦ ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῆς καὶ ὄψει πῶς δώσει σοὶ τὴν λύσιν τῆς κακίας σου. Πρὸς γὰρ τὸ μέτρον τῆς ταπεινοφροσύνης δίδοται σοὶ καὶ ὑπομονῆ ἐν ταῖς συμφοραῖς σου, καὶ κατὰ τὴν ὑπομονὴν σου ἐλαφρύνεται τὸ βάρος τῶν θλίψεων σου καὶ τῆς παρακλήσεως τεύξει. Κατὰ δὲ τὴν παράκλησιν σου, μεγαλύνεται ἡ πρὸς Θεὸν ἀγάπη σου, καὶ κατὰ τὴν ἀγάπην σου, μεγαλύνεται ἡ χαρὰ σου ἐν τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ. Τῶν δὲ ἐν ἀληθείᾳ υἱῶν ὄντων ὁ οἰκτίρμων, ὅτε εὐδοκήσει ἔκβασιν ποιήσασθαι τῶν πειρασμῶν αὐτῶν, οὐχὶ λήψει λαμβάνει τοὺς πειρασμοὺς ἐξ αὐτῶν, ἀλλ' ὑπομονὴν παρέχει αὐτοῖς ἐν τοῖς πειρασμοῖς αὐτῶν, καὶ ταῦτα πάντα τὰ ἀγαθὰ ἐν τῇ χειρὶ τῆς ὑπομονῆς αὐτῶν δέχονται πρὸς τελειότητα τῶν ψυχῶν αὐτῶν.

Ἀξιῶσαι δὲ ἡμᾶς Χριστὸς ὁ Θεὸς ἐν τῇ χάριτι αὐτοῦ ὑπομένειν τὰ κακὰ διὰ τὴν ἀγάπην αὐτοῦ ἐν εὐχαριστίᾳ τῆς καρδίας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΜΖ' - Περὶ τοῦ ὅτι τὸ σῶμα φοβούμενον τοὺς πειρασμοὺς γίνεται φίλος τῆς ἁμαρτίας

Εἶπε τις τῶν ἁγίων, ὅτι γίνεται τὸ σῶμα φίλος τῆς ἁμαρτίας φοβούμενον τοὺς πειρασμούς, ἵνα μὴ στενωθῆ καὶ ἀποθάνῃ ἐκ τῆς ζωῆς αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο καταναγκάζει αὐτὸ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀποθανεῖν. Γινώσκει γὰρ ὅτι, ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ, οὐ νικᾷ τὴν ἁμαρτίαν. Εἰ τις θέλει ἵνα κατοικήσῃ ἐν αὐτῷ ὁ Κύριος, τὸ σῶμα αὐτοῦ βιάζεται καὶ λειτουργεῖ τῷ Κυρίῳ καὶ δουλεύει ἐν ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Πνεύματος ταῖς γεγραμμέναις ἐν τῷ Ἀποστόλῳ καὶ φυλάττει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἔργων τῆς σαρκός, ὧν ἔγραψεν ὁ Ἀπόστολος. Σῶμα δὲ συμμεμιγμένον τῇ ἁμαρτίᾳ ἀναπαύεται ἐν τοῖς ἔργοις τῆς σαρκός, καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ οὐκ ἀναπαύεται ἐν τοῖς καρποῖς αὐτοῦ.

Ὅτε γὰρ ἀσθενεῖ τὸ σῶμα ἐν νηστεία καὶ ταπεινώσει, ἡ ψυχὴ ἐνδυναμοῦται ἐν τῇ προσευχῇ. Ἔθος ἔχει τὸ σῶμα ὅταν στενωθῆ πολλαχῶς ἐν θλίψεσι τῆς ἡσυχίας καὶ ὑστερηθῆ καὶ δεηθῆ, ὥστε ἐγγίξει τοῦ ἀποθανεῖν ἐκ τῆς ζωῆς αὐτοῦ, τότε παρακαλεῖ σέ, λέγον. *«Ἄφες με ὀλίγον, ἵνα συμμέτρως πολιτεύσωμαι, ἄρτι ὀρθοποδῶ, διότι ἐπειράθην τῶν τοιούτων κακῶν»*. Καὶ ὅταν ἀναπαύσῃς αὐτὸ ἐκ τῶν θλίψεων καὶ παράσχῃς αὐτῷ μικρὰν ἄνεσιν, διότι συνεπάθησας αὐτῷ, καὶ κἂν πρὸς μικρὸν μικρὸν ἀναπαύσῃται, τότε ψιθυρίζει σοι κολακευτικῶς μικρὸν, ἕως ἂν ποιήσῃ σε ἐξελεθεῖν ἐκ τῆς ἐρήμου πάνυ γὰρ εἰσὶ τὰ κολακεύματα αὐτοῦ ἰσχυρά. Καὶ λέγει σοί, *«Δυνάμεθα καλῶς πολιτεύεσθαι καὶ πλησίον τοῦ κόσμου. Πολλὰ γὰρ ἐπειράθημεν. Δυνάμεθα οὖν, ἐν οἷς ἔσμεν, ἐκεῖσε πολιτεύεσθαι. Δοκίμασαν με μόνον καί, ἐὰν οὐ γίνωμαι ὡς θέλεις, δυνάμεθα ὑποστρέψαι. Ἴδου ἡ ἐρημος οὐ φεύγει ἐξ ἡμῶν»*.

Μὴ οὖν πιστεύσῃς αὐτῷ, κἂν σφόδρα παρακάλεση καὶ ὑποσχέσῃς πολλὰς ποιήσῃ. Διότι οὐ ποιεῖ ἢ εἶπε. Μετὰ τὸ δοῦναι σέ αὐτῷ τὴν αἴτησιν αὐτοῦ, ρίπτει σε εἰς μεγάλα πτώματα, ἐξ ὧν οὐ δύνη ἀναστῆναι καὶ ἐξελεθεῖν ἐξ αὐτῶν.

Ὅταν ἀκηδιάσῃ ἐκ τῶν πειρασμῶν καὶ χορτασθῆ ἐξ αὐτῶν, εἶπε αὐτῷ *«σὺ πάλιν τὴν ἀκαθαρσίαν καὶ τὴν αἰσχρὰν ζωὴν ἐπιθυμεῖς»*. Καὶ ἐὰν εἶπῃ σοι, *«Ἁμαρτία μεγάλη ἐστὶ τὸ φονεῦσαι ἑαυτόν»*, εἶπε σὺ αὐτῷ *«φονεύω ἑαυτόν, διότι οὐ δύναμαι ἀκαθάρτως ζῆσαι ἀποθάνω ὧδε, ἵνα μὴ πάλιν θεάσωμαι τὸν θάνατον τὸν ἀληθινὸν τῆς ψυχῆς μου, τὸν ἐκ τοῦ Θεοῦ. Συμφέρει μοι ἵνα ἀποθάνω ὧδε ὑπὲρ τῆς ἀγνείας καὶ μὴ κακὴν ζωὴν ζήσω ἐν τῷ κόσμῳ. Τὸν θάνατον τοῦτον προαιρέσει ἐξελεξάμην ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν μου. Ἀποκτενῶ ἑαυτόν, διότι ἡμάρτηκα τῷ Κυρίῳ καὶ μηκέτι αὐτὸν παροργίσω. Τὶ θέλω ζωὴν ἀπέχουσαν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ; Τὰς κακώσεις ταύτας ὑπομένω, ἵνα μὴ ἀλλοτριωθῶ ἐκ τῆς ἐπουρανίου ἐλπίδος. Ποίαν ὠφέλειαν ἔχει ὁ Θεὸς ἐκ τῆς ἐμῆς ζωῆς τῆς ἐν τῷ βίῳ, ἐὰν ἐν αὐτῷ ζήσω κακῶς καὶ παροργίσω αὐτόν»*;

ΛΟΓΟΣ ΜΗ' - Περὶ τοῦ διὰ ποίας αἰτίας ἀφίησιν ὁ Θεὸς τοὺς πειρασμοὺς ἐπὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν

Ἐκ τῆς ἀγάπης, ἣν ἔδειξαν οἱ ἅγιοι πρὸς τὸν Θεόν, ὑπὲρ ὧν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ πάσχουσιν, ὅτε στενοχωρεῖ αὐτοὺς καὶ οὐκ ἀφίσταται τῶν ὑπ' αὐτόν ἀγαπωμένων, κτᾶται ἡ καρδία αὐτῶν παρρησίαν, τοῦ ἰδεῖν πρὸς αὐτόν ἀπερικαλύπτως καὶ ἐν πεποιθήσει αἰτήσασθαι αὐτόν. Μεγάλη ἐστὶν ἡ δύναμις τῆς εὐχῆς τῆς μετὰ παρρησίας.

Διὰ τοῦτο ἀφίησιν ὁ Θεὸς τοὺς ἁγίους αὐτοῦ πειρασθῆναι ἐν πάσῃ λύπῃ καὶ λαβεῖν πάλιν τὴν πεῖραν καὶ τὴν δοκιμὴν τῆς ἀντιλήψεως αὐτοῦ, καὶ ὅσην πρόνοιαν ἔχει περὶ αὐτῶν, ὅτι κτῶνται ἐκ τῶν πειρασμῶν σοφίαν, ἵνα μὴ, γενόμενοι ἰδιῶται, στερηθῶσι τῆς τῶν δύο γυμνασίας μερῶν, ἵνα κτήσωνται ἐκ τῆς δοκιμῆς τὴν γνῶσιν τῶν ἀπάντων, μήπως καταγελασθῶσιν ὑπὸ τῶν δαιμόνων. Ὅτι, εἰ ἐν τοῖς ἀγαθοῖς ἐγύμναζεν αὐτούς, ἦσαν τῆς γυμνασίας τῆς ἐτέρας λειπόμενοι καὶ ἐγένοντο ἂν ἐν τοῖς πολέμοις τυφλοί. Καὶ ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι αὐτὸς γυμνάζει αὐτοὺς χωρὶς τῆς αὐτῶν ἐπιγνώσεως, λοιπὸν λέγομεν, ὅτι θέλει αὐτοὺς γενέσθαι κατὰ τοὺς βόας καὶ τὰς ὄνους καὶ τοὺς μὴ ἔχοντας ἐλευθερίαν ἐν τινι. Καὶ ὅτι οὐ γίνεται γεῦσις ἐν τῷ ἀγαθῷ τῷ ἀνθρώπῳ, εἴπερ μὴ πειρασθεῖ πρῶτον ἐν τῇ τῶν κακῶν δοκιμῇ, ἵνα, ὅταν ἀπαντήσῃ ἐν αὐτοῖς τὰ ἀγαθὰ, ἐν γνώσει καὶ ἐλευθερίᾳ χρήσῃται αὐτοῖς ὡς ἰδίῳ. Πόσον ἡ γνῶσις ἢ ἐκ τῆς τῶν ἔργων πείρας καὶ ἐκ τῆς γυμνασίας προληφθεῖσα ἡδεῖα ἐπέφυκε καὶ πόσῃν δύναμιν παρέχει τῷ ἐκ πολλῆς πείρας αὐτοῦ ἐν ἑαυτῷ εὐρόντι αὐτήν, τούτοις γινώσκεται τοῖς πεπεισμένοις καὶ εἰδόσι τὴν συνεργίαν αὐτῆς, ὡς δὲ καὶ τὴν ἀσθένειαν τῆς φύσεως καὶ τὴν ἀντίληψιν τῆς θεϊκῆς δυνάμεως.

Τότε γὰρ γινώσκουσιν, ὅτε πρῶτον κωλύσας τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν ἐξ αὐτῶν αἰσθηθῆναι ποιήσει τὰς ἀσθενείας τῆς φύσεως καὶ τῆς δυσχερείας τῶν πειρασμῶν καὶ τῆς πονηρίας τοῦ ἐχθροῦ καὶ πρὸς ποῖον παλαιστὴν ἔχουσι καὶ ποίαν ἐνδεδυμένοι φύσιν εἶσι καὶ πῶς εἰσὶ πεφυλαγμένοι ἐν τῇ δυνάμει τῇ θεϊκῇ καὶ πόσον ἔδραμον καὶ πόσον ὑψώθησαν ἐν αὐτῇ καὶ ὅτι ὅτε μακρυνθεῖ ἡ θεϊκὴ δύναμις ἐξ αὐτῶν, πῶς ἀσθενοῦσι κατέναντι πάθους παντός, ἵνα καὶ ἐκ τούτων πάντων ταπεινώσιν κτήσωνται καὶ τῷ Θεῷ προσπελάσωσι καὶ τὴν ἀντίληψιν αὐτοῦ προσδοκήσωσι καὶ εἰς τὴν προσευχὴν ὑπομένωσι. Καὶ ταῦτα πάντα πόθεν ἔλαβον, εἰ μὴ ὅτε πείραν ἐκτήσαντο τῶν πολλῶν κακῶν, ἐν οἷς παραχωρήσει Θεοῦ ἐνέπεσον, καθὼς φησὶν ὁ Ἀπόστολος, «ἵνα μὴ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἀποκαλύψεων ὑπεραίρωμαι, ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκί, ἄγγελος σατᾶν»; Ἀλλὰ καὶ πίστιν βεβαίαν κτᾶται τις ἐκ τῶν πειρασμῶν ἐν τῇ πείρᾳ τῆς ἀντιλήψεως τῆς θεϊκῆς, ἣν ἔσχε πολλάκις. Ἐντεῦθεν ἄφοβος γίνεται καὶ θάρσος κτᾶται ἐν τοῖς πειρασμοῖς καὶ ἐκ τῆς γυμνασίας ἣν ἐκτήσατο.

Παντὶ ἀνθρώπῳ ὠφελεῖ ὁ πειρασμός. Ἐὰν γὰρ τὸν Παῦλον ὠφελεῖ ὁ πειρασμός, πᾶν στόμα φραγήσεται καὶ ὑπόδικος γενήσεται ὁ κόσμος τῷ Θεῷ. Οἱ ἀγωνισταὶ πειράζονται ἵνα προσθήσωσι τῷ πλούτῳ αὐτῶν οἱ χαῦνοι, ἵνα ἐκ τῶν βλαπτόντων φυλάζονται

ἐαυτοὺς καὶ οἱ ὑπνώττοντες, ἵνα εἰς ἐξυπνισμόν εὐτρεπισθῶσι καὶ οἱ μακρὰν ὄντες, ἵνα προσεγγίσωσι τῷ Θεῷ· οἱ δὲ οἰκεῖοι, ἵνα ἐν παρρησίᾳ εἰσοικισθῶσι.

Πᾶς υἱὸς ἀγύμναστος οὐ δέχεται τὸν πλοῦτον τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, εἰς τὸ βοηθεῖσθαι ὑπ' αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο λοιπόν, πρῶτον πειράζει ὁ Θεὸς καὶ βασανίζει, εἶτα δεικνύει τὸ χάρισμα. Δόξα τῷ Δεσπότη, τῷ ἐν φαρμάκοις στρυφνοῖς τὴν τρυφήν τῆς υἰγείας ἡμῖν προσάγοντι.

Οὐκ ἔστιν ὃς τις ἐν καιρῷ τῆς γυμνασίας μὴ ἄχθεται, καὶ οὐκ ἔστι τις, ᾧ οὐ πικρὸς ὁ καιρὸς, ἐν ᾧ τὸν ἰὸν ποτίζεται τῶν πειρασμῶν, καταφαίνεται. Χωρὶς τούτων οὐ δυνατόν κρᾶσιν προσκτήσασθαι ἰσχυράν. Καὶ τὸ ὑπομεῖναι δέ, οὐχ ἡμῶν ἐστί. Πόθεν γὰρ ἔχει τὸ κεράμιον τὸ ἀπὸ πηλοῦ ὑπομεῖναι τὴν ῥύσιν τοῦ ὕδατος, εἰ μὴ τὸ πῦρ τὸ θεϊκόν αὐτὸ στερεώσειεν; Ἐὰν ὑποταγῶμεν αἰτούμενοι ἐν ταπεινώσει μετὰ ἐφέσεως ἀδιαλείπτου ἐν καρτερίᾳ, πάντα λαμβάνομεν.

Ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΜΘ' - Περὶ τῆς ἀληθοῦς γνώσεως καὶ περὶ πειρασμῶν καὶ περὶ τοῦ ἀκριβοῦς γινώσκειν, ὅτι οὐχὶ μόνον τινὲς ἐλάχιστοι καὶ ἀσθενεῖς καὶ ἀγύμναστοι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀξιοθέντες τῆς ἀπαθείας χρονικῶς καὶ φθάσαντες τὴν τελειότητα τοῦ φρονήματος καὶ πλησίον γενόμενοι τῆς καθαρότητος μερικῶς, τῆς μετὰ τῆς νεκρώσεως συνεζευγμένης, γίνεται πρὸς αὐτοὺς παραχώρησις ἐν ἐλέει διὰ τὴν πτώσιν τῆς ὑπερηφανίας

Κατὰ μίαν καὶ μίαν ποσάκις παραβαίνουσί τινες καὶ ἐν τῇ μετανοίᾳ ἰατρεύουσι τὰς ψυχὰς ἑαυτῶν καὶ ἡ χάρις ὑποδέχεται αὐτούς. Ἐν πάσῃ γὰρ τῇ φύσει τῇ λογικῇ ἢ τροπῇ ἀδιορίστως διέρχεται καὶ ἀλλοιώσεις διέρχονται κατὰ παντὸς ἀνθρώπου ἐν πάσαις ταῖς ὥραις αὐτόν, ἐξ ὧν πολλῶν εὐρίσκει ὁ διακριτικὸς συνιέναι τοῦτο. Ἄλλ' αἱ δοκιμασίαι αἱ μὲτ' αὐτοῦ καθ' ἑκάστην ἡμέραν μάλιστα δύνανται σοφίσαι αὐτὸν ταῦτα, ἐὰν νήφῃ, ἵνα καὶ παρατηρήσῃται ἑαυτὸν ἐν τῷ νῷ καὶ μάθῃ πόσῃ ἀλλοίωσιν πραότητος καὶ ἐπιεικειᾶς ὑποδέχεται ἡ διάνοια καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ πῶς ἐκ τῆς εἰρήνης αὐτῆς ἐξαίφνης εἰς θόλωσιν στρέφεται, ὅταν αἰτία τις ἐκ τόπου μὴ ἢ αὐτῷ καὶ πῶς ἐν κινδύνῳ μεγάλῳ καὶ ἀρρήτῳ γίνεται.

Καὶ τοῦτο ἐστὶν ὅπερ ὁ ἅγιος Μακάριος ἔγραψε φανερῶς. Ἐν πολλῇ προνοίᾳ καὶ σπουδῇ, εἰς μνήμην τῶν ἀδελφῶν καὶ διδασκαλίαν, τοῦ μὴ ἐκκλῖναι ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀλλοιώσεως τῶν ἐναντιώσεων εἰς τὴν ἀπόγνωσιν. Ὅτι τοῖς ἐν τῇ τάξει τῆς καθαρότητος ἰσταμένοις αἰεὶ συμβαίνει αὐτοῖς πτώματα, καθὼς συμβαίνει τῷ ἀέρι ψῦχος, καὶ χωρὶς τοῦ εἶναι αὐτοὺς ἐν ἀμελείᾳ ἢ ἐν λύσει, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ἡνίκα κατὰ τάξιν αὐτῶν πορεύονται συμβαίνει αὐτοῖς πτώματα ἐναντιούμενα τῷ σκοπῷ τοῦ ἑαυτῶν θελήματος. Ἀλλὰ καὶ ὁ μακάριος Μάρκος μαρτυρεῖ περὶ τούτου, ὡς ἐκ πείρας ἀκριβοῦς ὑπάρχων καὶ τίθησιν αὐτὸ ἐν τοῖς ἑαυτοῦ γράμμασιν εἰς σύστασιν περισσὴν, ἵνα μὴ νομίσῃ ἄνθρωπος, ὅτι ὡς ἔτυχε, καὶ οὐχὶ ἐν πείρᾳ ἀληθινῇ ἔθηκεν αὐτὸ ὁ ἅγιος Μακάριος ἐν τῇ ἑαυτοῦ ἐπιστολῇ, καὶ ἵνα ἐκ παντὸς ἐκ τῶν δύο μαρτύρων τῶν τοιούτων γένηται ἡ διάνοια δεχόμενη ἀδιστάκτως τὴν παράκλησιν αὐτῆς ἐν τῷ καιρῷ τῆς χρείας. Τὶ οὖν ἐστὶν ἄρτι;

«Ἀλλοιώσεις, φησί, γίνονται εἰς ἕκαστον κατὰ τὸν ἀέρα».

Σύνες ἐκεῖνο τὸ «εἰς ἕκαστον» - ὅτι καὶ ἡ φύσις μία ἐστίν, ἵνα μὴ νομίσης, ὅτι περὶ τῶν ὑποδεεστέρων καὶ ἐλαχίστων μόνον εἶπε, καὶ οἱ τέλειοι ἐλεύθεροι τῆς ἀλλοιώσεως καὶ ἐν μιᾷ τάξει ἀκλινῶς ἴστανται οὗτοι χωρὶς ἐμπαθῶν λογισμῶν, καθὼς καὶ οἱ Εὐχίται λέγουσι. Διὰ τοῦτο ἔθηκε τό, «πρὸς ἕκαστον».

Πῶς οὖν τοῦτο, ὦ Μακάριε; Ὅπως σὺ λέγεις τὸ ψῦχος καὶ μετὰ μικρὸν καύσων καὶ ἴσως χάλαζα καὶ εὐδία, καὶ ἐν τῇ γυμνασίᾳ ἡμῶν οὕτω γίνεται πόλεμος καὶ ἀντίληψις τῆς χάριτος. Καὶ ἐν καιρῷ γίνεται ἡ ψυχὴ ἐν χειμῶνι καὶ ἐπανίστανται ἐπ’ αὐτὴν κύματα σκληρά. Καὶ πάλιν ἀλλοίωσις, ἐπισκεπτομένης τῆς χάριτος καὶ πληρούσης τὴν καρδίαν αὐτοῦ χαρᾶς τε καὶ εἰρήνης τῆς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ λογισμῶν σωφρόνων καὶ εἰρηνικῶν.

Τούτους τοὺς λογισμοὺς τῆς σωφροσύνης ἐκφαίνει ὧδε, αἰνιττόμενος τοὺς πρὸς τούτων κτηνώδεις ὄντας καὶ ἀκαθάρτους, καὶ παραινεῖ λέγων. «*Ἐὰν οὖν μετὰ τούτους τοὺς λογισμοὺς τοὺς σώφρονας καὶ ἐπεικεῖς ἀκολουθῇ ἐπιφορᾶ, μὴ λυπηθῶμεν καὶ ἀπογνώμεν καὶ ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς ἀναπαύσεως τῆς χάριτος μὴ καυχησώμεθα πάλιν, ἀλλ’ ἐν τῷ καιρῷ τῆς χαρᾶς ἐκδεξώμεθα τὴν θλίψιν*». Τὸ δὲ μὴ λυπεῖσθαι ἡμᾶς, ἀν ἀκολουθήσῃ συμπτώματα, παραινεῖ, οὐχὶ τὸ μὴ κτᾶσθαι κατ’ ἐναντίον ἡμῶν, ἀλλὰ τὸ μετὰ χαρᾶς ἐμφαινῶν ὡς φυσικὰ ταῦτα καὶ ἡμέτερα τὴν διάνοιαν δέχεσθαι. Καὶ μὴ στῶμεν ἐν ἀπογνώσει, ὡς τὶς προσδοκῆσας τι ὑπὲρ τὸν ἀγῶνα καὶ ἀνάπασιν τελείαν καὶ ἀναλλοίωτον καὶ πάλιν μὴ δεχόμενος ἀγῶνας καὶ λύπας μηδὲ γενέσθαι ἐν αὐτῷ κίνησιν τίνος τῶν ἐναντίων τούτων, τῶν μὴ προσηκόντων Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν ταύτη ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ.

Καὶ τοῦτο ποιεῖ, ἵνα μὴ γενώμεθα ἀργοὶ ἐκ τῶν ἔργων τελείως καὶ ἐν ταύτῃ τῇ διανοίᾳ χαυνωθῶμεν ἐν τῇ ἀπογνώσει καὶ ἀκίνητοι ἐκ τοῦ δρόμου ἡμῶν μείνωμεν. Καὶ φησὶν: «*Γινῶθι, ὅτι πάντες οἱ ἅγιοι ἐν τούτῳ τῷ ἔργῳ ἐγένοντο. Ὅσον ἐσμὲν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, καὶ ἡ παράκλησις ἡ περισσὴ μετὰ τούτων γίνεται ἡμῖν ἐν τῷ κρυπτῷ. Διότι ἐν πάσῃ ἡμέρᾳ καὶ ἐν πάσῃ ὥρᾳ ἐκζητεῖται ἀπ’ ἡμῶν ἡ δοκιμὴ τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης ἡμῶν ἐν πάλῃ καὶ ἀγῶνι πρὸς τοὺς πειρασμούς. Καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ μὴ λυπεῖσθαι ἡμᾶς, τὸ μὴ ἀκηδιᾶν ἐν τῷ ἀγῶνι, καὶ οὕτω κατευθύνεται ἡ ὁδὸς ἡμῶν. Ὁ δὲ θέλων ἐκ τούτων τραπῆναι ἢ κλῖναι, οὗτος τῶν λύκων μέρος ἐστίν*».

Ἦ θαῦμα ἐκ τούτου τοῦ ἀγίου. Πῶς ἐν λόγῳ μικρῷ ἐβεβαίωσε τὴν χρῆσιν ταύτην καὶ ἀπέδειξεν αὐτὴν πεπληρωμένην συνέσεως, καὶ ἐξέβαλε τὸν δισταγμὸν τελείως ἐκ τῆς διανοίας τοῦ ἀναγινώσκοντος ἐκεῖνος δέ, φησὶν, ὁ ἐκκλίνων ἐκ τούτων, καὶ μέρος τῶν λύκων ὢν, ἐν οὐχ ὁδῷ θέλει πορεύεσθαι. Καὶ τοῦτο ἔθηκεν ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ κτήσασθαι καὶ ἐν τρίβῳ ἰδικῇ τῇ μὴ πατηθείσῃ ὑπὸ τῶν πατέρων πορεύεσθαι βούλεται.

Τὸ δὲ «*ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς χαρᾶς ἐκδέχεσθαι θλίψεις*», τοῦτο ἐκδιδάσκει. Ὅταν ἐκ τῆς ἐνεργείας τῆς χάριτος ἐξαίφνης γένωνται ἐν ἡμῖν λογισμοὶ μεγάλοι καὶ ἐκπλήξεις τῆς θεωρίας τῆς διανοίας τῆς ὑψηλοτέρας τῆς φύσεως, καθὼς εἶπεν ὁ ἅγιος Μάρκος. Ὅταν οἱ ἅγιοι ἄγγελοι πλησιάσωσιν ἡμῖν, πληροῦσιν ἡμᾶς θεωρίας πνευματικῆς, καὶ ταῦτα πάντα τὰ ἐναντία ἀναχωροῦσι, καὶ γίνεται εἰρήνη καὶ γαλήνη ἄρρητος ἐν τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ τὶς διάγει ἐν τοῖς τοιούτοις ὅτε ἐπισκιάσειεν ἡ χάρις καὶ οἱ ἅγιοι Ἄγγελοι σοὶ πλησιάσουσι περιτειχίζοντες καὶ παρὰ τοῦτο ἀπὸ τοῦ πλησιασμοῦ σου πάντες οἱ πειράζοντες ἀποστήσονται, μὴ ἐπαρθῆς καὶ νομίσης ἐν τῇ ψυχῇ σου, ὅτι τὸν λιμένα τὸν

ἀχειμάστον ἔφθασας, καὶ εἰς τὸν ἀέρα τὸν ἀναλλοίωτον καὶ τελείως ὑπερήρθης ἐκ τούτου τοῦ κόλπου ἐξ ἐναντίας τῶν ἐμπνεύσεων τῶν ἐν αὐτῷ, καὶ οὐκ ἐστὶ πάλιν ἐχθρὸς οὐδὲ ἀπάντησις κακῆ. Διότι πολλοὶ ταῦτα ἐνεθυμήθησαν, καὶ ἔπεσον εἰς κινδύνους, καθάπερ εἶπεν ὁ μακάριος Νεῖλος ἢ πάλιν ὡς ὑπάρχων ὑπὲρ τοὺς πολλοὺς μέγας καὶ ὡς δὲ καθήκει εἶναι ἐν τούτοις καὶ ἄλλους οὐδαμοῦ διὰ τὸ ὑστέρημα τῆς πολιτείας αὐτῶν, ἢ ὅτι οὐχ ἱκανοί, φησίν, ἢ γνῶσις αὐτῶν, καὶ διὰ τοῦτο τῶν τοιούτων στεροῦνται, ἐγὼ δὲ ἐν τῷ καθήκοντι καὶ ὡς ἔφθασα τὴν τελειότητα τῆς ἀγιότητος καὶ τὸν βαθμὸν τὸν πνευματικὸν καὶ εἰς τὴν χαρὰν τὴν ἀναλλοίωτον.

Ἀλλὰ μᾶλλον λάβε καθ' ἑαυτὸν τοὺς ἀκάθαρτους λογισμοὺς καὶ τὰ ἀπρεπῆ εἰδῶλα τὰ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ χειμῶνος ἐμπηχθέντα τῇ διανοίᾳ σου καὶ τῇ ὥρᾳ τῆς ταραχῆς καὶ τῆς ἀταξίας τῶν λογισμῶν, τῶν πρὸ μικροῦ ἐπαναστάντων ἐπὶ σὲ ἐν τῇ ἀορασίᾳ τῆς σκοτώσεως, πῶς τὲ ἐν τάχει ἔκλινας πρὸς τὰ πάθη καὶ συνομιλήσας αὐτοῖς ἐν τῇ σκοτώσει τῆς διανοίας καὶ οὐκ ἠδέσθης, οὐδ' ἐθαμβήθης ἐκ τῆς θεϊκῆς ὀράσεως καὶ ἐκ τῶν χαρισμάτων καὶ δωρημάτων, ὧν ἐδέξω. Καὶ γνῶθι, ὅτι ταῦτα πάντα διὰ τὸ ταπεινωθῆναι ἡμᾶς ἢ πρόνοια τοῦ Θεοῦ ἤγαγεν ἐφ' ἡμᾶς, ἥτις προνοεῖ καὶ οἰκονομεῖ ἐκάστῳ ἡμῶν ὡς ὠφελεῖ αὐτόν. Ἐὰν γὰρ ἐπαρθῆς ἐν τοῖς χαρίσμασιν αὐτῆς, ἐξαφήσῃ σε καὶ τελείως πίπτεις ἐν πράγμασιν, ἐν οἷς διὰ τῶν λογισμῶν μόνον πειράζῃ.

Λοιπὸν γνῶθι, ὅτι τοῦτο τὸ ἴστασθαι, οὐχὶ σόν, οὐδὲ γε τῆς ἀρετῆς σου ἐστίν, ἀλλ' ἡ χάρις αὕτη ἐστὶν ἢ βασιζουσά σε ἐπὶ τὰς παλάμας τῆς χειρὸς αὐτῆς, ὅπως μὴ πτοηθῆς. Ταῦτα, φησίν, ἔμβαλε ἐν ἑαυτῷ ἐν τῷ καιρῷ τῆς χαρᾶς, ὅτε ἐπαρθῆ ὁ λογισμὸς, εἶπεν ὁ πατὴρ ἡμῶν ὁ ἅγιος, καὶ κλαῦσον καὶ δάκρυον καὶ παράπιπτε ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῶν παραπτωμάτων σου τῶν ἐν τῷ καιρῷ τῆς παραχωρήσεως σου, ὅπως ῥυσθῆς ἐν τούτῳ καὶ κτήσῃ ἐξ αὐτοῦ τὴν ταπεινώσιν. Ὅμως μὴ ἀπογνῶς, ἀλλ' ἐν τοῖς λογισμοῖς τῆς ταπεινώσεως ἰλασμῷ συγχώρησόν σου τὰ ἀμαρτήματα.

Ἡ ταπεινώσις καὶ χωρὶς ἔργων πολλὰ συγχωρεῖ πλημμελήματα, ταῦτα δὲ χωρὶς αὐτῆς ἐξ ἐναντίας ἀνωφελῆ εἰσὶν ἀλλὰ καὶ κακὰ πολλὰ κατασκευάζουσιν ἡμῖν. Λοιπὸν ἐν ταπεινώσει, καθὼς εἶπον, τὰς ἀνομίας σοῦ συγχώρησον. Καθάπερ ἄλλας πάσῃ τροφῇ, οὕτως ἡ ταπεινώσις πάσῃ ἀρετῇ καὶ ἰσχὺν πολλῶν ἀμαρτημάτων αὕτη δύναται συντρίψαι. Ὑπὲρ ταύτης λοιπὸν χρεῖα τοῦ λυπεῖσθαι ἀδιαλείπτως κατὰ διάνοιαν, ἐν ταπεινότητι καὶ ἐν τῇ λύπῃ τῆς διακρίσεως. Καὶ ταύτην ἐὰν κτησώμεθα, υἱοὺς ἡμᾶς ποιεῖ τοῦ Θεοῦ καὶ χωρὶς ἔργων ἀγαθῶν παριστᾷ ἡμᾶς τῷ Θεῷ. Διότι χωρὶς ταύτης πάντα τὰ ἔργα ἡμῶν μάταια εἰσὶ καὶ πᾶσαι αἱ ἀρεταὶ καὶ πᾶσαι αἱ ἐργασίαι.

Λοιπὸν τὴν ἀλλοίωσιν τῆς διανοίας θέλει ὁ Θεός, καὶ ἐν διανοίᾳ βελτιούμεθα καὶ ἐν διανοίᾳ ἀχραιοῦμεθα. Αὐτάρκει αὕτη μόνῃ ἀβοηθήτως ἴστασθαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ λαλεῖν ὑπὲρ ἡμῶν. Εὐχαρίστησον καὶ ἐξομολόγησον τῷ Θεῷ ἀσιγήτως, ὅπως οἷαν φύσιν ἀσθενῆ καὶ εὐχερῆ εἰς τὸ ἐκκλῖναι κεκτημένος ὑπάρχῃς, διὰ τῆς συνεργείας τῆς χάριτος, ποῦ ὑψοῦσαι κατὰ καιρὸν καὶ καιρὸν καὶ ποίων χαρισμάτων ἀξιοῦσαι καὶ ποίῳ τίνι γίνῃ

συ ὑπεράνωθεν τῆς φύσεως, ὅταν δὲ παραχωρηθῆς ἕως ποῦ κατέρχη καὶ κτᾶσαι νοῦν κτηνώδη.

Καὶ μνήσθητι τῆς ταλαιπωρίας τῆς φύσεως σου καὶ τῆς ταχύτητος τῆς ἀλλοιώσεως τῆς ἐπακολουθούσης σοι, καθὼς τις τῶν ἁγίων γερόντων εἶπεν. «Ὅταν, φησὶν, ἔλθῃ σοὶ ὁ λογισμὸς τῆς ὑπερηφανίας, λέγων σοὶ μνημόνευσον τῶν ἀρετῶν σοῦ εἰπέ: Γέρων, βλέπε τὴν πορνείαν σου».

Ταύτην τὴν πορνείαν εἶπεν, ἐν ἢ ἐν τῷ καιρῷ τῆς παραχωρήσεως ἐν τοῖς λογισμοῖς ἐπειράθης, ὅπερ εἰς ἕκαστον οἰκονομεῖ ἢ χάρις, ἢ ἐν πολέμῳ ἢ ἐν ἀντιλήψει, κατὰ τὸ ἡμῖν ὠφέλιμον.

Εἶδες τὸν γέροντα τοῦτον τὸν θαυμαστόν, πῶς εὐκόλως εἶπε τοῦτο τὸ πρᾶγμα; Ὅταν, φησὶν, ἔλθῃ σοὶ ὁ λογισμὸς τῆς ὑπερηφανίας ὑπὲρ τοῦ ὕψους τῆς πολιτείας σοῦ, εἰπέ, «Γέρων, βλέπε τὴν πορνείαν σου». Τοῦτο γὰρ φανερόν ἐστίν, ὅτι πρὸς μέγαν ἄνθρωπον εἶπε τοῦτο ὁ γέρον. Ὅτι οὐδὲ δυνατόν ὑπὸ τοιούτου λογισμοῦ ὀχληθῆναι, εἰ μὴ οἵτινες ἐν τῇ ἀνωτέρα τάξει καὶ τῇ πολιτεία τῇ ἐπαίνου ἀξία ἴστανται καὶ ὅτι τοῦτο τὸ πάθος μετὰ τὴν ἀρετὴν τὴν πραχθεῖσαν ἐπανίσταται τῇ ψυχῇ τοῦ γυμνῶσαι αὐτὴν τῆς ἐργασίας αὐτῆς.

Καὶ ἐκ μιᾶς ἐπιστολῆς τοῦ αὐτοῦ ἁγίου Μακαρίου, ἐὰν θέλῃς δύνῃ μαθεῖν, ἐν ποιῶ βαθμῶ ἴστανται καὶ τίνα εἰσὶ τὰ παραχωρούμενα κατ' αὐτῶν, τοῦ πειρασθῆναι ἐν αὐτοῖς τοὺς ἁγίους. Ἔστι δὲ ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη, αὕτη. Ὁ ἀββάς Μακάριος γράφει πᾶσι τοῖς τέκνοις αὐτοῦ τοῖς ἀγαπητοῖς, ἔνθα ἐκδιδάσκει φανερῶς, πῶς οἰκονομοῦνται ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐν πολέμοις καὶ ἐν ἀντιλήψει τῆς χάριτος ὅτι ἐν τούτοις ἤρесе τῇ σοφία τοῦ Θεοῦ γυμνάζεσθαι τοὺς ἁγίους ἐν τῷ αἰῶνι κατέναντι τῆς ἀμαρτίας, ἐν ὧσιν εἰσὶν ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς, ὅπως ἐν παντὶ καιρῷ ὑψωθῆ ἢ θεωρία αὐτῶν πρὸς αὐτὸν καὶ ἐν τῇ πρὸς αὐτὸν διηνεκεῖ θεωρία αὐξήσῃ ἐν αὐτοῖς ἢ ἀγάπη αὐτοῦ ἢ ἀγία ὅταν ἀδιαλείπτως ἐκ τῆς ἐπείξεως τῶν παθῶν καὶ τοῦ φόβου τοῦ ἐκκλῖναι πρὸς αὐτὸν δράμωσι καὶ βεβαιωθῶσιν ἐν τῇ πίστει καὶ τῇ ἐλπίδι καὶ τῇ ἀγάπῃ αὐτοῦ.

Ταῦτα ἀρτίως οὐ τοῖς διαμένουσι μετὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ μεταβαίνουσιν ἐν παντὶ τόπῳ καὶ ἀεὶ ἐν πράγμασι καὶ λογισμοῖς τοῖς οὖσιν αἰσχροῖς τε καὶ ἀκαθάρτοις ἀληθῶς ἐρρέθησαν, οὐδὲ τοῖς ἔξωθεν τῆς ἡσυχίας τὴν δικαιοσύνην διερχομένοις ἐν ἔργοις καὶ ἐν ταῖς αἰσθήσεσιν αὐτῶν θηρευόμενοις καθ' ὥραν, καὶ ἐν παντὶ καιρῷ ἐν τῷ κινδύνῳ τῆς πτώσεως (συνιστᾷ αὐτοὺς ἢ ἀνάγκη ἢ ἀπαντῶσα αὐτοῖς πόρρω τοῦ θελήματος) ἐν ἀκουσίοις συμπτώμασι, τοῖς μὴ μόνον τοὺς λογισμοὺς αὐτῶν, ἀλλ' οὐδὲ τὰς αἰσθήσεις ἑαυτῶν δυναμένοις φυλάξαι τελείως· ἀλλὰ τοῖς ἰσχύουσι τηρῆσαι τὰ σώματα καὶ τὸν λογισμὸν ἑαυτῶν καὶ ἀπέχουσι παντελῶς τῆς ταραχῆς καὶ τῆς συντυχίας τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐν τῇ ἀποταγῇ τῶν ἀπάντων καὶ τῶν ψυχῶν αὐτῶν εὐκαιρήσασιν φυλάξαι τὸν νοῦν αὐτῶν ἐν τῇ προσευχῇ, καὶ ἀλλοιώσεις τῶν οἰκονομιῶν τῶν ἐκ τῆς χάριτος ὑποδεχομένοις ἐντὸς τῆς πολιτείας τῆς ἡσυχίας καὶ ὑποκάτωθεν τοῦ βραχίονος τῆς

175 - Ἰσαὰκ Σύρου

γνώσεως τοῦ Κυρίου διάγουσι καὶ σοφίζομένοις ὑπὸ τοῦ Πνεύματος κρυπτῶς εἰς τὴν ἡσυχίαν ἐν τῇ ἀποχῇ τῶν πραγμάτων καὶ τῆς θεωρίας τῆς ἀπὸ τίνων, καὶ κτησαμένοις νέκρωσιν διανοίας ἀπὸ τοῦ κόσμου. Ὅτι ἐκ τούτων τὰ πάθη οὐκ ἀποθνήσκουσιν, ἡ δὲ διάνοια ἀποθνήσκει αὐτοῖς ἐν τῇ ἀποχῇ τῶν πραγμάτων καὶ τῇ συνεργίᾳ τῆς χάριτος.

Αὕτη ἡ χάρις φυλάξαι καὶ ἡμᾶς εἰς τοῦτον τὸν ὄρον. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Ν' - Περὶ τοῦ αὐτοῦ νοῦ τοῦ κεφαλαίου τούτου καὶ περὶ προσευχῆς

Διάνοια δὲ συνηγμένη τοῦ κεφαλαίου τούτου ἐστὶ τὸ γινώσκειν ἡμᾶς ἐν πάσῃ ὥρᾳ, ὅτι ἐν ταύταις ταῖς εἰκοσιτέσσαρσιν ὥραις τῆς νυκτὸς καὶ τῆς ἡμέρας τῆς μετανοίας χρῆζομεν. Νόησις δὲ τοῦ ὀνόματος τῆς μετανοίας, καθὼς ἐκ τοῦ ἀληθινοῦ τρόπου τῶν πραγμάτων ἐγνώκαμεν, τοῦτο ἔστι δέησις ἐκτενῆς ἐν πάσῃ ὥρᾳ ἐν εὐχῇ πεπληρωμένη κατανύξεως προσεγγίζουσα τῷ Θεῷ ὑπὲρ ἀφέσεως τῶν παρελθόντων, καὶ λύπη ὑπὲρ τῆς τῶν μελλόντων φυλακῆς.

Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν ἐν τῇ προσευχῇ τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν ἐνηδραῖωσε, λέγων «ἐξυπνίσθητε, φησί, καὶ γρηγορήσατε, καὶ εὐξασθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν». Καὶ «εὐξασθε καὶ μὴ ὀκνήσητε», καὶ «ἔσεσθε γρηγοροῦντες ἐν παντὶ καιρῷ καὶ εὐχόμενοι». «Αἰτεῖτε, φησί, καὶ λήψεσθε. Ζητήσατε, καὶ εὐρήσετε. Κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. Πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὐρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται». Μάλιστα δὲ τὸν ἑαυτοῦ λόγον ἐβεβαίωσε καὶ ἐπὶ πλέον σπουδάσαι ἡμᾶς παρεσκεύασεν ἐν τῇ παραβολῇ τοῦ φίλου, τοῦ ἀπελθόντος πρὸς τὸν ἑαυτοῦ φίλον τὸ μεσονύκτιον καὶ αἰτησαμένου αὐτῷ ἄρτον, λέγων· «Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν μὴ διὰ τὴν φιλίαν αὐτοῦ δῶ αὐτῷ, ἀλλὰ γε διὰ τὴν ἀναίδειαν αὐτοῦ ἐγερθεὶς δώσει αὐτῷ πάντα ὅσα ἂν αἰτήσῃται αὐτῷ». Καὶ ὑμεῖς εὐξασθε καὶ μὴ ἀμελήσητε.

Ἦ τοῦ θάρσους τοῦ ἀρρήτου. Ὁ δοτὴρ διεγείρει ἡμᾶς αἰτήσασθαι πᾶρ' αὐτοῦ, ἵνα δῶ ἡμῖν τὰ θεῖα αὐτοῦ χαρίσματα. Καὶ ἐὰν αὐτὸς πάντα ὅσα εὐεργετοῦσιν ἡμᾶς οἰκονομῇ ἡμῖν, ὡς οἶδεν αὐτός, ὅμως εἰς τὸ θαρρῆεῖν καὶ πεποιθέναί μεγαλῶς πεπληρωμένα εἰσὶν αἱ φωναὶ αὐτοῦ αὗται. Καὶ διότι ἔγνω ὁ Κύριος, ὡς οὐκ ἀπῆρε τὴν ἔκκλισιν πρὸ τοῦ θανάτου καὶ ὅτι ὅσον αὕτη ἢ ἀλλοίωσις πλησίον ἐστίν, ἤγουν ἀπὸ τῆς ἀρετῆς ἐπὶ τὴν κακίαν καὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ φύσις αὐτοῦ δεκτικὴ ἐστὶ τῶν ἐναντίων, ἐπὶ τὴν διηνεκῆ δέησιν σπουδάσαι καὶ ἀγωνίσασθαι ἡμᾶς προτρέψατο. Ὅτι, εἰ ἦν ἡ χώρα τῆς πεποιθήσεως ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἠνίκα ἔφθασεν αὐτὴν ὁ ἄνθρωπος, ἔκτοτε ὑψοῦτο ἡ φύσις αὐτοῦ ἐκ τῆς χρείας καὶ ἡ ἐργασία αὐτοῦ ἐκ τοῦ φόβου, καὶ ὑπὲρ τῆς εὐχῆς οὐ προετρέπετο ἡμᾶς ἀγωνίζεσθαι, ἐν τῇ προνοίᾳ ἑαυτοῦ τοῦτο ποιούμενος. Διότι οὐδὲ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι προσευχὰς προσφέρουσι τῷ Θεῷ ἐν αἰτήσεσι τίνων. Διότι ἐν ἐκείνῃ τῇ πατρίδι τῆς ἐλευθερίας ἡ φύσις ἡμῶν οὐ δέχεται ἀλλοίωσιν, οὐδ' ἔκκλισιν κάτωθεν τοῦ φόβου τῆς ἐναντιώσεως, καὶ ὅτι τελεία ἐστὶν ἐν πᾶσι.

Διὰ τοῦτο οὐ περὶ τῆς εὐχῆς μόνον καὶ φυλακῆς, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν λεπτότητα καὶ ἀκαταληψίαν τῶν ἀεὶ ἀπαντῶντων ἡμῖν, τῶν μὴ καταλαμβανομένων ὑπὸ τῆς γνώσεως τοῦ νοῦς ἡμῶν ἐν τούτοις ὧν πολλάκις καὶ ἀκουσίως ἐντὸς αὐτῶν εὐρισκόμεθα ἐν παντὶ καιρῷ. Κἂν γὰρ καὶ τὸ φρόνημα ἡμῶν μεγαλῶς βέβαιον καὶ εὐδοκοῦν ἐν τῷ ἀγαθῷ, ἀλλὰ ποσάκις πρὸς τὸν ὄρον τῶν πειρασμῶν ἀφῆκε, καὶ ἔρριψεν ἡμᾶς ἢ πρόνοια αὐτοῦ, καθὼς εἶπεν ὁ μακάριος Παῦλος, «Ἴνα μὴ ὑπεραίρωμαι τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἀποκαλύψεων,

177 - Ἰσαὰκ Σύρου

ἐδόθη μοι σκόλοψ τῆ σαρκί, ἄγγελος σατᾶν, ἵνα μὲ κολαφίζῃ. Καὶ ὅπερ τούτου τρίς τὸν Κύριον παρεκάλεσα, ἵνα ἀποστῆ ἅπ' ἐμοῦ. Καὶ εἶρηκέ μοί, ἀρκεῖσοι ἡ χάρις μου. Ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθένεια τελείουται».

Λοιπὸν Κύριε, εἰ τοῦτο ἐστὶ τὸ θέλημα σου καὶ τούτων πάντων δέεται ἡ νηπιότης ἡμῶν παιδαγωγηθῆναι καὶ ἐξυπνισθῆναι ὑπὸ σου, καὶ ὁπότεν ἢ ὁ ἄνθρωπος μεμεθυμένος ἐν τῷ πόθῳ σου, ὡσπερ ἐγώ, καὶ ἔλκεται ὀπίσω τῶν ἀγαθῶν, ὡς μὴ καθορᾶν τὸν κόσμον παντελῶς διὰ τὸν μεθυσμόν, ὃν ἔχει εἰς σε, καὶ ὑπὲρ τούτου καὶ ἕως τούτου φθάσαι με πεποίηκας εἰς ἀποκαλύψεις καὶ θεωρίας τὰς μὴ ἐξουσιαζομένας γλώσση σάρκινη ἐρμηνευθῆναι καὶ ἰδεῖν καὶ ἀκοῦσαι φωνῆς τῆς λειτουργίας τῶν πνευματικῶν καὶ τῆς θεωρίας σὸν τῆς πεπληρωμένης ἀγιότητος ἀξιοθῆναι, καὶ ἀκμὴν σὺν τούτοις πᾶσι οὐχ ἱκανὸς εἰμι φυλάξαι ἐμαυτὸν ἐγώ, ὁ ὑπάρχων ἄνθρωπος τέλειος ἐν Χριστῷ, διὰ τὸ εἶναι τι ἔτι, καὶ διὰ τὴν λεπτότητα αὐτοῦ μὴ δυνάμενον ὑπὸ τῆς δυνάμεως μου καταληφθῆναι ἐμοὶ τῷ κεκτημένῳ τὸν νοῦν τοῦ Χριστοῦ

Λοιπὸν Κύριε, διὰ τοῦτο χαίρω ἐν ἀσθενείαις, ἐν θλίψεσιν, ἐν φυλακαῖς, ἐν δεσμοῖς, ἐν ἀνάγκαις, εἴτ' ἐκ τῆς φύσεως, εἴτ' ἐκ τῶν υἰῶν τῆς φύσεως, εἴτ' ἐκ τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς, νῦν χαίρων ὑπομένω τὰς ἀσθενείας μου, τοῦτο δὲ ἐστὶν ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου, ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐπ' ἐμὲ ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν μετὰ τούτων ἀπάντων τῆς ράβδου τῶν πειρασμῶν ἐγὼ δέωμαι, ἵνα ἐπαυξήσῃ ἐν αὐτῇ ἐπ' ἐμὲ ἡ ἐπισκηνώσις σου καὶ φυλαχθῶ ἐν τῷ πλησιασμῷ σου, ἐγὼ γινώσκω, ὅτι οὐκ ἔτι σοὶ ἀγαπητὸς πλέον ἐμοῦ.

Καὶ ἐκ τούτου ὑπὲρ πολλοὺς ἐμεγάλυνάς με. Καὶ ὡσπερ ἐμοὶ ἔδωκες γνῶναι τὰς δυνάμεις σου καὶ θαυμαστὰς καὶ ἐνδόξους, τίνι τῶν ἀποστόλων τῶν ἐταίρων μου οὐκ ἔδωκας, καὶ ἐκάλεσας με σκεῦος ἐκλογῆς, ὡς πιστὸν φυλάξαι τὴν τάξιν τῆς ἀγάπης σου διὰ ταῦτα πάντα, καὶ μάλιστα ὡς προκύπτον καὶ πορευόμενον εἰς τὸ ἔμπροσθεν τὸ ἔργον τοῦ κηρύγματος, εἰ ὅταν λελυμένος γένωμαι ἐκ τοῦ δεσμοῦ τῶν πειρασμῶν, ἐγὼ γινώσκω, ὅτι παρεῖχες μοὶ ἐλευθερίαν, εἰ ὠφελούμην, ἀλλ' οὐκ ηὐδόκησας εἶναι με χωρὶς θλίψεως οὐδὲ μερίμνης ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἠνίκα οὐκ ἔμελλε σοὶ πλέον μάλιστα πληθύνεσθαι τὸ ἔργον τοῦ κηρύγματος τοῦ Εὐαγγελίου σου ἐν τῷ κόσμῳ, ὅσον ἐγὼ ὠφελθῶ ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου καὶ ὅταν ἡ ψυχὴ μου ὑγιῆς φυλαχθῆ παρὰ σοὶ.

Λοιπὸν, ᾧ διακριτικέ, ἐὰν τοῦτο ὅλον, μεγάλη ἡ δωρεὰ τῶν πειρασμῶν ὅτι, ὅσον ἐπὶ πλέον ὑπεραρθῆ ὁ ἄνθρωπος καὶ εἰσέλθῃ εἰς τὸ πνευματικόν, κατὰ τὴν ὁμοίωσιν τοῦ Παύλου, ἀκμὴν χρήζει φόβου καὶ παραφυλακῆς, καὶ ὠφέλειαν τρυγᾶ ἐκ τῆς ἀπαντήσεως τῶν πειρασμῶν. Τὶς ἐστὶν οὗτος ὁ φθάσας εἰς τὴν χωρᾶν τῆς πεποιθήσεως τὴν πεπληρωμένην σκυλευτῶν καὶ ἐδέξατο τὸ μὴ ἐκκλίνειν, ὅπερ τοῖς ἀγίοις ἀγγέλοις οὐκ ἐδόθη, ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελειωθῶσι, καὶ τοῦτο ἐδέξατο, ὅπερ ἐστὶ πάντων τῶν πνευματικῶν ἐναντίον καὶ τῶν σωματικῶν, καὶ ἀναλλοίωτος εἶναι ἐθέλει ὅλως καὶ μὴ προσεγγίσει αὐτῷ πειρασμὸν τὸν ἐν τοῖς λογισμοῖς;

Ἡ τάξις δὲ τούτου τοῦ κόσμου αὕτη ἐστὶν ἡ διάνοια, ἡ ὡς ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς
178 - Ἰσαὰκ Σύρου

λεγομένη, ἐὰν καθ' ἡμέραν χιλίας καθόδους δεχώμεθα πληγῶν, ἵνα μὴ μικροψυχήσωμεν καὶ ἀπολειφθῶμεν τοῦ δρόμου τοῦ ἐν τῷ σταδίῳ. Δυνατὸν γὰρ ἐστὶν ἐν μιᾷ προφάσει μικρὰ ἀρπάσαι τὴν νίκην καὶ δέξασθαι τὸν στέφανον ἡμῶν.

Οὗτος ὁ κόσμος δρόμος ἐστὶ τοῦ ἀγῶνος καὶ στάδιον τῶν δρόμων, καὶ οὗτος ὁ καιρὸς τῆς πάλης ἐστὶ, καὶ ἐν τῇ χώρᾳ, τῆς πάλης καὶ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ ἀγῶνος νόμος οὐ κεῖται. Τοῦτο δὲ ἐστὶν, ὅτι ὄρον οὐ τίθησιν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τοὺς στρατιώτας αὐτοῦ, ἕως ἂν πληρωθῇ ὁ ἀγὼν καὶ συνταχθῇ ἕκαστος ἄνθρωπος πρὸς τὴν θύραν τοῦ βασιλέως τῶν βασιλευόντων καὶ δοκιμασθῇ ἐκεῖσε ὁ ὑπομείνας ἐν τῷ ἀγῶνι, καὶ οὐ κατεδέξατο ἠττηθῆναι καὶ ὅστις ἔστρεψε τὸν νῶτον ἑαυτοῦ. Ποσάκις γὰρ γίνεται ἄνθρωπος μὴ χρησιμεύων τίνι καὶ ἀδιαλείπτως ἐκ τῆς ἀγυμνασίας αὐτοῦ ἔστηκε κεκρατημένος καὶ ἐρρίμμενος, καὶ ἐν παντὶ καιρῷ ἐν ἀδυναμίᾳ ὑπάρχων, ἐστὶν ὅτε ἀρπάζει τὸ φλάμουλον ἐκ τῆς χειρὸς τῶν υἱῶν τοῦ στρατοῦ τῶν γιγάντων καὶ ἐξάγεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ἐπαινεῖται πολὺ πλεον ὑπὲρ τοὺς ἀγωνιζόμενους καὶ γνωριζομένους ἐν νίκαις, καὶ ὑποδέχεται στέφανον καὶ δωρήματα τίμια ὑπὲρ ἅπαντας τοὺς ἐταίρους αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο μὴ στήτω τις ἄνθρωπος ἐν ἀπογνώσει μόνον εἰς τὴν εὐχὴν μὴ ἀμελήσωμεν, καὶ αἰτήσασθαι παρὰ Κυρίου ἀντίληψιν μὴ ὀκνήσωμεν.

Καὶ τοῦτο θῶμεν ἐν τῷ φρονήματι ἡμῶν, ὅτι ὅσον ἔσμεν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ καὶ ἐν τῇ σαρκὶ καταλελειμμένοι, ἐὰν ἕως τῆς ἀψίδος τῶν οὐρανῶν ὑψωθῶμεν, χωρὶς ἔργων καὶ μόχθου γενέσθαι ἡμᾶς ἐν ἀμεριμνίᾳ τε εἶναι οὐ δυνάμεθα. Τοῦτο ἐστὶ τὸ τελείωμα συγχώρησον μοί. Τὸ πλεον δὲ τούτου μελέτη ἐστὶ, τουτέστι χωρὶς διανοίας.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα καὶ κράτος καὶ μεγαλοπρέπεια εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΝΑ: Περὶ διαφόρων τρόπων τοῦ πολέμου τοῦ ἐκ τοῦ διαβόλου

Ἔχει ἔθος παλαιὸν ὁ διάβολος, ὁ ἀντίπαλος ἡμῶν τοῖς ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ κατιοῦσι μηχανικῶς, διαρεῖν τὰς πάλας αὐτοῦ κατ' αὐτῶν ἐκ τοῦ σχήματος τῶν ὅπλων αὐτοῦ καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τῶν προσώπων ἀλλάσσει τὸν τρόπον τοῦ ἀγῶνος αὐτοῦ.

Καὶ πρὸς μὲν τοὺς ὄντας ῥαθύμους τῇ προαιρέσει καὶ ἐν τοῖς λογισμοῖς ἀσθενεῖς, θεωρεῖ αὐτοὺς καὶ ἐξ ἀρχῆς πολεμεῖ αὐτοὺς σφοδρῶς, ὥστε ἐγείρειν κατ' αὐτῶν πειρασμοὺς στερεοὺς καὶ ἰσχυροὺς, ὅπως γεύσασθαι αὐτοὺς ποιήσῃ τῶν τρόπων τῆς πονηρίας αὐτοῦ ἐκ τῆς ἀρχῆς τῆς ὁδοῦ, ἵνα ἐκ τοῦ πρώτου ἀγῶνος κατάσῃ αὐτοὺς δειλία καὶ φανῇ αὐτοῖς ἡ ὁδὸς αὐτῶν τραχεῖα καὶ δύσβατος, καὶ εἴπωσιν οὕτως. «*Ἐὰν ἡ ἀρχὴ αὐτῆς οὕτω δυσχερὴς καὶ σκληρὰ, ἕως τοῦ τέλους αὐτῆς τίς δύναται ἀπαντῆσαι τοῖς ἀγῶσι τοῖς πολλοῖς, τοῖς ἐν μέσῳ αὐτῆς τεταγμένοις*»; Καὶ ἔκτοτε οὐ δύνανται πάλιν στήναι ἢ ἐλθεῖν εἰς τὸ ἔμπροσθεν, ἀλλ' οὐδὲ πρὸς ἄλλο τι ἰδεῖν ἐκ τῆς ἐπέιξεως τῆς φροντίδας τῆς περὶ τούτου.

Καὶ πρὸς ὀλίγον σφίγγει τὸν πόλεμον αὐτοῦ ὁ διάβολος πρὸς αὐτούς, ἵνα οὕτω φύγωσι. Μᾶλλον δὲ ὁ Θεὸς αὐτὸς ἐστὶν ὁ παραχωρῶν αὐτῷ ἰσχύειν κατ' αὐτῶν καὶ ἐν μηδενὶ αὐτοῖς βοηθῶν. Διότι ἐν δισταγμῷ καὶ ψυχρότητι εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ Κυρίου εἰσῆλθον. Λέγει γάρ, «*ἐπικατάρατος πᾶς ὁ ποιῶν τὰ ἔργα Κυρίου ἀμελῶς, καὶ κωλύει τὴν χεῖρα ἐκ τοῦ αἵματος*»· καὶ πάλιν, «*ἐγγὺς Κύριος τοῖς φοβουμένοις αὐτόν*». Ἄνευ γὰρ φόβου καὶ ψυχρότητος ἀπαντῆσαι τῷ διαβόλῳ ἐπιτρέπει ὁ Θεός, λέγων «*ἄρξαι τοίνυν τοῦ ἀπολέσαι αὐτόν καὶ ὄρμησον κατ' αὐτοῦ πρὸς πόλεμον, καὶ συμπλάκηθι αὐτῷ ἀνδρείως. Καὶ ἄρξομαι ἐπιθεῖναι τὸν φόβον σου ἐπὶ πάντα τοὺς ἐχθροὺς σου τοὺς ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ, λέγει Κύριος*». Ἐὰν γὰρ μὴ ἀποθάνῃς θάνατον αἰσθητὸν ἐκουσίως ὑπὲρ τῆς ἀγαθότητός του, ἀκουσίως μέλλεις ἀποθανεῖν ἐκ τοῦ Θεοῦ νοητῶς.

Ἅπερ οὖν ἐστὶ μέρος σου, μὴ δυσχεράνης δέξασθαι ὑπὲρ αὐτοῦ ἐκουσίως πρόσκαιρα παθήματα καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν γὰρ ἐν τῷ ἀγῶνι τοῦ Κυρίου ἀποθάνῃς σωματικῶς, αὐτὸς σε ὁ Κύριος στέφανοι καὶ τοῖς λειψάνοις σου τοῖς τιμίαις παρέχει ὁ Θεὸς τὴν τιμὴν τῶν μαρτύρων.

Διὰ τοῦτο, ὡς προεῖπον, ὅτι οἱ ἐν προοιμίαις αὐτῶν ἀμελεῖς καὶ χαῦνοι καὶ μὴ βιασθέντες πρὸς θάνατον δοῦναι ἑαυτούς, ἐντεῦθεν ἐν πᾶσι τοῖς πολέμοις εὐρίσκονται ἐλάχιστοι καὶ οὐκ ἀνδρεῖοι· μᾶλλον δὲ ὁ Θεὸς παραχωρεῖ αὐτοὺς διωχθῆναι καὶ πολεμηθῆναι διότι οὐκ ἐν ἀληθείᾳ ἐξεζήτησαν αὐτόν, ἀλλ' ὡς πειράζοντες καὶ χλευάζοντες ἐδοκίμασαν τελειῶσαι τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ὁ διάβολος ἐξ ἀρχῆς ἐγνώρισεν αὐτοὺς καὶ ἐδοκίμασε τοὺς λογισμοὺς αὐτῶν, ὅποιοι εἰσί, τουτέστι δειλοὶ καὶ φίλαυτοι, καὶ μᾶλλον φειδόμενοι τοῦ σώματος αὐτῶν. Διὰ τοῦτο ὡς ἐν καταγίδι καταδιώκει αὐτούς, διότι δύναμιν νοητὴν, ἢ ἡνπερ ἔχει ἔθος θεωρεῖν ἐν τοῖς

ἀγίοις, οὐ θεωρεῖ ἐν αὐτοῖς. Πρὸς τὴν προαίρεσιν γὰρ τοῦ ἀνθρώπου τὴν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὴν πρόθεσιν τὴν πρὸς τὸν σκοπὸν τὸν Δί' αὐτόν, οὕτω συνεργεῖ αὐτῷ ὁ Θεὸς καὶ βοηθεῖ καὶ δεικνύει αὐτῷ τὴν πρόνοιαν αὐτοῦ. Οὐ δύναται γὰρ ὁ διάβολος προσεγγίσει τῷ ἀνθρώπῳ ἢ προσενέγκαι αὐτῷ πειρασμούς, εἰ μὴ ἀμελήσῃ ἢ καὶ παραχωρήσῃ αὐτὸν ὁ Θεός, ἢ ἐὰν χαυνώσῃ αὐτὸν εἰς αἰσχροὺς λογισμοὺς ἀπὸ οἰήσεως καὶ ἐπάρσεως, ἢ ἀπὸ λογισμοῦ δισταγμοῦ καὶ διψυχίας. Τοὺς τοιούτους ὁ διάβολος ἐξαιτεῖται τοῦ περᾶσαι.

Τοὺς δὲ ἀρχαρίους καὶ ἀπλοῦς καὶ ἀπείρους οὐκ ἐξαιτεῖται παρὰ τοῦ Θεοῦ, ὥσπερ τοὺς ἀγίους καὶ μεγάλους, τοῦ πειράσαι αὐτούς. Διότι γινώσκει, ὅτι οὐ παραχωρεῖ αὐτούς ὁ Θεὸς πεσεῖν εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ. Οἶδε γὰρ ὁ Θεός, ὅτι οὐχ ἱκανοῦσι πρὸς τοὺς πειρασμοὺς τοῦ διαβόλου, εἰ μὴ σχῶσι μίαν αἰτίαν ἐκ τῶν αἰτίων, ὧν προεῖπον. Καὶ τότε ἡ δύναμις τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ μακρύνεται ἐξ αὐτῶν.

Οὗτος ἐστὶν ὁ εἰς τρόπον τῶν πολέμων τοῦ διαβόλου.

ΛΟΓΟΣ NB' - Περὶ τοῦ δευτέρου τρόπου, πρὸς τοὺς ψυχρούς

Οὓς δὲ ἀνδρείους καὶ δυνατοὺς θεωρεῖ ὁ διάβολος, καὶ τὸν θάνατον εἰς οὐδὲν λογιζομένους καὶ ἐν μεγάλῳ ζήλῳ ἐξελθόντας καὶ εἰς πάντα πειρασμὸν καὶ θάνατον ἐκδεδωκότας ἑαυτοὺς καὶ καταφρονοῦντας τῆς ζωῆς τοῦ κόσμου καὶ τοῦ σώματος καὶ πάντων τῶν πειρασμῶν, τούτοις οὐκ ἀπαντᾷ παραυτικά ὁ διάβολος, οὐδὲ δεικνύει ἑαυτὸν τούτοις ὡς ἐπὶ πολὺ, ἀλλὰ συστέλλει ἑαυτὸν καὶ τόπον δίδωσιν αὐτοῖς καὶ οὐκ ἀπαντᾷ αὐτοῖς πρὸς τὴν πρώτην ὁρμὴν αὐτῶν, οὐδὲ παρατάσσεται πρὸς αὐτοὺς εἰς πόλεμον. Γινώσκει γάρ, ὅτι πᾶσα ἀρχὴ θερμότερα ὑπάρχει τοῦ πολέμου καὶ οἶδεν ὅτι πολὺν ζῆλον ἔχει ὁ ἀγωνιστής, καὶ οὐχ ὡς ἔτυχε νικῶνται οἱ ζηλωταὶ τῶν πολεμιστῶν.

Καὶ οὐχ ὡς δειλιῶν ὁ διάβολος ποιεῖ τοῦτο, ἀλλ' ἐκ τῆς περικειμένης αὐτοῖς θείας δυνάμεως τῆς φοβερικότητος αὐτὸν ἐκφοβεῖται. Ὅσον οὖν θεωρεῖ αὐτοὺς οὕτως, οὐ τολμᾷ προσψαῦσαι αὐτοῖς, ἕως ὅτου ἴδη αὐτοὺς ψυχρανθέντας ἐκ τοῦ ζήλου αὐτῶν καὶ ἀπορρίψαντας τὰ ὄπλα, ἅπερ ἑαυτοῖς ἠτοίμασαν ἐν ταῖς ἑαυτῶν διανοίαις ἐν τῇ ἀλλοιώσει τῶν θείων λόγων καὶ τῶν μνημῶν τῶν συνεργουσῶν καὶ βοηθουσῶν αὐτοῖς. Καὶ προσέχει εἰς τὸν καιρὸν τῆς ῥαθυμίας αὐτῶν, καὶ ὅταν στραφῶσι μικρὸν ἐκ τῶν προτέρων λογισμῶν αὐτῶν καὶ αὐτοὶ ἀφ' ἑαυτῶν ἄρξονται ἐφευρίσκειν ἐφευρέσεις τῆς ἥττης αὐτῶν ἐκ τῶν κολακευμάτων τοῦ φρονήματος αὐτῶν, τῶν βρυόντων ἐν αὐτοῖς καὶ ἀφ' ἑαυτῶν αὐτοὶ ὀρύσσουσι βόθρον ἀπώλειας ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν ἐκ τοῦ μετεωρισμοῦ τῶν λογισμῶν, τοῦ ἐκ τῆς ὀκνηρίας γινομένου, ἀφ' ὧν ἡ ψυχρότης ἐβασίλευσεν ἐν αὐτοῖς ἥτοι ἐν ταῖς διανοίαις καὶ ταῖς καρδίαις αὐτῶν.

Καὶ ταῦτα μὲν ὁ διάβολος οὐχ ἐκουσίως ποιεῖ, ἡνίκα ἐμποδίζεται τοῦ πολεμεῖν αὐτούς, ἢ ὡς φειδόμενος αὐτῶν, οὐδὲ αἰσχυρόμενος πᾶρ' αὐτῶν, εἰς οὐδὲν γὰρ ἔχει αὐτούς. Ἀλλὰ λογίζομαι, ὅτι δύναμις τις περικυκλοῖ τοὺς ἐν θερμότητι ζήλου διακειμένους πρὸς τὸν Θεόν, καὶ τοὺς νηπιωδῶς ἐξερχόμενους καὶ ἀλογίστως ἀποτασσομένους, ἐλπίζοντας δὲ εἰς τὸν Θεὸν καὶ πιστεύοντας καὶ ἀγνοοῦντας πρὸς τίνα τὴν πάλιν ἔχουσι. Διὰ τοῦτο διώκει ὁ Θεὸς τὴν δεινότητα τῆς πονηρίας αὐτοῦ ἐξ αὐτῶν, τοῦ μὴ ἐγγίσει αὐτοῖς. Χαλινοῦται γὰρ ὁ ἐχθρὸς θεωρῶν τὸν φύλακα, τὸν ἀεὶ αὐτοὺς φυλάττοντα. Ἐὰν γὰρ τὰς αἰτίας τῆς βοηθείας ἐξ αὐτῶν μὴ ἀπορρίψωσιν, αἰτινές εἰσὶ δεήσεις καὶ κόποι καὶ ταπεινοφροσύνη, ὁ ἀντιλήπτωρ καὶ βοηθὸς οὐκ ἀναχωρεῖ ἐξ αὐτῶν ποτέ.

Βλέπε καὶ γράψον ταῦτα εἰς τὴν καρδίαν σου, ὅτι ἡ φιληδονία καὶ τὸ ἀγαπᾶν τὴν ἀνάπαυσιν αἴτια ἐστὶ τῆς παραχωρήσεως. Ἐὰν δὲ τις ἐκ τούτων ὑπομείνῃ ἰσχυρῶς ἐγκρατευόμενος, ἐκ τῆς συνεργίας τοῦ Θεοῦ οὐδέποτε ἀπολιμπάνεται, καὶ ὁ ἐχθρὸς οὐ συγχωρεῖται προσβαλεῖν αὐτῷ. Καὶ ἐὰν ἅπαξ συγχωρηθῇ προσβαλεῖν αὐτῷ πρὸς παιδείαν, ἀλλ' ἀκολουθεῖ αὐτῷ καὶ συνέχει αὐτὸν ἡ ἀγία δύναμις, καὶ οὐ φοβεῖται τοὺς πειρασμοὺς τῶν δαιμόνων, διότι ὁ λογισμὸς αὐτοῦ θαρρῆ καὶ καταφρονεῖ αὐτῶν Δί' αὐτήν.

Αὕτη γὰρ ἡ θεῖα δύναμις ἐκδιδάσκει τοὺς ἀνθρώπους ὥσπερ τις ἐκδιδάσκει τινὰ νεώτερον μικρὸν τὸ πλεῦσαι καὶ ὅταν ἄρξηται ποντίζεσθαι ἀναφέρει αὐτὸν διότι ἐπάνωθεν τῶν χειρῶν τοῦ διδάσκοντος αὐτὸν πλέει ὁ νεώτερος. Καὶ ὅταν ἄρξηται ὀλιγορεῖν, ἵνα μὴ βυθισθῇ αὐτὸς ὁ βαστάζων αὐτὸν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ ἐπιφωνεῖ αὐτῷ παραθαρύνων, Μὴ φοβοῦ, ἐγὼ βαστάζω σε. Καὶ ὥσπερ μήτηρ διδάσκει τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν μικρὸν τὸ περιπατεῖν καὶ μακρύνει ἑαυτὴν ἐξ αὐτοῦ καὶ προσκαλεῖται αὐτόν, ὅταν δὲ αὐτὸς ἐρχόμενος πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ ἄρξηται τρέμειν καὶ διὰ τὴν ἀπαλότητα καὶ τρυφερότητα τῶν ποδῶν καὶ μελῶν πίπτειν, τρέχει ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ βαστάζει αὐτὸν ἐν ταῖς ἀγκάλαις αὐτῆς, οὕτω καὶ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ βαστάζει καὶ διδάσκει τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς καθαρῶς καὶ μετὰ ἀπλότητος ἐκδεδωκότας ἑαυτοὺς εἰς χεῖρας τοῦ πλάστου αὐτῶν, καὶ τοὺς ἐξ ὅλης καρδίας τῷ κόσμῳ ἀποταξαμένους καὶ ὀπίσω αὐτοῦ πορευομένους.

Σὺ δέ, ὦ ἄνθρωπε, ἐξερχόμενος ὀπίσω τοῦ Θεοῦ, ἐν παντὶ καιρῷ τοῦ ἀγῶνος σου ἀεὶ τῆς ἀρχῆς μνημόνευε καὶ τοῦ πρώτου ζήλου τῆς ἀρχῆς τῆς ὁδοῦ καὶ τῶν θερμῶν λογισμῶν, μεθ' ὧν ἐξῆλθες ἐν προοιμίῳ ἔχων ἐκ τοῦ οἴκου σου, καὶ ἠνεγκας σεαυτὸν εἰς τὴν παράταξιν τοῦ πολέμου. Οὕτω δοκίμασαν σεαυτὸν καθ' ἐκάστην ἡμέραν ὅπως μὴ ψυχρανθῇ ἡ θερμότης τῆς ψυχῆς σου ἐκ τοῦ ζήλου τοῦ ἐξαφθέντος ἐν σοὶ ἐξ ἀρχῆς, μήπως ζημιωθῆς τίνος τῶν ὄπλων, ὧν ἦς ἐνδεδυμένος ἐν ἀρχῇ τοῦ ἀγῶνος σου. Καὶ ὕψωσον ἀεὶ τὴν φωνὴν σου ἐντὸς τῆς παρεμβολῆς καὶ τὰ τέκνα τῶν δεξιῶν, ἡγουν τοὺς οἰκείους λογισμοὺς θάρσυνον καὶ ἀνδρείωσον καὶ δεῖξον τοῖς ἄλλοις, ἥτοι τῷ μέρει τοῦ ἐναντίου, ὅτι νηφάλιος εἶ. Καὶ ἐὰν οὖν ἐν προοιμίῳ ὁρᾷς ὁρμὴν φοβερίζουσάν τε τοῦ πειράζοντος, μὴ χαννωθῆς. Ἴσως αὕτη συμφέρει σοὶ. Οὐ γὰρ παραχωρεῖ δωρεὰν ὁ σώζων σε τίνα προσεγγίσει σοὶ, εἰ μὴ οἰκονομίαν τινὰ προξένων πρὸς τὸ συμφέρον σοὶ.

Ἀλλὰ μὴ δείξης ῥαθυμίαν ἐξ ἀρχῆς, ἵνα μὴ, δείξας ὧδε ῥαθυμίαν, εἰς τοῦμπροσθεν βαίνων καταπέσης καὶ μηκέτι εὐρήσης ἀντιστῆναι ταῖς ἐπερχομέναις σοὶ λύπαις λέγω δὴ ἐκ τοῦ λιμοῦ καὶ τῆς ἀσθενείας καὶ ἐκ τῶν φοβερῶν φαντασιῶν καὶ τῶν λοιπῶν. Μὴ στρέψης τὸν τρόπον τοῦ ἀγωνοθέτου σου, ὅτι βοήθειαν κατὰ τοῦ ἐναντίου προξενεῖ σοὶ, ὅπως μὴ εὔρη σε ὁ ἐχθρὸς σου ὡς προσδοκᾷ. Ἀλλὰ παρακάλεσον τὸν Θεὸν ἀδιαλείπτως, καὶ κλαῦσον ἐνώπιον τῆς χάριτος αὐτοῦ καὶ πένθησον καὶ μόχθησον, ἕως ἂν ἐξαποστείλῃ σοὶ βοηθόν. Ἐὰν γὰρ ἅπαξ ἴδῃς τὸν σώζοντα σε πλησίον σου, οὐκ ἔτι ἠττηθήσῃ ἐκ τοῦ ἐχθροῦ σου τοῦ ἐναντιουμένου σοὶ. Οὗτοι οἱ δύο τρόποι τῆς πάλης τοῦ διαβόλου ἕως ὧδε.

ΛΟΓΟΣ ΝΓ' - Περὶ τοῦ τρίτου τρόπου, πρὸς τοὺς δυνατούς

Ὅταν οὖν μετὰ ταῦτα πάντα ἐπαναστῆ ὁ διάβολος τινὶ καὶ οὐ δύναται πρὸς αὐτὸν ἐν ἀγῶνι, μᾶλλον δὲ πρὸς τὸν ἐνισχύοντα αὐτὸν καὶ βοηθοῦντα αὐτῷ, δί' ὃν ὁ ἄνθρωπος κατεπαίρεται αὐτοῦ καὶ λαμβάνει πάρ' αὐτοῦ δύναμιν καὶ ὑπομονήν, ὥστε τὸ παχυμερὲς σῶμα καὶ ὑλικὸν νικῆσαι τὸν ἀσώματον καὶ νοερόν, ἠγίκα οὖν ἴδη ὁ ἐχθρὸς πᾶσαν ταύτην τὴν δύναμιν, ἦνπερ ἐδέξατο ὁ ἄνθρωπος ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰς ἔξω αἰσθήσεις αὐτοῦ ἐκ τῶν ὀρωμένων πραγμάτων καὶ τῶν φωνῶν τῶν ἀκουομένων μὴ ἠττωμένας καὶ τοὺς λογισμοὺς αὐτοῦ ὑπὸ τῶν κολακευμάτων καὶ θωπευμάτων αὐτοῦ μὴ χαννομένους, τότε λοιπὸν ἐπιθυμεῖ ὁ δόλιος ζητῆσαι τρόπον τινὰ τοῦ ἀποστῆσαι τὸν βοηθοῦντα τὸν ἄνθρωπον, τὸν ἄγγελον ἐκεῖνον ἅπ' αὐτοῦ. Μᾶλλον δὲ ἐπιθυμεῖ ὁ δόλιος τυφλῶσαι τὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου καὶ βοηθούμενου, καὶ εὐρεθῆναι αὐτὸν ἀβοήθητον, καὶ κινήσαι ἐν αὐτῷ λογισμοὺς ὑπερηφανίας, ἵνα δοκῆ, ὅτι ὑπὸ τῆς ἑαυτοῦ δυνάμεως ὅλη ἡ ἰσχὺς αὕτη καὶ αὐτὸς ἑαυτῷ τὸν πλοῦτον τοῦτον ἐκτήσατο καὶ τῇ δυνάμει αὐτοῦ ἐφύλαξεν ἑαυτὸν ἐκ τοῦ ἐναντίου καὶ φονευτοῦ.

Καὶ πότε μὲν λογίζεται, ὅτι ἐκ συμβεβηκότος ἐνίκησε τὸν ἐχθρόν, πότε δέ, ὅτι διὰ τὴν ἀδυναμίαν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ σιωπῶν περὶ τῶν ἄλλων τρόπων καὶ τῶν λογισμῶν τῆς βλασφημίας, ἐξ ὧν ἐπίπτει εἰς φόβον ἢ ψυχὴ ἐκ τῆς μνήμης αὐτῶν καὶ μόνον ποτὲ δὲ ἐν σχήματι τῶν ἀποκαλύψεων τῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ τὴν πλάνην αὐτοῦ εἰς τὸ μέσον φέρει καὶ ἐν τοῖς ἐνυπνίοις αὐτοῦ δεικνύει αὐτῷ πράγματα. Καὶ πάλιν ἐν ἐγρηγόρσει μορφοῦται εἰς ἄγγελον φωτὸς καὶ πάντα ποιεῖ, ἵνα δυνηθῆ πείσαι τὸν ἄνθρωπον κατὰ μικρὸν καὶ μικρὸν συμφρονῆσαι αὐτῷ, ἵνα παραδοθῆ εἰς χεῖρας αὐτοῦ.

Ἐὰν δὲ κρατήσῃ τοὺς λογισμοὺς αὐτοῦ ἐν ἀσφαλείᾳ ὁ φρόνιμος ἄνθρωπος, μᾶλλον δὲ κράτησῃ τὴν μνήμην τοῦ συνεργοῦντος αὐτῷ καὶ ἀτενίσῃ εἰς τὸν οὐρανὸν τὸ ὄμμα τῆς καρδίας αὐτοῦ, ἵνα μὴ βλέπῃ τοὺς ψιθυρίζοντας ταῦτα ἐν αὐτῷ, πάλιν ὁ ἐχθρὸς ἐπιτηδεύεται μηχανήσασθαι ἄλλους τρόπους.

ΛΟΓΟΣ ΝΔ: ΠΕΡΙ τοῦ τετάρτου τρόπου, πρὸς τοὺς δοκίμους

Λοιπὸν τοῦτο μόνον ὑπελείφθη αὐτῷ διότι συγγένειαν ἔχει ἡ φύσις πρὸς αὐτὸ καὶ διὰ τοῦτο ἐξαιρέτως ἐκδέχεται ποιήσασθαι τὸν ἀφανισμόν τοῦ ἀνθρώπου ἐν αὐτῷ. Ποῖον δὲ ἐστὶ τὸ μηχανήμα; Τοῦτο ἐστὶν τὸ προβάλλειν τῷ ἀνθρώπῳ ἐν ταῖς φυσικαῖς χρεῖαις αὐτοῦ. Πολλάκις γὰρ τυφλοῦται ὁ νοῦς τοῦ ἀθλητοῦ ἐκ τῆς ὀράσεως καὶ τοῦ πλησιασμοῦ τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων, καὶ εὐχερῶς ἐν τῷ ἀγῶνι ἠττᾶται, ὅταν πλησίον αὐτῶν γένηται, πολὺ δὲ μᾶλλον, ὅταν εὐρεθῶσι κατέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ.

Ἐν γνώσει γὰρ καὶ πείρᾳ χρῆται τῇ μεθόδῳ ταύτῃ ὁ διάβολος ὁ δεινὸς ἤγουν ἐκ τῆς πείρας τῆς μετὰ τῶν πολλῶν ἀγωνιστῶν καὶ ἰσχυρῶν καὶ δυνατῶν, τῶν ἐν τούτοις ἐκπεσόντων, καὶ τοῦτο σοφιστικῶς ποιῶν. Κἂν γὰρ μὴ δυνηθῇ πρακτικῶς ποιῆσαι τὸν ἄνθρωπον ἐνεργῆσαι, διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῆς ἡσυχίας αὐτοῦ καὶ διὰ τὴν ἀποχὴν τῆς κατοικήσεως αὐτοῦ ἐκ τῶν ἀφορμῶν καὶ αἰτιῶν, ὅμως ἀγωνίζεται φαντάσαι τὸν νοῦν αὐτῶν, γαργαλίζων αὐτούς, κινήσεις κινῶν ἐν αὐτοῖς τοῦ διαλογίζεσθαι αὐτούς ἐν τοῖς αἰσχροῖς λογισμοῖς καὶ συγκατατίθεσθαι καὶ γενέσθαι ὑπευθύνους, ὥστε ἀποστῆναι ἅπ' αὐτῶν τὸν βοθητὸν αὐτῶν.

Ἐπίσταται γάρ, ὅτι ἡ νίκη τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ ἥττα αὐτοῦ καὶ ὁ θησαυρὸς αὐτοῦ καὶ ἡ ἀντίληψις αὐτοῦ καὶ πάντα τὰ τοῦ ἀσκητοῦ ἐν τῷ λογισμῷ αὐτοῦ συνίστανται καὶ ἐν μικρῷ νεύματι γίνεται, ἵνα μόνον ὁ λογισμὸς ἐκ τοῦ τόπου κινήθῃ καὶ προαιρέσει δείξει ῥοπήν νεύματος τὴν συγκατάθεσιν καὶ ἐξ ἐκείνου τοῦ ὕψους εἰς τὴν γῆν κατέλθῃ, ὡς συνέβη πολλοῖς τῶν ἁγίων ἐν φαντασίαις κάλλους γυναικῶν. Πολλάκις δὲ καὶ τοὺς πλησιάζοντας κόσμῳ, ὡς ἀπὸ μιλίου ἢ δύο ἢ καὶ διαστήματος ἡμέρας, αὐτὰς τὰς γυναῖκας ἐν ἀληθείᾳ ἐτροπεύσατο ἀγαγεῖν πρὸς αὐτούς. Τοὺς δὲ ἀπέχοντας ἐκ τοῦ κόσμου ἐπεὶ οὐ δύναται παγιδεῦσαι, ἐν φαντασίαις δεικνύει αὐτοῖς τὸ κάλλος τῶν γυναικῶν, ποτὲ μὲν ἐν καλλωπισμῷ ἱματίων καὶ θεωρίᾳ ἀσελγείας, ποτὲ δὲ ἐν σχήματι γυμνῆς γυναικὸς δεικνύων αὐτοῖς ἀπρεπῶς. Διὰ γὰρ τούτων καὶ τῶν τοιούτων, τοὺς μὲν ἐνίκησεν εἰς αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, οἱ δὲ ἐν φαντασίαις ἐνεπαίχθησαν διὰ τὴν ῥαθυμίαν τῶν λογισμῶν αὐτῶν, ὥστε εἰς ἀπογνώσεως βυθὸν ἐλθεῖν αὐτούς, καὶ πρὸς τὸν κόσμον ἐξέκλιναν καὶ τῆς ἐπουρανίου ἐλπίδος ἐξέπεσον αἱ ψυχαὶ αὐτῶν.

Ἄλλοι δὲ ἰσχυρότεροι αὐτῶν καὶ ὑπὸ τῆς χάριτος πεφωτισμένοι, ἐνίκησαν αὐτὸν καὶ τὰς φαντασίας αὐτοῦ καὶ ἐπάτησαν τὰς τοῦ σώματος ἡδονὰς καὶ εὐρέθησαν δόκιμοι ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ. Καὶ πολλάκις φαντασίας χρυσοῦ καὶ τιμίων πραγμάτων καὶ θησαυροῦς χρυσοῦς ἐφάντασεν αὐτούς, καὶ ἔστιν ὅτε ἐν ἀληθείᾳ ὑπέδειξεν αὐτοῖς ταῦτα, ἵνα διὰ τῶν τοιούτων διαφόρων φαντασιῶν, ἴσως δυνηθῇ ἐμποδίσαι τινὰ ἐξ αὐτῶν ἐκ τοῦ δρόμου αὐτοῦ καὶ ὑποσκελίσαι αὐτὸν διὰ μιᾶς τῶν παγίδων καὶ τῶν δικτύων αὐτοῦ.

Ἄλλὰ Κύριε, Κύριε, μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμοὺς τοιούτους, ὁ γινώσκων τὴν

ἀσθένειαν ἡμῶν, ἐξ ὧν μόλις δυνατοὶ καὶ δόκιμοι ἐξέρχονται ἐκ τῆς τοιαύτης πλάνης νικήσαντες. Καὶ ταῦτα ὅλα παραχωρεῖται ὁ πειράζων διάβολος πολεμῆσαι πρὸς τοὺς ἁγίους ἐν πειρασμοῖς, ἵνα δοκιμασθῇ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἢ ἐν αὐτοῖς ἐν τοῖς τοιούτοις πειρασμοῖς, ἐὰν διὰ τὴν ἀποχὴν τῶν τοιούτων πραγμάτων καὶ ἀναχώρησιν καὶ στέρησιν καὶ ἀπορίαν αὐτῶν φιλόθεοι ὑπάρχωσι καὶ ἐμμένωσιν ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐξ ἀληθείας τὸν Θεὸν ἀγαπῶσι, καὶ κἂν πλησιάσωσι τοῖς πράγμασι τούτοις, ἀγωνίζονται καταφρονῆσαι καὶ ἐξουθενῆσαι αὐτὰ διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. Κολακευόμενοι ὑπ' αὐτῶν, οὐχ ἠττῶνται ὑπ' αὐτῶν, καὶ οὕτω πειράζονται, οὐχὶ διὰ τοῦτο μόνον ἵνα γνωσθῶσι τῷ Θεῷ, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ τῷ διαβόλῳ. Ὅτι ἐπιποθεῖ πολλὰ πειράσαι καὶ δοκιμάσαι πάντας, εἰ ἐνεδέχεται καὶ ἐξαιτήσασθαι αὐτοὺς παρὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ πειράσαι αὐτούς, ὡσπερ τὸν δίκαιον Ἰὼβ ἐξητήσατο.

Καὶ ἡνίκα μικρὰ παραχώρησις τοῦ Θεοῦ γένηται, προσεγγίζει πειράζων ὁ διάβολος σφοδρῶς, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ποσότητος τῆς δυνάμεως τῶν πειραζομένων ὑπ' αὐτοῦ, καὶ οὐ προσβάλλει ὁ ἄνομος διάβολος κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ. Καὶ ἐκ τούτου δοκιμάζονται οἱ ἀληθινοὶ καὶ βέβαιοι ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ ἀγάπῃ, εἰ ὅλων τούτων καταφρονοῦσι καὶ ὡς οὐδὲν λογίζονται ταῦτα κατέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν πρὸς σύγκρισιν τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Καὶ ταπεινοῦντες ἑαυτοὺς ἀεὶ καὶ τῷ εἰς πάντα συνεργοῦντι αὐτοῖς καὶ αἰτίῳ τῆς νίκης αὐτῶν ἀποδίδοντες τὴν δόξαν καὶ εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ παραδιδόντες ἑαυτοὺς ἐν τῷ ἀγῶνι, λέγοντες τῷ Θεῷ, ὅτι, *«Σὺ εἶ ὁ δυνατός, Κύριε, καὶ σὸς ἐστὶν ὁ ἀγὼν, πολέμησον καὶ νίκησον ἐν αὐτῷ, Κύριε, ὑπὲρ ἡμῶν»*, τότε δοκιμάζονται ὡς χρυσὸς ἐν χωνευτηρίῳ οὗτοι.

Οἵτινες δὲ εἰσὶ κίβδηλοι, ἐν τοῖς τοιούτοις πειρασμοῖς δοκιμάζονται καὶ γνωρίζονται καὶ πίπτουσιν ἐκ τοῦ Θεοῦ ὡς σκύβαλα, δεδωκότες χωρᾶν τῷ ἐχθρῷ αὐτῶν καὶ ἐξέρχονται ὑπεύθυνοι διὰ τὴν ῥαθυμίαν τῆς διανοίας αὐτῶν ἢ διὰ τὴν ὑπερηφανίαν αὐτῶν ὅτι οὐκ ἠξιώθησαν δέξασθαι τὴν δύναμιν, ἣν περ εἶχον οἱ ἅγιοι ἐνεργοῦσαν ἐν αὐτοῖς, διότι οὐχ ἠτῶνται ἡ δύναμις ἢ συνεργοῦσα ἡμῖν. Ἔστι γὰρ καὶ παντοδύναμος ὁ Κύριος καὶ ἰσχυρότερος πάντων καὶ ἐν παντὶ καιρῷ νικητὴς ἐν τῷ σώματι τῷ θνητῷ, ὅταν συγκατέλθῃ αὐτοῖς ἐν τῷ πολέμῳ. Ἐὰν δὲ καὶ νικηθῶσι, δῆλον ὅτι ἐκτὸς αὐτοῦ νικῶνται. Οὗτοι εἰσὶν οἱ γυμνοῦντες ἑαυτοὺς τῇ προαιρέσει αὐτῶν ἐξ αὐτοῦ διὰ τὴν ἀγνωμοσύνην αὐτῶν, ὅτι οὐκ ἠξιώθησαν τῆς δυνάμεως τῆς ἀντιλαμβανομένης τῶν νικητῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς δυνάμεως αὐτῶν τῆς συνήθως καὶ ἰδίας, ἣς εἶχον ἐν τοῖς καιροῖς τῶν πολέμων αὐτῶν τῶν σφοδρῶν, αἰσθάνονται ἑαυτοὺς κενοὺς εἶναι ἐξ αὐτῆς. Πῶς δὲ αἰσθάνονται; θεωροῦσι τὴν πτώσιν αὐτῶν ἠδεῖαν καὶ γλυκεῖαν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτῶν καὶ ὅτι δύσκολον ἐστὶν ὑπομεῖναι αὐτοὺς τὴν δυσχέρειαν τοῦ ἀγῶνος τοῦ ἐχθροῦ αὐτῶν, ἣν ἐνίκων ἔκπαλαι καθαρῶς μετὰ ζήλου ἐκ τῆς ὀρμῆς τῆς κινήσεως τῆς φύσεως, ἣς εἶχον ἐν τῷ καιρῷ ἐκεῖνῳ μετὰ θερμότητος καὶ ὀξύτητος. Καὶ ταῦτα ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῶν νῦν οὐχ εὐρίσκουσι.

Καὶ οἱ μὲν ἐν ταῖς ἀρχαῖς αὐτῶν ῥάθυμοι καὶ χαῖνοι ὑπάρχοντες, οὐ μόνον ἐκ τῶν

ἀγώνων τούτων καὶ τῶν τοιούτων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἥχου φύλλου δένδρου δειλιῶσι καὶ ταράσσονται καὶ ἀπὸ μικρᾶς ἀνάγκης τῆς ἀπὸ τῆς χρείας τοῦ λιμοῦ καὶ ἀπὸ μικρᾶς ἀσθενείας νικῶνται καὶ ἀπαρνοῦνται καὶ εἰς τὰ ὀπίσω στρέφονται. Οἱ δὲ ἀληθινοὶ καὶ δόκιμοι οὐδὲ ἐκ τοῦ χόρτου καὶ τοῦ λάχανου χορτάζονται, οὐδὲ διαιτώμενοι ῥίζαις βοτάνων ξηρῶν πρὸ τῆς νενομισμένης ὥρας τῆς τροφῆς καταδέχονται τίνος γεύσασθαι, ἀλλὰ καὶ χαμευνοῦσιν ἐν ἀτονίᾳ ὄντες τοῦ σώματος καὶ ἀμβλυωποῦσιν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἐκ τῆς ἄγαν κενώσεως τοῦ σώματος καὶ ἐκ τῆς ἀνάγκης ἐγγίση ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ σώματος, οὐδὲ οὕτω χεῖρα διδοῦσιν ἠττηθῆναι καὶ πεσεῖν ἐκ τῆς ἐρρώμενης προαιρέσεως. Ποθοῦσι γὰρ καὶ ἐφίενται τοῦ βιάσασθαι ἑαυτοὺς διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ κοπιῶν ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς αἰροῦνται ἢ τὴν πρόσκαιρον ζωὴν ἔχειν καὶ πᾶσαν ἀνάπαυσιν τὴν ἐν αὐτῇ. Καὶ ὅταν ἐπέλθωσιν αὐτοῖς οἱ πειρασμοί, μᾶλλον εὐφραίνονται καὶ ἔτι ἐν αὐτοῖς τέλειοι γίνονται. Ἄλλ' οὐδὲ ἐκ τῶν μοχθηρῶν κόπων τῶν γινομένων αὐτοῖς διστάζουσιν ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' ἕως ἂν ἐκλείψωσιν ἐκ τῆς ζωῆς, προθυμοῦνται δέξασθαι γενναίως τὰς ἐπηρείας καὶ οὐκ ἀναχωροῦσιν, ὅτι ἐν αὐτοῖς τέλειοι γίνονται.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἰρήνη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΝΕ΄ - Περὶ παθῶν

Ἦ τί γλυκεῖαι εἰσὶν αἱ ἀφορμαὶ τῶν παθῶν! Τὰ μὲν γὰρ πάθη ἐνίοτε δύναται τις κόψαι καὶ ἐν τῷ μακρυσμῷ αὐτῶν γαληνῶ καὶ εὐφραίνεται ἐν τῷ παύεσθαι αὐτά, τὰς μέντοι αἰτίας λιπεῖν οὐ δύναται. Διὰ τοῦτο μὴ θέλοντες πειραζόμεθα. Καὶ ἐν μὲν τοῖς πάθεσι λυπούμεθα, τὰς δὲ ἀφορμὰς ἐμμένειν ἐν ἡμῖν ἀγαπῶμεν τὰς ἀμαρτίας οὐκ ἐφιέμεθα, τὰς δὲ ἐπιφερούσας ἡμῖν αὐτὰς αἰτίας μεθ' ἡδονῆς δεχόμεθα. Τούτου ἕνεκεν παραίτιοι γίνονται τῇ ἐνεργείᾳ αἱ δευτέραι τῶν πρώτων.

Ὁ τὰς ἀφορμὰς τῶν παθῶν ἀγαπῶν ὑποχείριος ἐστὶν ἄκων καὶ μὴ βουλόμενος, καὶ δεδούλωται τοῖς πάθεσιν. Ὁ μισῶν τὰς ἰδίας ἀμαρτίας παύσεται ἅπ' αὐτῶν, καὶ ὁ ὁμολογῶν αὐτάς, τεύξεται τῆς ἀφέσεως. Ἀδύνατον δὲ τινὶ τὴν ἕξιν τῆς ἀμαρτίας καταλιπεῖν, πρὶν ἔχθραν κτήσεται μετ' αὐτῆς καὶ ἀφέσεως τυχεῖν πρὸ τῆς τῶν πλημμελημάτων ἐξομολογήσεως. Ἡ μὲν γὰρ ταπεινώσεως ἐστὶν ἀληθοῦς αἰτία, ἡ δὲ κατανύξεως, ἀπὸ αἰσχύνης ἀκολουθούσης τῇ καρδίᾳ.

Ἐὰν μὴ μισήσωμεν τὰ μέμψεως ἄξια, οὐ δύναμεθα αἰσθάνεσθαι τῆς δυσωδίας τῆς ἐνεργείας αὐτῶν, οὐδὲ τοῦ βρώμου αὐτῶν ἐν ὄσφ φέρομεν ταῦτα ἐν ταῖς ἰδίαις ψυχαῖς. Ἔως ἢν ἀπορρίψῃς τὸ ἄτοπον ἐκ σου, οὐ γνώση ποία αἰσχὺνη περιπεπλεγμένος εἶ, οὐδὲ τὴν ἐξ αὐτῆς ἐρυθρίασιν. Ὅταν δὲ ἐν ἄλλοις κατίδῃς τὸ σὸν φορτίον, τότε μαθήσῃ τὴν ἐπικειμένην σοι αἰσχύνῃ. Ἀπόστα τοῦ κόσμου καὶ τηνικαῦτα γνώση τὸ δυσῶδες αὐτοῦ. Ἐὰν γὰρ μὴ ἀποστῆς, οὐ μὴ μάθῃς πῶς, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ὡς ὁσμὴν καλὴν περιβάλλεις τὴν δυσωδίαν αὐτοῦ καὶ τὴν γύμνωσιν τῆς σῆς αἰσχύνης ὡς καταπέτασμα δόξης λογίσῃ.

Μακάριος μακρυνθείς ἀπὸ τοῦ κόσμου καὶ τοῦ σκότους αὐτοῦ καὶ μόνῳ προσεσχηκῶς ἑαυτῷ. Οὐ γὰρ δύναται ἡ διόρασις οὔτε ἡ διάκρισις ἐνεργῆσαι ἢ ὑπουργῆσαι τῷ ἐν μέσῳ τῶν ματαίων ἀνατρεφομένῳ. Πῶς γὰρ ἡ θολομένη τούτου διάκρισις διακρίναι δυνηθεῖ τὸ δέον; Μακάριος ὁ καταλείψας τὴν κάρωσιν τῆς μέθης αὐτοῦ καὶ τὸ ἀκόρεστον τῆς κραιπάλης αὐτοῦ ἐν ἄλλοις κατιδῶν ὅποιον ἐστί. Τότε γὰρ γνώσεται τὴν ἰδίαν αἰσχύνῃ. Ἐν ὄσφ δὲ τίς τὴν κραιπάλην τῆς μέθης τῶν ἀμαρτιῶν αὐτοῦ ἐν ἑαυτῷ φέρει, ὡς εὐπρεπῆ φαίνονται πάντα αὐτῷ τὰ ὑπ' αὐτοῦ πραπτόμενα. Ὅταν γὰρ ἡ φύσις ἔξω γένηται τῆς ἰδίας τάξεως, ἐξίσου ἐστίν, εἴτε οἴνῳ εἴτε ἐπιθυμίαις μεμεθυσμένη ἦ. Διότι ἀμφοτέρω τοῦ καθήκοντος ἐκβάλλουσι καὶ μίαν ἕκκαυσιν ἀμφοτέρω κινουσι ἐν τῷ σώματι, ἐν ᾧ φέρονται. Οἱ μὲν γὰρ τρόποι διάφοροι, τὸ δὲ συγκέρασμα ἓν. Καὶ ἡ μετάθεσις μὲν μία, αἱ δὲ διαφοραὶ τῶν αἰτιῶν ἄνισοι τυγχάνουσι, διακρίνονται δὲ καὶ κατὰ τὴν ὑποδοχὴν ἕκαστου.

Πάσῃ ἀνέσει ἔπεται ταλαιπωρία καὶ πάσῃ διὰ Θεὸν ταλαιπωρία, ἄνεσις ἀκολουθεῖ. Εἰ πάντα τὰ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ φθορᾷ ὑπόκειται, καὶ ἡ φθορὰ διὰ τῶν ἐναντίων γίνεται, ἢ ἐνθάδε ἢ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι ἢ ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐξόδου.

Καὶ μάλιστα τῇ ἐξ ἀκολασίας ἡδονῆ ἢ τῇ κακοπαθείᾳ τῇ ἐναντιούμενῃ τῇ ἡδονῇ ταύτῃ, τῇ γινομένη διὰ ἀγιασμοῦ καὶ τοῦτο ὑπὸ φιλανθρωπίας οἰκονομεῖ ὁ Θεὸς ἢ ἐν αὐτῇ τῇ ὁδῷ ἢ ἐν τῷ τέλει αὐτῆς γεύσασθαι τῆς κολάσεως καὶ τῆς χαρᾶς διὰ τὸ πλούσιον αὐτοῦ ἔλεος ταύτην ὡς τίνα ἀμοιβήν, τὴν δὲ ὡς ἀρραβῶνα. Διότι οὐ κωλύει τὸ κέρδος τοῦ ἀγαθοῦ μέχρι τῆς ἐσχάτης ὥρας. Τὸ μέντοι κακὸν καὶ κωλύει, διὰ τὸ κακωθῆναι τὸν ἄξιον κολάσεως, ὡς γέγραπται ὁ παιδευόμενος ἐνταῦθα διὰ τὴν ἰδίαν αἰσχύνην, ἐκ τῆς ἰδίας γεέννης ἐσθίει.

Παραφυλάττου ἐκ τοῦ ἰδίου αὐτεξουσίου τοῦ προηγουμένου τῆς πονηρᾶς δουλείας. Παραφυλάττου ἐκ τῆς παρακλήσεως τῆς προηγουμένης τοῦ πολέμου. Παραφυλάττου ἐκ τῆς γνώσεως τῆς προηγουμένης τῆς τῶν πειρασμῶν ἀπαντήσεως, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ ἐκ τῆς ἐφέσεως τῆς πρὸ τῆς τελειώσεως τῆς μετανοίας. Εἰ γὰρ πάντες ἀμαρτωλοὶ ἐσμὲν καὶ οὐδεὶς ὑπέρτερος τῶν πειρασμῶν, οὐδεμία ἄρα τῶν ἀρετῶν ὑψηλότερα τῆς μετανοίας, ὅτι οὐδὲ τελειωθῆναι δύναται τὸ ἔργον αὐτῆς πώποτε· προήκει γὰρ αὕτη πᾶσιν, ἀμαρτωλοῖς καὶ δικαίοις πάντοτε, τοῖς βουλομένοις σωτηρίας τυχεῖν, καὶ οὐδεὶς ἐστὶν ὄρος τελειώσεως, ὅτι ἡ τελειότης καὶ τῶν τελείων ὄντως ἀτέλεστος. Διὰ τοῦ τοῦτο ἢ μετάνοια οὔτε καιροῖς οὔτε πράξει περιορίζεται ἕως θανάτου. Μνημόνευε ὅτι πάση ἡδονῇ ἐπομένη ἐστὶν ἡ ἀηδία καὶ πικρότης ὡς δευτερεύουσα.

Παραφυλάττου ἀπὸ τῆς χαρᾶς τῆς μὴ ἐχούσης συνεζευγμένην τὴν αἰτίαν τῆς ἀλλοιώσεως. Πᾶν γὰρ ὁ κεκρυμμένην ἄνωθεν τὴν οἰκονομίαν ἔχει, οὐ δύναται καταλαβεῖν οὔτε γνῶναι τὸν ὄρον καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἀλλοιώσεως αὐτοῦ. Ἀπ' ἐκείνων φόβου, ὧν ὑπολαμβάνεις ὀρθότητα ἔχειν. Διότι ἔξωθεν τῆς ὁδοῦ λέγεται τούτων ὁδεύειν. Ἐκεῖνος ὁ ἐν σοφίᾳ εἰδὼς διοικῆσαι τὴν ὀλκάδα τοῦ κόσμου, ἀλλοίωσιν συνέμιξε πᾶσι τοῖς αὐτοῦ, καὶ τὸ ἔξωθεν τούτου σκίασμα ἐστίν.

Ἔπεται τῇ ἀνέσει τῶν μελῶν ἢ τῶν λογισμῶν ἔκστασις καὶ φύρσις, καὶ τῇ ἀμέτρῳ ἐργασία, ἀκηδία, καὶ τῇ ἀκηδία ἔκστασις. Διαφέρει δὲ ἔκστασις ἐκστάσεως. Τῇ μὲν γὰρ πρώτη τῇ ἐκ τῆς ἀνέσεως ἐκστάσει ἔπεται ὁ πόλεμος τῆς πορνείας, τῇ δευτέρᾳ τῇ ἐκ τῆς ἀκηδίας ἢ τοῦ ἰδίου ἠσυχαστηρίου κατάληψις καὶ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον μετακίνησις. Τῇ δὲ ἐμέτρῳ καὶ ἐπιπόνῳ διαμενουσῇ ἐργασία τιμῇ οὐκ ἐστὶ. Τούτων δὲ ἡ μείωσις μὲν πληθύνει τὴν ἡδονήν, ἡ ἀμετρία δὲ τὴν ἔκστασιν.

Ἐπόμενον τὴν ἀφροσύνην τῆς φύσεώς σου, τὴν ἐν σοὶ νικῶσαν σε, ἀδελφέ, διότι ἠυτρέπισε γενέσθαι ἐν ἐκείνῃ τῇ σοφίᾳ τῇ αἰδίων ἐχούσῃ τῆς ἀρχῆς τὸν στέφανον. Μὴ δειλιάσης ἐκ τῆς ταραχῆς τοῦ ἀδαμιαίου σώματος, τοῦ εὐτρεπισθέντος γενέσθαι ἐν τῇ τροφῇ ἐκείνῃ, ἧς ἡ γνῶσις ἐνθάδε ἔξωθεν τοῦ νοῦς τῶν σαρκικῶν τυγχάνει. Ἦνίκα ἂν ἐπιστῇ ἡ οὐράνιος εἰκὼν, ἣτις ἐστὶν ὁ βασιλεὺς τῆς εἰρήνης, μὴ ταραχθῆς ἐξ ἐναντίας τῆς ἀλλοιώσεως τῆς ταραχῆς τῆς φύσεως. Διότι πρόσκαιρος ἐστὶν ἢ ἐν τούτῳ κακοπάθεια τῷ μεθ' ἡδονῆς ὑποδεχομένῳ αὐτήν. Ἐοίκασι γὰρ κυναρίοις τὰ πάθη, τοῖς εἰωθόσι σχολάζειν τοῖς μακελλαρίοις, ἅτινα μόνῃ φωνῇ ἀποδιδράσκουσιν, ἀμελούμενα δὲ ὡς

λέοντες παμμεγέθεις ἐπέρχονται.

Ἐξουδένωσον τὴν μικρὰν ἐπιθυμίαν, ἵνα μὴ ἐνθυμηθῆς τὴν σφοδρότητα τῆς πυρώσεως αὐτῆς. Διότι ἡ ὑπὲρ τῶν μικρῶν πραγμάτων ὑπομονὴ τῶν μεγάλων πραγμάτων τὸν κίνδυνον ἀποσοβεῖ. Ἀδύνατον γὰρ κατακρατῆσαι τῶν μεγάλων πραγμάτων, ἐὰν μὴ νικήσης τὰ εὐτελέστερα.

Μνημόνευε τῆς τάξεως, ἐν ἣ μέλλεις γενέσθαι, ᾧ ἀδελφέ, ἧς οὐκ ἐστὶν ἡ ζωὴ, ὡς ἡ διὰ τῶν χυμῶν ἔρπουσα καὶ κινουμένη, δι' ἧς συντρίβεται ἡ θνητότης. Καὶ οὐκ ἐστὶν ἐν αὐτῇ πύρωσις τῆς συγκράσεως, ἣτις σύγκρασις τῆ κολακείας, τῆς ἡδονῆς κόπον παρέχει τῇ νηπιώδει φύσει. Ὑπόμεινον τὸν μόχθον τοῦ ἀγῶνος, εἰς ὃν πρὸς δοκιμασίαν εἰσήχθης, ἵνα λάβης παρὰ Θεοῦ στέφανον, καὶ ἀναπαύση, διαπεράσας ἐκ τοῦδε τοῦ κόσμου. Μνημόνευε καὶ τῆς ἀνέσεως ἐκείνης, ἣτις οὐκ ἔχει πέρας, καὶ τῆς ζωῆς τῆς ἀκολακεύτου καὶ τῆς τάξεως τῆς τελείας καὶ τῆς ἀμετακινήτου οἰκονομίας καὶ τῆς αἰχμαλωσίας τῆς καταναγκαζούσης ἀγαπῆσαι τὸν Θεόν, τῆς κυριευούσης τῆς φύσεως.

Ἦς ἀξιοθείημεν χάριτι Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα σὺν τῷ ἀνάρχῳ Πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΝΣΤ' - Περὶ τοῦ ὅτι συμφερόντως συνεχώρησεν ὁ Θεὸς τὴν ψυχὴν δεκτικὴν εἶναι τῶν παθῶν ἐν ᾧ καὶ περὶ ἀσκητικῶν ἐργασιῶν

Τὸ ἐν τίνι συμπτώματι τῆς ἀμαρτίας ὀλισθαίνειν δῆλῳ τιν ἐστὶ τῆς φυσικῆς ἀσθενείας. Διότι συμφερόντως συνεχώρησεν ὁ Θεὸς τὴν ψυχὴν δεκτικὴν αὐτὴν εἶναι τῶν παθῶν οὐ γὰρ συνείδεν ἀνωτέραν τούτων αὐτὴν καθιστάναι πρὸ τῆς δευτέρας παλιγγενεσίας. Τὸ δεκτικὴν εἶναι τῶν παθῶν ὠφέλιμον πρὸς τὴν τῆς συνειδήσεως κατακέντησιν. Τὸ μέντοι διαμεῖναι ἐν τούτοις ἀναιδὲς καὶ ἀναίσχυντον. Τρεῖς τρόποι εἰσὶ, δι' ὧν πᾶσα ψυχὴ λογικὴ τῷ Θεῷ προσεγγίσει δύναται ἢ διὰ θερμότητος πίστεως ἢ διὰ φόβου ἢ διὰ παιδείας Κυρίου. Οὐδεὶς δὲ δύναται προσεγγίσει τῇ τοῦ Θεοῦ ἀγάπῃ, εἰ μὴ προηγήσεται εἰς τῶν τριῶν τρόπων τούτων.

Ὡσπερ ἀπὸ τῆς γαστριμαργίας τίκτεται ἡ ταραχὴ τῶν λογισμῶν, οὕτω καὶ ἀπὸ πολυλογίας καὶ ἀταξίας τῶν συντυχιῶν ἡ ἄγνοια καὶ ἡ τοῦ νοῦ ἔκστασις. Ἡ τῶν βιωτικῶν πραγμάτων μέριμνα τaráσσει τὴν ψυχὴν, καὶ τὸ ὑπὸ τούτων συμφύρεσθαι τὸν νοῦν συμφύρει καὶ τῆς γαλήνης ἐκβάλλει.

Πρέπει τῷ παραδεδωκότι ἑαυτὸν μοναχῷ τῇ ἐπουρανίῳ γεωργία, ἀεὶ καὶ διὰ παντὸς πάσης βιωτικῆς φροντίδος ἐκτὸς εἶναι, ἵνα, ἐν ἑαυτῷ γενόμενος, μηδὲν ὄλως ἐν ἑαυτῷ εὔρη τοῦ παρόντος αἰῶνος. Ἐκ γὰρ τῶν τοιούτων ἀργὸς γενόμενος, ἀπερισπᾶστος δύναται μελετᾶν ἐν τῷ νόμῳ τοῦ Κυρίου ἡμέρας καὶ νυκτός. Οἱ σωματικοὶ κόποι ἄνευ τῆς τοῦ νοῦ καθαρότητος, ὡς ἄτεκνος μήτρα καὶ μαστοὶ κατάξηροι τῇ γὰρ τοῦ Θεοῦ γνώσει προσεγγίσει οὐ δύνανται. Καὶ τὸ μὲν σῶμα κατάκοπον ποιοῦσιν, ἐκρίζουσι δὲ τὰ πάθη ἐκ τοῦ νοῦ οὐ φροντίζουσι διὰ τοῦτο θεριοῦσι οὐδέν.

Ὡσπερ ὁ σπείρων ἐπ' ἀκάνθαις οὐδὲν δύναται θερίσαι, οὕτως ὁ τῇ μνησικακίᾳ ἑαυτὸν ἀφανίζων καὶ τῇ φιλοκτημοσύνῃ οὐδὲν δύναται ἀνύσαι, ἀλλὰ στένει ἐπὶ τῆς κοίτης αὐτοῦ ἐκ τῆς πολλῆς ἀγρυπνίας καὶ ἀποχῆς τῶν πραγμάτων. Καὶ μαρτυρεῖ ἡ Γραφή ἡ λέγουσα «ὡς λαὸς ἐργαζόμενος δικαιοσύνην, καὶ ὡς μηδεμιᾶς τῶν ἐντολῶν Κυρίου ἀμελήσας, ζητοῦσι τὴν πᾶρ' ἐμοῦ δικαιοσύνην καὶ ἀλήθειαν, καὶ βούλονται προσεγγίσει μοι τῷ Θεῷ, λέγοντες ἵνα τι ἐνηστεύσαμεν, καὶ οὐκ εἶδες; Καὶ ἑαυτοὺς ἐταπεινώσαμεν, καὶ οὐκ ἔγνω; Ἐν γὰρ ταῖς ἡμέραις τῶν νηστειῶν ὑμῶν ποιεῖτε τὰ θελήματα ὑμῶν, λέγω δὴ, τὰς πονηρὰς ἐνθυμήσεις ὑμῶν». Καὶ ὡς εἰδώλοισι ὀλοκαρπώσεις προσφέρετε αὐτάς, καὶ τοὺς χαλεποὺς διαλογισμούς, οὕτως Θεὸν ἐλογίσασθε ἐν αὐτοῖς, τὸ ὑμέτερον αὐτοῖς θυσιάζοντες σῶμα, τὸ πάντων θυμιαμάτων τιμιώτερον, ὅπερ ἐμοὶ ἀφιερῶσαι ἐχρῆν ὑμᾶς διὰ τῆς ὑμῶν ἀγαθοεργίας καὶ καθαρᾶς συνειδήσεως.

Εὐθετος γῆ ἐστὶν ἡ εὐφραίνουσα τὸν ἑαυτῆς γεωργὸν τῇ μέχρις ἑκατὸν καρποφορία ψυχῇ ἡ στιλβωθείσα τῇ τοῦ Θεοῦ μνήμῃ καὶ τῇ ἀκοιμήτῳ ἀγρυπνίᾳ νυκτός καὶ ἡμέρας.

Ἐκεῖ οἰκοδομεῖ ὁ Κύριος ἐπὶ τὴν ἀσφάλειαν αὐτῆς νεφέλην σκέπουσιν αὐτὴν ἐν ἡμέρᾳ καὶ φωτὶ πυρὸς διαυγάσας τὴν νύκτα. Ἐσωθεν τοῦ γνόφου αὐτῆς φῶς λάμπει.

Ὡσπερ νέφος καλύπτει τὸ φῶς τῆς σελήνης, οὕτως οἱ ἀτμοὶ τῆς γαστρὸς διώκουσι τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ ἐκ τῆς ψυχῆς. Καὶ καθάπερ πυρὸς φλόξ ἐν ξηροῖς ξύλοις, οὕτω καὶ τὸ σῶμα γαστρὸς ἐμπιπλαμένης. Καὶ καθάπερ ὕλη παρὰ ὕλης αὔξει τὴν φλόγα τοῦ πυρὸς, οὕτως ἡ ποικιλία τῶν βρωμάτων τὴν τοῦ σώματος κίνησιν.

Ἐν σώματι φιληδόνῳ ἡ γνῶσις τοῦ Θεοῦ οὐκ οἰκεῖ, καὶ ὁ ἀγαπῶν τὸ ἴδιον σῶμα τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος οὐκ ἐπιτεύξεται. Ὡσπερ ἀπὸ ὠδίνων τίκτεται καρπὸς εὐφραίνων τὴν τετοκυῖαν, οὕτως ἐκ τοῦ κόπου τοῦ λαιμοῦ τίκτεται ἐν τῇ ψυχῇ καρπός, ἡ γνῶσις τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ, τοῖς δὲ ὀκνηροῖς καὶ φιληδόνοις αἰσχύνης καρπός. Ὡσπερ πατὴρ κήδεταί τεκνον, οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς κήδεταί σώματος κακοπαθοῦντος Δι' αὐτόν, καὶ πλησίον ἐστὶ τοῦ στόματος αὐτοῦ διαπαντός. Τῆς ἐν σοφίᾳ ἐργασίας ἀτίμητον τὸ κτῆμα.

Ἐένος ἐστὶν ὁ κατὰ διάνοιαν ἔξω γενόμενος πάντων τῶν βιωτικῶν. Πενθικὸς ἐστὶν ὁ ἐν πείνῃ καὶ δίψῃ διάγων πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ, διὰ τὴν ἐλπίδα τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. Μοναχὸς ἐστὶν ὁ ἔξωθεν τοῦ κόσμου καθήμενος καὶ ἀεὶ δεόμενος τοῦ Θεοῦ τυχεῖν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. Πλοῦτος μοναχοῦ ἐστὶν ἡ παράκλησις ἡ γενομένη ἐκ τοῦ πένθους καὶ ἡ χαρὰ ἡ ἐκ πίστεως ἡ ἐν τοῖς ταμείοις τῆς διανοίας λάμπουσα. Ἐλεήμων ἐστὶν ὁ μὴ διακρίνων κατὰ διάνοιαν τίνα ἀπὸ τίνος, ἀλλὰ πάντα ἐλεῶν.

Παρθένος ἐστὶν, οὐχ ὁ τὸ σῶμα αὐτοῦ φυλάξας ἀπὸ τῆς συνουσίας ἀμόλυντον, ἀλλ' ὁ αἰδούμενος ἑαυτοῦ, ὅταν κατ' ἰδίαν γένηται. Εἰ ἀγαπᾷ τὴν σωφροσύνην, δίωξον τοὺς αἰσχροὺς λογισμοὺς ἐν τῇ μελέτῃ τῆς ἀναγνώσεως καὶ τῇ ἐκτεταμένη προσευχῇ, καὶ τότε πρὸς τὰς αἰτίας τῆς φύσεως καθοπλισθήσῃ. Χωρὶς δὲ τούτων ἀγνεΐαν ἰδεῖν ἐν τῇ ψυχῇ ἀδύνατον.

Εἰ θέλεις κτήσασθαι τὴν ἐλεημοσύνην, πρῶτον ἔθιζε σαυτὸν καταφρονεῖν πάντων, ἵνα μὴ τῷ βάρει τούτων ὁ νοῦς ἐλκυσθῇ καὶ τῶν ἰδίων ὄρων ἐκτὸς γένηται. Τῆς γὰρ ἐλεημοσύνης ἡ ἀκρίβεια ἐν τῇ τοῦ ἀδικεῖσθαι αἰρουμένου ὑπομονῇ δείκνυται. Τῆς ταπεινώσεως ἡ τελειότης ἐστὶ τὸ φέρειν μετὰ χαρᾶς τὰς ψευδεῖς κατηγορίας. Εἰ ἐν ἀληθείᾳ ἐλεήμων εἶ, ὅταν ἀφαιρεθῆς τὰ σὰ ἀδίκως, μὴ θλιβῆς ἔσωθεν, μηδὲ τὴν ζημίαν τοῖς ἔξω διηγοῦ. Καταποθήτω δὲ μᾶλλον ἡ ζημία τῶν ἡδικηκότων σὲ τῇ σῇ ἐλεημοσύνῃ, ὥσπερ ἡ αὐστηρία τοῦ οἴνου τῇ τοῦ ὕδατος πληθυνότητι. Καὶ ἐπίδειξαι τὸ πλῆθος τῆς ἐλεημοσύνης σου ἐν οἷς ἀγαθοῖς ἀμείβῃ τοὺς ἀδικήσαντάς σε. Καθὼς καὶ ὁ μακάριος Ἐλισσαῖος ἐποίησε τοῖς ἐχθροῖς αὐτοῦ, αἰχμαλωτίσαι αὐτὸν βουλομένοις ὅτε γὰρ προσηύξατο καὶ ἀπετύφλωσεν αὐτοὺς τῇ ἀγλύι, ἐπεδείξατο τὴν ἐν αὐτῷ οὔσαν δύναμιν, ὅτε δὲ βρῶσιν καὶ πόσιν δεδωκῶς αὐτοῖς εἶασεν ἀπέρχεσθαι, τὴν ἐν αὐτῷ ἐλεημοσύνην ἐπεδείξατο.

Ὁ ταπεινόφρων ἐν ἀληθείᾳ, ἀδικούμενος οὐ ταρασσεται, οὐδὲ ἀπολογία ποιεῖ ὑπὲρ τοῦ πράγματος, οὐ ἡδικήθη, ἀλλὰ δέχεται τὰς συκοφαντίας ὡς ἀλήθειαν καὶ οὐ μέριμνα πεῖσαι τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι ἐσυκοφαντήθη, ἀλλὰ συγχώρησιν αἰτεῖται. Τινὲς γὰρ τὸ ὄνομα τῆς ἀκολασίας ἑαυτοῖς ἐπεσπάσαντο ἐκουσίως, μὴ ὄντες οὕτως, ἕτεροι δὲ τὸ τῆς μοιχείας, πόρρω τούτου ὄντες, ὑπέμενον, καὶ ἐπικαρπία ἀμαρτίας, ἦν οὐκ εἰργάσαντο, διὰ τῶν δακρύων ἑαυτοὺς ἐπεφόρτιζον, συγχώρησιν ἀνομίας, ἦν οὐκ εἰργάσαντο, μετὰ κλαυθμοῦ παρὰ τῶν ἡδικηκότων ἐζητοῦντο, πάση καθαρότητι καὶ ἀγνείᾳ ὄντες ἐστεφανωμένοι τὴν ψυχὴν. Ἄλλοι δὲ, ἵνα μὴ δοξασθῶσιν ἐν τῇ ἐναρέτῳ αὐτῶν καταστάσει, τῇ οὐσῇ ἐν αὐτοῖς κεκρυμμένη, ἐν σχήματι παραπλήγων ἑαυτοὺς ἐδείκνουν, τῷ θεῷ ἀλάτι ἠρτυμένοι ὄντες καὶ τῇ γαλήνῃ πάγιοι, ὥστε ἐκ τῆς ἄκρας αὐτῶν τελειότητος τοὺς ἀγίους ἀγγέλους ἔχειν κήρυκας τῶν ἰδίων ἀνδραγαθημάτων.

Σὺ μὲν ταπεινώσιν νομίζεις ἔχειν, ἄλλοι δὲ ἑαυτῶν κατηγοροῦν σὺ δὲ οὐδὲ ὑπὸ ἄλλων κατηγορούμενος φέρεις, καὶ ταπεινόφρονα ἑαυτὸν ψηφίζεις. Εἰ ταπεινόφρων εἶ, δοκίμασον σεαυτὸν ἐν τούτοις, ἐὰν οὐ ταρασσῇ ἀδικούμενος.

Πολλὰς μονὰς ὁ Σωτὴρ τοῦ Πατρὸς καλεῖ τὰ μέτρα τῆς διανοίας τῶν ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ ἀυλιζομένων, λέγω δὴ τὰς διακρίσεις καὶ διαφορὰς τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων, ἐν οἷς κατὰ διάνοιαν ἐντρυφῶσιν. Οὐ γὰρ διαφορὰ τόπων, ἀλλὰ τάξει χαρισμάτων, πολλὰς μονὰς εἶρηκε. Καθάπερ ἕκαστος τοῦ αἰσθητοῦ ἡλίου κατὰ τὴν καθαρότητα τῆς ὀπτικῆς δυνάμεως τε καὶ ἀντιλήψεως κατατρυφᾷ. Καὶ καθάπερ ἐνὸς λύχνου ἐν ἐνὶ οἴκῳ διαυγάζοντος, διάφορος ἡ αὐγὴ γίνεται, τοῦ φωτὸς μὴ μεριζομένου εἰς πολλὰς λαμπηδόνας, οὕτως ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι οἱ δίκαιοι πάντες ἀυλίζονται ἐν μία χώρᾳ ἀδιαρέτως. Ἐκαστος δὲ κατὰ τὸ ἑαυτοῦ μέτρον ἐξ ἐνὸς νοητοῦ ἡλίου διαυγάζεται καὶ τὴν εὐφροσύνην, ὡς ἐξ ἐνὸς ἀέρος καὶ τόπου καὶ καθέδρας καὶ θεωρίας καὶ σχήματος.

Καὶ οὐ θεωρεῖ τις τὰ μέτρα τοῦ ἐταίρου αὐτοῦ, οὔτε τοῦ ὑπερέχοντος, οὔτε τοῦ ὑποδεεστέρου, ἵνα μὴ, ὀρῶν τὴν ὑπερβάλλουσαν χάριν τοῦ ἐταίρου αὐτοῦ καὶ τὸ ἑαυτοῦ ὑστέρημα, γένηται αὐτῷ ταῦτα λύπης καὶ ἀδημονίας αἷτια. Μὴ γένοιτο τοῦτο εἶναι, ὅπου οὐκ ἔστι λύπη, οὐδὲ στεναγμός, ἀλλ' ἕκαστος κατὰ τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ χάριν, κατὰ τὸ μέτρον αὐτοῦ, ἔσω ἐν αὐτοῦ εὐφραίνεται. Μία δὲ ἡ θεωρία ἢ ἔξωθεν τῶν πάντων ἐστὶ, καὶ μία ἢ χαρὰ, καὶ χωρὶς τῶν δύο τούτων τάξεων οὐκ ἔστιν ἄλλη μεσιτεύουσα τάξις. Λέγω δὴ μίαν μὲν τὴν ἄνω, ἐτέραν δὲ τὴν κάτω, μέση δὲ τούτων ἢ ποικιλία τῆς διαφορᾶς τῶν ἀμοιβῶν.

Εἰ δὲ ἀληθὲς τοῦτο, καθὼς καὶ ἀληθὲς ἐστὶ, τί ἀφρονέστερον ἢ ἀνοητότερον τῶν λεγόντων ὅτι ἀρκετὸν μοι τῆς γεέννης διαφυγεῖν, τοῦ δὲ εἰς τὴν βασιλείαν εἰσελθεῖν οὐ μέλει μοι; Τὸ γὰρ διαφυγεῖν τῆς γεέννης, αὐτὸ τοῦτο ἐστὶ τὸ εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν, ὥσπερ καὶ τὸ ταύτης ἐκπίπτειν εἰς τὴν γέενναν εἰσελθεῖν ἐστίν. Οὐ γὰρ ἐδίδαξεν ἡμᾶς ἡ Γραφὴ τρεῖς χώρας, ἀλλὰ τί; «Ὅταν ἔλθῃ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ

στήση τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων». Οὐδὲ γὰρ τρία τάγματα εἶπεν, ἀλλὰ δύο, ἓν ἐκ δεξιῶν καὶ ἓν ἐξ εὐωνύμων. Καὶ διεχώρισε τὰ ὄρια τῶν διαφορῶν τῶν κατασκευωμάτων αὐτῶν, εἰπὼν ὅτι, «ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον», δηλονότι οἱ ἁμαρτωλοὶ «οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος». Καὶ πάλιν «ἤξουσιν ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν, καὶ ἀνακληθήσονται ἐν τοῖς κόλποις Ἀβραὰμ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, ὅπου ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων». Ὅπερ ἐστὶ παντὸς πυρὸς φοβερῶτατον.

Ἄρα οὖν οὐ συνήκας ἐκ τούτων, ὅτι ἡ ἐναντία τῆς ἄνω τάξεως στάσις, αὕτη ἐστὶν ἡ γέεννα ἢ βασανίζουσα; Καλὸν οὖν ἐστὶ τὸ διδάξαι τοὺς ἀνθρώπους τὸ ἀγαθὸν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπισπάσασθαι αὐτοὺς ἐν τῇ διαμονῇ τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ καὶ ἐκ τῆς πλάνης εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας μετενεγκεῖν. Οὗτος γὰρ ἦν ὁ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων τρόπος, καὶ ἐστὶν ὑψηλὸς πάνυ. Ἐὰν δὲ ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνηται ἑαυτοῦ ἐκ τῆς διαγωγῆς ταύτης καὶ τῆς συνεχοῦς κοινωνίας, ὅτι ἀσθενεῖ ἢ συνείδησις αὐτοῦ ἐν τῇ θεωρίᾳ καὶ ταρασσεται ἢ γαλήνη αὐτοῦ καὶ ἡ γνῶσις σκοτίζεται, διότι ἀκμὴν ἢ διάνοια αὐτοῦ δέεται φυλακῆς καὶ τῆς τῶν αἰσθήσεων ὑποταγῆς καὶ ἐν τῷ θέλειν ἄλλους θεραπεύειν τὴν ἰδίαν ὑγίαν αὐτοῦ ἀπόλλυσι καὶ ἐξέρχεται ἐκ τῆς ἰδίας ἐλευθερίας τοῦ ἰδίου βουλήματος εἰς τὴν ταραχὴν τοῦ νοός, ὁ τοιοῦτος μνημονεύτω τοῦ ἀποστολικοῦ ῥητοῦ παραινούντος καὶ λέγοντος, «τῶν τελειοτέρων εἶναι τὴν στερεὰν τροφήν», καὶ εἰς τοῦ πίσω στραφήτω, ἵνα μὴ ἀκούσῃ παρ' αὐτοῦ, ὡς ἐν ὑποδείγματι, «ἰατρέ, θεράπευον σεαυτόν» καὶ ἑαυτὸν κατακρινέτω, καὶ τὴν ἰδίαν εὐεξίαν φυλαξάτω καὶ ἀντὶ τῶν αἰσθητῶν αὐτοῦ λόγων ἢ ἀγαθῆ αὐτοῦ πολιτεία διακονεῖτω, καὶ ἀντὶ τῶν φωνῶν τοῦ στόματος αὐτοῦ ἢ πρᾶξις αὐτοῦ διδασκέτω. Καὶ ἡνίκα ἂν ἐν ὑγείᾳ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ γνῶ, τότε καὶ ἄλλους ὠφελείτω, καὶ ἐν τῇ ὑγείᾳ αὐτοῦ θεραπευέτω. Ὅταν γὰρ εὐρεθῇ μακρὰν τῶν ἀνθρώπων, μᾶλλον δύναται αὐτοὺς εὐεργετῆσαι ἐν τῷ ζήλω τῶν ἀγαθῶν ἔργων ἢ περ ἐν λόγοις, ἄρρωστος ὑπάρχων καὶ αὐτὸς καὶ χρήζων τῆς ἰατρείας πλείον αὐτῶν. «Τυφλὸς γὰρ τυφλὸν ἐὰν ὀδηγῇ, εἰς βόθυνον ἐμπεσοῦνται».

Τῶν ὑγιαινόντων γὰρ ἐστὶν ἡ στερεὰ τροφή, τῶν τὰ αἰσθητήρια γεγυμνασμένα ἐχόντων καὶ δυναμένων δέξασθαι πᾶσαν τροφήν λέγω δὴ, τὰς προβολὰς πασῶν τῶν αἰσθήσεων, καὶ μὴ βλαβῆναι τὴν καρδίαν ἐκ πάντων τῶν συναντημάτων, διὰ τὴν γυμνασίαν τῆς τελειώσεως.

Ὅταν θελήσῃ ὁ διάβολος τῶν τοιούτων μολῦναι τὸν νοῦν ἐν τῇ τῆς πορνείας μνήμῃ, πρῶτον τῇ φιλίᾳ τῆς κενοδοξίας δοκιμάζει τὴν ὑπομονὴν αὐτῶν, καὶ ἡ προκάταρξις τοῦ λογισμοῦ τούτου οὐ δοκεῖ πάθος εἶναι οὕτω ποιεῖν εἴωθε τοῖς τὸν νοῦν παραφυλαττομένοις, οἷς οὐ δυνατὸν τάχιστα ἐγκαταβαλεῖν ἄτοπον ἐνθύμησιν. Ἡνίκα δ' ἂν ἐκβάλῃ αὐτὸν ἐκ τοῦ ὀχυρώματος αὐτοῦ καὶ ἄρξηται τῷ προτέρῳ συνδιαλέγεσθαι λογισμῶ καὶ μακρύνειν αὐτὸν ἐκεῖθεν, τηνικαῦτα προσυπαντᾷ αὐτῷ ἐν τῇ ὕλῃ τῆς πορνείας καὶ διαστρέφει τὸν νοῦν εἰς τὰ τῆς ἀκολασίας πράγματα. Καὶ πρῶτον

ταράσσεται ἐν τῇ αἰφνιδίῳ αὐτῶν προβολῇ, διὰ τὴν προϋπάρξασαν σωφροσύνην τῶν λογισμῶν, τὴν προϋπαντήσασαν τοῖς πράγμασιν, ὧν τίνων τῆς θεωρίας ὁ κυβερνήτης νοῦς ἦν ἀπεσχοινισμένος. Καὶ γὰρ κἂν παντελῶς μὴ μολυνθῆ, ἀλλ' οὖν τῆς προτέρας ἀξίας αὐτὸν κατέβαλεν. Ἐὰν δὲ στραφῆ εἰς τὰ ὀπίσω καὶ προκαταβάλλῃ τὴν προτέραν τῶν λογισμῶν προσβολήν, ἣτις ἐστὶν αἰτία τῆς τῶν δευτέρων ἐπαγωγῆς, τότε δύναται εὐκόλως σὺν Θεῷ κατακρατῆσαι τοῦ πάθους.

Κρεῖσσον ἐν τῇ μνήμῃ τῶν ἀρετῶν ὑποκλέπτειν τὰ πάθη, ἢ τῇ ἀντιστάσει. Διότι τὰ πάθη, ὅταν ἐκ τῆς οἰκείας χώρας ἐξέλθῃ καὶ κινηθῆ πρὸς πόλεμον, τότε σχήματα καὶ εἰδῶλα ἐντυποῖ ἐν τῷ νοί. Ἐπικράτειαν γὰρ πολλὴν κέκτηται ὁ πόλεμος οὗτος κατὰ τοῦ νοῦς σφόδρα, τὰς ἐνθυμήσεις ἐκταράσσων καὶ θορυβῶν. Κατὰ μέντοι τὸν πρότερον ὄρον, ὃν ἔφαμεν, οὐδὲ ἴχνος παθῶν ἐμφαίνεται ἐν τῷ νοί μετὰ τὴν τούτων ἀποδιώξιν.

Ὁ σωματικὸς κόπος καὶ ἡ μελέτη τῶν θείων Γραφῶν φυλάσσει τὴν καθαρότητα, τὸν δὲ κόπον βεβαιοῖ ἡ ἐλπίς καὶ ὁ φόβος, τὴν δὲ ἐλπίδα καὶ τὸν φόβον συνιστᾷ ἐν τῇ διανοίᾳ ὁ μακρυσμὸς τῶν ἀνθρώπων καὶ ἡ ἀδιάλειπτος προσευχή. Ἔως οὗ δέξεται ἄνθρωπος τὸν Παράκλητον, δέεται τῶν θείων Γραφῶν, ἵνα ἡ μνήμη τῶν ἀγαθῶν ἐντυπωθῆ ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ καὶ ἐκ τῆς ἀδιαλείπτου ἀναγνώσεως ἀνακαινισθῆ ἐν αὐτῷ ἢ πρὸς τὸ ἀγαθὸν κίνησις καὶ φυλάξῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐκ τῆς λεπτότητος τῶν ὁδῶν τῆς ἀμαρτίας. Διότι οὕτω ἐκτήσατο τὴν δύναμιν τοῦ Πνεύματος, τὴν μακρύνουσαν τὴν πλάνην, τὴν αἰχμαλωτίζουσαν τὰς ψυχωφελεῖς μνήμας καὶ προσεγγίζουσαν τῇ ἐν τῷ σκορπισμῷ τοῦ νοῦ ψυχρότητι.

Ὅταν γὰρ ἡ δύναμις τοῦ Πνεύματος ἐπιβῆ ἐπὶ τὴν ψυχικὴν δύναμιν τὴν ἐνεργοῦσαν ἐν αὐτῷ, τότε, ἀντὶ τοῦ νόμου τῶν Γραφῶν, ρίζοῦνται αἱ ἐντολαὶ τοῦ Πνεύματος ἐν τῇ καρδίᾳ, καὶ τότε κρυπτῶς ἐκ τοῦ Πνεύματος μανθάνει, καὶ οὐ δέεται τῆς βοηθείας τῆς ἐκ τῆς αἰσθητῆς ὕλης. Ἐν ὅσῳ γὰρ ἡ καρδία τῆς ὕλης μανθάνει, ἀκολουθῶς ἔπεται τῇ μαθήσει ἡ πλάνη καὶ ἡ λήθη, ὅταν δὲ ἡ διδασκαλία ὑπὸ τοῦ Πνεύματος ἦ, τότε ἡ μνήμη ἀβλαβῆς φυλάττεται.

Εἰσὶ λογισμοὶ ἀγαθοὶ καὶ ἐστὶ θελήματα ἀγαθὰ εἰσὶ δὲ λογισμοὶ πονηροὶ καὶ καρδία πονηρά. Ἡ πρώτη τάξις κίνησις ἐστὶ διαβαίνουσα ἐν τῷ νοί, ὡς ὁ ἐν τῇ θαλάσῃ διεγειρόμενος ἄνεμος καὶ μετεωρίζων τὰ κύματα, ἢ δὲ δευτέρα τάξις ἐστὶν ἡ κρηπίς καὶ τὸ θεμέλιον, καὶ κατὰ τὸν τῆς κρηπίδος ὄρον γίνεται ἡ ἀμοιβὴ τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν φαύλων, καὶ οὐ κατὰ τὴν τῶν λογισμῶν κίνησιν. Ἡ ψυχὴ ἐκ τῆς κινήσεως τῶν τρεπτῶν λογισμῶν οὐ γαληνιά. Ἐὰν δὲ ἐκάστῳ τούτων ἀμοιβὴν δῶς, κρηπίδα κάτω ἐν τῇ καρδίᾳ μὴ ἔχουσιν, πλησίον εἰ λοιπὸν σὺ τοῦ μυριάκις καθ' ἡμέραν ἀλλοιωῶσαι τὰ τὲ ἀγαθὰ σου τὰ τε ἐναντία.

Ὅρνις ἄπτερος ἐστὶ νοῦς νεωστὶ ἐξεληλυθὼς ἐκ τῆς συμπλοκῆς ἀγωνιζόμενος ὑψωθῆναι ἐκ τῶν γηίνων πραγμάτων καὶ μὴ δυνάμενος, ἀλλ' ἀκμὴν ἐπὶ πρόσωπον τῆς γῆς ἔρπων, πετασθῆναι ἔτι μὴ ἐξισχύων πλὴν συνάγων τὰς ἐνθυμήσεις αὐτοῦ ἐν τῇ

195 - Ἰσαὰκ Σύρου

ἀναγνώσει καὶ ἐν τῇ ἐργασίᾳ καὶ τῷ φόβῳ καὶ τῇ φροντίδι τῆς ποικιλίας τῶν ἀρετῶν, παρεκτὸς γὰρ τούτων γινῶναι τι οὐ δύναται. Καὶ ταῦτα μὲν, πρὸς βραχὺν καιρὸν φυλάττουσιν ἀμόλυντον τὸν νοῦν, ὕστερον δὲ ἐπέρχονται αἱ μνήμαι, καὶ ἐκταράττουσι καὶ μολύνουσι τὴν καρδίαν. Οὐπὼ γὰρ ἦσθετο τοῦ ἡσυχίου τῆς ἐλευθερίας, πρὸς ὃν διὰ τῆς ἀμνηστίας τῶν πραγμάτων μετὰ μικρὸν χρόνον συνάγει τὸν νοῦν. Διότι ἀκμὴν σωματικὰς τὰς πτέρυγας κέκτηται, λέγω δὴ τὰς ἀρετάς, αἵτινες φανερῶς ἐκτελοῦνται. Τὰς μέντοι ἀρετάς τῆς θεωρίας οὐπὼ ἐθεάσατο, οὐδὲ τῆς τούτων αἰσθήσεως ἠξιώθη αἵτινες εἰσὶ πτέρυγες τοῦ νοός, δι' ὧν προσεγγίζει τις τοῖς ἐπουρανίοις καὶ ἀπέχεται τῶν γήινων.

Ἐν ὅσῳ τοῖς αἰσθητοῖς πράγμασιν ὑπηρετεῖ τις τῷ Κυρίῳ, οἱ τύποι τούτων τῶν πραγμάτων ἐγχαράττονται ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτοῦ, καὶ ἐν σωματικοῖς σχήμασι διαλογίζεται τὰ θεῖα. Ἦνίκα δ' ἂν αἰσθησιν λάβη τῶν ὄντων ἔσωθεν τῶν πραγμάτων, τηνικαῦτα κατὰ τὸ μέτρον τῆς αἰσθήσεως αὐτοῦ ἔσται ὁ νοῦς ὑψηλότερος τῶν σχημάτων τῶν πραγμάτων κατὰ καιρὸν καὶ καιρόν.

«Ὁφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ τοὺς ταπεινοὺς τῇ καρδίᾳ, καὶ ὅτα αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐτῶν». Προσευχὴ ταπεινόφρονος, ὡς ἐκ στόματος πρὸς ὅτα. Ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἡσυχίας σου βόησον ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς τῆς ταπεινώσεως: *«Κύριε ὁ Θεὸς μου, σὺ φωτιεῖς τὸ σκότος μου».*

Ὅταν ἡ ψυχὴ σου ἐγγίσῃ ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ σκότους, τοῦτο τὸ σημεῖον ἔστω σοι καίεται ἡ καρδία σου καὶ διαθερμαίνεται ὡς τὸ πῦρ νυκτὸς καὶ ἡμέρας, ὥστε ὅλον τὸν κόσμον ἠγεῖσθαί σε σκύβαλα καὶ σποδόν, καὶ οὐδὲ τῆς τροφῆς ὀρέγεσθαι ἐκ τῆς γλυκύτητος τῶν λογισμῶν τῶν καινῶν καὶ διαπύρων, τῶν κινουμένων ἀεὶ ἐν τῇ ψυχῇ σου. Καὶ ἐξαίφνης δίδοταί σοι πηγὴ δακρύων, ὡς χεῖμαρρος ῥέων χωρὶς βίας, μεμιγμένος ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου, ἐν τῇ ἀναγνώσει σου, φημί, καὶ εὐχὴ σου, ἐν τῇ μελέτῃ σου καὶ βρώσει σου καὶ πόσει σου, καὶ ἐν παντὶ ἔργῳ σου τὰ δάκρυα σου κεκερασμένα ἐν αὐτῷ εὐρίσκεται.

Καὶ ὅταν ἴδῃς ταῦτα ἐν τῇ ψυχῇ σου, εὐθαρσῆς γενοῦ, ὅτι τὴν θάλασσαν διεπέρασας, καὶ οὕτω πρόσθετος ἐν τοῖς ἔργοις σου καὶ καλῶς κράτησον τὴν φυλακὴν, ὅπως ἂν ἡ χάρις ἡμέραν καθ' ἡμέραν πληθυνθῇ ἐν σοι. Ἐως δὲ τούτοις οὐκ ἀπαντήσης, ἀκμὴν οὐκ ἐτελείωσας τὴν ὁδὸν σου, τοῦ φθάσαι εἰς τὸ ὄρος τοῦ Θεοῦ. Εἰ δὲ καὶ μετὰ τὸ εὐρεῖν σε καὶ λαβεῖν τὴν χάριν τῶν δακρύων παύσονταί, καὶ ἡ θερμὴ σου ψυχρανθῇ ἄνευ ἀλλοιώσεως ἐτέρου πράγματος, ἤγουν σωματικῆς ἀσθενείας, οὐαὶ σοι τι ἀπώλεσας! Ἡ γὰρ εἰς οἴησιν ἦλθες ἢ εἰς ἀμέλειαν ἢ καὶ εἰς χαννότητα. Τὶ δὲ ἐπακολουθεῖ τοῖς δάκρυσιν μετὰ τὸ λαβεῖν αὐτὰ καὶ τὶ μετὰ ταῦτα ἀπαντήσῃ αὐτῷ, ὕστερον ἐν ἄλλῳ τόπῳ μέλλομεν γράψαι, ἐν τοῖς περὶ προνοίας κεφαλαίοις, ὡς ὑπὸ τῶν πατέρων καὶ τῶν γραφῶν ἐφωτίσθημεν, τῶν πιστευθέντων τὰ τοιαῦτα μυστήρια.

Ἐὰν ἔργα μὴ ἔχῃς, μὴ λαλήσῃς περὶ ἀρετῶν. Τίμια ἐναντίον Κυρίου αἱ θλίψεις αἱ ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ δι' αὐτόν, ὑπὲρ πᾶσαν εὐχὴν καὶ θυσίαν. Καὶ ὁσμὴ ἰδρωτός αὐτῶν ὑπὲρ πάντα τὰ ἀρώματα. Ἐκάστην ἀρετὴν χωρὶς κόπου σωματικοῦ γινομένην, ὡς ἔκτρομα ἄψυχον ἡγοῦ. Προσφορὰ δικαίων, δάκρυα ὀφθαλμῶν αὐτῶν. Καὶ θυσία αὐτῶν δεκτὴ, οἱ ἐν ἀγρυπνίαις στεναγμοὶ αὐτῶν. Κεκράζονται πρὸς Κύριον οἱ δίκαιοι τῷ βάρει τοῦ σώματος στενούμενοι, καὶ ἐν ὀδύνη τὰς ἰκεσίας ἐκπέμπουσι πρὸς Θεόν, καὶ ἐπὶ τῇ κραυγῇ τῆς φωνῆς αὐτῶν τὰ ἅγια τάγματα πρὸς βοήθειαν αὐτῶν παραγίνεται τοῦ θαρσοποιήσαι αὐτοὺς τῇ ἐλπίδι καὶ παραμυθήσασθαι. Κοινωνοὶ γὰρ εἰσιν οἱ ἅγιοι ἄγγελοι τῶν παθῶν καὶ τῶν θλίψεων τῶν ἁγίων τῇ πρὸς αὐτοὺς ἐγγύτητι.

Ἡ καλὴ ἐργασία καὶ ταπεινοφροσύνη Θεὸν ποιεῖ τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς γῆς, ἡ δὲ πίστις καὶ ἡ ἐλεημοσύνη πρὸς τὴν καθαρότητα ταχέως προσπελάσαι ποιεῖ. Τὴν θέρμην καὶ τὴν συντριβὴν τῆς καρδίας ἐν μιᾷ ψυχῇ γενέσθαι ἀδύνατον, ὡς οὐδὲ τοῖς ἐν μέθῃ τῶν λογισμῶν ἡ ἐπικράτεια. Ὅταν γὰρ δοθῇ τῇ ψυχῇ αὐτῇ ἡ θέρμη, ἐπαίρεται ἡ συντριβὴ τοῦ πένθους. Ὁ μὲν οἶνος εἰς ἰλαρότητα, ἡ δὲ θέρμη πρὸς εὐφροσύνην τῆς ψυχῆς δεδώρηται. Ἐκεῖνος τὸ σῶμα θερμαίνει, ὁ δὲ τοῦ Θεοῦ λόγος τὴν διάνοιαν. Οἱ τῇ θέρμῃ πυρπολούμενοι τῇ μελέτῃ τῆς ἐλπίδος ἀρπάζονται καὶ ἀπαρτίζουν τὴν διάνοιαν πρὸς τὸν αἰῶνα τὸν μέλλοντα. Καθάπερ γὰρ οἱ μεθυσκόμενοι οἴνω εἶδωλα τινὰ φαντάζονται ἐνηλλαγμένα, οὕτω καὶ οἱ ἐν τῇ ἐλπίδι μεθυσκόμενοι καὶ θερμαινόμενοι οὔτε θλίψιν ἐπίστανται οὔτε τι κοσμικόν. Ταῦτα συμβαίνει τοῖς ἀπλουστέροις τῇ καρδίᾳ καὶ θερμότεροις τῇ ἐλπίδι, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, μετὰ τὴν ἐπίμονον ἐργασίαν καὶ καθαρότητα, ἅτινα ἡτοίμασται τοῖς ἐν τῇ τρίβῃ τῶν ἀρετῶν πορευομένοις. Ταῦτα γίνονται ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ὁδοῦ διὰ τῆς πίστεως τῆς ψυχῆς. Πάντα γὰρ ὅσα θέλει ὁ Κύριος ποιεῖ.

Μακάριοι περιζωσάμενοι τὰς ὀσφύας αὐτῶν πρὸς τὴν θλίψεων θάλασσαν ἐν ἀπλότητι καὶ ἀνεξετάστῳ τρόπῳ, χάριν τῆς πρὸς Θεὸν ἀγάπης, καὶ μὴ δόντες νῶτα. Οὗτοι ταχέως πρὸς λιμένα τῆς βασιλείας διασώζονται, καὶ ἀναπαύονται ἐν σκηνώμασι τῶν καλῶς κοπιασάντων καὶ ψυχαγωγοῦνται ἐκ τῆς τλαιπωρίας αὐτῶν καὶ ἀγάλλονται ἐν τῇ εὐφροσύνῃ τῆς ἐλπίδος αὐτῶν. Οἱ ἐπ' ἐλπίδι τρέχοντες πρὸς τὸ σκολιὸν τῆς ὁδοῦ οὐκ ἐπιστρέφουσιν, οὐδὲ ἐπιμένουσι διερευνᾶν περὶ τούτου, ἀλλ' ὅταν διαπερῶσι τὴν θάλασσαν, τότε τὸ σκολιὸν καθορῶντες, τῷ Θεῷ τὴν εὐχαριστίαν προσφέρουσι πῶς ἐρρύσατο αὐτοὺς ἐκ τῶν στενωπῶν καὶ κρημνῶν καὶ τῆς τοιαύτης τραχύτητος, αὐτῶν μὴ εἰδότες. Οἱ δὲ πολλοὺς διαλογισμοὺς διανοούμενοι καὶ θέλοντες σφόδρα εἶναι σοφοὶ καὶ παραδιδόντες ἑαυτοὺς ταῖς ἀναστροφαῖς καὶ τῶν λογισμῶν τῇ δειλία καὶ προεντρεπιζόμενοι καὶ προβλέπειν βουλόμενοι τὰς βλαπτικὰς αἰτίας, οἱ πλεῖστοι τούτων ἐπὶ θύραις τῶν ἑαυτῶν οἴκων διαπαντὸς καθήμενοι εὐρίσκονται.

Ὁ κνηρὸς εἰς ὁδὸν ἀποσταλεῖς, ἐρεῖ «*Λέων κατὰ τὴν ὁδὸν καὶ φονίσκοι κατὰ τῆς πλατείας*». Καὶ ὡς οἱ εἰπόντες· «*οἴους γιγάντων ἐωράκαμεν ἐκεῖ, καὶ ἤμεν ἐνώπιον αὐτῶν, ὡσεὶ ἀκρίδες*». Οὗτοι εἰσιν οἱ ἐν τῷ καιρῷ τῆς τελευτῆς αὐτῶν εὐρισκόμενοι ἐν τῇ ὁδῷ, οἱ ἀεὶ θέλοντες εἶναι σοφοί, βαλεῖν δὲ ἀρχὴν παντελῶς μὴ βουλόμενοι. Ὁ δὲ

ιδιώτης νηχόμενος διαπερᾶ ἐν τῇ πρώτῃ θέρμῃ, φροντίδα τοῦ σώματος παντελῶς μὴ ποιούμενος, μηδὲ διαλογιζόμενος ἐν ἑαυτῷ, εἰ ἄρα ἀνύει τι ἐκ τῆς αὐτοῦ πραγματείας ἢ οὐ.

Μὴ σοὶ γένηται τὸ πολὺ τῆς σοφίας ὀλίσθημα τῇ ψυχῇ καὶ παγὶς πρὸ προσώπου σου, ἀλλ' ἐπὶ τῷ Θεῷ πεποιθῶς, ἐν ἀνδρεία βάλε ἀρχὴν τῆς αἵματος πεπληρωμένης ὁδοῦ, ἵνα μὴ εὐρέθης ἀεὶ ἐπιδεῆς καὶ γυμνὸς τῆς τοῦ Θεοῦ γνώσεως. *«Ὁ γὰρ δεδιῶς ἢ περιμένων τοὺς ἀνέμους, οὐ σπερεῖ»*. Κρεῖσσον θάνατος ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ, ἢ ζωὴ μέτ' αἰσχύνης καὶ ὀκνηρίας. Ὅταν θέλῃς βαλεῖν ἀρχὴν εἰς ἔργον τοῦ Θεοῦ, πρῶτον διαθήκην ποιήσον, ὡς μὴ ἔχων ἔτι ζωὴν ἐν τῷδε τῷ βίῳ καὶ ὥσπερ τις προευτρεπισθεὶς εἰς θάνατον, καὶ ἀπελπίσας τῆς παρουσίας ζωῆς, ὡς φθάσας τῆς σῆς προθεσμίας τὸν καιρὸν. Καὶ τοῦτο ἔχε ἐν ἀληθείᾳ ἐν τῇ σῇ διανοίᾳ, εἰς τὸ μὴ ἐμποδισθῆναι σὲ τῇ ἐλπίδι τῆς παρουσίας ζωῆς εἰς τὸ ἀγωνίσασθαι καὶ νικῆσαι. Ἡ γὰρ ἐλπίς τῆς ζωῆς ταύτης χαννοῖ τὴν διάνοιαν. Διὰ τοῦτο μὴ σοφίζον περισσὰ παντελῶς, ἀλλὰ δὸς τόπον τῇ πίστει ἐν τῇ διανοίᾳ σου καὶ μνημόνευε τῶν ἡμερῶν τῶν πολλῶν τῶν ὀπίσω καὶ ἀνεκδιηγήτων αἰῶνων τῶν μετὰ θάνατον καὶ κρίσιν, καὶ οὐ μὴ εἰσέλθῃ ποτὲ χαννότης ἐπὶ σέ, κατὰ τὸν λέγοντα σοφόν, ὅτι *«χίλια ἔτη τοῦ νῦν αἰῶνος, οὐκ εἴσιν ὡς ἡμέρα μία ἐν τῷ αἰῶνι τῶν δικαίων»*.

Ἐν ἀνδρεία ἄρξαι παντὸς ἔργου ἀγαθοῦ καὶ μὴ ἐν διψυχίᾳ προσέλθῃς αὐτοῖς καὶ μὴ διστάσης ἐν τῇ καρδίᾳ σου εἰς τὴν ἐλπίδα τοῦ Θεοῦ, ἵνα μὴ ὁ κόπος σου γένηται ἀνόνητος καὶ ἐπιβαρῆς ἢ ἐργασία τῆς γεωργίας σου, ἀλλὰ πιστεue ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ὅτι ἐλεήμων ὁ Κύριος καὶ τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν δίδωσι τὴν χάριν ὡς μισθαποδότης, οὐ κατὰ τὴν ἡμετέραν ἐργασίαν, ἀλλὰ κατὰ τὴν προθυμίαν τῶν ἡμετέρων ψυχῶν καὶ τὴν πίστιν. Φησὶ γάρ, *«ὡς ἐπίστευσας, γενηθήτω σοί»*.

Αἱ δὲ ἐργασίαι τῶν κατὰ Θεὸν πολιτευομένων εἰσὶν αὐταί. Ὁ Μὲν ραπίζει τὴν κορυφὴν αὐτοῦ ὅλην τὴν ἡμέραν καὶ ἀντὶ τῶν συνάξεων τῶν ὠρῶν, οὕτω διατελεῖ. Καὶ ἄλλος τῇ γονυκλισίᾳ προσκαρτερῶν καὶ διαμένων συνάπτει τὸν ἀριθμὸν τῶν εὐχῶν αὐτοῦ. Ἄλλος τῷ πλήθει τῶν δακρύων αὐτοῦ ἀναπληροῖ τὸν τόπον τῶν συνάξεων αὐτοῦ καὶ ἀρκεῖται ἐν αὐτοῖς. Ἄλλος σπουδάζει ἐν τῇ μελέτῃ τῆς ἐννοίας καὶ συνάπτει τὸν κανόνα τὸν ὀρισθέντα αὐτῷ. Ἄλλος βασανίζει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῇ πείνῃ, ὥστε μὴ δύνασθαι αὐτὸν τελειῶσαι τὰς συνάξεις αὐτοῦ. Καὶ ἄλλος τῇ διαπύρῳ μελέτῃ τῶν ψαλμῶν διαμένων, αὐτὴν ποιεῖται τὴν σύναξιν ἀδιάλειπτον. Ἄλλος σχολάζει εἰς ἀνάγνωσιν καὶ θερμαίνεται ἡ καρδία αὐτοῦ. Ἄλλος αἰχμαλωτίζεται κατανοῶν τὰ θεῖα νοήματα τῶν θείων Γραφῶν. Ἄλλος ἐκπληττόμενος ἐκ τῶν θαυμάτων τῶν στίχων, κωλύεται ὑπὸ τῆς συνήθους μελέτης καὶ σιωπῆς κρατούμενος. Καὶ ἄλλος γευσάμενος τούτων ἀπάντων καὶ κορεσθεὶς, ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ ἔμεινεν ἄπρακτος. Καὶ ἄλλος μικρὸν τι ἐξ αὐτῶν ἐγεύσατο μόνον, καὶ τυφωθεὶς, ἐπλανήθη. Καὶ ἄλλος ὑπὸ τῆς πολλῆς νόσου καὶ ἀδυναμίας αὐτοῦ ἐκωλύθη φυλάξαι τὸν κανόνα αὐτοῦ. Καὶ ἄλλος ὑπὸ ἐθισμού τίνος ἢ ἐπιθυμίας κρατούμενος, ἢ φιλαρχίας ἢ κενοδοξίας ἢ πλεονεξίας ἢ τοῦ συνάξαι ὕλην. Καὶ ἄλλος προσέκοψε καὶ ἀνέστη καὶ οὐκ ἔστρεψε τὸν νῶτον αὐτοῦ, ἕως

οὐ ἔλαβε τὸν μαργαρίτην τὸν πολύτιμον. Σὺ οὖν μετὰ χαρᾶς καὶ προθυμίας ἀεὶ βάλε ἀρχὴν εἰς τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐὰν καθαρὸς ᾦ ἐκ τῶν παθῶν καὶ τοῦ δισταγμοῦ τῆς καρδίας, ὁ Θεὸς αὐτὸς ἀναβιβάσει σε εἰς τὴν κορυφὴν καὶ βοηθεῖ σοι καὶ σοφίζει σε κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ἐν θαύματι λαμβάνεις τὴν τελειότητα.

Αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΝΖ' - Περὶ ἀλλοιώσεως τῆς ἐν τῇ ψυχῇ γινομένης ἐν παντὶ καιρῷ φωτὸς καὶ σκότους καὶ ἐκβιασμοῦ ἐν τοῖς δεξιοῖς καὶ ἀριστεροῖς γενομένου

Ἴδωμεν, ᾧ ἀγαπητοί, ἐν τῇ ψυχῇ ἡμῶν τῇ ὥρᾳ τῆς εὐχῆς, ἐὰν ἔχωμεν θεωρίαν ἐν τοῖς στίχοις τῆς μελέτης καὶ τῆς εὐχῆς αὕτη γὰρ γίνεται ἀπὸ τῆς ἀληθινῆς ἡσυχίας. Καὶ ἐν τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ γινόμεθα ἐν τῇ σκοτώσει, μὴ παραχθῶμεν, καὶ μάλιστα ἐὰν μὴ ἐξ ἡμῶν ἡ αἰτία ταύτης ᾗ. Τῇ προνοίᾳ δὲ τοῦ Θεοῦ λογίζου ταύτην, διὰ τὰς αἰτίας, ἃς οἶδεν αὐτὸς ὁ μόνος ὁ Θεός. Καὶ γὰρ ἐν καιρῷ τίνι πνίγεται ἡ ψυχὴ ἡμῶν, καὶ γίνεται ὡς ἐν κύμασι καὶ ἐὰν ἀναγνῶ τις εἰς Γραφήν καὶ ἐὰν λειτουργήσῃ καὶ ἐν παντὶ πράγματι, ᾧ προσέγγιση, σκότωσιν ἐπὶ σκοτώσει λαμβάνει. Καὶ ἐξέρχεται ὁ τοιοῦτος καὶ πολλάκις οὐδὲ προσεγγίσει ἀφίεται, καὶ οὐ πιστεύει παντελῶς οὗτος, ὅτι δέχεται ἀλλοίωσιν, καὶ γίνεται ἐν εἰρήνῃ. Αὕτη ἡ ὥρα πεπλήρωται ἀπογνώσεως καὶ φόβου, καὶ ἐλπίς τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ παράκλησις τῆς πίστεως αὐτοῦ τελείως ἐκβάλλεται ἐκ τῆς ψυχῆς, καὶ ὅλη ἐξ ὅλου πληροῦται δισταγμοῦ καὶ φόβου.

Οἱ πειρασθέντες ἐν τῷ κύματι τούτῳ τῆς ὥρας ταύτης, ἐκ τῆς πείρας γινώσκουσι τὴν ἀλλοίωσιν τὴν ἀκολουθοῦσαν ἐν τῷ τέλει αὐτῆς. Οὐκ ἔα δὲ ὁ Θεός τὴν ψυχὴν ἐν τούτοις ἡμέραν τελείαν, ἐπὶ εἶχεν ἀπολέσθαι τῆς ἐλπίδος τῶν Χριστιανῶν, ἀλλὰ ταχέως ἐκβασιν ποιεῖ αὕτη. Ἐὰν δὲ ἐπὶ πλεῖον ἐπιμένῃ ἡ ὄχλησις τῆς σκοτώσεως ταύτης, ἀλλοίωσιν ζωῆς ἐκ τοῦ μέσου αὐτῆς ἐκδέχου ἐν τάχει.

Σοὶ δὲ ἐγώ, ᾧ ἄνθρωπε, ὑποτίθεμαι καὶ συμβουλεύω σοὶ ἐὰν οὐκ ἔχῃς ἰσχὺν κρατῆσαι ἑαυτὸν καὶ πεσεῖν ἐπὶ πρόσωπον σου ἐν τῇ εὐχῇ, ἔλιξον τὴν κεφαλὴν σου ἐν τῷ παλλίῳ σου καὶ κοιμῶ, ἕως ἂν παρέλθῃ ἡ ὥρα αὕτη τῆς σκοτώσεως ἀπὸ σου, ἐκ δὲ τοῦ σκηνώματος σου μὴ ἐξέλθῃς. Τοῦτον τὸν πειρασμὸν πειράζονται μάλιστα οἱ ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς διανοίας ἐπιθυμοῦντες διάγειν καὶ τὴν παράκλησιν τῆς πίστεως ἐπιζητοῦντες ἐν τῇ πορείᾳ αὐτῶν. Διὰ τοῦτο καὶ πλεόν τῶν ἀπάντων ὀδύνην καὶ κόπον αὐτοῖς ποιεῖ ἡ ὥρα αὕτη ἐν τῷ δισταγμῷ τῆς διανοίας. Ἀκολουθεῖ δὲ αὕτη ἰσχυρῶς ἡ βλασφημία. Καὶ ποτὲ μὲν δισταγμὸς περὶ τῆς ἀναστάσεως συμβαίνει αὐτῷ καὶ ἄλλα, ἅπερ οὐ δεῖ ἡμᾶς ἐξειπεῖν. Τούτων πάντων πολλάκις ἐν πείρᾳ γεγόναμεν καὶ πρὸς παράκλησιν τῶν πολλῶν ἐγράψαμεν τὸν ἀγῶνα τοῦτον.

Οἱ ἐν τοῖς σωματικοῖς ἔργοις διάγοντες ἐξωθεν τούτων εἰσὶ παντελῶς. Ἄλλ' ἡ ἀκηδία ἔρχεται αὐτοῖς, ἡ πᾶσιν ἐκδηλὸς ὑπάρχουσα, καὶ κεχωρισμένη ἐστὶ τοῖς τρόποις ἐκ τούτων καὶ τῶν τοιούτων. Ἡ ὑγεία τούτου καὶ ἡ ἰατρεία ἐκ τῆς ἡσυχίας βρῦει. Τοῦτο δὲ ἐστὶν ἡ παράκλησις αὐτοῦ. Ἐν τῇ συντυχίᾳ δὲ οὐδέποτε δέχεται τὸ φῶς τῆς παρακλήσεως καὶ ἐν ὁμιλίαις ἀνθρώπων οὐ θεραπεύεται, ἀλλὰ πρὸς καιρὸν ἀναπαύεται καὶ μετὰ ταῦτα ἐπανίσταται αὐτῷ ἰσχυρότερον. Καὶ δέεται ἀναγκαίως ἀνθρώπου πεφωτισμένου, τοῦ ἔχοντος πείραν ἐν τούτοις, φωτισθῆναι πάρ' αὐτοῦ καὶ

ἐκδυναμωθῆναι ἐν παντὶ καιρῷ τῆς χρείας, οὐχὶ πάντοτε.

Μακάριος ὁ ὑπομένων ἐν τούτοις ἔσωθεν τῆς θύρας. Εἰς μόνην γὰρ μεγάλην καὶ δύναμιν φθάσει μετὰ ταῦτα, καθὼς λέγουσιν οἱ Πατέρες. Ὅμως οὐκ ἐν ᾧρᾳ, οὐδὲ εὐθέως παρέρχεται ὁ ἀγὼν οὗτος. Οὐδὲ ἡ χάρις προσάπαξ ἔρχεται τελείως καὶ οἰκεῖ ἐν τῇ ψυχῇ, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν καὶ μικρὸν, καὶ ἐκ ταύτης ἐκείνη. Ἐν καιρῷ πειρασμὸς καὶ ἐν καιρῷ παράκλησις, καὶ ἐν τούτοις ἐπιμένει ἕως τῆς ἐξόδου. Ἀλλοτριωθῆναι γὰρ τελείως ἐκ τούτου μὴ προσδοκῆσωμεν ᾧδε, οὐδὲ παρακληθῆναι τελείως. Οὕτω γὰρ εὐδόκησεν ὁ Θεὸς τὴν ζωὴν ἡμῶν διοικεῖσθαι ἐνταῦθα, καὶ ἐν τούτοις εἶναι τοὺς πορευομένους ἐν τῇ ὁδῷ.

Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΝΗ' - Περὶ τῆς βλάβης τοῦ ζήλου τοῦ μωροῦ τοῦ ὡς ἐν προσώπῳ τοῦ Θεοῦ. Περὶ τὲ τῆς βοηθείας τῆς ἐκ τῆς πραότητος καὶ ἄλλων τρόπων

Ἄνθρωπος ζηλωτῆς οὐδέποτε φθάνει τὴν εἰρήνην τῆς διανοίας, ὁ δὲ ἀλλότριος τῆς εἰρήνης, ἀλλότριος ἐστὶ τῆς χαρᾶς. Ἐὰν γὰρ λέγηται ἡ εἰρήνη τῆς διανοίας ὑγεία τελεία, ὁ δὲ ζήλος ἐναντίος τῆς εἰρήνης, λοιπὸν νόσον μεγάλην νοσεῖ ὁ ἔχων ζήλον πονηρόν. Ὡς ἄνθρωπε, ὁ ἐξ ἐναντίας τῶν ἀλλοτριῶν νοσημάτων δοκῶν ἐκφέρειν τὸν ζήλον σου, τὴν ὑγείαν τῆς ψυχῆς σου ἐδίωξας. Πρὸς ὑγείαν οὖν τῆς ψυχῆς σου φιλοπόνησον. Ἐὰν δὲ τοὺς ἀσθενεῖς ἐπιθυμεῖς θεραπεῦσαι, γινῶθι ὅτι οἱ ἄρρωστοὶ ἐπιμελείας χρῆζουσι μᾶλλον ἢ τοῦ ἐπιτιμίου. Πάλιν ἐπειδὴν ἄλλοις σὺ οὐ βοηθῆς, σεαυτὸν εἰς μεγάλην νόσον ἐμβάλλεις ὀδυνηρῶς. Οὐκ ἐκ τῶν εἰδῶν τῆς σοφίας ψηφίζεται ὁ ζήλος ἐν ἀνθρώποις, ἀλλ' ἐκ τῶν νοσημάτων τῆς ψυχῆς, ὅπερ ἐστὶ στένωσις φρονήματος καὶ πολλὴ ἄγνοια.

Ἀρχὴ σοφίας Θεοῦ ἐπιείκεια καὶ πραότης, ἥτις ἐκ μεγάλης ψυχῆς γίνεται καὶ βαστάζει τὰς ἀσθενείας τῶν ἀνθρώπων. «*Ἡμεῖς, γὰρ φησὶν, οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζετε*», καὶ τὸν πταίοντα «*διορθώσασθε ἐν πνεύματι πραότητος*». Ἐκ τῶν καρπῶν τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου ἀριθμεῖ ὁ Ἀπόστολος τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ὑπομονήν.

Καρδία πεπληρωμένη λύπης ὑπὲρ τῆς ἀσθενείας καὶ ἀδυναμίας τῆς ὑπὲρ τῶν σωματικῶν πράξεων τῶν φανερῶν ἀναπληροῖ τὸν τόπον πάντων τῶν σωματικῶν ἔργων. Αἱ πράξεις τοῦ σώματος ἐκτὸς τῆς λύπης τῆς διανοίας, ὡς περ σῶμα ἄψυχον ἐστίν. Ὁ τῆς καρδίας περίλυπος καὶ ταῖς αἰσθήσεσιν αὐτοῦ ἀπολελυμένος, ὡς περ ἄρρωστος ἐστίν, ὁ πονῶν σωματικῶς καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ λελυμένον ἔχων εἰς πᾶν βρῶμα βλάπτον αὐτόν. Ὁ τῆς καρδίας περίλυπος καὶ ταῖς αἰσθήσεσιν αὐτοῦ λελυμένος, ὡς ἄνθρωπος ἐστὶν ἔχων μονογενῆ υἱὸν καὶ θύων αὐτόν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ κατὰ μικρὸν καὶ μικρόν. Ἡ λύπη τῆς διανοίας δόσις τίμια παρὰ τῷ Θεῷ, καὶ ὁ βαστάζων αὐτὴν καθὼς πρέπει, ὡς περ ἄνθρωπος ἐστὶ βαστάζων ἐν τοῖς μέλεσιν αὐτοῦ ἀγιότητα. Ἄνθρωπος ὁ ἀπολύσας τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ κατὰ τῶν ἀνθρώπων, ἐν ἀγαθοῖς ἢ κακοῖς πράγμασιν, οὐκ ἔστιν ἄξιος τῆς χάριτος ταύτης. Μετάνοια μετὰ συντυχιῶν πίθος τετριμμένος. Φιλοτιμία μετὰ κολαφισμῶν μάχαιρα βεβαμμένη ἐν μέλιτι.

Σωφροσύνη καὶ ὁμιλία μετὰ γυναικὸς ὡς λέαινα μετὰ προβάτου ἐν οἴκῳ ἐνί. Ἔργα μετὰ ἀνελεημοσύνης ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὡς ἄνθρωπος θύων υἱὸν ἐνώπιον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Ὁ τῆς ψυχῆς ἀσθενῶν, καὶ διορθούμενος τοὺς ἐταίρους αὐτοῦ, ὡς περ ἄνθρωπος ἐστὶ τυφλὸς τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ δεικνύων ἄλλοις τὴν ὁδόν.

Ἡ ἐλεημοσύνη καὶ ἡ δικαιοκρισία ἐν μιᾷ ψυχῇ, ὡς ἄνθρωπος προσκυνῶν τῷ Θεῷ καὶ τοῖς εἰδώλοις ἐν ἐνὶ οἴκῳ. Ἡ ἐλεημοσύνη ἐναντία ἐστὶ τῇ δικαιοκρισίᾳ. Ἡ δικαιοκρισία ἐστὶν ἰσότης τοῦ μέτρου τοῦ ἴσου ἐκάστῳ γὰρ ὡς ἐστὶν ἄξιον δίδωσι, καὶ οὐκ ἐκκλίνει

εἰς ἓν μέρος ἢ προσωποληπτεῖ ἐν ἀνταποδώσει. Ἡ ἐλεημοσύνη δὲ λύπη ἐστὶ κινούμενη ἐκ τῆς χάριτος καὶ τοῖς πᾶσιν ἐκκλίνει συμπαθῶς, καὶ τὸν ἄξιον τῆς κακώσεως οὐκ ἀνταποδίδοι καὶ τὸν ἄξιον τοῦ ἀγαθοῦ ὑπερεμπιπλᾷ αὐτόν. Καὶ ἐὰν αὕτη ἐκ τοῦ μέρους τῆς δικαιοσύνης ἐστί, λοιπὸν ἐκείνη ἐκ τοῦ μέρους τῆς κακίας. Ὡσπερ χόρτος καὶ πῦρ οὐχ ὑπομένουσιν ἐν ἐνὶ οἴκῳ, οὕτως οὐδὲ ἡ δικαιοκρισία καὶ ἡ ἐλεημοσύνη ἐν μιᾷ ψυχῇ. Ὡσπερ οὐ συσταθμίζεται κόκκος ψάμμου πρὸς βᾶρος πολὺ χρυσοῦ, οὕτως ἡ χρεία τῆς δικαιοκρισίας τοῦ Θεοῦ οὐ συσταθμίζεται πρὸς ὁμοίωσιν τῆς ἐλεημοσύνης αὐτοῦ.

Ὡσπερ δρᾶξ ψάμμου πίπτουσα εἰς μεγάλην θάλασσαν, οὕτω τὰ παιίσματα πάσης σαρκὸς πρὸς ὁμοίωσιν τῆς προνοίας καὶ τοῦ ἐλέους τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὥσπερ οὐ φράττεται πηγὴ πηγάζουσα πλουσίως εἰς δράκα χόος, οὕτως οὐ νικᾶται ἡ ἐλεημοσύνη τοῦ δημιουργοῦ ὑπὸ τῆς κακίας τῶν κτισμάτων. Ὡσπερ τις σπείρων ἐν τῇ θαλάσῃ καὶ προσδοκῶν θερίσαι, οὕτως ὁ μνησικακῶν καὶ προσευχόμενος. Ὡσπερ οὐ δυνατὸν τὴν λαμπηδόνα τοῦ πυρὸς ἀποκλεῖσαι τοῦ μὴ ἀνελθεῖν ἄνω, οὕτως οὐκ ἐμποδίζονται αἱ εὐχαὶ τῶν ἐλεημόνων τοῦ ἀνελθεῖν εἰς οὐρανόν. Ὡσπερ ἡ ρύσις τοῦ ὕδατος εἰς τὸν κατωφερῆ τόπον, οὕτως ἡ δύναμις τοῦ θυμοῦ ὅταν εὖρη τόπον ἐν τῇ διανοίᾳ ἡμῶν. Ὁ κτησάμενος τὴν ταπείνωσιν ἐν τῇ ἑαυτοῦ καρδίᾳ, οὗτος νεκρὸς τῷ κόσμῳ γέγονε. Καὶ ὁ νεκρωθεὶς τῷ κόσμῳ, ἐνεκρώθη τοῖς πάθεσιν, ὁ δὲ νεκρωθεὶς τῇ καρδίᾳ ἐκ τῶν ἰδίων αὐτοῦ, ὁ διάβολος. Ὁ εὐρὼν τὸν φθόνον, εὔρε μέτ' αὐτοῦ τὸν διάβολον.

Ἔστι ταπείνωσις ἐκ τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐστὶ ταπείνωσις ἐκ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐστὶν ὁ διὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ταπεινούμενος, καὶ ἐστὶν ὁ διὰ τὴν χαρὰν ταπεινούμενος. Καὶ ἐκείνῳ μὲν τῷ διὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ταπεινουμένῳ ἀκολουθεῖ ἐπιείκεια τῶν μελῶν μετὰ εὐτάκτων αἰσθήσεων καὶ καρδία συντετριμμένη ἐν παντὶ καιρῷ· τούτῳ δὲ τῷ διὰ τὴν χαρὰν ταπεινουμένῳ ἀκολουθεῖ ἀπλότης πολλὴ καὶ καρδία αὐξάνουσα καὶ ἀκράτητος.

Ἡ ἀγάπη οὐ γινώσκει τὴν αἰδῶ, διὰ τοῦτο οὐ γινώσκει δοῦναι σχῆμα εἰς εὐταξίαν τῶν μελῶν αὐτῆς. Ἡ ἀγάπη φυσικῶς ἔχει τὸ μὴ αἰδεῖσθαι καὶ λαθεῖν τὸ μέτρον αὐτῆς.

Μακάριος ὁ εὐρὼν σε τὸν λιμένα πάσης χαρᾶς. Ἀγαπητὸν ἐστὶν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τὸ ἄθροισμα τῶν ταπεινῶν ὡς τὸ ἄθροισμα τῶν Σεραφίμ. Τίμιον ἐστὶ παρὰ τῷ Θεῷ σῶμα σῶφρον πλεῖον θυσίας καθαρᾶς. Τὰ δύο γάρ, ἡγουν ἡ ταπείνωσις καὶ ἡ σωφροσύνη, ἐνέχυρον ἐκ τῆς Τριάδος ἐτοιμάζουσιν ἐν τῇ ψυχῇ.

Πρὸς τοὺς φίλους σοῦ ἐν εὐλαβείᾳ πορεύθητι, καὶ ὅταν ποιήσης τοῦτο, καὶ σαυτὸν καὶ αὐτοὺς ὠφελήσεις. Ὅτι πολλάκις προφάσει τῆς ἀγάπης ἀποβάλλει ἡ ψυχὴ τὸν χαλινὸν τῆς παραφυλακῆς. Ἐκ τῶν συντυχιῶν παραφύλαξαι, ὅτι οὐκ ἐν παντὶ καιρῷ ὠφελούσιν. Ἐν συναθροίσματι τίμα τὴν σιωπὴν ζημίαν γὰρ πολλὴν κωλύει αὕτη.

Τὴν κοιλίαν τήρει, οὐχ ὡς τὴν ὄρασιν πόλεμος γὰρ οἰκειὸς ἀδιστακτικῶς κουφότερος τοῦ ἐξωτέρου. Μὴ πιστεύσης, ὃ ἄδελφέ, ὅτι κωλύονται οἱ ἐσωτικοὶ λογισμοί, ἐκτὸς τοῦ

203 - Ἰσαὰκ Σύρου

καλῶς καὶ εὐτάκτως τὸ σῶμα καταστήσαι.

Φοβήθητι τὰς συνηθείας πλείω τῶν ἐχθρῶν. Ὁ τρέφων πάρ' ἑαυτῷ συνηθειαν, ὡς ἄνθρωπος ἐστὶ τρέφων πῦρ. Τὸ γὰρ μέτρον τῆς δυνάμεως τῶν δύο ἐν ὕλῃ συνίσταται. Ἡ συνηθεια ἐὰν ζητήσῃ ἅπαξ καὶ κωλυθῇ τὸ αἴτημα αὐτῆς, ἄλλοτε εὐρίσκεις αὐτὴν ἀσθενῆ. Καὶ ἐὰν ποιήσῃς τὸ θέλημα αὐτῆς προσάπαξ, τὸ δεύτερον πλεῖον εὐρήσεις αὐτὴν ἰσχυροτέραν κατὰ σου.

Περὶ παντὸς πράγματος αὕτη ἡ μνήμη ἐμμεινάτω ἐν σοί. Κρείττων γὰρ ἐστὶν ἡ βοήθεια ἐκ τῆς παραφυλακῆς ὑπὲρ τῆς βοήθειαν τὴν ἐξ ἔργων. Τοῦ ἀγαπῶντος τὸν γέλωτα καὶ ἀγαπῶντος θεατρίσαι τοὺς ἀνθρώπους, φίλος μὴ γίνου· ὁδηγεῖ γὰρ σε εἰς συνηθειαν χαυνώσεως.

Μετὰ τοῦ λελυμένου ἐν τῇ πολιτείᾳ αὐτοῦ μὴ ἰλαρύνῃς τὸ πρόσωπον σου, φυλάττου δὲ τοῦ μὴ μισῆσαι αὐτόν. Καὶ ἐὰν βουλευθῇ ἀναστῆναι, δὸς αὐτῷ χεῖρα καὶ ἕως θανάτου μερίμνησον εὐρεῖν αὐτόν. Ἐὰν δὲ ἀσθενῆς ἀκμήν, μισεῖ καὶ τὴν ἰατρείαν. *«Τὴν γὰρ ἀρχὴν τῆς ῥάβδου σου δὸς αὐτῷ»*, φησί, καὶ τὰ ἐξῆς.

Ἐνώπιον ὑψηλόφρονος καὶ νοσοῦντος φθόνον μετὰ παρατηρήσεως λάλει. Ὡς γὰρ σὺ λαλεῖς, αὐτὸς ποιεῖ ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ ἐξήγησιν τῶν λόγων σου καθὼς ἀγαπᾷ καὶ ἐκ τῶν ἀγαθῶν τῶν ἐν σοὶ λαμβάνει ὕλην εἰς τὸ ποιῆσαι ἄλλους προσκόψαι, καὶ ἀλλάσσονται οἱ λόγοι σου ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτόν πρὸς τὴν ὕλην τῆς ἀρρώστιας αὐτοῦ.

Ἐπὶ τοῦ προηγουμένου καταλαλῆσαι τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἔμπροσθεν σου, στύγνασον τὸ πρόσωπον σου. Καὶ ὅτε τοῦτο ποιήσεις, εὐρίσκη τῷ Θεῷ καὶ αὐτῷ παραφυλαττόμενος.

Ἐὰν δῶς τι τῷ χρήζοντι, προλαβέτω τὴν δόσιν σου ἢ ἰλαρότης τοῦ προσώπου σου, καὶ λόγοις ἀγαθοῖς παρακαλεῖ τὴν θλίψιν αὐτοῦ. Καὶ ὅταν ποιήσῃς τοῦτο, νικᾷ τὴν δόσιν σου ἢ ἰλαρότης ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ πλέον τῆς χρείας τοῦ σώματος. Ἐν ἡμέρᾳ, ὅταν ἀνοιξῆς τὸ στόμα σου καὶ λαλήσῃς τι κατὰ τίνος, λογίζου σαυτὸν τῷ Θεῷ νεκρὸν καὶ μάταιον ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου, κἂν δοκῇ ὅτι ἐν εὐθύτητι καὶ πρὸς οἰκοδομὴν ἠρέθισέ σε ὁ λογισμὸς σου λαλήσαι. Τίς γὰρ ἀνάγκη καταλῦσαι τίνα τὴν ἰδίαν οἰκοδομὴν καὶ διορθώσασθαι τὴν τοῦ ἐταίρου αὐτοῦ;

Ἐν ἡμέρᾳ, ἐν ἣ ἴπνην ἔχεις περὶ τίνος εἰς τίνα τρόπον ἀσθενοῦντος ὑπὲρ τῶν ἀγαθῶν ἢ πονηρῶν, σωματικῶς ἢ ἐννοίᾳ, μάρτυρα λογίζου σεαυτὸν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ ὡς παθῶν ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ διάκεισο, καὶ ἀξιωθεὶς ὁμολογίας. Μνήσθητι γάρ, ὅτι ὁ Χριστὸς ὑπὲρ τῶν ἀμαρτωλῶν ἀπέθανεν, οὐχὶ ὑπὲρ τῶν δικαίων. Βλέπε πόσον ἐστὶ τὸ πρᾶγμα τοῦτο μέγα, τὸ λυπεῖσθαι ὑπὲρ τῶν πονηρῶν καὶ εὐεργετεῖν τοὺς ἀμαρτωλοὺς ὑπὲρ τοὺς δικαίους. Ὁ Ἀπόστολος, ὡς θαύματος ἄξιον, μνημονεύει τούτου.

Ἐὰν δυνηθῆς δικαιωθῆναι ἐν σεαυτῷ κατὰ ψυχὴν σου, μὴ μεριμνήσης καταδιώξαι ἄλλην δικαιοσύνην. Ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου προηγησάσθω ἐν σοὶ ἡ σωφροσύνη τοῦ σώματος καὶ ἡ καθαρότης τῆς συνειδήσεως. Ἐκτὸς γὰρ τούτων, μάταιον ἐστὶ παρὰ τῷ Θεῷ πᾶν πρᾶγμα. Ἐκαστον ἔργον, ὃ ἐὰν ποιῆς χωρὶς διαλογισμοῦ καὶ ἐξετάσεως, γνῶθι ὅτι μάταιον ἐστὶ, κἂν πρεπῶδες ᾖ. Διότι ὁ Θεὸς πρὸς τὴν διάκρισιν λογίζεται τὴν δικαιοσύνην καὶ οὐχὶ πρὸς τὴν ἐνέργειαν τὴν ἀδιάκριτον.

Λύχνος ἐν ἡλίῳ δίκαιος οὐ σοφός.

Σπόρος ἐπὶ πέτρας εὐχῆ μνησικάκου.

Δένδρον ἄκαρπον, ἀσκητῆς ἀνελεήμων. Βέλος ἰῶδες, ἔλεγχος ἀπὸ φθόνου.

Παγὶς κεκρυμμένη, ἔπαινος δολίου. Σύμβουλος μωρός, σκοπὸς τυφλός.

Καρδίας κλάσις, κάθισμα μετὰ ἀσυνέτων.

Πηγὴ γλυκεῖα, ὁμιλία συνετῶν. Σύμβουλος σοφός, τεῖχος ἐλπίδος.

Φίλος μωρός καὶ ἀσύνετος, ταμεῖον ἐστὶ ζημίας.

Κρεῖσσον ἐστὶ πενθοῦσαις οἰκοῦντα ἰδεῖν ἢ σοφὸν ἀκολουθοῦντα μωρῷ.

Κρεῖσσον ἐστὶν οἰκῆσαι μετὰ θηρίων, ἢ οἰκῆσαι μετὰ τῶν κακῶς.

Κάθου μετὰ γυπῶν ἢ μετὰ πλεονέκτου καὶ ἀπλήστου.

Γίνου ἐταῖρος τῷ φονευτῇ ἢ τῷ φιλονείκῳ. Μετὰ χοίρου ἢ μετὰ γαστριμάργου συλλαλεῖ· κρεῖσσον γὰρ δεξαμενὴ χοίρων ἢ στόμα φάγων.

Κάθου μεταξὺ τῶν λωβῶν ἢ μεταξὺ τῶν ὑπερηφάνων.

Καταδιώχθητι σύ, καὶ μὴ καταδιώξης.

Σταυρώθητι καὶ μὴ σταυρώσης. Ἀδικήθητι, καὶ μὴ ἀδικήσης.

Συκοφαντήθητι, καὶ μὴ συκοφαντήσης. Γίνου ἐπιεικής, καὶ μὴ ζηλωτῆς ἐν κακῷ. Ἡ δικαιολογία οὐκ ἐστὶ τῆς πολιτείας τῶν Χριστιανῶν καὶ οὐκ ἐστὶ σεσημειωμένη ἐν τῇ διδαχῇ τοῦ Χριστοῦ. Εὐφραίνου μετὰ τῶν εὐφραινομένων, καὶ κλαῖε μετὰ τῶν κλαιόντων. Τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ σημεῖον τῆς καθαρότητος. Μετὰ τῶν ἀρρώστων ἀρρώστησον, μετὰ τῶν ἀμαρτωλῶν πένθησον, μετὰ τῶν μετανοούντων χάρηθι.

Φίλος γενοῦ πᾶσιν ἀνθρώποις, καὶ μόνος γενοῦ ἐν τῇ διανοίᾳ σου. Κοινωνὸς γενοῦ τοῖς παθήμασι τῶν πάντων, καὶ τῷ σώματι σου μακρὰν γενοῦ ἐκ πάντων. Μὴ ἔλεγχε τινά, μηδὲ ὀνειδίξε, μηδὲ τοὺς λίαν κακοὺς ἐν τῇ πολιτείᾳ αὐτῶν.

Ἄπλωσον τὸν χιτῶνα σου ἐπὶ τὸν πταίοντα καὶ σκέπασον αὐτόν, καὶ ἐὰν μὴ δύνη ἐπιθεῖναι ἐφ' ἑαυτόν τὰ πταίσματα καὶ δέξασθαι τὴν παιδείαν καὶ τὴν αἰσχύνην ἀντ' αὐτοῦ, κἂν ὑπόμεινον, καὶ αὐτόν μὴ κατασχύνης.

Γίνωσκε, ὦ ἀδελφέ, ὅτι διὰ τοῦτο χρὴ ἡμᾶς εἶναι ἔσωθεν τῆς θύρας τοῦ κελλίου, ἵνα μὴ γινώσκωμεν τὰ πράγματα τῶν ἀνθρώπων τὰ κακά, καὶ τότε θεωροῦμεν πάντας ἀγίους καὶ καλοὺς ἐν τῇ ἀγνείᾳ τῆς διανοίας ἡμῶν. Ἐὰν δὲ γενώμεθα ἐλέγχοντες καὶ παιδεύοντες, καὶ κρίνοντες καὶ ἐξετάζοντες, καὶ ἐκδικοῦντες καὶ μεμψίμοιροι, τί λοιπὸν διαφέρει τὸ κάθισμα ἡμῶν τοῦ καθίσματος τῶν πόλεων; Καὶ τί ἐστὶ χειρὸν τοῦ

καθίσματος τῆς ἐρήμου, ἐὰν μὴ ταῦτα ἐάσωμεν;

Ἐὰν οὐχ ἡσυχάζῃς τῇ καρδίᾳ, ἡσύχασον κὰν τῇ γλώσσει. Καὶ ἐὰν οὐ δύνη εὐτάκτους τοὺς λογισμοὺς σου διαθεῖναι, κὰν τὰς αἰσθήσεις σου εὐτάκτους ποιήσον. Καὶ ἐὰν οὐκ ἦ ὁ μόνος ἐν τῇ διανοίᾳ σου, κὰν ὁ μόνος γενοῦ τῷ σώματι σου. Καὶ ἐὰν οὐ δύνη ἐργάσασθαι τῷ σώματι σου, λυπήθητι κὰν κατὰ διάνοιαν. Καὶ ἐὰν οὐ δύνη ἰστάμενος ἀγρυπνῆσαι, ἀγρύπνησον καθεζόμενος ἐπὶ τῆς κλίνης σου, ἢ καὶ κείμενος. Καὶ ἐὰν οὐ δύνη διπλᾶς νηστεῦσαι, κὰν νήστευσον ἕως ἑσπέρας. Καὶ ἐὰν οὐ δύνη ἕως ἑσπέρας, κὰν φύλαξον τοῦ μὴ χορτασθῆναι. Εἰ οὐκ εἶ ἅγιος ἐν τῇ καρδίᾳ σου, κὰν γενοῦ ἀγνὸς τῷ σώματι σου. Ἐὰν οὐ πενθῆς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, κὰν ἔνδυσαι πένθος ἐν τῷ προσώπῳ σου. Ἐὰν οὐ δύνη ἐλεῆσαι, λάλει ὡς ἁμαρτωλός. Οὐκ εἶ εἰρηνοποιός, μὴ γίνου φιλοτάραχος. Οὐ δύνη σπουδαῖος γενέσθαι, γίνου κὰν ἐν τῷ φρονήματί σου ὡς ἄοκνος. Οὐκ εἶ νικητής, μὴ ὑψηλοφρονήσης κατὰ τῶν ὑπευθύνων. Οὐκ ἰσχύεις φράζει τὸ στόμα τοῦ καταλαλοῦντος κατὰ τοῦ ἐταίρου αὐτοῦ, φύλαξαι κὰν σαυτὸν μὴ κοινωνῆσαι αὐτῷ.

Γνώθι, ὅτι ἐὰν ἐξέλθῃ ἐκ σοῦ πῦρ καὶ κατακαύσῃ ἄλλους, τὰς ψυχὰς τὰς καιομένας ἐν τῷ πυρὶ σου ὁ Θεὸς ἐκ τῶν χειρῶν σου ἐκζητήσει. Καὶ ἐὰν σὺ οὐ βάλῃς τὸ πῦρ, ἀλλὰ συνευδοκεῖς τῷ ῥίπτοντι καὶ ἐν τούτῳ ἀρέσκη, κοινωνὸς εἶ αὐτοῦ ἐν τῇ κρίσει. Ἐὰν ἀγαπᾷς τὴν πραότητα, γενοῦ ἐν εἰρήνῃ, καὶ ἐὰν ἀξιωθῆς τῆς εἰρήνης, χαρήσῃ ἐν παντὶ καιρῷ. Ζήτησον τὴν σύνεσιν, καὶ μὴ χρυσόν. Ἐνδυσαι τὴν ταπείνωσιν, καὶ μὴ τὴν βύσσον. Κτῆσαι τὴν εἰρήνην, καὶ μὴ τὴν βασιλείαν.

Οὐκ ἔστιν ὁ συνιῶν, μὴ ἔχων ταπείνωσιν, καὶ ὁ μὴ ἔχων ταπείνωσιν, οὐ μὴ συνῆ. Οὐκ ἔστι ταπεινόφρων ὁ μὴ εἰρηνικός, καὶ ὁ μὴ ὢν εἰρηνικός, οὐδὲ ταπεινόφρων. Καὶ οὐκ ἔστιν, εἰ μὴ χαίρων εἰρηνικός. Ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς, ἐν αἷς πορεύονται οἱ ἄνθρωποι ἐν τῷ κόσμῳ, οὐχ εὐρίσκουσιν ἐν αὐταῖς τὴν εἰρήνην, ἕως ἂν πλησιάσωσι τῇ ἐλπίδι τοῦ Θεοῦ. Οὐκ εἰρηνεύει ἡ καρδία ἐκ τοῦ κόπου καὶ τῶν προσκομμάτων, ἕως ἂν φθάσῃ ταύτην ἢ ἐλπίς καὶ εἰρηνεύσει τὴν καρδίαν καὶ ἐκχεῖ τὴν χαρὰν ἐν αὐτῇ. Καὶ αὕτη ἐστίν, ἣν εἶπε τὸ προσκυνητὸν στόμα καὶ πεπληρωμένον ἀγιότητος: *«δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς»*. Ἐγγισον, φησίν, εἰς τὸ ἐλπίσαι εἰς ἐμέ, καὶ ἀναπαύῃ ἐκ τοῦ ἔργου καὶ τοῦ φόβου.

Ἡ ἐλπίς τοῦ Θεοῦ ὑποῖ τὴν καρδίαν, ὁ δὲ φόβος τῆς γεέννης συντρίβει αὐτήν. Τὸ φῶς τῆς διανοίας γεννᾷ τὴν πίστιν, καὶ ἡ πίστις γεννᾷ τὴν παράκλησιν τῆς ἐλπίδος, ἡ δὲ ἐλπίς κρατύνει τὴν καρδίαν. Ἡ πίστις ἐστίν ἡ ἀποκάλυψις τῆς συνέσεως, Καὶ ὅταν σκοτισθῇ ἡ διάνοια, κρύπτεται ἡ πίστις καὶ κατακυριεύει ἡμῶν ὁ φόβος καὶ κόπτει τὴν ἐλπίδα ἡμῶν. Ἡ πίστις ἢ ἐκ τῆς μαθήσεως οὐκ ἐλευθεροῖ τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῆς ὑπερηφανίας καὶ τοῦ δισταγμοῦ, ἀλλ' ἢ ἐν τῇ συνέσει ὀρωμένη καὶ ἀνατέλλουσα, καὶ καλεῖται ἐπίγνωσις καὶ φανέρωσις τῆς ἀληθείας. Ἐως ἂν συνῆ ὁ νοῦς τὸν Θεὸν ὡς Θεὸν ἐν φανερώσει τῆς συνέσεως, οὐκ ἐγγίζει ὁ φόβος τῇ καρδίᾳ. Ὅταν παραχωρηθῶμεν ἐν τῇ σκοτώσει καὶ ἀπολέσωμεν ταύτην τὴν σύνεσιν, ἕως ἂν ταπεινωθῶμεν, συμβαίνει ἡμῖν ὁ φόβος, ἕως

προσπέλαση ἡμᾶς τῇ ταπεινώσει καὶ τῇ μετανοίᾳ.

Ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ σταυρὸν ὑπέμεινεν. Οἱ οὖν ἁμαρτωλοὶ θαρσῶμεν ἐν τῇ μετανοίᾳ. Εἰ γὰρ τὸ σχῆμα τῆς μετανοίας μετέβαλε τὴν ὀργὴν ἐκ τοῦ βασιλέως Ἀχαάβ, οὐκ ἀχρειοῖ νῦν ἡμᾶς ἡ ἀλήθεια τῆς μετανοίας ἡμῶν. Καὶ εἰ ἐξ ἐκείνου τοῦ μὴ ἀληθεύοντος τὸ σχῆμα τῆς ταπεινώσεως ἀπέστρεψε τὴν ὀργὴν ἐξ αὐτοῦ, πόσῳ μᾶλλον ἐξ ἡμῶν τῶν ἐν ἀληθείᾳ λυπουμένων ὑπὲρ τῶν πταισμάτων ἡμῶν; Ἰκανὴ ἡ λύπη τῆς διανοίας ἀντὶ πάσης ἐργασίας σωματικῆς.

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος λέγει «ναὸς τῆς χάριτος ἐστὶν ὁ συγκεκριμένος ἐν τῷ Θεῷ καὶ διαμένων ἐν φροντίδι τῆς κρίσεως αὐτοῦ». Τὶ δὲ ἐστὶν ἡ μέριμνα τῆς κρίσεως αὐτοῦ, εἰ μὴ τὸ ἐκζητῆσαι ἀεὶ τὴν ἀνάπαυσιν αὐτοῦ καὶ λυπεῖσθαι διηνεκῶς, καὶ φροντίζειν ὑπὲρ τοῦ μὴ δύνασθαι φθάσαι τὴν τελείωσιν διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς φύσεως ἡμῶν; Καὶ ἡ διηνεκῆς ὑπὲρ τούτου λύπη ἐστὶ τὸ βαστάζειν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ τὴν διηνεκῆ μνήμην τοῦ Θεοῦ, καθὼς εἶπεν ὁ μακάριος Βασίλειος.

Εὐχὴ ἀμετεώριστός ἐστὶν ἡ ἐμποιοῦσα ἐν τῇ ψυχῇ ἔννοιαν Θεοῦ ἐναργῆ. Καὶ τοῦτο ἐστὶ τοῦ Θεοῦ ἐνοίκησις, τὸ διὰ τῆς μνήμης ἐνιδρυμένον ἔχειν ἐν ἑαυτῷ τὸν Θεόν. Οὕτω γινόμεθα ναὸς Θεοῦ. Τοῦτο δὲ ἐστὶ φροντὶς καὶ συντετριμμένη καρδιά ἐν τῇ ἐτοιμασίᾳ τῆς ἀναπαύσεως αὐτοῦ.

Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΝΘ' - Περὶ τῶν ἀλλοιώσεων τῶν πολλῶν τῶν ἀκολουθουσῶν τῇ διανοίᾳ καὶ τῇ εὐχῇ δοκιμαζομένων

Τὸ μὲν προκρίνειν τὸ ἀγαθὸν θέλημα, τοῦ ἐπιθυμοῦντος ἐστὶν αὐτό, τὸ δὲ τελειῶσαι τὴν τοῦ ἀγαθοῦ θελήματος ἐκλογὴν, τοῦ Θεοῦ, καὶ δέεται τις τῆς πάρ' αὐτοῦ ἀντιλήψεως. Διὰ τοῦτο ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ τῇ γενομένῃ ἐν ἡμῖν εὐχὰς συνεχεῖς ἐπακολουθεῖν ποιήσωμεν, οὐ μόνον δεόμενοι τῆς ἀντιλήψεως ἀλλὰ καὶ ἵνα ποιήσῃ ἐν αὐτῇ διαφορὰν, εἰ ἐστὶ πρὸς ἀρέσκειαν τοῦ θελήματος αὐτοῦ ἢ οὐ. Οὐ γὰρ πᾶσα ἐπιθυμία καλὴ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐμπίπτει εἰς τὴν καρδίαν, ἀλλ' ἐκείνη ἢ ὠφελούσα. Ἔστι γὰρ ὅτε ἐπιθυμεῖ ὁ ἄνθρωπος ἀγαθόν, καὶ οὐ βοηθεῖ αὐτῷ ὁ Θεός. Πίπτει γὰρ καὶ ἐκ τοῦ διαβόλου ὅμοια τις ἐπιθυμία ταύτης, καὶ αὕτη νομίζεται εἰς βοήθειαν. Καὶ πολλάκις οὐκ ἐστὶ τοῦ μέτρου αὐτοῦ· αὐτὸς δὲ ὁ διάβολος τὴν βλάβην αὐτοῦ μηχανᾶται καὶ ἀναγκάζει τὸν ἄνθρωπον ζητῆσαι αὐτήν, μήπω ἀκμὴν φθάσαντα τὴν πολιτείαν αὐτῆς ἢ ἀλλοτρίᾳ τοῦ σχήματος αὐτοῦ ἐστὶν ἢ πάλιν οὐκ ἐστὶ καιρὸς, ἐν ᾧ δυνατὸν ταύτην πληρῶσαι ἢ κινήσαι ἢ οὐκ ἐστὶν ἰκανὸς τῷ πράγματι ἢ τῇ γνώσει ἢ τῷ σώματι ἢ καιρὸς οὐ παρέχει ἡμῖν χεῖρα, καὶ παντὶ τρόπῳ, ὡς ἐν προσώπῳ ἐκείνου τοῦ ἀγαθοῦ, ἢ ταράσσει αὐτὸν ἢ βλάπτει ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ ἢ κρύπτει παγίδα ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ.

Ὅμως, καθὼς εἶπον, συνεχεῖς προσευχὰς ποιήσωμεν σπουδῇ ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ τῇ ἀγαθῇ τῇ γινομένῃ ἐν ἡμῖν, καὶ εἵπωμεν ἕκαστος ἡμῶν.

Γενηθήτω τὸ θέλημα σου, ἕως οὐ τελειώσω τὸ ἔργον τὸ ἀγαθόν, ὅπερ ποιῆσαι ἐπεθύμησα, ἐὰν πὲρ ἀρέσκη τῷ θελήματί σου. Τὸ θελήσαι γὰρ ἐν αὐτῷ εὐχερὲς μοι ἐστὶ, τὸ ποιῆσαι δὲ αὐτό, ἐκτὸς χαρίσματος ἐκ σοῦ γινομένου, οὐ δύναμαι, καὶ ἐὰν τὰ δύο ἐκ σοῦ ᾧσι, τὸ τε θέλαιν καὶ τὸ ἐνεργεῖν. Οὐ γὰρ χωρὶς τῆς χάριτος σου ταύτην τὴν ἐπιθυμίαν τὴν κινήθεισαν ἐν ἐμοὶ δέξασθαι ἐπέισθην ἢ ἐπτοήθην ἐξ αὐτῆς. Τοῦτο γὰρ τὸ ἔθος τῷ ἐπιθυμοῦντι τὸ ἀγαθὸν ἐν τῇ διακρίσει τοῦ νοῦ ἐργάζεσθαι διὰ προσευχῆς πρὸς βοήθειαν τῆς ἐργασίας αὐτῆς καὶ σοφίαν τὴν διαιροῦσαν τὴν ἀλήθειαν ἐκ τοῦ νόθου. Ἐν προσευχαῖς γὰρ πολλαῖς καὶ ἐργασία καὶ φυλακῇ καὶ πόθῳ ἀπαύστῳ τὸ ἀγαθὸν διακρίνεται, ἐν συνεχέσει τε δάκρυσι καὶ ἐν ταπεινώσει καὶ οὐρανίῳ ἀντιλήψει, μάλιστα ὅτε ἔχει ἐναντίους λογισμοὺς τῆς ὑπερηφανείας. Οὔτε γὰρ κωλύουσι τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ ἐξ ἡμῶν, καταργοῦμεν δὲ τούτους διὰ προσευχῆς.

ΛΟΓΟΣ Ε΄ - Περὶ λογισμῶν πονηρῶν ἀκουσίων τῶν ἐκ τῆς λύσεως τῆς ἀμελείας τῆς πρὸ αὐτῶν γενομένων

Εἰσὶ τινές, οἱ ἐρείδοντες τὸ σῶμα καὶ ἐπιθυμοῦντες ἀναπαῦσαι αὐτὸ διὰ τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ μικρόν, ἕως ἂν ἐνδυναμωθῶσι καὶ πάλιν στρέφονται εἰς τὸ ἔργον αὐτῶν. Ἐν ταῖς ὀλίγαις οὖν ἡμέραις τῆς ἀναπαύσεως ἡμῶν μὴ λύσωμεν τελείως τὴν φυλακὴν ἡμῶν καὶ δῶμεν ὅλην τὴν ψυχὴν ἡμῶν εἰς λύσιν, ὡς ἄνθρωποι μὴ βουλόμενοι στραφῆναι πάλιν εἰς τὸ ἔργον αὐτῶν. Οἱ τινες ἐν καιρῷ εἰρήνης τοῖς βέλεσι τοῦ ἐχθροῦ τύπτονται, οὗτοι εἰσὶν οἱ ἐκ τῆς παρρησίας τοῦ θελήματος ὑστερον θησαυρίζοντες ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν καὶ ἔνδυμα ῥυπαρὸν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ ἀγία, ἡγουν ἐν τῇ εὐχῇ, θεωροῦσιν ὅτι ἐνδεδυμένοι εἰσὶ. Τοῦτο δὲ ἐστίν, ὅπερ ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς ἐννοίας τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς εὐχῆς ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῶν κινεῖται. Ταῦτα εἰσὶν, ἅπερ ἐκτησάμεθα ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀμελείας ἡμῶν καὶ αὐτὰ κατασχύνουσιν ἡμᾶς ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς ἡμῶν.

Βοηθεῖ τῷ ἀνθρώπῳ ἡ νῆψις πλεῖον τοῦ ἔργου καὶ βλάπτει αὐτὸν ἢ λύσις πλεον τῆς ἀναπαύσεως. Ἐκ τῆς ἀναπαύσεως γὰρ πόλεμοι οἰκεῖοι γίνονται καὶ ἐνοχλοῦσι τῷ ἀνθρώπῳ, ἀλλ' ἐξουσίαν ἔχει λῦσαι αὐτούς. Ὅταν γὰρ ἀφῆ ἄνθρωπος τὴν ἀνάπαυσιν καὶ στραφῆ εἰς τὸν τόπον τοῦ ἔργου, αἴρονται ἐξ αὐτοῦ καὶ φεύγουσιν. Οὐχ οὕτω τὸ ἐκ τῆς λύσεως τικτόμενον, ὡς ἐκ τῆς χαυνώσεως καὶ τῆς ἀναπαύσεως. Ὅσον γὰρ ἀκμὴν ἐστὶν ἐν τῇ χώρᾳ τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ ἐν τῇ ἀναπαύσει, δύναται πάλιν στραφῆναι καὶ κυβερνηῆσαι ἑαυτὸν ἐν τῇ καταστάσει τοῦ κανόνος αὐτοῦ. Διότι ἀκμὴν ἐν τῇ χώρᾳ τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ, ἐν δὲ τῇ λύσει ἐξέρχεται ἐκ τῆς χώρας τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ. Εἰ γὰρ μὴ ὁ ἄνθρωπος τελείως ἀπέρριψεν ἐξ αὐτοῦ τὴν φυλακὴν, οὐκ ἂν ἐν τῷ μέσῳ τῆς βίας ἀκουσίως ἠναγκάσθη πεισθῆναι τοῖς μὴ ἀναπαύουσιν αὐτόν. Εἰ τὸν ὄρον τῆς ἐλευθερίας ἐξ ἑαυτοῦ παντελῶς μὴ ἀφῆκεν, οὐκ ἂν συνέβη αὐτῷ συναντήματα, τὰ δεσμοῦντα αὐτόν ἐξ ἀνάγκης, οἷσπερ ἀντιστῆναι οὐκ ἠδυνήθη.

Μὴ ἀφῆς τὴν ἐλευθερίαν τινὸς τῶν αἰσθήσεων σου, ᾧ ἄνθρωπε, μήπως πάλιν ἐπανελθεῖν ἐπ' αὐτὴν οὐ δυνήσῃ. Ἡμεν ἀνάπαυσις τοὺς νέους μόνον βλάπτει, ἢ λύσις δὲ καὶ τοὺς τελείους καὶ τοὺς γέροντας· οἱ μὲν ἐκ τῆς ἀναπαύσεως, εἰς τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς ἐρχόμενοι, δύναται πάλιν στραφῆναι ἐν τῇ φυλακῇ καὶ στῆναι ἐν τῇ ὑψηλῇ αὐτῶν πολιτείᾳ, οἱ δὲ ἐν τῇ ἐλπίδι τοῦ ἔργου ἀμελήσαντες εἰς τὴν φυλακὴν, ἐκ τῆς ὑψηλῆς πολιτείας πρὸς λύσιν τῆς ζωῆς ἠχμαλωτίσθησαν.

Ἔστιν ὁ ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ἐχθρῶν τυφθεὶς καὶ ἐν καιρῷ τῆς εἰρήνης ἀποθνήσκων, καὶ ἐστὶν ὁ ἐν προφάσει ἐμπορίας τῆς ζωῆς ἐξερχόμενος καὶ σκόλοπα τῇ ψυχῇ αὐτοῦ λαμβάνων. Μὴ ὅταν ὀλισθήσωμεν ἐν τίνι, τότε λυπηθῶμεν, ἀλλ' ὅταν ἐμμείνωμεν ἐν αὐτῷ. Τὸ γὰρ ὀλίσθημα συμβαίνει πολλάκις καὶ τοῖς τελείοις, τὸ δὲ ἐμμεῖναι ἐν αὐτῷ νέκρωσις ἐστὶ τελεία. Ἡ λύπη δὲ, ἣν λυπούμεθα ὑπὲρ τῶν ἴδιων ὀλισθημάτων, εἰς τόπον ἐργασίας καθαρᾶς λογίζεται ἡμῖν ἐκ τῆς χάριτος. Ὁ ἐν ἐλπίδι μετανοίας ὀλισθαίνων ἐκ δευτέρου, οὗτος μετὰ πανουργίας πορεύεται μετὰ τοῦ Θεοῦ. Τούτῳ ἀγνώστως ἐπιπίπτει

209 - Ἰσαὰκ Σύρου

ὁ θάνατος καὶ οὐ φθάνει τὸν καιρὸν τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς πληρῶσαι. Ἐκαστος λελυμένος τὰς αἰσθήσεις, ἐστὶ καὶ τῇ καρδίᾳ λελυμένος.

Ἡ ἐργασία τῆς καρδίας δεσμός ἐστὶ τῶν ἐξωτερῶν μελῶν, καὶ ἐὰν ἐν διακρίσει ποιῇ τις ταύτην, κατὰ τὰς τοὺς πρὸ ἡμῶν πατέρας, ἔκδηλος ἐστὶν ἐκ τῶν ἀλλοτρίων τῶν φαινομένων ἐν αὐτῷ, ὅτι οὐκ ἐστὶ δεδεμένος ἐν τῷ κέρδει τῷ σωματικῷ, οὐδὲ ἀγαπᾷ τὴν γαστριμαργίαν, καὶ ὁ θυμὸς ἀπέχει ἐξ αὐτοῦ παντελῶς. Ὅπου γὰρ τὰ τρία ταῦτα, τὸ κέρδος τὸ σωματικόν, κἂν σμικρὸν ἢ ἡ μέγα, καὶ ἡ ὀξυχολία καὶ ἡ ἥττα τῆς γαστριμαργίας, κἂν φαίνηται τις ὅμοιος τῶν παλαιῶν ἀγίων, γινῶθι ὅτι ἐκ τῆς ἀνυπομονησίας τῶν ἔσω ἐστὶν ἡ λύσις τῶν ἔξω αὐτοῦ, καὶ οὐχὶ ἀπὸ διαφορᾶς καταφρονήσεως τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. Εἰ δὲ μὴ, πῶς κατεφρόνησε τῶν σωματικῶν καὶ τὴν πραότητα οὐκ ἐκτήσατο;

Τῇ μὲν διακρίσεως καταφρονήσει ἀκολουθεῖ τὸ μὴ δεσμεῖσθαι ἐν τινί, καὶ ἡ καταφρόνησις τῆς ἀναπαύσεως καὶ τοῦ πόθου τῶν ἀνθρώπων. Καὶ ἐὰν ἐν ἐτοιμασίᾳ δέχεται τις ζημίας διὰ τὸν Θεὸν χαίρων, καθαρὸς ἐστὶν ἔσωθεν. Καὶ ἐὰν μὴ καταφρονήσῃ τινός, διὰ τὰς πηρώσεις τὰς ἐν αὐτῷ, ἐν ἀληθείᾳ ἐλεύθερος ἐστὶ, καὶ ἐὰν μὴ προσίεται πρὸς τὸν τιμῶντα αὐτὸν ἢ καὶ ἀηδιάζεται πρὸς τὸν ἀτιμάζοντα, οὗτος νενέκρωται τῷ κόσμῳ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ. Ἡ φυλακὴ τῆς διακρίσεως κρειττοτέρα ἐστὶν ὑπὲρ πᾶσαν πολιτείαν, τὴν ἐνεργουμένην ἐν παντὶ τρόπῳ καὶ παντὶ μέτρῳ τῶν ἀνθρώπων.

Μὴ μισήσης τὸν ἁμαρτωλόν. Πάντες γὰρ ἐσμὲν ὑπεύθυνοι. Καὶ ἐὰν διὰ τὸν Θεὸν κινήσῃς κατ' αὐτοῦ, κλαῦσον ὑπὲρ αὐτοῦ. Καὶ διατί μισεῖς αὐτόν; Τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ μίσησον καὶ εὗξαι ὑπὲρ αὐτοῦ, ἵνα ὁμοιωθῆς τῷ Χριστῷ ὅστις οὐκ ἠγανάκτει κατὰ τῶν ἁμαρτωλῶν, ἀλλ' ὑπερηύχεται. Οὐχ ὁρᾷς πῶς ἐκλαυσεν ὑπὲρ τῆς Ἱερουσαλήμ; Ἐν πολλοῖς καταγελώμεθα καὶ ἡμεῖς ὑπὸ τοῦ διαβόλου. Καὶ διατί τὸν καταγελασθέντα καθ' ἡμᾶς ἐκ τοῦ καταγελῶντος ἡμῶν διαβόλου μισοῦμεν; Καὶ διατί μισεῖς τὸν ἁμαρτωλόν, ὃ ἄνθρωπε; Ἄρα, ὅτι οὐκ ἐστὶ δίκαιος κατὰ σέ; Καὶ ποῦ ἐστὶν ἡ δικαιοσύνη σου, ὅτι οὐκ ἔχεις ἀγάπην; Διατί οὐκ ἔκλαυσας ἐπ' αὐτῷ, ἀλλὰ σὺ καταδιώκεις αὐτόν; Ἐν ἀγνοίᾳ γὰρ κινοῦνται τίνες ὀργιζόμενοι, οἱ δοκοῦντες εἶναι διακριτικοί, εἰς τὰ ἔργα τῶν ἁμαρτωλῶν.

Γίνου κῆρυξ τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἀνάξιόν σε ὄντα κυβερνῇ, καὶ ὅτι χρεωστεῖς χρέος πολὺ καὶ ἡ ἐκδίκησις αὐτοῦ οὐ φανεροῦται ἐν σοί, καὶ ἀντὶ τῶν μικρῶν ἔργων, ὧν ποιεῖς, ἀντιπαρέχει σοὶ τὰ μεγάλα. Μὴ καλέσης τὸν Θεὸν δίκαιον, ὅτι ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ οὐ γνωρίζεται ἐν τοῖς πράγμασι σου. Καὶ ἐὰν ὁ Δαβὶδ καλῇ αὐτόν δίκαιον καὶ εὐθύν, ἀλλὰ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐφάνέρωσεν ἡμῖν ὅτι μᾶλλον ἀγαθὸς ἐστὶ καὶ χρηστός. «*Ἀγαθὸς ἐστὶ, φησί, τοῖς πονηροῖς καὶ ἀσεβέσι*». Καὶ πῶς ὀνομάζεις τὸν Θεὸν δίκαιον, ὅταν ἀπαντήσης τῷ κεφαλαίῳ, τῷ περὶ τοῦ μισθοῦ τῶν ἐργατῶν; «*Ἐταῖρε, οὐκ ἀδικῶ σέ, θέλω δοῦναι τούτῳ τῷ ἐσχάτῳ, ὡς καὶ σοί. Ἦ ὁ ὀφθαλμὸς σου πονηρὸς ἐστίν, ὅτι ἐγὼ ἀγαθὸς εἰμί;*».

Πῶς πάλιν καλεῖ ἄνθρωπος τὸν Θεὸν δίκαιον, ὅταν ἀπαντήσῃ τῷ κεφαλαίῳ τοῦ ἀσώτου υἱοῦ, ὃς ἐσκόρπισε τὸν πλοῦτον ἐν ἀσωτεῖα, ὅτε ἐν τῇ καταλύξει μόνη, ἐν ἣ ἔδειξε, πῶς ἔδραμε καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ ἐπὶ πάντα τὸν πλοῦτον αὐτοῦ; Οὐδεὶς γὰρ ἄλλος εἶπε περὶ αὐτοῦ ταῦτα, ἵνα διστάσωμεν εἰς αὐτόν, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Υἱὸς αὐτοῦ, αὐτὸς ἐμαρτύρησε περὶ αὐτοῦ ταῦτα. Ποῦ ἐστὶν ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἤμεν ἁμαρτωλοὶ καὶ ὁ Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ ἡμῶν; Εἰ δὲ ὧδε ἐστὶν ἐλεήμων, πιστεύσωμεν, ὅτι ἀλλοίωσιν οὐ δέχεται.

Μὴ γένοιτο ἡμᾶς λογίσασθαι ποτὲ τοῦτο τὸ ἀνόμημα, ἵνα ποτὲ εἴπωμεν τὸν Θεὸν ἀνελεήμονα· ὅτι οὐκ ἀλλοιοῦται τὸ ἴδιον τοῦ Θεοῦ, ὥσπερ οἱ νεκροί, καὶ οὐ κτᾶται τὶ ὅπερ οὐκ ἔχει, ἢ ὅπερ ἔχει ὑστερεῖ ἢ προσθήκην λαμβάνει, καθάπερ τὰ κτίσματα. Ἀλλ' ὅπερ ἔχει ὁ Θεὸς ἐξ ἀρχῆς, ἔξει αἰεὶ ἕως ἀτελευτήτου τέλους, καὶ ἔχει, καθάπερ ὁ μακάριος Κύριλλος εἶπεν ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τῆς γενέσεως. Φοβοῦ, φησί, ἐκ τῆς ἀγάπης αὐτόν, καὶ μὴ ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ σκληροῦ τοῦ τεθέντος ἐπ' αὐτόν. Ἀγάπησον αὐτόν, ὡς χρεωστεῖς ἀγαπήσαι αὐτόν, καὶ μὴ διὰ τὰ μέλλοντα δίδοσθαι ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλ' ὅπερ ὦν ἐλάβομεν. Καὶ διὰ τὸν κόσμον τοῦτον μόνον, ὃν ἐποίησε δι' ἡμᾶς, τίς γὰρ ἐστὶν ὁ δυνάμενος ἀνταμείψασθαι αὐτόν; Ποῦ ἐστὶ ἡ ἀνταπόδοσις αὐτοῦ ἐν τοῖς ἔργοις ἡμῶν; Τίς ἔπεισεν αὐτόν ἐξ ἀρχῆς παραγαγεῖν ἡμᾶς εἰς τὴν κτίσιν; Καὶ τίς ἐστὶν ὁ παρακαλῶν αὐτόν ὑπὲρ ἡμῶν, ὅταν γινώμεθα ἀμνήμονες; Ὅτε δὲ οὐκ ἤμεν ποτέ, τίς ἐστὶν ὁ ἐξυπνίσας τὸ σῶμα ἡμῶν ἐκεῖνο πρὸς τὴν ζωὴν; Καὶ πάλιν πόθεν πίπτει ἡ ἔννοια τῆς γνώσεως εἰς τὸν χοῦν;

Ὡ τῆς θαυμαστῆς ἐλεημοσύνης τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἐκπληξίς τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ καὶ κτίστου ἡμῶν. Ὡ δύναμις ἡ ἱκανοῦσα εἰς πάντα. Ὡ τῆς χρηστότητος τῆς ἀμέτρου, ἧς τὴν φύσιν ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν πάλιν εἰσάγει πρὸς ἀνάπλασιν αὐτῶν. Τίς ἱκανοὶ πρὸς τὴν δόξαν αὐτοῦ; Τὸν παραβάντα αὐτόν καὶ βλασφημήσαντα ἐγείρει, τὸν χοῦν τὸν ἀλόγιστον καινίζει, καὶ συνετὸν καὶ λογικὸν ποιεῖ, καὶ τὸν διεσκορπισμένον νοῦν καὶ ἀναίσθητον καὶ τὰς διεσκορπισμένας αἰσθήσεις, φύσιν λογικὴν καὶ ἀξίαν ἐννοίας ἐμποιεῖ. Οὐχ ἱκανοὶ γὰρ ὁ ἁμαρτωλὸς ἐννοῆσαι τὴν χάριν τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ. Ποῦ ἐστὶν ἡ γέεννα, ἡ δυναμένη λυπῆσαι ἡμᾶς; Καὶ ποῦ ἐστὶν ἡ κόλασις, ἡ ἐκφοβοῦσα ἡμᾶς πολυμερῶς καὶ νικῶσα τὴν εὐφροσύνην τῆς ἀγάπης αὐτοῦ; Καὶ τί ἐστὶν ἡ γέεννα πρὸς τὴν χάριν τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ, ὅταν ἐγείρῃ ἡμᾶς ἐκ τοῦ ᾄδου καὶ ποιήσῃ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι τὴν ἀφθαρσίαν, καὶ τὸν εἰς ᾄδην πεσόντα ἐγείρῃ ἐν δόξῃ;

Ὡ διακριτικοί, δεῦτε καὶ θαυμάσατε. Τίς ἔχων σοφὴν διάνοιαν καὶ θαυμαστὴν θαυμάσει κατ' ἀξίαν τὴν χάριν τοῦ δημιουργοῦ ἡμῶν; Ἡ ἀνταπόδοσις τῶν ἁμαρτωλῶν ἐστὶ, καὶ ἀντὶ τῆς ἀνταποδόσεως τῆς δικαίας, αὐτὸς ἀνάστασιν ἀνταποδίδωσιν αὐτοῖς καὶ ἀντὶ τῶν σωμάτων τῶν καταπατησάντων τὸν νόμον αὐτοῦ, ἀφθαρσίας δόξαν τελείαν ἐνδύει αὐτούς. Αὕτη ἡ χάρις ἐστὶν ἡ μειζότερα, ἢ μετὰ τὸ ἁμαρτῆσαι ἡμᾶς ἀναστήσασα, ὑπὲρ ἐκείνην, ὅτε οὐκ ἤμεν, καὶ παρήγαγεν ἡμᾶς εἰς κτίσιν.

Δόξα Κύριε, τῇ χάριτί σου τῇ ἀμέτρῳ. Ἰδού, Κύριε, τὰ κύματα τῆς χάριτος σου
σιωπήσαι με ἐποίησαν, καὶ οὐκ ἀπελείφθη ἐν ἐμοὶ ἔννοια ἐξ ἐναντίας τῶν εὐχαριστιῶν
σου. Ποίοις στόμασιν ἐξομολογησόμεθά σοι, βασιλεῦ ἀγαθέ, ὁ ἀγαπῶν τὴν ζωὴν ἡμῶν;
Δόξα σοὶ ἐπὶ τοῖς δυσὶ κόσμοις, οὓς ἐδημιούργησας πρὸς αὐξήσιν καὶ τρυφήν ἡμῶν,
ἄγων ἡμᾶς ἐκ πάντων, ὧν ἐδημιούργησας, πρὸς γνῶσιν τῆς δόξης σου, ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ
ἕως τοῦ αἰῶνος. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΞΑ' - Περὶ τοῦ πόθεν φυλάττεται ἡ νήψις ἡ κρυπτὴ ἡ ἔσω ἐν τῇ ψυχῇ γινομένη καὶ πόθεν εἰσέρχεται ὁ ὕπνος καὶ ἡ ψυχρότης ἐν τῇ διανοίᾳ καὶ σβεννύει τὴν θέρμην τὴν ἁγίαν ἀπὸ τῆς ψυχῆς καὶ ἀπονεκροῖ τὴν εἰς Θεὸν ἐπιθυμίαν ἀπὸ τῆς θέρμης τῶν πνευματικῶν καὶ οὐρανίων

Οὐκ ἔστι δυνατόν τοῖς ἔχουσι τὰς καλὰς ἐπιθυμίας ὑπὸ τῆς ἐναντιώσεως κωλυθῆναι δρᾶσαι ταύτας, ἐὰν μὴ εὖρη ὁ πονηρὸς χώραν καλῆς προφάσεως ἐν τοῖς ποθοῦσι τὸ καλόν. Ἔστι δὲ τὸ πρᾶγμα παρὰ τοῦτο. Πάση ἐννοίᾳ ἐπιθυμίας ἀγαθῆς ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς κινήσεως αὐτῆς ἀκολουθεῖ ζῆλος τις, ὅμοιος τοῖς τοῦ πυρὸς ἄνθραξιν ἐν τῇ ἑαυτοῦ θερμότητι, καὶ οὗτος εἴωθε περιτειχίζειν ταύτην τὴν ἐννοίαν καὶ ἀποδιώκειν ἀπὸ τῶν ἔγγιστα αὐτῆς πᾶσαν ἐναντίωσιν καὶ ἐμποδισμόν καὶ κώλυμα γινόμενον αὐτῇ. Ἴσχυν γὰρ πολλὴν καὶ δύναμιν ἄρρητον κτᾶται οὗτος ὁ ζῆλος τοῦ περιτειχίζειν τὴν ψυχὴν πᾶσαν ὥραν ἐκ τῆς χαυνώσεως ἢ τοῦ μὴ πτοεῖσθαι τὰς ὁρμὰς τῶν περιστάσεων ἀπασῶν.

Καὶ αὕτη μὲν ἡ ἐννοία ἡ πρώτη, ἡ δύναμις ἐστὶ τῆς ἀγίας ἐπιθυμίας, ἡ ἐν τῇ φύσει τῆς ψυχῆς φυσικῶς πεφυτευμένη. Οὗτος δὲ ὁ ζῆλος ἐστὶν ἡ ἐννοία ἡ κινούμενη ἐκ τῆς θυμικῆς δυνάμεως, τῆς οὐσῆς ἐν αὐτῇ, ἡ ἐκ Θεοῦ τεθείσα ἡμῖν συμφερόντως, τοῦ τηρῆσαι τὸν ὅρον τῆς φύσεως, τοῦ ἐκπέμψαι τὴν ἐννοίαν τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς, εἰς πλήρωσιν τῆς φυσικῆς ἐπιθυμίας, τῆς ἐν τῇ ψυχῇ οὐσῆς, ἣτις ἐστὶν ἡ ἀρετὴ, ἣς χωρὶς ἀγαθὸν οὐκ ἐργάζεται. Καὶ καλεῖται ζῆλος, ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ κινῶν καὶ ζηλῶν καὶ ἐξάπτων καὶ ἐνισχύων τὸν ἄνθρωπον κατὰ καιρὸν καὶ καιρὸν καταφρονεῖν τῆς σαρκὸς ἐν ταῖς θλίψεσι καὶ τοῖς πειρασμοῖς τοῖς φοβεροῖς τοῖς ἀπαντῶσιν αὐτῷ καὶ τοῦ παραδιδόναι εἰς θάνατον ἀεὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, καὶ ἀπαντᾶν τῇ ἀποστατικῇ δυνάμει ὑπὲρ τῆς τελειώσεως ἐκείνου τοῦ πράγματος, οὗ ἡ ψυχὴ πόθον ἔσχε σφοδρόν.

Ἄνθρωπος γὰρ τις ἐνδεδυμένος τὸν Χριστόν, κύνα τὸν ζῆλον τοῦτον ἐκάλεσεν ἐν τοῖς λόγοις αὐτοῦ καὶ φύλακα τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἀρετὴ· ἡ γὰρ ἀρετὴ νόμος Θεοῦ καλεῖται. Στερεοῦται δὲ ἡ δύναμις αὕτη τοῦ ζήλου καὶ ἐξυπνίζεται καὶ ἐξάπτεται εἰς φυλακὴν τοῦ οἴκου κατὰ δύο τρόπους, καὶ ἀσθενεῖ πάλιν καὶ νυστάζει καὶ ραθυμεῖ κατὰ δύο τρόπους. Ἦγουν, ὁ ἐξυπνισμὸς καὶ ἡ ἔξαψις γίνεται, ὅταν τῷ ἀνθρώπῳ ἐννοηθῇ φόβος τις, καταπτοῶν αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ, οὐ ἐκτήσατο, ἢ ὁ μέλλει κτήσασθαι, μήπως κλαπεῖ, ἢ τοι ἀφανισθεῖ ἐκ τίνος τῶν συμβαινόντων καὶ ἀκολουθούτων αὐτῷ. Καὶ τοῦτο ἐκ τῆς θείας προνοίας κινεῖται· λέγω δὲ ὁ φόβος ἐν πᾶσι τοῖς ἐργαζομένοις τὴν ἀρετὴν ἐξ ἀληθείας εἰς ἐξυπνισμόν καὶ ζῆλον διαμένοντα ἐν τῇ ψυχῇ, ἵνα μὴ νυστάξῃ.

Ὅταν δὲ ὁ φόβος οὗτος κινηθῇ ἐν τῇ φύσει, ὁ ζῆλος ὁ ρηθεὶς ὑφ' ἡμῶν κύων, νυκτὸς

καὶ ἡμέρας ὡσπερ κλίβανος καιόμενος θερμαίνεται καὶ ἐξυπνίζει τὴν φύσιν, καὶ καθ' ὁμοιότητα τῶν Χερουβὶμ ἐξυπνίζεται καὶ προσέχει τοῖς περικύκλω αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν ὥραν. Καὶ ὡς λέγει ὁ ἄνθρωπος, ἐὰν ὄρνεον διέρχεται, κύκλω αὐτοῦ κινεῖται καὶ ὑλακτεῖ ἐν ὀρμῇ ὀξυτάτῃ καὶ ἀρρήτῳ.

Καὶ αὐτὸς ὁ φόβος ὅταν γίνηται, διότι ἐδίστασεν εἰς τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ πίστει αὐτοῦ καὶ ἐπελάθετο πῶς ἐπιμελεῖται ὁ Θεὸς καὶ προνοεῖται τῶν ἀγωνιζομένων ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς, τοῦ ἐπισκέπτεσθαι αὐτοὺς καθ' ὥραν, ὡς καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, διὰ στόματος τοῦ Προφήτου λέγει, *«ὀφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ δικαίους»*, καὶ τὰ ἔξης. Καὶ πάλιν, *«κραταίωμα Κύριος τῶν φοβουμένων αὐτόν»*. Καὶ αὐτὸς ὡς ἐκ προσώπου αὐτοῦ εἶπε τοῖς φοβουμένοις αὐτόν *«οὐ προσελεύσεται πρὸς σὲ κακά, καὶ μάστιξ οὐκ ἐγγιεῖ τῷ σκηνώματί σου»*.

Ὅταν δὲ ὑπὲρ τῆς ψυχῆς γένηται ὁ φόβος, διὰ τὰ συμβαίοντα τῇ ἀρετῇ καὶ ἀκολουθοῦντα, ἵνα μὴ κλαπῇ ἢ βλάβῃ ἐκ τίνος τῶν αἰτιῶν, οὗτος ὁ λογισμὸς θεϊκὸς ἐστὶ, καὶ μέριμνα ἀγαθῇ καὶ ἐκ τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ ἐστὶν ἡ λύπη αὕτη καὶ ἡ βάσανος.

Καὶ πάλιν ὁ δεύτερος τρόπος, ἡγουν ἡ ἰσχὺς καὶ ἡ ἔξαισις τοῦ κυνὸς ἐστίν, ὅταν ἐπὶ πλεῖον ἀύξηθῇ ἢ ἐπιθυμία τῆς ἀρετῆς ἐν τῇ ψυχῇ. Καθ' ὅσον γὰρ ἡ ἐπιθυμία ἐν τῇ ψυχῇ ἀύξάνεται, κατὰ τοσοῦτον καὶ οὗτος ὁ κύων ἐξάπτεται, ὅς ἐστὶν ὁ φυσικὸς ζῆλος ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς.

Ἡ δὲ πρώτη πρόφασις τῆς ψυχρότητος αὐτοῦ ἐστίν, ὅταν αὕτη ἡ ἐπιθυμία λήξῃ καὶ ἐλαττωθῇ ἐν τῇ ψυχῇ ἢ δευτέρα δὲ ἐστίν, ὅταν πεποθήσεως καὶ θάρσους λογισμὸς τις εἰσέλθῃ ἐν τῇ ψυχῇ καὶ καταμείνῃ ἐν αὐτῇ καὶ ἐλπίσῃ ὁ ἄνθρωπος καὶ ἐνθυμηθῇ καὶ δοκῆσῃ ὅτι οὐκ ἐστὶν αὐτῷ φόβος ἐκ τίνος δυνάμεως βλάβῃ αὐτόν. Καὶ ἐκ τούτου λύει ἐξ αὐτοῦ τὰ ὄπλα τοῦ ζήλου καὶ γίνεται ὡσπερ οἶκος ἀφύλακτος. Καὶ ὑπνοῖ ὁ κύων καὶ ἀφίησι τὴν φυλακὴν ἐπὶ πολὺ.

Ἐκ τούτου τοῦ λογισμοῦ κλέπτονται οἱ πλεῖστοι τῶν νοητῶν οἴκων. Καὶ τοῦτο γίνεται, ὅταν ἀμαυρωθῇ τὸ καθαρὸν τῆς ἐλλάμψεως ἐκείνης τῆς γνώσεως τῆς ἀγίας, τῆς ἐν τῇ ψυχῇ. Καὶ πόθεν ἀμαυροῦνται τόδε, εἰ μὴ λογισμὸς τις λεπτότατος τῆς ὑπερηφανίας ὑπεισῆλθε τῇ ψυχῇ καὶ ἐνεφώλευσεν ἐκεῖ, ἢ ἐξηκολούθησεν ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ πλεόν τῇ μερίμνῃ τῶν παρερχομένων, ἢ τῇ ἀπαντήσῃ τῇ συνέχει τοῦ κόσμου τῇ ἀπατώσῃ αὐτόν, ἢ ἐκ τῆς γαστρὸς τῆς κυρίας πάντων τῶν κακῶν.

Πάντοτε γάρ, ὅταν ἔλθῃ ὁ ἀγωνιστὴς πρὸς τὴν ἀπάντησιν τοῦ κόσμου, εὐθύς ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἀτονεῖ. Ὡσαύτως δέ, καὶ ὅταν εἰς τὴν ἀπάντησιν τῶν πολλῶν, τῶν μόνων ἐξ ἀνάγκης ἐκ τῆς κενοδοξίας συντριβόντων τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Καὶ εἰ δεῖ συντόμως εἰπεῖν, ὅμοιος ἐστὶν ὁ νοῦς τοῦ δραπετεύοντος, ἡνίκα ἀπαντήσῃ τῷ κόσμῳ, τῷ κυβερνήτῃ τῷ ἐν γαλήνῃ διαπορευομένῳ ἐν τῇ θαλάσῃ καὶ ἐξαίφνης ἐμπεσόντι ἐν μέσῳ τῶν πετρῶν καὶ ναυαγοῦντι.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν δόξα, κράτος, τιμὴ καὶ μεγαλοπρέπεια εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΕΒ — Περὶ τῶν τριῶν τῆς γνώσεως τρόπων καὶ τῆς διαφορᾶς τῆς ἐργασίας αὐτῶν καὶ τῶν νοημάτων αὐτῶν. Καὶ περὶ τῆς πίστεως τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ πλούτου τοῦ μυστικοῦ, τοῦ ἐγκεκρυμμένου αὐτῇ καὶ πόσον διαφέρει ἡ γνώσις τοῦ κόσμου τούτου ἐν τοῖς τρόποις αὐτῆς τῆς ἀπλότητος τῆς πίστεως

Ἡ ψυχὴ ἢ ἐν ταῖς τρίβοις τῆς πολιτείας καὶ ἐν τῇ ὁδῷ τῆς πίστεως διαπορευομένη καὶ ταύτην πολλάκις κατορθώσασα, ἐὰν στραφῆ πάλιν εἰς τοὺς τρόπους τῆς γνώσεως, εὐθέως χωλαίνει ἐκ τῆς πίστεως καὶ στερεῖται ἐξ αὐτῆς ἢ νοερὰ δύνამις αὐτῆς, ἢ ἐκ τῶν ἐναλλαγμάτων τῶν ἀντιλήψεων φανερούμενη ἐν τῇ καθαρᾷ ψυχῇ καὶ ἀνεξετάστως ἐν αὐτῇ ἀναστρεφομένη ἐν ἀπλότητι ἐν πᾶσι τοῖς ἑαυτῆς.

Ψυχὴ γὰρ ἢ ἅπαξ παραθεμένη ἑαυτὴν τῷ Θεῷ ἐν πίστει καὶ ἐν πολλῇ πείρᾳ δεξαμένη τὴν γεῦσιν τῆς συνεργίας αὐτοῦ, πάλιν ἑαυτῆς οὐ φροντίζει, ἀλλὰ τῇ ἐκπλήξει καὶ τῇ σιωπῇ φιμοῦται, καὶ στραφῆναι πάλιν εἰς τοὺς τρόπους τῆς γνώσεως αὐτῆς καὶ ἀναστρέφεσθαι ἐν αὐτοῖς οὐκ ἔχει ἐξουσίαν, μήπως ἐν τῇ ἐναντιώσει αὐτῶν στερηθῆ τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ, τῆς κρυπτῶς ἐπισκεπτόμενης αὐτὴν ἀπαύστως καὶ ἐπιμελουμένης αὐτῆς καὶ ἀδιαλείπτως ἐξακολουθούσης αὐτῇ ἐν παντὶ τρόπῳ. Διότι ἐμωράνθη, ὑπονοήσασα ἑαυτὴν ἱκανὴν οὔσαν προνοήσασθαι ἑαυτῆς ἐν τῇ δυνάμει τῆς γνώσεως αὐτῆς. Ἐν οἷς γὰρ τὸ φῶς τῆς πίστεως ἀνατέλλει, οὐκ ἐστὶ πάλιν ἀναισχυντοῦσιν ὑπὲρ ἑαυτῶν εὐξασθαι, οὐδὲ ἐξαιτήσασθαι παρὰ τοῦ Θεοῦ, δὸς ἡμῖν τόδε ἢ λάβε ἐξ ἡμῶν τόδε, οὐδὲ φροντίζουσιν ἑαυτῶν κατὰ πάντα τρόπον. Διότι ἐν τοῖς νοεροῖς ὀφθαλμοῖς τῆς πίστεως ἐν πάσῃ ὥρᾳ θεωροῦσι τὴν πρόνοιαν τὴν πατρικὴν, ἐπισκιάζουσιν αὐτοῖς ἐξ ἐκείνου τοῦ Πατρὸς τοῦ ἀληθινοῦ, τοῦ ὑπερέχοντος ἐν τῇ ἑαυτοῦ πολλῇ ἀγάπῃ τῇ ἀμέτρῳ πᾶσαν πατρικὴν ἀγάπησιν, τοῦ δυναμένου καὶ ἰσχύοντος παρὰ πάντα συνεργῆσαι ἡμῖν ὑπερεκπερισσοῦ, ὑπὲρ ὃ αἰτούμεθα καὶ ἐνθυμούμεθα καὶ νοοῦμεν.

Ἡ γνώσις ἐναντία τῇ πίστει ἐστίν, ἢ δὲ πίστις, λύσις ἐν πᾶσι τοῖς ἑαυτοῖς τῶν νόμων τῆς γνώσεως, οὐχὶ τῆς πνευματικῆς δὲ λέγομεν. Οὗτος γὰρ ἐστὶν ὁ ὀρισμὸς τῆς γνώσεως, ὅτι ἔκτος ἐξετάσεως καὶ ἐρέυνης ποιῆσαι τι πρᾶγμα οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ἐξετάζει εἰ δυνατόν γενέσθαι ὅπερ ἐνθυμεῖται καὶ θέλει. Ἡ δὲ πίστις τί; Ὅτε τις προσεγγίσει ἐν αὐτῇ οὐκ ὀρθῶς, ἐν αὐτῷ παραμεῖναι οὐ πείθεται.

Ἡ γνώσις χωρὶς ἐξετάσεως καὶ τρόπων ἀναστροφῆς οὐδὲ γνωσθῆναι δύναται, καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ σημεῖον τοῦ δισταγμοῦ περὶ τῆς ἀληθείας. Ἡ πίστις δὲ φρόνημα ἐν καθαρὸν καὶ ἀπλοῦν ἐπιζητεῖ τὸ ἀπέχον ἀπὸ πάσης πανουργίας καὶ τοῦ ζητῆσαι τρόπους. Βλέπε πῶς ἐναντιοῦνται ἀλλήλαις ὁ οἶκος τῆς πίστεως ἔννοια νηπιώδης ἐστὶ καὶ καρδία ἀπλῆ «ἐν ἀπλότητι, γὰρ φησι, καρδίας αὐτῶν ἐδόξαζον τὸν Θεόν», καὶ «ἐὰν μὴ στραφῆτε

καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδιά, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν». Ἡ γνῶσις δὲ τοῖς δυσι τούτοις ἐπίβουλος ἐστὶ καὶ ἐναντία.

Ἡ γνῶσις ὄρος τῆς φύσεως ἐστὶ, φυλάττουσα αὐτὴν ἐν πάσαις ταῖς τρίβοις αὐτῆς, ἡ δὲ πίστις ὑπὲρ τὴν φύσιν ἐνεργεῖ τὴν ἑαυτῆς ὁδοιπορίαν. Ἡ γνῶσις πᾶν πρᾶγμα καταλύον τὴν φύσιν οὐ πειρᾶται πρὸς ἑαυτὴν ἑᾶσαι, ἀλλὰ μακρύνεται ἐξ αὐτοῦ, ἡ δὲ πίστις εὐχερῶς ἐπιτρέπει καὶ λέγει «ἐπὶ ἀσπίδα, φησί, καὶ βασιλίσκον ἐπιβήση, καὶ καταπατήσεις λέοντα καὶ δράκοντα».

Τῇ γνώσει φόβος ἐξακολουθεῖ, τῇ δὲ πίστει ἐλπίς· ὅσον γὰρ τις ἐν τοῖς τῆς γνώσεως τρόποις διαπορεύεται, τοσοῦτον ὑπὸ τοῦ φόβου δεσμεύεται καὶ τῆς ἐλευθερίας τούτου ἀξιοθῆναι οὐ δύναται. Ὁ δὲ τῇ πίστει ἐξακολουθῶν, εὐθέως ἐλεύθερος καὶ αὐτεξούσιος καὶ ὡς υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐν πᾶσι τοῖς πράγμασιν ἐν ἐλευθερίᾳ χρῆται ἐξουσιαστικῶς. Ἄνθρωπος εὐρὼν τὰς κλεῖς τῆς πίστεως ὡς ὁ Θεὸς χρῆται ταῖς φύσεσι πάσαις τῆς κτίσεως. Τῇ πίστει γὰρ ἐστὶν ἡ ἐξουσία κτίσιν δημιουργῆσαι καινὴν κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ ὁμοιότητα, «ἠθέλησας, φησί, καὶ τὰ πάντα παρέστη ἐνώπιόν σου», καὶ πολλάκις ἐξ οὐκ ὄντων τὰ πάντα δύναται ποιῆσαι, ἡ δὲ γνῶσις χωρὶς ὕλης ποιῆσαι τι οὐ δύναται. Ἡ γνῶσις τὸ μὴ δοθὲν τῇ φύσει οὐκ ἀναισχυνητεῖ διαπράξασθαι. Καὶ πῶς; Διότι ἡ ῥυτὴ φύσις τοῦ ὕδατος οὐ δέχεται ἐπι νότων αὐτῆς τὰ ἴχνη τοῦ σώματος, καὶ ὁ προσεγγίζων τῷ πυρὶ ἑαυτὸν κατακαίει, καὶ ἐὰν ἀπαναιδεύηται κατὰ τούτων, κίνδυνος αὐτῷ ἐπακολουθεῖ.

Ἐκ τούτων ἡ γνῶσις ἐν φυλακῇ παραφυλάττεται καὶ διαβῆναι τὸν ὄρον τούτων παντελῶς οὐ πείθεται, ἡ δὲ πίστις ἐν ἐξουσίᾳ διαβαίνει ταῦτα καὶ λέγει ὅτι, «ἐὰν διαβαίνης διὰ πυρὸς οὐ κατακαύσει σε, καὶ ποταμοὶ οὐ κατακλύσουσί σε». Καὶ ταῦτα πολλάκις ἡ πίστις ἐνώπιον ἐνήργησε πάσης τῆς κτίσεως. Καὶ εἰ ἐδόθη τῇ γνώσει τόπος ἐκεῖσε, πειρασθῆναι ἐν τούτοις, παντελῶς οὐκ εἶχε πεισθῆναι. Διὰ πίστεως γὰρ πολλοὶ εἰς τὴν φλόγα εἰσῆλθον καὶ τὴν δύναμιν τὴν καυστικὴν τοῦ πυρὸς ἐχαλίνωσαν καὶ ἀβλαβῶς ἐν μέσῳ αὐτῆς διέβαινον καὶ ἐπὶ νότων τῆς θαλάσσης ὡς ἐπὶ ξηρᾶς ἐβάδισαν. Καὶ ταῦτα πάντα ὑπὲρ τὴν φύσιν εἰσὶ καὶ ἐναντία τοῖς τρόποις τῆς γνώσεως καὶ ἀπέδειξαν αὐτὴν ματαίαν ἐν πᾶσι τοῖς τρόποις αὐτῆς καὶ τοῖς νόμοις αὐτῆς. Εἶδες τὴν γνῶσιν πῶς φυλάττει τοὺς ὄρους τῆς φύσεως; εἶδες τὴν πίστιν πῶς ὑπεράνω τῆς φύσεως διαβαίνει καὶ ποιεῖ τὴν τρίβον τῆς ὁδοιπορίας; Πεντακισχιλίους χρόνους, ἢ μικρὸν ἔλαττον ἢ ὑπὲρ τοῦτο, οἱ τρόποι τῆς γνώσεως τὸν κόσμον ἐκυβέρνησαν καὶ παντελῶς ἄραι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ὁ ἄνθρωπος ἐκ τῆς γῆς καὶ αἰσθῆσθαι τῆς ἰσχύος τοῦ κτίστου αὐτοῦ οὐκ ἠδυνήθη. Ἔως οὗ ἡ πίστις ἡμῶν ἐπανέτειλε καὶ ἠλευθέρωσεν ἡμᾶς ἐκ τοῦ σκότους τῆς γήινης ἐργασίας καὶ ἐκ τῆς ὑποταγῆς τῆς μετὰ τὸν μετεωρισμὸν τὸν δωρεὰν γινόμενον. Καὶ νῦν δὲ πάλιν ὅτε εὐρομεν τὴν θάλασσαν τὴν ἀτάραχον καὶ τὸν θησαυρὸν τὸν ἀνέκλειπτον, πρὸς πηγὰς ταπεινὰς ἐπιποθοῦμεν ἐκκλῖναι. Οὐκ ἐστὶ γνῶσις μὴ ἐν ἐνδείᾳ οὔσα, κἂν μεγάλως πλουτήσῃ, τοὺς δὲ τῆς πίστεως θησαυροὺς ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ οὐ χωροῦσιν. Οὐχ ὑστερεῖται ποτὲ τίνος ὁ τῇ ἐλπίδι τῆς πίστεως τῇ καρδίᾳ ἐρηρυσμένος καὶ ὅτε οὐδὲν

ἔχει, τῇ πίστει πάντα κατέχει, ὡς γέγραπται, ὅτι «ὅσα αἰτεῖσθε ἐν προσευχῇ καὶ πίστει, λήψεσθε» καὶ πάλιν, «ὁ Κύριος ἐγγύς, μηδὲν μεριμνᾶτε».

Ἡ γνῶσις αἰετῶς ζῆτεῖ πρὸς φυλακὴν τῶν κτωμένων αὐτῆν, ἡ δὲ πίστις φησὶν, «ἐὰν μὴ Κύριος οἰκοδόμησεν οἶκον καὶ φύλαξῃ πόλιν, εἰς μάτην ἠγγρύπησεν ὁ φυλάσσων, καὶ διακενῆς ἐκοπίασεν ὁ οἰκοδομῶν». Οὐδέποτε ὁ ἐν πίστει προσευχόμενος ἐν τρόποις χρῆται καὶ ἀναστρέφεται. Ἡ γνῶσις γὰρ ἐν παντὶ τόπῳ τὸν φόβον ἐπαινεῖ, καθὼς εἶπεν ὁ σοφὸς «ὁ φοβούμενος, φάσκων, τῇ καρδίᾳ, μακάριος». Τὶ δὲ ἡ πίστις; «Ἐφοβήθη, φησί, καὶ ἤρξατο καταποντίζεσθαι»· καὶ πάλιν, «οὐκ ἐλάβετε, φησί, πνεῦμα δουλείας εἰς φόβον, ἀλλὰ πνεῦμα υἰοθεσίας, εἰς ἐλευθερίαν πίστεως καὶ ἐλπίδος τοῦ Θεοῦ»· καὶ πάλιν, «μὴ φείση ἐξ αὐτῶν, μηδὲ φύγῃς ἀπὸ προσώπου αὐτῶν». Πάντοτε ἀκολουθεῖ τῷ φόβῳ ὁ δισταγμὸς καὶ ὁ δισταγμὸς τῇ ἐξετάσει, καὶ ἡ ἐξέτασις τοῖς τρόποις καὶ οἱ τρόποι τῇ γνώσει καὶ ἐν τῇ ἐξερευνήσει καὶ ἐξετάσει αἰετῶς ὁ φόβος καὶ ὁ δισταγμὸς γνωρίζεται. Διότι οὐκ ἐν παντὶ καιρῷ εἰς πάντα κατορθοῖ ἡ γνῶσις, καθὼς ἐν πρώτοις ἀπεδείξαμεν. Πολλάκις γὰρ συναντῶσιν τῇ ψυχῇ συμβάσεις καὶ ἐπιφοραὶ δυσχερεῖς καὶ προφάσεις πολλοὶ πλήρεις κινδύνων, ἅπερ παντελῶς ἡ γνῶσις καὶ οἱ τρόποι τῆς σοφίας βοηθῆσαι τὴν ἐκείνη οὐ δύναται. Πάλιν δὲ τοῖς δυσχερέσι τοῖς μὴ καταβαλλομένοις πάση δυνάμει καὶ τῷ ὄρω τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως, ἡ πίστις οὐδέποτε νικᾶται ὑπὸ τίνος αὐτῶν. Τὶ γὰρ ἐξαρκεῖ ἡ γνῶσις ἡ ἀνθρωπίνη βοηθῆσαι ἐν τοῖς φανεροῖς πολέμοις, ἢ πρὸς τὰς φύσεις τὰς ἀόρατους καὶ πρὸς τὰς ἐνσωμάτους δυνάμεις σὺν ἄλλοις πολλοῖς;

Εἶδες τὴν ἀσθένειαν τῆς δυνάμεως τῆς γνώσεως καὶ τὴν ἰσχὺν τῆς δυνάμεως τῆς πίστεως; Ἡ γνῶσις πᾶσι τοῖς ξένοις τῆς φύσεως κωλύει τοὺς μαθητὰς αὐτῆς προσπελάσαι. Ὅρα δὲ τὴν δύναμιν ἐνταῦθα τῆς πίστεως καὶ τὶ ἐπιτρέπει τοῖς αὐτῇ μαθητευομένοις. «Ἐν τῷ ὀνόματι μου, φησί, δαιμόνια ἐκβαλεῖτε, ὄφεις ἀρεῖτε καί, ἐὰν τὸν ἰὸν πίητε, οὐ βλαβήσεσθε». Ἡ γνῶσις πᾶσι τοῖς ἐν τῇ ὁδῷ ἐαυτῆς πορευομένοις ἐπιτρέπει κατὰ τοὺς νόμους αὐτῆς πρὸ τῆς ἀρχῆς ἐν πᾶσι τὸ τέλος ἐξετάσαι καὶ οὕτως ἄρξασθαι, μήπως δυσσευρέτου τοῦ τέλους τοῦ πράγματος τῷ ὄρω τῆς ἀνθρωπίνης δυνάμεως εὐρεθέντος τὸν κόπον μάτην κοπιᾶσῃ, καὶ ἀδύνατον καὶ δυσχερὲς τοῦ γενέσθαι εὐρέθη τὸ πρᾶγμα. Ἡ δὲ πίστις τί λέγει; «πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι». Ἀδυνατεῖ γὰρ οὐδὲν τῷ Θεῷ.

Ὁ πλοῦτος ἄρρητος καὶ θάλασσα πλούτου ἐν κύμασιν αὐτῆς καὶ ἐν τοῖς ἐαυτῆς θησαυροῖς τοῖς θαυμαστοῖς τοῖς ὑπερεκχυνομένοις ἐκ τῆς δυνάμεως τῆς πίστεως. Πόσου θάρσους ἔμπλεως καὶ πόσης ἡδονῆς καὶ ἐλπίδος πλήρης ἡ ὁδοιπορία ἢ μέτ' αὐτῆς, καὶ τὰ φορτία αὐτῆς πόσον ἐλαφρὰ εἰσὶ καὶ ἡ ἐργασία αὐτῆς πόσην ἡδύτητα ἔχει!

Ἐρώτησις. Ὁ ἀξιωθεὶς γεύσασθαι τῆς ἡδύτητος τῆς πίστεως καὶ πάλιν στραφεὶς πρὸς τὴν γνῶσιν τῆς ψυχῆς, ἐν τίνι διαφέρει τὸ πρᾶγμα αὐτοῦ;

Ἀπόκρισις. Τῷ εὐρόντι μαργαρίτην πολύτιμον καὶ ἀλλάξαντι αὐτὸν εἰς ὀβολὸν χαλκοῦ, τῷ ἐάσαντι ἐλευθερίαν αὐτεξούσιον καὶ στραφέντι εἰς τοὺς τρόπους τῆς
218 - Ἰσαὰκ Σύρου

πτωχείας, πεπληρωμένους φόβου και δουλείας.

Οὐχὶ ψεκτὴ ἐστὶν ἡ γνῶσις, ἀλλ' ἡ πίστις ὑψηλοτέρα αὐτῆς ἐστὶ. Καὶ ἐὰν ψέξωμεν, οὐχὶ τὴν γνῶσιν ψέγομεν, μὴ γένοιτο, ἀλλ' ἢ τὸ διακρίναι τοὺς τρόπους τοὺς παρηλλαγμένους, ἐν οἷς πορεύεται ἐξ ἐναντίας φύσεως, καὶ πῶς τοῖς τάγμασι τῶν δαιμόνων συγγενειάζει, ἅπερ μετὰ ταῦτα μέλλομεν διακρίναι φανερώς καὶ πόσοι βαθμοὶ εἰσὶν, ἐν αὐτοῖς ἡ γνῶσις, καὶ τίς ἡ διαφορὰ ἡ γινομένη ἐν ἐκάστῳ αὐτῶν, καὶ ἐν ποίοις νοήμασιν ἐξυπνίζεται ἐν ἐκάστῳ τρόπῳ, ὅτε μείνη ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐν τίνι τούτων τῶν τρόπων (ὅταν πορευθῆ ἐν αὐτοῖς) ἐναντιοῦνται τῇ πίστει καὶ ἐξέρχεται ἐξωθεν τῆς φύσεως, καὶ ποία ἐστὶν ἡ διαφορὰ ἡ ἐν αὐτῇ, καὶ ἐν ποία τάξει (ὅταν στρέψη τὸν σκοπὸν αὐτῆς τὸν πρῶτον) ἄρχεται εἰς τὴν φύσιν αὐτῆς καὶ καθιστῆ τὸν βαθμὸν ἔμπροσθεν τῆς πίστεως ἐν ἀγαθῇ πολιτείᾳ, καὶ ἕως πότε ποιεῖ φθάσαι τὴν διαφορὰν τῆς τάξεως αὐτῆς, καὶ πῶς διαπερᾶ ἀπὸ τούτων εἰς τὰ ὑψηλότερα αὐτῶν, καὶ ποῖοι εἰσὶν οἱ τρόποι τῆς τάξεως ἐκείνης τῆς ἄλλης, ἢ γουν τῆς πρώτης, καὶ πότε συνάπτεται ἡ γνῶσις τῇ πίστει καὶ γίνεται μέτ' αὐτῆς μία καὶ ἐνδύεται ἐξ αὐτῆς νοήματα πύρινα καὶ ἐξάπτεται ἐν τῷ πνεύματι καὶ κτᾶται πτέρυγας ἀπαθείας καὶ ὑψοῦται ἐκ τῆς διακονίας τῶν γήινων ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ δημιουργοῦ ἑαυτῆς, σὺν ἄλλοις τρόποις.

Ὅμως τέως ἀρμόζει ἡμᾶς εἰδέναί, ὅτι ἡ πίστις καὶ ἡ ἐργασία αὐτῆς ὑψηλοτέρα ἐστὶ τῆς γνώσεως. Καὶ αὕτη ἡ γνῶσις ἐν τῇ πίστει τελειοῦται καὶ κτᾶται δύναμιν ἀνελθεῖν ἄνω καὶ αἰσθῆσθαι ἐκείνου τοῦ ὑψηλοτέρου πάσης αἰσθήσεως, καὶ ἰδεῖν τὴν αὐγὴν ἐκείνην τὴν ἀκατάληπτον τῷ νῶ καὶ τῇ γνώσει τῶν κτισμάτων. Ἡ γνῶσις δὲ βαθμὶς ἐστὶ, δι' ἧς ἀνέρχεται τις εἰς τὸ ὕψος τῆς πίστεως, καὶ ὅταν φθάσῃ ἐγγὺς αὐτῆς, οὐκ ἔτι πάλιν χρήζει αὐτῆς· *«νῦν γάρ, φησὶν, καὶ ἐκ μέρους νοοῦμεν, ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τὸ ἐκ μέρους καταργεῖται»*. Ἡ πίστις λοιπὸν ἄρτι ὡς ἐν ὀφθαλμοῖς δεικνύει ἡμῖν τὴν ἀλήθειαν τῆς τελειότητος καὶ ἐν τῇ πίστει ἡμῶν μανθάνομεν ἐκεῖνα τὰ ἀκατάληπτα, καὶ οὐκ ἐν τῇ ἐξετάσει καὶ τῇ δυνάμει τῆς γνώσεως.

Ταῦτα τὰ ἔργα τῆς δικαιοσύνης νηστεία, ἐλεημοσύνη, ἀγρυπνία, ἀγιασμός καὶ τὰ λοιπὰ τὰ διὰ τοῦ σώματος ἐνεργούμενα· ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον, ταπεινοφροσύνη καρδίας, συγχώρησις τῶν ἐπταισμένων, ἐνθύμησις τῶν ἀγαθῶν, ἐξέτασις τῶν μυστηρίων τῶν ὄντων ἐν ταῖς ἀγίαις γραφαῖς κεκαλυμμένων, ἀδολεσχία τῆς διανοίας ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς κρείττοσι, τοῦ φυλάξαι τοὺς ὅρους τῶν παθῶν τῆς ψυχῆς, καὶ αἱ λοιπαὶ ἀρεταί, αἱ ἐν τῇ ψυχῇ ἐκτελούμεναι. Ταῦτα πάντα χρήζουσι τῆς γνώσεως. Αὕτη γὰρ φυλάττει αὐτὰ καὶ διδάσκει τὴν τάξιν αὐτῶν. Καὶ ταῦτα πάντα ἀκμὴν βαθμοὶ εἰσὶν, ἐν οἷς ἡ ψυχὴ ἀνέρχεται εἰς τὸ ὕψος τὸ ἀνώτερον τῆς πίστεως, καὶ ἀρεταὶ καλοῦνται. Ἡ δὲ πολιτεία τῆς πίστεως ὑπὲρ τὴν ἀρετὴν ἐστὶν καὶ ἡ ἐργασία αὐτῆς οὐκ ἔργα ἐστὶν, ἀλλὰ ἀνάπαυσις τελεία καὶ παράκλησις καὶ ἐν καρδίᾳ καὶ ἐν ταῖς ἐννοίαις τῆς ψυχῆς τελειοῦται. Καὶ πάντες οἱ τρόποι οἱ θαυμαστοὶ τῆς πνευματικῆς πολιτείας, ὧν ἡ ἐργασία αἰσθήσις ἐν τῇ ζωῇ τῇ πνευματικῇ καὶ τρυφῇ καὶ ἀπόλαυσις ψυχῆς καὶ πόθος καὶ χαρὰ ἐν Θεῷ, καὶ τὰ λοιπὰ, ὅσα δίδονται ἐν ἐκείνῃ τῇ πολιτείᾳ τῇ ψυχῇ τῇ ἀξία τῆς χάριτος τῆς ἐκεῖθεν

μακαριότητος, καὶ ὅσα ὡς ἐν νεύματι ἐν ταῖς θείαις Γραφαῖς ἐν τῇ πίστει τελειοῦνται ἐντεῦθεν ἐκ τοῦ Θεοῦ τοῦ πλουσίου ἐν τοῖς ἑαυτοῦ χαρίσμασιν.

Ἀπορία. Εἰ δὲ λέγει τις, εἰ πάντα τὰ ἀγαθὰ ταῦτα καὶ τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς τὰ προλεχθέντα καὶ ἡ ἀποχὴ τῶν κακῶν καὶ ἡ διάκρισις τῶν λεπτῶν λογισμῶν τῶν ἐν τῇ ψυχῇ ἀναφυομένων καὶ ἡ μετὰ λογισμῶν πάλη καὶ ὁ ἀγὼν ὁ πρὸς τὰ πάθη τὰ ἐρεθίζοντα, καὶ τὰ λοιπά, ὧν ἐκτὸς οὐδὲ αὕτη ἡ πίστις δύναται δεῖξάί σοι τὴν δύναμιν αὐτῆς ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῆς ψυχῆς, εἰ ταῦτα πάντα ἡ γνῶσις τελειοῖ, πῶς νομίζεται ἡ γνῶσις τῇ πίστει ἐναντία;

Λύσις τοῦ δισταγμοῦ. Καὶ λέγομεν, ὡς τρεῖς τρόποι εἰσὶ νοητοί, ἐν οἷς ἡ γνῶσις ἀνέρχεται καὶ κατέρχεται, καὶ ὡς ἀλλοίωσις τοῖς τρόποις, ἐν οἷς πορεύεται, οὕτω καὶ ταύτη ἀλλοίωσις ἐγγίνεται, καὶ παρὰ τοῦτο βλάπτει καὶ βοηθεῖ. Τρεῖς δε τρόποι εἰσὶ σῶμα, ψυχὴ καὶ πνεῦμα. Καὶ εἰ μία ἐστὶν ἡ γνῶσις ἐν τῇ φύσει αὐτῆς, ἀλλὰ πρὸς τὰς χώρας ταύτας τῶν νοητῶν καὶ τῶν αἰσθητῶν καὶ λεπτύνεται καὶ ἐπαλλάττει τοὺς τρόπους αὐτῆς καὶ τῆς ἐργασίας τῶν νοημάτων αὐτῆς.

Ἄκουσον δὲ λοιπὸν καὶ τὴν τάξιν τῆς ἐργασίας αὐτῆς καὶ τὰς αἰτίας, δι' ἃς βλάπτει καὶ βοηθεῖ. Ἡ γνῶσις δόσις παρὰ Θεοῦ ἐστὶ τῇ φύσει τῶν λογικῶν, ἥτις ἐκ τῆς ἀρχῆς ἐδόθη τῆς αὐτῶν διαπλάσεως, καὶ ἐστὶν ἀπλῆ καὶ οὐ μερίζεται τῇ ἑαυτῆς φύσει, ὥσπερ οὐδὲ τοῦ ἡλίου τὸ φῶς, καὶ κατὰ τὴν ἐργασίαν αὐτῆς κτᾶται ἀλλοιώσεις καὶ μερισμούς.

ΛΟΓΟΣ ΞΓ: Περὶ τάξεως πρώτης τῆς γνώσεως

Ὅτε τῇ ἐπιθυμίᾳ τῇ σαρκικῇ ἢ γνῶσις ἀκολουθεῖ, τούτους τοὺς τρόπους συνάγει τὸν πλοῦτον, τὴν κενοδοξίαν, τὴν κόσμησιν, τὴν ἀνάπαυσιν τὴν τοῦ σώματος, σπουδὴν σοφίας τῆς λογικῆς, τῆς ἀρμοζούσης εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ κόσμου τούτου καὶ βρυούσης τὰς ἀνανεώσεις τῶν εὐρέσεων καὶ τῶν τεχνῶν καὶ τῶν μαθήσεων καὶ τὰ λοιπὰ τὰ στεφανοῦντα τὸ σῶμα ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ τῷ ὁρατῷ. Ἐκ τῶν εἰδῶν τούτων γίνεται ἐναντία τῇ πίστει, ἥπερ εἰρήκαμέν τε καὶ διετάξαμεν, ἥτις γνῶσις ψιλὴ ὀνομάζεται, καθότι γυμνὴ ἐστὶ πάσης θείας μερίμνης καὶ ἀδυναμίαν ἄλογον εἰσφέρει κατὰ τῆς διανοίας, διὰ τὸ κεκρατῆσθαι ὑπὸ τοῦ σώματος, καὶ τελείως ἢ μέριμνα αὐτῆς ἐν τῷ κοσμῷ τούτῳ ἐστὶ.

Τοῦτο τὸ μέτρον τῆς γνώσεως, ὅτι ἐστὶ παντελῶς δύναμις νοητὴ καὶ κυβερνήτης κρυπτός τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐπιμέλεια θεία, ἢ ἐπισκεπτομένη αὐτὸν καὶ ἐπιμελουμένη τελείως καὶ τῇ πρόνοια τοῦ Θεοῦ τὰς διοικήσεις οὐ λογίζεται, ἀλλ' ἕκαστον ἀγαθὸν τὸ ὄν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ καὶ ἢ ἐκ τῶν βλαπόντων αὐτὸν αὐτοῦ σωτηρία καὶ ἢ ἐκ τῶν δυσχερῶν φυσικὴ αὐτοῦ προσοχὴ καὶ ἢ ἐκ τῶν πολλῶν ἐναντιωμάτων τῶν ἀκολουθούντων τῇ φύσει ἡμῶν κρυπτῶς καὶ φανερῶς φυσικὴ ἐν τῇ ἑαυτοῦ σπουδῇ καὶ ἐν τοῖς ἑαυτοῦ τρόποις εἶναι δοκεῖ.

Τοῦτο τὸ μέτρον τῆς γνώσεως τῆς ἀδολεσχοῦσης τῇ ἑαυτῆς πρόνοια τὰ πάντα εἶναι οἶεται, κατὰ τοὺς λέγοντας, ὡς οὐκ ἔστι κυβέρνησις τούτων τῶν ὁρωμένων. Ὅμως ἐκτὸς τῆς διηνεκοῦς μερίμνης καὶ τοῦ φοβεῖσθαι ὑπὲρ τοῦ σώματος τυγχάνειν οὐ δύναται. Διὰ τοῦτο κατέχει αὐτὸν ἢ μικροψυχία καὶ ἢ λύπη καὶ ἢ ἀπόγνωσις καὶ ὁ τῶν δαιμόνων φόβος καὶ ἢ ἐκ τῶν ἀνθρώπων δειλία καὶ ἢ τῶν ληστῶν φήμη καὶ ἀκοαὶ τῶν θανάτων καὶ ἢ τῶν νοσημάτων φροντίς καὶ ἢ μέριμνα τῆς ἐνδείας καὶ τῆς λείψεως τῆς χρείας καὶ ὁ φόβος τοῦ θανάτου καὶ ὁ φόβος τῶν παθῶν καὶ τῶν πονηρῶν θηρίων, καὶ τὰ λοιπὰ τὰ τούτοις ὅμοια, τὰ κατὰ τὴν θάλασσαν τὴν ὑπὸ τῶν κυμάτων ταραττομένην ἐν πάσῃ ὥρᾳ τῆς νυκτὸς καὶ τῆς ἡμέρας καὶ βρύουσαν κατ' αὐτῶν. Διότι οὐκ οἶδε ρίψαι τὴν μέριμναν αὐτῆς ἐπὶ τὸν Θεὸν ἐν τῇ πεποιθήσει τῆς εἰς αὐτὸν πίστεως. Διὰ τοῦτο ἐν μηχανήμασι καὶ ἐν πανουργίαις ἐν ἅπασιν τοῖς ἑαυτῆς ἀναστρέφεται. Ὅταν δὲ ἀργήσωσιν οἱ τρόποι τῶν μηχανημάτων αὐτῆς ἐν μιᾷ προφάσει τινὶ καὶ μὴ θεώρηση τὴν μυστικὴν πρόνοιαν, μάχεται μετὰ τῶν ἀνθρώπων τῶν ἐμποδιζόντων αὐτὴν καὶ ἐναντιουμένων αὐτῇ. Ἐν αὐτῇ τῇ γνώσει πεφυτευμένον ἐστὶ τὸ ξύλον τῆς γνώσεως τῶν καλῶν καὶ πονηρῶν, τὸ ἐκριζοῦν τὴν ἀγάπην, καὶ αὕτη ἐξετάζει τὰ βραχέα ἐγκλήματα τῶν ἄλλων ἀνθρώπων καὶ τὰς αἰτίας καὶ τὰς ἀσθενείας αὐτῶν, καὶ παρασκευάζει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸ δογματίζειν καὶ ἀντιλέγειν τοῖς λόγοις καὶ δολιεύεσθαι ἐν μηχανήμασι καὶ πανουργίαις πονηραῖς καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς τρόποις τοῖς καθυβρίζουσι τὸν ἄνθρωπον. Αὕτη ἐγγίνεται καὶ ταύτη ἐστὶ φυσίωσις καὶ ὑπερηφανία· ὅτι ἑαυτῇ ἀνατίθησι πᾶν πρᾶγμα καλὸν καὶ οὐκ ἐπὶ τὸν Θεὸν ἀναφέρει.

Ἡ πίστις δὲ τῆ χάριτι λογίζεται τὰ ἔργα αὐτῆς. Διὰ τοῦτο καὶ ἐπαρθῆναι οὐ δύναται, καθὼς γέγραπται «πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ»· καὶ πάλιν, «οὐκ ἐγὼ δέ, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἢ σὺν ἐμοί». Καὶ ὅπερ εἶπεν ὁ μακάριος Ἀπόστολος, ὅτι «ἡ γνῶσις φυσιοῦ», περὶ τῆς γνώσεως ταύτης εἶρηκε, τῆς μὴ συγκεκριμένης τῆ πίστει καὶ τῆ ἐλπίδι τῆ εἰς Θεόν, καὶ οὐχὶ περὶ τῆς γνώσεως τῆς ἀληθείας εἶπε. Μὴ γένοιτο.

Ἡ γνῶσις τῆς ἀληθείας ἐν ταπεινώσει τελειοῖ τὴν ψυχὴν τῶν κτωμένων αὐτήν, ὡς τὸν Μωυσέα καὶ τὸν Δαβὶδ καὶ τὸν Ἡσαίαν καὶ τὸν Πέτρον καὶ τὸν Παῦλον καὶ τοὺς λοιποὺς ἁγίους τοὺς ἀξιωθέντας αὐτῆς τῆς γνώσεως τῆς τελείας, κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Καὶ ἐκ τῶν παρηλλαγμένων θεωριῶν καὶ τῶν ἀποκαλύψεων τῶν θείων καὶ ἐκ τῆς θεωρίας τῆς ὑψηλῆς τῶν πνευματικῶν καὶ ἐκ τῶν ἀρρήτων μυστηρίων καταπίνεται ἡ γνῶσις αὐτῶν πάντοτε ἐκ τῶν ὁμοίων τούτων, καὶ σποδὸν καὶ χοῦν ἀριθμεῖται ἡ ψυχὴ αὐτῶν ἐν τοῖς ἑαυτῶν ὀφθαλμοῖς.

Ἡ δὲ ἕτερα γνῶσις πρεπόντως φυσιοῦται ὅτι ἐν τῆ σκοτία πορεύεται καὶ ἐκ τῆς ὁμοιότητος τῶν ἐπὶ γῆς δοκιμάζεται τὰ ὄντα αὐτῆ, καὶ οὐ γινώσκει ὅτι ἐστὶ τὶ κρεῖττον αὐτῆς. Καὶ πάντες δὲ ὑπὸ τῆς ἐπάρσεως ἀρπάζονται, διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς ἐν τῆ γῆ καὶ ἐν τῆ σαρκὶ τὴν αὐτῶν πολιτείαν ζυγοστατεῖν καὶ εἰς τὰ ἔργα αὐτῶν ἐπερείδεσθαι, ἀλλὰ μὴ εἰς τὰ ἀκατάληπτα διαλογίζεσθαι ἐν τῷ νοῖ αὐτῶν. Ἔως ἂν ἐν τούτοις τοῖς κύμασιν ὧσιν ἐμπλέοντες, τοῦτο πάσχουσιν.

Οἱ δὲ ἅγιοι τὴν ἀρετὴν τὴν ἔνδοξον τῆς θεότητος ἐκτελοῦσι. Καὶ ἡ ἐργασία αὐτῶν ἄνω ἐστὶ καὶ οὐκ ἐκκλίνει τὸ φρόνημα αὐτῶν μεριμνῆσαι περὶ τῶν εὐρέσεων καὶ τῶν ματαίων. Οἱ γὰρ ἐν τῷ φωτὶ πορευόμενοι οὐ δύνανται πλανηθῆναι. Διὰ τοῦτο πάντες οἱ πλανηθέντες ἐκ τοῦ φωτὸς τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐκκλίναντες ἀπὸ τῆς ἀληθείας, ἐν ταύταις ταῖς τρίβοις διαπορεύονται.

Αὕτη ἡ τάξις τῆς γνώσεως ἡ πρώτη, ἐν ἣ τις τῆ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς κατακολουθεῖ. Ταύτην ψέγομεν καὶ ἐναντίον οὐ μόνον τῆ πίστει, ἀλλὰ καὶ πάσῃ ἀρετῆς ἐργασία, ἀποφαινόμεθα.

ΛΟΓΟΣ ΞΔ' - Περὶ τάξεως δευτέρας τῆς γνώσεως

Ὅτε δὲ καταλείψας τις τὴν τάξιν τὴν πρώτην καὶ ἐν τοῖς διαλογισμοῖς καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις στραφῆ τῆς ψυχῆς, ταῦτα τὰ προγεγραμμένα καλὰ ἐργάζεται ἐν τοῖς νοήμασι, τῆς ψυχῆς μετὰ τῶν αἰσθήσεων τῶν ἐν τῷ σώματι ἐν τῷ φωτὶ τῆς φύσεως αὐτῆς. Ταῦτα δὲ εἰσὶ νηστεία, εὐχή, ἐλεημοσύνη, ἀνάγνωσις τῶν θείων Γραφῶν, οἱ τρόποι τῆς ἀρετῆς, πάλῃ πρὸς τὰ πάθη, καὶ τὰ λοιπά. Πάντα γὰρ τὰ πράγματα τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰς διαφορὰς τὰς καλὰς τὰς ἐν τῇ ψυχῇ θεωρουμένας καὶ τοὺς τρόπους τοὺς θαυμαστούς, τοὺς ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Χριστοῦ διακονουμένους, ἐν τῇ δευτέρᾳ ταύτῃ τάξει τῆς γνώσεως τελειοῖ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῆς δυνάμεως αὐτῆς. Καὶ αὕτη εὐθύνει τῇ καρδίᾳ τρίβους, πρὸς τὴν πίστιν ἡμᾶς ὀδηγούσας καὶ ἐν αὐτῇ συνάγομεν ἐφόδια τῷ αἰῶνι τῷ ἀληθινῷ.

Ἀκμὴν δὲ καὶ ἕως τούτων σωματικὴ ἐστὶν ἡ γνῶσις καὶ σύνθετος, καὶ ἐν αὐτῇ ὁδὸς ἐστὶν ἡ ὀδηγοῦσα ἡμᾶς καὶ παραπέμπουσα τῇ πίστει. Ἄλλ' ἐστὶ καὶ τάξις ὑψηλότερα αὐτῆς καί, ἐὰν τις προκόψῃ, εὐρίσκει ἀναβιβασθῆναι ἐν αὐτῇ ἐν τῇ βοηθείᾳ τοῦ Χριστοῦ. Ὅτε θήσῃ τὸ θεμέλιον τῆς ἐργασίας αὐτῆς ἐν τῇ ἡσυχίᾳ τῇ ἐκ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐν τῇ ἀναγνώσει τῶν Γραφῶν καὶ τῇ εὐχῇ καὶ τοῖς λοιποῖς ἀγαθοῖς, ἐν οἷς τελειοῦται τὰ τῆς δευτέρας γνώσεως, καὶ ἐν αὐτῇ ἐνεργεῖται πάντα τὰ καλὰ, ἧτις καλεῖται γνῶσις τῶν πραγμάτων, διότι ἐν τοῖς αἰσθητοῖς πράγμασι διὰ τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων τελειοῖ τὸ ἑαυτῆς ἔργον ἐν τῇ τάξει τῇ ἐξωτέρα. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΞΕ' - Περὶ τάξεως τρίτης τῆς γνώσεως ἣτις ἐστὶ τάξις τελειότητος

Πῶς οὖν λεπτύνεται τις καὶ κτᾶται τὸ πνευματικὸν καὶ ὁμοιοῦται τῇ πολιτείᾳ τῶν ἀοράτων δυνάμεων, τῶν λειτουργουσῶν μὴ τῇ αἰσθητῇ ἐνεργείᾳ τῶν ἔργων, ἀλλὰ τῇ τελειουμένῃ ἐν τῇ τῆς διανοίας φροντίδι, ἄκουσον ὅταν ἡ γνώσις ὑψωθῇ ἐκ τῶν γηίνων καὶ ἐκ τῆς μερίμνης τῆς ἐργασίας αὐτῶν, καὶ ἄρξηται ἀπόπειραν ποιῆσθαι τῶν διαλογισμῶν ἐαυτῆς ἐν τοῖς κεκαλυμμένοις ἔσωθεν τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τρόπῳ τινι καταφρονήσῃ τῶν πραγμάτων, ἐξ ὧν ἡ σκολιότης τῶν παθῶν γίνεται, καὶ ἀπλώσῃ ἐαυτὴν ἄνω καὶ ἀκολουθήσῃ τῇ πίστει ἐν τῇ μερίμνῃ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος καὶ ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις ταῖς ἐπαγγελθεισαῖς ἡμῖν καὶ ἐν τῇ ἐξετάσει τῶν κρυπτῶν μυστηρίων, τότε αὕτη ἡ πίστις καταπίνει ταύτην τὴν γνώσιν καὶ στρέφεται καὶ τίκτει αὐτὴν ἐξ ἀρχῆς, ὡς γενέσθαι αὐτὴν ὅλην ἐξ ὅλου πνεῦμα.

Τότε δύναται πετασθῆναι ἐν ταῖς χώραις τῶν ἀσωμάτων πτέρυξι καὶ ἄψασθαι τοῦ βάθους τῆς θαλάσσης τῆς ἀναφοῦς, διανοούσα τὰς θείας καὶ θαυμαστάς κυβερνήσεις, τὰς ἐν ταῖς φύσεσι τῶν νοητῶν καὶ αἰσθητῶν, καὶ ἐξετάσαι τὰ μυστήρια τὰ πνευματικά, τὰ ἐν διανοίᾳ ἀπλῆ καὶ λεπτῇ καταλαμβανόμενα. Τότε αἱ αἰσθήσεις αἱ ἔσω ἐξυπνίζονται εἰς ἐργασίαν τοῦ πνεύματος, κατὰ τὴν τάξιν τὴν γινομένην ἐν ἐκείνῃ τῇ διαγωγῇ τῆς ἀθανασίας καὶ τῆς ἀφθαρσίας, διότι τὴν ἀνάστασιν τὴν νοητὴν, ὡς ἐν μυστηρίῳ, ἐκ τῶν ὧδε ἐδέξατο, πρὸς μαρτυρίαν ἀληθινὴν τῆς ἀνακαινίσεως τῶν πάντων.

Οὗτοι εἰσὶν οἱ τρεῖς τρόποι τῆς γνώσεως, ἐν οἷς συνάπτεται πᾶς ὁ δρόμος τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ σώματι, καὶ ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ τῷ πνεύματι. Ὅθεν καὶ τις ἄρχεται διακρίνειν μέσον τοῦ κακοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ ἕως τοῦ ἐξελθεῖν αὐτὸν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, ἐν τοῖς τρισὶ μέτροις τούτοις ἡ γνώσις τῆς ψυχῆς αὐτοῦ εἰσέρχεται καὶ τὸ πλήρωμα πάσης ἀδικίας καὶ ἀσεβείας καὶ τὸ τῆς δικαιοσύνης καὶ τοῦ ἄψασθαί τε τοῦ βάθους πάντων τῶν μυστηρίων τοῦ πνεύματος· μία γνώσις ἐργάζεται ἐν τοῖς ῥηθεῖσι τρισὶ μέτροις καὶ ἐν αὐτῇ ἐστὶ πᾶσα κίνησις νοός, ὅτε ἀνέρχεται ἢ κατέρχεται ἐν τοῖς ἀγαθοῖς ἢ κακοῖς ἢ μέσοις.

Ταῦτα δὲ τὰ μέτρα καλοῦσιν οἱ πατέρες φύσιν, παρὰ φύσιν, καὶ ὑπὲρ φύσιν, καὶ ταῦτα εἰσὶ τὰ τρία πλάγια, ἐν οἷς ἀνάγεται καὶ κατάγεται ἡ μνήμη τῆς ψυχῆς τῆς λογικῆς, καθὼς ἐρρέθη. Ὅτι, ὅταν ἐν τῇ φύσει ἐργάζεται τις τὴν δικαιοσύνην ἢ ὑπεράνωθεν τῆς φύσεως ἀρπάζεται ἐν τῇ μνήμῃ αὐτῆς, ἐν τῇ θεωρίᾳ τοῦ Θεοῦ ἔσωθεν τῆς φύσεως ἢ ἐξέρχεται βοσκῆσαι χοίρους, ὡς ὁ ἀπολέσας τὸν πλοῦτον τῆς διακρίσεως αὐτοῦ, ὃς εἰργάζετο μετὰ τοῦ πλήθους τῶν δαιμόνων.

Ἀνακεφαλαίωσις τῶν τριῶν γνώσεων

Ἡ τάξις ἡ πρώτη τῆς γνώσεως ψυχραίνει τὴν ψυχὴν ἐκ τῶν ἔργων τοῦ δρόμου ὀπίσω τοῦ Θεοῦ. Ἡ δευτέρα θερμαίνει αὐτὴν εἰς τὸν δρόμον τὸν ταχὺν τοῖς ἐν τῷ βαθμῷ τῆς πίστεως. Ἡ τρίτη δὲ ἡ τῆς ἐργασίας ἀνάπαυσις, ὅπερ ἐστὶ τύπος τοῦ μέλλοντος, ἐν τῇ ἀδολεσχίᾳ μόνῃ τῆς διανοίας τρυφῶσα ἐν τοῖς μυστηρίοις τῶν μελλόντων. Ἀλλὰ τῷ μηδέπω ὑψωθῆναι τὴν φύσιν τελείως ἐκ τῆς τάξεως τῆς νεκρώσεως καὶ τοῦ βάρους τῆς σαρκὸς καὶ τελειωθῆναι ἐν ἐκείνῃ τῇ πνευματικῇ τῇ ὑψηλοτέρᾳ τῆς ἄλλης τῆς ἐκκλινούσης, ἀδυνατεῖ καὶ πρὸς τὴν τελείωσιν τὴν μὴ ἔχουσαν λείψιν λειτουργῆσαι καὶ ἐν τῷ κόσμῳ τῆς νεκρώσεως εἶναι, καὶ ἀφεῖναι τὴν τῆς σαρκὸς φύσιν τελείως, ἕως ἂν ἀκμὴν ἐν αὐτῇ ἀναστρέφηται.

Ἐν μεταβολῇ γίνεται ἐν τούτῳ καὶ ἐν ἐκείνῳ. Καὶ ἅπαξ ὡς πτωχὸς καὶ πένης ἡ ψυχὴ αὐτοῦ λειτουργεῖ ἐν τῇ δευτέρᾳ τάξει τῇ μέσῃ, ἐν τῇ ἀρετῇ τῇ ἐν τῇ φύσει τεθείσῃ ἐνεργηθῆναι διὰ τῆς τοῦ σώματος φύσεως. Καὶ ἐν καιρῷ, κατὰ τοὺς λαβόντας τὸ πνεῦμα τῆς υἰοθεσίας ἐν μυστηρίῳ τῆς ἐλευθερίας, ἀπολαύει τῆς χάριτος τοῦ Πνεύματος, κατὰ τὴν ἀξίαν τοῦ δόντος αὐτήν. Καὶ πάλιν ὑποστρέφει εἰς ταπείνωσιν τῶν ἔργων αὐτῆς, ταῦτα δὲ εἰσι τὰ διὰ τοῦ σώματος. Καὶ αὕτη διαφυλάττει αὐτά, μήπως αἰχμαλώτιση αὐτὴν ὁ ἐχθρὸς ἐν τοῖς δελεάσμασι τοῖς εὐρισκομένοις ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ τῷ πονηρῷ καὶ ἐν τοῖς διαλογισμοῖς τοῖς τεταραγμένοις καὶ ἐκκλινομένοις. Διότι, ὅσον ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος κάτωθεν τοῦ καλύμματος τῆς θύρας τῆς σαρκὸς ἐγκεκλεισμένος, οὐκ ἔχει πεποίθησιν. Διότι οὐκ ἐστὶ τελεία ἐλευθερία ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἀτελεῖ. Πᾶσα γὰρ ἐργασία τῆς γνώσεως, εἰς ἐργασίαν καὶ διατριβὴν ἐστίν, ἡ δὲ ἐργασία τῆς πίστεως, οὐκ ἐν τοῖς ἔργοις ἐνεργεῖται, ἀλλ' ἐν ταῖς ἐννοίαις ταῖς πνευματικαῖς, ἐν ἐργασίᾳ γυμνῇ τῆς ψυχῆς πληροῦται καὶ ὑπεράνωθεν ἐστὶ τῶν αἰσθήσεων. Ἡ γὰρ πίστις λεπτότερα τῆς γνώσεως, καθὼς ἡ γνῶσις τῶν πραγμάτων τῶν αἰσθητῶν. Πάντες γὰρ οἱ ἅγιοι τὴν πολιτείαν ταύτην καταξιοθέντες εὐρεῖν, ὅπερ ἐστὶν ἐκπληξίς εἰς Θεόν, ἐν τῇ δυνάμει τῆς πίστεως διάγουσιν ἐν τῇ τροφῇ τῆς πολιτείας ἐκείνης τῆς ὑπὲρ φύσιν.

Πίστιν δὲ λέγομεν, οὐκ ἐν ἣ πιστεύει τις ἐν τῇ διαφορᾷ τῶν προσκυνητῶν ὑποστάσεων τὲ καὶ θεῶν καὶ ἐν τῇ οἰκονομίᾳ τῇ θαυμαστῇ τῇ ἐν τῇ ἀνθρωπότητι ἐν τῇ προσλήψει τῆς φύσεως ἡμῶν, εἰ καὶ αὐτῇ ὑψηλὴ ἐστὶ λίαν, ἀλλὰ τὴν πίστιν τὴν ἐκ τοῦ φωτὸς τῆς χάριτος ἀνατέλλουσαν ἐν τῇ ψυχῇ, ἐν τῇ μαρτυρίᾳ τῆς διανοίας στηρίζουσαν τὴν καρδίαν ἀδίστακτον εἶναι ἐν τῇ πληροφορίᾳ τῆς ἐλπίδος τῇ ἀπεχούσῃ ἀπὸ πάσης οἰήσεως καὶ οὐκ ἐν τῇ ἐπιδόσει τῆς ἀκοῆς τῶν ὠτῶν ἑαυτὴν δεικνύει, ἀλλ' ἐν τοῖς πνευματικοῖς ὀφθαλμοῖς τὰ μυστήρια τὰ κεκρυμμένα ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ τὸν κρυπτὸν καὶ θεῖον πλοῦτον, τὸν κεκρυμμένον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν υἰῶν τῆς σαρκὸς καὶ ἀποκαλυπτόμενον ἐν τῷ Πνεύματι τοῖς ἐν τῇ τραπέζῃ τοῦ Χριστοῦ διαιτωμένοις ἐν τῇ ἀδολεσχίᾳ τῶν νόμων αὐτοῦ, καθὼς εἶπεν «ἐὰν τηρήσητε τὰς ἐντολάς μου, ἀποστελῶ ὑμῖν τὸν Παράκλητον, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὅπερ ὁ κόσμος οὐ δύναται δέξασθαι», κακεῖνος διδάσκει ὑμᾶς πασῶν τὴν ἀλήθειαν.

Οὗτος δεικνύει τῷ ἀνθρώπῳ τὴν δύναμιν τὴν ἁγίαν, τὴν ἐνοικοῦσαν ἐν αὐτῷ ἐν παντὶ καιρῷ, τὴν σκέπην, τὴν ἰσχὺν τὴν νοητὴν τὴν σκεπάζουσαν τὸν ἄνθρωπον πάντοτε καὶ ἀποδιώκουσαν ἅπ' αὐτοῦ πᾶσαν βλάβην, τοῦ μὴ προσεγγίσει τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ἢ τῷ σώματι. Ἐς τίνος ὁ νοῦς ὁ φωτεινὸς καὶ νοητὸς ἀοράτως τοῖς ὀφθαλμοῖς αἰσθάνεται τῆς πίστεως, ἥτις τοῖς ἁγίοις τῇ πείρᾳ αὐτῆς πλέον γινώσκεται.

Ἐκείνη δὲ ἡ δύναμις αὐτὸς ἐστὶν ὁ Παράκλητος, ἐν τῇ ἰσχύι τῆς πίστεως κατακαίων τὰ μέρη τῆς ψυχῆς, ὡς ἐν πυρί. Καὶ ὁρμᾷ καὶ καταφρονεῖ παντὸς κινδύνου τῇ ἐλπίδι τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐν τοῖς περοῖς τῆς πίστεως ὑψοῦται ἐκ τῆς ὀρατῆς κτίσεως καὶ ὡς μεθύουσα γίνεται ἀεὶ ἐν τῇ ἐκπλήξει τῆς μερίμνης τῆς κατὰ Θεόν, καὶ ἐν τῇ θεωρίᾳ τῇ ἀσυνθέτῳ καὶ ἐν τῇ κατανοήσει τῇ ἀοράτῳ τῆς θείας φύσεως ἐθίζουσα τὴν διάνοιαν προσέχειν τῇ ἀδολεσχίᾳ τῶν κρυφίων αὐτῆς. Ἔως γὰρ ἂν ἔλθῃ ἐκεῖνο, ὅπερ ἐστὶν ἡ τελείωσις τῶν μυστηρίων, καὶ ἀξιοθῶμεν φανερῶς τῆς ἀποκαλύψεως αὐτῶν, ἡ πίστις λειτουργεῖ μεταξὺ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἁγίων μυστήρια ἄρρητα.

Ὡν ἀξιοθείημεν, διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, ἐνταῦθα μὲν ὡς ἀρραβῶνος, ἐκεῖ δὲ ἐν ὑποστάσει τῆς ἀληθείας, ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν μετὰ τῶν ἀγαπώντων αὐτόν. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΞΣΤ' - Περὶ ἄλλων τρόπων καὶ ἐννοιῶν τῆς διαφορᾶς τῆς γνώσεως

Ἡ γνῶσις ἀναστροφομένη ἐν τοῖς ὄρατοῖς, ἢ ἐν ταῖς αἰσθήσεσι δεχόμενη τὴν διδαχὴν αὐτῶν, φυσικὴ ὀνομάζεται, ἢ δὲ ἐν τῇ δυνάμει τῶν νοητῶν καὶ ἔσωθεν ἑαυτῆς ἐν ταῖς φύσεσι τῶν ἀσωμάτων, πνευματικὴ ὀνομάζεται, διότι τὴν αἴσθησιν ἐν τῷ πνεύματι δέχεται καὶ οὐκ ἐν ταῖς αἰσθήσεσι. Καὶ ταύταις ταῖς δυσὶ γνώσεσιν ἔξωθεν γίνονται τῇ ψυχῇ εἰς κατανόησιν αὐτῶν. Ἡ δὲ ἐν τῇ θεία γενομένη ὑπὲρ τὴν φύσιν ὀνομάζεται καὶ ἄγνωστος μᾶλλον καὶ ἀνωτέρα τῆς γνώσεως.

Ταύτης δὲ θεωρίαν οὐκ ἐν ὕλῃ τῇ ἔξωθεν αὐτῆς κατὰ τὰς πρώτας δέχεται ἡ ψυχὴ, ἀλλ' ἀύλως ἑαυτῆς ἔσωθεν ἐν δωρεᾷ εὐθέως καὶ ἀνελπίστως φανεροῦται, καὶ ἀποκαλύπτεται ἐκ τῶν ἔνδον, διότι «*ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἐντὸς ὑμῶν ἐστί*», καὶ οὐκ ἐστὶν ἐν τόπῳ ἐλπίζομένη, «*οὐδὲ ἐν παρατηρήσει ἔρχεται*», κατὰ τὸν λόγον τοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' ἔσωθεν τῆς εἰκόνας τῆς διανοίας τῆς κρυπτῆς ἀποκαλύπτεται ἀναιτίως, χωρὶς τῆς ὑπὲρ αὐτῆς μελέτης. Διότι οὐχ εὐρίσκει ἐν αὐτῇ ὕλην ἢ διάνοια.

Ἐρμηνεῖται αὐτῶν.

Ἡ πρώτη γνῶσις ἐκ τῆς διηνεκοῦς μελέτης καὶ ἐκ τῆς σπουδῆς τῆς μαθήσεως ἐγγίνεται, ἢ δευτέρα δὲ ἐκ τῆς ἀγαθῆς πολιτείας καὶ τῆς πίστεως τῆς διανοίας ἢ τρίτη δὲ τῇ πίστει καὶ μόνῃ κεκλήρωται, διότι ἐν αὐτῇ καταργεῖται ἡ γνῶσις καὶ τὰ ἔργα περαίωσιν λαμβάνει καὶ αἱ αἰσθήσεις γίνονται περισσοὶ εἰς χρείαν. Ὅσον οὖν ἐκ τούτου τοῦ ὄρου ἡ γνῶσις κατέρχεται, τιμᾶται, καὶ καθ' ὅσον κατέρχεται, πλεον τιμᾶται μᾶλλον. Καὶ ὅταν φθάσῃ τὴν γῆν καὶ τὰ γήινα, ἡ γνῶσις ἐστὶν ἡ δεσπόζουσα τῶν πάντων καὶ ἐκτὸς αὐτῆς ἕκαστον πρᾶγμα χολὸν ἐστὶ καὶ ἀργόν. Ὅτε δὲ ὑψώσει ἡ ψυχὴ τὴν θεωρίαν αὐτῆς ἄνω καὶ ἀπλώσει τὰς ἐννοίας αὐτῆς ἐν τοῖς ἐπουρανίοις καὶ ἐπιθυμήσει τὰ μὴ τοῖς τοῦ σώματος ὀφθαλμοῖς δρώμενα καὶ ὧν οὐκ ἐν ἐξουσία ἢ σὰρξ, τότε ἐν τῇ πίστει συνίστανται πάντα.

Ἦν καὶ δωρήσαιτο ἡμῖν ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, ὁ ὧν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΕΖ' - Περὶ ὑποθέσεως τῆς ψυχῆς τῆς ζητούσης τὴν βαθεῖαν θεωρίαν τοῦ βυθισθῆναι ἐν αὐτῇ ἀπὸ τῶν σαρκικῶν λογισμῶν τῶν ἀπὸ τῆς μνήμης τῶν πραγμάτων

Πᾶν πρᾶγμα ὑψηλότερον ἄλλον, ἐγκέκρυπται ἐξ ἐκείνου, οὐ ἐστὶν ἀνώτερον. Καὶ τοῦτο, οὐχὶ παραπέτασμα τι ἄλλου σώματος, κέκτηται ἐν τῇ φύσει, τουτέστιν εἰς τὸ δύνασθαι ἀποκαλύψαι τὴν κρυφίότητα αὐτοῦ. Πᾶσα οὐσία νοητὴ τὰς διαφορᾶς τῶν ἴδιων πραγμάτων οὐκ ἔξωθεν αὐτῆς κέκτηται, ἀλλ' ἐνδοθεν τῶν κινήσεων αὐτῆς περιορισμένας ἔχει· τουτέστιν εἰς τὸ τηλαυγέστερον δύνασθαι ἀμέσως ὑπείσδῃναι πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ πρώτου φωτός, ἢ κατὰ ἑτέραν τάξιν, ἥτις οὐ κέκτηται δηλονότι διαφορὰν ἐν τόπῳ, ἀλλὰ κατὰ τὴν τῆς ὑποδοχῆς τε καὶ ὑπεροχῆς καθαρότητα, ἢ κατὰ τὸ μέτρον τῶν νοῶν πρὸς δυνάμιν τῆς ὑποδοχῆς τῶν ἄνω διανύξεων καὶ δυνάμεων.

Νοητὴ πᾶσα οὐσία ἐξ ἐκείνων κέκρυπται τῶν ὑποκάτω αὐτῆς, οὐχὶ δὲ τῇ φύσει ἀπ' ἀλλήλων, ἀλλὰ ταῖς τῶν ἀρετῶν κινήσεσι. Καὶ τοῦτο λέγω, ἐκ τῶν περὶ τῶν ἀγίων δυνάμεων καὶ τῶν ψυχικῶν ταγμάτων καὶ τῶν δαιμόνων. Τὰ πρῶτα ἀπὸ τῶν μέσων καὶ ταῦτα ἀπὸ τῶν τρίτων τῇ τε φύσει καὶ τῷ τόπῳ καὶ ταῖς κινήσεσιν, ἕκαστον τῶν ταγμάτων ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ πρὸς αὐτὸ τῇ γνώσει ἀπ' ἀλλήλων κεκρυμμένα εἰσιν, εἴτε ὀρῶνται εἴτε μὴ ἀπὸ δὲ τῶν κάτω, τῇ φύσει. Διότι ἡ δράσις τῶν ἀσωμάτων οὐκ ἐστὶν ἔξωθεν αὐτῶν, ὡς τῶν σωματικῶν, ἀλλὰ τὸ ὄρᾳν αὐτοὺς ἀλλήλους ἔσωθεν τῶν κινήσεων αὐτῶν λέγεται εἶναι ταῖς τε ἀρεταῖς καὶ τῷ μέτρῳ τῶν κινήσεων. Τούτου ἕνεκεν ἐὰν ἰσομοιρία τετιμημένοι ᾖσι, κἂν ἀπῶσιν ἀπ' ἀλλήλων, ὀρῶσιν ἀλλήλους, οὐχὶ φαντασία, ἀλλὰ ἀψευδεῖ ὀράσει καὶ φύσει ἀληθινῇ, πλὴν τῆς αἰτίας τῶν πάντων, ἥτις ὑπέρεκειται ταύτης τῆς διαφορᾶς, αὕτη μόνη ἢ προσκυνητή.

Οἱ μέντοι δαίμονες, εἰ καὶ λίαν εἰσὶν ἐναγεῖς, οὐκ εἰσὶν ἀπ' ἀλλήλων κεκρυμμένοι ἐν ταῖς ἑαυτῶν τάξεσι, τὰς δὲ δύο τάξεις, τὰς οὐσας ὑπεράνω αὐτῶν, οὐχ ὀρῶσι. Διότι ἡ πνευματικὴ δράσις τὸ φῶς ἐστὶ τῆς κινήσεως, καὶ αὐτὸ τοῦτο ἐστὶν αὐτοῖς ἔσοπτρον τε καὶ ὄμμα. Ὅταν δὲ σκοτισθῶσιν αἱ κινήσεις, οὐχ ὀρῶσι τὰς ὑπερκειμένας τάξεις. Ἀλλήλους μὲν γάρ, καθότι παχύτεροι εἰσὶ τῶν πνευματικῶν ταγμάτων, κατὰ τὴν ἰδίαν τάξιν ὀρῶσι. Καὶ τὰ τῶν μὲν δαιμόνων οὕτως ἔχει.

Αἱ ψυχαὶ δέ, ἐν ὄσῳ μεμολυσμέναι καὶ σκοτειναὶ εἰσιν, ὀρᾶν οὐ δύνανται, οὔτε ἀλλήλαις οὔτε ἑαυτάς. Ἐὰν γὰρ καθαρθεῖσαι πρὸς τὴν ἀρχαίαν πλάσιν ἐπανέλθωσι, τηλαυγῶς ὀρῶσι τὰς τρεῖς τάξεις ταύτας, φημὶ τὴν τε ὑποκάτω αὐτῶν, καὶ τὴν ἐπάνω, καὶ αὗται ἀλλήλαις. Οὐχ ὅτι ἀλλοιοῦνται σχήματι σωματικῷ καὶ τότε καθορῶσιν, εἴτε ἀγγέλους εἴτε δαίμονας εἴτε ἀλλήλας, ἀλλ' αὐτῇ τῇ φύσει εἰσορῶσι καὶ πνευματικῇ τάξει.

Ἐὰν δὲ εἴπῃς ἀδύνατον ἐστὶ τοῦτο, τὸ ὀραθῆναι δαίμονα ἢ ἄγγελον, ἐὰν μὴ

ἀλλοιωθῶσι καὶ σχηματισθῶσι, λοιπὸν οὐχὶ ἡ ψυχὴ ὄρᾳ, ἀλλὰ τὸ σῶμα καὶ οὕτως ἐὰν ᾗ, τίς χρεια τῆς καθάρσεως; Ἴδου γὰρ καὶ τοῖς μὴ καθαροῖς ἐν καιρῷ φαίνονται οἱ δαίμονες, ὡσαύτως καὶ οἱ ἄγγελοι, ἀλλ' ὅμως τοῖς σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς βλέπουσιν, ὅταν βλέπωσιν, ἐνθὰ οὐκ ἐστὶ χρεια τῆς καθάρσεως. Ὅμως οὐχ οὕτως ἐστὶν ἡ ψυχὴ ἡ καθαρθεῖσα, ἀλλὰ πνευματικῶς βλέπει ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τῆς φύσεως, τουτέστιν ἐν τῷ διορατικῷ, ἥτοι διανοητικῷ.

Καὶ ὅτι αἱ ψυχαὶ ἀλλήλας ὀρῶσι καὶ ἐν σώματι οὔσαι, μὴ θαυμάσης. Ἐγὼ γὰρ ἀπόδειξίν σοι ἐναργῆ ἀποδείκνυμι διὰ τὴν τοῦ μαρτυροῦντος ἀλήθειαν, λέγω δὴ τοῦ μακαρίου Ἀθανασίου τοῦ μεγάλου, εἰπόντος ἐν τῷ περὶ τοῦ μεγάλου Ἀντωνίου συγγράμματι, ὅτι, φησί, ποτὲ ἰστάμενος ὁ μέγας Ἀντώνιος ἐν προσευχῇ, εἶδε ψυχὴν τίνος ὑψουμένην μετὰ πολλῆς τιμῆς, καὶ τὸν καταξιοθέντα τυχεῖν τῆς τοιαύτης δόξης ἐμακάρισεν. Ἦν δὲ οὗτος ὁ μακάριος Ἀμμοῦν ἀπὸ τῆς Νιτρίας. Ἀπεῖχε δὲ τὸ ὄρος ἐκεῖνο, ἐν ᾧ διέτριβεν ὁ ἅγιος Ἀντώνιος, ἀπὸ Νιτρίας διάστημα δεκατριῶν ἡμερῶν.

Δέδεικται λοιπὸν ἐκ τούτου τοῦ ὑποδείγματος ἐπὶ τῶν τριῶν τάξεων τῶν προειρημένων ὅτι κὰν ἀφιστῶνται ἀπ' ἀλλήλων, ὀρῶσι ἀλλήλας αἱ πνευματικαὶ φύσεις, καὶ ὅτι οὐ κωλύουσι τὰ διαστήματα καὶ αἱ τῶν σωμάτων αἰσθήσεις τοῦ καθορᾶν ἀλλήλας. Ὅμοίως καὶ αἱ ψυχαί, ὅταν καθαρθῶσιν, οὐ σωματικῶς βλέπουσιν, ἀλλὰ πνευματικῶς· διότι ἡ σωματικὴ θεὰ φανερά ἐστὶ καὶ τὰ ἔμπροσθεν ὄρᾳ, τὰ μέντοι μακρὰν ὄντα, ἄλλης δεῖται ὀράσεως.

Αἱ ἀνωτάτω τάξεις πολλαὶ εἰσὶ κατὰ τὴν ὑπαρξιν ἀναριθμήτως, καὶ κατὰ διαφορὰν καὶ τάξιν ὀνομάζονται. Διὰ τί γὰρ ἐκλήθησαν Ἀρχαὶ καὶ Ἐξουσίαι καὶ Δυνάμεις καὶ Κυριότητες; Ἴσως ὡς τετιμημένα. Καὶ μὴν ὀλιγώτεροι εἰσὶ τῶν ὑποτεταγμένων αὐταῖς, ὡς ἔφησεν ὁ ἅγιος Διονύσιος, ὁ Ἀθηνῶν ἐπίσκοπος. Τῇ ἐξουσίᾳ καὶ τῇ γνώσει μέγιστοι εἰσὶ καὶ μερικωτάτοι πρὸς τὸ μέγεθος τῶν οἰκείων ταγμάτων. Ἐπεὶ ἐπεκτείνονται ἀπὸ τάξεως εἰς τάξιν, ἕως ἂν καταντήσωσι εἰς τὴν ἐνότητα τοῦ μεγάλου καὶ δυνατοῦ παρὰ πάντα, τοῦ κεφαλῆς ὑπάρχοντος καὶ θεμελίου πάσης τῆς κτίσεως.

Κεφαλὴν δὲ λέγω οὐχὶ τὸν κτίστην, ἀλλὰ τὸν προηγούμενον τῶν θαυμάτων τῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ. Πολὺ γὰρ ὑποδεέστεροι εἰσὶ τῆς προνοίας τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ, τοῦ πλάστου αὐτῶν τε καὶ ἡμῶν. Καὶ τοσοῦτον εἰσὶν ὑποδεέστεροι ὅσον οἱ τούτοις ὑποκείμενοι τούτων ὑποδεέστεροι. Ὑποδεεστέρους δὲ λέγω τῇ τε ὑψηλότητι καὶ ταπεινότητι οὐκ ἐν τῷ τόπῳ, ἀλλὰ τῇ δυνάμει καὶ τῇ γνώσει, κατὰ τὸ μέτρον ὃ κέκτηνται, ἀκολουθούσης τῆς μείζονος καὶ τῆς ἐλάττονος γνώσεως.

Πάσας γὰρ ταύτας τὰς νοερᾶς οὐσίας ἡ θεῖα Γραφὴ ἐννέα προσηγορίαις πνευματικαῖς ὀνόμασε, καὶ ταύτας μὲν εἰς τρεῖς ἀφώρισε. Πρώτην μὲν εἰς τοὺς Θρόνους τοὺς μεγάλους καὶ ὑψηλοὺς καὶ ἀγιωτάτους καὶ τὰ πολυόμματα Χερουβὶμ καὶ τὰ ἐξαπτέρυγα Σεραφίμ· δευτέραν δὲ τῇ τάξει εἰς τὰς Κυριότητας καὶ τὰς Δυνάμεις καὶ τὰς Ἐξουσίας· καὶ τρίτην εἰς τὰς Ἀρχὰς καὶ Ἀρχαγγέλους καὶ Ἀγγέλους. Διερμηνεύοντα δὲ ταῦτα τὰ
229 - Ἰσαὰκ Σύρου

τάγματα ἐκ τῆς ἐβραΐδος, τὰ μὲν Σεραφίμ θερμαντικὰ καὶ καυστικά, τὰ δὲ Χερουβίμ τὰ πολλὰ τῆ γνώσει καὶ τῆ σοφία, Θρόνοι ὑποδοχὴ Θεοῦ καὶ ἀνάπαυσις.

Ὦνομάσθησαν δὲ τούτοις τοῖς ὀνόμασι ταῦτα τὰ τάγματα ἐκ τῶν ἐνεργειῶν αὐτῶν. Οἱ Θρόνοι, οἱ τίμιοι λέγονται αἱ Κυριότητες, οἱ ἔχοντες ἐξουσίαν κατὰ πάσης βασιλείας· Ἀρχαί, οἱ τὸν αἰθέρα διοικοῦντες Ἐξουσίαι, οἱ ἐξουσιάζοντες τῶν ἐθνῶν καὶ ἐκάστου ἀνθρώπου· Δυνάμεις, οἱ ἰσχυροὶ ἐν δυνάμει καὶ φοβεροὶ ἐν τῆ θεωρίᾳ αὐτῶν Σεραφίμ, οἱ ἀγιάζοντες Χερουβίμ, οἱ βαστάζοντες Ἀρχάγγελοι, οἱ Γρηγόριοι φύλακες Ἄγγελοι, οἱ ἀποστελλόμενοι.

Ἐν τῆ πρώτῃ ἡμέρᾳ ἐκτίσθησαν αἱ ἐννέα νοεροὶ φύσεις ἐν σιωπῇ, καὶ μία ἐν φωνῇ, ὅπερ ἐστὶ τὸ φῶς ἐν δὲ τῆ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ τὸ στερέωμα, καὶ ἐν τῆ τρίτῃ ἡμέρᾳ τὴν συναγωγὴν τῶν ὑδάτων ἐποίησεν ὁ Θεὸς καὶ τὴν βλάστησιν τῶν βοτάνων καὶ τῆ τετάρτῃ, τὸν μερισμὸν τοῦ φωτὸς καὶ τῆ πέμπτῃ, τὰ πετεινὰ καὶ ἔρπετὰ καὶ τοὺς ἰχθύας καὶ τῆ ἕκτῃ, τὰ ζῶα καὶ τὸν ἄνθρωπον.

Ἡ θέσις τοῦ κόσμου ὅλου, τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος. Ἡ ἀρχή, ἡ ἀνατολή, τὸ τέλος, ἡ δύσις τὰ δεξιά, ὁ βορρᾶς, τὰ ἀριστερά, ὁ νότος. Καὶ ὡς κλίνην τὴν γῆν ὅλην ἔθηκε, καὶ τὸν ἀνώτερον οὐρανὸν ὡς δέρριν καὶ καμάραν καὶ κύβον τὸν δὲ δεῦτερον οὐρανόν, ὡς τροχὸν κεκολλημένον τῷ πρώτῳ καὶ τὰ ἄκρα τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς κεκολλημένα τὸν δὲ ὠκεανόν, ὡς ζώνην περικυκλοῦντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ ἔσωθεν αὐτοῦ ὑψηλὰ ὄρη φθάνοντα ἕως τοῦ οὐρανοῦ· καὶ τὸν ἥλιον ὀπίσω τῶν ὀρέων, διελθεῖν ὅλην τὴν νύκτα· καὶ τὴν θάλασσαν τὴν μεγάλην ἔσωθεν τῶν ὀρέων τούτων, ἥτις κρατεῖ ὡς τὸ ἥμισυ καὶ τέταρτον τῆς ξηρᾶς γῆς.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἶη δόξα.

ΛΟΓΟΣ ΞΗ' - Περὶ φυλακῆς καρδίας καὶ θεωρίας λεπτοτέρας

Εἰ κατὰ μόνας ὑπάρχεις ἐν τῷ κελλίῳ σου καὶ οὐκ ἐκτήσω ἀκμὴν δύναμιν ἀληθινῆς θεωρίας, μελέτησον ἀεὶ ἐν τῇ μελέτῃ τῶν τροπαρίων καὶ τῶν καθισμάτων καὶ ἐν τῇ μνήμῃ τοῦ θανάτου καὶ ἐν τῇ ἐλπίδι τῶν μελλόντων. Ταῦτα γὰρ συνάγουσι τὸν νοῦν καὶ οὐκ ἀφιαῖσιν αὐτὸν ρέμβεσθαι, ἕως ἂν ἔλθῃ ἡ ἀληθινὴ θεωρία, ὅτι ἡ δύναμις τοῦ πνεύματος δυνατωτέρα ἐστὶ τῶν παθῶν. Μελέτησον δὲ καὶ εἰς τὴν ἐλπίδα τῶν μελλόντων μετὰ τῆς μνήμης τοῦ Θεοῦ καὶ κατανόησον καλῶς τὸν νοῦν τῶν τροπαρίων καὶ παραφυλάττου ἐκ τῶν πραγμάτων τῶν ἔξωθεν τῶν κινούντων σε εἰς ἐπιθυμίας.

Καὶ τὰ μικρὰ τὰ γινόμενα ὑπὸ σοῦ ἐν τῷ κελλίῳ σου φύλαξον καὶ αὐτὰ μετὰ τούτων καὶ ἐρεῦνησον ἀεὶ τοὺς λογισμοὺς σου καὶ εὗξαι, ἵνα κτήσῃ ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ σου ὀφθαλμοὺς. Ἐντεῦθεν ἄρχεται βρῦειν σοι ἡ χαρὰ καὶ τότε εὕρισκεις τὰς θλίψεις γλυκυτέρας τοῦ μέλιτος.

Οὐδεὶς δύναται τὰ πάθη νικῆσαι, εἰ μὴ δι' ἀρετῶν αἰσθητῶν θεωρουμένων. Τὸν δὲ μετεωρισμὸν τοῦ νοῦς οὐδεὶς δύναται νικῆσαι, εἰ μὴ ἐν τῇ ἀδολεσχίᾳ τῆς γνώσεως τῆς πνευματικῆς. Ὁ νοῦς ἡμῶν κοῦφος ἐστὶ καί, ἐὰν μὴ δεσμευθῇ ἐν τινὶ διαλογισμῷ, οὐ παύσεται ἐκ τοῦ μετεωρισμοῦ. Καὶ χωρὶς τελειώσεως τῶν προειρημένων ἀρετῶν οὐ δυνατὸν κτήσασθαι τὴν φυλακὴν ταύτην.

Ἐὰν γὰρ μὴ νικήσῃ τις τοὺς ἐχθρούς, οὐ δύναται ἐν εἰρήνῃ εἶναι, καὶ ἐὰν ἡ εἰρήνη οὐ βασιλεύῃ, πῶς δύναται εὐρεῖν τὰ ἐντὸς τῆς εἰρήνης ἀποκείμενα; Τὰ πάθη γὰρ διάφραγμα εἰσὶ τῶν κρυπτῶν ἀρετῶν τῆς ψυχῆς καί, εἰ μὴ ταῦτα πρῶτον διὰ τῶν φανερῶν καταπέσωσιν, οὐχ ὀρῶνται τὰ ἔσωθεν τούτων. Οὐδὲ γὰρ δύναται τις, ἔξω τοῦ τείχους ὧν, μετὰ τοῦ ἔνδον συναναστρέφεσθαι. Καὶ οὐδεὶς θεωρεῖ τὸν ἥλιον ἐν τῷ γνόφῳ οὐδὲ τὴν ἀρετὴν τῆς φύσεως τῆς ψυχῆς μετὰ τῆς διαμενούσης ἔτι ταραχῆς τῶν παθῶν.

Εὗξαι τῷ Θεῷ δοῦναι σοι αἰσθηθῆναι τῆς ἐφέσεως τοῦ Πνεύματος καὶ τῆς ἐπιποθήσεως αὐτοῦ. Ὅταν γὰρ ἔλθῃ σοι αὕτη ἡ αἴσθησις καὶ ἡ ἐπιπόθησις τοῦ Πνεύματος, τότε μέλλεις ἀποστῆναι τοῦ κόσμου καὶ ὁ κόσμος ἀφίσταται ἀπὸ σου. Τούτου δέ, χωρὶς ἡσυχίας καὶ ἀσκήσεως καὶ ὁμιλίας τῆς ἀφορισμένης ἀναγνώσεως εἰς ταῦτα, ἀδύνατον τίνα αισθανθῆναι καί, χωρὶς τούτων, μὴ ζῆτει ἐκεῖνα. Ἐὰν γὰρ ζήτησης, στρέφονται μετὰ μικρὸν καὶ γίνονται σωματικά. Ὁ νοῦν νοεῖτω.

Ἐν ἰδρῶτι εὐδόκησεν ὁ σοφὸς Κύριος φαγεῖν τὸν ἄρτον τοῦτον. Οὐχὶ ἀπὸ κακίας δὲ τοῦτο ἐποίησεν, ἀλλ' ἵνα μὴ γένηται ἡμῖν ἀπεψία καὶ ἀποθάνωμεν. Ἐκάστη γὰρ ἀρετὴ μήτηρ ἐστὶ τῆς δευτέρας. Ἐὰν οὖν ἀφῆς τὴν μητέρα τὴν γεννῶσαν τὰς ἀρετὰς καὶ ἀπέλθῃς ζητῆσαι τὰς θυγατέρας, πρὸ τοῦ κτήσασθαι τὴν μητέρα αὐτῶν, ἔχιδναι εὕρισκονται αἱ ἀρεταὶ ἐκεῖναι τῇ ψυχῇ. Ἐὰν μὴ ρίψῃς αὐτὰς ἀπὸ σαυτοῦ, ταχέως μέλλεις

ἀποθανεῖν.

ΛΟΓΟΣ ΞΘ' - Περὶ διαφορῶν ὑποθέσεων καὶ ποία ἐστὶ χρεία ἐκάστου τούτων

Αἴσθησις πνευματικὴ ἐστὶν ἢ ποιωθεῖσα δέξασθαι τὴν δύναμιν τὴν θεωρητικὴν, ὡς ἡ κόρη τῶν σωματικῶν ὀφθαλμῶν, τῶν ἐχόντων ἐν αὐτοῖς τὸ φῶς τὸ αἰσθητόν.

Θεωρία νοητὴ ἐστὶ γνῶσις φυσικὴ, ἢ ἐνωθεῖσα τῇ καταστάσει τῆς φύσεως, ἣτις καλεῖται φυσικὸν φῶς.

Δύναμις ἀγία ἐστὶ χάρισμα τοῦ διακριτικοῦ, τοῦ τεθέντος μεταξὺ τοῦ φωτὸς καὶ τῆς θεωρίας.

Φύσεις εἰσὶ τίνα ὄντα μετὰ τῶν διακριτικῶν τῶν ἐκ τοῦ φωτὸς εἰς θεωρίαν.

Πάθη εἰσὶ καθάπερ οὐσία τις σκληρὰ, ἅπερ μεσιτεύουσι μεταξὺ τοῦ φωτὸς καὶ τῆς θεωρίας καὶ κωλύουσιν ἐξ αὐτῆς τὴν διάκρισιν τῆς διαφορᾶς τῶν πραγμάτων.

Καθαρότης ἐστὶ τὸ τηλαυγὲς τοῦ νοητοῦ ἀέρος, οὗτινος τῷ κόλπῳ πτεροῦται ἡ φύσις ἢ ἐν ἡμῖν.

Ἐὰν μὴ ὁ νοῦς ὑγιὴς ἢ ἐν τῇ φύσει, οὐκ ἐνεργεῖ αὐτῷ ἢ γνῶσις ὡσπερ ἡ σωματικὴ αἴσθησις, ὅταν ἐξ αἰτιῶν βλαβῆ, ἀποστερεῖται τῆς ὁράσεως.

Ἐὰν δὲ ὁ νοῦς ἢ ὑγιὴς, ἢ γνῶσις δὲ οὐχ ὑπάρχη, οὐκ ἐνεργεῖ ὁ νοῦς ἐκτὸς αὐτῆς τὴν διαφορὰν τῶν πνευματικῶν ὡσπερ ὁ ὀφθαλμὸς ὁ ὑγιὴς μὲν ἐν ἅπασι τοῖς ἑαυτοῦ, ἀμβλυωπῶν δὲ πρὸς τὴν δρᾶσιν πολλακίς τῆς αἰσθήσεως.

Καὶ ἐὰν ταῦτα πεφυλαγμένα ἐν τοῖς ἰδίῳ αὐτῶν, χάρις δὲ μὴ ἢ πλησίον αὐτῶν, ἀνερέργητα μένουσι πάντα ἐκ τῆς διακονίας τῶν διακρίσεων, καθὼς ἐν ταῖς ὥραις τῆς νυκτός, διὰ γὰρ τὸ μὴ εἶναι ἥλιον, μένουσιν ἀνεπίσκεπτοι, καὶ ὅτε πάντα ἐρῶμένα εἰσὶ καὶ τετελειωμένα ἐν τοῖς ἑαυτῶν, λέγομεν ὁ ὀφθαλμὸς καὶ ἡ δρᾶσις, καὶ ἅτινα πράγματα οὐ διεκρίθησαν ἢ διακρίνονται. Καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ εἰρημένον, «ἐν τῷ φωτὶ σοῦ ὀψόμεθα φῶς».

Ἐὰν δὲ ἡ χάρις τοῦ νοητοῦ ἡλίου πλησίον γένηται καὶ εἰς ὄρεξιν κινήσῃ καὶ ἐρεθίσῃ καὶ ἐμποιῇ νήφειν, καθαρότης δὲ μὴ ἢ ἐν αὐτῇ, ὡσπερ ἀἷρ κενός, ὅστις οὐ διαυγῆς ἐκ τῆς παχύτητος τῶν νεφῶν καὶ τῶν ὑλῶν τῶν σκοτεινῶν, τῶν εὐχερῶς ἐκτεινομένων πρὸς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, ἐν ᾧ εὐφραϊνόμεθα ἐν ἡδονῇ ταύτης τῆς θεωρίας.

Τῆς θεωρίας χωλαινύσης ἐκ τῆς διακρίσεως, ἢ φύσις ἤργησεν ἐκ τῆς πράξεως, ἢ ψυχὴ ἐκωλύθη αἰσθέσθαι τῆς ἡδονῆς τοῦ ἡλίου τοῦ δευτέρου τοῦ ἀνατέλλοντος ἐπὶ τὰ πάντα, διὰ τὰ ἐπιτεθέντα σωματικά, ἐν οἷς σκέπονται αἱ ἐλλάμψεις τῆς ἀληθείας, ἵνα μὴ
233 - Ἰσαὰκ Σύρου

ἔλθωσιν ἐφ' ἡμᾶς. Λοιπὸν ἐξ ἀνάγκης ζητοῦνται ταῦτα πάντα τὰ ῥηθέντα, καὶ διὰ τὸ δυσκόλως εὐρεῖν ταῦτα ὅλα ἐν ἐνὶ ἀνθρώπῳ χωρὶς λείψεως καὶ αἰτίας, καὶ διὰ τὸ μὴ δύνασθαι τοὺς πολλοὺς πρὸς τελειότητα τίνος τῆς πνευματικῆς γνώσεως φθάσαι. Ἡ στέρησις μὲν ἐστὶν οὕτως ἐκ τῆς ἀνικανότητος τῆς διανοίας καὶ ἐκ τῆς συγχύσεως τοῦ θελήματος καὶ ἐκ τῆς θέσεως τῆς μὴ καθηκούσης τῷ σκοπῷ καὶ ἐκ τῆς ἐλλείψεως τῆς καθαρότητος καὶ ἐκ τοῦ μὴ εὐρεῖν διδάσκαλον καὶ ὁδηγόν, ἐκ τῆς ἀποχῆς τῆς χάριτος (*«ἀνδρὶ μικρολόγῳ, φησὶν, οὐ καλὸς ὁ πλοῦτος, οὐδὲ ἐξουσιάζει τῶν μεγάλων»*) ἐκ τοῦ κωλύματος τῶν καιρῶν καὶ τῶν τόπων καὶ τῶν τρόπων.

Ἐκλογή Συντόμων Κεφαλαίων

Ἀλήθεια ἐστὶν αἴσθησις κατὰ Θεόν, ἢ ἐν τῇ αἰσθήσει τῶν αἰσθήσεων τοῦ νοῦ τοῦ πνευματικοῦ ἢς πὲρ τινὸς ἐν ἑαυτῷ γεύεται.

Ἀγάπη ἐστὶ καρπὸς τῆς εὐχῆς, ἢ ἐκ τῆς θεωρίας αὐτῆς ὀδηγοῦσα τὸν νοῦν ἀκορέστως εἰς τὸν ἑαυτῆς πόθον, ὅταν ὑπομείνῃ ἐν αὐτῇ χωρὶς ἀκηδίας καὶ ἐν τῷ νῷ ἐν σιγηροῖς ἐνθυμήμασι τῆς διανοίας εὔχεται μόνον ἐμπύρως καὶ μετὰ θερμότητος.

Εὐχή ἐστὶ νέκρωσις τῶν ἐννοιῶν τοῦ θελήματος τῆς ζωῆς τῆς σαρκὸς ἴσος γὰρ ἐστὶν ὁ ἀκριβῶς εὐχόμενος τῷ νεκρουμένῳ ἐκ τοῦ κόσμου. Καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ ἀρνήσασθαι τινὰ ἑαυτόν, τὸ καρτερῆσαι διαμένειν ἐν προσευχῇ. Λοιπὸν ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ἀρνήσει τῆς ψυχῆς εὐρίσκεται.

Καθάπερ ἐκ τοῦ σπέρματος τοῦ ἰδρώτος τῆς νηστείας ὁ στάχυς τῆς σωφροσύνης βλαστάνει, οὕτως ἐκ τοῦ κόρου ἢ ἀκολασία καὶ ἐκ τῆς πληρώσεως ἢ ἀκαθαρσία, ἐπὶ γαστρὶ δὲ πεινώση καὶ τεταπεινωμένη οὐδέποτε παρακυψουσιν αἰσχροτήτος λογισμοί. Πᾶσα βρῶσις βιβρωκομένη πρόσθεσις τῶν ἐν ἡμῖν χυμῶν γίνεται καὶ ἰσχύς φυσικὴ γίνεται ἐν ἡμῖν, καὶ ὅταν πλησθῶσι τὰ μέλη τὰ ὀργανικὰ ἐκ τῆς τάσεως ὅλου τοῦ σώματος τῆς γινομένης ἐν αὐτοῖς, ἠνίκα συμβῆ ἰδεῖν τι σωματικόν, ἢ ἐὰν κινηθῆ ἐν τῇ καρδίᾳ ἀκούσιόν τι, μετὰ τοῦ λογισμοῦ ἐξαίφνης ὕλη ἡδονῆς κινεῖται ἐξ ἐκείνου καὶ διαπέμπεται ἐν ὅλῳ τῷ σώματι.

Καὶ εἴ ἐστὶν ἰσχυρὰ ἡ διάνοια τοῦ σώφρονος καὶ ἀγνοῦ ἐν τοῖς ἑαυτοῦ λογισμοῖς, ἐκ τῆς αἰσθήσεως ἐκείνης τῆς ἐν τοῖς μέλεσιν, εὐθέως ταρασσεται ἡ διάκρισις αὐτοῦ καὶ ὡς ἀπὸ ὑψηλοῦ τίνος τόπου κατέρχεται ἐκ τοῦ ἑαυτοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἴσταται. Καὶ ἡ ὀσιότης τῶν λογισμῶν αὐτοῦ κυλίνεται καὶ ἡ σωφροσύνη ἢ λαμπρὰ ῥυποῦται ἐν τῇ ἐκταράξει τῶν παθῶν τῶν εἰσελθόντων εἰς τὴν καρδίαν ἐν τῇ ἐκπυρώσει τῶν μελῶν. Καὶ τότε τὸ ἡμισυ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ ἐξασθενεῖ, ὥστε εἰπεῖν καὶ τοῦ πρώτου σκοποῦ τῆς ἐλπίδος ἑαυτοῦ ἐπιλαθέσθαι καὶ πρὸ τοῦ εἰσελθεῖν εἰς τὸν ἀγῶνα εὐρίσκεται χωρὶς ἀγῶνος ὑπεύθυνος, καὶ χωρὶς καμάτου τῶν ἑαυτοῦ ἐχθρῶν ὑπεύθυνος γίνεται ὑποκάτωθεν τοῦ θελήματος τοῦ ἀτόνου τῆς σαρκός.

Ταῦτα πάντα ἀναγκάζει ἢ προαίρεσις ἢ μεγάλη τοῦ κόρου τοῦ ἀδιάλειπτου τὸ θέλημα τοῦ ἀγαθοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐὰν διάγη καλῶς ἐν τῷ λιμένι τῆς σωφροσύνης, ἀλλὰ ἐκκλίνει παραδοθῆναι εἰς ὅπερ οὐδέποτε ἐβουλήθη ἀνελθεῖν ἐν τῇ καρδίᾳ ἑαυτοῦ. Καὶ ὅταν κοιμηθῆ μόνος, ἢ συναγωγή τῶν λογισμῶν τῶν περιεχόντων τὰς ματαίας φαντασίας τε καὶ αἰσchrὰς περικυκλοῦσιν αὐτὸν καὶ ποιοῦσι τὴν στρωμνὴν αὐτοῦ ἐκείνην τὴν καθαρὰν πανδοχεῖον πορνείας καὶ θέατρον τῶν θεωριῶν, ὅταν κοινωνῇ τῇ μετ' αὐτῶν ὁμιλία ἐν τῷ μεθυσμῷ τῶν λογισμῶν καὶ μολύνῃ τὰ ἑαυτοῦ μέλη τὰ ὅσια ἐκτὸς πλησιασμοῦ γυναικός. Ποία θάλασσα ταρασσεται οὕτω καὶ βράζει ἐκ τοῦ χειμῶνος,

ὥσπερ ταρασσεται ὁ νοῦς ὁ καταστάς ἐν τῇ ἰσχύι τῶν κυμάτων τῶν ἐξυπνιζομένων ἐπ' αὐτῷ ἐν τῇ θαλάσῃ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ ἐκ τῆς πλησμονῆς τῆς γαστροῦς;

Ἦ σωφροσύνη, πόσον λαμπρύνεται τὸ κάλλος σου ἐν τῇ χαμευνία καὶ ἐν τῷ πόνῳ τῆς πείνης τῆς ἀφαιρούσης ἐκ σοῦ τοῦ ὕπνου, ἐκ τῆς κακοπαθείας τῆς σαρκὸς, τῆς γενομένης ὥσπερ λάκκος βαθὺς μεταξύ τῶν πλευρῶν καὶ τῶν ἐντέρων, διὰ τὴν ἀποχὴν τῶν βρωμάτων. Πᾶν βρῶμα καὶ πᾶσα ἀνάπαυσις λαμβανόμενα ἔσωθεν ἡμῶν, ὁμοιώματα αἰσχροῦ καὶ εἰδῶλα ἀηδῆ πλάττουσι καὶ γεννῶνται ἐξ αὐτῶν καὶ ἐξέρχονται καὶ καθορῶνται ἐν τῷ τόπῳ τῷ κρυπτῷ τῆς διανοίας ἡμῶν καὶ γαργαλίζουσι ἡμᾶς συγκοινωνῆσαι κρυπτῶς ἐν πράγμασιν αἰσχροῖς. Κένωμα δὲ γαστροῦς, χωρᾶν ἔρημον ποιεῖ τὸ φρόνημα ἡμῶν, τὸ ἐκ τῶν λογισμῶν ἠρεμοῦν καὶ ἡσυχάζον ἐκ πάντων τῶν ταραχωδῶν λογισμῶν. Ἐκείνη ἢ ἐκ τοῦ κόρου ἐμπεπληγμένη, χώρα ἐστὶ τῶν θεωριῶν καὶ τετράφυλον τῶν φαντασμάτων τῶν ἀτόπων ποιεῖ αὐτήν, κἂν καὶ ἐν ἐρήμῳ ὦμεν μόνοι. *«Κόρος, γάρ, φησί, τῶν πολλῶν ἐπιθυμεῖ».*

Ὅταν ἀξιωθῆς τῆς χάριτος τῆς θεϊκῆς καὶ τῆς ἀπαθείας τῆς ψυχῆς, σύνες ὅτι οὐκ ἐξ ἐκείνου τοῦ μὴ διαλθεῖν διὰ σου τοὺς ἀηδεῖς λογισμοὺς ἢ τὴν κίνησιν τῶν λογισμῶν τῶν ἐν τῷ σώματι γινομένων (ἐκτὸς γὰρ αὐτῶν ἀδύνατον τίνα εἶναι), οὐδὲ ἐξ ἐκείνων τῶν εὐχερῶν ὑπὸ σοῦ νικωμένων, ὅτε παντελῶς ἡ διάνοια οὐ μολύνεται, οὐδὲ ταρασσεται, κἂν καὶ λίαν ὑψηλὴ ᾖ αὐτῇ, ἀλλ' ἐξ ἐκείνων τῶν τῆς ἐνεργείας τῆς κρείττονος τῆς διανοίας οὐκ ἀφίεται ὁ νοῦς πολεμῆσαι μετ' αὐτῶν καὶ ἀπολέσαι αὐτούς, ἀλλ' ὅταν παρακύψῃ λογισμὸς, ἀρπαγῇ ἀρπάζεται ἐκ τῶν ἔγγιστα αὐτῶν ἐν βία τίτι τῇ ἔξωθεν τοῦ θελήματος οὐσῆ, τῇ ἀπὸ συνηθείας καὶ τῆς χάριτος κατασχούσῃ ζύμην ἐντὸς τῆς καρδίας, ἥπερ ἐστὶν οἶκος τῆς διανοίας.

Ἄλλος ἐστὶν ὁ νοῦς τοῦ ἀγωνιστοῦ, καὶ ἄλλη ἡ τάξις τῆς ἱερωσύνης. Διάνοια, ἥτις ἐν ἐλέει τῷ οὐρανίῳ ἐνεκρώθη τῷ κόσμῳ, ψιλὸς λογισμὸς μόνον περὶ τίνων ἔχει, χωρὶς πάλης καὶ ἀγῶνος. Ἡ τελειότης ἢ μετὰ σαρκὸς καὶ αἵματος συνεζευγμένη, βασιλείαν βασιλεύει τῶν ἐκ τῆς σαρκὸς καὶ αἵματος βρυόντων, καὶ οὐχὶ καταργήσει καταργεῖ αὐτούς καὶ τοὺς ἰδίους τῆς φύσεως, ἕως ἂν ἀκμὴν ἐν τῇ ζωῇ τῇ ἐκ τῶν στοιχείων σφύζῃ τὸ νόημα τῆς ζωώσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐκ τῶν τετάρων χυμῶν ὁ θεμέλιος τοῦ νοῦ αὐτοῦ λαμβάνει ἀλλοίωσιν ἐν πάσῃ κινήσει καὶ ῥοπῇ.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ Ο΄ - Περί τῶν λόγων τῆς θείας γραφῆς τῶν πρὸς μετάνοιαν ἐρεθιζόντων ὅτι πρὸς τὴν ἀσθένειαν τῶν ἀνθρώπων ἐρρέθησαν, ἵνα μὴ ἀπόλωνται ἀπὸ Θεοῦ ζῶντος, καὶ ὅτι οὐ δεῖ πρὸς ἀφορμὴν τοῦ ἀμαρτάνειν ἐκλαμβάνειν αὐτοὺς

Τὴν ἀνδρείαν, ἣν οἱ πατέρες ἐν ταῖς θείαις Γραφαῖς αὐτῶν τεθείκασι καὶ τὴν δύναμιν τὴν ἐν ταῖς τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν γραφαῖς περὶ τῆς μετανοίας, οὐ χρὴ ἡμᾶς ἐκλαμβάνειν πρὸς βοήθειαν τοῦ ἀμαρτάνειν καὶ καταλύειν τὰ ὅρια τοῦ Κυρίου τὰ ἀδιάβατα, ἅτινα ἀπὸ ἀρχαίων ἡμερῶν διὰ στόματος πάντων τῶν ἁγίων ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς καὶ νομοθεσίαις πρὸς ἀναίρεσιν τῆς ἀμαρτίας ὠρίσθησαν ἐν δυνάμει Θεοῦ.

Ἴνα γὰρ ἐλπίδα μετανοίας σχῶμεν, ἐμηχανήσαντο ὑποκλέπτειν ἐκ τῆς αἰσθήσεως τὸν φόβον τῆς ἀπογνώσεως, ὅπως πρὸς μετάνοιαν τρέχη φθάσαι πᾶς ἄνθρωπος, καὶ μὴ ἀδεῶς ἀμαρτάνη. Ἴδου γὰρ παντὶ τρόπῳ ἀπεφήνατο ὁ Θεὸς τὸν φόβον ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς καὶ ἔδειξε παρ' αὐτῶ μισητὴν τὴν ἀμαρτίαν.

Ποίῳ γὰρ τρόπῳ ἀπεπνίγη ἢ κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ Νῶε γενεὰ ἐν τῷ κατακλυσμῷ; Οὐχὶ χάριν τῆς λαγνείας, ἥνικα ἐξεμάνησαν κατὰ τοῦ κάλλους τῶν θυγατέρων τοῦ Κάιν; Οὐκ ἦν κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον φιλαργυρία, οὐδὲ πόλεμοι; Διατὶ δὲ αἱ πόλεις Σοδόμων πυρίκαυστοι γεγόνασιν; Οὐχ ὅτι δεδώκασιν ἑαυτῶν τὰ μέλη τῇ ἐπιθυμίᾳ καὶ τῇ ἀκαθαρσίᾳ, ὥστε ἐπικρατῆσαι πάντων αὐτῶν κατὰ τὸ ἑαυτοῖς θέλημα εἰς πάσας τὰς ἐναγεῖς καὶ ἀτόπους πράξεις; Οὐχὶ διὰ πορνείαν ἐνὸς ἀνθρώπου πεπτώκασιν εἰς θάνατον ἐν μιᾷ ῥοπῇ εἴκοσι καὶ πέντε χιλιάδες τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ τοῦ πρωτοτόκου τοῦ Θεοῦ; Τίνας δὲ χάριν ἐκβέβληται τοῦ Θεοῦ Σαμψῶν ὁ γίγας, ὁ ἐκ μήτρας ἀφορισθεὶς τῷ Θεῷ καὶ ἁγιασθεὶς, καὶ πρὸ γενέσεως δι' ἀγγέλου εὐαγγελισθεὶς κατὰ Ἰωάννην τὸν τοῦ Ζαχαρίου, ὁ μεγάλης δυνάμεως καταξιωθεὶς καὶ μεγάλων τεραστίων; Οὐχ ὅτι ἐμίανε τὰ μέλη αὐτοῦ τὰ ἅγια τῇ συνουσίᾳ τῆς πόρνης; Τούτου χάριν οὐκ ἐμακρύνθη ἀπ' αὐτοῦ ὁ Θεὸς καὶ παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς ἐχθροῖς αὐτοῦ; Δαβὶδ δὲ ὁ κατὰ τὴν καρδίαν τοῦ Θεοῦ, ὁ διὰ τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ ἐκ σπέρματος αὐτοῦ ἀξιωθεὶς προσαγαγεῖν τὴν ἐπαγγελίαν τῶν πατέρων καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐκλάμψαι τὸν Χριστὸν εἰς σωτηρίαν πάσης τῆς οἰκουμένης, οὐχὶ διὰ μοιχείαν μιᾶς γυναικὸς ἐτιμωρήθη, ἥνικα τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐθεάσατο τὸ κάλλος αὐτῆς καὶ τὸ βέλος εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐδέξατο; Τούτου γὰρ ἕνεκεν ἐπήγειρεν αὐτῷ ὁ Θεὸς ἐκ τοῦ οἴκου αὐτοῦ πόλεμον καὶ ὁ ἐκ τῆς ὀσφύος αὐτοῦ ἐδίωξεν αὐτὸν καὶ ταῦτα μετὰ πολλῶν δακρύων αὐτοῦ μετανοήσαντος, ὥστε τὴν στρωμνὴν αὐτοῦ βρέχειν τοῖς δάκρυσι, καὶ τοῦ Θεοῦ εἰρηκότος αὐτῷ διὰ τοῦ προφήτου, «ὁ Κύριος ἀφείλε σου τὸ ἀμάρτημα».

Βούλομαι μνημονεῦσαι καὶ τινῶν πρὸ τούτου. Τίνας χάριν ἐπῆλθεν ἡ ὀργὴ καὶ ὁ θάνατος τῷ οἴκῳ τοῦ ἱερέως Ἠλί τοῦ δικαίου γέροντος, τοῦ τεσσαράκοντα ἔτη ἐν τῇ

ιερωσύνη διαπρέψαντο; Οὐχὶ διὰ τὴν ἀνομίαν τῶν τέκνων αὐτοῦ Ὁφνὶ καὶ Φινεές; Οὐδὲ γὰρ αὐτὸς ἐπλημμέλησεν, οὐδὲ ἐκεῖνοι τῇ τούτου γνώμῃ, ἀλλ' ὅτι οὐκ εἶχε ζῆλον ἀπαιτήσαι τὴν ἐκδίκησιν Κυρίου ἀπ' αὐτῶν καὶ μᾶλλον τούτους ἠγάπα ἢ τὰ προστάγματα τοῦ Κυρίου. Ἵνα οὖν μὴ ὑπολάβῃ τις, ὅτι εἰς μόνους τοὺς πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῶν ἐν ἀνομίαις ζήσαντας ἐνδείκνυσι τὴν ὀργὴν αὐτοῦ, χάριν τοῦ ἀτόπου τούτου ἀμαρτήματος, ἰδοὺ ἐν τοῖς γνησίοις αὐτοῦ ἐνδείκνυσι τὸν ζῆλον αὐτοῦ, ἐν τῇ ἱερεῦσι καὶ κριταῖς καὶ ἄρχουσι καὶ ἀνθρώποις ἡγιασμένοις αὐτῶ, οἷς τὰς θαυματουργίας ἐνεπίστευσεν.

Ἀποδέδεικται, ὅτι οὐδαμῶς, ὅταν φανῶσι τὰς θεσμοθεσίας αὐτοῦ παραβάντες, παρορᾷ, ὡς γέγραπται ἐν τῷ Ἰεζεκιήλ, «εἶπε τῷ ἀνθρώπῳ, ᾧ ἐντέταλται πορθῆσαι τὴν Ἱερουσαλήμ τῇ ἀοράτῳ ῥομφαία, ἀπ' ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου μου ἄρξαι, καὶ μὴ ἐλεήσης γέροντα μήτε νεώτερον», ἵνα ἐνδείξῃται, ὅτι γνήσιοι καὶ προσφιλεῖς αὐτῶ εἰσὶν οἱ ἐν φόβῳ καὶ εὐλαβείᾳ πορευόμενοι ἔμπροσθεν αὐτοῦ καὶ ποιοῦντες τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ἅγιοι τοῦ Θεοῦ εἰσὶν ἢ ἐνάρετος πρᾶξις καὶ ἡ καθαρὰ συνείδησις. Τοὺς μέντοι ἐκφραλίζοντας τὰς ὁδοὺς Κυρίου, καὶ αὐτὸς ἐκφραλίζει αὐτοὺς καὶ ἀπορρίπτει ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ καὶ τὴν χάριν αὐτοῦ αἶρει ἀπ' αὐτῶν. Διατὶ γὰρ ἡ ἀπόφασις ἡ κατὰ τοῦ Βαλτάσαρ ἐξῆλθεν ἐξαίφνης καὶ ὡς ἐν τύπῳ χειρὸς τοῦτον ἐπάταξεν; Οὐχ ὅτι κατετόλμησε τῶν ἀψάυστων ἀναθημάτων, ὧν ἐφήρπασεν ἀπὸ Ἱερουσαλήμ καὶ εἰς αὐτὰ ἔπιεν αὐτὸς καὶ αἱ παλλακίδες αὐτοῦ; Οὕτω καὶ οἱ ἀφιερῶσαντες τὰ ἑαυτῶν μέλη τῷ Θεῷ, καὶ πάλιν τολμῶντες τούτοις εἰς τὰς κοσμικὰς πράξεις κεχρηῆσθαι, ἀοράτῳ πληγῇ ἀπόλλυνται.

Οὐκοῦν μή, τῇ προσδοκίᾳ τῆς μετανοίας καὶ ἐν τῇ εὐτολμίᾳ τῇ δεδομένη ἡμῖν παρὰ τῶν θείων Γραφῶν, καταφρονήσωμεν τῶν τοῦ Θεοῦ λογίων καὶ ἀπειλῶν καὶ παροργίσωμεν αὐτὸν τῇ ἀτοπία τῶν πράξεων ἡμῶν καὶ χράνωμεν τὰ μέλη ἡμῶν ἄπερ καθάπαξ ἀφιερῶσαμεν δουλεύειν τῷ Θεῷ. Ἴδοὺ γὰρ ἡγιάσθημεν αὐτῷ καὶ ἡμεῖς, ὡς Ἡλίας καὶ Ἐλισσαῖος καὶ οἱ υἱοὶ τῶν προφητῶν καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀγίων καὶ παρθένων, οἵτινες τὰς μεγάλας θαυματουργίας ἐπετέλουν καὶ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον ἐλάλουν τῷ Θεῷ, καὶ ὅσοι μετ' ἐκείνους, ὡς Ἰωάννης ὁ παρθένος καὶ ὁ ἅγιος Πέτρος καὶ ὁ λοιπὸς κατάλογος τῶν τῆς Καινῆς εὐαγγελιστῶν καὶ κηρῦκων, οἵτινες ἀφιέρωσαν ἑαυτοὺς τῷ Κυρίῳ καὶ ἐδέξαντο παρ' αὐτοῦ τὰ μυστήρια, οἱ μὲν ἐκ στόματος αὐτοῦ, οἱ δὲ δι' ἀποκαλύψεων, καὶ ἐγένοντο μεσῖται Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων καὶ κήρυκες τῆς βασιλείας τῆς οἰκουμένης.

ΛΟΓΟΣ ΟΑ' - Περὶ ἐκείνων δι' ὧν κτήσασθαι τὶς δύναται τὴν ἀλλοίωσιν τῶν κρυπτῶν νοημάτων μετὰ τῆς ἀλλοιώσεως τῆς πολιτείας τῆς ἕξω

Ὅσον τὶς ἐστὶν ἐν τῇ ἀκτημοσύνη, ἢ ἐκδημία τῆς ζωῆς ἀνέρχεται ἐν τῇ αὐτοῦ διανοίᾳ ἀεὶ καὶ ἐν τῇ ζωῇ τῇ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ποιεῖ τὴν ἑαυτοῦ μελέτην πάντοτε καὶ τὴν ἐτοιμασίαν ἅπασαν ἐκεῖσε μηχανᾶται ἐν παντὶ καιρῷ καὶ ὑπομονὴν κτᾶται κατὰ πάσης τιμῆς καὶ σωματικῆς ἀναπαύσεως ἐν τῷ λογισμῷ αὐτοῦ σπειρομένης καὶ λογισμὸς ὑπὲρ τῆς καταφρονήσεως τοῦ κόσμου ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ σφύζει καθ' ὥραν. Καὶ θαρρῆει ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ καὶ κτᾶται κραταιὰν καρδίαν ἐν παντὶ καιρῷ κατὰ παντὸς κινδύνου καὶ φόβου ἐργαζομένου θάνατον ἀλλ' οὐδὲ ἐκ τοῦ θανάτου φοβεῖται. Διότι ἐν πάσῃ ὥρᾳ αὐτῷ προσέχει, ὡς πλησιάζοντι καὶ αὐτὸν προσδοκᾷ, καὶ ἡ μέριμνα αὐτοῦ ἐρρῖμμένη ἐστὶν ἐπὶ τὸν Θεὸν ἐν πάσῃ πεποιθήσει ἀδιστακτῶ. Καὶ ἐὰν ἀπαντήσωσιν αὐτῷ θλίψεις, γίνεται ὡσπερ τὶς πεπεισμένος καὶ γινώσκων ἀκριβῶς, ὅτι στέφανον προξενούσιν αὐτῷ, καὶ ἐν πάσῃ χαρᾷ ὑπομένει αὐτάς καὶ ἐν ἀγαλλιάσει καὶ εὐφροσύνῃ ὑποδέχεται αὐτάς. Διότι γινώσκει, ὅτι ὁ Θεὸς αὐτὸς ἐστὶν ὁ οἰκονομησας αὐτάς αὐτῷ, διὰ τὰ κέρδη τῶν αἰτιῶν τῶν ἀγνώστων ἐν οἰκονομίᾳ μὴ φανερούμενῃ.

Ἐὰν δὲ συμβῇ αὐτῷ ἐξ αἰτίας τινὸς τὶ τῶν παρερχομένων κτήσασθαι ἐν τῇ ἐργασίᾳ καὶ μηχανῇ ἐκείνου τοῦ σοφοῦ τῶν κακῶν πάντων, αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ὁ πόθος τοῦ σώματος ἄρχεται κινεῖσθαι ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ, καὶ ζωὴν μακρὰν ἐννοεῖ καὶ λογισμοὶ τῆς ἀναπαύσεως τῆς σαρκὸς ἀναβαίνουνσι καὶ ἐξανθοῦσιν ἐν αὐτῷ κατὰ πᾶσαν ὥραν καὶ κατακρατεῖ τὰ τοῦ σώματος καὶ ζητεῖ ἐν ἑαυτῷ εἰ δυνατόν κατὰ πάντα τρόπον τροπώσασθαι τὰ συνιστῶντα αὐτῷ τὴν ἀνάπαυσιν αὐτοῦ καὶ ἐξέρχεται ἐκ τῆς ἐλευθερίας ἐκείνης τῆς ἀνυποτάκτου τινὸς τῶν λογισμῶν τῶν τοῦ φόβου. Καὶ ἐντεῦθεν ἐν πᾶσι τούτοις τὰς ἐννοίας τὰς ποιούσας τὴν πτόησιν καὶ τὰς αἰτίας τοῦ φόβου ἐννοεῖ καὶ διαλογίζεται, διότι ἐλήφθη ἐξ αὐτοῦ τὸ θάρσος ἐκεῖνο τῆς καρδίας, ὅπερ ἐκτήσατο ὅτε ἦν ὑψηλότερος τοῦ κόσμου ἐν τῇ ἀκτημοσύνῃ αὐτοῦ, ὃ ἐπλούτισεν ἐν τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ, διὰ τὸ κληρονόμον εἶναι τοῦ κόσμου κατὰ τὸ μέτρον, ὧν ἐκτήσατο, καὶ τὸν φόβον δέχεται κατὰ τὸν νόμον καὶ τὴν οἰκονομίαν τὴν ὀρισθεῖσαν ἐκ Θεοῦ. Ὅποιῳ μέρει ἐτοιμαζομένων τῶν μελῶν ἡμῶν εἰς τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ, δοῦλοι γινόμεθα καὶ πειθήνιοι ἐν τῷ δουλεύειν παντὶ φόβῳ κατὰ τὸν λόγον τοῦ Ἀποστόλου.

Πρὸ πάντων τῶν παθῶν ἢ φιλαυτία, πρὸ δὲ πασῶν τῶν ἀρετῶν ἢ τῆς ἀναπαύσεως καταφρόνησις. Ὁ παραβάλλων τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐν ἀναπαύσεσιν, ἐν χώρᾳ εἰρήνης θλίβει αὐτό. Ὁ τρυφήσας ἐν νεότητι αὐτοῦ, δοῦλος ἐν τῷ γήρᾳ αὐτοῦ γίνεται καὶ εἰς τὰ τελευταῖα αὐτοῦ στενάζει. Καθάπερ οὐ δύναται ὁ τὴν κεφαλὴν ἔχων εἰς τὸ ὕδωρ ἀναπνεῦσαι τὸν ἀέρα τὸν λεπτὸν τὸν ἐπιχεόμενον ἐν τῷ κόλπῳ τῷ κενῷ τούτῳ, οὕτως οὐ δύναται ὁ βαπτίζων τὴν διάνοιαν ἑαυτοῦ ἐν τῇ ἐνταῦθα μερίμνῃ εἰσδέξασθαι τὴν ἀναπνοὴν τῆς αἰσθήσεως ἐκείνου τοῦ κόσμου τοῦ καινοῦ. Καθάπερ συγγέει ἡ ὁσμὴ τοῦ

θανάτου τὴν κρᾶσιν τοῦ σώματος, οὕτως ἡ θεωρία ἢ ἄτοπος τὴν εἰρήνην τῆς διανοίας.

Καθάπερ ἀδύνατον γενέσθαι τὴν ὑγίαν καὶ τὴν νόσον ἐν ἐνὶ σώματι καὶ μὴ φθαρῆναι τὸ θάτερον ἀπὸ τοῦ ἐτέρου, οὕτως ἀδύνατον τὸν πλοῦτον τοῦ ἀργύρου καὶ τὴν ἀγάπην ἐν οἴκῳ γενέσθαι ἐνὶ καὶ μὴ φθαρῆναι τὸ ἐν ὑπὸ τοῦ ἐτέρου αὐτῶν. Καθάπερ ἡ ὕαλος οὐ δύναται ἐν τῷ κρούσματι τῆς γεινιάσεως τοῦ λίθου σῶα διαμεῖναι, οὕτως οὐδὲ ὁ ἅγιος διαμένων καὶ προσμένων καὶ συνομιλῶν μετὰ γυναικὸς διαμεῖναι ἐν τῇ ἑαυτοῦ καθαρότητι καὶ μὴ σπιλωθῆναι. Καθάπερ ἐκτίλλονται τὰ δένδρα ὑπὸ τῆς ραγδαίας τῶν ὑδάτων καὶ διηνεκοῦς ἐπιρρέυσεως, οὕτω καὶ ἡ τοῦ κόσμου ἀγάπη ἐκ τῆς καρδίας ἐν τῇ ἐπιρρέυσει τῶν πειρασμῶν ἐπιπιπτόντων τῷ σώματι.

Ὡσπερ καθαίρουσι τὰ φάρμακα τὴν ἀκαθαρσίαν τῶν χυμῶν τῶν πονηρῶν ἐκ τοῦ σώματος, οὕτως ἡ σφοδρότης τῶν θλίψεων καθαιρεῖ τὰ πονηρὰ ἐκ τῆς καρδίας. Καθάπερ οὐ δυνατὸν τὸν νεκρὸν αἰσθῆσθαι τῶν πραγμάτων τῶν ζώντων, οὕτω τοῦ μοναχοῦ τοῦ τεθαμμένου ἐν τῇ ἡσυχίᾳ ὡς ἐν τάφῳ ἡ ψυχὴ στερεῖται τοῦ χειμῶνος τοῦ συνήθους ἔχοντος ὑποκαπνίζειν ἐκ τῆς αἰσθήσεως τῶν πραγμάτων τῶν ἐν μέσῳ ἀνθρώπων ἀναστρεφομένων.

Ὡσπερ οὐ δυνατὸν ἀβλαβῆ διαμεῖναι τὸν φειδόμενον τοῦ ἐχθροῦ αὐτοῦ ἐν τῇ παρεμβολῇ τοῦ πολέμου, οὕτως ἀδύνατον καὶ τὸν ἀγωνιστὴν τὴν ψυχὴν ἑαυτοῦ ῥύσασθαι ἐκ τῆς ἀπώλειας τοῦ ἰδίου φειδόμενον σώματος. Ὡσπερ ἡ νεότης ἐκ τῶν φοβερῶν θεαμάτων ἐκπλήττεται καὶ δραμοῦσα ἐπικρατεῖ τὰ κράσπεδα τῶν γονέων αὐτῆς, ἐπικαλούμενη αὐτούς, οὕτως ἡ ψυχὴ καθ' ὅσον στενοῦται καὶ θλίβεται ἐκ τοῦ φόβου τῶν πειρασμῶν, προστρέχει προσκολληθῆναι τῷ Θεῷ, ἐπικαλουμένη αὐτὸν ἐν δεήσει διηνεκεῖ. Καὶ ὅσον οἱ πειρασμοὶ διαμένουσιν ἀλλεπαλλήλως προσπίπτοντες, πληθύνει τὴν δέησιν καὶ ὅταν ἐν πλατυσμῷ πάλιν γένηται, τῷ μετεωρισμῷ ἑαυτὴν ἐκδίδωσιν.

Ὡσπερ οἱ παραδιδόμενοι εἰς τὰς χειράς τῶν κριτῶν τοῦ τιμωρηθῆναι ὑπὲρ τῆς κακίας, ἐὰν ὅταν προσεγγίσωσι ταῖς βασάνοις, ταπεινώσωσιν ἑαυτοὺς καὶ παραχρῆμα ἐξομολογῶνται εἰς τὴν ἀδικίαν αὐτῶν, ἐλαττοῦται ἡ τιμωρία αὐτῶν καὶ ἐν μικραῖς θλίψεσι λυτροῦνται ἐν τάχει, ἐὰν δὲ σκληροὶ πρὸς ἐξομολόγησιν γένωνται ἄδικοι τίνες ἐν αὐτοῖς προστίθενται αὐτοῖς βάσανα καὶ ἐσχάτως ἀκουσίως ἐξομολογοῦνται μετὰ τὰ πολλὰ βάσανα, ἡνίκα καὶ αἱ πλευραὶ αὐτῶν πληρωθῶσι πληγῶν καὶ οὐδὲν ὠφελοῦνταν οὕτω ἡμεῖς ὅταν ὑπὲρ τῶν πλημμελημάτων ἡμῶν, ὧν ἀσκόπως ἐκτησάμεθα, ὑπὸ τοῦ ἐλέους παραδιδώμεθα ταῖς χερσὶ τοῦ δικαιοκρίτου τῶν ἀπάντων καὶ κελευώμεθα κατέναντι τῆς ράβδου τῶν πειρασμῶν, ἕως ἂν εὐχερῆς γένηται ἡμῖν ἡ κόλασις ἢ ἐκεῖθεν ἐάν, ὅτε προσεγγίσει ἐν ἡμῖν ἡ ράβδος τοῦ κριτοῦ, ταπεινωθῶμεν καὶ μνημονεύσωμεν τῶν ἀδικημάτων καὶ ἐξομολόγησιν ποιησώμεθα ἐνώπιον τοῦ ἐκδικητοῦ, ἐν πειρασμοῖς βραχέσι ταχὺ ῥυσθησώμεθα, ἐὰν δὲ σκληρυνθῶμεν ἐν ταῖς θλίψεσιν ἡμῶν καὶ μὴ ἐξομολογησώμεθα, ὡς αἴτιοι τῶν τοιούτων ὑπάρχοντες καὶ ἄξιοι καὶ πλείονα τούτων

παθεῖν, ἀλλ' ἐπαιτιώμεθα τοὺς ἀνθρώπους, πότε δὲ καὶ τοὺς δαίμονας, καὶ ἐν καιρῷ τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ, καὶ συνιστῶμεν ἑαυτοὺς ἀθώους τῶν τοιούτων ἔργων καὶ οὐκ ἐννοῶμεν, ὅτι ὁ Θεὸς ἡμᾶς ἐπὶ πλεόν ἐπίσταται καὶ γινώσκει καὶ ὅτι ἐν πάσῃ τῇ γῆ τὰ κρίματα αὐτοῦ ἐστὶ καὶ ὅτι χωρὶς τῆς ἐντολῆς αὐτοῦ οὐ παιδεύεται ἄνθρωπος, διὰ τοῦτο πάντα τὰ ἐπερχόμενα ἡμῖν λύπην διηνεκῆ ἐμποιεῖ καὶ θλίψεις ἡμῶν σφοδραὶ γίνονται καὶ ἐξ ἄλλης εἰς ἄλλην ὡς ἐν σχοινίῳ παραδιδόμεθα, ἕως ἂν γνῶμεν ἑαυτοὺς καὶ ταπεινωθῶμεν καὶ αἰσθηθῶμεν τῶν ἀνομιῶν ἡμῶν.

Ἐκτὸς γὰρ τοῦ αἰσθηθῆναι ἡμᾶς τούτων ἀδύνατον ἐλθεῖν εἰς κατόρθωσιν. Καὶ ἐσχάτως ἐν πολλαῖς καταπονούμενοι θλίψεσιν, ἀνωφελῆ ποιούμεν ἐξομολόγησιν, ὅποτε μὴ γενέσθαι παράκλησιν πέφυκεν. Ἄλλα τοῦτο τὸ αἰσθηθῆναι τινὰ τῶν ἀμαρτημάτων αὐτοῦ, ἐν Θεοῦ ἐστὶ γινόμενον χάρισμα καὶ ἐμπῖπτον εἰς τὸ φρόνημα, ὅταν ἴδῃ ὁ Θεὸς ἡμᾶς, ὅτι κατεπονήθημεν ἐν τοῖς πολυτρόποις πειρασμοῖς, ἵνα μὴ ἀπέλθω μὲν ἐν πάσαις ταῖς συμφοραῖς ἡμῶν καὶ ταῖς θλίψεσι, μηδὲν ὠφελοῦμενοι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου.

Καὶ οὐκ ἐστὶν ὅτι ἐκ τῆς τῶν πειρασμῶν δυσκολίας οὐ συνίεμεν, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀγνωσίας. Πολλάκις δὲ τίνες ἐν τοῖς τοιούτοις ὄντες ἐξέρχονται τοῦ κόσμου τούτου ὑπεύθυνοι καὶ μὴ ἐξομολογούμενοι, ἀλλ' ἀπαρνούμενοι καὶ ἐπαιτιώμενοι. Ὁ δὲ Θεὸς ὁ ἐλεήμων ἐξεδέχετο, εἰ πῶς ταπεινωθῶσιν, ἵνα συγχωρήσῃ αὐτοῖς καὶ ποιήσειεν ἔκβασιν. Καὶ οὐ μόνον τῶν πειρασμῶν αὐτῶν ἐποίει ἂν ἔκβασιν, ἀλλὰ καὶ τὰ παραπτώματα συνεχώρησεν, ἰλεούμενος τῇ ἐξομολογήσει τῇ μικρᾷ τῆς καρδίας. Ὡσπερ τις ἄνθρωπος, προσφορὰν μεγάλην προσφέρων τῷ βασιλεῖ, κτᾶται ὄψιν ἰλαρὰν, οὕτω τοῦ ἔχοντος δάκρυα ἐν τῇ προσευχῇ αὐτοῦ, ὁ Θεὸς ὁ μέγας ὁ βασιλεὺς τῶν αἰώνων πάντα τὰ μέτρα τῶν παραπτωμάτων συγχωρεῖ καὶ κτᾶσθαι παρ' αὐτῷ κεχαριτωμένην ὄψιν ποιεῖ. Ὡσπερ πρόβατον τῆς μάνδρας ἐξερχόμενον καὶ ἐν τῷ μετεωρισμῷ τῆς ποιμάνσεως πορευόμενον, παρὰ τῷ φωλεῷ τῶν λύκων ἴστα ἑαυτό, οὕτως ὁ μοναχὸς ὁ ἀφορίζων ἑαυτὸν ἐκ τῆς συναγωγῆς τῶν ἐταίρων αὐτοῦ ἐν ὀνόματι καθίσματος ἡσυχαστικοῦ, καὶ διαμένει ἀπαντῶν καὶ ἀπερχόμενος καὶ προσεγγίζων ταῖς θεωρίαις καὶ τοῖς θεάτρων θεάμασιν ἐν ταῖς πόλεσι διερχόμενος.

Ὡσπερ ἄνθρωπος ἐπὶ τῶν ὤμων ἑαυτοῦ μαργαρίτην βαστάζων πολύτιμον καὶ ἀπερχόμενος ἐν ὁδῷ ληστευομένη καὶ ἐν φήμαις φημιζομένη κακαῖς, ἐν πάσῃ ὥρᾳ ἐν φόβῳ ἐστὶ, μήπως ἐπιβουλευθῇ, οὕτως ὁ τὸν μαργαρίτην τῆς σωφροσύνης βαστάζων καὶ ὀδεύων ἐν τῷ κόσμῳ, τῇ τῶν ἐχθρῶν ὁδῷ, ἕως ἂν ἔλθῃ ἐν τῇ μονῇ τοῦ μνήματος (ἣτις ἐστὶν ἡ χώρα τῆς πεποιθήσεως) οὐκ ἔχει ἐλπίδα ἐξελῆσαι τῶν ληστῶν καὶ τῶν πορθητῶν. Μὴ τάχα ἐκεῖνος ὁ φέρων τὸν μαργαρίτην τὸν πολύτιμον δύναται μὴ φοβηθῆναι; Οὕτως οὐδὲ οὗτος γινώσκει ἐν ποίῳ τόπῳ καὶ ἐκ ποίων καὶ ποία ὥρα παρακύπτουσιν ἐπ' αὐτῷ καὶ γυμνοῦσιν ἐξαίφνης αὐτὸν τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ, καὶ ἔσται ἐν τῇ θύρᾳ τοῦ οἴκου αὐτοῦ, ὅπερ ἐστὶν ὁ καιρὸς τοῦ γήρωσ αὐτοῦ ἐκπορθούμενος.

Ὡσπερ ἄνθρωπος πίνων οἶνον ἐν ἡμέρᾳ πένθους καὶ μεθυσκόμενος ἀπάσης λύπης

τῶν ἑαυτῶν πόνων ἐπιλανθάνεται, οὕτως ὁ μεθυσθεὶς τῇ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ὃς ἐστὶν οἶκος κλαυθμοῦ τῶν πόνων καὶ τῶν λυπῶν ἑαυτοῦ ἀπασῶν καὶ γίνεται ἀναίσθητος ἐξ ὅλων τῶν παθῶν τῆς ἀμαρτίας, διὰ τὴν μέθην ἑαυτοῦ. Οὐ τίνος ἡ καρδία τῇ ἐλπίδι ἐπιστήρικται τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ψυχὴ ζῶον πτερωτὸν κοῦφον ἐστὶ, καὶ ἐν πάσῃ ὥρᾳ ἡ διάνοια αὐτοῦ ἐκ τῆς γῆς ὑψοῦται καὶ ὑπεράνω τῶν ἀνθρωπίνων ἵπταται ἐν τῇ ἀδολεσχίᾳ τῶν λογισμῶν ἑαυτοῦ καὶ ἐν τοῖς ἀθανάτοις τοῦ ὑψίστου κατατρυφᾶ.

Ἦ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΟΒ' - Περιέχων ὑποθέσεις ὠφελίμους πεπληρωμένας τῆς σοφίας τοῦ πνεύματος

Ἡ πίστις ἡ θύρα ἐστὶ τῶν μυστηρίων. Καθάπερ γὰρ οἱ σωματικοὶ ὀφθαλμοὶ τοῖς αἰσθητοῖς πράγμασιν, οὕτω καὶ ἡ πίστις τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῖς κρυπτοῖς. Ἐν τοῖς νοεροῖς ὀφθαλμοῖς ὀφθαλμοὺς μὲν δύο ψυχικοὺς κεκτήμεθα, καθὼς λέγουσιν οἱ πατέρες, καθάπερ τοὺς δύο ὀφθαλμοὺς τοῦ σώματος, καὶ οὐχ ἡ αὐτῇ χρεία τῆς θεωρίας ἐν ἐκάστω. Ἐν ἐνὶ μὲν γὰρ ὀφθαλμῷ ὁρῶμεν τὰ κρυπτὰ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ τὰ κεκρυμμένα ἐν ταῖς φύσεσιν, ἡγουν τὴν δύναμιν αὐτοῦ καὶ τὴν σοφίαν καὶ τὴν πρόνοιαν τὴν συναίδιον τὴν περὶ ἡμᾶς, τὴν καταλαμβανομένην ἐκ τῆς μεγαλειότητος τῆς κυβερνήσεως αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς. Ὁμοίως δὲ καὶ τὰ τάγματα τὰ οὐράνια ἐν τούτῳ τῷ ὀφθαλμῷ θεωροῦμεν τὰ σύνδουλα ἡμῶν.

Ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ ὀφθαλμῷ θεωροῦμεν τὴν δόξαν τῆς φύσεως αὐτοῦ τῆς ἀγίας, ὅτε εὐδοκήσει ὁ Θεὸς εἰσάξει ἡμᾶς εἰς τὰ μυστήρια τὰ πνευματικὰ καὶ τὴν θάλασσαν τῆς πίστεως ἀνοίξει ἐν τῇ διανοίᾳ ἡμῶν.

Χάρις μετὰ χάριν μετὰ τὸ βάπτισμα ἢ μετάνοια ἐδόθη τοῖς ἀνθρώποις. Μετάνοια γὰρ ἐστὶν ἀναγέννησις δευτέρα ἐκ τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὄνπερ ἐκ τῆς πίστεως ἀρράβωνα ἐδεξάμεθα, διὰ τῆς μετανοίας τὸ χάρισμα αὐτοῦ ἐκδεχόμεθα. Μετάνοια ἐστὶν ἡ θύρα τοῦ ἐλέους, ἡ ἀνεωγμένη τοῖς διώκουσιν αὐτήν. Διὰ τῆς θύρας ταύτης εἰσερχόμεθα πρὸς τὸ θεῖον ἔλεος, καὶ ἐκτὸς ταύτης τῆς εἰσόδου οὐχ εὐρήσομεν ἔλεος. Διότι «πάντες ἡμαρτον», κατὰ τὴν θείαν Γραφήν, «δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι». Ἡ μετάνοια ἐστὶν ἡ χάρις ἢ δευτέρα καὶ τίκτεται ἐν τῇ καρδίᾳ ἐκ τῆς πίστεως καὶ τοῦ φόβου, ὁ φόβος δὲ ἐστὶ ράβδος πατρικῆ ἢ κυβερνώσα ἡμᾶς, ἕως ἂν φθάσωμεν εἰς τὸν παράδεισον τῶν ἀγαθῶν, τὸν πνευματικόν, καὶ ὅταν ἐκεῖ φθάσωμεν, ἀφήσιν ἡμᾶς καὶ στρέφεται.

Παράδεισος ἐστὶν ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἐν ἣ ἡ τρυφή πάντων τῶν μακαρισμῶν, ὅπου ὁ μακάριος Παῦλος ἐτράφη τροφήν παρὰ τὴν φύσιν, καὶ ἀφ' οὗ ἐγεύσατο τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς ἐκεῖσε, ἔκραξε λέγων «ὁ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν». Ἐκ τοῦ ξύλου τούτου ἐκωλύθη ὁ Ἀδὰμ διὰ τῆς συμβουλῆς τοῦ διαβόλου.

Τὸ ξύλον τῆς ζωῆς ἐστὶν ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἀφ' ἧς ἐξέπεσεν ὁ Ἀδὰμ καὶ οὐκ ἔτι ἀπήνητησεν αὐτόν ἢ χαρά, ἀλλ' ἐν τῇ γῆ τῶν ἀκανθῶν ἐργάζετο καὶ ἐκοπία. Οἱ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ στερηθέντες, ἄρτον ἰδρῶτος ἐσθίουσιν ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν, κἂν εὐθύτητι πορεύωνται, ὃν ὁ πρωτόπλαστος ἐπετράπη φαγεῖν μετὰ τὴν ἔκπτωσιν. Ἔως ἂν εὕρωμεν τὴν ἀγάπην, ἐν τῇ γῆ τῶν ἀκανθῶν ἐστὶν ἡ ἐργασία ἡμῶν καὶ ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν σπεύρομεν καὶ θερίζομεν, κἂν καὶ ὁ σπόρος ἡμῶν γένηται σπόρος δικαιοσύνης, καὶ ἐν πάσῃ ὥρᾳ κεντούμεθα ἐξ αὐτῶν, καὶ ὅποσον ἂν δικαιωθῶμεν, ἐν ἰδρῶτι τοῦ προσώπου ἡμῶν ζῶμεν

Καὶ ὅταν εὐρωμεν τὴν ἀγάπην, ἄρτον οὐράνιον τρεφόμεθα καὶ ἐνδυναμούμεθα ἄνευ ἔργου καὶ κόπου. Ὁ οὐράνιος ἄρτος ἐστὶν ὁ Χριστός, ὁ κατελθὼν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ζῶν διδοὺς τῷ κόσμῳ. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ τροφή τῶν ἀγγέλων.

Ὁ εὐρὼν τὴν ἀγάπην, τὸν Χριστὸν ἐσθίει καθ' ἐκάστην ἡμέραν καὶ ὥραν καὶ ἀθάνατος γίνεται ἐκ τούτου. «Ὁ τρώγων, φησὶν, ἐκ τοῦ ἄρτου, ὃν ἐγὼ δώσω αὐτῷ, θάνατον οὐκ ὄψεται εἰς τὸν αἰῶνα». Μακάριος ἐστὶν ὁ ἐσθίων ἐκ τοῦ ἄρτου τῆς ἀγάπης, ὅς ἐστὶν Ἰησοῦς. Ὅτι δὲ ὁ ἐσθίων ἐκ τῆς ἀγάπης τὸν Χριστὸν ἐσθίει τὸν ἐπὶ πάντων Θεόν, μαρτυρεῖ Ἰωάννης λέγων, «ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστὶ».

Λοιπὸν ζῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ καρποῦται ὁ ἐν τῇ ἀγάπῃ ζῶν, καὶ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ τοῦ ἀέρος ἐκείνου τῆς ἀναστάσεως ὁσφραίνεται ἐκ τῶν ὧδε. Ἐν τούτῳ τῷ ἀέρι τρυφῶσιν οἱ δίκαιοι ἐν τῇ ἀναστάσει. Ἡ ἀγάπη ἐστὶν ἡ βασιλεία, ἣν ἐπηγγείλατο ὁ Κύριος μυστικῶς τοῖς Ἀποστόλοις φαγεῖν ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ. Τὸ γὰρ ἐσθίετε καὶ πίνετε ἐν τῇ τραπέζῃ τῆς βασιλείας μου τί ἐστίν, εἰ μὴ ἀγάπη; Ἰκανὴ γὰρ θρέψαι τὸν ἄνθρωπον ἡ ἀγάπη ἀντὶ βρώσεως καὶ πόσεως.

Οὗτος ἐστὶν ὁ οἶνος, ὁ εὐφραίνων καρδίαν ἀνθρώπου. Μακάριος ὁ πίων ἐκ τοῦ οἴνου τούτου. Ἐκ τούτου ἔπιον οἱ ἀκόλαστοι καὶ ἠδέσθησαν, καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ καὶ ἐπελάθοντο τὰς ὁδοὺς τῶν προσκομμάτων, καὶ οἱ μέθυσοι καὶ ἐγένοντο νηστευταῖ, καὶ οἱ πλούσιοι καὶ ἐπεθύμησαν τὴν πτωχείαν, καὶ οἱ πένητες καὶ ἐπλούτησαν τῇ ἐλπίδι, καὶ οἱ ἄρρωστοι καὶ ἐγένοντο δυνατοί, καὶ οἱ ἰδιῶται καὶ ἐσοφίσθησαν.

Ὡσπερ οὐ δυνατὸν ἐστὶ περᾶσαι τὴν θάλασσαν τὴν μεγάλην χωρὶς πλοίου καὶ καράβου, οὕτως οὐ δύναται τις περᾶσαι χωρὶς φόβου πρὸς τὴν ἀγάπην. Τὴν θάλασσαν τὴν ὄζομένην, τὴν τεθεῖσαν μεταξὺ ἡμῶν καὶ τοῦ νοεροῦ παραδείσου, διὰ καράβου τῆς μετανοίας παρελθεῖν δυνάμεθα τῆς ἐχούσης τοὺς κωπηλάτας τοῦ φόβου. Ἐὰν δὲ οἱ κωπηλάται οὗτοι τοῦ φόβου οὐ κυβερνῶσι τὸ πλοῖον τοῦτο τῆς μετανοίας, δι' ἧς διερχόμεθα τὴν θάλασσαν τοῦ κόσμου τούτου πρὸς τὸν Θεόν, καταποντιζόμεθα ἐν τῇ ὄζομένη θαλάσῃ. Ἡ μετάνοια ἐστὶ τὸ πλοῖον, ὁ φόβος δὲ ὁ κυβερνήτης αὐτοῦ, ἡ ἀγάπη ὁ λιμὴν ὁ θεϊκός.

Καθίζει οὖν ἡμᾶς ὁ φόβος ἐν τῷ πλοίῳ τῆς μετανοίας καὶ διαβιβάζει ἡμᾶς τὴν θάλασσαν τοῦ βίου τὴν ὄζομένην καὶ πρὸς τὸν λιμένα τὸν θεῖον, ὅς ἐστὶν ἡ ἀγάπη, ὁδηγεῖ ἡμᾶς εἰς ὃν πειρῶσι πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι ἐν τῇ μετανοίᾳ. Καὶ ὅτε φθάσομεν τὴν ἀγάπην, ἐφθάσαμεν εἰς τὸν Θεόν, καὶ ἡ ὁδὸς ἡμῶν ἐτελειώθη, καὶ διέβημεν πρὸς τὴν νῆσον, τὴν ἐκεῖθεν τοῦ κόσμου οὔσαν, ὅπου ὁ Πατὴρ καὶ ὁ Υἱὸς καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα.

Αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, καὶ ἡμᾶς ἀξίους ποιήσοι τῆς δόξης αὐτοῦ καὶ τῆς ἀγάπης τῆς διὰ τοῦ φόβου αὐτοῦ. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΟΓ’ – Περιέχων συμβουλίας πεπληρωμένας ώφελείας ἃς ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐλάλησε τοῖς ἐν ταπεινώσει ἀκούουσιν αὐτοῦ

Οὐκ ἔστιν ἔννοια ἀγαθή, μὴ οὔσα ἐκ τῆς χάριτος τῆς θείας, ἐμπίπτουσα ἐν τῇ καρδίᾳ, καὶ οὐκ ἔστι λογισμὸς πονηρὸς προσεγγίζων τῇ ψυχῇ, εἰ μὴ πρὸς πειρασμὸν καὶ πείραν.

Ἄνθρωπος φθάσας γινῶναι τὸ μέτρον τῆς ἀσθενείας αὐτοῦ, οὗτος ἔφθασε τὸ τέλειον τῆς ταπεινώσεως. Ὁ ὀδηγῶν τὰ χαρίσματα τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον, καρδία ἔστι κινουμένη πρὸς εὐχαριστίαν ἀδιάλειπτον. Ὁ ὀδηγῶν τὸν πειρασμὸν πρὸς τὴν ψυχὴν, ἡ ἔννοια ἔστι τοῦ γογγυσμοῦ, ἡ κινουμένη ἀεὶ ἐν τῇ καρδίᾳ. Πάσας τὰς ἀσθενείας τῶν ἀνθρώπων βαστάζει ὁ Θεός, ἄνθρωπον δὲ ἀεὶ γογγύζοντα οὐχ ὑπομένει, ἐὰν μὴ παίδευση αὐτόν. Ψυχὴ ἡ ἀπέχουσα ἐκ πάσης ἐλλάμψεως τῆς γνώσεως, ἐν ταῖς τοιαύταις ἐννοίαις εὐρίσκεται

Στόμα διαπαντὸς εὐχαριστοῦν, εὐλογίαν δέχεται παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ καρδία διαμένουσα ἐν εὐχαριστίᾳ, ἐμπίπτει ἐν αὐτῇ ἢ χάρις.

Πρὸ τῆς χάριτος τρέχει ἡ ταπείνωσις καὶ πρὸ τῆς παιδείας τρέχει ἡ οἴησις.

Ὁ ἐν τῇ γνώσει ὑπερηφανευόμενος παραχωρεῖται πεσεῖν εἰς βλασφημίαν, καὶ ὁ ἐν τῇ ἀρετῇ τῆς πράξεως ἐπαιρόμενος, ἐν τῇ πορνείᾳ παραχωρεῖται πεσεῖν, καὶ ὁ ἐν τῇ σοφίᾳ αὐτοῦ ἐπαιρόμενος, ἐν ταῖς σκοτειναῖς παγίσιν τῆς ἀγνοίας ἐμπεσεῖν παραχωρεῖται. Ἄνθρωπος ἀπέχων ἐκ πάσης μνήμης τοῦ Θεοῦ, οὗτος ἔστιν ὁ βαστάζων ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ κατὰ τοῦ πλησίον μέριμναν ἐν τῇ μνήμῃ τῆς πονηρᾶς. Ὁ τιμῶν πάντα ἄνθρωπον ἐν τῇ μνήμῃ τοῦ Θεοῦ, οὗτος εὐρίσκει βοήθειαν παρὰ παντὸς ἀνθρώπου ἐν τῷ νεύματι τοῦ Θεοῦ, ἐν τῷ κρυπτῷ.

Ὁ ἀπολογούμενος ὑπὲρ τοῦ ἀδικουμένου, εὐρίσκει τὸν Θεὸν ὑπέρμαχον αὐτοῦ.

Ὁ παρέχων τὸν βραχίονα ἑαυτοῦ εἰς βοήθειαν τοῦ πλησίον αὐτοῦ, λαμβάνει τὸν βραχίονα τοῦ Θεοῦ εἰς βοήθειαν ἑαυτοῦ.

Ὁ κατηγορῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τῇ κακίᾳ αὐτοῦ, εὐρίσκει τὸν Θεὸν κατήγορον ἑαυτοῦ.

Ὁ διορθούμενος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τῷ ταμείῳ αὐτοῦ, τὴν ἰδίαν κακίαν ἰᾶται, καὶ ὁ κατηγορῶν τίνα ἐν συναθροίσματι, ἐνισχύει τὰ ἴδια τραύματα. Ὁ θεραπεύων τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ κρυπτῶς, τὴν ἰσχὺν τῆς ἀγάπης αὐτοῦ ἔκδηλον ποιεῖ καὶ ὁ κατασχύνων αὐτόν ἐν ὀφθαλμοῖς τῶν ἐταίρων αὐτοῦ, τὴν ἰσχὺν τοῦ ἐν αὐτῷ φθόνου ἀποδεικνύει.

Φίλος ἐν κρυπτῷ ἐλέγχων, ἰατρὸς σοφὸς ἐστίν, ὃ δὲ ἐν ὀφθαλμοῖς πολλῶν ἰατροῦν, ὄνειδίζων ἐστίν ἐν ἀληθείᾳ.

Σημεῖον τῆς συμπαθείας ἐστὶ συγχώρησις παντὸς ὀφλήματος, καὶ σημεῖον τοῦ πονηροῦ φρονήματος ἀντιλογία πρὸς τὸν πταίσαντα.

Ὁ πρὸς ὑγείαν προσφέρων τὴν παιδείαν, ἐν τῇ ἀγάπῃ παιδεύει, ὃ δὲ ἐκζητῶν ἐκδίκησιν, κενὸς ἐστὶν ἐκ τῆς ἀγάπης.

Ὁ Θεὸς παιδεύει ἐν τῇ ἀγάπῃ οὐκ ἀμυνόμενος, μὴ γένοιτο, ἀλλ' ἵνα ἰαθῇ ἢ εἰκὼν αὐτοῦ ζητεῖ καὶ οὐ φυλάττει τὴν ὀργὴν εἰς καιρὸν. Οὗτος ὁ τρόπος τῆς ἀγάπης ἐκ τῆς εὐθύτητας ἐστὶ καὶ ἐμπαθῶς εἰς ἄμυναν οὐκ ἐκκλίνει.

Δίκαιος σοφός, τῷ Θεῷ ἐστὶν ὅμοιος· οὐ γὰρ παιδεύει παντελῶς ἄνθρωπον, ἀμυνόμενος αὐτὸν εἰς τὴν κακίαν αὐτοῦ, ἀλλ' ἢ ἵνα διορθωθῇ ὁ ἄνθρωπος ἢ ἄλλοι φοβηθῶσιν ἢ δὲ μὴ ὁμοιοῦσα ταύτῃ οὐκ ἐστὶ παιδεία.

Ὁ δι' ἀνταπόδοσιν ποιῶν τὸ ἀγαθόν, ταχέως τρέπεται, ὃ δὲ τῇ δυνάμει τῆς γνώσεως ἑαυτοῦ θαυμάζων ἐν τῇ θεωρίᾳ τὴν γνῶσιν τὴν οὕσαν ἐν τῷ Θεῷ, οὗτος, εἰ καὶ κατακόπτεται σαρκί, οὐδὲ ἐν τῇ διανοίᾳ ἑαυτοῦ ἐπαίρεται, οὐδὲ ἐκ τῆς ἀρετῆς ἐκκλίνει ποτέ.

Ὁ φωτίζων τὴν διάνοιαν ἑαυτοῦ πρὸς τὴν ἐπάξιον τοῦ Θεοῦ ἀμοιβήν, οὗτος πρὸς τὸ βάθος τῆς ταπεινοφροσύνης κατήντησε ψυχῇ τε καὶ σώματι.

Πρὸ τοῦ γὰρ ἐγγίσει τις τῇ γνώσει, ἀνέρχεται καὶ κατέρχεται ἐν τῇ πολιτείᾳ αὐτοῦ, ὅτε δὲ προσεγγίσει τῇ γνώσει, ὅλος ἐπάρσει ἐπαίρεται, καὶ ὅσον ὑψωθῇ, οὐ τελειοῦται ἢ ἀνάβασις τῆς γνώσεως αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ ἐκεῖνος ὁ αἰὼν τῆς δόξης καὶ λάβῃ τὸν πλοῦτον αὐτοῦ πάμπαν.

Ὅσον γὰρ τελειοῦται ἄνθρωπος πρὸς τὸν Θεόν, τοσοῦτον ὀπίσω αὐτοῦ πορεύεται, ἐν δὲ τῷ ἀληθινῷ αἰῶνι, τὸ πρόσωπον ἑαυτοῦ δεικνύει αὐτῷ, οὐχ ὅ,τι ἐστὶ.

Ὅσον γὰρ οἱ δίκαιοι εἰσέλθωσιν ἐν τῇ θεωρίᾳ αὐτοῦ, τὴν εἰκόνα ὡς ἐν ἐσόπτρῳ θεωροῦσιν, ἐκεῖσε δὲ τὴν φανέρωσιν τῆς ἀληθείας θεωροῦσιν.

Τὸ πῦρ τὸ ἐν ξηροῖς ξύλοις ἀναφθὲν δυσχερῶς σβεσθήσεται, καὶ ἡ θερμὴ τοῦ Θεοῦ ἢ γινομένη καὶ ἐμπίπτουσα ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ἀποταξαμένου τῷ κόσμῳ, ἢ πυρπόλησις αὐτῆς οὐ σβεσθήσεται καὶ ἐστὶ τοῦ πυρὸς δριμυτέρα.

Ὁ οἶνος, ὅταν ἡ δύναμις αὐτοῦ εἰσέλθῃ εἰς τὰ μέλη, ἐπιλανθάνεται ὁ νοῦς τὴν ἀκρίβειαν τῶν πάντων, καὶ ἡ μνήμη τοῦ Θεοῦ, ὅτε κρατήσῃ νομὴν εἰς τὴν ψυχὴν,

ἀπόλλυσι πᾶσαν μνήμης ὀράσεως ἐκ τῆς καρδίας.

Διάνοια εὐροῦσα τὴν σοφίαν τοῦ πνεύματος, ὡς ἄνθρωπος εὐρίσκων πλοῖον ἐν τῇ θαλάσῃ, καὶ ὅταν καθήσῃ ἐν αὐτῷ, διαβιβάζει ἑαυτὸν ἐκ τῆς θαλάσσης τοῦ κόσμου τούτου καὶ φθάσαι ποιεῖ τὴν νῆσον τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Οὕτως ἐστὶν ἡ αἴσθησις τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ὡς νῆσος μικρὰ ἐν τῇ θαλάσῃ, καὶ ὁ προσεγγίζων αὐτῇ οὐκέτι κοπιᾷ ἐν τοῖς κύμασι τῆς φαντασίας τοῦ αἰῶνος τούτου.

Ὁ ἔμπορος, ὅταν τελειωθῇ ὁ κληρὸς αὐτοῦ, σπουδάζει ἀπελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ· καὶ ὁ μοναχὸς, ὅσον ἀκμὴν ὑπολείπεται ὁ καιρὸς τῆς πράξεως αὐτοῦ, λυπεῖται χωρισθῆναι ἐκ τοῦ σώματος τούτου, καὶ ὅταν αἰσθηθῇ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ, ὅτι ἐξηγόρασε τὸν καιρὸν καὶ ἔλαβε τὸν ἀρράβωνα αὐτοῦ, ἐπιθυμεῖ τὸν μέλλοντα αἰῶνα.

Ὁ ἔμπορος ὅσον ἐστὶν ἐν τῇ θαλάσῃ, ὁ φόβος ἐν τοῖς μέλεσιν αὐτοῦ ἐστὶ, μήπως ἐπαναστῶσιν αὐτῷ τὰ κύματα καὶ βυθισθῇ ἢ ἐλπίς τῆς ἐργασίας αὐτοῦ· καὶ ὁ μοναχὸς ὅσον ἐστὶν ἐν τῷ κόσμῳ, ὁ φόβος κατακρατεῖ τῆς πολιτείας αὐτοῦ, μήπως ἐξυπνισθῇ κατ' αὐτοῦ ὁ χειμὼν καὶ ἀπολεσθῇ τὸ ἔργον αὐτοῦ τὸ ἐκ τῆς νεότητος αὐτοῦ ἕως γήρως αὐτοῦ. Ὁ ἔμπορος τὴν χέρσον θεωρεῖ, καὶ ὁ μοναχὸς τὴν ὥραν τοῦ θανάτου.

Ὁ ναύτης τοὺς ἀστέρας βλέπει, ὅταν διαβαίνει ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης, καὶ πρὸς τοὺς ἀστέρας κατευθύνει τὸ πλοῖον αὐτοῦ, ἕως ἂν φθάσῃ τὸν λιμένα· καὶ ὁ μοναχὸς εἰς τὴν εὐχὴν βλέπει, διότι διορθοῖ αὐτὸν καὶ κατευθύνει αὐτοῦ τὴν πορείαν πρὸς ὅποιον λιμένα εὐθύνει ἢ πολιτεία αὐτοῦ ἐν τῇ εὐχῇ τῇ καθ' ὥραν.

Ὁ ναύτης ὁρᾷ τὴν νῆσον, ἐν ἣ δῆσει τὸ πλοῖον αὐτοῦ, καὶ ἐκεῖθεν ἐφοδιάζεται καὶ εὐθύνεται πάλιν εἰς ἄλλην νῆσον. Οὕτως ἐστὶν ἡ πορεία τοῦ μονάχου ὅσον ἐστὶν ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἀπὸ νήσου εἰς νῆσον διαβαίνει, ἥτοι ἀπὸ γνώσεως εἰς γνώσιν, καὶ ἐν τῇ ἀλλαγῇ τῶν νήσων, ἥτοι τῶν γνώσεων, προκύπτει, ἕως ἂν ἀνέλθῃ ἐκ τῆς θαλάσσης καὶ πρὸς τὴν πόλιν τὴν ἀληθινὴν ἐκείνην καταφθάσῃ ἢ πορεία αὐτοῦ, ἐν ἣ οἱ οἰκοῦντες ἐν αὐτῇ οὐκ ἐμπορεύονται πάλιν, ἀλλ' ἕκαστος ἐν τῷ πλούτῳ αὐτοῦ ἐπαναπαύεται.

Μακάριος ὅστις ἡ ἐμπορία αὐτοῦ οὐ συνεχύθη ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ τῷ ματαίῳ, ἔσωθεν τῆς μεγάλης θαλάσσης ταύτης. Μακάριος ὅστις τὸ πλοῖον αὐτοῦ οὐκ ἐκλάσθη, καὶ φθάσει ἐν χαρᾷ πρὸς τὸν λιμένα.

Ὁ νηχόμενος, γυμνὸς καταδύνει ἐν τῇ θαλάσῃ, ἕως ἂν εὔρῃ τὸν μαργαρίτην καὶ ὁ σοφὸς μοναχὸς γυμνὸς διαπορεύεται ἐν τῷ βίῳ, ἕως ἂν εὔρῃ ἐν ἑαυτῷ τὸν μαργαρίτην Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ ὅταν εὔρῃ αὐτόν, οὐκ ἔτι κτᾶται σὺν αὐτῷ τί τῶν ὄντων.

Ὁ μαργαρίτης ἐν τοῖς ταμείοις φυλάττεται καὶ ἡ τρυφή τοῦ μοναχοῦ ἔσωθεν τῆς ἡσυχίας συντηρεῖται.

Ἡ παρθένος ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν τοῖς πλήθεσι τῶν λαῶν καταβλάπτεται καὶ ἡ διάνοια τοῦ μοναχοῦ ἐν ταῖς τῶν πολλῶν συντυχίαις. Τὸ ὄρνεον ἐκ παντὸς τόπου πρὸς τὴν καλλιὰν αὐτοῦ τρέχει τοῦ ποιῆσαι τέκνα· καὶ ὁ μοναχὸς ὁ ἔχων διάκρισιν ταχύνει εἰς τὸ σκῆνωμα ἑαυτοῦ, τοῦ ποιῆσαι ἐν αὐτῷ καρπὸν ζωῆς.

Ὁ ὄφις ὅταν θλασθῆ ὅλον τὸ σῶμα αὐτοῦ, τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τηρεῖ. Καὶ ὁ σοφὸς μοναχὸς παραφυλάττεται ἐν παντὶ καιρῷ τὴν πίστιν αὐτοῦ, ἥτις ἐστὶ ἀρχὴ τῆς ζωῆς αὐτοῦ.

Νεφέλη καλύπτει ἥλιον, καὶ λόγοι πολλοὶ τὴν ψυχὴν τὴν ἀρξαμένην φωτίζεσθαι ἐν τῇ θεωρίᾳ τῆς εὐχῆς καλύπτουσι.

Τὸ ὄρνεον τὸ καλούμενον Ἐρωδιός, ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ εὐφραίνεται καὶ ἀγαλλιᾶται κατὰ τὸν λόγον τῶν σοφῶν, ὅταν ἀφορίσῃ ἑαυτὸν ἐκ τῆς οἰκουμένης καὶ πορευθῆ εἰς ἔρημον τόπον καὶ οἰκήσῃ ἐν αὐτῷ· οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ μονάζοντος ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ δέχεται τὴν οὐράνιον χαρὰν, ὅταν μακρυνθῆ ἐκ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀπέλθῃ καὶ οἰκήσῃ εἰς τὴν χώραν τῆς ἡσυχίας καὶ προσδοκῆσῃ τὸν καιρὸν τῆς ἐξόδου αὐτοῦ. Ἐρρέθη περὶ τοῦ ὄρνέου τοῦ λεγομένου σειρῆνας, ὅτι ἕκαστος ἀκούων τοῦ μέλους τῆς φωνῆς αὐτοῦ, οὕτως αἰχμαλωτίζεται ὀπίσω αὐτοῦ ἐν τῇ ὁδοιπορίᾳ τῆς ἐρήμου, ὡς ἐπιλανθάνεσθαι ἐν τῇ ἡδύτητι τοῦ μέλους καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς καὶ πίπτει καὶ ἀποθνήσκειν. Τούτῳ ἀπεικάζεται τὸ πρᾶγμα τῆς ψυχῆς. Ὅταν γὰρ ἐμπέσῃ ἡ γλυκύτης ἡ οὐράνιος ἐν αὐτῇ, ἐκ τοῦ μέλους τῆς ἡδύτητος τῶν λογίων τοῦ Θεοῦ τῶν ἐμπιπτόντων ἐν αἰσθήσει ἐν τῷ νοῖ, οὕτως ὅλη ἀπέρχεται ὀπίσω αὐτῆς, ὡς ἐπιλανθάνεσθαι τῆς ζωῆς ταύτης τῆς σωματικῆς καὶ στερεῖσθαι τὸ σῶμα τῶν ὀρέξεων αὐτοῦ καὶ ὑψοῦσθαι αὐτὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἐκ τῆς ζωῆς ταύτης.

Δένδρον ἐὰν μὴ ἀποβάλλῃ ἑαυτοῦ τὰ πρότερον φύλλα πρῶτον, οὐκ ἐκφέρει τοὺς νεαροὺς κλάδους· καὶ μοναχὸς, ἕως ἂν μὴ ἀπορρίψῃεν ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτοῦ τὴν μνήμην τῶν προτέρων ἑαυτοῦ, οὐκ ἐκφέρει νεαροὺς καρποὺς καὶ κλάδους ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ.

Ὁ ἄνεμος λιπαίνει τοὺς καρπούς, καὶ ἡ μέριμνα τοῦ Θεοῦ τοὺς καρποὺς τῆς ψυχῆς.

Μύαξ, ἐν ᾧ ὁ μαργαρίτης τίκτεται, κτίζεται ἐν αὐτῷ εἶδος τι σπινθηρὸς ἐκ τῆς ἀστραπῆς καὶ ἐκ τοῦ ἀέρος δέχεται τὴν ὕλην, καθὼς ἐστὶ λόγος, καὶ ἕως τότε σὰρξ ἐστὶ ψιλὴ· καὶ ἡ καρδία τοῦ μονάχου ἕως ἂν δέξηται τὴν ὕλην τὴν οὐράνιον ἐν συνέσει, τὸ ἔργον αὐτῆς ψιλὸν ἐστὶ καὶ οὐκ ἔχει ἔσωθεν τῶν μυάκων τὸν καρπὸν τῆς παρακλήσεως.

Ὁ κύων ὁ λείχων τὸ ρίνιον, ἐκ τοῦ αἵματος ἑαυτοῦ πίνει, καὶ οὐκ οἶδε τὴν βλάβην αὐτοῦ ἐκ τῆς γλυκύτητος τοῦ ἰδίου αἵματος· καὶ ὁ μοναχὸς ὁ κλίνων πιεῖν κενοδοξίαν, ἐκ τῆς ζωῆς αὐτοῦ συμπίνει, καὶ οὐκ αἰσθάνεται τῆς βλάβης αὐτοῦ ἐκ τῆς γλυκύτητος τῆς πρὸς ὥραν γινομένης.

Ἡ δόξα ἢ κοσμικῆ πέτρα ἐστὶν ἐν τῇ θαλάσῃ σκεπαζομένη ὑπὸ τῶν ὑδάτων, καὶ οὐ γινώσκειται τῷ ναύτῃ, ἕως ἂν ἐπιστῇ ἐν αὐτῇ τὸ πλοῖον κάτωθεν καὶ πληρωθῇ ὕδατος· οὕτως ἢ κενοδοξία ποιεῖ εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἕως ἂν βυθίσῃ καὶ ἀπολέσῃ αὐτόν. Ἐρρέθη περὶ αὐτῆς τοῖς πατράσιν, ὅτι ἐν τῇ κενοδόξῳ ψυχῇ στρέφονται πάλιν τὰ πάθη τὰ ἅπαξ ἠττηθέντα καὶ ἐξεληθόντα ἐξ αὐτῆς.

Νεφέλη μικρὰ σκεπάζει τὸν κύκλον τοῦ ἡλίου, καὶ ὁ ἥλιος μετὰ τὴν νεφέλην λίαν ἐστὶ θερμός. Καὶ ἀκηδία μικρὰ σκεπάζει τὴν ψυχὴν, καὶ ἡ χαρὰ ἢ μετ' αὐτὴν μεγάλη ἐστὶ.

Τοῖς λόγοις τῶν μυστηρίων τῶν ἐν τῇ θείᾳ Γραφῇ, χωρὶς εὐχῆς καὶ αἰτήσεως βοηθείας παρὰ τοῦ Θεοῦ, μὴ προσέγγισης, ἀλλὰ λέγε Κύριε, δὸς μοι λαβεῖν αἴσθησιν τῆς δυνάμεως τῆς ἐν αὐταῖς. Κλεῖδας τῶν νοημάτων τῶν ἀληθινῶν τῶν ἐν ταῖς θείαις Γραφαῖς τὴν εὐχὴν λογίζου εἶναι.

Ὅταν θελήσῃς προσεγγίσει τῷ Θεῷ τῇ καρδίᾳ σου, πρῶτον ἐν τοῖς σωματικοῖς κόποις δεῖξον αὐτῷ τὸν πόθον σου. Ἐκ τούτων ἐστὶν ἡ ἀρχὴ τῆς πολιτείας - μεγάλως γὰρ προσεγγίζει ἡ καρδία τῷ Θεῷ ἐν τῇ ἐνδείᾳ τῆς χρείας ἐν τῇ ἀσκήσει τοῦ ἐνὸς εἴδους τῆς τροφῆς, καὶ ἀκολουθεῖ τοῖς ἔργοις. Καὶ γὰρ καὶ ὁ Κύριος ἐκ τούτου ἐποίησε τὸν θεμέλιον τῆς τελειώσεως.

Λόγισαι δὲ τὴν ἀργίαν ἀρχὴν σκοτώσεως τῆς ψυχῆς, σκότῳσιν δὲ ἐπὶ σκοτῳσει τὰς συντυχίας τῶν λόγων. Ἀφορμὴ δὲ τοῦ προτέρου, τὸ δεύτερον. Ἐὰν γὰρ οἱ λόγοι τῆς ὠφελείας οἱ ἀμέτρως γινόμενοι σκότῳσιν ἐμποιοῦσι, πόσῳ μᾶλλον τὰ μάταιά; Εὐτελίζεται γὰρ ἡ ψυχὴ ἐν τῷ πλήθει τῆς ὀμιλίας τῆς πολλῆς, κἂν ἢ παρασκευῆ αὐτῆς εἰς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ ἦ. Λοιπὸν ἢ σκότῳσις τῆς ψυχῆς ἐκ τῆς ἀταξίας τῆς πολιτείας γίνεται.

Τὸ μέτρον καὶ ὁ ὄρος ἐν τῇ πολιτείᾳ φωτίζουσι τὴν διάνοιαν καὶ τὴν σύγχυσιν ἀποδιώκουσι. Ἡ σύγχυσις τῆς διανοίας ἢ ἀπὸ τῆς ἀταξίας σκότῳσιν ἐμποιεῖ τῇ ψυχῇ, καὶ ἢ σκότῳσις θόλωσιν. Ἡ εἰρήνη ἐκ τῆς καλῆς τάξεως γίνεται καὶ τὸ φῶς ἐκ τῆς εἰρήνης γεννᾶται ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ ἐκ τῆς εἰρήνης ὁ καθαρὸς ἀὴρ ἐν τῇ διανοίᾳ αὐγάζει.

Καὶ πρὸς τὸ μέτρον τοῦ πελασμοῦ τῆς καρδίας πρὸς τὴν σοφίαν τοῦ πνεύματος ἐκ τῆς τοῦ κόσμου ἀποξενώσεως, τοσοῦτον δέχεται τὴν χαρὰν παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ διάκρισιν τῆς σοφίας τοῦ πνεύματος ἐκ τῆς τοῦ κόσμου αἰσθάνεται ἐν τῇ ψυχῇ ἑαυτοῦ· ὅτι ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ πνεύματος ἢ σιωπὴ κατακρατεῖ ἐν τῇ ψυχῇ, ἐν δὲ τῇ κοσμικῇ σοφίᾳ ἢ πηγὴ τοῦ μετεωρισμοῦ.

Καὶ μετὰ τὴν εὕρεσιν τῆς πρώτης σοφίας πληροῦσαι ταπεινοφροσύνης πολλῆς καὶ ἐπιεικείας καὶ εἰρήνης τῆς βασιλευούσης πάντων τῶν λογισμῶν σου. Ἐντεῦθεν καὶ τὰ μέλη σου παύσονται καὶ ἡσυχάσουσιν ἐκ τῆς ταραχῆς καὶ τοῦ στρηνιασμοῦ. Μετὰ δὲ τὴν εὕρεσιν τῆς δευτέρας σοφίας κτᾶσαι τὴν ὑπερηφανίαν ἐν τῷ φρονήματί σου καὶ

λογισμούς παρηλαγμένους ἀρρήτους και ταραχήν τοῦ νοῦς και ἀναίδειαν τῶν αἰσθήσεων και γαυρίασιν.

Μὴ νομίσης, ὅτι παρρησιασθήσεται ἐν προσευχῇ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος δεδεμένος ἐν τοῖς σωματικοῖς. Ψυχὴ σκνιπευομένη στερεῖται τῆς σοφίας, ἢ δὲ ἐλεήμων σοφισθήσεται παρὰ τοῦ Πνεύματος. Ὡσπερ ἔλαιον εἰς φαῦσιν τῆς λαμπάδος, οὕτως ἢ ἐλεημοσύνη τρέφει τὴν γνῶσιν ἐν τῇ ψυχῇ.

Ἡ κλεῖς τῆς καρδίας τῶν θείων χαρισμάτων ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ πλησίον δίδοται, και κατὰ τὸ μέτρον τῆς λύσεως τῆς καρδίας ἐκ τοῦ δεσμοῦ τοῦ σώματος κατὰ τοσοῦτον ἀνοίγεται ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἢ θύρα τῆς γνώσεως. Διάβασις τῆς ψυχῆς ἀπὸ κόσμου εἰς κόσμον ἢ ὑποδοχὴ τῆς συνέσεως ἐστὶ. Τὶ ὠραία και ἐπαινετὴ ἐστὶν ἡ ἀγάπη τοῦ πλησίον, ἐὰν μὴ ἢ μέριμνα αὐτῆς περισπάσῃ ἡμᾶς ἐκ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ; Τὶ ἡδεῖα ἐστὶν ἡ συντυχία τῶν πνευματικῶν ἡμῶν ἀδελφῶν, ἐὰν δυνηθῶμεν φυλάξαι μετ' αὐτῆς και τὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ;

Λοιπόν, καλὸν ἐστὶ φροντίσαι και περὶ τούτων, ἕως ἂν ἐπιτρέπη τὸ ἀρμόζον τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ μὴ πεσεῖν, προφάσει τούτου, τῆς κρυπτῆς ἐργασίας και πολιτείας και ἀδιαλείπτου ὁμιλίας τῆς πρὸς τὸν Θεόν. Ἡ γὰρ σύγχυσις τοῦ δευτέρου, ἐκ τῆς τοῦ πρώτου συστάσεως. Οὐχ ἱκανοὶ δὲ ὁ νοῦς πρὸς δύο ὁμιλίας.

Ἡ θεωρία τῶν κοσμικῶν σύγχυσιν τῇ ἀποταξαμένη αὐτοὺς ψυχῇ ποιεῖ διὰ τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ. Καὶ τῶν μὲν πνευματικῶν ἀδελφῶν ἢ ἀδιάλειπτος ὁμιλία βλάπτει, τῶν δὲ κοσμικῶν ἢ θεωρία ἢ ἐξώτερα και μόνη.

Τὴν πρᾶξιν τὴν σωματικὴν οὐ κωλύει ἢ ἀπάντησις τῶν αἰσθήσεων, ὁ δὲ θέλων ἐκ τῆς εἰρήνης τῆς διανοίας τρυγήσα! Τὴν χαρὰν ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῶν κρυπτῶν και ἐκ τῶν φωνῶν, χωρὶς θεωρίας, τaráσσεται εἰς τὴν ἀνάπαυσιν τῆς καρδίας αὐτοῦ.

Ἡ νέκρωσις ἢ ἐσωτέρα χωρὶς τῆς ἀργίας τῶν αἰσθήσεων οὐχ ἴσταται, και ἢ σωματικὴ πολιτεία ἐξυπνισμὸν τῶν αἰσθήσεων θέλει, ἢ δὲ ψυχικὴ πολιτεία τὸν ἐξυπνισμὸν τῆς καρδίας.

Ὡσπερ ἐν τῇ φύσει κρείττων ἐστὶν ἢ ψυχὴ τοῦ σώματος, οὕτω κρεῖσσόν ἐστὶ τὸ ἔργον τῆς ψυχῆς τοῦ σώματος. Καὶ ὡσπερ ἐν πρώτοις προηγήσατο ἢ πλάσις τοῦ σώματος τοῦ ἐμφυσηματος, οὕτω και τὰ σωματικὰ ἔργα προηγεῖται τοῦ ἔργου τῆς ψυχῆς.

Μεγάλῃ δύνاميς ἢ μικρὰ πολιτεία ἢ ἀεὶ διαμένουσα, και σταγῶν ἀπαλὴ διαμένουσα τὴν πέτραν τὴν σκληρὰν κοιλαίνει.

Ὅταν προσεγγίση ἀναστῆναι ἐν σοὶ ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος, ἢ νέκρωσις ἢ ἐκ πάντων ἐξυπνίζεται ἐν σοὶ και θερμαίνεται ἢ χαρὰ ἐν τῇ ψυχῇ σοῦ τῇ ἀνομοίῳ τῆς κτίσεως και

συγκλείονται οί λογισμοί σου ἐντὸς σου ἐν τῇ ἡδύτητι τῇ ἐν τῇ καρδίᾳ σου.

Καὶ ὅταν μέλλῃ ὁ κόσμος ἀναστῆναι ἐν σοι, ὁ μετεωρισμὸς τῆς διανοίας πληθύνεται ἐν σοὶ καὶ τὸ φρόνημα τὸ μικρὸν τε καὶ ἄστατον. Κόσμον δὲ καλῶ τὰ πάθη, ἅπερ κυίσκει ὁ μετεωρισμὸς, καὶ ὅταν τεχθῶσι καὶ τελειωθῶσι, γίνονται ἁμαρτίαι καὶ ἀποκτείνουσι τὸν ἄνθρωπον. Ὡσπερ οὐ γεννῶνται τέκνα χωρὶς μητρός, οὕτως οὐ γεννῶνται τὰ πάθη χωρὶς τοῦ μετεωρισμοῦ τῆς διανοίας, καὶ οὐδὲ τελείωσις τῆς ἁμαρτίας χωρὶς τῆς ὁμιλίας τῶν παθῶν.

Ὅταν πληθυνθῇ ἡ ὑπομονὴ ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν, σημεῖον ἐστίν, ὅτι ἐλάβομεν ἐν τῷ κρυπτῷ τὴν χάριν τῆς παρακλήσεως. Ἡ ἰσχὺς τῆς ὑπομονῆς ἰσχυρότερα ἐστὶ τῶν ἐννοιῶν τῆς χαρᾶς τῶν ἐπιπτουσῶν ἐν τῇ καρδίᾳ.

Ἡ ζωὴ ἐν Θεῷ, ἡ κατάπτωσις τῶν αἰσθήσεων ἐστίν. Ὅτε δὲ ζήσῃ ἡ καρδία, καταπίπτουσιν αἱ αἰσθήσεις. Ἡ ἀνάστασις τῶν αἰσθήσεων ἐστὶν ἡ νέκρωσις τῆς καρδίας. Καὶ ὅταν αὗται ἀναστῶσι, σημεῖον ἐστὶ τῆς νεκρώσεως τῆς καρδίας ἀπὸ τοῦ Θεοῦ.

Ἐκ τῶν ἀρετῶν τῶν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων πραττομένων οὐ λαμβάνει ἡ συνείδησις τὴν εὐθύτητα.

Ἀρετὴ, ἣν δι' ἄλλων πράττει τις, οὐ δύναται καθάραι τὴν ψυχὴν, πρὸς γὰρ μισθὸν ἔργων λογίζεται ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Ἦν δὲ ἐν ἑαυτῷ ποιήσῃ ἄνθρωπος, πρὸς τελείαν λογίζεται ἀρετὴν καὶ τελειοῖ τὰ ἀμφοτέρω καὶ πρὸς ἀνταπόδοσιν λογίζεται καὶ καθαρότητα ἐμποιεῖ. Διὰ τοῦτο χωρίσθητι τοῦ πρώτου καὶ ἀκολούθησον τῷ δευτέρῳ. Ἐκτὸς γὰρ μερίμνης τῆς ἐν τούτῳ, τὸ καταλείψαι τὸ ἄλλο, ἔκπτωσις φανερὰ ἐκ τοῦ Θεοῦ. Τὸ δεύτερον δέ, καὶ τὸν τόπον τοῦ πρώτου ἀναπληροῖ χωρὶς ἐνεργείας αὐτοῦ.

Ἡ ἀνάπαυσις καὶ ἡ ἀργία, ἀπώλεια ψυχῆς ἐστὶ καὶ πλείω τῶν δαιμόνων δύνανται βλάψαι αὗται. Τὸ σῶμα τὸ ἀσθενές, ὅταν καταναγκάσῃς εἰς ἔργα περισσότερα τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, σκότωσιν ἐπὶ σκοτώσει ἐντίθης τῇ σῆ ψυχῇ καὶ σύγχυσιν αὐτῇ μᾶλλον ἐπιφέρεις. Τὸ δὲ σῶμα τὸ ἰσχυρόν, ἐὰν τῇ ἀναπαύσει καὶ τῇ ἀργίᾳ ἐκδῶς, πᾶσα κακία τελειοῦται ἐν τῇ ψυχῇ τῇ οἰκούσῃ ἐν αὐτῷ, καὶ ἐὰν τις μεγάλως ἐπιθυμῇ τὸ ἀγαθόν, ἀλλὰ μετὰ μικρὸν καὶ αὐτὴν τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀγαθοῦ, ἣν εἶχεν, αἶρει ἀπ' αὐτοῦ.

Ὅταν ἡ ψυχὴ μεθυσθῇ ἐν τῇ χαρᾷ τῆς ἐλπίδος αὐτῆς καὶ ἐν τῇ εὐφροσύνῃ τοῦ Θεοῦ, ἀναισθητεῖ τὸ σῶμα τῶν θλίψεων, κἂν ἀσθενές ἢ βαστάζει γὰρ διπλοῦν βάρος καὶ οὐκ ἄτονεῖ, ἀλλὰ συναπολαύει καὶ συνεργεῖ τὸ σῶμα ἐν τῇ τρυφῇ τῆς ψυχῆς, καὶ ἐὰν ἡ ἀσθενές, ὅταν εἰσέλθῃ ἡ ψυχὴ εἰς ἐκείνην τὴν χαρὰν τοῦ Πνεύματος.

Ἐὰν φυλάξῃς τὴν γλῶσσαν σου, ᾧ ἀδελφέ, δίδοταί σοι παρὰ Θεοῦ ἡ χάρις τῆς κατανύξεως τῆς καρδίας, τοῦ θεάσασθαι ἐν αὐτῇ τὴν ψυχὴν σου, καὶ ἐν ταύτῃ εἰσέρχῃ εἰς τὴν χαρὰν τοῦ πνεύματος. Ἐὰν δὲ ἡ γλῶσσα σου νικήσῃ σε, πιστεύσον μοι εἰς ὅπερ

λέγω σοι, ὅτι οὐδέποτε δυνήσῃ ἐξειληῆσαι ἐκ τῆς σκοτώσεως.

Ἐὰν μὴ ἔχῃς καρδίαν καθάραν, ἔχε κἂν στόμα καθαρὸν, ὡς ὁ μακάριος Ἰωάννης εἶπεν. Ὅταν θελήσῃς νουθετῆσαι τίνα εἰς τὸ ἀγαθόν, πρῶτον ἀνάπαυσον αὐτὸν σωματικῶς, καὶ τίμησον αὐτὸν ἐν λόγῳ ἀγάπης. Οὐδὲν γὰρ οὕτως αἰδεῖσθαι πείθει τὸν ἄνθρωπον καὶ μεταλλαγῆναι ποιεῖ ἀπὸ τῆς κακίας αὐτοῦ ἐπὶ τὰ βελτίονα, εἰ μὴ τὰ σωματικὰ ἀγαθὰ καὶ ἡ τιμὴ ἥνπερ θεωρεῖ ἀπὸ σοῦ.

Ὅσον γὰρ εἰς τὸν ἀγῶνα τὸν ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ εἰσέλθῃ τις, τοσοῦτον παρρησιάζεται ἡ καρδία αὐτοῦ ἐν τῇ εὐχῇ αὐτοῦ. Καὶ ὅσον ἐκ πολλῶν ἐλκυσθῇ ὁ ἄνθρωπος, στερεῖται τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ.

Μὴ λυποῦ εἰς τὰς πηρώσεις τοῦ σώματος διότι ὁ Θεὸς ἀναλαμβάνει αὐτὰς ἀπὸ σοῦ τελείως. Μὴ φοβοῦ θάνατον διότι ὁ Θεὸς ἠτοιμάσε τοῦ ποιῆσαι ἐπάνωθεν αὐτοῦ.

Αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΟΔ – Περὶ τοῦ ὑποδείγματος καὶ τῆς παραβολῆς τῆς κατὰ Κυριακὴν καὶ Σάββατον θεωρίας

Ἡ Κυριακῆ μυστήριον ἐστὶ τῆς γνώσεως τῆς ἀληθείας, ἥτις μετὰ σαρκὸς καὶ αἵματος οὐ προσδέχεται, κἂν ὑπέρκειται τῶν ἐνθυμήσεων. Ἐν τούτῳ τῷ αἰῶνι οὐκ ἐστὶν ὀγδόη, οὐδὲ σάββατον ἀληθῶς. Ὁ γὰρ εἰπὼν «κατέπαυσεν ὁ Θεὸς τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ», τὴν κατάπαυσιν τοῦ δρόμου ταύτης τῆς ζωῆς ἐδήλωσε. Διότι ὁ τάφος σῶμα ἐστὶ καὶ ἐκ τοῦ κόσμου ἐστίν. Ἐξ ἡμέραι ἐν τῇ γεωργίᾳ τῆς ζωῆς διὰ τῆς φυλακῆς τῶν ἐντολῶν τελειοῦνται, καὶ τὸ ἔβδομον ἐν τῷ τάφῳ ὀλοκληροῦται, καὶ τὸ ὀγδοον ἐν τῇ ἐξόδῳ αὐτοῦ.

Ὡσπερ τὰ μυστήρια τῆς Κυριακῆς ἐν παραβολῇ δέχονται ἐνταῦθα οἱ ἀξιούμενοι καὶ οὐκ αὐτὴν τὴν ἡμέραν σωματικῶς, οὕτω καὶ τὰ μυστήρια τοῦ Σαββάτου ἐν παραβολῇ δέχονται οἱ ἀγωνισταί, καὶ οὐκ αὐτὸ τὸ σάββατον ἐν ἀληθείᾳ ὅπερ ἐστὶ κατάπαυσις ἀπὸ παντὸς λυπηροῦ καὶ ἀνάπαυσις τελεία τῶν ὀχληρῶν. Μυστήριον γὰρ δέδωκεν ἡμῖν ὁ Θεός, καὶ οὐχὶ ἐνέργειαν ἀληθινὴν, πολιτεύεσθαι ἐνθάδε. Τὸ σάββατον τὸ ἀληθινὸν καὶ ἀσύγκριτον τὸ μνῆμα ἐστὶ, τὸ ὑπεμφαῖνον καὶ σημαῖνον τὴν τελείαν κατάπαυσιν ἀπὸ τῶν θλίψεων τῶν παθῶν καὶ τῆς γεωργίας τῆς ἐναντιουμένης αὐτῆς. Πᾶσα ἡ ἀνθρωπότης ἐκεῖ Σαββατίζει, ἢ τε ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα.

Ἐν ἐξ ἡμέραις ἔταξεν ὁ Θεὸς τὴν σύστασιν τοῦδε τοῦ κόσμου, καὶ συνεστήσαντο τὰ στοιχεῖα, καὶ δέδωκε τὴν σύστασιν αὐτῶν ἀεικινήτῳ κινήσει πρὸς λειτουργίαν, καὶ οὐ μὴ παύσωνται τοῦ δρόμου πρὸ τῆς ἀναλύσεως, καὶ ἐκ τῆς δυνάμεως τούτων, λέγω δὴ τῶν ἀρχηγόνων στοιχείων, συνέστη τὰ σώματα ἡμῶν. Ἄλλ' οὐδὲ αὐτοῖς δέδωκε κατάπαυσιν τῆς κινήσεως αὐτῶν, οὐδὲ τοῖς ἡμετέροις σώμασι τοῖς ἐξ αὐτῶν γεγεννημένοις τοῦ καταπαύειν τῆς γεωργίας. Ὅρον δὲ τῆς καταπαύσεως αὐτῆς ἐν ἡμῖν τέθεικεν, ἕως ἂν ἀκολουθήσωσι τῇ ἰδίᾳ συγγενείᾳ τῇ πρώτῃ, ἥτις ἐστὶ κατάλυσις ἀπὸ τῆς ζωῆς. Οὕτω καὶ τῷ Ἀδὰμ εἶπεν «ἐν ἰδρῶτι τοῦ προσώπου σου φαγῆ τὸν ἄρτον σου». Καὶ μέχρι τίνος; Ἔως ἂν στραφῆς εἰς τὴν γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθης, ἥτις ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀνατελεῖ σοι, ἅτινα ἐστὶ μυστήρια τῆς γεωργίας τοῦδε τοῦ βίου, ἐν ὅσῳ ζῆ.

Ἐξ ἐκείνης γὰρ τῆς νυκτός, ἐν ἧ ἰδρυσέν ὁ Κύριος, μετήλλαξε τὸν ἰδρῶτα ἐξαγαγόντα ἀκάνθας καὶ τριβόλους, εἰς τὸ ἰδρῶσαι ἐν τῇ προσευχῇ ὁμοῦ καὶ ἐν τῇ γεωργίᾳ τῆς δικαιοσύνης

Πεντακισχιλίου καὶ πεντακόσιους χρόνους καὶ περαιτέρω κατέλιπε τὸν Ἀδὰμ μοχθῆσαι ἐν αὐτῇ, διότι μέχρι τότε οὐκ ἦν ἡ τῶν ἀγίων ὁδὸς ἀποκαλυφθεῖσα, καθὼς ἔφησεν ὁ θεῖος Ἀπόστολος, ἐν ἐσχάταις δὲ ἡμέραις ἐπεδήμησε καὶ ἐνετείλατο τῷ αὐτεξουσίῳ μεταλλάξαι ἰδρῶτα ἰδρῶτι, καὶ ἐκ παντὸς οὐκ ἐπέτρεψε κατάπαυσιν, ἀλλὰ μεταλλαγὴν, καθότι ἐφιλανθρωπέυστο εἰς ἡμᾶς διὰ τὸ ἐπίμονον τῆς ἐν τῇ γῆ κακοπαθείας ἡμῶν. Ἐὰν οὖν καταπαύσωμεν τοῦ ἰδρῶσθαι ἐν ταύτῃ, ἐξ ἀνάγκης ἀκάνθας

θεριοῦμεν. Ἡ γὰρ ἐξ αὐτῆς τῆς προσευχῆς κατάλειψις γεωργία ἐστὶ τῆς σωματώσεως τῆς γῆς, ἣτις ἀκάνθας κατὰ φύσιν ἀνατέλλει. Ἐπ’ ἀληθείας γὰρ τὰ πάθη ἄκανθαι εἰσὶ καὶ ἐκ τοῦ ἐν τῷ σώματι σπόρου εἰς ἡμᾶς ἀνατέλλουσιν. Ἐν ὅσῳ τὴν εἰκόνα τοῦ Ἀδάμ φέρομεν, ἀνάγκη καὶ τὰ πάθη αὐτοῦ. Ἀδύνατον γὰρ τῇ γῇ ἀργεῖν τοῦ βλαστάνειν βλάστην κατὰ τὴν ἰδίαν φύσιν. Ἐκγονον δὲ τῆς φύσεως ταύτης ἐστὶν ἡ γῆ τῶν σωμάτων ἡμῶν, ὡς ἡ μαρτυρία τοῦ Θεοῦ· «*ἡ γῆ ἐξ ἧς ἐλήφθης*». Ἐκείνη ἀκάνθας ἀνατελεῖ, αὕτη δὲ ἡ λογικὴ πάθη.

Εἰ ὁ Κύριος ἐν πᾶσι τύπος ἦν ἡμῖν ἐν τῷ μυστηρίῳ ἐν πάσαις ταῖς διαφοραῖς τῆς οἰκονομίας αὐτοῦ, καὶ ἕως ἐνάτης ὥρας τῆς παρασκευῆς οὐ κατέπαυσεν ἀπὸ τοῦ ἔργου καὶ τοῦ μόχθου (ὅπερ ἐστὶ μυστήριον τῆς δι’ ὅλης τῆς ζωῆς ἡμῶν γεωργίας), τῷ δὲ Σαββάτῳ ἐν τῷ τάφῳ κατέπαυσε, ποῦ εἰσὶν οἱ λέγοντες, ὅτι ἐν τῷ βίῳ σάββατον, ἤγουν κατάπαυσις ἀπὸ τῶν παθῶν;

Περὶ δὲ τῆς Κυριακῆς μέγα τὸ εἰπεῖν. Τὸ σάββατον ἡμῶν ἐστὶν ἡ ἡμέρα τῆς ταφῆς ἐκεῖ ἐν ἀληθείᾳ Σαββατίζει ἡ φύσις ἡμῶν. Λοιπὸν καθ’ ἡμέραν ἀνάγκη ἡμῖν ἐπίκειται, ἐκτίλει ἐξ αὐτῆς τὰς ἀκάνθας, ἕως οὐ αὐτῇ ἡ γῆ ἴσταται. Καὶ οἷα τὸ ἐπίμονον ἡμῶν ἐν τῇ γεωργίᾳ ὑστεροῦσιν αἱ ἄκανθαι. Οὐ γὰρ ὀλοτελῶς κεκαθάρισται ἐκ τούτων. Καὶ εἰ τοῦτο οὕτως ἔχει, ὅτι ἐν τῇ πρὸς καιρὸν ῥαθυμία ἢ τῇ μικρᾷ ἀμελείᾳ πληθύνονται αἱ ἄκανθαι καὶ τὸ πρόσωπον αὐτῆς καλύπτει καὶ τὸν σπόρον σου πνίγει καὶ τὸν κόπον σου ποιεῖ ὡς μὴ ὄντά, λοιπὸν δέον ἐστὶ καθ’ ἡμέραν αὐτὴν καθαρίζειν. Ἡ γὰρ ἐκ τούτου κατάπαυσις, πλήθη ἀκανθῶν ἀυξάνει.

ἽΩν καθαρισθῆμεν χάριτι τοῦ ὁμοουσίου καὶ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ᾧ ἡ δόξα σὺν τῷ ἀνάρχῳ Πατρὶ καὶ τῷ ζωοποιῷ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΟΕ' - Περὶ πολιτείας θαυμαστοῦ ἀδελφοῦ

Ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἀπῆλθον εἰς κέλλαν τινὸς ἀδελφοῦ ἀγίου καὶ ἀνέκλινα ἑμαυτὸν εἰς τόπον τινά, διὰ τὴν ἀσθένειαν μου, ἵνα ἐπιμέλειαν μου ποιήσῃται διὰ τὸν Θεὸν οὐ γὰρ εἶχον ἐκεῖσε τίνα γνώριμον. Καὶ ἔβλεπον τοῦτον τὸν ἀδελφὸν νυκτὸς ἀνιστάμενον πρὸ τοῦ καιροῦ καὶ συνήθειαν ἔχοντα πρὸ τῶν ἀδελφῶν εἰς τὸν κανόνα εὐρεθῆναι. Οὗτος ἰκανῶς ἐστιχολόγει καὶ ἐξαίφνης ἑνὸς ἐν τούτῳ ἦν, ἠφίει τὸν κανόνα καὶ ἔπιπτεν ἐπὶ πρόσωπον, καὶ ἐντὸς ἑκατὸν ἢ καὶ περαιτέρω ἔκρουε τὴν κεφαλὴν τῆ γῆ μετὰ θερμότητος τῆς ἐξαφθείσης ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ὑπὸ τῆς χάριτος· καὶ μετὰ ταῦτα ἀνίστατο καὶ τὸν σταυρὸν τοῦ Δεσπότου ἐφίλει, καὶ πάλιν προσεκύνει καὶ τὸν αὐτὸν σταυρὸν ἐφίλει καὶ αὐθις ἔρριπτεν ἑαυτὸν ἐπὶ πρόσωπον καὶ ἐν τῇ τοιαύτῃ συνηθείᾳ ἐπολιτεύετο, ὥστε μὴ δύνασθαι ἀριθμῶ καταλαβεῖν τὸ πλῆθος τῶν γονυκλισιῶν αὐτοῦ.

Τις γὰρ ἠδύνατο ἀριθμῆσαι τὰς μετανοίας τοῦ ἀδελφοῦ ἐκείνου, ἃς καθ' ἑκάστην νύκτα ἐποίει; Εἰκοσάκις γὰρ ἐφίλει τὸν σταυρὸν μετὰ φόβου καὶ θερμότητος, μετὰ ἀγάπης συγκεκρασμένης εὐλαβείᾳ, καὶ πάλιν ἤρχετο τῆς στιχολογίας· καὶ ἅπαξ ἀπὸ τῆς πολλῆς ἐκκαύσεως τῶν λογισμῶν τῶν ἐξαπτόντων αὐτὸν ἐν τῇ θερμότητι αὐτῶν, ὅτε οὐκ ἠδύνατο φέρειν τὴν ἕξαψιν τῆς φλογὸς ἐκείνης, ἀπὸ τῆς χαρᾶς νικώμενος ἔκραζεν οὐ γὰρ ἴσχυε κατέχειν ἑαυτὸν. Ὡστε μὲ πολλὰ θαυμάζειν τὴν χάριν τοῦ ἀδελφοῦ ἐκείνου καὶ τὸν ἀγῶνα αὐτοῦ καὶ τὴν νῆψιν, ἣν εἶχεν εἰς τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ.

Ἐωθεν δέ, μετὰ τὴν πρώτην, ἠνίκα ἐκαθέζετο εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, ὁμοίως ἐγένετο ἀνθρώπῳ αἰχμαλωτισθέντι, καὶ καθ' ἕκαστον κεφάλαιον, ὁ ἀνεγίνωσκε, πολλάκις ἔπιπτεν ἐπὶ πρόσωπον, καὶ κατὰ πολὺ τῶν στίχων τὰς χεῖρας αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνύψου καὶ τὸν Θεὸν ἐδοξολόγει.

Ἦν δὲ τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ὁ χρόνος τεσσαρακοστός, εἶχε δὲ καὶ τὴν βρωῶσιν ὀλιγοστήν καὶ κατάξηρον πάνυ. Καὶ διὰ τὸ πολλάκις βιάζειν τὸ σῶμα αὐτοῦ ὑπὲρ μέτρον καὶ δύναμιν, ἐφαίνετο ὡς σκιά, ὥστε μὲ ἐλεῆσαι αὐτὸν ἐκ τῆς ἀσθενείας τοῦ προσώπου αὐτοῦ, ὅπερ ἐκ τῆς ἀσιτίας τῆς πολλῆς ἐξέλιπε καὶ ἦν μηδὲ δύο δακτύλων ἔχον ποσότητα. Πολλάκις ἔλεγον αὐτῷ, Ἐλέησον σεαυτὸν ἐν τῇ διαγωγῇ σου, ᾧ ἀδελφέ, καὶ ταύτην τὴν ἀγαθὴν πολιτείαν, ἣν ἐκτήσω, καὶ μὴ συμφύρης καὶ ἐκκόψης σου τὴν ἀναστροφὴν, ἣτις ὁμοία καθέστηκεν ἀλύσει πνευματικῆ, καὶ διὰ πόθον προσθήκης μικροῦ κόπου μὴ ἀπολειφθῆς καὶ σταθῆς τοῦ δρόμου σου ὅλου. Φάγε συμμέτρως, ἵνα μὴ πάντοτε φάγῃς καὶ μὴ ἐκτείνῃς σου τὸν πόδα ὑπὲρ δύναμιν, ἵνα μὴ παντελῶς ἀργήσης.

Ἐπῆρχε δὲ ἐλεήμων καὶ πάνυ αἰδήμων, μετὰ ἰλαρότητος ἐλεῶν, καθαρὸς τὴν φύσιν, πειθήνιος πρὸς παράκλησιν, σοφὸς κατὰ Θεόν, καὶ διὰ τὴν καθαρότητα αὐτοῦ καὶ ἰλαρότητα ἠγαπᾶτο παρὰ πάντων. Εἰργάζετο δὲ μετὰ τῶν ἀδελφῶν, ὅτε ἔχρηζον αὐτοῦ,

πολλάκις ἡμέρας τρεῖς καὶ τεσσάρας, καὶ ἀπὸ ἐσπέρας εἰς ἐσπέραν ἤρχετο εἰς τὸ ἴδιον κελλίον. Ἦν γὰρ ἔμπειρος καὶ εἰς πᾶσαν διακονίαν.

Ὅτε δὲ ἐκέκτητο τι, εἰ καὶ ἔχρηζεν αὐτοῦ, οὐκ ἠδύνατο εἰπεῖν μὴ ἔχειν αὐτό. Καὶ γάρ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὅτε συνειργάζετο τοῖς ἀδελφοῖς, ὡς αἰδούμενος τοῦτο ἐποίει, καὶ ἐβίαζεν ἑαυτόν, μὴ ἔχων ἠδέως ἐξελθεῖν ἐκ τῆς κέλλης.

Τοιαύτη ἦν ἡ πολιτεία καὶ ἡ ἀναστροφὴ τοῦ ἀδελφοῦ ἐκείνου τοῦ ὄντως θαυμαστοῦ. Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΟΣΤ' - Περὶ τοῦ παλαιοῦ γέροντος

Ἄλλοτε πάλιν ἀπῆλθον πρὸς τίνα παλαιὸν γέροντα καλὸν καὶ ἐνάρετον, μεγάλως δὲ με οὔτος ἠγάπα. Καὶ ἦν ιδιώτης μὲν τῷ λόγῳ, πεφωτισμένος δὲ τῇ γνώσει καὶ βαθὺς τῇ καρδίᾳ, καὶ τὰ ὑπὸ τῆς χάριτος αὐτῷ χορηγούμενα ἐλάλει. Οὐκ ἐξήρχετο συχνῶς ἐκ τοῦ ἰδίου κελλίου, ἀλλ' εἰς τὰς ἀγίας συνάξεις. Ἦν δὲ προσέχων ἑαυτῷ καὶ ἡσυχάζων.

Τούτῳ εἶπον ποτὲ ἐγώ· Πάτερ, ἐπῆλθε μοι λογισμὸς ἀπελθεῖν ἐν τῇ Κυριακῇ εἰς τὴν στοὰν τῆς ἐκκλησίας, κάκεῖ καθίσει καὶ φαγεῖν ἔωθεν, ἵνα πᾶς ὁ εἰσπορευόμενος καὶ ἐκπορευόμενος θεασάμενός με ἐξουθενήσῃ. Πρὸς ταῦτα ἀνταπεκρίθη μοι ὁ γέρον, οὔτω γέγραπται, ὅτι *«πᾶς ὁ ποιῶν κοσμικοῖς σκάνδαλον, οὐκ ὄψεται φῶς»*. Σὲ γὰρ οὐδεὶς ἐπίσταται ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, οὐδὲ σου γινώσκουσι τὸν βίον, ἀλλὰ μέλλουσι εἰπεῖν, ὅτι οἱ μοναχοὶ ἀπὸ πρωΐας ἐσθίουσι. Καὶ μάλιστα ὅτι εἰσὶν ἐνταῦθα ἀδελφοὶ ἀρχάριοι, οἵτινες εἰσὶν ἀσθενεῖς ἐν τοῖς λογισμοῖς αὐτῶν καὶ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἔχοντες εἰς σὲ πίστιν καὶ ὠφελούμενοι ἐκ σοῦ, καὶ ὅταν σὲ ἴδωσι τοῦτο κατεργασάμενον, βλαβήσονται.

Οἱ ἀρχαῖοι πατέρες τοιαῦτα ἐποιοῦν, διὰ τὰς πολλὰς θαυματουργίας, ἃς ἐπετέλουν, καὶ διὰ τὴν τιμὴν, ἣν εἶχον, καὶ τὸ μέγα ὄνομα. Ἐποιοῦν δὲ ταῦτα, ἵνα ἀτιμασθῶσι καὶ ἀποκρύψωσι τὴν δόξαν τῆς πολιτείας αὐτῶν καὶ μακρὰν ποιήσωσιν ἀπ' αὐτῶν τὰς αἰτίας τῆς ὑπερηφανίας. Σὲ δὲ τί τὸ ἀναγκάζον ποιῆσαι τι τοιοῦτον; Οὐκ οἶδας, ὅτι ἐστὶν ἐκάστη πολιτεία τάξις καὶ καιρὸς; Σοὶ δὲ οὐκ ἐστὶ τοιαύτη πολιτεία ἀφωρισμένη οὔτε τοιοῦτον ὄνομα ὡς γὰρ εἰς τῶν ἀδελφῶν πολιτεῦν. Καὶ οὔτε σεαυτὸν ὠφελεῖς καὶ ἄλλον βλάπτεις.

Καὶ πάλιν αὕτη ἡ οἰκονομία οὐ πᾶσιν ἐστὶν ὠφέλιμος, μόνοις δὲ τοῖς τελείοις καὶ μεγάλοις διότι ἐν ταύτῃ πέφυκεν ἡ λύσις τῶν αἰσθήσεων. Τοῖς μὲν γὰρ μέσοις καὶ τοῖς ἀρχαρίοις ἐπιζήμιος ἐστὶ, διότι πολλῆς παραφυλακῆς δέονται καὶ τῆς τῶν αἰσθήσεων ὑποταγῆς. Οἱ δὲ γέροντες διέβησαν τὸν καιρὸν τῆς παραφυλακῆς, καὶ ἐν πᾶσιν οἷς βούλονται κερδαίνουσιν. Οἱ γὰρ ἄπειροι ἔμποροι ἐν τοῖς μεγίστοις πράγμασι, μεγάλας ἑαυτοῖς προξενοῦσι ζημίας, ἐν δὲ τοῖς εὐτελεστέροις πράγμασι ταχέως εἰς τὸ ἔμπροσθεν ἐπεκτείνονται.

Καὶ πάλιν, ὡς ἔφην, παντὶ ἔργῳ ἐστὶ τάξις καὶ πάσῃ διαγωγῇ καιρὸς ἐγνωσμένος. Πᾶς δὲ ὁ πρὸ καιροῦ ἀρχόμενος τῶν ὑπὲρ τὸ μέτρον αὐτοῦ, τὴν βλάβην ἑαυτῷ διπλασιάζει καὶ οὐ κερδαίνει. Εἰ ἐπιθυμεῖς τούτου, ὑπόμεινον τὴν οἰκονομικῶς ἐπερχομένην σοι ἀκούσιον ἀτιμίαν μετὰ χαρᾶς καὶ μὴ θορυβηθῆς μήτε μισήσης τὸν ἀτιμάζοντά σε.

Ἦμην ποτὲ ἐν συντυχίᾳ μετὰ τοῦ εὐφυοῦς ἐκείνου τοῦ γευσαμένου τοῦ φυτοῦ τῆς ζωῆς, διὰ τοῦ ψυχικοῦ ἰδρωτός ἀπὸ τῆς πρωΐας τῆς νεότητος αὐτοῦ ἕως τῆς ἐσπέρας τοῦ γήρωτος αὐτοῦ. Καὶ μετὰ τὸ διδάξαι με πολλοὺς λόγους περὶ ἀρετῆς, εἶπε μοι οὔτω· *«Πᾶσα προσευχή, ἐν ἣ μὴ μοχθήσῃ τὸ σῶμα καὶ θλιβῆ ἐν αὐτῇ ἡ καρδία, ἔκτρομα λογίζεται. Χωρὶς γὰρ ψυχῆς ἐστὶν ἐκείνη ἡ προσευχή»*.

Καὶ πάλιν μοι ἔφη «Μετὰ ἀνθρώπου φιλονεικοῦντος καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ στῆσαι θέλοντος καὶ πονηροῦ τὴν διάνοιαν καὶ ἀναιδοῦς εἰς τὰς αἰσθήσεις αὐτοῦ, μήτε δῶς, μήτε λάβης παντελῶς, ἵνα μὴ μακρύνῃς ἀπὸ σοῦ τὴν καθαρότητα, ἣν ἐκτήσω μετὰ πολλοῦ τοῦ κόπου, καὶ ἐμπλήσῃς σου τὴν καρδίαν σκότους καὶ ταραχῆς·».

ΛΟΓΟΣ ΟΖ' - Περὶ ἑτέρου γέροντος

Ἀπῆλθον ποτὲ εἰς κελλίον τινὸς τῶν πατέρων. Οὐκ ἤνοιγε δὲ οὗτος ὁ ἅγιος τινὶ συχνῶς. Ὡς δὲ εἶδε με ἀπὸ τῆς θυρίδος, ὅτι αὐτὸς ἐγὼ εἰμί, εἶπε μοί, «*Βούλει εἰσελθεῖν*»; Καὶ γὰρ ἀντέφην, «*Ναί, τίμιε πάτερ*». Μετὰ δὲ τὸ εἰσελθεῖν με καὶ εὔξασθαι καὶ καθίσει καὶ ὁμιλίαν πολλὴν κινηθῆναι, Ἔσχατον ἠρώτησα αὐτόν:

Τὶ ποιῆσαι ἔχω, πάτερ, ὅτι τινὲς ἔρχονται πρὸς με καὶ οὔτε κερδαίνω οὔτε ὠφελοῦμαι ἐκ τῆς συντυχίας αὐτῶν; Αἰδοῦμαι δὲ αὐτοῖς εἰπεῖν, μὴ ἔλθεῖν. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν συνήθων κανόνων ἐμποδίζουσι με πολλάκις. Καὶ διὰ τοῦτο θλίβομαι. Πρὸς ταῦτα ἀνταπεκρίθη μοι ὁ μακάριος ἐκεῖνος γέρον.

Ἦνίκα τοιοῦτοι τινὲς πρὸς σὲ ἔλθωσιν ἀγαπῶντες τὴν ἀργίαν, ὅταν καθίσωσι μικρόν, ποίησον σεαυτὸν ὅτι θέλεις ἀνίστασθαι εἰς προσευχὴν καὶ εἶπε τῷ εὕρισκομένῳ μετὰ μετανοίας.

Ἀδελφέ, δεῦρο προσευξώμεθα, ὅτι ὁ καιρὸς τοῦ κανόνος μου ἤδη ἔφθασε καὶ οὐ δύναμαι διαβῆναι αὐτόν, διότι βάρος μοι ἐγγίνεται, βουλομένῳ εἰς ἄλλην ὥραν τοῦτον πληρῶσαι, καὶ γίνεται μοι αἰτία ταραχῆς, καὶ ἄνευ ἀναγκαίου τινὸς οὐ δύναμαι ἔδσαι αὐτόν. Νυνὶ δὲ οὐκ ἐστὶν ἐπάναγκες καταργῆσαι τὴν προσευχὴν μου.

Καὶ μὴ ἐάσης αὐτόν τοῦ μὴ εὔξασθαι μετὰ σου. Ἐὰν δὲ εἴπῃ, «*Πρόσευξαι σὺ καὶ γὰρ ἀπέρχομαι*», ποίησον αὐτῷ μετάνοιαν καὶ εἰπέ· Διὰ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν μίαν ταύτην εὐχὴν ποίησον μετ' ἐμοῦ, ἵνα ὠφεληθῶ ἐκ τῆς εὐχῆς σου. Καὶ ὅταν ἀναστῆτε, μάκρυνον σου τὴν εὐχὴν καὶ ὑπὲρ ὃ εἴωθας ποιεῖν. Ἐὰν γὰρ οὕτω ποίησης αὐτοῖς καθὼς πρὸς σὲ παραγένονται μαθόντες ὅτι οὐχ ὁμογνωμονεῖς αὐτοῖς οὔτε ἀγαπᾶς τὴν ἀργίαν, ὅπου ἂν ἀκούσωσιν ὅτι ἐκεῖ εἶ, οὐ μὴ προσεγγίσωσι.

Βλέπε οὖν μὴ πρόσωπον λαμβάνων ἀνθρώπου, καταλύσης τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ. Ἐὰν δὲ εὐρεθῆ τις τῶν πατέρων ἢ ξένος κεκοπιακῶς, ἀντὶ μεγίστης σου εὐχῆς κρίνεται τὸ μετὰ τοιοῦτου στήναι. Καὶ ἐὰν ὁ ξένος ἐκ τῶν ἀγαπῶντων τὰς ματαιολογίας ἢ, τὸ κατὰ δύναμιν ἀνάπαυσον αὐτόν καὶ ἀπόλυσον ἐν εἰρήνῃ.

Εἶπε τις τῶν πατέρων θαυμάζω ὅτι ἀκήκοα τινὰς ποιοῦντας ἐν ταῖς κέλλαις αὐτῶν ἐργόχειρον καὶ δυναμένους ἀνελλιπῶς ποιῆσαι καὶ τὸν κανόνα αὐτῶν καὶ μὴ ταράσσεσθαι. Ἔφη δὲ λόγον θαύματος ἄξιον, Ἐν ἀληθείᾳ λέγω, ὅτι, ἐὰν ἀπέλθω πρὸς ὕδωρ, ταράσσομαι ἀπὸ τῆς συνήθειας μου καὶ τάξεως αὐτῆς, καὶ ἐμποδίζομαι τῆς τελειώσεως τοῦ διακριτικοῦ μου.

ΛΟΓΟΣ ΟΗ — Περὶ ἐρωτήσεως ἀδελφοῦ τινός

Ἠρωτήθη ποτὲ ὁ αὐτὸς γέρων ἀπὸ τίνος ἀδελφοῦ, τί ποιήσω, ὅτι πολλάκις μοι γίνεται τί πρᾶγμα οὐ χρεῖαν ἔχω, ἢ διὰ τὴν ἀσθένειαν ἢ δι' ἔργον ἢ δι' ἦντινα οὖν αἰτίαν, καὶ τούτου χωρὶς οὐ δύναμαι πολιτεύσασθαι ἐν τῇ ἡσυχίᾳ, καὶ βλέπων τινὰ τούτου χρεῖαν ἔχοντα καὶ νικώμενος ὑπὸ τοῦ ἐλέους, δίδωμι τοῦτο αὐτῷ. Πολλάκις δέ, καὶ ὡς αἰτηθεὶς ὑπὸ τίνος, τοῦτο ποιῶ. Καὶ γὰρ ἀναγκάζομαι ὑπὸ τε τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἐντολῆς καὶ παρέχω τῷ αἰτοῦντι τὸ ἐμοὶ χρειωδές. Καὶ μετὰ ταῦτα ποιοῖ με ἡ τούτου χρεῖα ἐμπεσεῖν εἰς μέριμναν καὶ ταραχὴν λογισμῶν, εἴθ' οὕτω σκορπίζει μου τὸν νοῦν ἀπὸ τῆς εἰς τὴν ἡσυχίαν μερίμνης καὶ ἀναγκάζομαι ἴσως ἐξελεθεῖν ἐκ τῆς ἡσυχίας καὶ ἀπελεθεῖν εἰς ζήτησιν τοῦ αὐτοῦ πράγματος. Ἐὰν δὲ καὶ ὑπομείνω τοῦ μὴ ἐξελεθεῖν, ἐν θλίψει πολλῇ καὶ θορύβῳ τῶν λογισμῶν γίνομαι. Οὐκ οἶδα οὖν τίνα τῶν δύο ἐκλέξομαι ἐμαυτῷ, τὴν παύουσάν μου καὶ σκορπίζουσαν τὴν ἡσυχίαν διὰ τὴν ἀνάπαυσιν τοῦ ἀδελφοῦ μου, ἢ παριδεῖν τὴν αἴτησιν καὶ ὑπομένειν ἐν τῇ ἡσυχίᾳ;

Πρὸς ταῦτα ἀνταπεκρίθη μοι ὁ γέρων, καὶ εἶπε. Πᾶσα ἐλεημοσύνη, ἢ ἀγάπη, ἢ εὐσπλαχνία, ἢ ὅτιοῦν διὰ τὸν Θεὸν νομιζόμενον εἶναι, ἀπὸ τῆς ἡσυχίας κωλῶν σε καὶ αἶρον σου τὸ ὄμμα ἐπὶ τὸν κόσμον καὶ ἐμβάλλον σε εἰς μέριμναν καὶ ταρασσον σε ἀπὸ τῆς μνήμης τοῦ Θεοῦ καὶ ἐκκόπτον τὰς εὐχὰς σου καὶ εἰσάγον σε εἰς θόρυβον καὶ ἀκαταστασίαν λογισμῶν καὶ παῦνον σε τῆς μελέτης τῶν θείων ἀναγνώσεων, ἣτις ἐστὶν ὄπλον ῥυόμενον ἀπὸ τῶν μετεωρισμῶν καὶ λύον τὴν παραφυλακὴν σου καὶ ποιοῦν σε μετὰ τὸ δεδέσθαι περιπατῆσαι καὶ μετὰ τὸ μονωθῆναι συναναστρέφεσθαι καὶ ἐξυπνίζον ἐπάνω σου τὰ τεθαμμένα πάθη καὶ διαλύον τὴν ἐγκράτειαν τῶν αἰσθήσεων σου καὶ ἐγειρον τὴν ἀπὸ τοῦ κόσμου σοῦ θνήξιν καὶ κατάγον σε ἀπὸ τῆς γεωργίας τῆς ἀγγελικῆς, ἣς τὸ ἔργον μία φροντίς, καὶ ἐν τῷ μέρει τῶν κοσμικῶν ἰστῶν σε, ἀπόλοιτο ἐκεῖνη ἡ δικαιοσύνη.

Τὸ πλήρωμα γὰρ τῆς ὀφειλῆς τῆς ἀγάπης ἐν τῇ ἀναπαύσει τῶν σωματικῶν, τοῦ ἔργου τῶν κοσμικῶν ἐστὶν ἢ καὶ μοναχῶν, ἀλλὰ τῶν ἐνδεεστερῶν ὄντων, οὐ τῶν ἐν ἡσυχίᾳ διαγόντων ἢ καὶ τῶν ἐχόντων τὴν ἡσυχίαν μεμιγμένην τῇ ὁμοιοῖα τῇ μετ' ἀλλήλων, καὶ εἰσερχομένων διηνεκῶς καὶ ἐξερχόμενων. Καὶ τοῦτο τοῖς τοιούτοις καλὸν καὶ ἀξιάγαστον.

Τοῖς μέντοι ἐν ἀληθείᾳ ἐκλεξαμένοις τὴν ἀπὸ τοῦ κόσμου ἀναχώρησιν σώματι καὶ νοῖ, τοῦ στήσαι τὰς διανοίας αὐτῶν εἰς τὴν μεμονωμένην εὐχήν, εἰς τὴν θνήξιν τῶν παρερχομένων καὶ τῆς θέας καὶ τῆς μνήμης τῶν πραγμάτων, οὐ πρέπει τῇ τῶν σωματικῶν γεωργία καὶ τῇ δικαιοσύνῃ τῶν φανερῶν πραγμάτων, ἵνα δι' αὐτῶν δικαιωθῶσι τῷ Χριστῷ, ὑπηρετεῖν, ἀλλὰ τῇ νεκρώσει τῶν μελῶν αὐτῶν τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, κατὰ τὸ Ἀποστόλου λόγιον, προσφέρειν αὐτῷ θυσίαν τὴν τῶν λογισμῶν καθαρὰν τε καὶ ἄμωμον, ἀπαρχὴν τῆς ἑαυτῶν γεωργίας, καὶ τὴν θλίψιν τῶν σωμάτων ἐν τῇ ὑπομονῇ τῶν κίνδυνων διὰ τὴν μέλλουσαν ἐλπίδα. Ἡ γὰρ μοναχικὴ πολιτεία τῇ τῶν ἀγγέλων

ἐφάμιλλος καθέστηκεν. Οὐ πρέπει δὲ ἡμῖν ἐᾶσαι τὴν ἐπουράνιον γεωργίαν καὶ πραγμάτων ἀντέχεσθαι.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἴη δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΘΘ' - Περί μέμψεως ἀδελφοῦ τινός

Ἐμέμφθη ποτὲ τις ἀδελφός, ὡς μὴ ποιήσας ἐλεημοσύνην, καὶ μετὰ παρρησίας καὶ αὐθαδείας ἀνταπεκρίθη τῷ μεμψαμένῳ αὐτόν, μοναχοῖς οὐχ ὑπόκειται ποιεῖν ἐλεημοσύνην. Καὶ πρὸς αὐτὸν ἀντέφη ὁ μεμψάμενος· δῆλος ἐστὶ καὶ φανερός ὁ μοναχός, οὐχ ὑπόκειται ποιεῖν ἐλεημοσύνην. Ἐκεῖνος γὰρ ἐστίν, ὃς «ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ» δύναται εἰπεῖν τῷ Χριστῷ, ὡς γέγραπται, «ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμεν σοι», τουτέστιν ἐκεῖνος ὁ μηδὲν ἔχων ἐπὶ τῆς γῆς καὶ μὴ κατεργάζων ἑαυτὸν ἐν τοῖς σωματικοῖς καὶ μὴ ἔχων κατὰ νοῦν τι τῶν ὀρωμένων, μηδὲ μεριμνῶν κτήσασθαι τι, ἀλλὰ καὶ ἐὰν τις δῶ τι αὐτῷ, λαμβάνων τὰ πρὸς τὴν χρεῖαν μόνα, τῶν δὲ ὑπὲρ ταύτην λόγον μὴ ποιούμενος, καὶ ἐστὶν ὡς τὸ πετεινὸν ἐν τῇ ἀναστροφῇ αὐτοῦ. Τῷ τοιούτῳ οὐκ ἐπίκειται ποιῆσαι ἐλεημοσύνην. Πῶς γάρ, ἀφ' ὧν πραγμάτων ἐλεύθερος ἐστὶ, δύναται δοῦναι ἑτέρῳ;

Ἀλλὰ μᾶλλον τῷ ἐν τοῖς βιωτικοῖς περισπωμένῳ καὶ ταῖς χερσὶν ἐργαζομένῳ καὶ παρ' ἄλλων λαμβάνοντι, ἐποφείλεται αὐτῷ δοῦναι ἐλεημοσύνην. Καὶ τὸ ἀμελήσαι ταύτης ἐναντίωσίς ἐστὶν ἢ ἀσπλαγχνία τῆς τοῦ Κυρίου ἐντολῆς. Εἰ γὰρ ἐν τοῖς κρυπτοῖς οὐ προσεγγίζει τις τῷ Θεῷ οὔτε δουλεύειν αὐτῷ οἶδεν ἐν πνεύματι καὶ τῶν φανερῶν οὐ φροντίζει, ἅτινα δυνατὰ αὐτῷ ἐστὶ, ποῖα ἑτέρα ἐλπίς ἔσται τῷ τοιούτῳ, δι' ἧς κτήσεται ἑαυτῷ τὴν ζωὴν; Ὁ τοιοῦτος ἀσύνητος ἐστίν.

Ἄλλος γέρον ἐῖπεν· Ἐγὼ θαυμάζω ἐκ τῶν ταρασσόντων ἑαυτοὺς ἐν τῷ ἔργῳ τῆς ἡσυχίας, ὅπως ἄλλους ἀναπαύσωσιν ἐν τοῖς σωματικοῖς. Καὶ πάλιν ἔφη· Οὐ χρὴ ἡμᾶς συμμῖξαι τῷ ἔργῳ τῆς ἡσυχίας μέριμναν τινὸς ἑτέρου πᾶν δὲ ἔργον τιμάσθω ἐν τῷ τόπῳ αὐτοῦ, ἵνα μὴ γένηται ἡ διαγωγὴ ἡμῶν πεφυρμένη. Ὁ γὰρ πολλῶν ἔχων μέριμναν δοῦλος ἐστὶ τῶν πολλῶν, ὁ δὲ πάντα καταλείψας καὶ μεριμνῶν τῆς καταστάσεως τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς, οὗτος φίλος ἐστὶ τοῦ Θεοῦ. Βλέπε ὅτι οἱ ποιοῦντες ἐλεημοσύνην καὶ πληροῦντες τὴν ἀγάπην τῶν πλησίων ἐν τοῖς σωματικοῖς, οὗτοι πολλοὶ εἰσὶν ἐν τῷ κόσμῳ, οἱ δὲ ἔργαται τῆς καθολικῆς καὶ καλῆς ἡσυχίας, οἱ ἀσχολούμενοι ἐν τῷ Θεῷ, μόλις εὐρίσκονται καὶ σπάνιοι εἴσι. Τίς δὲ ἐκ τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ποιούντων ἐλεημοσύνην ἢ δικαιοσύνην ἐν τοῖς σωματικοῖς, ἠδύνατο ἐν τῶν χαρισμάτων φθάσαι, ὧν καταξιοῦνται παρὰ Θεοῦ οἱ ἐν ἡσυχία καθήμενοι;

Καὶ πάλιν εἶπεν· Ἐὰν ἦς κοσμικός, ἐν τῇ διαγωγῇ τῶν κοσμικῶν ἀγαθῶν ἀναστρέφου, εἰ δὲ μοναχός εἰ, ἐν τοῖς ἔργοις ἐν οἷς ἀριστεύουσιν οἱ μοναχοὶ διαπρέψαι. Εἰ μέντοι ἐν ἑκατέροις βούλει ἀναστραφεῖν, ἀπὸ τῶν δύο μέλλεις ἐκπεσεῖν.

Ἔργα μοναχοῦ εἰσὶ ταῦτα ἐλευθερία ἀπὸ τῶν σωματικῶν, καὶ ὁ ἐν προσευχαῖς σωματικὸς κόπος, καὶ ἡ ἀδιάλειπτος πρὸς Θεὸν μνήμη τῆς καρδίας. Εἰ οὖν δυνατὸν σοι χωρὶς τούτων ἀνταρκεῖσθαι ταῖς κοσμικαῖς ἀρεταῖς, κρίνον σύ.

Ερώτησις. Οὐ δύναται ἄρα μοναχὸς ὁ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ κακοπαθῶν τὰς δύο ἀναστροφὰς κτήσασθαι, λέγω δὴ μέριμναν τοῦ Θεοῦ καὶ φέρειν καὶ φροντίδα ἐτέραν ἐν τῇ καρδίᾳ;

Ἀπόκρισις. Ἐγὼ μὲν οἶμαι, ὅτι οὐδ' ὅταν ἀφῆ πάντα ὁ ἐν ἡσυχίᾳ βουλόμενος ἀναστρέφεσθαι καὶ τῆς ἑαυτοῦ καὶ μόνης ψυχῆς φροντίζη, δύναται ἀνελλιπῶς ἐν τῷ ἔργῳ τῆς ἡσυχίας πολιτεύσασθαι, κἂν ἔξω γένηται τῆς βιωτικῆς μερίμνης, πόσῳ μᾶλλον ἐὰν καὶ ἄλλου φροντίση; Κατέλιπεν ὁ Κύριος ἑαυτῷ ἐν τῷ κόσμῳ τοὺς δουλεύοντας αὐτῷ καὶ ἐπιμελουμένους τῶν τέκνων αὐτοῦ καὶ ἐξελέξατο ἑαυτῷ τοὺς ἔμπροσθεν ἑαυτοῦ λειτουργοῦντας. Οὐ γὰρ ἐν μόνοις τοῖς πράγμασι τῶν ἐπιγείων βασιλέων διαφορᾶς τάξεων ἐστὶν ἰδεῖν, ἐνδοξότερων ὄντων τῶν κατὰ πρόσωπον τοῦ βασιλέως ἰσταμένων ἀεὶ καὶ τοῖς μυστηρίοις αὐτῷ κοινωνούντων, τῶν ὄντων ἐν τοῖς ἐξωτικοῖς πράγμασιν ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς τοῦ ἐπουρανίου βασιλέως ἐστὶ ταῦτα ἰδεῖν, πόσῃ παρρησίᾳ κέκτηνται οἱ ἐν τῇ ὁμιλίᾳ μετ' αὐτοῦ μυστηριάζοντες διὰ τῆς προσευχῆς πάντοτε καὶ πόσου πλούτου ἐπουρανίου τε καὶ ἐπιγείου καταξιοῦνται, καὶ πόσῃ ἐνδείκνυται τὴν αὐτῶν ἐξουσίαν κατὰ πάσης τῆς κτίσεως, ὑπὲρ ἐκείνους τοὺς διὰ κτισμάτων καὶ βιωτικῶν πραγμάτων δουλεύοντας τῷ Θεῷ καὶ ἐν τῇ ἀγαθοεργίᾳ αὐτῶν εὐαρεστοῦντας αὐτῷ, εἰ καὶ τοῦτο μέγιστον καὶ καλὸν πάνυ.

Δεῖ οὖν ἡμᾶς οὐκ ἐκ τούτων τῶν ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ Θεοῦ ἐλλιπῶν ὄντων τύπον λαβεῖν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀθλητῶν καὶ ἀγωνιστῶν ἁγίων τῶν καλῶν πολιτευσαμένων καὶ ἐκείνων τῶν καταλειψάντων τὰ βιωτικά καὶ ἐν γῆ γεωργησάντων τὴν ἐπουράνιον βασιλείαν ἐκείνων τῶν καθάπαξ ἀπώσαντων τὰ γήινα καὶ ἐκτεινάντων τὰς χεῖρας πρὸς τὰς τοῦ οὐρανοῦ πύλας.

Ἐν τίνι εὐηρέστησαν οἱ ἀρχαῖοι ἅγιοι τῷ Θεῷ, οἵτινες προωδοποίησαν τὴν ὁδὸν ἡμῖν τῆς πολιτείας ταύτης; Ὁ ἐν ἁγίοις Ἰωάννης ὁ Θηβαῖος, ὁ θησαυρὸς τῶν ἀρετῶν, ἡ πηγὴ τῆς προφητείας, ἄρα ἐν τοῖς σωματικοῖς ἀναπαύων τοὺς ἀδελφοὺς ἔσωθεν τοῦ ἐγκλειστηρίου αὐτοῦ εὐηρέστησε τῷ Θεῷ, ἢ ἐν προσευχῇ καὶ ἡσυχίᾳ; Ὅτι μὲν γὰρ καὶ ἐν ἐκείνοις πολλοὶ πάλιν εὐηρέστησαν αὐτῷ, οὐκ ἀντιλέγω· ἀλλ' ἐνδεέστερον τῶν διὰ προσευχῆς καὶ τῆς τῶν πάντων καταλείψεως. Ἡ γὰρ βοήθεια τῶν ἐν ἡσυχίᾳ διαγόντων καὶ εὐδοκμοῦντων τοῖς ἰδίοις ἀδελφοῖς, φανερὰ τις ἐστὶ, λέγω δὴ τὸ βοηθῆσαι ἡμῖν λόγῳ ἐν καιρῷ ἀνάγκης, ἢ τὸ προσφέρειν ὑπὲρ ἡμῶν ἐντεύξεις.

Ἐκτὸς γὰρ τούτων, μνήμη ἢ μέριμνα τίνας ἔνεκεν τῶν βιωτικῶν, ἐὰν καθεύδη ἐν καρδίᾳ τῶν ἐν ἡσυχίᾳ καθημένων, οὐκ ἐστὶ τῆς πνευματικῆς σοφίας. Τὸ γὰρ «ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ», καὶ τὰ τοῦ πλησίον καὶ τὰ τῷ Θεῷ τὰ ὄντα αὐτῶν ἐκάστῳ, οὐ τοῖς ἡσυχάζουσιν εἴρηται, ἀλλὰ τοῖς ἔξω πολιτευομένοις. Τοῖς γὰρ τῇ ἀγγελικῇ τάξει ἀναστρεφομένοις λέγω δὴ τῇ τῆς ψυχῆς μερίμνῃ, ἐν τοῖς βιωτικοῖς εὐαρεστεῖν αὐτῷ οὐκ ἐντέταλται, τουτέστι φροντίζειν ἐργοχείρου ἢ λαβεῖν ἀπὸ τίνος καὶ δοῦναι ἐτέρῳ. Ὡστε οὐ δεῖ τὸν μοναχὸν ἔχειν μέριμναν τίνας κινουντος καὶ καταβιβάζοντος τὸν νοῦν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς στάσεως αὐτοῦ τῆς πρὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ.

Ἐὰν δὲ τις, ἀντιλέγων, μνημονεύσῃ τοῦ θείου Παύλου τοῦ Ἀποστόλου, ὡς ὅτι ἐκεῖνος εἰργάζετο ταῖς ἰδίαις χερσὶ καὶ ἐποίει ἐλεημοσύνας, ἐροῦμεν αὐτῷ, ὅτι ὁ Παῦλος καὶ μόνος ἠδύνατο πάντα, ἄλλον δὲ Παῦλον οὐκ οἶδαμεν γενόμενον καὶ δυνάμενον πρὸς πάντα κατ' ἐκεῖνον. Δεῖξον γὰρ μοι σὺ ἕτερον τοιοῦτον Παῦλον, καὶ γὰρ σοὶ πείθομαι. Λοιπὸν τὰ οἰκονομικῶς γινόμενα μὴ ἀγάγῃς ἐν τῷ μέσῳ τῶν καθολικῶν πραγμάτων. Ἐτερον γὰρ ἐστὶ τὸ ἔργον τοῦ εὐαγγελίου, καὶ ἕτερα ἢ πρᾶξις τῆς ἡσυχίας.

Σὺ δέ, εἰ βούλει κρατῆσαι τῆς ἡσυχίας, γενοῦ ὡς τὰ Χερουβὶμ, τὰ μηδενὸς φροντίζοντα βιωτικοῦ καὶ μὴ ἤγου τίνα εἶναι ἄλλον ἐν τῇ γῆ, πλην σοῦ καὶ τοῦ Θεοῦ, οὐ φροντίζεις, ὡς ἐδιδάχθης ὑπὸ τῶν πατέρων σου τῶν πρὸ σοῦ γεγονότων. Ἐὰν γὰρ μὴ σκληρύνῃ τις τὴν ἰδίαν καρδίαν καὶ βεβαίως συνέχῃ τὸ ἔλεος αὐτοῦ, ἵνα γένηται μακρὰν ἀπὸ τῆς πάντων μερίμνης τῶν κάτω, ἤγουν τῆς τε διὰ τὸν Θεὸν καὶ διὰ τι βιωτικόν, καὶ ἐν τῇ προσευχῇ καὶ μόνη ἐν τοῖς ὠρισμένοις αὐτῷ καιροῖς ἐμμένῃ, ἐλευθερωθῆναι τῆς ταραχῆς καὶ τῆς μερίμνης καὶ ἐν ἡσυχίᾳ γενέσθαι οὐ δύναται.

Ὅταν οὖν ἔλθῃ σοι ἐνθύμησις τοῦ φροντίζειν τινὸς λόγῳ ἀρετῆς, ὥστε σκεδάσαι ἀπὸ σοῦ τὴν οὐσαν σοι γαλήνην ἐν τῇ καρδίᾳ, εἶπε αὐτῇ «*Καλὴ ἐστὶν ἡ τῆς ἀγάπης ὁδὸς καὶ τὸ διὰ Θεὸν ἔλεος, ἀλλὰ καὶ γὰρ διὰ τὸν Θεὸν οὐ θέλω αὐτήν*».

Στῆθι μοι, πάτερ, ἔφησε τις μοναχός, ὅτι διὰ τὸν Θεὸν τρέχω ὀπίσω σου. Κάκεῖνος ἀντέφη· Κάγῳ διὰ τὸν Θεὸν φεύγω ἐκ σου. Ο ἄββᾶς Ἀρσένιος οὔτε πρὸς ὠφέλειαν οὔτε πρὸς ἄλλο τι διὰ τὸν Θεὸν ὑπήντα τινί. Ἄλλος διὰ τὸν Θεὸν ὅλην τὴν ἡμέραν ἐλάλει καὶ πάντας τοὺς ἐρχομένους ξενικοὺς ἐδέχετο. Ἐκεῖνος δὲ ἀντὶ τούτου ἐξελέξατο τὴν σιγὴν καὶ τὴν ἡσυχίαν, καὶ διὰ τοῦτο μετὰ τοῦ θείου Πνεύματος ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης τοῦ παρελθόντος βίου ἐλάλει, καὶ μετὰ γαλήνης μεγίστης διέπλει ἐν τῷ πλοίῳ τῆς ἡσυχίας, ὡς φανερῶς ὠράθη τοῖς ἀγωνισταῖς, τοῖς ἐξερευνήσασι παρὰ τοῦ Θεοῦ περὶ τούτου.

Καὶ γὰρ ὁ τῆς ἡσυχίας ὄρος οὗτος ἐστὶ· σιωπὴ ἀπὸ πάντων. Ἐὰν δὲ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ εὐρέθης πεπληρωμένος ταραχῆς καὶ ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν θορυβήσῃς τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν ἐν φροντίδι τινῶν, ποίαν ἡσυχίαν τῆνικαῦτα ἄγεις, φροντίζων πολλῶν, ἵνα ἀρέσῃς τῷ Θεῷ; Κρίνον σὺ. Ἄνευ γὰρ τῆς τῶν πάντων καταλείψεως καὶ τοῦ μακρυσμοῦ ἀπὸ πάσης φροντίδας, τὴν πολιτείαν τῆς ἡσυχίας κατορθώσασθαι ἐπονείδιστον ἡμῖν εἰπεῖν ἐστὶ.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν εἶη δόξα.

ΛΟΓΟΣ Π' - Περιέχων ἡμερήσιον ἀναγκαιότατον ὑπόμνημα καὶ πάνυ χρησιμώτατον τῷ καθημένῳ ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ καὶ ἑαυτῷ μόνῳ προσέχειν αἰρουμένῳ

Τις τῶν ἀδελφῶν ἔγραψε ταῦτα καὶ ἐτίθει αὐτὰ ἔμπροσθεν αὐτοῦ διηνεκῶς, ἀνεμίμησκέ τε ἑαυτὸν τούτων καὶ ἔλεγεν· Ἐν ἀφροσύνῃ ἐδαπάνησας τὴν ζωὴν σου, ᾧ κατισχυμένε ἄνθρωπε καὶ παντὸς κακοῦ ἄξιε, ἀλλὰ παραφυλάττου κὰν ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ τῇ καταλειφθεῖσῃ ἐκ τῶν ἡμερῶν σου τῶν ἐξεληλυθειῶν κενῶς καὶ ἀπράκτως τῶν ἀγαθῶν καὶ πεπλουτηκυῶν ἐν τοῖς κακοῖς. Μὴ ἐρωτήσης περὶ τοῦ κόσμου μήτε περὶ τῆς διαγωγῆς αὐτοῦ μήτε περὶ τῶν μοναχῶν ἢ τῶν πραγμάτων αὐτῶν καὶ ὅπως εἰσὶ, μήτε περὶ τῆς ποσότητος τῆς ἐργασίας αὐτῶν, καὶ μὴ φροντίσης τινὸς τῶν τοιούτων. Ἐξῆλθες ἐκ τοῦ κόσμου ἐν μυστηρίῳ καὶ ἐλογίσθης ὡς νεκρὸς ἐν Χριστῷ μηκέτι ζήσης τῷ κόσμῳ μήτε τοῖς ἐν τῷ κόσμῳ, ἵνα σοῦ προλάβῃ ἢ ἀνάπαυσις καὶ γένη ἐν Χριστῷ ζῶν ἐνοῦ ἔτοιμος καὶ ἠῦτρεπισμένος πρὸς πᾶν ὄνειδος καὶ πᾶσαν ὕβριν καὶ χλευασμὸν καὶ μέμψιν ἐκ πάντων, καὶ δέξαι ταῦτα πάντα μετὰ χαρᾶς ὡς ἄξιος αὐτῶν ἐν ἀληθείᾳ καὶ ὑπόμεινον πάντα πόνον καὶ πᾶσαν θλιψὴν καὶ κίνδυνον τὸν ἐκ τῶν δαιμόνων, ὧν τὸ θέλημα ἔπραξας μετ' εὐχαριστίας, καὶ γενναίως φέρε πᾶσαν ἀνάγκην, καὶ τὰ συμβεβηκότα φυσικῶς καὶ τὰς πικρότητας, καὶ ὑπόμεινον ἐν τῇ εἰς Θεὸν πεποιθήσει καὶ τὴν στέρησιν τῶν ἀναγκαίων τοῦ σώματος, τῶν μετ' ὀλίγον εἰς κόπρον ἐσομένων.

Καὶ ταῦτα πάντα τῇ εἰς Θεὸν ἐλπίδι καταδέξασθαι θέλησον, μὴ ἀναμένων τὴν ἀλλαχόθεν λύτρωσιν ἢ τὴν παρ' ἄλλου παράκλησιν, ἀλλ' ἐπίρριψον ἐπὶ Κύριον τὴν μέριμνάν σου καὶ ἐν πᾶσι τοῖς πειρασμοῖς σου σεαυτὸν κατάκρινον, ὡς αἴτιον ὄντα τούτων. Μὴ σκανδαλισθῆς ἐν τινι, μηδὲ μέμφου τινὰ τῶν λυπούντων σε. Διότι ἔφαγες ἐκ τοῦ ὀρισθέντος φυτοῦ καὶ ἐκτήσω διάφορα πάθη. Μετὰ χαρᾶς δέξαι τὰς πικρότητας, ἵνα σε τινάξωσι μικρὸν καὶ ὕστερον γλυκανθῆς.

Φεῦ σοι καὶ τῇ δόξῃ σου τῇ δυσώδει διότι ἐγκατέλιπες τὴν σεαυτοῦ ψυχὴν, ὡς ἀκατάκριτον, πεπληρωμένην οὕσαν πάσης ἁμαρτίας, καὶ ἄλλους κατέκρινας λόγῳ καὶ διάνοιᾳ. Ἰκανοὶ γὰρ σοι, ἵκανοὶ αὕτη ἢ χοιρώδης βρῶσις, ἐν ἧ ἕως τῆς ἄρτι τυγχάνεις ἐνδιατώμενος. Τί σοι καὶ τοῖς ἀνθρώποις, ᾧ ῥυπαρέ; Οὐκ αἰσχύνῃ συναναστραφῆναι αὐτοῖς, διότι ἀλόγως ἐπολιτεύσω; Ἐὰν πρόσχης τούτοις καὶ κατάσχης ταῦτα πάντα, ἴσως τῇ συνεργίᾳ τοῦ Θεοῦ σωθήσῃ. Εἰ δὲ μή, ἀπελεύσει εἰς τὴν σκοτεινὴν χωρᾶν καὶ εἰς τὰς τῶν δαιμόνων κατασκηνώσεις, ὧν τὸ θέλημα εἰργάσω ἀναιδεῖ προσώπῳ. Ἴδου διεμαρτυράμην σοι ἐν πᾶσι τούτοις. Ἐὰν κινήσῃ κατὰ σου ὁ Θεὸς δικαίως εἰς τὸ ἀμείψασθαι σε ἀντὶ τῶν ὕβρεων καὶ μέμψεων, ὧν ἐλογίσω καὶ ἐλάλησας κατ' αὐτοῦ χρόνον ὀλόκληρον, ὁ κόσμος ὅλος ἔχει ἀσχοληθῆναι εἰς σέ. Λοιπὸν παῦσαι ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ὑπόμεινον τὰς ἐπερχομένας σοι ἀμοιβάς.

Ἐν πᾶσι τούτοις ὑπεμίμησκεν ἑαυτὸν ὁ ἀδελφὸς πάσας τὰς ἡμέρας, ἵνα πειρασμοῦ

ἐπελθόντος αὐτῷ ἢ θλίψεως, δυναθῆ ὑπομεῖναι μετ' εὐχαριστίας καὶ ὠφεληθῆναι.

Γένοιτο δὲ ἡμᾶς μετ' εὐχαριστίας ὑπομεῖναι τὰ ἐπερχόμενα καὶ ὠφεληθῆναι χάριτι τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΠΑ — Περὶ διαφορᾶς ἀρετῶν καὶ περὶ τελειότητος παντὸς δρόμου

Τελειότης παντὸς δρόμου ἐν τοῖς τρισὶ τούτοις ἐστίν. Ἐν τῇ μετανοίᾳ, ἐν τῇ καθαρότητι, καὶ τῇ τελειότητι.

Τι δὲ ἐστὶν ἡ μετάνοια; Καταλείπει τὰ πρότερα καὶ λυπεῖσθαι ὑπὲρ αὐτῶν.

Καὶ τι ἐστὶν ἡ καθαρότης; Συντόμως καρδία ἐλεήμων ὑπὲρ πάσης τῆς κτιστῆς φύσεως.

Καὶ τι ἐστὶ τελειότης; Βάθος ταπεινώσεως, ὅπερ ἐστὶ κατάλειψις πάντων τῶν ὀρατῶν τε καὶ ἀοράτων (ὀρατῶν μὲν, πάντων τῶν αἰσθητῶν, ἀοράτων δέ, τῶν νοητῶν), καὶ ἐκτὸς μερίμνης τῆς ὑπὲρ αὐτῶν.

Ἡρωτήθη πάλιν ἐν ἄλλῳ καιρῷ, τι ἐστὶ μετάνοια; Καὶ εἶπε· Καρδία συντετριμμένη καὶ ταπεινωμένη. Καὶ τι ἐστὶ ταπείνωσις; Καὶ εἶπε· Διπλῆ νέκρωσις ἐκουσία ἐκ πάντων.

Καὶ τι ἐστὶ καρδία ἐλεήμων; Καὶ εἶπε· Καῦσις καρδίας ὑπὲρ πάσης τῆς κτίσεως, ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ὀρνέων καὶ τῶν ζώων καὶ τῶν δαιμόνων, καὶ ὑπὲρ παντὸς κτίσματος, καὶ ἐκ τῆς μνήμης αὐτῶν καὶ τῆς θεωρίας αὐτῶν ρέουσιν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ δάκρυα. Ἐκ τῆς πολλῆς καρτερίας σμικρύνεται ἡ καρδία αὐτοῦ καὶ οὐ δύναται βαστάζειν ἢ ἄκουσαι ἢ ἰδεῖν βλάβην τινὰ ἢ λύπην μικρὰν ἐν τῇ κτίσει γινομένην. Καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν τῆς ἀληθείας καὶ ὑπὲρ τῶν βλαπτόντων αὐτὸν ἐν πάσῃ ὥρᾳ εὐχὴν μετὰ δακρύων προσφέρει, τοῦ φυλαχθῆναι αὐτοὺς καὶ ἰλασθῆναι αὐτοῖς ὁμοίως καὶ ὑπὲρ τῆς φύσεως τῶν ἐρπετῶν ἐκ τῆς πολλῆς αὐτοῦ ἐλεημοσύνης τῆς κινουμένης ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἀμέτρως καθ' ὁμοιότητα τοῦ Θεοῦ.

Καὶ ἠρωτήθη πάλιν, τι ἐστὶν εὐχή; Καὶ εἶπεν· Εὐκαιρία καὶσχόλη τῆς διανοίας ἐκ πάντων τῶν ἐνταῦθα καὶ καρδία ἐπιστρέψασα τελείως τὴν ἑαυτῆς ὄρασιν εἰς τὴν ἐπιπόθησιν ἐκείνης τῆς ἐλπίδος τῶν μελλόντων. Ὁ δὲ ἀφωρισμένος ἐκ τούτων σύμμικτον σπόρον σπείρει ἐν τῷ ἑαυτοῦ σπόρῳ, κατὰ τὸν ζευγνύοντα ζευγος ἐν βοῖ καὶ ὄνῳ ὁμοῦ. Καὶ πάλιν ἠρωτήθη, πῶς δύναται τις κτήσασθαι τὴν ταπείνωσιν; Καὶ εἶπεν· Ἐν τῇ ἀδιαλείπτῳ μνήμῃ τῶν παραπτωμάτων καὶ ἐν ἐλπίδι προσεγγιζούσῃ θανάτῳ καὶ ἐν ἐσθῆτι εὐτελεῖ καὶ ἐν παντὶ καιρῷ προκρίνει τὸν ἔσχατον τόπον καὶ ἐν παντὶ πράγματι ἐπιτρέχει τοῖς ἔργοις τοῖς ἐλαχίστοις καὶ καθυβρισμένοις καὶ τῷ μὴ εἶναι ἀνήκοον, καὶ ἐν τῇ ἀδιαλείπτῳ σιωπῇ καὶ τῷ μὴ ἀγαπᾶν συναντῆσαι ταῖς συνάξεσι, καὶ τῷ θέλειν ἑαυτὸν ἀγνώριστον καὶ ἀψήφιστον, καὶ ἐν τῷ μὴ κατέχειν τινὰ τῶν πραγμάτων ἐν ἰδιορρυθμίᾳ παντελεῖ, καὶ τῷ μισεῖν τὴν ὁμιλίαν τῶν πολλῶν προσώπων καὶ τῷ μὴ ἀγαπᾶν τὰ κέρδη. Καὶ μετὰ ταῦτα, τῷ ὑπεραίρειν τὴν ἑαυτοῦ διάνοιαν ἐκ πάσης μέμψεως καὶ ἐγκλήσεως παντὸς ἀνθρώπου καὶ τῆς ζηλοτυπίας - καὶ τῷ μὴ εἶναι τὴν χεῖρα αὐτοῦ κατὰ πάντων καὶ ἡ χεὶρ τῶν πάντων κατ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἐν τοῖς ἑαυτοῦ μόνος μεμονωμένος

καὶ τῷ μὴ λαβεῖν μέριμναν τινὸς ἐν τῷ κόσμῳ, πλὴν ἑαυτοῦ, καὶ τὸ σύντομον, ἡ ξενιτεία καὶ ἡ πτωχεία καὶ ἡ τῆς μονώσεως διαγωγὴ, ταῦτα τίκτουσι τὴν ταπείνωσιν καὶ καθαρίζουσι τὴν καρδίαν.

Τῶν δὲ φθασάντων τὴν τελειότητα τοῦτο ἐστὶ τὸ τεκμήριον. Ἐὰν καθ' ἡμέραν δεκάκις εἰς καῦσιν παραδοθῶσιν ὑπὲρ τῆς ἀγάπης τῶν ἀνθρώπων, οὐ κορέννυνται ἐκ τούτων. Καθάπερ εἶπεν ὁ Μωϋσῆς τῷ Θεῷ: *«εἰ μὲν ἀφῆς αὐτοῖς τὴν ἀμαρτίαν, ἄφες, εἰ δὲ μὴ, ἐξάλειψον κάμε ἐκ τῆς βίβλου, ἧς ἔγραψας»*. Καὶ καθὼς ὁ μακάριος Παῦλος, *«ἠὺχόμενη ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου»*, καὶ τὰ ἐξῆς. Καὶ πάλιν, *«νῦν χαίρω ἐν ταῖς θλίψεσιν ὑπὲρ ὑμῶν τῶν ἐθνῶν»*. Καὶ οἱ λοιποὶ δὲ Ἀπόστολοι ἀντὶ τοῦ πόθου τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων ἐδέξαντο θάνατον ἐν παντοίοις τρόποις.

Τέλος δὲ τούτων πάντων ὁμοῦ ὁ Θεὸς καὶ Κύριος, διὰ πόθον τῆς κτίσεως τὸν ἑαυτοῦ Υἱὸν διὰ σταυροῦ εἰς θάνατον παρέδωκεν *«οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν μονογενῆ ἑαυτοῦ Υἱὸν δοῦναι εἰς θάνατον ὑπὲρ αὐτοῦ»*. Οὐχ ὅτι οὐκ ἠδύνατο ἐν ἄλλῳ τρόπῳ λυτρώσασθαι ἡμᾶς, ἀλλὰ τὴν ἀγάπην ἑαυτοῦ τὴν ὑπερβάλλουσαν ἐν τούτῳ εὐρέθη διδάσκων ἡμᾶς. Καὶ ἐν τῷ θανάτῳ τοῦ μονογενοῦς ἑαυτοῦ Υἱοῦ προσήγγισεν ἡμᾶς πρὸς ἑαυτόν. Καὶ εἰ εἶχε τιμιώτερον αὐτοῦ, ἔδωκεν ἂν ἡμῖν, ὅπως ἐν αὐτῷ εὐρέθη αὐτῷ τὸ γένος ἡμῶν. Καὶ διὰ τὴν ἀγάπην αὐτοῦ τὴν πολλὴν οὐκ εὐδόκησε τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν βιάσασθαι, κἂν δυνατὸς ᾗ ποιῆσαι, ἀλλὰ τῇ ἀγάπῃ τοῦ φρονήματος ἡμῶν πλησιάσαι αὐτῷ. Καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς ὑπήκουσε τῷ Πατρὶ αὐτοῦ, διὰ τὴν ἀγάπην αὐτοῦ τὴν πρὸς ἡμᾶς, τοῦ δέξασθαι καθ' ἑαυτοῦ τὴν ὕβριν καὶ τὴν λύπην ἐν χαρᾷ, καθὼς λέγει ἡ Γραφή *«ἀντὶ τῆς χαρᾶς ἧς εἶχεν, ὑπέμεινε σταυρόν, αἰσχύνης καταφρονήσας»*. Διὰ τοῦτο εἶπεν ὁ Κύριος ἐν τῇ νυκτὶ ἣ παρεδίδοτο: *«τοῦτο τὸ σῶμα μου τὸ ὑπὲρ τοῦ κόσμου διδόμενον εἰς ζωὴν, καὶ τοῦτο αἷμα μου τὸ ὑπὲρ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεςιν ἀμαρτιῶν»*. Καὶ ὑπὲρ ἡμῶν φησὶ πάλιν *«ἐγὼ ἀγιάζω ἑμαυτόν»*.

Οὕτω καὶ πάντες οἱ ἅγιοι ταύτην τὴν τελειότητα φθάνουσι, ὅταν τέλειοι γένωνται, καὶ τῷ Θεῷ ἀφομοιωθῶσιν ἐν τῷ ὑπερεκβλύζειν τὴν ἀγάπην αὐτῶν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν εἰς πάντας. Καὶ τοῦτο τὸ σημεῖον ζητοῦσιν ἑαυτοῖς οἱ ἅγιοι ἀφομοιωθῆναι τῷ Θεῷ, ἐν τῷ τελειωθῆναι τῷ ποθῶ τοῦ πλησίον. Οὕτω καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν οἱ μονασταὶ ἐποίουν, ὅταν πρὸς ἐκείνην τὴν τελειότητα καὶ ὁμοίωσιν, τὴν πλήρη ζωῆς τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐν ἑαυτοῖς ἐλάμβανον πάντοτε.

Μακάριος, φασίν, Ἀντώνιος, οὐδέποτε ἔκρινε καθ' ἑαυτόν ποιῆσαι τι ὠφελοῦν αὐτὸν πλεόν τοῦ πλησίον αὐτοῦ, ὅτι εἶχε τὴν ἐλπίδα ταυτήν, ὅτι τὸ κέρδος τοῦ πλησίον αὐτοῦ, ἐστὶν αὐτῷ ἐργασία ἀρίστη.

Καὶ πάλιν ἐρρέθη περὶ τοῦ Ἀββᾶ Ἀγάθωνος, ὡς ἔλεγεν ὅτι: Ἦθελον εὐρεῖν λωβὸν καὶ λαβεῖν τὸ σῶμα αὐτοῦ καὶ δοῦναι αὐτῷ τὸ ἐμόν. Εἶδες ἀγάπην τελείαν; Καὶ ἕως πάλιν εἰς ὄπερ ἔξωθεν αὐτοῦ ἦν, οὐκ ἔφερε μὴ ἀναπαῦσαι τὸν πλησίον αὐτοῦ. Καὶ πάλιν εἶχε σμιλίον καὶ εἰσελθὼν ἀδελφὸς πρὸς αὐτὸν καὶ ἐπιθυμήσας αὐτοῦ, οὐκ ἀφῆκεν αὐτὸν

ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ κελλίου αὐτοῦ χωρὶς αὐτοῦ. Καὶ τὰ λοιπὰ τὰ γραφέντα περὶ τῶν τοιούτων.

Καὶ τί λέγω ταῦτα; Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν τοῖς θηρίοις καὶ τῷ ξίφει καὶ τῷ πυρὶ παρέδωκαν τὰ σώματα ἑαυτῶν διὰ τὸν πλησίον. Οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν εἰς τὴν τάξιν ταύτης τῆς ἀγάπης, εἰ μὴ τις αἰσθηθῆ κρυπτῶς τῆς ἑαυτοῦ ἐλπίδος, καὶ οὐ δύναται κτήσασθαι τὴν ἀγάπην τῶν ἀνθρώπων οἱ ἀγαπῶντες τοῦτον τὸν κόσμον. Ὅταν τις κτήσεται τὴν ἀγάπην, αὐτὸν τὸν Θεὸν ἐνδύεται μετ' αὐτῆς. Ἀνάγκη δὲ τὸν κτησάμενον τὸν Θεὸν μὴ πεισθῆναι κτήσασθαι μετ' αὐτοῦ τι, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα ἑαυτοῦ ἀποδύσασθαι. Ἐὰν δὲ τὸν κόσμον τοῦτον ἐνδύσῃται καὶ τὴν ζωὴν ταύτην ἐν τῷ πόθῳ αὐτοῦ, οὐ μὴ ἐνδύσῃται τὸν Θεόν, ἕως οὐκ ἀφῆ αὐτά. Αὐτὸς γὰρ ταῦτα ἐμαρτύρησεν *«εἰ τις, λέγων, οὐκ ἀφήσῃ πάντα καὶ μισεῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, μαθητῆς ἐμοὶ γενέσθαι οὐ δύναται»*. Καὶ οὐχὶ μόνον τὸ ἀφεῖναι, ἀλλὰ καὶ μισῆσαι αὐτά. Καὶ εἰ τις οὐ δύναται μαθητῆς αὐτοῦ γενέσθαι, πῶς οἰκήσει ἐν αὐτῷ;

Ἐρώτησις. Διατί ἡ ἐλπίς οὕτως ἠδεῖα καὶ ἡ διαγωγὴ αὐτῆς καὶ τὰ ἔργα αὐτῆς ἐλαφρὰ καὶ ταχέως τὰ ἔργα αὐτῆς τῇ ψυχῇ γίνεται;

Ἀπόκρισις. Διὰ τὸ τὴν ἐπιπόθησιν τὴν φυσικὴν ἐξυπνισθῆναι ἐν τῇ ψυχῇ καὶ ποτίσαι αὐτοὺς τὸ ποτήριον τοῦτο καὶ μεθύσαι αὐτούς. Καὶ παρὰ τοῦτο ἐκ τῆς ὥρας ἐκείνης οὐκ ἔτι τοῦ κόπου αἰσθάνονται, ἀλλὰ ἀναίσθητοι τῶν θλίψεων γίνονται καὶ ἐν παντὶ δρόμῳ τῆς πορείας αὐτῶν οὕτω νομίζουσιν, ὡς εἶναι αὐτοὺς ποιοῦντας τὴν πορείαν ἐν τῷ ἀέρι, καὶ οὐχὶ ἐν τῷ βαδίσματι τῷ ἀνθρωπίνῳ, ἐν τῷ μὴ ὀρᾶσθαι ὑπ' αὐτῶν τὴν σκληρότητα τῆς ὁδοῦ καὶ μὴ γενέσθαι κατ' ἐνώπιον αὐτῶν βουνοὺς καὶ χειμάρρους, καὶ ἔσται αὐτοῖς τὰ τραχέα εἰς ὁδοὺς λείας, καὶ τὰ ἐξῆς, καὶ διὰ τὸ ἐν πάσῃ ὥρᾳ προσέχειν τῷ κόλπῳ τοῦ Πατρὸς αὐτῶν.

Καὶ αὕτη ἡ ἐλπίς ὡς ἐν δακτύλῳ δεικνύει αὐτοῖς ἐν πάσῃ ῥοπῇ τὰ μακρὰν ὄντα καὶ ἀόρατα, ὡσανεὶ ἐν αὐτοῖς καθορῶσι παραβολικῶς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τῷ κρυπτῷ τῆς πίστεως. Καὶ διὰ τὸ πυρωθῆναι τὰ μέρη τῆς ψυχῆς, ὡς ἐν πυρὶ, ἐν τῷ πόθῳ τῶν μακρὰν ὄντων καὶ τὰ ἀπόντα ὡς παρόντα αὐτοῖς λογισθῆναι. Ἐκεῖσε οὖν ἐκτείνεται πᾶν διάστημα τῶν λογισμῶν αὐτῶν, καὶ τὸ πότε φθάσωσιν ἀεὶ ἐπείγονται.

Καὶ ὅτε προσεγγίζουσι πρὸς ἐκάστην ἀρετὴν τοῦ ἐνεργῆσαι αὐτήν, οὐχὶ μερικῶς ἐνεργοῦσιν αὐτήν, ἀλλὰ περιεκτικῶς ὅλας ἐξ ὅλου ἐφάπαξ ἐνεργοῦσι. Διότι τὴν πορείαν αὐτῶν οὐχὶ ἐν τῇ βασιλικῇ ὁδῷ ποιοῦνται, καθὼς πάντες, ἀλλὰ τρίβους συντόμους ἐκλέγονται οὗτοι οἱ γίγαντες ἑαυτοῖς, ἐν αἷς ἔκδηλοι τίνες πορεύονται συντόμως πρὸς τὰς μονάς. Διότι αὕτη ἡ ἐλπίς πυροὶ αὐτοὺς ὡς ἐν πυρὶ, καὶ οὐ δύναται ἠρεμῆσαι ἐκ τοῦ σφοδροῦ δρόμου τοῦ διηνεκοῦς ἐν τῇ χαρᾷ αὐτῶν. Καὶ γίνεται αὐτοῖς καθὼς καὶ ἐν τῷ μακαρίῳ Ἰερεμῖα; *«εἶπα γὰρ φησὶν οὐ μὴ μνησθῶ αὐτοῦ, οὐδ' οὐ μὴ λαλήσω τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ καρδίᾳ μου ὡς πῦρ φλογίζον καὶ εἰσδῶνον ἐν τοῖς ὀστέοις μου»*.

Οὕτω γίνεται ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν ἡ μνήμη τοῦ Θεοῦ, τῶν ἐν τῇ ἐλπίδι τῶν ἐπαγγελιῶν αὐτοῦ μεθυόντων.

Αἱ τρίβοι αἱ σύντομοι τῶν ἀρετῶν αἱ περιεκτικαὶ εἰσιν ἀρεταί, διὰ τὸ μὴ ἔχειν αὐτὰς μακρὸν διάστημα ἐν ταῖς τρίβοις ταῖς πολλαῖς τῆς πολιτείας ἐξ ἐκείνης πρὸς ταυτήν, οὐδὲ τόπον καὶ καιρὸν καὶ σκορπισμὸν ἐκδέχονται, ἀλλ' εὐθέως ἴστανται καὶ πληροῦσιν αὐτά.

Ἑρώτησις. Τὶ ἐστὶν ἀπάθεια ἢ ἀνθρωπίνη;

Ἀπόκρισις. Ἀπάθεια, οὐχὶ τὸ μὴ αἰσθηθῆναι τῶν παθῶν ἐστίν, ἀλλὰ τὸ μὴ δέξασθαι αὐτά, ἐκ τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων ἀρετῶν, ὧν ἐκτήσαντο, τῶν φανερῶν καὶ κρυπτῶν, καὶ ἠσθένησαν ἐν αὐτοῖς τὰ πάθη καὶ οὐ δύνανται εὐχερῶς ἐπαναστῆναι κατὰ τῆς ψυχῆς. Καὶ ἡ διάνοια οὐ χρήζει πάντοτε προσέχειν αὐτοῖς· διότι ἐν παντὶ καιρῷ πεπληρωμένη ἐστὶν ἐν τοῖς νοήμασιν αὐτῆς ἐκ τῆς μελέτης καὶ τῆς ὁμιλίας τῶν ἀρίστων τρόπων, τῶν ἐν τῇ συνέσει κινουμένων ἐν τῷ νοῖ. Καὶ ὅταν ἄρξωνται τὰ πάθη κινεῖσθαι, ἐξαίφνης ἀρπάζεται ἡ διάνοια ἐκ τῆς ἐγγύτητος αὐτῶν ἐν συνέσει τινὶ παρακυψάσῃ ἐν τῷ νοῖ καὶ ἀπολιμπάνονται αὐτῷ τὰ πάθη ὡς ἀργά.

Καθάπερ εἶπεν ὁ μακάριος Μᾶρκος, νοῦς ὑπὸ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ τὰς πράξεις τῶν ἀρετῶν πληρῶν καὶ τῇ γνώσει πλησιάσας ὀλίγον αἰσθάνεται ἐκ τοῦ μέρους τοῦ κακοῦ καὶ ἀνοήτου τῆς ψυχῆς. Ἡ γνώσις γὰρ αὐτοῦ ἀρπάζεται εἰς τὸ ὕψος καὶ ἀπαλλοτριοῖ αὐτὸν ἀπὸ πάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ. Καὶ διὰ τὴν ἐν αὐτοῖς ἀγνεῖαν καὶ τὴν λεπτότητα καὶ ἐλαφρότητα καὶ ὀξύτητα τοῦ νοῦς αὐτῶν καὶ διὰ τὴν ἄσκησιν πάλιν αὐτῶν, καθαρίζεται αὐτῶν ὁ νοῦς καὶ διαυγῆς ἀποδείκνυται, διὰ τὸ τὴν σάρκα αὐτῶν ξηρανθῆναι, καὶ ἐκ τῆς σχολῆς τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς πολλῆς διαμονῆς τῆς ἐν αὐτῇ εὐκόλως καὶ ταχέως ἐπιτίθεται ἐκάστῳ καὶ ὁδηγεῖ αὐτοὺς ἢ θεωρία ἢ ἐν αὐτοῖς πρὸς ἔκπληξιν τὴν παρ' αὐτῇ. Καὶ ἐν τούτῳ πολλοστὸν πληθύνονται ταῖς θεωρίαις καὶ οὐδέποτε ὑστερεῖ ὕλης συνέσεως ἢ διάνοια αὐτῶν καὶ οὐδὲ ἐκτὸς ἐκείνων ποτέ, ὧν τοῦ Πνεύματος ὁ καρπὸς ἐμποιεῖ αὐτοῖς, διαγίνονται.

Καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ τῇ πολυχρονίῳ ἐξαλείφονται αἱ μνήμαι ἐκ τῆς καρδίας αὐτῶν, αἵτινες κινουσι τὰ πάθη ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ ἡ ἰσχὺς τῆς ἐξουσίας τοῦ διαβόλου. Ὅταν γὰρ ἡ ψυχὴ μὴ ἔταιρειάσῃ μετὰ τῶν παθῶν ἐν τῇ μελέτῃ ἐν αὐτοῖς, διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν ἐξ ἄλλης φροντίδας κεκρατημένην ἀδιαλείπτως, οὐ δύναται ἡ ἰσχὺς τῶν ὀνύχων τῶν παθῶν κατακρατῆσαι τῶν αἰσθήσεων αὐτῆς τῶν πνευματικῶν.

Ἑρώτησις. Τίνα εἰσὶ τὰ ἐξαίρετα τῆς ταπεινώσεως;

Ἀπόκρισις. Καθάπερ ἡ οἴησις διασκορπισμὸς ἐστὶ τῆς ψυχῆς ἐν τῇ φαντασίᾳ αὐτῆς τῇ μετεωρίζουσῃ αὐτὴν, καὶ οὐκ ἀναχαιτίζουσι αὐτὴν περωθῆναι ἐν νεφέλαις τῶν λογισμῶν αὐτῆς, ὥστε κυκλῶσαι ἐν πάσῃ τῇ κτίσει, οὕτω καὶ ἡ ταπείνωσις συνάγει αὐτὴν ἐν ἡσυχίᾳ καὶ συνάπτεται ἐντὸς ἑαυτῆς ἢ ψυχῆ. Καὶ καθάπερ ψυχὴ οὐκ ἐστὶ

γνωστή οὐδὲ τοῖς σωματικοῖς ὀφθαλμοῖς ὄρατή, οὕτως ὁ ταπεινόφρων οὐ γινώσκειται μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Καὶ ὡσπερ ψυχὴ ἐντὸς τοῦ σώματος κεκρυμμένη ἐστὶν ἐκ τῆς θεωρίας καὶ τῆς μίξεως τῆς μετὰ πάντων ἀνθρώπων, οὕτως ὁ ἀληθινὸς ταπεινόφρων οὐχὶ μόνον οὐ θέλει βλέπεσθαι καὶ γνωρίζεσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, διὰ τὸν ἀφορισμὸν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐκ πάντων ἀπορίαν, ἀλλὰ τοῦτο ἐστὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ εἰ δυνατόν, καὶ αὐτὸν ἀφ' ἑαυτοῦ βαπτίζειν ἑαυτὸν ἐντὸς ἑαυτοῦ καὶ εἰσοικίζειν καὶ εἰσέρχεσθαι ἐν ἡσυχίᾳ καὶ καταλείπειν τὰ νοήματα αὐτοῦ τὰ πρῶτα μετὰ τῶν αἰσθήσεων αὐτοῦ ὅλα ἐξ ὅλου καὶ γενέσθαι ὡς τίνα οὐκ ὄντα ἐν τῇ κτίσει καὶ οὐκ ἐλθόντα εἰς τὸ εἶναι καὶ μηδὲ τῆ ἑαυτοῦ ψυχῇ ὄντα παντελῶς γινωσκόμενον. Καὶ ὅσον ἐστὶν ὁ τοιοῦτος κεκρυμμένος καὶ τεθησαυρισμένος καὶ κεχωρισμένος ἐκ τοῦ κόσμου, ὅλος πρὸς τὸν ἑαυτοῦ Δεσπότην γίνεται.

Ὁ ταπεινόφρων οὐκ ἀναπαύεται ποτὲ ἰδεῖν τὰ συναθροίσματα καὶ τὴν σύγχυσιν τῶν ὄχλων καὶ τὸν σεισμὸν καὶ τὰς φωνὰς καὶ τὸν πλατυσμὸν καὶ τὴν μέριμναν καὶ τὴν τρυφήν, ἐξ ἧς ἡ ἀκρασία οὐδὲ εἰς τοὺς λόγους καὶ εἰς τὰς συντυχίας καὶ φωνὰς καὶ εἰς τὸν διασκορπισμὸν τῶν αἰσθήσεων, ἀλλὰ πλεον πάντων προκρίνει τὸ ἀφειδιᾶσαι ἑαυτὸν ἐν ἡσυχίᾳ μεμονωμένον καὶ κεχωρισμένον ἀπὸ πάσης κτίσεως, φροντίζοντα ἑαυτοῦ ἐν χώρᾳ ἡσύχῳ. Καὶ ἐν πᾶσιν ἡ σμικρότης καὶ ἡ ἀκτημοσύνη καὶ ἡ χρεία καὶ ἡ πτωχεία ποθητὰ εἰσὶ πρὸς αὐτόν, ἥπερ ἐν πράγμασι πολλοῖς καὶ ἔργοις εἶναι ἐπ' ἀλλήλοις, ἀλλ' ἐν παντὶ καιρῷ ἐν εὐκαιρίᾳ καὶ ἀμεριμνίᾳ στήναι, χωρὶς συγχύσεως τῶν ἐνταῦθα, ἵνα μὴ ἐξέλθωσιν οἱ λογισμοὶ αὐτοῦ ἔξωθεν αὐτοῦ. Ὅτι πεπεισμένος ἐστίν, ὅτι, ἐὰν εἰς τὰ πολλὰ πέση, ἐκτὸς συγχύσεως τῶν λογισμῶν γενέσθαι οὐ δύναται ὅτι τὰ πολλὰ πράγματα πολλαὶ μέριμναι εἰσὶ, καὶ συναγωγή ἐστὶ λογισμῶν ποικίλων καὶ συνθέτων.

Καὶ ἐξέρχεται ἐκ τοῦ εἶναι αὐτὸν ὑψηλότερον τῶν μεριμνῶν τῶν γηίνων ἐν τῇ εἰρήνῃ τῶν ἑαυτοῦ λογισμῶν, χωρὶς τῶν μικρῶν χρειῶν τῶν ἐν ἀνάγκῃ οὐσῶν, καὶ τῆς διανοίας τῆς λαβούσης φροντίδα μονογενῆ ἐν τοῖς λογισμοῖς ἑαυτῆς τοῖς ἀρίστοις. Ἐὰν δὲ κωλυθῆναι αὐτὸν ἐκ τῶν λογισμῶν τῶν ἀρίστων μὴ ἀφῶσιν αἱ χρεῖαι, ἔρχεται εἰς τὸ βλάπτεσθαι καὶ βλάπτειν. Ἐντεῦθεν ἀνοίγεται θύρα τοῖς πάθεσι καὶ ἀπέρχεται ἡ γαλήνη τῆς διακρίσεως καὶ φεύγει ἡ ταπεινώσις καὶ κλείεται ἡ θύρα τῆς εἰρήνης. Διὰ ταῦτα οὖν πάντα λοιπὸν ἀδιαλείπτως ἑαυτὸν φυλάττει ἐκ τῶν πολλῶν, καὶ ἐν παντὶ καιρῷ εὐρίσκει ἑαυτὸν ἐν γαλήνῃ καὶ ἀναπαύσει καὶ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐπιεικείᾳ καὶ εὐλαβείᾳ.

Ἐν ταπεινόφρονι ποτὲ οὐκ ἐστὶ κατέπειξις καὶ ταχύτης καὶ σύγχυσις, οὐδὲ νοήματα θερμὰ καὶ κούφα, ἀλλ' ἐν παντὶ καιρῷ ἐν ἀναπαύσει ἐστὶ καταλύων. Ἐὰν κολληθῆ ὁ οὐρανὸς τῇ γῆ, ὁ ταπεινόφρων οὐ θροεῖται. Οὐχὶ πᾶς ἡσύχιος ταπεινόφρων, ἕκαστος δὲ ταπεινόφρων, καὶ ἡσύχιος. Ταπεινόφρων μὴ ὢν, συνεσταλμένος οὐκ ἔστι συνεσταλμένους δέ, μὴ ὄντας ταπεινόφρονας, πολλοὺς εὐρήσεις. Τοῦτο ἐστὶν ὅπερ εἶπεν ὁ Κύριος, ὁ πραῦς καὶ ταπεινός· *«μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πρᾶος εἰμὶ καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὐρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν»*. Ὁ ταπεινόφρων ἐν παντὶ καιρῷ ἐν ἀναπαύσει ἐστίν, ὅτι οὐκ ἐστὶ τι κινοῦν ἢ θροοῦν τὴν διάνοιαν αὐτοῦ. Καὶ ὡσπερ οὐ

δύναται τις πτοῖσαι ὄρος, οὕτως οὐ πτοεῖται ἡ διάνοια αὐτοῦ. Καὶ εἰ δυνατόν ῥηθῆναι, καὶ ἴσως οὐκ ἄτοπον ἐστὶ τοῦτο εἰπεῖν, ὅτι ὁ ταπεινόφρων ἐκ τοῦ κόσμου τούτου οὐκ ἐστὶν ὅτι οὔτε ἐν ταῖς λύπαις θροεῖται καὶ ἀλλοιοῦται, οὔτε ἐν εὐφροσύναις θαυμάζεται καὶ ἐξαπλοῦται, ἀλλ' ὅλη ἡ εὐφροσύνη αὐτοῦ καὶ ἡ ἀγαλλίασις ἡ ἀληθινὴ ἐν τοῖς τοῦ Δεσπότη αὐτοῦ ἐστίν.

Ἀκολουθεῖ δὲ τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἡ ἐπιείκεια καὶ τὸ συνάξει ἑαυτὸν, ὅπερ ἐστὶν ἡ σωφροσύνη τῶν αἰσθήσεων, φωνὴ σύμμετρος, σμικρολογία, ἑαυτοῦ καταφρόνησις, ἐσθῆς εὐτελής, βᾶδισμα οὐ σεσοβημένον, τὸ προσέχειν κάτω, τὸ ὑπερέχειν ἐν ἐλεημοσύνῃ, ταχύτης δακρῶν, μεμονωμένη ψυχὴ, καρδία συντετριμμένη, ἀκίνησία θυμοῦ, αἰσθήσεις ἀσκόρπιστοι, σμικρότης πραγμάτων, σμικρότης ἐν πάσῃ χρεία, τὸ βαστάζει, ἡ ὑπομονὴ, τὸ μὴ πτοεῖσθαι, ἡ ἰσχυρότης τῆς καρδίας ἡ τικτομένη ἐκ τοῦ μίσους τῆς χρονικῆς ζωῆς, ἡ ὑπομονὴ τῶν πειρασμῶν, ἔννοια βαρεῖα καὶ οὐκ ἐλαφραὶ, σβέσις λογισμῶν, φυλακὴ τῶν μυστηρίων τῆς σωφροσύνης, ἡ αἰδώς, ἡ εὐλάβεια, καὶ ὑπὲρ πάντα ταῦτα, τὸ ἡσυχάζει πάντοτε, τὸ τὴν ἀγνωσίαν ἀεὶ προσκαλεῖσθαι.

Τῷ ταπεινόφρονι ποτὲ οὐκ ἀνάγκη ἀπαντᾶ ποιῶσα αὐτὸν ταραχθῆναι ἢ συγχυθῆναι. Ὁ ταπεινόφρων ὅταν ποτὲ μόνος γένηται, αἰδεῖται ἐξ αὐτοῦ. Ἐγὼ θαυμάζω, ὅτι ἐὰν ἦ τις ταπεινόφρων ἐν ἀληθείᾳ, οὐ τολμήσει τοῦ προεὔξασθαι τῷ Θεῷ, ὅποταν προσέγγισι τῇ εὐχῇ, ἢ τοῦ ἀξιωθῆναι αὐτῆς ἢ αἰτήσασθαι τι ἄλλο, ἢ γινώσκει τι εὐχεται, ἀλλὰ μόνον σιωπᾶ ἐν ταῖς πάσαις ταῖς ἑαυτοῦ εὐνοίας, προσδοκῶν μόνον τὸ ἔλεος. Καὶ ποῖον ἄρα θέλημα ἐξέλθη περὶ αὐτοῦ ἐκ προσώπου τῆς μεγαλωσύνης τῆς προσκυνητῆς, ἥνικα τὸ πρόσωπον κλίνει αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν καὶ ἡ θεωρία ἡ ἔσω τῆς καρδίας αὐτοῦ ἐπηρμένη ἐπὶ τὴν πύλην τὴν ἁγίαν τῶν ἁγίων τὴν ὑψηλὴν, ἔνθα ἐστὶν ἐκεῖνος, οὗτινος ὁ γνόφος σκῆνωμα, ὁ ἀμβλύνων τὰ ὄμματα τῶν Σεραφίμ, καὶ ἡ ἀρετὴ αὐτοῦ κατεπεῖγει τοὺς λεγεῶνας τῆς χοροστασίας αὐτῶν καὶ σιωπὴν ἐπιχέων ἐπὶ πᾶσι τοῖς τάγμασιν αὐτῶν.

Καὶ ἕως τούτου μόνου τολμᾷ εἰπεῖν καὶ προσεύξασθαι· *«Κατὰ τὸ θέλημα σου Κύριε, οὕτω γενέσθω ἐν ἐμοί».*

Καὶ ἡμεῖς τοῦτο λέγωμεν εἰς ἡμᾶς. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΠΒ' - Περὶ τοῦ ὅτι ἀκόπως εἰσέρχεται ἡ ψυχὴ πρὸς κατανόησιν τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν κτισμάτων Αὐτοῦ, ἐὰν ἡσυχάσῃ ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου καὶ τῶν μεριμνῶν τῶν βιωτικῶν. Τότε γὰρ δύναται γινῶναι ἑαυτῆς καὶ οὐδ' ἔχει ἔσωθεν κεκρυμμένους θησαυροὺς

Ὅταν μὴ εἰσέλθωσιν ἔσωθεν μέριμναι βιωτικαὶ ἐπὶ τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ μείνῃ ἐπὶ τὴν φύσιν αὐτῆς, οὐ χρονίζει κοπιάσαι τοῦ εἰσελθεῖν καὶ κατανοῆσαι τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ· ὅτι ὁ χωρισμὸς αὐτῆς ὁ ἐκ τοῦ κόσμου καὶ ἡ ἡσυχία αὐτῆς φυσικῶς κινουῦσιν αὐτὴν πρὸς κατανόησιν τῶν κτισμάτων τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐκ τούτου ὑψοῦται πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ἐκπλήττεται θαυμάζουσα καὶ παραμένει τῷ Θεῷ. Ὅταν γὰρ μὴ εἰσέλθῃ ὕδωρ ἔσωθεν ἐπὶ τὴν πηγὴν τῆς ψυχῆς, τὸ ὕδωρ τὸ βρῦον τὸ φυσικὸν ἐν αὐτῇ νοήματα βλαστάνει ἐν αὐτῇ τῶν θαυμάσιων τοῦ Θεοῦ διαπαντός.

Ὅταν δὲ εὑρεθῇ ἡ ψυχὴ ἐκτὸς τούτων, ἢ τίνα αἰτίαν ἐκ τίνος ἀλλοτρίας μνήμης ἔλαβεν ἢ αἱ αἰσθήσεις ἐκίνησαν κατ' αὐτῆς ταραχὴν ἐκ τῆς ἀπαντήσεως τῶν πραγμάτων. Ὅταν δὲ συγκλεισθῶσιν αἱ αἰσθήσεις τῇ ἡσυχίᾳ καὶ μὴ ἐκπηδῆσαι συγχωρηθῶσι καὶ παλαιωθῶσιν αἱ μνήμαι τῇ ταύτης βοηθείᾳ, τότε θέαση τοὺς φυσικοὺς λογισμοὺς τῆς ψυχῆς, τί εἰσὶ καὶ τί ἐστὶν ἡ φύσις τῆς ψυχῆς, καὶ ποίους θησαυροὺς κεκρυμμένους ἔχει ἐν ἑαυτῇ. Οἱ δὲ θησαυροὶ εἰσὶν, ἡ κατανόησις τῶν ἀσωμάτων, ἡ κινουμένη ἐν ἑαυτῇ ἀφ' ἑαυτῆς χωρὶς προνοίας καὶ κόπου τοῦ ὑπὲρ αὐτῆς. Οὐκ ἐπίσταται δὲ ὁ ἄνθρωπος, ὅτι τοιοῦτοι λογισμοὶ κινουῦνται ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει. Τίς γὰρ ἦν αὐτοῦ διδάσκαλος, ἢ πῶς αὐτὸ κατέλαβεν, ὅπερ καὶ νοηθὲν ἀδύνατον ἄλλοις σαφηνισθῆναι, ἢ τίς ἦν αὐτῷ ὁδηγὸς πρὸς ὅπερ παρ' ἄλλου μηδαμῶς μεμάθηκε;

Τοιαύτη τίς ἐστὶν ἡ φύσις τῆς ψυχῆς. Οὐκοῦν τὰ πάθη προσθήκη ἐστὶν ἐξ αἰτίας ψυχικῆς ἐπεὶ φυσικῶς ἀπαθὴς ἐστὶν ἡ ψυχὴ. Ὅταν δὲ ἀκούσης ἐν τῇ Γραφῇ πάθη ψυχικὰ καὶ σωματικά, γνῶθι, ὅτι πρὸς τὰς αἰτίας εἴρηται. Ἡ γὰρ ψυχὴ φυσικῶς ἀπαθὴς ἐστίν. Οἱ δὲ τῆς ἔξω φιλοσοφίας οὐ παραδέχονται τοῦτο, ὁμοίως δὲ καὶ οἱ τούτοις ἀκόλουθοι. Ἀλλ' ἡμεῖς οὕτω πιστεύομεν, ὅτι ὁ Θεὸς τὸν κατ' εἰκόνα ἀπαθῆ πεποίηκε κατ' εἰκόνα δὲ λέγω, οὐ κατὰ τὸ σῶμα, ἀλλὰ κατὰ τὴν ψυχὴν, ἣτις ἐστὶν ἀόρατος. Πᾶσα γὰρ εἰκὼν ἐκ προὑποκειμένης εἰκόνης ἀνιμᾶται, ἀδύνατον δὲ τίνα παραστήσαι εἰκόνα, μὴ προθεαθέντος αὐτῷ ὁμοιώματος. Ὡστε δεῖ πιστεύειν σε, ὅτι τὰ πάθη, ὡς προείπομεν, τῆς ψυχῆς οὐκ εἰσὶν. Εἰ δὲ τίς ἀνθίσταται τοῖς εἰρημένοις, ἡμεῖς ἐρωτήσομεν, ὁ δὲ ἀποκρινέσθω.

Ἐρώτησις. Τί ἐστὶν ἡ φύσις τῆς ψυχῆς; Ἄρα ἀπαθὴς τίς καὶ φωτὸς πλήρης, ἢ ἐμπαθὴς τίς καὶ σκοτεινὴ;

Ἀπόκρισις. Εἰ γὰρ ἦν ποτὲ ἡ φύσις τῆς ψυχῆς διαυγῆς καὶ καθαρὰ τῆ τοῦ μακαρίου φωτὸς ὑποδοχὴ, ὁμοίως δὲ καὶ ὅταν πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἀνέλθῃ τάξιν οὕτως εὐρίσκεται λοιπὸν, ὅταν ἐμπαθῶς κινηθῇ, ἔξω τῆς φύσεως αὐτῆς ὁμολογουμένως ἐστίν, ὡς οἱ τῆς Ἐκκλησίας τρόφιμοι διαβεβαιοῦνται. Ὡστε τὰ πάθη ὕστερον τῆ ψυχῆ ἐπεισῆλθε, καὶ οὐ δίκαιον εἰπεῖν τῆς ψυχῆς εἶναι τὰ πάθη, κὰν ἐν τούτοις αὕτη κινῆται.

Φανερὸν οὖν ἐστίν, ὅτι τοῖς ἔξωθεν κινεῖται, οὐχ ὡς ἰδίῳ. Καὶ εἰς ἐν τούτοις τοῖς πάθεσι τῆς ψυχῆς κινουμένης ἄνευ τοῦ σώματος, κατὰ τοῦτο λέγονται φυσικά, λοιπὸν ἡ πείνα καὶ ἡ δίψα καὶ ὁ ὕπνος ψυχικὰ ἂν εἴη, ὅτι καὶ ἐν τούτοις πάσχει καὶ συστενάζει τῷ σώματι καὶ τῆ τῶν μελῶν ἐκκοπῇ καὶ τοῖς πυρετοῖς καὶ ταῖς νόσοις καὶ τοῖς παραπλησίῳ. Διότι τῆ κοινωνία συναλγεῖ τῷ σώματι ἡ ψυχὴ, ὥσπερ δὴ καὶ τὸ σῶμα αὐτῇ καὶ συγκινεῖται τῆ τοῦ σώματος εὐφροσύνη καὶ δέχεται τὰς τούτου θλίψεις.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν δόξα καὶ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΠΓ' - Περὶ ψυχῆς καὶ παθῶν καὶ νοῦς καθαρότητος κατ' ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν

Ἐρώτησις. Τὶ ἐστὶν ἡ φυσικὴ κατάστασις τῆς ψυχῆς, καὶ τὶ ἐστὶν ἡ παρὰ φύσιν, καὶ τὶ ἐστὶν ἡ ὑπὲρ φύσιν;

Ἀπόκρισις. Ἡ φυσικὴ κατάστασις τῆς ψυχῆς γινώσις ἐστὶ τῶν κτισμάτων τοῦ Θεοῦ τῶν αἰσθητῶν καὶ τῶν νοητῶν. Ἡ ὑπὲρ φύσιν ἐστὶν ἡ κίνησις τῆς θεωρίας τῆς ὑπερουσίου θεότητος. Ἡ παρὰ φύσιν ἐστὶν ἡ ἐν τοῖς ἐμπαθέσι κίνησις. Καθὼς ἔφη ὁ θεῖος καὶ μέγας Βασίλειος, ὅτι ἡ ψυχὴ, ὅταν εὑρεθῇ κατὰ φύσιν, ἄνω διάγει, ὅτε δὲ ἔξωθεν τῆς φύσεως αὐτῆς εὑρέθη, εὐρίσκεται κάτω εἰς τὴν γῆν, ὅταν δὲ ἄνω γένηται, ἀπαθὴς εὐρίσκεται ἡνίκα δ' ἂν κατέλθῃ ἡ φύσις ἐκ τῆς οἰκείας τάξεως, τότε τὰ πάθη ἐν αὐτῇ εὐρίσκεται.

Φανερόν οὖν λοιπόν, ὅτι τὰ πάθη τὰ ψυχικὰ οὐκ εἰσὶ φύσει ψυχικά. Εἰ καὶ οὕτω κινεῖται ἐν τοῖς πάθεσι τοῦ σώματος τοῖς ψεκτοῖς, ὥσπερ ἐν τῇ πείνῃ καὶ τῇ δίψῃ, ἀλλ' ἐπειδὴ οὐκ ἐπετέθη αὐτῇ ἐν τούτοις νόμος, οὐ τοσοῦτον μεμπτέα ἐστὶ, καθὼς ἐν τοῖς λοιποῖς τοῖς ὑποκειμένοις τῇ μέμψει. Ἔσθ' ὅτε συμβαίνει ἐπιτρέπεσθαι τινα παρὰ τοῦ Θεοῦ πρᾶξαι τι δοκοῦν ἄτοπον, καὶ ἀντὶ τῆς μέμψεως καὶ τῶν ἐλέγχων, ἀγαθαῖς ἀμοιβαῖς ἀμειφθῆναι. Καθὼς ὁ προφήτης Ὡσηέ, ὁ πόρνην γεγαμηκῶς, καὶ ὡς Ἡλίας ὁ προφήτης, ὁ ζήλω Θεοῦ φονεύσας, καὶ ὡς οἱ μαχαίραις τοὺς ἰδίους γονεῖς ἀποκτείναντες τῇ προστάξει τοῦ Μωϋσέως.

Πλὴν λέγεται φυσικῶς εἶναι τῇ ψυχῇ τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὸν θυμόν, χωρὶς τῆς τοῦ σώματος φύσεως. Καὶ ταῦτα αὐτῆς τὰ πάθη.

Ἐρώτησις. Πότερον ἡνίκα ἡ τῆς ψυχῆς ἐπιθυμία ἐξαφθῇ ἐν τοῖς θείοις, κατὰ φύσιν ἐστὶν ἡ ὅταν εὑρεθῇ ἐν τοῖς γηνίοις καὶ τοῖς σωματικοῖς; Καὶ διατὶ ζηλοῖ τῆς ψυχῆς ἡ φύσις τῷ θυμῷ; Καὶ πῶς λέγεται φυσικὸς ὁ θυμός; Ἄρα ἐν τῷ θυμοῦσθαι διὰ τίνα σαρκικὴν ἐπιθυμίαν ἢ φθόνον ἢ κενοδοξίαν; Ἡ ἐν τοῖς τοιούτοις ἢ κατὰ τὸ ἐναντίον τούτων; Ἀποκρινέσθω ὁ λέγων, καὶ ἡμεῖς ἀκολουθήσομεν.

Ἀπόκρισις. Πολλὰ λέγει ἡ θεῖα Γραφή καὶ τίθησι καταχρηστικῶς ὀνόματα πολλάκις, ἅτινα τοῦ σώματος μὲν ἐστὶ, κατὰ τῆς ψυχῆς δὲ λέγεται, καὶ πάλιν τὰ τῆς ψυχῆς κατὰ τοῦ σώματος, καὶ οὐ χωρίζει ταῦτα. Ἄλλ' οἱ συνετοὶ συνιεῖσι τοῦτο. Ὡσπερ τὰ τῆς θεότητος τοῦ Κυρίου, ἅτινα εἰρηνται κατὰ τοῦ παναγίου αὐτοῦ σώματος, πράγματα μὴ συγκρινόμενα τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, καὶ πάλιν ταπεινὰ εἰρηνται κατὰ τῆς θεότητος αὐτοῦ, ἅτινα ἐστὶ κατὰ τῆς ἀνθρωπότητος. Καὶ πολλοὶ μὴ συνιέντες τὸν σκοπὸν τῶν θείων λόγων ἐνταῦθα ὠλίσθησαν ὀλίσθημα ἀδιόρθωτον. Οὕτω καὶ τὰ τῆς ψυχῆς κατὰ τοῦ σώματος.

Εἰ οὖν ἡ ἀρετὴ ὑγεία ἐστὶ τῆς ψυχῆς φυσικῶς, λοιπὸν τὰ πάθη ἀρρώστια ἐστὶ τῆς ψυχῆς, ἐπισυμβάντα καὶ ἐπεισελθόντα τῇ φύσει καὶ ἐξαγαγόντα τῆς ἰδίας ὑγείας. Φανερόν οὖν, ὅτι ἡ ὑγεία προϋπάρχει ἐν τῇ φύσει τοῦ συμβεβηκότος ἀρρώστηματος. Καὶ εἰ ταῦτα οὕτως, ὡς καὶ ἀληθῆ ἐστὶ, λοιπὸν ἡ ἀρετὴ φυσικῶς ἐστὶν ἐν τῇ ψυχῇ, τὰ δὲ συμβεβηκότα ἔξωθεν τῆς φύσεως ἐστὶ.

Ἐρώτησις. Τὰ πάθη τὰ σωματικὰ φυσικῶς λέγεται τῷ σώματι ἢ κατὰ συμβεβηκός; Καὶ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς τὰ ὄντα αὐτῇ διὰ τὴν πρὸς τὸ σῶμα σχέσιν, φυσικῶς αὐτῇ λέγονται ἢ καταχρηστικῶς;

Ἀπόκρισις. Τὰ μὲν τοῦ σώματος οὐ θαρρεῖ τις λέγειν καταχρηστικῶς, τὰ δὲ τῆς ψυχῆς, ἀφ' οὐ ἐγνωσται καὶ ὑπὸ πάντων ὠμολόγηται ὅτι φυσικῶς πέφυκε τῇ ψυχῇ ἢ καθαρότης, θαρρεῖν δεῖ καὶ λέγειν, ὅτι φυσικῶς αὐτῇ τὰ πάθη οὐδαμῶς. Διότι ἡ νόσος, δευτέρα ἐστὶ τῆς ὑγείας. Τὸ δὲ εἶναι τὴν μίαν φύσιν ἀγαθὴν καὶ πονηράν, ἀδύνατον, ὥστε ἐξ ἀνάγκης ἢ μία προηγεῖται τῆς ἐτέρας, ἐκείνη δὲ ἐστὶν ἡ φυσικὴ, ἢ προϋπάρξασα τῆς ἐτέρας. Διότι πᾶν πρᾶγμα ὃν συμβεβηκός, οὐ λέγεται εἶναι ἐκ τῆς φύσεως, ἀλλ' ἔξωθεν ἐπεισελθὸν καὶ παντὶ συμβεβηκότι καὶ ἐπεισερχομένῳ ἀλλοίωσις ἔπεται, ἢ δὲ φύσις οὐκ ἀλλοιοῦται οὔτε μετακινεῖται. Πᾶν πάθος πρὸς ὠφέλειαν ὑπάρχον παρὰ Θεοῦ δεδώρηται, καὶ τὰ σωματικὰ πάθη πρὸς ὠφέλειαν καὶ αὔξησιν αὐτοῦ τέθεινται ἐν αὐτῷ, ὁμοίως καὶ τὰ ψυχικά. Ἄλλ' ὅταν ἀναγκασθῇ τὸ σῶμα ἔξω γενέσθαι τῆς ἰδίας εὐθηνίας, ἐν τῇ στερήσει τῶν οἰκείων καὶ τῇ ψυχῇ ἀκολουθησάτω, τότε ἐξασθενεῖ καὶ βλάπτεται. Καὶ ὅταν ἡ ψυχὴ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῇ καταλείψασα, τῷ σώματι ἀκολουθήσῃ, τῆνικαῦτα καὶ αὐτὴ βλάπτεται, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον, λέγοντα, «τὸ πνεῦμα ἐπιθυμεῖ κατὰ τῆς σαρκός, καὶ ἡ σὰρξ κατὰ τοῦ πνεύματος». Ταῦτα γὰρ ἀλλήλοις ἀντίκειται. Οὐκοῦν μηδεὶς βλασφημεῖτω τὸν Θεόν, ὅτι αὐτὸς τὰ πάθη καὶ τὴν ἀμαρτίαν ἐπὶ τὴν φύσιν ἡμῶν τέθεικεν. Αὐτὸς μὲν γὰρ ἐν ταῖς φύσεσι τέθεικε τὰ ἐκάστην αὐξάνοντα, ἀλλ' ὅταν συναινέσῃ μία τῇ ἐτέρᾳ, τότε οὐκ ἐν τοῖς ἰδίῳ εὐρίσκεται, ἀλλ' ἐν τοῖς ἐναντίοις. Εἰ γὰρ ἦσαν τὰ πάθη φυσικῶς ἐν τῇ ψυχῇ, τίνας χάριν ἐβλάπτετο ὑπ' αὐτῶν; Τὰ γὰρ τῆς φύσεως ἴδια, τὴν φύσιν οὐ λυμαίνεται.

Ἐρώτησις. Καὶ τίνας ἔνεκεν τὰ σωματικὰ πάθη τὰ αὐξάνοντα καὶ ἐνδυναμοῦντα τὸ σῶμα, τὴν ψυχὴν βλάπτουσιν, εἰ ταύτης οὐκ εἴσιν ἴδια; Καὶ τίνας χάριν ἡ ἀρετὴ τὸ σῶμα μὲν κολάζει, τὴν δὲ ψυχὴν αὐξάνει;

Ἀπόκρισις. Οὐχ ὁρᾷς πῶς τὰ ἔξωθεν τῆς φύσεως ὄντα βλάπτει ταυτὴν; Ἐκάστη γὰρ φύσις προσεγγίσασα τοῖς οὖσιν αὐτῇ, εὐφροσύνης πληροῦται, θέλει δὲ γνῶναι, τί ἐστὶ τὸ ἴδιον ἐκάστης τῶν φύσεων τούτων; Ὅρα, ὅτι τὰ βοηθοῦντα ἐκάστη, ἴδια αὐτῆς ἐστὶ, τὰ δὲ βλάπτοντα, ἀλλότρια καὶ ἔξωθεν ἐπεισελθόντα. Ἐπεὶ οὖν ἐγνωσται, ὅτι τὰ πάθη τούτων ἀλλήλοις ἀντίκεινται, λοιπὸν πᾶν ὁτιοῦν βοηθοῦν τῷ σώματι καὶ ἄνεσιν αὐτῷ δίδωσιν, ὅταν δὲ ἡ ψυχὴ ἐν αὐτῷ συναναστραφῇ, οὐ λέγεται φυσικῶς εἶναι αὐτὴ τὰ γὰρ τῆς ψυχῆς φυσικῶς ἴδια, θάνατος ἐστὶ τοῦ σώματος, καταχρηστικῶς δὲ ὁμοῦς αὐτὴ

ἀνατίθεται, καὶ διὰ τὴν τοῦ σώματος ἀσθένειαν οὐ δύναται τοῦτο ἐλευθερωθῆναι, ἐν ὅσῳ τοῦτο φορεῖ. Διότι φυσικῶς κεκοινώνηκε τοῖς λυπηροῖς αὐτοῦ, διὰ τὴν ἔνωσιν τῆς κινήσεως αὐτῆς, τὴν μεμιγμένην τῇ κινήσει τοῦ σώματος ἐν τῇ ἀκαταλήπτῳ σοφίᾳ. Ἄλλ' εἰ καὶ ὄντως ἀλλήλοις κεκοινωνήκασιν, ἀλλ' ὅμως κεχώρισται κινήσεις ἀπὸ κινήσεως, καὶ θέλημα ἀπὸ θελήματος, καὶ πάλιν τὸ σῶμα ἀπὸ τοῦ πνεύματος.

Ἡ δὲ φύσις οὐκ ἀλλοιοῦται, ἀλλ' ἐκάστη αὐτῶν, εἰ καὶ λίαν κλίνει εἴτε πρὸς τὴν ἀμαρτίαν εἴτε πρὸς τὴν ἀρετὴν, ἀλλ' ὅμως ἐκάστη αὐτῶν τῷ ἰδίῳ θελήματι κινεῖται. Καὶ ὅταν ἡ ψυχὴ ἀρθῆ ἀπὸ τῆς μερίμνης τοῦ σώματος, τότε ὅλη καθόλου διὰ τοῦ πνεύματος ἀνθεὶ τὰς ἑαυτῆς κινήσεις καὶ ἐν μέσῳ τοῦ οὐρανοῦ νήχεται ἐν ἀκαταλήπτῳ πράγμασιν οὐ μὲν δὲ συγχωρεῖ τῷ σώματι τοῦ μνημονεύειν τῶν ἰδίων, κὰν οὕτω γένηται. Καὶ ἐὰν πάλιν τὸ σῶμα ἐν ταῖς ἀμαρτίαις εὐρέθῃ, οἱ διαλογισμοὶ τῆς ψυχῆς οὐ παύονται ἀλλόμενοι ἐν τῇ διανοίᾳ.

Ἑρώτησις. Τὶ ἐστὶν ἡ καθαρότης τοῦ νοῦ;

Ἀπόκρισις. Καθαρὸς ἐστὶ τὸν νοῦν, οὐχ ὁ μὴ γινώσκων τὸ κακόν, ἐπεὶ κτηνώδης ἔσται, οὔτε ὁ ὢν τῇ φύσει ἐν τάξει νηπίων, οὔτε ὁ πρόσωπον λαμβάνων. Ἄλλ' αὕτη ἐστὶν ἡ καθαρότης τοῦ νοῦ· διαλογισμὸς ἐν θείοις γενόμενος μετὰ τὴν πρᾶξιν τῶν ἀρετῶν. Καὶ οὐ θρασυνόμεθα εἰπεῖν, ὅτι ἄνευ τῆς τῶν λογισμῶν πείρας τοῦτο ἐκτήσατό τις, ἐπεὶ οὐκ ἐνδέδυται σῶμα. Ἡμεῖς γὰρ ἕως τοῦ θανάτου μὴ πολεμηθῆναι τὴν φύσιν ἢ μὴ βληθῆναι, οὐ θαρρόομεν λέγειν. Πείραν δὲ τῶν λογισμῶν λέγω, οὐ τὸ ὑποταγῆναι τούτοις, ἀλλὰ τὸ ἀρχὴν βαλεῖν, τοῦ ἀγωνίσασθαι ἐν αὐτοῖς.

Ἡ κινήσις τῶν λογισμῶν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ὑπὸ τεσσάρων αἰτίων γίνεται. Πρῶτον μὲν ἐκ τοῦ θελήματος τῆς σαρκὸς τοῦ φυσικοῦ· δεύτερον δὲ ἐκ τῆς φαντασίας τῶν αἰσθήσεων τῶν τοῦ κόσμου πραγμάτων, ὧνπερ ἀκούει καὶ βλέπει· τρίτον, ἐκ τῶν προλήψεων καὶ ἐκ τῆς ἐκκλίσεως τῆς ψυχῆς, ὧν ἔχει κατὰ νοῦν· τέταρτον, ἐκ τῶν προσβολῶν τῶν δαιμόνων τῶν πολεμούντων ἡμᾶς εἰς πάντα τὰ πάθη, διὰ τῶν αἰτιῶν ὧν προείπομεν. Διὰ τοῦτο ἕως θανάτου οὐ δύναται ὁ ἄνθρωπος μὴ ἔχειν λογισμοὺς καὶ πόλεμον, ὅσον ἐστὶν ἐν τῇ ζωῇ τῆς σαρκὸς ταύτης. Εἰ γὰρ πρὸ τῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ κόσμου καὶ πρὸ θανάτου ἐνδέχεται καταργηθῆναι μίαν τῶν τεσσάρων τούτων αἰτιῶν, ἢ καὶ ἐὰν δυνατὸν ἢ τὸ σῶμα μὴ ζητεῖν τὰ ἀναγκαῖα καὶ μὴ ἀναγκασθῆ ἐπιθυμῆσαι τίνος τῶν κοσμικῶν πραγμάτων, κρίνον σύ.

Εἰ δὲ ἄτοπον ἐστὶν ἐννοῆσαί τι τῶν τοιούτων, ἐπειδὴ ἡ φύσις ἐπιδεῆς ἐστὶ τῶν τοιούτων, λοιπὸν τὰ πάθη κινουῦνται ἐν παντὶ σῶμα φοροῦντι, θέλοντι καὶ μὴ βουλομένῳ. Διὰ τοῦτο ἀναγκαῖον παραφυλάττεσθαι πάντα ἄνθρωπον, οὐ δι' ἐν λέγω πάθος, τὸ φανερῶς καὶ συνεχῶς ἐν αὐτῷ κινούμενον, οὐδὲ δύο, ἀλλὰ πλείονα, ὡς σῶμα φοροῦντα. Οἱ νικήσαντες τὰ πάθη διὰ τῶν ἀρετῶν, εἰ καὶ ἐνοχλοῦνται ὑπὸ τῶν λογισμῶν καὶ τῶν προσβολῶν τῶν τεσσάρων αἰτιῶν, ἀλλ' οὐχ ἠττῶνται ὅτι ἔχουσι δύναμιν καὶ ἀρπάζεται ὁ νοῦς αὐτῶν εἰς μνήμας ἀγαθὰς καὶ θείας.

Ἐρώτησις. Τὶ διαφέρει ἡ καθαρότης τοῦ νοῦ τῆς καθαρότητος τῆς καρδίας;

Ἀπόκρισις. Ἄλλη μὲν ἐστὶν ἡ καθαρότης τοῦ νοός, ἕτερα δὲ τῆς καρδίας. Ὁ μὲν γὰρ νοῦς μία ἐστὶ τῶν τῆς ψυχῆς αἰσθήσεων, ἡ δὲ καρδία ἐστὶν ἡ περιέχουσα καὶ κρατοῦσα τὰς ἔνδον αἰσθήσεις, καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ρίζα. Καὶ εἰ ἡ ρίζα ἁγία, καὶ οἱ κλάδοι ἅγιοι. Ἦγουν, ἐὰν καθαρθῇ ἡ καρδία, δῆλον ὅτι καὶ πᾶσαι αἱ αἰσθήσεις καθαίρονται. Ὁ μὲν γὰρ νοῦς ἐὰν ἐπιμέλειαν ποιήσῃ τῆς ἀναγνώσεως τῶν θείων Γραφῶν ἢ καὶ μοχθήσει μικρὸν ἐν τῇ νηστείᾳ καὶ ἀγρυπνίᾳ καὶ ἡσυχίᾳ, ἐπιλήσεται μὲν τῆς προτέρας διαγωγῆς καὶ καθαρθήσεται, ἡνίκα ἂν μακρυνθῇ ἀπὸ τῆς αἰσχροῦς ἀναστροφῆς, οὐ μὴν δὲ μόνιμον ἔξει τὴν καθαρότητα. Ὡσπερ γὰρ ταχέως καθαίρεται, οὕτω καὶ ταχέως μολύνεται.

Ἡ δὲ καρδία διὰ πολλῶν θλίψεων καὶ στερήσεων καὶ μακρυσμοῦ τῆς κοινωνίας τῆς μετὰ τῶν κατὰ κόσμον κοσμικῶν πάντων καὶ τῆς τούτων ἀπονεκρώσεως, καθαίρεται. Καθαρθεῖσα δὲ ἀπὸ τῶν μικρῶν πραγμάτων, οὐ μολύνεται αὐτῆς ἡ καθαρότης, οὐδὲ ἀπὸ τῶν μεγάλων πολέμων καὶ φανερῶν πτοεῖται, τῶν φοβερῶν λέγω καθότι ἐκτήσατο στόμαχον ἰσχυρόν, δυνάμενον τάχιστα πέψαι πᾶσαν τροφήν, τὴν οὕσαν τοῖς ἀσθενέσιν ἄπεπτον. Οὕτω γὰρ εἴρηται τοῖς ἰατροῖς ὅτι ἐκάστη βρῶσις κρεῶν δύσπεπτος μὲν ἐστὶ, πολλὴν δὲ δύναμιν ἐμποιεῖ τοῖς ὑγιεινοῖς σώμασιν, ἡνίκα στόμαχος ἰσχυρὸς ταύτην δέξεται.

Οὕτως ἐκάστη καθαρότης ταχέως γινομένη καὶ ἐν μικρῷ χρόνῳ, καὶ ὀλίγῳ κόπῳ ταχέως καὶ ἀπογίνεται καὶ μολύνεται. Ἡ δὲ καθαρότης ἡ γενομένη διὰ πολλῶν θλίψεων καὶ ἡ διὰ μακρὸν χρόνου κτηθεῖσα, ἐκ τινὸς μετρίας προσβολῆς ἐν τίνι μορίῳ τῶν τῆς ψυχῆς οὐ φοβεῖται. Ὁ Θεὸς γὰρ κρατύνει αὐτήν.

Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΠΔ' - Περὶ τῆς θεας τῆς τῶν ἄσωμάτων φύσεως κατ' ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν

Ἐρώτησις. Κατὰ πόσους τρόπους καὶ διαφορᾶς δέχεται τὴν θεάν τῆς φύσεως τῶν ἄσωμάτων ἢ ἀνθρωπινὴ φύσις;

Ἀπόκρισις. Πάσης φύσεως ἄσυνθέτου καὶ λεπτῆς τῶν πνευματικῶν σωμάτων κατὰ τρεῖς διαφορᾶς ὑποπίπτει ἢ κατάληψις τῆ αἰσθήσει τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἢ ἐν παχύτητι ὑποστάσεως, ἐνουσίως, ἢ ἐν λεπτότητι ὑποστάσεως, ἀνουσίως, ἢ ἐν θεωρίᾳ ἀληθινῇ, ἣτις ἐστὶν ἢ οὐσιώδης θεωρία. Καὶ κατὰ μὲν τοῦ πρώτου ἐξουσίαν ἔχουσιν αἱ αἰσθήσεις, κατὰ δὲ τοῦ δευτέρου ἢ ψυχὴ ἀκρομερῶς καθορᾶ, κατὰ δὲ τοῦ τρίτου ἢ δύναμις τῆς φύσεως τῆς διανοίας. Καὶ πάλιν ἢ θέλησις καὶ ἢ διάνοια καθ' ἑκατέρου αὐτῶν ἔχουσι τὴν ἐξουσίαν καὶ τὰ κατὰ τῆς θελήσεως καὶ τῆς ψυχικῆς καυχήσεως, κάκεινου ᾧ συντέθεται αὐτῇ. Ἡ θέλησις πρῶτον ἐστὶν ἢ αἰτία, καὶ ταῦτα ἔκγονα τοῦ αὐτεξουσίου, εἰ καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς χρείας ἡσυχίαν ἄγει τότε αὐτεξούσιον καὶ τὸ θέλημα, ἐν ὅσῳ χώραν ἔχει ἢ ἐνέργεια κάκεισε ἴσταται, καὶ καθ' ἑν δείκνυσι μόνον καὶ ἐστὶ χωρὶς τοῦ ὑποδεχομένου θελήματος καὶ τῆς ἀληθοῦς γνώσεως. Διότι αἱ αἰσθήσεις δεκτικοὶ εἰσὶν ὅλων τῶν συμβεβηκότων, ἄνευ τοῦ θελήματος.

Ἐν τοῖς τρισὶ τρόποις τούτοις λειτουργοῦσιν αἱ ἅγιοι δυνάμεις ἐν τῇ πρὸς ἡμᾶς κοινωνίᾳ, πρὸς διδαχὴν ἡμῶν καὶ πρὸς σύστασιν τῆς ἡμετέρας ζωῆς.

Οἱ μέντοι ἐναγεῖς δαίμονες οὐ δύνανται κινῆσαι ἐν ἡμῖν, εἰ μὴ τοὺς δύο τρόπους, ἡνίκα πλησιάσωσιν ἡμῖν πρὸς ἀπώλειαν, οὐχὶ πρὸς ὠφέλειαν, τῷ δὲ τρίτῳ τρόπῳ οὐ δύνανται προσελθεῖν ἡμῖν, τοῦ πλανῆσαι ἡμᾶς. Διότι οἱ δαίμονες οὐκ ἔχουσιν ὅλως δύναμιν κινῆσαι ἐν ἡμῖν τοὺς φυσικοὺς λογισμοὺς ἐν τῇ διανοίᾳ ἀδύνατον γὰρ τοῖς υἱοῖς τοῦ σκότους προσεγγίσει τῷ φωτί. Οἱ δὲ ἅγιοι ἄγγελοι κέκτηνται τοῦτο, καὶ κινῆσαι καὶ φωτίσαι. Ἐκεῖνοι γὰρ ψευδῶν νοημάτων τῶν σκότους ἐκγόνων ἐξουσιασται καὶ δημιουργοὶ τυγχάνουσιν. Ἀπὸ μὲν γὰρ τῶν φωτιστικῶν φῶς ὑποδέχεται ἀπὸ δὲ τῶν σκοτεινῶν σκότος.

Ἐρώτησις. Καὶ τίς ἢ αἰτία, ὅτι ἐκείνοις μὲν δέδοται, τούτοις δὲ οὐδαμῶς;

Ἀπόκρισις. Πᾶς τις ἐκ τούτων τῶν διδασκάλων τὴν σύνεσιν, ἣν διδάσκει, πρῶτον μὲν αὐτὸς καθορᾶ ἐν ἑαυτῷ καὶ μανθάνει καὶ δέχεται καὶ γεύεται, καὶ τότε δύναται ὑποτίθεσθαι αὐτὴν τοῖς διδασκομένοις. Οἱ πρῶτοι διδάσκαλοι τὴν ἀκρίβειαν τῶν πραγμάτων ἐκ τῆς οἰκείας γνώσεως τῆς ὑγιῶς μεταδιδόασιν, ἐκεῖνοι οἵτινες ἐξ ἀρχῆς δύνανται καταλαβεῖν ἐν ὀξεῖα καταλήψει νοδὸς ὀξυτάτου καὶ καθαρωτάτου. Οἱ δὲ δαίμονες κέκτηνται ταχύτητα, ἀλλ' οὐχὶ καὶ φῶς. Ἄλλο δὲ ἐστὶν ὀξύτης, καὶ ἕτερον φῶς· ἢ πρώτη χωρὶς τῆς δευτέρας εἰς ἀπώλειαν φέρει τὸν ταύτην κεκτημένον. Αὕτη τὴν ἀλήθειαν δεικνύει, ἐκεῖνο, τῆς ἀληθείας ἴνδαλμα. Διότι τὸ φῶς τὴν ἀλήθειαν τῶν

πραγμάτων δεικνύει καὶ κατὰ τὸ μέτρον τῆς διαγωγῆς πληθύνεται καὶ ἐλαττοῦται.

Οἱ ἅγιοι ἄγγελοι ἐκ τῆς οἰκείας γνώσεως ἐποχετεύουσιν ἡμῖν περὶ τῶν κινήσεων τῶν πραγμάτων ἐκείνης, ἧς πρῶτον γεύονται καὶ καταλαμβάνουσι, καὶ τότε μεταδιδόασιν ἡμῖν. Καὶ πάλιν οἱ δευτέροι διδάσκαλοι κατὰ τὸ μέτρον τῆς γνώσεως αὐτῶν κινουῦσιν ἐν ἡμῖν περὶ τῆς τῶν πραγμάτων κινήσεως. Ἐν οἷς γὰρ οὐκ εἰσὶ μεμενηκότες, ἀνάγκη ἐστὶν αὐτοῖς τὸ κινῆσαι ἐν ἡμῖν ὀρθοὺς λογισμούς. Ὅμως πίστευε, ὡς ἤδη εἶπον, ὅτι οὐδὲ εἰ ἡμεν δυνατοὶ ὑποδέξασθαι ἡμεῖς, ἠδύναντο αὐτοὶ διδάξαι ἡμᾶς ἀληθινὴν θεωρίαν, καὶ γε ἦσαν ἐν αὐτῇ ἐξ ἀρχῆς. Καὶ πάλιν περὶ ἐνὸς ἐκάστου αὐτῶν κατὰ τὴν οἰκονομίαν, ἐν ἧ διοικεῖται, ἐρεθίζει τοὺς διδασκόμενους, εἴτε τούτων εἴτε τῶν ἐναντίων.

Ἐγὼ δὲ οὕτως ἔχω ἐν ἀληθείᾳ, ὅτι ὁ ἡμέτερος νοῦς χωρὶς μεσιτείας ἀγίων ἀγγέλων, ἀφ' ἑαυτοῦ δύναται κινεῖσθαι πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἀδιδάκτως τὴν μέντοι τῶν κακῶν γνώσιν ἄνευ τῆς τῶν δαιμόνων μεσιτείας οὐ δέχονται αἱ αἰσθήσεις οὔτε κινουῦνται ἐν αὐτοῖς, καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ οὐ δύναται τὸ κακὸν ἐνεργῆσαι. Τὸ γὰρ ἀγαθὸν ἐν τῇ φύσει πεφυτευμένον ἐστὶ, τὸ δὲ κακὸν οὐδαμῶς. Πᾶν δὲ τὸ ὄν ξένον καὶ ἔξωθεν ἐπεισερχόμενον, πρὸς τὴν κατάληψιν τῆς γνώσεως αὐτοῦ μεσίτου τινὸς δέεται.

Τὸ μέντοι ἔσωθεν φυόμενον ἀδιδάκτως ἔρπει εἰς τὴν φύσιν, κἂν ποσῶς. Καὶ εἰ οὕτως ἔχει ἡ φύσις τὸ κινεῖσθαι πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἀφ' ἑαυτῆς, ἢ αὐξησις αὐτῆς καὶ τὸ φῶς οὐκ ἄνευ τῆς τῶν ἀγγέλων θεωρίας δυνατὸν γενέσθαι. Διδάσκαλοι δὲ ἡμῶν εἰσὶ, καθὼς καὶ αὐτοὶ ἀλλήλων. Οἱ κατώτεροι, ἀπ' ἐκείνων τῶν ἐπικυπτόντων αὐτοῖς καὶ τὸ φῶς ἐχόντων, καὶ οὕτως ἀλλήλοις, ἕως ἂν καταντήσωσι πρὸς ἐκείνην τὴν ἐνότητα, ἣτις κέκτηται διδάσκαλον τὴν ἀγίαν Τριάδα. Καὶ αὕτη πάλιν ἡ πρώτη τάξις θαρρόυσα λέγει, ὅτι οὐκ ἀφ' ἑαυτῆς, ἀλλὰ διδάσκαλον ἔχει τὸν μεσίτην Ἰησοῦν ἐκεῖνον, ὑφ' οὗ ὑποδέχεται καὶ τοῖς ὑποκάτω ἐπιδίδωσιν.

Ἐγὼ μὲν οὕτω λογίζομαι ὅτι ὁ ἡμέτερος νοῦς οὐκ ἔχει φυσικὴν δύναμιν κινήσῃν πρὸς θεωρίαν θεῖαν. Καὶ μιᾷ ὑφέσει ἴσοι ἐσμὲν ταῖς οὐρανίαις φύσεσι πάσαις, καθότι ἐν ἡμῖν καὶ αὐταῖς ἡ χάρις κινεῖται. Ξένον δὲ τῇ φύσει, τῷ ἀνθρωπίνῳ νοῖ καὶ τῷ ἀγγελικῷ διότι οὐ συναριθμεῖται ἢ ἐπὶ τῇ θεότητι θεωρία ταῖς λοιπαῖς θεωρίαις. Πᾶσι δὲ τοῖς λογικοῖς τοῖς τὲ πρῶτοις καὶ μέσοις, οὐκ ἐστὶ κατὰ φύσιν, ἀλλὰ τῇ χάριτι κινεῖται ἡ θεωρία ἐν πᾶσι τοῖς οὕσιν, ἐν τὲ τοῖς οὐρανίοις καὶ ἐπιγείοις, καὶ οὐχ ἡ φύσις τοῦτο κατέλαβεν, ὡς τὰ λοιπὰ τῶν πραγμάτων. Ἡ ἐν τῷ νῷ θεωρία, ἐν ἧ κινεῖται ἡ τῶν οὐρανίων τάξις, καὶ ἡ ὀπτασία πρὸ τῆς ἐνσάρκου ἐπιδημίας τοῦ Χριστοῦ οὐκ ἦν αὐτοῖς κατ' ἐξουσίαν, ὥστε εἰσέναι πρὸς ταῦτα τὰ μυστήρια, ὅτε δὲ ἐσαρκώθη ὁ Λόγος, ἠνοιχθη αὐτοῖς θύρα ἐν τῷ Ἰησοῦ, καθὼς φησὶν ὁ Ἀπόστολος. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀγνισθῶμεν, ἐγὼ λογίζομαι, ὅπερ ἐστὶ καὶ ἀληθές, ὅτι ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι πρὸς τὰς ἀποκαλύψεις καὶ διαγνώσεις τὰς ἀπαγούσας πρὸς τὴν θεωρίαν ἐκείνην τὴν αἰδίων, ἣτις ἐστὶν ἀληθῶς μυστηρίων ἀποκάλυψις, ἄνευ τῆς μεσιτείας αὐτῶν προσεγγίσει τὰ νοσήματα ἡμῶν οὐ δύναται. Οὐ γὰρ ἐστὶ τῷ ἡμετέρῳ νοῖ τοιαύτη δύναμις, ὅση ταῖς οὐσίαις ταῖς ἀνωτάτω,

αἵτινες ἀμέσως παρὰ τοῦ ἀϊδίου τὰς ἀποκαλύψεις καὶ τὰς θεωρίας δέχονται. Κάκειναι γὰρ ἐν εἰκόνι καὶ οὐχὶ γυμνῶς ἐξ αὐτῆς, καὶ πάλιν ὁ ἡμέτερος νοῦς ὁμοίως.

Διὰ μεταδόσεως γὰρ ἐκάστη τάξις ἀπὸ τῆς ἄλλης κατὰ πᾶσαν οἰκονομίαν καὶ διάγνωσιν ἀπὸ τῆς πρώτης εἰς τὴν δευτέραν, καὶ οὕτως ἕως ἂν διέλθῃ τὸ μυστήριον εἰς ὅλας τὰς τάξεις. Πολλὰ δὲ τῶν μυστηρίων ἐν τῇ πρώτῃ τάξει ἴστανται καὶ πρὸς τὰς ἄλλας οὐ διαπερῶσιν. Οὐ γὰρ δύνανται χωρὶς ἐκείνης εἰσδέξασθαι τὸ μέγεθος τοῦ μυστηρίου. Καὶ τίνα τῶν μυστηρίων ἀπὸ τῆς πρώτης τάξεως ἐξερχόμενα, τῇ δευτέρᾳ καὶ μόνῃ ἀποκαλύπτεται, κάκει φυλάττεται σεσηγημένα, αἱ δὲ ἄλλαι τάξεις αὐτὰ οὐ συνῆκαν, καὶ τίνα ἕως τῆς τρίτης καὶ τετάρτης. Καὶ πάλιν αὔξησις καὶ ὑφεςις γίνεται ἐν ταῖς ἀποκαλύψεσι ταῖς ὀφθησομέναις τοῖς ἁγίοις ἀγγέλοις. Καὶ εἰ ἐκεῖναι οὕτω, πόσῳ μᾶλλον ἡμεῖς χωρὶς αὐτῶν καὶ ἄνευ μεσιτείας δυνάμεθα δέξασθαι μυστήρια τοιαῦτα;

Ἄλλ' ἐξ αὐτῶν ἐστίν, ὅταν τῷ νοί τῶν ἁγίων πίπτῃ ἡ αἴσθησις τῆς ἀποκαλύψεως ὁποίου μυστηρίου. Καὶ ὅτε συγχωρηθῇ ὑπὸ Θεοῦ ἀπὸ τάξεως εἰς τάξιν ἀποκαλυφθῆναι τῆς ἀνωτάτω καὶ τῆς κατωτέρω καὶ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον, ὅτε συγχωρηθῇ τι ἐκ τῆς θείας ἐπινεύσεως, μέχρι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καταστήσει πρὸς τοὺς ἀξίους ἐκ παντός. Δι' αὐτῶν γὰρ οἱ ἅγιοι εἰσδέχονται τὸ φῶς τῆς θεωρίας, μέχρι τῆς ἐνδόξου ἀιδιότητος, τὸ ἀδίδακτον μυστήριον, καὶ οἱ αὐτοὶ ἀπ' ἀλλήλων. *«Πνεύματα γὰρ λειτουργικὰ εἰσὶ, πρὸς τοὺς ἐν ἐτοιμασίᾳ ὄντας κληρονόμους γενέσθαι τῆς ζωῆς ἀποστελλόμενα».*

Ἄλλ' εἰς τὸν μέλλοντα αἰῶνα αὕτη ἡ τάξις καταργηθήσεται. Τότε γὰρ οὐκ ἄλλος ἀπ' ἄλλου δέχεται τὴν ἀποκάλυψιν τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ πρὸς εὐφημίαν καὶ εὐφροσύνην τῆς ἰδίας ψυχῆς, ἀλλ' ἐκάστῳ ἀφ' ἑαυτοῦ δοθήσεται τὸ πρὸς ἀξίαν παρὰ τοῦ Δεσπότου κατὰ τὸ μέτρον τῶν ἀριστευμάτων αὐτοῦ, καὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ ἐτέρου λήψεται τὴν δωρεάν, ὡς ἐνθάδε. Οὐ γὰρ ἐστὶν ἐκεῖ οὔτε ὁ διδάσκων, οὔτε ὁ διδασκόμενος, οὔτε ὁ δεόμενος ἀναπληρῶσαι τὸ ἐλάττωμα αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἐτέρου. Εἰς γὰρ ἐστὶν ὁ δοτὴρ ἐκεῖ, ἀμέσως δωρούμενος τοῖς δεκτικοῖς, καὶ παρ' αὐτοῦ κομίζονται οἱ κομιζόμενοι τὴν ἐπουράνιον εὐφροσύνην. Ἐκεῖ παύσονται αἱ τάξεις τῶν διδασκόντων καὶ τῶν διδασκομένων, καὶ ἐν ἐνὶ κρέμαται ἡ ὀξύτης τῆς ἐφέσεως παντός.

Ἐγὼ δὲ λέγω, ὅτι ἐν τῇ γεέννῃ κολαζόμενοι, τῇ μάστιγι τῆς ἀγάπης μαστίζονται. Καὶ τί πικρὸν καὶ σφοδρὸν τὸ τῆς ἀγάπης κολαστήριον! Τουτέστιν ἐκεῖνοι οἵτινες ἠσθήθησαν, ὅτι εἰς τὴν ἀγάπην ἔπταισαν, μείζονα τὴν κόλασιν ἔχουσι πάσης φοβουμένης κολάσεως. Ἡ γὰρ λύπη ἢ βάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ ἐκ τῆς εἰς τὴν ἀγάπην ἀμαρτίας, ὀξύτερα ἐστὶ πάσης κολάσεως γινομένης. Ἄτοπον ἐστὶ λογίζεσθαι τινά, ὅτι οἱ ἀμαρτωλοὶ ἐν τῇ γεέννῃ στεροῦνται τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀγάπη ἔκγονόν ἐστὶ τῆς γνώσεως τῆς ἀληθείας, ἣτις ὁμολογουμένως κοινῶς πᾶσι δίδοται. Ἐνεργεῖ δὲ ἡ ἀγάπη ἐν τῇ δυνάμει αὐτῆς κατὰ διπλοῦν τρόπον τοὺς μὲν ἀμαρτωλοὺς κολάζουσα, ὡς καὶ ἐνταῦθα συμβαίνει πρὸς φίλον ἀπὸ φίλου, τοὺς δὲ τετηρηκότας τὰ δέοντα εὐφραίνουσα ἐν αὐτῇ. Καὶ αὕτη ἐστὶ, κατὰ γε τὸν ἐμὸν λόγον, ἢ ἐν τῇ γεέννῃ κόλασις, ἢ μεταμέλεια. Τῶν μέντοι υἱῶν τῶν ἄνω ἐν τῇ

τρυφή μεθύσκει τὰς ψυχάς.

Ἐρώτησις. Ἠρωτήθη τις, πότε γνώσεται τις, ὅτι ἔτυχε τῆς ἀφέσεως τῶν αὐτοῦ ἁμαρτιῶν;

Ἀπόκρισις. Καὶ ἀνταπεκρίθη αὐτῷ· Ἦνίκα ἂν αἰσθηθῆ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ, ὅτι τελείως αὐτὰς μεμίσηκεν ἐκ καρδίας καὶ ὅταν ἐν τοῖς φανεροῖς αὐτοῦ ἐναντίως οὐ ᾔην διοικῆ ἑαυτόν. Ὁ τοιοῦτος πέποιθεν, ὅτι τετύχηκε τῆς τῶν πταισμάτων συγχωρήσεως παρὰ Θεοῦ, τῶν ἐκ τῆς ἁμαρτίας, ὡς ἤδη μισήσας τὴν ἁμαρτίαν ἀπὸ τῆς μαρτυρίας τῆς συνειδήσεως, ἣν ἐν ἑαυτῷ ἐκτίσατο, κατὰ τὸ λόγιον τοῦ Ἀποστόλου τὸ φάσκον «*συνείδησις ἀκατάκριτος, αὕτη ἑαυτῆς μάρτυς*».

Γένοιτο δὲ ἡμᾶς τυχεῖν τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ ἀνάρχου Πατρὸς σὺν τῷ μονογενεῖ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΠΕ' - Περὶ διαφόρων ὑποθέσεων κατ' ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν

Ἐρώτησις. Ποίῳ δεσμῷ συνδέεται ἡ καρδία τοῦ ἀνθρώπου τοῦ μὴ τρέχειν εἰς τὰ κακά;

Ἀπόκρισις. Ἐν τῷ ἀκολουθῆσαι διαπαντὸς τῇ σοφίᾳ καὶ πλεονεκτῆσαι ἐν τῇ διδαχῇ τῆς ζωῆς. Ἄλλος γὰρ δεσμός ἰσχυρότερος τῇ ἀταξίᾳ τῆς διανοίας οὐκ ἐστίν.

Ἐρώτησις. Ἔως πότε ὁ ὄρος τοῦ στέρξαι τῷ κατακολουθοῦντι τῇ σοφίᾳ, καὶ ἐν τίνι τελειοῦται ἡ μάθησις αὐτῆς;

Ἀπόκρισις. Ὅντως ἀδύνατον φθάσαι ἐν πορείᾳ τὸν ὄρον τοῦτον ὅτι καὶ οἱ ἅγιοι ἐλλιπεῖς εἰσὶ πρὸς τὴν τελειότητα αὐτῆς. Τῆς γὰρ ὁδοιπορίας τῆς σοφίας οὐκ ἐστὶ πέρας. Ἔως δὲ τούτου ὑψοῦται, ἕως οὐ ἂν ἐνώση τῷ Θεῷ τὸν ἀκολουθοῦντα αὐτῇ. Καὶ τοῦτο σημεῖον αὐτῆς, ὅτι ἀπέραντος ἐστὶν ἡ κατανόησις αὐτῆς ὅτι ἡ σοφία αὐτὸς ἐστὶν ὁ Θεός.

Ἐρώτησις. Ποία ἐστὶν ἡ πρώτη τρίβος καὶ ἀρχή, ἣτις ποιεῖ ἡμᾶς πλησιάσαι τῇ σοφίᾳ;

Ἀπόκρισις. Τὸ ἐν πάσῃ δυνάμει καταδιώξω τοῦ Θεοῦ τὴν σοφίαν καὶ σπουδάσαι ἐν τῇ καταδιώξει αὐτοῦ ὀλοψύχως ἕως τέλους καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν αὐτοῦ, ἠνίκα δέη, ἀποδύσασθαι καὶ ρίψαι αὐτὴν ἐξ ἑαυτοῦ μὴ ἀμελῆσαι διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ.

Ἐρώτησις. Τίς ἐστὶν ὁ ἀξίως ὀνομαζόμενος συνετός;

Ἀπόκρισις. Ὁ ἐν ἀληθείᾳ συνιεῖς, ὅτι τῆς ζωῆς ταύτης ὄρος ἐστίν, αὐτὸς ἐστὶν ὁ δυνάμενος ὄρον ποιῆσαι ταῖς πλημμελείαις αὐτοῦ. Ποία γὰρ γνῶσις ἢ σύνεσις μείζων ταύτης, τοῦ σοφίσασθαι τίνα τὸ ἐξελθεῖν ἐκ ταύτης τῆς ζωῆς ἐν ἀφθαρσίᾳ, μὴ ἔχοντα μέρος μεμιασμένον ἐκ τῆς γλυκύτητος αὐτῆς. Ἐὰν γὰρ ἄνθρωπος τίς λεπτύνων τὰ νοήματα αὐτοῦ, εἰσελθεῖν εἰς τὰ μυστήρια ὄλων τῶν φύσεων, καὶ πλούτων ἐν ἐφευρέσει καὶ κατανοήσει ἐν πάσῃ γνώσει, καὶ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ῥερυπωμένη τῷ ῥύπῳ τῆς ἀμαρτίας, καὶ οὐκ ἐκτήσατο μαρτυρίαν ἐν ἐλπίδι ψυχῆς αὐτοῦ, ἀλλὰ δοκεῖ καλῶς φθάσαι εἰς τὸν λιμένα τῆς πεποθήσεως, οὐκ ἔχει ὁ κόσμος ἀφρονέστερον αὐτοῦ. Ἔως γὰρ τῆς ἐλπίδος τοῦ κόσμου τούτου μόνον μετήνεγκεν αὐτὸν τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν τῷ πρὸς αὐτὸν ἀδιαλείπτῳ δρόμῳ.

Ἐρώτησις. Ποῖος ἐστὶν ὁ ἰσχυρότερος ἐν τῇ ἀληθείᾳ;

Ἀπόκρισις. Ὁ εὐδοκῶν ἐν θλίψεσι προσκαίρως, ἐν αἷς κέκρυπται ἡ ζωὴ καὶ ἡ δόξα τῆς νίκης αὐτοῦ, καὶ οὐ ἐπεθύμησε τὸν πλατυσμόν, ἐν ᾧ κέκρυπται ἡ ὀσμὴ τῆς αἰσχύνης, τὸ ἐν παντὶ καιρῷ ποτίζοντα τὸν εὐρίσκοντα αὐτὸν ποτήριον στεναγμοῦ.

Ἐρώτησις. Τὶ βλέπτει ἄρα ἐν τῇ ὁδοιπορίᾳ τῇ πρὸς Θεόν, ἐὰν τις ἐκκλίνη ἐκ τῶν ἀγαθῶν ἔργων διὰ τοὺς πειρασμούς;

Ἀπόκρισις. Οὐκ ἐνδέχεται τίνα πλησιάσαι τῷ Θεῷ χωρὶς θλίψεως καὶ οὐ φυλάττεται ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ ἀναλλοίωτος χωρὶς αὐτῆς. Καὶ ἐὰν κόψη τὰ ἔργα τὰ αὐξάνοντα αὐτήν, κόπτει καὶ τὰ φυλάσσοντα αὐτήν, καὶ ὡς θησαυρὸς ἀφύλακτος εὐρίσκεται καὶ ὡς ἀθλητῆς γυμνωθεὶς τῶν ὀπλῶν αὐτοῦ καὶ ὡς περὶ ναῦς εὐρίσκεται μὴ ἔχουσα τὰ σκεύη αὐτῆς καὶ ὡς παράδεισος ἐκκοπέεισθαι αὐτοῦ τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος.

Ἐρώτησις. Τίς ἐστὶν ὁ πεφωτισμένος ἐν τοῖς νοήμασιν αὐτοῦ;

Ἀπόκρισις. Ὅστις ἔφθασεν εὐρεῖν τὴν πικρότητα τὴν κεκρυμμένην ἐν τῇ γλυκύτητι τοῦ κόσμου καὶ ἐκώλυσε τὸ στόμα αὐτοῦ, τοῦ μὴ πιεῖν ἐκ τούτου, καὶ κλείων τὰς θύρας τῶν αἰσθήσεων αὐτοῦ, ἵνα μήποτε εἰσέλθῃ ἐν αὐτῷ ὁ πόθος τοῦ βίου τούτου καὶ κλέψῃ ἐξ αὐτοῦ τοὺς κρυπτοὺς θησαυροὺς αὐτοῦ.

Ἐρώτησις. Τί ἐστὶν ὁ κόσμος, καὶ πῶς γινώσκομεν αὐτὸν καὶ τί βλέπτει τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν;

Ἀπόκρισις. Ὁ κόσμος πόρνη ἐστίν, ἣτις τῇ ἐπιθυμίᾳ τοῦ κάλλους αὐτῆς ἔλκει τοὺς ὀρῶντας εἰς τὸν πόθον αὐτῆς, καὶ ὁ κρατηθεὶς μερικῶς τῷ πόθῳ αὐτοῦ καὶ περιπλακεὶς αὐτῷ, οὐ δύναται ἐξεληθῆναι ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἀποδύσῃ αὐτὸν τὴν ζωὴν αὐτοῦ. Καὶ ὅταν γυμνώσῃ αὐτὸν ἐκ πάντων καὶ ἐκφέρῃ αὐτὸν ἐκ τοῦ οἴκου αὐτοῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, τότε γνωρίζει αὐτὸν ὁ ἄνθρωπος πλάνου ὄντως καὶ ἀπατεῶνα. Ὅταν δὲ τις ἀγωνίσῃται ἐξελεθῆναι ἐκ τοῦ σκότους τοῦ κόσμου τούτου, ἕως ἂν ἦ κεκρυμμένος ἐν αὐτῷ, οὐ δύναται ἰδεῖν τὰς περιπλοκάς αὐτοῦ. Καὶ οὕτως ὁ κόσμος οὐ μόνον τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ καὶ τοὺς δεδεμένους ἔνδον αὐτοῦ κρατεῖ, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀκτήμονας καὶ ἀσκητὰς καὶ τοὺς κλάσαντας τὰ δεσμὰ αὐτοῦ καὶ προσάπαξ γενομένους ἐπάνωθεν αὐτοῦ ἰδοὺ ἤρξατο θηρεῦειν αὐτοὺς εἰς τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν τισὶ τρόποις καὶ καταπατεῖ αὐτοὺς καὶ τίθησιν αὐτοὺς κάτωθεν τῶν ποδῶν αὐτοῦ.

Ἐρώτησις. Τί ποιοῦμεν τῷ σώματι, ὅταν περικυκλώσῃ αὐτῷ ἡ ὀδύνη καὶ τὸ βάρος, ὅτι συγχαυνοῦνται αὐτῷ τὸ θέλημα τὸ ἐκ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τῆς πρώτης ἰσχύος αὐτοῦ;

Ἀπόκρισις. Τοῦτο γίνεται πολλάκις ἐπὶ τισιν ὅτι τὸ ἥμισυ αὐτῶν ἐξῆλθεν ὀπίσω τοῦ Κυρίου, καὶ τὸ ἥμισυ αὐτῶν ἔμεινεν ἐν τῷ κόσμῳ καὶ ἡ καρδία αὐτῶν οὐκ ἐκόπη ἐκ τῶν ἐνταῦθα, ἀλλὰ διεμερίσθησαν καθ' ἑαυτούς. Καὶ ποτὲ μὲν ἔμπροσθεν βλέπουσι, ποτὲ δὲ ὀπίσω καί, ὡς νομίζω ἐγώ, ὅτι ὁ σοφὸς τοὺς οὕτω μεμερισμένους καὶ προσεγγίζοντας τῇ ὁδῷ τοῦ Θεοῦ παραινεῖ λέγων «μὴ προσέλθῃς αὐτῷ ἐν δύο καρδίαις», ἀλλ' ὡς ὁ σπείρων καὶ ὡς ὁ θερίζων πρόσσελθε αὐτῷ. Καὶ ὁ Κύριος τοὺς ἀποτασσομένους οὐ τελείως τῷ κόσμῳ, ἀλλὰ μεμερισμένους ὄντας, καὶ τῷ λόγῳ ἢ μᾶλλον τῷ λογισμῷ εἰς τὰ

ὀπίσω στρεφομένους ἐκ τῆς προφάσεως τοῦ φόβου τῶν θλίψεων, εἰδώς, καὶ ὅτι τὴν ἐπιθυμίαν τῆς σαρκὸς ἀκμὴν οὐκ ἔρριψαν ἀπ' αὐτῶν, ὅτε ἠθέλησεν ἀπορρίψαι τὴν χαύνωσιν τῆς διανοίας ἐξ αὐτῶν, λόγον αὐτοῖς ὠρισμένον εἶπεν «Ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, πρῶτον ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν», καὶ τὰ ἐξῆς.

Ἐρώτησις. Καὶ ἄρα τί ἐστὶ τὸ ἀπαρνήσασθαι ἑαυτόν;

Ἀπόκρισις.

α. Ἴνα, ὡσπερ ὁ ἐτοιμασθεὶς ἐν τῷ σταυρῷ ἀνελθεῖν, μόνην τὴν ἔννοιαν λαμβάνει τοῦ θανάτου ἐν τῷ λογισμῷ αὐτοῦ, καὶ οὕτως ἐξέρχεται, ὡς ἄνθρωπος μὴ ἐνθυμούμενος πάλιν ἔχειν μέρος ζωῆς ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ τοῦ παρόντος αἰῶνος, οὕτω καὶ ὁ τὸ εἰρημένον πληρῶσαι βουλόμενος. Ὁ γὰρ σταυρός, πρὸς πᾶσαν θλίψιν ἔτοιμον ἐστὶ θέλημα. Καὶ ὅτε ταῦτα πάλιν ἠθέλησε διδάξαι διατὶ οὕτως ἐστίν, εἶπεν «ὁ θέλων ζῆσαι ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἀπολέσει ἑαυτόν ἐκ τῆς ζωῆς τῆς ἀληθινῆς, ὁ δὲ ἀπολύων ἑαυτόν ὧδε ἕνεκεν ἐμοῦ, εὐρήσει ἑαυτόν ἐκεῖ». Τουτέστιν ὁ διαβαίνων τὴν ὁδὸν τοῦ σταυροῦ καὶ τὰ διαβήματα αὐτοῦ τιθεὶς ἐν αὐτῇ. Εἰ δὲ τις πάλιν μεριμνᾷ τῆς ζωῆς ταύτης, ἀπώλεσεν ἑαυτόν ἐκ τῆς ἐλπίδος, δι' ἧς ἐξῆλθε θλιβῆναι ὅτι ἡ μέριμνα αὐτῇ οὐκ ἔῃ αὐτὸν προσεγγίσει τῇ διὰ Θεὸν θλίψει, ἀλλ' ἐν τῇ διαμονῇ αὐτοῦ τῇ πρὸς αὐτὴν ἔλκει αὐτὸν κατὰ μικρὸν καὶ ἐκφέρει αὐτὸν ἐκ μέσου τοῦ ἀγῶνος τῆς ζωῆς τῆς μακαριότητος, καὶ ἀξάνει ἐν αὐτῷ ὁ λογισμὸς οὗτος, ἕως ἂν νικήσῃ αὐτόν. Ὁ δὲ ἀπολλύων τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ διὰ τὸν πόθον μου, οὗτος ἀνέγκλητος καὶ ἀβλαβῆς φυλάττεται εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν. Καὶ τοῦτο ἐστὶ τό, «ὁ ἀπολλύων τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὐρήσει αὐτήν».

β'. Λοιπὸν ἐντεῦθεν ἐξ ἑαυτοῦ ἐτοίμασον τὴν ψυχὴν σοῦ εἰς ἀφανισμόν τέλειον ἐκ ταύτης τῆς ζωῆς. Καὶ ἐὰν ἀπόλλῃς σεαυτόν ἐκ τῆς ζωῆς ταύτης, ἐρείσοι ἐν ταύτῃ τῇ διανοίᾳ «καὶ δώσω σοι, φησί, ζωὴν αἰώνιον καθὼς ἐπηγγειλάμην σοι». Ἐὰν δὲ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ μείνης, τὴν ἐπαγγελίαν μου ἐν ἔργῳ ἐνδείξομαί σοι ἐνταῦθα καὶ τὴν βεβαίωσιν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, καὶ τότε εὐρίσκεις τὴν αἰώνιον ζωὴν, ὅτε τῆς ζωῆς ταύτης καταφρονήσεις. Καὶ ὅταν εἰσέλθῃς ἐν τῇ παρασκευῇ ταύτῃ εἰς τὸν ἀγῶνα, τότε καταφρονεῖται ἐν ὀφθαλμοῖς σου πάντα τὰ νομιζόμενα ἐπίπονα καὶ θλιβερά. Ὅταν γὰρ ὁ νοῦς οὕτω παρασκευῇ ταύτῃ εἰς τὸν ἀγῶνα, τότε καταφρονεῖται ἐν ὀφθαλμοῖς σου πάντα τὰ νομιζόμενα ἐπίπονα καὶ θλιβερά. Ὅταν γὰρ ὁ νοῦς οὕτω παρασκευασθῇ, οὐκ ἔχει ἀγῶνα οὔτε θλίψιν ἐν τῷ καιρῷ τοῦ κινδύνου τοῦ θανάτου. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς δεῖ εἰδέναί, ὅτι, ἐὰν μὴ μισήσῃ ἄνθρωπος τὴν ζωὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ διὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς μελλούσης καὶ μακαριᾶς ζωῆς, οὐ δύναται τὸ σύνολον ὑπομεῖναι τὰς καθ' ἑκάστην ὥραν ἐπερχομένας τούτῳ παντοίας θλίψεις καὶ πόνους.

Ἐρώτησις. Ποίῳ τρόπῳ κόπτει ὁ ἄνθρωπος τὴν πρώτην συνήθειαν αὐτοῦ καὶ συνηθίζει ἑαυτόν ἐν τῇ ζωῇ τῆς ἐνδείας καὶ τῆς ἀσκήσεως;

Ἀπόκρισις.

α'. Ζῆσαι τὸ σῶμα ἐκτὸς τῆς χρείας αὐτοῦ οὐ πείθεται, ἐφ' ὅσον περιέρχεται ἐν ταῖς αἰτίαις τῆς τρυφῆς καὶ τῆς χαυνώσεως, καὶ οὐ δύναται τοῦτο ὁ νοῦς κατέχειν ἀπὸ τῶν τοιούτων, ἕως ἂν μὴ ξενωθῇ τὸ ῥηθὲν σῶμα ἐκ πάντων τῶν ποιούντων τὴν χαύνωσιν. Διότι, ὅταν εὖρη ἰδεῖν τὴν θεωρίαν τῆς τροφῆς καὶ τῶν πραγμάτων καὶ βλέπῃ σχεδὸν καθ' ἑκάστην ὥραν τὰ τῆς χαυνώσεως αἰτία, ἐξυπνίζεται ἐν αὐτῷ ἡ ἐπιθυμία αὐτῶν διάπυρος, καὶ οὕτως ἐρεθίζει ὡς διακαίουσα.

β'. Διὰ τοι τοῦτο καὶ πάνυ καλῶς τῷ ἀκολουθῆσαι ὀφείλοντι ὁ λυτρωτῆς Κύριος ἐνετείλατο, γυμνωθῆναι καὶ ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ κόσμου. Διότι πρῶτον ὀφείλει ὁ ἄνθρωπος ῥίψαι τὰς αἰτίας τῆς χαυνώσεως ἐξ αὐτοῦ, καὶ οὕτω προσεγγίσει τῷ ἔργῳ. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Κύριος, ὅτε ἤρξατο πολεμεῖν μετὰ τοῦ διαβόλου, ἐν ἐρήμῳ ξηροτάτῃ ἐπολέμησεν αὐτόν. Καὶ ὁ Παῦλος δὲ παραινεῖ ἐξελθεῖν ἐκ τῆς πόλεως τοὺς αἴροντας τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ «*συνεξέλθωμεν αὐτῷ, φησίν, ἐξώθεν τῆς πόλεως καὶ λάβωμεν τὸν ὄνειδισμὸν αὐτοῦ ὅτι ἐξω τῆς πόλεως ἔπαθεν*». Ἐκ γὰρ τοῦ ἀφορίσαι τινὰ ἑαυτὸν ἐκ τοῦ κόσμου καὶ τῶν αὐτοῦ, ταχέως λανθάνει ὁ ἄνθρωπος τὴν πρώτην αὐτοῦ συνήθειαν καὶ τὴν ἀναστροφὴν, καὶ οὐ κοπιᾷ χρόνον πολὺ ἐν τούτοις. Τὸ δὲ πλησιάσαι ἑαυτὸν τῷ κόσμῳ καὶ τοῖς πράγμασιν αὐτοῦ, ταχέως χαυνοῖ τὴν ἰσχὺν τῆς διανοίας αὐτοῦ.

γ'. Διὸ δεῖ γινώσκειν, ὅτι μεγάλως βοηθεῖ καὶ πρὸς προκοπὴν ὀδηγεῖ τὴν ἐν τῷ ἀθλητικῷ ἀγῶνι τῷ σωτηρίῳ. Προσῆκει οὖν καὶ βοηθεῖ ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ τὸ εἶναι ἐν ἐνδείᾳ καὶ ὑστερήσει τὴν κατάστασιν τοῦ κελλίου τοῦ μοναχοῦ, καὶ ἵνα γένηται τὸ κελλίον αὐτοῦ κενὸν καὶ ἀργὸν ἀπὸ πάντων τῶν κινούντων ἐν αὐτῷ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἀναπαύσεως. Ὅταν γὰρ αἱ αἰτίαι τῆς χαυνώσεως ἀπέχῳσιν ἐκ τοῦ ἀνθρώπου, οὐ κινδυνεύει ἐν τῷ διπλῷ πολέμῳ, τῷ ἐσωτέρῳ καὶ ἐξωτερῳ. Καὶ οὕτως ἀκόπως νικᾷ ὁ ἄνθρωπος ὁ μακρόθεν ἔχων τὰ πρὸς ἡδονὴν, παρὰ τὸν ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὰ πρὸς ἐπιθυμίαν αὐτὸν κινούντα ἔχοντα. Ὡδε γὰρ ὁ ἀγὼν διπλοῦς ἐστίν.

δ' Ὅτε γὰρ χρήζει ὁ ἄνθρωπος εἰς σύστασιν τοῦ σκηνώματος αὐτοῦ, τότε καὶ ἡ χρεία αὐτοῦ εὐκαταφρόνητος γίνεται καὶ οὐδὲ ἐν τῷ ἀναγκαίῳ καιρῷ τῆς μικρᾶς αὐτοῦ μεταλήψεως θεωρεῖ αὐτὴν μετ' ἐπιθυμίας, καὶ ἐν ὀλίγῳ τίνι πείθει τὸ σῶμα καὶ τοῦτο ὡς εὐκαταφρόνητον παρ' ἑαυτῷ βλέπει, καὶ οὐ διὰ τὴν ἡδύτητα τοῦ βρώματος προσεγγίζει αὐτῷ, ἀλλ' ἵνα τὴν φύσιν ἀντιλάβηται καὶ ἐνισχύσῃ. Αὗται αἱ προφάσεις ταχέως ἀναφέρουσί τίνα εἰς τὴν ἄσκησιν ἀθλίπτω καὶ ἀλύπτω λογισμῷ.

Προσῆκει τοίνυν τῷ σπουδαίῳ μοναχῷ ὀξεῖ τῷ πόδι φεύγειν ἀνεπιστρόφως πάντα τὰ πολεμοῦντα τῷ μοναχῷ καὶ μὴ συναναμίγνυσθαι τοῖς πολεμοῦσιν αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς ψιλῆς θεωρίας αὐτῶν ἐγκρατεῦεσθαι καὶ μακρυνθῆναι ἀπὸ τοῦ πλησιασμοῦ αὐτῶν καθ' ὅσον δύναται. Καὶ τοῦτο λέγω οὐ μόνον περὶ τῆς γαστροῦς, ἀλλὰ καὶ περὶ πάντων τῶν ἐν τῇ πείρᾳ καὶ τῷ πολέμῳ, ἐν οἷς πειράζεται καὶ δοκιμάζεται τοῦ μοναχοῦ ἡ ἐλευθερία. Ὅταν γὰρ ἔλθῃ ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὸν Θεόν, διαθήκη μετὰ τοῦ Θεοῦ ποιεῖ,
286 - Ἰσαὰκ Σύρου

ἀπέχεσθαι ἐκ πάντων τούτων. Ταῦτα δὲ εἰσί, τὸ μὴ ὄρᾶν πρόσωπον γυναικός, καὶ τὸ μὴ ἰδεῖν τὰ πρόσωπα τῶν εὐπρεπῶν, καὶ τὸ μηδενὸς ἐπιθυμεῖν ἢ τρυφᾶν, καὶ τὸ μὴ ἰδεῖν τὴν εὐκοσμίαν τῶν ἐνδυμάτων, καὶ τὸ μὴ ἰδεῖν πᾶσαν τάξιν τῶν κοσμικῶν, μήτε ἀκοῦσαι τῶν λόγων αὐτῶν, μήτε τὰ περὶ αὐτῶν ἐξετάσαι. Διότι πολλὴν δύναμιν κτῶνται τὰ πάθη ἐκ τοῦ πλησιασμοῦ τῶν τοιούτων ἀπάντων πραγμάτων, οἷα χαυνούντων τὸν ἀγωνιστὴν καὶ ἀλλοιούντων τὴν τε φρόνησιν καὶ τὴν πρόθεσιν αὐτοῦ. Καὶ ἐὰν αἱ θεωρίαι τῶν καλῶν κινῶσι τὴν προαίρεσιν τοῦ ὄντος ἐν τῷ ζήλῳ ἐκκλίνειν εἰς τὴν ἐργασίαν αὐτῶν, δῆλον ὅτι καὶ τὰ ἐναντία τούτων ἔχουσιν ἰσχὺν αἰχμαλωτίσαι τὴν διάνοιαν εἰς αὐτά. Καὶ ἐὰν πλέον τι οὐ γένηται μόνον τῇ διάνοια τῇ ἡσυχάζουσῃ, ἀλλ' εἰς ἀγῶνα πολέμων ἐμβάλλει αὐτόν, καὶ τοῦτο ζημία μεγάλη ἐστίν, ἵνα ἐκ τῆς εἰρήνης εἰς θόλωσιν τις ἐκουσίως ἐμβάλλῃ ἑαυτόν.

στ'. Καὶ ἐὰν τις τῶν γερόντων τῶν ἀσκητῶν καὶ ἀγωνιστῶν ἰδὼν ἀγένειον, τὸν ὅμοιον ταῖς γυναιξίν, ἐλογίσατο τοῦτο ἐπιβλαβὲς τῷ λογισμῷ καὶ ἐπιζήμιον ἐν τῷ ἀγῶνι αὐτοῦ, τις ἐστίν, ὃς ἐν ἄλλοις ἀμελῆσαι δύναται, ὁπότε οὗτος ὁ ἅγιος οὐ κατεδέξατο εἰσελθεῖν καὶ ἀσπᾶσασθαι ἀδελφόν; Διότι ἀνέκρινεν ὁ σοφὸς γέρον, ὅτι μόνον ἐὰν ἐνθυμηθῶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, ὅτι ἐστὶν ἐνταῦθα τι τοιοῦτον, τοῦτο μεγάλη μοι ζημία ἐστί. Καὶ διὰ τοῦτο οὐκ εἰσῆλθε καὶ εἶπεν αὐτοῖς Ἐγὼ μὲν, τέκνα, οὐ φοβοῦμαι, ἀλλ' ὅμως τι θέλω ἐνέγκαι ἐμαυτῷ πόλεμον μάτην; Ἡ γὰρ μνήμη τῶν τοιούτων ταραχὴν ἀνόνητον ἐν τῇ διανοίᾳ ποιεῖ. Εἰς ἕκαστον γὰρ τῶν τοῦ σώματος τούτου μελῶν δέλεαρ πρόκειται, καὶ ἔχει πόλεμον μέγαν ὁ ἄνθρωπος εἰς αὐτὰ καὶ ὀφείλει φυλάξασθαι ἑαυτόν καὶ σμικρύνειν τὸν πόλεμον αὐτοῦ τὸν εἰς αὐτὰ ἐκ τοῦ φεύγειν ὥσπερ ὅτε ἐγγίζουσι, κἂν βιάζεται ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ ἀγαθόν, ἀλλ' ὅμως κινδυνεύει ἐξ αὐτῶν θεωρῶν καὶ ἐπιθυμῶν ἀεὶ.

ζ'. Καὶ γὰρ φάρμακα πολλὰ θεωροῦμεν ἐν τῇ γῆ κεκαλυμμένα καὶ ἐν τῷ θέρει διὰ τὸν καύσωνα οὐδεὶς γινώσκει αὐτά, ὅταν δὲ νοτισθῶσιν ἐκ τοῦ ὕδατος καὶ ὀσφρανθῶσιν τῆς δυνάμεως τῆς ψυχρότητος τοῦ ἀέρος, τότε φαίνεται ἕκαστον εἶδος ποῦ ἦν τεθαμμένον ἐν τῇ γῆ. Οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος, ὅτε ἐστὶν ἐν τῇ χάριτι τῆς ἡσυχίας καὶ ἐν τῇ θέρμῃ εἰς τὰ πράγματα τοῦ κόσμου, τότε βλέπει πῶς ἕκαστον πάθος ἐγείρεται καὶ κουφίζει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ μάλιστα ἐὰν ὀσφρανθῶσιν ὀσμῆς ἀναπαύσεως. Τοῦτο δὲ εἶπον, ἵνα μὴ θαρρήσῃ τις ὅσον ζῆ ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ, ἕως ἂν ἀποθάνῃ, καὶ ἵνα δείξω, ὅτι τὸ φεύγειν καὶ μακρύνειν τινὰ ἑαυτόν ἀπὸ τῶν αἰτιῶν τῆς κακίας, πάνυ βοηθοῦσιν εἰς τὸν ἀσκητικὸν ἀγῶνα. Διὰ τὰ πράγματα τὰ φέροντα ἡμῖν αἰσχύνῃ ἐν τῇ μνήμῃ αὐτῶν, δέον ἡμᾶς ἀεὶ φοβεῖσθαι αὐτὰ καὶ μὴ καταπατήσαι τὴν συνείδησιν καὶ καταφρονῆσαι αὐτῆς.

η'. Λοιπὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ χωρῆσαι τὸ σῶμα τέως πειράσωμεν καὶ ποιήσωμεν κτᾶσθαι τὴν ὑπομονὴν τὸ δὲ μεῖζον πάντων, ἵνα σπουδάξῃ τις, ὅπου δ' ἂν καὶ ἦ, ὥστε ἀπέχειν τὸ αἴτιον τοῦ πολέμου κἂν γὰρ θλίβηται τις ἴσως, ἀλλ' ἄφοβος ἐστίν, ἵνα μὴ, ὅταν ἔλθῃ χρεία, πέσῃ διὰ τὴν ἐγγύτητα αὐτῆς.

Ἑρώτησις. Ὅστις ἀπέρριψε ἐξ ἑαυτοῦ ὅλον τὸν περισπασμὸν καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν

ἀγῶνα, ποία ἐστὶν ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ ἐν τῷ πολέμῳ τῆς ἀμαρτίας, καὶ πόθεν ἄρχεται τῆς πάλης;

Ἀπόκρισις.

α'. Τοῦτο πᾶσι γνώριμόν ἐστίν, ὅτι ἐκάστῳ ἀγῶνι τῆς ἀμαρτίας καὶ τῆς ἐπιθυμίας ὁ κόπος τῆς ἀγρυπνίας καὶ τῆς νηστείας ἐστὶν ἡ ἀρχή, καὶ μάλιστα τῷ ἀνταγωνιζομένῳ πρὸς τὴν ἐν ἡμῖν ἔνδον ἀμαρτίαν. Καὶ τὸ σημεῖον τοῦ μίσους τῆς ἀμαρτίας καὶ τῆς ἐπιθυμίας αὐτῆς ἐκ τούτου ὁράται τοῖς ἀνταγωνιζομένοις πρὸς τὸν ἀόρατον πόλεμον τοῦτον ἐν τῇ νηστείᾳ ἄρχονται καὶ μετὰ ταύτην ἡ ἀγρυπνία τῆς νυκτὸς συνεργεῖ πρὸς τὴν ἄσκησιν.

β'. Ὁ ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ αὐτοῦ τὴν ὁμιλίαν τῆς συζυγίας ταύτης ἀγαπῶν, οὗτος φίλος τῆς σωφροσύνης γίνεται. Καθὼς ἡ ἀνάπαυσις τῆς γαστρὸς ἀρχὴ πάντων τῶν κακῶν καὶ ἡ χαυνότης τοῦ ὕπνου ἡ ἐξάπτουσα τὴν ἐπιθυμίαν τῆς πορνείας, οὕτως ἡ ὁδὸς τοῦ Θεοῦ ἡ ἀγία καὶ πάσης ἀρετῆς ὁ θεμέλιος ἡ νηστεία ὑπάρχει καὶ ἡ ἀγρυπνία καὶ ἡ ἐγρήγορσις ἐν τῇ λειτουργίᾳ τοῦ Θεοῦ, ἐν σταυρώσει τοῦ σώματος ὅλην τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα ἐξ ἐναντίας τῆς γλυκύτητος τοῦ ὕπνου. Ἡ νηστεία ὑπερασπισμὸς ἐστὶ πάσης ἀρετῆς καὶ ἀρχὴ τοῦ ἀγῶνος καὶ στέφανος τῶν ἐγκρατῶν καὶ τὸ κάλλος τῆς παρθενίας καὶ τοῦ ἀγιασμοῦ καὶ ἡ λαμπρότης τῆς σωφροσύνης καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς ὁδοῦ τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἡ μήτηρ τῆς προσευχῆς καὶ ἡ πηγὴ τῆς σωφροσύνης καὶ τῆς φρονήσεως καὶ ἡ διδάσκαλος τῆς ἡσυχίας καὶ ἡ προηγουμένη πάντων τῶν καλῶν ἔργων. Καθὼς ἀκολουθεῖ τοῖς ἐρρῶμένοις ὀφθαλμοῖς ἡ ἐπιθυμία τοῦ φωτός, οὕτως ἀκολουθεῖ τῇ νηστείᾳ τῇ μετὰ διακρίσεως γινομένη, ἡ ἐπιθυμία τῆς εὐχῆς.

γ'. Ὅταν γὰρ ἄρξηται τις νηστεύειν, ἐκ τούτων εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ὁμιλίας τοῦ Θεοῦ ἐπιθυμεῖ ἐλθεῖν ἐν τῇ διάνοια αὐτοῦ. Οὐ γὰρ καρτερεῖ τὸ σῶμα νηστεῦον ὑπνῶσαι ἐν τῇ στρωμνῇ αὐτοῦ ὅλην τὴν νύκτα. Ὅταν ἡ σφραγὶς τῶν νηστειῶν ἐπιτέθειται τῷ στόματι τοῦ ἀνθρώπου, ὁ λογισμὸς αὐτοῦ ἐν καταλύξει μελετᾷ καὶ ἡ καρδία αὐτοῦ εὐχὴν βρῦει καὶ ἡ στυγνότης ἐπὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ κεῖται καὶ οἱ αἰσχροὶ διαλογισμοὶ πόρρω ἀπέχουσιν ἀπ' αὐτοῦ, ἰλαρότης οὐχ ὁράται ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ καὶ ἐχθρὸς ἐστὶν τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ τῶν ματαίων συντυχιῶν. Οὐδέποτε εἶδε τις νηστευτὴν ἐν διακρίσει, δουλωθέντα ὑπὸ τῆς κακῆς ἐπιθυμίας. Δόμος μέγας εἰς πᾶν ἀγαθὸν ἐστὶν ἡ νηστεία ἡ μετὰ διακρίσεως, καὶ ὁ ἀμελῶν αὐτῆς, πᾶν ἀγαθὸν διασεῖει. Διότι αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ τεθείσα τῇ φύσει ἡμῶν ἐξ ἀρχῆς εἰς παραφυλακὴν κατὰ τῆς γεύσεως τῆς τροφῆς, καὶ ἐκεῖθεν ἐξέπεσεν ἡ ἀρχὴ τοῦ πλάσματος ἡμῶν. Ὅμως, ὅθεν γέγονεν ὁ ἀφανισμὸς ὁ πρῶτον, ἐκεῖθεν ἄρχονται οἱ ἀθληταὶ εἰς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, ὅταν ἄρξωνται φυλάττειν τοὺς νόμους αὐτοῦ.

δ'. Καὶ ὁ Σωτὴρ δέ, ὅτε ὠράθη τῷ κόσμῳ ἐν τῷ Ἰορδάνῃ, ἐντεῦθεν ἤρξατο. Μετὰ γὰρ τὸ βάπτισμα ἐξήνεγκεν αὐτὸν τὸ πνεῦμα εἰς τὴν ἔρημον καὶ ἐνήστευσε ἡμέρας τεσσαράκοντα καὶ νύκτας τεσσαράκοντα. Ὅμοίως καὶ πάντες οἱ ἐξερχόμενοι

ἀκολουθήσαι ὀπίσω αὐτοῦ ἐπὶ τούτῳ τῷ θεμελίῳ βάλλουσι τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀγῶνος αὐτῶν. Ὅπλον γὰρ ἐστὶν εἰργασμένον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὶς ἀμελῶν εἰς αὐτὸ οὐ μεμφθήσεται; Καὶ εἰ ὁ ἐκθέμενος τὸν νόμον νηστεύει, τὶς ἐκ τῶν τηρούντων τὸν νόμον οὐ χρὴ νηστεύειν; Διὰ τοῦτο ἕως τότε τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων οὐκ ἐγίνωσκε τὴν νίκην, οὐδὲ ὁ διάβολος ποτὲ ἐπειράθη τῆς ἥττης αὐτοῦ ἐκ τῆς φύσεως ἡμῶν, ἀλλ' ἐν τούτῳ τῷ ὄπλῳ ἠτόνησέν ἐξ ἀρχῆς, καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν ἦν ὁ ἀρχηγὸς καὶ πρωτότοκος τῆς νίκης, τοῦ δοῦναι τὸν πρῶτον στέφανον τῆς νίκης ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς φύσεως ἡμῶν.

ε'. Καὶ ὅταν ἴδῃ τοῦτο τὸ ὄπλον ἐπὶ τίνα τῶν ἀνθρώπων ὁ διάβολος, εὐθέως φοβεῖται ὁ ἀντικείμενος καὶ τύραννός, καὶ εὐθὺς ἐνθυμεῖται καὶ εἰς μνήμην ἔρχεται τῆς ἥττης αὐτοῦ τῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος, καὶ ἡ δύναμις αὐτοῦ κλάται, καὶ ἐν τῇ θεωρίᾳ τοῦ ὄπλου τοῦ δοθέντος ἡμῖν ὑπὸ τοῦ ἀρχιστρατήγου ἡμῶν καίεται. Ποῖον ὄπλον δυνατώτερον αὐτοῦ καὶ θάρσος παρέχον τῇ καρδίᾳ ἐν τῇ πάλῃ τῇ κατὰ τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας, ὡς ἡ γινομένη πείνα ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ; Ὅσον γὰρ μοχθεῖ τὸ σῶμα καὶ κακοπαθεῖ ἐν τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ περικυκλοῖ τὸν ἄνθρωπον ἡ φάλαγξ τῶν δαιμόνων, τοσοῦτον ἀντιλαμβάνεται ἡ καρδία αὐτοῦ ὑπὸ τῆς πεποιθήσεως. Καὶ ὁ ἐνδυόμενος τὸ τῆς νηστείας ὄπλον, ἐν ζήλῳ πυρπολεῖται ἐν παντὶ καιρῷ,

ς'. Καὶ ὁ ζηλωτὴς γὰρ Ἡλίας ἠνίκα ἐζήλωσεν ὑπὲρ τοῦ νόμου, τοῦ Θεοῦ, εἰς τοῦτο τὸ ἔργον τῆς νηστείας διῆγεν. Ὑπομιμνήσκει γὰρ τὸν κτησάμενον αὐτὴν τὰ ἐντάλματα τοῦ Πνεύματος, καὶ μεσίτης ἐστὶν ἡ νηστεία τοῦ παλαιοῦ νόμου καὶ τῆς χάριτος τῆς δοθείσης ἡμῖν παρὰ τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ὁ ἀμελῶν εἰς αὐτὴν, καὶ εἰς τὰ ὑπόλοιπα τῶν ἀγωνισμάτων χαῦνος ἐστὶ καὶ ἀμελής καὶ ἀσθενής καὶ ἀρχὴν καὶ σημεῖον κακὸν τῆς χαινώσεως δεικνύει τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καὶ δίδωσι τόπον νίκης τῷ πολεμοῦντι αὐτὸν διότι γυμνὸς καὶ ἄοπλος εἰσέρχεται εἰς τὸν ἀγῶνα, καὶ ἐκδηλὸς ἐστὶν ὅτι χωρὶς νίκης ἐξέρχεται ἐξ αὐτοῦ, διότι τὰ μέλη αὐτοῦ οὐκ ἐφόρεσεν τὴν θερμὴν τῆς πείνης τῆς νηστείας. Τοιαύτη ἐστὶν ἡ νηστεία, καὶ ὁ διαμένων ἐν αὐτῇ, ἀσάλευτος ἔσται ἡ διάνοια αὐτοῦ καὶ πρὸς ἀπάντησιν ἐτοίμη καὶ ἀποτροπὴν πάντων τῶν δυσχερῶν παθῶν. Λέγεται περὶ πολλῶν μαρτύρων, ὅτι ἐν τῇ ἡμέρᾳ, ἐν ἣ προσεδόκων δέξασθαι τὸν στέφανον τοῦ μαρτυρίου, εἰ προεγίνωσκον ἐξ ἀποκαλύψεως ἢ φάσεως τίνος τῶν ἐταίρων αὐτῶν τοῦτο, τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ οὐκ ἐγεύοντο τίνος, ἀλλὰ ἀπὸ ἐσπέρας ἕως πρωὶ ἴσταντο ἀγρυπνοῦντες ἐν τῇ εὐχῇ, δοξάζοντες τὸν Θεὸν ἐν ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, καὶ ἐν εὐφροσύνῃ καὶ ἀγαλλιάσει ἐξεδέχοντο τὴν ὥραν ἐκείνην, ὡς τίνες ἐτοιμασθέντες εἰς τοὺς γάμους, ἐκδεχόμενοι ἀπαντῆσαι τῷ ξίφει νηστεία αὐτῶν. Καὶ ἡμεῖς τοίνυν, οἱ εἰς τὴν ἀόρατον μαρτυρίαν κληθέντες, τοῦ δέξασθαι τοὺς στεφάνους τοῦ ἀγιασμοῦ νήσωμεν καὶ μηδέποτε ἐν μέλει τινὶ καὶ μέρει τοῦ σώματος ἡμῶν δοθῆ τοῖς ἐχθροῖς ἡμῶν σημεῖον τῆς ἀρνήσεως.

Ἐρώτησις. Πῶς εἰσὶ τίνες πολλάκις καὶ πολλοὶ ἔχοντες τὰ ἔργα ταῦτα ἴσως, καὶ τῆς γαλήνης καὶ ἀναπαύσεως τῶν παθῶν, καὶ τῆς εἰρήνης τῶν λογισμῶν οὐκ αἰσθάνονται;

Ἀπόκρισις. Τὰ πάθη τὰ κεκρυμμένα ἐν τῇ ψυχῇ, ᾧ ἀδελφέ, οὐχὶ ἐν τοῖς σωματικοῖς κόποις μόνον διορθοῦνται, οὐδὲ τοὺς λογισμοὺς κωλύουσιν ἐπὶ τῶν ἐξυπνιζομένων ἀεὶ διὰ τῶν αἰσθήσεων. Οἱ γὰρ κόποι οὗτοι φυλάττουσι τὸν ἄνθρωπον ἐκ τῶν ἐπιθυμιῶν, ἵνα μὴ νικηθῇ ἐξ αὐτῶν, καὶ ἐκ τῆς πλάνης τῶν δαιμόνων, τὴν δὲ εἰρήνην καὶ τὴν γαλήνην οὐ παρέχουσι τῇ ψυχῇ. Τὰ γὰρ ἔργα καὶ οἱ κόποι τότε τὴν ἀπάθειαν παρέχουσι τῇ ψυχῇ καὶ νεκροῦσι τὰ μέλη τὰ ἐν τῇ γῆ καὶ δωροῦνται τὴν ἀνάπαυσιν τῶν λογισμῶν, ὅταν κοινωνήσωμεν τῇ ἡσυχίᾳ ἠνίκα γὰρ αἱ αἰσθήσεις τὰ ἔξω παύσονται τῆς ταραχῆς καὶ ἐπιμείνωσιν ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῆς σοφίας καιρὸν τίνα. Ἔως γὰρ ἂν στερηθῇ ὁ ἄνθρωπος τῆς ἀπαντήσεως τῶν ἀνθρώπων καὶ τὰ μέλη αὐτοῦ ἐκ τῆς διαχύσεως τῶν λογισμῶν, καὶ συναγάγῃ ἑαυτὸν πρὸς ἑαυτόν, οὐ μὴ δυνηθῇ γνωρίσαι τὸ πάθος αὐτοῦ. Ἡ ἡσυχία γάρ, καθὼς ἔφη ὁ ἅγιος Βασίλειος, ἀρχὴ τῆς καθάρσεως τῆς ψυχῆς ἐστίν. Ἡνίκα γὰρ τὰ ἔξω μέλη παύσονται τῆς στάσεως τῆς ἐξωτέρας καὶ τοῦ περισπασμοῦ τοῦ εἰς τὴν ἔξω χώραν, τότε στρέφεται ἡ διάνοια ἀπὸ τῶν ἐξωτέρων περισπασμῶν καὶ τοῦ μετεωρισμοῦ καὶ καθ' ἑαυτὴν ἡρεμεῖ καὶ ἐξυπνίζεται ἡ καρδία ἐξερευνηῆσαι τὰς ἐννοίας τὰς ἔσωθεν τῆς ψυχῆς. Καὶ ἐὰν ὑπομείνῃ ἐν τούτοις καλῶς, ἔρχεται κατ' ὀλίγον ὁ ἄνθρωπος ὁδεύειν εἰς τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς.

Ἐρώτησις. Καὶ οὐ δύναται ἄρα ἐν τῇ ἀναστροφῇ τῇ ἔξω τῆς θύρας καθαρθῆναι ἡ ψυχὴ;

Ἀπόκρισις. Δένδρου καθ' ἡμέραν ποτιζομένου, πότε ξηραίνεται ἡ ρίζα αὐτοῦ; Καὶ σκεῦος δεχόμενον καθ' ἡμέραν προσθήκην, πότε μειοῦται; Καὶ ἐὰν ἡ καθαρότης οὐδὲν ἄλλο ἐστίν, εἰ μὴ τὸ λαβεῖν τὴν ἀναστροφὴν ἐλευθερίας καὶ ἐξελθεῖν τῆς συνήθειας αὐτῆς, πῶς καὶ πότε θελήσει καθαρθῆναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ὅστις πρακτικῶς ἐν ἑαυτῷ ἢ ἐν ἄλλοις διὰ τῶν αἰσθήσεων ἀνακαινίζει τὴν μνήμην τῆς παλαιᾶς συνήθειας ἐν ἑαυτῷ, ὅπερ ἐστίν ἡ ἐπίγνωσις τῆς κακίας; Πότε δύναται καθαρθῆναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐκ τούτου, ἢ πότε σχολάσαι ἐκ τῶν ἀνταγωνισμάτων τῶν ἐξωτέρων, ἵνα ἂν θεάσῃται ἑαυτόν; Ἐὰν γὰρ ἡ καρδία καθ' ἡμέραν ῥυποῦται, πότε καθαίρεται ἐκ τοῦ ῥύπου; Ἄλλ' οὐδὲ πρὸς τὴν ἐνέργειαν τὴν ἐξωτέραν δύναται ἀντιστῆναι, καὶ πόσω μᾶλλον καθάρισαι οὐ δύναται τὴν καρδίαν, ὅτι ἐν μέσῳ τοῦ στρατοπέδου ἴσταται καὶ ἐνδέχεται καθ' ἡμέραν τὴν συνεχῆ ἀγγελίαν τοῦ πολέμου ἀκοῦσαι καὶ πῶς τολμᾷ κηρῦξαι εἰρήνην τῇ ψυχῇ αὐτοῦ; Ἐὰν δὲ ἐκ τούτου μακρυνθῇ, τότε δύναται κατὰ μικρὸν τὰ πρῶτα καταπαῦσαι τὰ ἔσω ἐπεὶ, ἕως ἂν ἄνωθεν ὁ ποταμὸς οὐ φράττηται, ἐκ τῶν κάτω τὰ ὕδατα αὐτοῦ οὐ ξηραίνεται. Ὅταν δὲ ἔλθῃ τις εἰς τὴν ἡσυχίαν, τότε δύναται ἡ ψυχὴ διακρίναι τὰ πάθη καὶ ἐξερευνηῆσαι ἐν συνέσει τὴν ἑαυτῆς σοφίαν. Τότε καὶ ὁ ἔσω ἄνθρωπος ἐξυπνίζεται εἰς τὸ ἔργον τοῦ πνεύματος, καὶ ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ αἰσθάνεται τῆς κρυπτῆς σοφίας τῆς ἀνθούσης ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ.

Ἐρώτησις. Τίνα εἰσὶ τὰ ἀκριβῆ τεκμήρια καὶ τὰ σημεῖα τὰ πλησιάζοντα, ἐξ ὧν καὶ δι' ὧν αἰσθάνεται τις, ὅτι ἤρξατο βλέπειν ἐν ἑαυτῷ καρπὸν κρυπτὸν ἐν τῇ ψυχῇ;

Ἀπόκρισις. α'. Ὄταν ἀξιωθῆ τις τῆς χάριτος τῶν δακρύων τῶν πολλῶν τῶν χωρὶς βίας γινομένων. Ὡς γὰρ ὄρος τις ἐτέθησαν τὰ δάκρυα τῆ διανοία μεταξὺ τῶν σωματικῶν καὶ τῶν πνευματικῶν, καὶ μεταξὺ τῆς ἐμπαθείας καὶ τῆς καθαρότητος. Ἔως ἂν δέξηται τις τὸ χάρισμα τοῦτο, ἀκμὴν ἐν τῷ ἐξωτερῷ ἀνθρώπῳ ἐστὶν ἡ ἐνέργεια τοῦ ἔργου αὐτοῦ καὶ ἀκμὴν οὐκ ἠσθήθη παντελῶς τῆς ἐνεργείας τῶν κρυπτῶν τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου. Ὄταν γὰρ ἄρξηται τις ἐὰν τὰ σωματικὰ τοῦ νῦν αἰῶνος καὶ ἐντὸς τοῦ ὅρου τούτου τοῦ ὄντος ἔξωθεν τῆς φύσεως ὁρᾶται διαβαίνων, εὐθὺς εἰς τὴν χάριν ταύτην τῶν δακρύων φθάνει καὶ ἐκ τῆς πρώτης μόνης τῆς πολιτείας τῆς κρυπτῆς ἄρχονται καὶ τὰ δάκρυα ταῦτα καὶ ἀπάγουσιν αὐτὸν εἰς τὴν τελειότητα τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὅσον προβαίνει ἐκεῖσε, τοσοῦτον πλουτεῖ ἐν αὐτοῖς, ἕως ἂν πίνῃ αὐτὰ ἐν τῇ τροφῇ αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ πόματι αὐτοῦ ἐκ τῆς πολλῆς αὐτῶν διαμονῆς.

β'. Καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ σημεῖον τῆς ἀκριβείας, ὅτι ἐξῆλθεν ἡ διάνοια ἐκ τοῦ κόσμου τούτου καὶ ἠσθήθη τοῦ κόσμου ἐκείνου τοῦ πνευματικοῦ. Ὅσον δὲ πλησιάζει τῷ κόσμῳ τούτῳ ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ ὁ ἄνθρωπος, τοσοῦτον ἐλαττοῦται ἐκ τῶν δακρύων τούτων, καὶ ὅταν ἡ διάνοια τελείως στερίσκεται τῶν δακρύων τούτων, καὶ τοῦτο τὸ σημεῖον ἐστίν, ὅτι ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος τεθαμμένος ἐν τοῖς πάθεσιν.

γ'. Εἰσὶ τινὰ μὲν τῶν δακρύων καίοντα, καὶ εἰσὶ δάκρυα παιίνοντα. Πάντα οὖν τὰ δάκρυα τὰ ἐκ τῆς κατανύξεως καὶ τῆς ὀσίας καρδίας ἐξερχόμενα διὰ τὰς ἀμαρτίας, ταῦτα ξηραίνουσι τὸ σῶμα καὶ καίουσι καὶ πολλάκις καὶ αὐτὸ τὸ ἡγεμονικὸν τῆς ἐκ τούτων αἰσθάνεται βλάβης ἐν τῇ ἐξόδῳ αὐτῶν. Καὶ πρῶτον μὲν ταύτῃ τῇ τάξει τῶν δακρύων ἐξ ἀνάγκης ἀπαντᾷ ὁ ἄνθρωπος, καὶ δι' αὐτῶν ἀνοίγεται αὐτῷ θύρα εἰσελθεῖν εἰς τὴν τάξιν τὴν δευτέραν, τὴν κρείττονα ταύτης, ἥπερ ἐστὶ χώρα χαρᾶς, ἐν ἣ δέχεται ὁ ἄνθρωπος τὸ ἔλεος. Ταῦτα δὲ εἰσὶ τὰ δάκρυα τὰ προχεόμενα ἐκ τῆς συνέσεως, ἃ ὠραίζουσι καὶ παιίνουσι τὸ σῶμα, καὶ ἀβιάστως ἀφ' ἑαυτῶν κατέρχονται, καὶ οὐ μόνον, ὡς εἴρηται, παιίνουσι τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ ἡ δράσις τοῦ ἀνθρώπου ἀλλοιοῦται. *«Καρδίας γάρ, φησὶν, εὐφραινομένης πρόσωπον θάλλει, ἐν δὲ λύπαις οὔσης σκυθρωπάζει».*

Ἐρώτησις. Τίς ἐστὶν ἡ ἀνάστασις τῆς ψυχῆς, ἣν φησὶν ὁ Ἀπόστολος, *«εἰ συνηγέρθητε τῷ Χριστῷ»;*

Ἀπόκρισις. Ἐν τῷ εἰπεῖν τὸν Ἀπόστολον, *«ὁ Θεὸς ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς λάμψαι, αὐτὸς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν»*, ψυχῆς ἀνάστασιν, τὴν τῆς παλαιότητος ἐξοδὸν ἔδειξεν, ὅτι ταύτην δεῖ καλεῖν, τουτέστιν, ἵνα γένηται καινὸς ὁ ἄνθρωπος, μηδὲν ἔχων τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου, καθὼς λέγει, *«καὶ δώσω αὐτοῖς καρδίαν καινὴν καὶ πνεῦμα καινόν»*. Τότε γὰρ εἰκονίζεται ὁ Χριστὸς ἐν ἡμῖν διὰ πνεύματος σοφίας καὶ ἀποκαλύψεως τῆς ἐπιγνώσεως αὐτοῦ.

Ἐρώτησις. Τί ἐστὶ, κατὰ συντομίαν, ἡ δύναμις τῆς πράξεως τῆς ἡσυχίας;

Ἀπόκρισις. Ἡ ἡσυχία τὰς αἰσθήσεις τὰς ἔξω νεκροὶ καὶ τὰς ἔσω κινήσεις ἐγείρει, ἡ δὲ ἔξω ἀναστροφῇ τὰ ἐναντία τούτων πράττει, ἡγουν τὰς ἔξω αἰσθήσεις ἐγείρει, καὶ τὰς ἔσω κινήσεις νεκροῖ.

Ἑρώτησις. Τὶ ἐστὶν ἡ αἰτία τῶν ὁράσεων καὶ τῶν ἀποκαλύψεων, ὅτι τίνες ὁρῶσι, τίνες δὲ κοπιῶσιν ὑπὲρ αὐτοὺς καὶ οὐκ ἐνεργεῖ τοσοῦτον ἡ ὄρασις ἐν αὐτοῖς;

Ἀπόκρισις. α'. Αἰτίαι τούτων πολλαὶ εἰσὶ. Καὶ αἱ μὲν αὐτῶν οἰκονομικαὶ καὶ τοῦ κοινου χάριν, αἱ δὲ πρὸς παρηγορίαν τῶν ἀσθενῶν καὶ θάρσος καὶ διδασχὴν.

β'. Καὶ πρῶτον μὲν, διὰ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ οἰκονομοῦνται διὰ τοὺς ἀνθρώπους ταῦτα πάντα, καὶ πρὸς τοὺς τρεῖς τρόπους τῶν ἀνθρώπων τούτων οἰκονομοῦνται τὰ πράγματα τῶν τοιούτων, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἢ πρὸς τοὺς ἀπλουστέρους καὶ ὑπερβαλλόντως ἀκάκους, ἢ πρὸς τινὰς τελείους καὶ ἀγίους, ἢ πρὸς τοὺς ἔχοντας ζῆλον ἔμπυρον Θεοῦ καὶ ἀπεγνωκότας τοῦ κόσμου καὶ ἀποταξαμένους τελείως καὶ ἀναχωρήσαντας τῆς μετὰ τῶν ἀνθρώπων κατοικίας καὶ ὀπίσω τοῦ Θεοῦ γυμνοὺς ἐξελθόντας, μὴ προσδοκῆσαντας βοήθειαν τίνα ἐκ τῶν ὀρωμένων καὶ ἐπιπίπτει αὐτοῖς δειλία ἐκ τοῦ ἰδιασμοῦ αὐτῶν ἢ περικυκλοῖ αὐτοὺς κίνδυνος θανάτου ἐκ τοῦ λιμοῦ ἢ ἐκ τῆς ἀρρώστιας ἢ ἀπὸ τίνος περιστάσεως καὶ θλίψεως, ὥστε αὐτοὺς ἐγγίζειν τῇ ἀπογνώσει. Αἱ παρακλήσεις οὖν αἱ γινόμεναι πρὸς τοὺς τοιούτους καὶ πρὸς τοὺς ὑπερέχοντας αὐτοὺς ἐν κόποις μὴ γινόμεναι, τῆς συνειδήσεως λέγω.

γ'. Ἡ δὲ δευτέρα αἰτία ἐστὶν ἀκριβῶς αὕτη ὅσον τις ἔχει παράκλησιν ἀνθρωπίνην ἢ ἐκ τίνος τῶν ὀρωμένων, οὐ γίνονται τοιαῦτα παρακλήσεις πρὸς αὐτόν, εἰ μὴ δι' οἰκονομίαν τινὰ χάριν τοῦ κοινου. Ἡμῖν δὲ ὁ λόγος περὶ ἀναχωρητῶν ἐστὶ. Καὶ μάρτυς τῶν λεγομένων εἰς τῶν πατέρων ὅπερ ταύτης παρακαλέσας καὶ ἀκούσας, ἀρκεῖ σοι ἡ παράκλησις καὶ ἡ ὁμιλία τῶν ἀνθρώπων.

δ'. Καὶ ἄλλος τις ἐν τούτῳ τῷ τρόπῳ ὅτε ἦν ἐν τῇ ἀναχωρήσει καὶ ἔζη ἐν τῇ ἀναστροφῇ τῆς ἀναχωρήσεως, ἦν ἐν πάσῃ ὥρᾳ τῆς παρακλήσεως τῆς ἐκ τῆς χάριτος κατατρυφῶν, ὅτε δὲ προσήγγισε τῷ κόσμῳ, ἐζήτησεν αὐτὴν κατὰ τὸ ἔθος καὶ οὐχ εὔρε καὶ ἐδεήθη τοῦ Θεοῦ δηλῶσαι αὐτῷ τὴν αἰτίαν, λέγων· Μὴ τί, Κύριε, διὰ τὴν ἐπισκοπὴν ἀπέστη ἀπ' ἐμοῦ ἡ χάρις; Καὶ ἐρρέθη αὐτῷ. Οὐχὶ ἀλλ' ὅτι ὁ Θεὸς πρόνοιαν ποιεῖται τῶν ἐν ἐρήμῳ διαγόντων καὶ ἀξιοῖ αὐτοὺς τῶν τοιούτων παρακλήσεων. Οὐκ ἐνδέχεται γὰρ εἶναι τινὶ τῶν ἀνθρώπων παράκλησιν ὀρωμένην καὶ δέχεσθαι καὶ ταύτην, εἰμὴ τί γε διὰ τίνα τῶν εἰρημένων οἰκονομίαν κεκρυμμένην καὶ μόνῳ τῷ οἰκονομοῦντι τὰ τοιαῦτα ἐγνωσμένην.

Ἑρώτησις. Εἰ ταῦτόν ἐστὶν ὄρασις καὶ ἀποκάλυψις, ἢ οὐ;

Ἀπόκρισις. Οὐχί, ἀλλὰ διάφορα ἐστίν. Ἡ ἀποκάλυψις πολλάκις λέγεται κατὰ τῶν δύο· διότι γὰρ τὸ κρυπτὸν φανεροῦται, πᾶσα ὄρασις λέγεται ἀποκάλυψις, ἡ ἀποκάλυψις δὲ οὐ

λέγεται ὄρασις. Ἡ ἀποκάλυψις γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ περὶ τῶν γινωσκομένων καὶ ὑπὸ τοῦ νοῦ γευομένων καὶ νοουμένων λαμβάνεται. Ἡ ὄρασις δὲ ἐκ παντὸς τρόπου γίνεται ὡς ἐν εἰκόνι καὶ τύποις, ὥσπερ πάλαι πρὸς τοὺς ἀρχαίους ἐγένετο, ὡς ἐν ὕπνῳ βαθεῖ ἢ ἐν ἐγρηγόρσει, καὶ ποτὲ μὲν ἀκριβῶς, ποτὲ δὲ ὡς ἐν φάσματι καὶ ἀμυδρῶς πως. Διὸ καὶ αὐτὸς ὁ ὄρῳν πολλάκις οὐ γινώσκει, εἴτε ἐγρηγορῶν θεωρεῖ εἴτε καθεύδων. Ἔστι δὲ καὶ διὰ φωνῆς ἀκούειν ἀντιλήψεις, ποτὲ δὲ καὶ τύπον τινὰ ὄρῳν, ποτὲ δὲ τρανώτερον πρόσωπον πρὸς πρόσωπον. Καὶ ἡ ὄρασις καὶ ἡ ὁμιλία καὶ ἡ ἐρώτησις καὶ ἡ μετ' αὐτῆς συντυχία δυνάμεις εἰσὶν ἅγιοι, ὁρώμενοι τοῖς ἀξίοις καὶ τὰς ἀποκαλύψεις ποιοῦσαι. Καὶ ἐν τοῖς ἐρημικωτέροις τόποις καὶ ἐν τοῖς διεστηκόσι ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων αἱ τοιαῦται ὑποθέσεις γίνονται, ὅπου ἀναγκαίως δέεται αὐτῶν ὁ ἄνθρωπος, διὰ τὸ μὴ ἔχειν αὐτὸν ἄλλην ἀντίληψιν ἢ παράκλησιν ἐκ τόπου. Αἱ δὲ ἀποκαλύψεις αἱ ἐν τῷ νοῖ αἰσθανόμεναι διὰ καθαρότητος καὶ δεκτικαὶ εἰσὶ καὶ μόνων τῶν τελείων καὶ γνωστικῶν ὑπάρχουσιν.

Ἐρώτησις. Εἰ ἔφθασε τις εἰς τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας, τί ἐστὶ τὸ σημεῖον αὐτῆς; Καὶ πότε γινώσκει ὁ ἄνθρωπος ὅτι ἦλθεν ἡ καρδία αὐτοῦ εἰς καθαρότητα;

Ἀπόκρισις. Ὅταν πάντα ἀνθρώπους καλοὺς θεωρῆ καὶ οὐ φαίνηται τις αὐτῷ ἀκάθαρτος καὶ βέβηλος, τότε ἐστὶν ἀληθῶς καθαρὸς τῆ καρδία. Πῶς γὰρ πληροῦται ὁ λόγος τοῦ Ἀποστόλου ὁ φάσκων τὸ «*ὑπερέχοντας ἑαυτῶν ἠγεῖσθαι πάντα ἐπίσης*», ἐξ εἰλικρινοῦς καρδίας ἐὰν μὴ φθάσῃ τὸ εἰρημένον, ὅτι «*ὄφθαλμὸς ἀγαθὸς οὐκ ὄψεται πονηρά*»;

Ἐρώτησις. Τί ἐστὶν ἡ καθαρότης καὶ ἕως πότε ὁ ὄρος αὐτῆς;

Ἀπόκρισις. Ἡ καθαρότης ἐστὶν ἡ λήθη τῶν τρόπων τῆς γνώσεως τῶν παρὰ φύσιν, τῶν ἐν τῷ κόσμῳ εὐρεθέντων ὑπὸ τῆς φύσεως. Ὁ ὄρος δὲ τοῦ ἐλευθερωθῆναι καὶ ἔξω αὐτῶν εὐρεθῆναι οὗτος ἐστὶ τὸ ἐλθεῖν τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν πρώτην τῆς φύσεως αὐτοῦ ἀπλότητα καὶ ἀκακίαν καὶ ὡς νήπιον τίνα γενέσθαι, χωρὶς τῶν ἐλαττωμάτων μόνον τοῦ νηπίου.

Ἐρώτησις. Καὶ ἐνδέχεται τίνα εἰσελθεῖν εἰς τὴν τάξιν ταύτην;

Ἀπόκρισις. Ναί. Ἴδου γὰρ ἦλθον τίνες εἰς τὸ μέτρον τοῦτο, ὥσπερ δὴ καὶ ὁ ἀββάς Σισώης ἦλθεν εἰς τὸ μέτρον τοῦτο, ὡς καὶ τὸν μαθητὴν, εἰ ἔφαγεν ἐρωτᾶν, ἢ οὐκ ἔφαγε. Καὶ ἄλλος τις τῶν πατέρων ἦλθεν εἰς τοιαύτην ἀπλότητα καὶ ἀκεραιότητα μικροῦ δεῖν τῶν νηπίων, ὥστε ἐπιλαθέσθαι αὐτὸν τῶν ὧδε παντελῶς, τοσοῦτον, ὡς καὶ ἐσθίειν αὐτὸν πρὸ τῆς μεταλήψεως, εἰ μὴ τι γε ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἐκωλύετο. Καὶ ἦγον αὐτὸν ὡς νήπιον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ κοινωνῆσαι. Καὶ τῷ μὲν κόσμῳ νήπιος ἦν, τὴν δὲ ψυχὴν πρὸς Θεὸν τέλειος.

Ἐρώτησις. Ποίαν μελέτην καὶ ἀδολεσχίαν δεῖ ἔχειν τὸν ἀσκητὴν ἐν τῷ ἡσυχαστηρίῳ αὐτοῦ καθήμενον ἐν ἡσυχίᾳ, καὶ τί ὀφείλει διηνεκῶς ἐργάζεσθαι, ἵνα μὴ σχολάσῃ ὁ νοῦς

αὐτοῦ εἰς λογισμοὺς ματαίους;

Ἀπόκρισις. α'. Περὶ μελέτης καὶ ἀδολεσχίας ἐρωτᾷς, πῶς γίνεται ὁ ἄνθρωπος νεκρὸς ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ. Ἄνθρωπος ἄρα σπουδαῖος καὶ νήφων τῇ ψυχῇ ἐρωτήσεως δεῖται, καθ' ἑαυτὸν ὑπάρχων, πῶς διάξει; Τὶ γὰρ ἄλλο ἐστὶν ἢ μελέτη τοῦ μοναχοῦ ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ, εἰ μὴ ὁ κλαυθμὸς; Ἐκ τοῦ κλαυθμοῦ ἄρα γε εὐκαιρεῖ πρὸς ἄλλον λογισμὸν ἀτενίσαι; Καὶ ποία μελέτη κρείσσων ταύτης ὑπάρχει; Αὐτὸ γὰρ τὸ κάθισμα τοῦ μοναχοῦ καὶ ἡ μόνωσις αὐτοῦ τὴν ὁμοίωσιν τῆς ἐν τῷ τάφῳ διαγωγῆς, τῆς ἀπεχούσης ἀπὸ τῆς χαρᾶς τῶν ἀνθρώπων, διδάσκει αὐτόν. Ὅτι τὸ πένθος ἐστὶν ἡ πρᾶξις αὐτοῦ, καὶ αὕτη γὰρ ἡ ἐπωνυμία τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ εἰς τοῦτο καὶ παρακαλεῖ καὶ προτρέπεται αὐτόν πενθικὸς γὰρ ὀνομάζεται, τουτέστι πικρὸς τῇ καρδίᾳ. Καὶ πάντες δὲ οἱ ἅγιοι πενθοῦντες ἐξεδήμησαν ἐκ τοῦ βίου τούτου. Καὶ εἰ οἱ ἅγιοι ἐπένθουν καὶ τὰ ὄμματα αὐτῶν ἐπληροῦντο ἀεὶ τῶν δακρῦων, ἕως ἐκ τοῦ βίου τούτου ἐξεδήμησαν, τίς μὴ κλαύσῃ; Ἡ παράκλησις τοῦ μοναχοῦ ἐκ τοῦ κλαυθμοῦ αὐτοῦ τίκτεται. Καὶ εἰ οἱ τέλειοι καὶ νικηφόροι ἐκλαυσαν ὧδε, ὁ πεπληρωμένος τραυμάτων πῶς ὑποίσει ἡσυχάσαι ἐκ τοῦ κλαυθμοῦ; Ὁ ἔχων τὸν νεκρὸν αὐτοῦ ἔμπροσθεν αὐτοῦ κείμενον καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν νεκρωμένον ὁρῶν ταῖς ἀμαρτίαις, χρήζει διδασκαλίας, ποίῳ λογισμῷ χρήσεται τοῖς δάκρυσιν; Ἡ ψυχὴ σὸν τεθνατωμένη ταῖς ἀμαρτίαις καὶ κειμένη ἐνώπιον σου, ἥτις βελτιωτέρα ἐστὶ παρὰ σοὶ ὅπερ ὅλον τὸν κόσμον, καὶ οὐ δέεται κλαυθμοῦ;

β'. Ἐὰν οὖν εἰς τὴν ἡσυχίαν εἰσέλθωμεν καὶ ἐν αὐτῇ καρτερήσωμεν μεθ' ὑπομονῆς, πάντως δυνάμεθα διαμεῖναι ἐν τῷ κλαυθμῷ. Διὰ τοῦτο ἐν διανοίᾳ συνεχεῖ δεηθῶμεν τοῦ Κυρίου, ὅπως τοῦτο παράσῃ ἡμῖν. Ἐὰν γὰρ ταύτην τὴν χάριν κομισώμεθα τὴν κρείττονα τῶν λοιπῶν χαρισμάτων καὶ ὑπερβάλλουσαν, δι' αὐτῆς εἰς τὴν καθαρότητα εἰσερχόμεθα, καὶ ὅταν εἰσέλθωμεν εἰς αὐτήν, ἔκτοτε οὐ μὴ ἀρθῆ ἀφ' ἡμῶν ἡ καθαρότης, ἕως τῆς ἐξόδου ἡμῶν τῆς ἐκ τοῦ βίου τούτου.

γ'. Μακάριοι οὖν οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι οὐκ ἐστὶ καιρὸς, ἐν ᾧ οὐκ ἀπολαύουσι τῆς τρυφῆς τῶν δακρῦων ταύτης, καὶ ἐν αὐτῇ ἀεὶ ὀρῶσι τὸν Κύριον καὶ ἔτι τῶν δακρῦων ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῶν ἀξιοῦνται τῆς θεωρίας τῶν ἀποκαλύψεων αὐτοῦ ἐν τῷ ὕψει τῆς προσευχῆς αὐτῶν. Καὶ οὐκ ἔστιν αὐτοῖς εὐχὴ ἐκτὸς δακρῦων. Καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ Κυρίου, ὅτι «μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται». Ἐκ τοῦ πένθους γὰρ ἔρχεται τις εἰς τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς. Διὰ τοῦτο εἰπὼν ὁ Κύριος, ὅτι «αὐτοὶ παρακληθήσονται», οὐκ ἠρμήνευσε ποίαν παράκλησιν. Ὅταν γὰρ ἀξιωθῆ ὁ μοναχὸς διὰ τῶν δακρῦων περᾶσαι τὴν χώραν τῶν παθῶν καὶ καταντῆσαι εἰς τὴν πεδιάδα τῆς καθαρότητος τῆς ψυχῆς, τότε ἀπαντᾷ αὐτῷ ἡ τοιαύτη παράκλησις. Εἰ τις οὖν διαπερᾷ ἐκ τῶν ἐφευρόντων αὐτὴν ἐνταῦθα καὶ ἐν ταύτῃ ἀπαντᾷ τῇ παρακλήσει τῇ μὴ εὐρισκομένη ὧδε, καὶ τότε συνιεῖ ποίαν παράκλησιν τὸ τέλος τοῦ πένθους ὑποδέχεται, ἣν διὰ τῆς καθαρότητος ὁ Θεὸς τοῖς πενθοῦσι δίδωσι. Διότι οὐκ ἐνδέχεται τίνα ἀδιαλείπτως πενθοῦντα ὑπὸ τῶν παθῶν διοχλεῖσθαι. Ἀπαθῶν γὰρ τοῦτο ἐστὶ τὸ χάρισμα, τὸ δακρῦειν καὶ πενθεῖν.

δ'. Καὶ εἰ τὸν πρὸς καιρὸν πενθοῦντα καὶ κλαίοντα δύνανται τὰ δάκρυα οὐ μόνον ὀδηγῆσαι πρὸς ἀπάθειαν, ἀλλὰ καὶ τὸν νοῦν αὐτοῦ παντελῶς ἀπαλεῖψαι καὶ τῶν παθῶν τῆς μνήμης ἀπαλλάξαι, τί εἴπωμεν περὶ τῶν νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐν γνώσει ἐχόντων τὴν ἐργασίαν ταύτην; Τὴν ἐκ τοῦ κλαυθμοῦ γινομένην βοήθεια οὐδεὶς γινώσκει, εἰμὴ μόνον ἐκεῖνοι, οἱ ἐκδεδωκότες τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς εἰς τὸ ἔργον τοῦτο. Πάντες οἱ ἅγιοι ἐφίενται τῆς εἰσόδου ταύτης, ὅτι διὰ τῶν δακρῦων ἀνοίγεται ἡ θύρα ἔμπροσθεν αὐτῶν, τοῦ εἰσελθεῖν εἰς τὴν χώραν τῆς παρακλήσεως, ἐν ἧ χώρᾳ τὰ χρηστότατα ἔχνη τοῦ Θεοῦ καὶ σωτήρια εἰκονίζονται δι' ἀποκαλύψεων.

Ἑρώτησις. Διὰ τὸ εἶναι τινὰς ἀδυνάτως ἔχοντας πρὸς τὸ ἀδιαλείπτως πενθεῖν διὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ σώματος, τί δεῖ ἔχειν αὐτοὺς πρὸς φυλακὴν τοῦ νοῦς, ἵνα μὴ τὰ πάθη, σχολάσαντος αὐτοῦ, ἐπαναστῶσιν αὐτῶ;

Ἀπόκρισις. α'. Οὐ δύνανται τὰ πάθη ἐπαναστατῆσαι κατὰ τῆς ψυχῆς καὶ ταράξαι τὸν ἀσκητὴν, σχολαζούσης τῆς καρδίας ἐκ τῶν τοῦ βίου ἐν τῇ ἀναχωρήσει αὐτοῦ τῇ ἀπεχούσῃ ἀπὸ παντὸς περισπασμοῦ, εἰ μὴ ῥαθυμῆση καὶ ἀμελήσῃ ἐκ τῶν δεόντων. Ἐξαιρέτως γὰρ ἐὰν σχολάσῃ ἐν τῇ μελέτῃ τῶν θείων Γραφῶν διὰ τῆς ἐξετάσεως τῶν νοημάτων αὐτῶν ἀνενόχλητος διαμένει ἀπὸ τῶν παθῶν αὐτός. Διὰ γὰρ τὴν πλεονάζουσαν καὶ διαμένουσαν ἐν αὐτῷ κατανόησιν τῶν θείων Γραφῶν, δραπετεύουσιν ἐξ αὐτοῦ οἱ μάταιοι λογισμοί, καὶ οὐ δύναται ὁ νοῦς αὐτοῦ ἀποστατῆσαι ἀπὸ τῆς ἐπιθυμίας αὐτῶν, ἥτοι τῆς ἐνθυμήσεως, οὐδὲ προσέχειν τῷ βίῳ τούτῳ τὸ σύνολον, διὰ τὴν μεγίστην ἡδονὴν τῆς ἀδολεσχίας αὐτοῦ ὑπεραιρόμενος τούτων ἐν τῇ πολλῇ ἡσυχίᾳ αὐτοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ.

β'. Ὅθεν καὶ ἐπιλήσμων γίνεται ἑαυτοῦ καὶ τῆς φύσεως αὐτοῦ, καὶ γίνεται ὡσπερ ἄνθρωπος ἐξεστηκώς, μὴ ποιούμενος μνήμην τοῦ αἰῶνος τούτου παντελῶς, ἐξαιρέτως ἀδολεσχῶν καὶ διανοούμενος τὰ περὶ τῆς μεγαλωσύνης τοῦ Θεοῦ καὶ λέγων Δόξα τῇ θεότητι αὐτοῦ. Παράδοξα καὶ ἐξαιρία ἅπαντα τὰ ἔργα αὐτοῦ εἰς ὕψος τὴν ἐμὴν εὐτέλειαν ἀνήγαγον, εἰς οἷα ἠξίωσέ με ἀδολεσχεῖν καὶ ἐν ποίοις λογισμοῖς κατατολμῆσαι καὶ ἀπολαῦσαι τὴν ἐμὴν ψυχὴν. Καὶ ἐν τοῖς θαυμασίοις τούτοις ἀναστρεφόμενος καὶ ἐκπληττόμενος αἰεὶ, μεθύσκειται πάντοτε καὶ γίνεται ὡσπερ ἐν τῇ μετὰ τὴν ἀνάστασιν διαγωγῇ. Πάνυ γὰρ ἡ ἡσυχία συνεργεῖ τῇ χάριτι ταύτῃ. Διότι εὐρίσκει χώραν ὁ νοῦς αὐτοῦ διαμῆναι ἐν ἑαυτῷ ἐν τῇ εἰρήνῃ τῇ εὐρεθείῃ αὐτῷ ἐκ τῆς ἡσυχίας. Σὺν τούτοις δέ, καὶ ἐντεῦθεν κινεῖται εἰς μνήμην κατὰ τὴν θέσιν τῆς διαγωγῆς αὐτοῦ. Καὶ γὰρ λαμβάνων κατὰ νοῦν τὴν δόξαν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος καὶ τὴν ἐλπίδα τὴν ἀποκειμένην τοῖς δικαίοις τοῖς ἐν τῇ ζωῇ ἐκείνῃ τῇ πνευματικῇ καὶ ἐν Θεῷ κινουμένοις καὶ τὴν καινὴν ἐκείνην ἀποκατάστασιν, οὐκ ἐνθυμεῖται οὐδὲ μνημονεύει τῶν τοῦ κόσμου τούτου. Καὶ ὅταν ἐν τούτοις μεθυσθῇ, πάλιν μετανίσταται ἐκεῖθεν ἐν θεωρίᾳ αὐτοῦ περὶ τοῦ αἰῶνος τούτου, ἐν ᾧ ἐστὶν ἀκμὴν, καὶ λέγει ἐκπληκτικῶς· «ὦ βάθος πλοῦτος καὶ σοφίας καὶ γνώσεως καὶ συνέσεως καὶ φρονήσεως καὶ οἰκονομίας τοῦ ἀνεξιχνιάστου Θεοῦ. Ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ».

γ'. Ἦνίκα γὰρ αἰῶνα ἄλλον τοιοῦτον θαυμαστὸν ἠτοίμασεν, ἵνα εἰς αὐτὸν εἰσάξη πάντα τοὺς λογικοὺς καὶ φυλάξη αὐτοὺς ἐν τῇ ἀπεράντῳ ζωῇ, τίς ἡ αἰτία ἄρα τοῦ ποιῆσαι αὐτὸν τὸν κόσμον τοῦτον πρῶτον καὶ πλατύναι αὐτὸν καὶ πλουτῆσαι τοῦτον οὕτως ἐν τῷ πυκασμῷ καὶ τῷ πλήθει τῶν εἰδῶν καὶ τῶν φύσεων καὶ θέσθαι ἐν αὐτῷ αἰτίας καὶ ὕλας καὶ ἀνταγωνίσματα τῶν πολλῶν παθῶν; Καὶ πῶς ἐν πρώτοις ἔθετο ἡμᾶς ἐν αὐτῷ καὶ ἔπηξεν ἐν ἡμῖν τὴν ἀγάπην τῆς πολυζωΐας αὐτοῦ καὶ ἐξαίφνης μεταίρει ἡμᾶς ἐξ αὐτοῦ διὰ θανάτου καὶ διαφυλάττει ἡμᾶς καιρὸν οὐ μικρὸν ἐν ἀναισθησίᾳ καὶ ἀκινήσίᾳ καὶ ἀφανίζει τὰς μορφὰς ἡμῶν καὶ ἐκχέει τὴν κρᾶσιν ἡμῶν, καὶ συμμίσγει αὐτὴν ἐν τῇ γῆ, καὶ παραχωρεῖ καταλυθῆναι καὶ ἐκτακῆναι καὶ ῥυθῆναι τὴν κατασκευὴν ἡμῶν, ἕως οὐ παντελῶς ἀπογένηται τῆς ἀνθρωπίνης κατασκευῆς· καὶ τότε ἐν τῷ καιρῷ, ἐν ᾧ ὤρισεν ἐν τῇ προσκυνητῇ σοφίᾳ αὐτοῦ, ὅτε θέλει, ἐγερεῖ ἡμᾶς ἐν σχήματι ἄλλῳ, ἐν ᾧ γινώσκει, καὶ εἰσφέρει ἡμᾶς εἰς κατάστασιν ἄλλην.

δ'. Ταῦτα δὲ οὐχ ἡμεῖς μόνοι οἱ ἄνθρωποι ἐλπίζομεν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἅγιοι ἄγγελοι, οἱ μὴ ἔχοντες χρεῖαν τοῦ κόσμου τούτου, διὰ τὸ παράδοξον τῆς φύσεως αὐτῶν παρὰ βραχὺ τι τῆς τελειότητος ὄντες, ἐκδέχονται τὴν ἡμῶν ἔγερσιν ἐκ τῆς φθορᾶς, τὸ πότε ἐγείρεται τὸ γένος ἡμῶν ἐκ τοῦ χοῦς καὶ ἀνακαινίζει ἡ φθορὰ αὐτοῦ. Δι' ἡμᾶς γὰρ ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς κωλύονται, ὅτι ἐφάπαξ τὴν ἀνοιξιν τῆς θύρας τοῦ καινοῦ αἰῶνος ἐνδέχονται. Καὶ γὰρ ἡ κτίσις αὕτη τῶν ἀγγέλων μεθ' ἡμῶν ἀναπαύσεται ἐκ τῆς βαρύτητος τοῦ σώματος, τῆς οὔσης ἐν ἡμῖν, ὡς λέγει ὁ Ἀπόστολος «καὶ ὅτι καὶ αὕτη ἡ κτίσις τὴν ἀποκάλυψιν τῶν υἰῶν τοῦ Θεοῦ ἀπεκδέχεται, ὅπως ἐλευθερωθῇ ἐκ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ», μετὰ τὴν παντελῆ κατάλυσιν τοῦ αἰῶνος τούτου ἐξ ὅλης τῆς καταστάσεως αὐτοῦ, καὶ ἀποκατασταθῆναι τὴν φύσιν ἡμῶν ἐν τῇ πρώτῃ καταστάσει.

ε'. Καὶ λοιπὸν ἐκ τούτου ὑψοῦται ἐν τῷ νοί αὐτοῦ εἰς τὰ πρὸ καταβολῆς τοῦ κόσμου τούτου, ὅτε οὐκ ἦν κτίσις τις οὔτε οὐρανὸς οὔτε γῆ οὔτε ἄγγελοι, οὐδὲ ἐν τῶν γεγονότων καὶ πῶς ἐξαίφνης τὰ πάντα ἐκ μὴ ὄντων εἰς τὸ εἶναι παρήγαγεν ἐν τῷ εὐδοκῆσαι αὐτὸν μόνον καὶ πᾶν πρᾶγμα τετελειωμένον παρέστη ἐνώπιον αὐτοῦ. Καὶ αὐθις κάτεισιν ἐν τῷ νοί αὐτοῦ ἐπὶ πάσας τὰς δημιουργίας τοῦ Θεοῦ καὶ προσέχει εἰς τὰς θαυματουργίας τῶν κτισμάτων αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν σοφίαν τῶν ποιημάτων αὐτοῦ, λέγων ἐν ἐκπλήξει καθ' ἑαυτόν· Ὡς τοῦ θαύματος, πῶς ἡ οἰκονομία αὐτοῦ καὶ ἡ πρόνοια ὑπερβαίνει πᾶσαν ἔννοιαν καὶ ἡ θαυμαστὴ αὐτοῦ δύναμις ἰσχυροτέρα πάντων τῶν ποιημάτων αὐτοῦ; Καὶ πῶς τὴν κτίσιν ἐκ μὴ ὄντων εἰς τὸ εἶναι παρήγαγεν, ἤγουν τὰ πλήθη τῶν διαφόρων πραγμάτων, τὰ ἀναρίθμητα; Καὶ πῶς πάλιν μέλλει διαφθεῖραι αὐτὴν ἐκ τῆς θαυμαστῆς ταύτης εὐταξίας καὶ ἐκ τοῦ κάλλους τῶν φύσεων καὶ ἐκ τοῦ δρόμου τοῦ εὐτάκτου τῶν κτισμάτων, ὥρας καὶ καιροὺς καὶ τὴν συνάφειαν τῆς νυκτὸς καὶ τῆς ἡμέρας, μεταβολὰς συνεργοὺς τοῦ χρόνου, τὰ ἐκ τῆς γῆς ποικίλα ἄνθη, τὰς καλλίστας οἰκοδομὰς τῶν πόλεων καὶ τὰ ἐν αὐταῖς ὠραία παλάτια καὶ τὸν ταχύτατον τῶν ἀνθρώπων δρόμον, τὴν φύσιν αὐτῶν τὴν μοχθηρὰν ἀπὸ τῆς εἰσόδου αὐτῆς ἕως τῆς ἐξόδου;

ζ'. Καὶ πῶς ἐξαίφνης καταργεῖται ἡ θαυμαστὴ τάξις αὐτῆ καὶ ἥξει ἄλλος αἰὼν καὶ παντελῶς ἡ μνήμη τῆς πρώτης ταύτης κτίσεως οὐκ ἀναβήσεται ἐν καρδία τινὸς καὶ ἀλλοίωσις ἄλλη γενήσεται καὶ ἄλλοι διαλογισμοὶ καὶ ἄλλη μέριμνα, καὶ πάλιν ἡ τῶν ἀνθρώπων φύσις οὐ μὴ μνημονεύση τοῦ κόσμου τούτου, οὐδὲ τῆς προτέρας ὅλως ἀναστροφῆς αὐτοῦ. Δεσμευθήσεται γὰρ ὁ νοῦς αὐτῶν εἰς τὴν θεωρίαν ἐκείνης τῆς καταστάσεως καὶ οὐ μὴ σχολάσῃ ὁ νοῦς αὐτῶν παλινδρομῆσαι ἔτι πρὸς πάλιν αἵματος καὶ σαρκός. Σὺν γὰρ τῇ φθορᾷ τοῦ αἰῶνος τούτου, παραυτίκα ἀρχὴν λαμβάνει ὁ μέλλων. Καὶ ἐρεῖ τότε πᾶς ἄνθρωπος τοιαῦτα: Ὡ μῆτερ, ἡ ἐπιλησθεῖσα ἐκ τῶν τέκνων αὐτῆς, ὧν ἐγέννησε καὶ ἐσόφισε καὶ ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ συναγομένων εἰς ἀλλότριον κόλπον καὶ γινομένων τέκνων ἀληθινῶν τῆς στεῖρας τῆς μηδέποτε τεκούσης. «*Εὐφράνθητι, στεῖρα, ἢ οὐ τίκτουςα, εἰς τὰ τέκνα ἃ ἔτεκε σοι ἡ γῆ*».

ζ'. Καὶ τότε ἀδολεσχεῖ ὡς ἐξεστηκῶς καὶ λέγει Ἄρα πόσον καιρὸν συνίσταται οὗτος ὁ αἰὼν, καὶ πότε ἀρχὴν λαμβάνει ὁ μέλλων; Καὶ πόσον ἄρα πάλιν κατεύδουσι τὰ σκηνώματα ταῦτα καιρὸν ἐν τῷ σχήματι τούτῳ καὶ τὰ σώματα ἔσονται τῷ χοῖ ἅμα συμμεμιγμένα, καὶ πῶς ἄρα γίνεται ἡ διαγωγὴ ἐκείνη; Καὶ ἐν ποίᾳ μορφῇ αὕτη ἡ φύσις ἀνίσταται καὶ συνίσταται, καὶ ἐν ποίῳ τρόπῳ ἔρχεται εἰς τὴν δευτέραν κτίσιν;

η'. Καὶ ἐν τῷ εἰς ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἀδολεσχεῖν, ἐπιπίπτει ἐπ' αὐτὸν ἔκστασις καὶ ἔκπληξις καὶ ἡσυχος σιωπῆ, εἴθ' οὕτως ἀνίσταται τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ καὶ γόνυ κλίνει καὶ εὐχαριστίας ἀναπέμπει καὶ δοξολογίας μετὰ δακρῦων ἱκανῶν τῷ μόνῳ σοφῷ Θεῷ, τῷ ἐν τοῖς πανσόφοις ἔργοις αὐτοῦ δοξαζομένῳ ἀεὶ.

θ'. Μακάριος λοιπόν, ὅστις τοιούτων ἠξιώθη. Μακάριος οὐ ἡ μελέτη αὐτοῦ αὕτη ἐστὶν ἡμέρας τὲ καὶ νυκτός. Μακάριος, ὅστις ἐν τούτοις τε καὶ τοῖς τοιούτοις ἀδολεσχεῖ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἡσυχίας αὐτοῦ ὁ ἄνθρωπος οὐκ αἰσθάνηται τῆς δυνάμεως τῶν τοιούτων θεωριῶν, διὰ τὸν μετεωρισμὸν τοῦ νοῦς αὐτοῦ, καὶ οὐ δύναται ἔτι ὑψωθῆναι ἐπὶ τὰς δυνάμεις τῶν προῤῥηθέντων θαυμασιῶν τοῦ Θεοῦ, μὴ ἀκηδιάση καὶ ἐάση τὸ ἡρεμον τῆς ἡσύχου αὐτοῦ διαγωγῆς. Οὐδὲ γὰρ εὐθέως ἐν τῷ σπείρειν τὸν ἐργάτην ἐν τῇ γῆ σὺν τῷ σπείραι τὸν σπόρον θεωρεῖ καὶ τὸν στάχυν.

ι'. Διότι ἀκολουθεῖ τῷ σπόρῳ ἀκηδία καὶ κόπος καὶ πόνος τῶν ἰδίων μελῶν καὶ ἐκκοπῇ τῶν ἐντέρων καὶ χωρισμὸς τῶν συνήθων. Μετὰ δὲ τὸ ὑπομεῖναι ταῦτα, ἄρχεται καιρὸς ἕτερος, ἐν ᾧ τότε ἡδεται καὶ σκιρτᾷ καὶ ἀγάλλεται καὶ εὐφραίνεται ὁ ἐργάτης. Καὶ ποῖος οὗτος; Ὅταν ἐσθίῃ ἐκ τοῦ ἄρτου τοῦ ἰδρωτός αὐτοῦ καὶ μένη τετηρημένη ἐν τῇ ἡσυχίᾳ ἢ ἀδολεσχίᾳ αὐτοῦ. Πολλὴν γὰρ ἡδονὴν καὶ ἀτελεύτητον κινεῖ ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ πρὸς ἔκπληξιν ἀνεκλάλητον ἐλαύνει τὸν νοῦν ταχέως ἢ ἡσυχία καὶ ἢ ρηθεῖσα ἐν αὐτῇ ἀδολεσχία μεθ' ὑπομονῆς. Καὶ μακάριος ἐκεῖνος, ὅστις καρτερεῖ ἐν αὐτῇ, ὅτι ἐνώπιον τούτου ἠνοίχθη αὕτη ἡ θεόβρυτος πηγὴ, καὶ ἔπιεν ἐκ ταύτης καὶ ἠδύνθη, καὶ οὐ μὴ παύσεται τοῦ πίνειν ἐξ αὐτῆς ἀεὶ καὶ πάντοτε κατὰ πᾶσαν ὥραν τῆς νυκτός καὶ τῆς ἡμέρας, ἕως συντέλειας καὶ πέρατος τῆς ὅλης ἰδίας προσκαίρου ταύτης ζωῆς.

Ἐρώτησις. Τὶ ἐστὶ τὸ περιεκτικὸν τῶν κόπων ὄλων τοῦ ἔργου τούτου, ἡγουν τῆς ἡσυχίας, ἵνα τίς, καταντήσας εἰς αὐτό, μάθῃ ὅτι τὴν τελειότητα τῆς πολιτείας ἔφθασεν;

Ἀπόκρισις. Ὅταν ἀξιωθῇ τις τῆς διαμονῆς τῆς προσευχῆς. Ὅταν γὰρ φθάσῃ ταύτην, πρὸς τὴν ἄκραν πασῶν τῶν ἀρετῶν ἔφθασε, καὶ τοῦ λοιποῦ κατοικητήριον τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐγένετο. Εἰ γὰρ τις τὴν χάριν τοῦ Παρακλήτου ἀκριβῶς οὐκ ἐδέξατο, τὴν διαμονὴν ταύτης τῆς προσευχῆς τελειῶσαι ἐν ἀνέσει οὐ δύναται. Τὸ Πνεῦμα γάρ, φησὶν, ὅταν κατοίκησῃ ἐν τίνι τῶν ἀνθρώπων, οὐ παύεται ἐκ τῆς προσευχῆς. Αὐτὸ γὰρ τὸ Πνεῦμα ἀεὶ προσεύχεται. Τότε, οὔτε ἐν τῷ καθεύδειν αὐτὸν οὔτε ἐν ἐγρηγόρσει ἢ προσευχῇ ἐκ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ κόπτεται, ἀλλ' ἐὰν ἐσθίῃ καὶ ἐὰν πίνη, καὶ ἐὰν κοιμᾶται καὶ ἐὰν τι πράττῃ, καὶ ἕως ἐν βαθεῖ ὕπνῳ αἱ εὐωδία καὶ οἱ ἀτμοὶ τῆς προσευχῆς ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἀναδίδονται ἄνευ κόπου. Καὶ χωρισμὸν τότε ἢ προσευχῇ οὐκ ἔχει, ἀλλὰ πάσας τὰς ὥρας αὐτοῦ, κἂν ἡσυχάσῃ ἔξωθεν αὐτοῦ ἢ τοιαύτη, ἀλλ' οὖν πάλιν ἢ αὐτὴ λειτουργεῖ ἐν αὐτῷ κρυπτῶς. Τὴν σιγὴν γὰρ τῶν καθαρῶν προσευχῆν λέγει τις τῶν Χριστοφόρων, ἐπειδὴ οἱ λογισμοὶ αὐτῶν θεῖαι κινήσεις εἰσὶν, αἱ κινήσεις δὲ τῆς καθαρᾶς καρδίας καὶ διανοίας φωναὶ πραεῖαι εἰσὶν, ἐν αἷς κρυπτῶς τῷ κρυπτῷ ψάλλουσιν.

Ἐρώτησις. Τίς ἐστὶν ἡ πνευματικὴ προσευχή, καὶ πῶς ταύτης ἀξιοῦται ὁ ἀγωνιζόμενος;

Ἀπόκρισις.

α'. Ψυχικοὶ κινήσεις εἰσὶ τῇ ἐνεργείᾳ, τοῦ ἁγίου Πνεύματος κοινωνοῦσαι δι' ἀκριβοῦς ἀγνείας καὶ καθαρότητος. Καὶ εἰς ἐκ τῶν μυρίων ἀνθρώπων ταύτης ἀξιοῦται, μυστήριον γὰρ καταστάσεως τῆς μελλούσης καὶ πολιτείας ἐστὶ διότι ὑψοῦται, καὶ ἡ φύσις μένει ἐκ τῆς ὅλης κινήσεως καὶ μνήμης τῶν ἐνθάδε ἀνενέργητος. Καὶ οὐχὶ προσευχῆν προσεύχεται, ἀλλ' αἰσθήσει αἰσθάνεται ἢ ψυχὴ τῶν πνευματικῶν πραγμάτων τοῦ αἰῶνος ἐκείνου, τῶν ὑπερβαλλόντων τὴν ἔννοιαν τῶν ἀνθρώπων, ἐν οἷς τὸ κατανοῆσαι ἐν αὐτοῖς, διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐστίν. Ὅπερ ἐστὶν ἡ νοητὴ θεωρία καὶ ἡ κίνησις, καὶ ζήτησις τῆς προσευχῆς ἐστὶν ἀλλ' ἐκ τῆς προσευχῆς ἔλαβεν ἀφορμὴν. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τίνες τοιοῦτοι τὴν τελειότητα ἤδη τῆς καθαρότητος ἔφθασαν. Καὶ οὐκ ἐστὶν ὥρα, ἐν ἧ ἢ κινήσεις αὐτῶν ἢ ἐσωτέρα οὐκ ἐστὶν ἐν προσευχῇ, ὡς προείπομεν. Καὶ ὅτε παρακύψει τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐν προσευχῇ εὐρίσκει τούτους ἀεὶ, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς προσευχῆς ἐκφέρει αὐτοὺς πρὸς θεωρίαν, ἣτις λέγεται πνευματικὴ ὄρασις. Οὐ χρήζουσι γὰρ σχήματος μακρὰς προσευχῆς, οὐδὲ στάσεως καὶ τάξεως τῆς πολλῆς λειτουργίας. Ἀρκεῖ γὰρ αὐτοῖς ἡ μνήμη τοῦ Θεοῦ, καὶ εὐθὺς αἰχμαλωτίζονται ἐν τῇ ἀγάπῃ αὐτοῦ. Ὅμως τῆς στάσεως τῆς προσευχῆς τῆς εἰς τέλος οὐκ ἀμελοῦσιν ἡνίκα τὴν τιμὴν μερίζουσι τῇ προσευχῇ, καὶ ἴστανται τοῖς ποσὶν εἰς τὰς δεδηλωμένας ὥρας, ἐκτὸς τῆς ἀδιάλειπτου.

β'. Εἶδομεν γὰρ τὸν ἅγιον Ἀντώνιον ἰστάμενον ἐν τῇ εὐχῇ τῆς ἐνάτης ὥρας, ὅτι ἠσθάνετο τὸν νοῦν αὐτοῦ ὑψωθέντα. Καὶ ἄλλος ἐκ τῶν πατέρων ἐκτείνας τὰς χεῖρας
298 - Ἰσαὰκ Σύρου

ιστάμενος ἐν τῇ προσευχῇ αὐτοῦ, ἦλθεν εἰς ἕκστασιν τέσσαρας ἡμέρας. Καὶ ἄλλοι πολλοὶ οὕτως ἐν τῷ προσεύχεσθαι ἀπὸ τῆς πολλῆς μνήμης τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ ἠχμαλωτίζοντο καὶ εἰς ἕκστασιν ἤρχοντο. Ἀξιοῦται δὲ ὁ ἄνθρωπος ταύτης ὅταν ἀποδύηται τὴν ἁμαρτίαν ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν διὰ τῆς φυλακῆς τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου, τῶν ἐναντίων τῆς ἁμαρτίας. Ἄς τινὰς ἐντολάς, ἐὰν τις ἀγαπήσῃ καὶ κατὰ τάξιν αὐταῖς χρήσῃται, ἐξ ἀνάγκης αὐτῶν γίνεται τὸ τῶν πολλῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων ὑπεξελεῖν, τουτέστι τὸ σῶμα ἀπεκδύσασθαι καὶ ἔξωθεν αὐτοῦ γενέσθαι, ὡς εἶπεῖν, οὐχὶ τὴν φύσιν, ἀλλὰ τὴν χρεῖαν. Οὐκ ἐστὶ τις ἐν τῷ τρόπῳ τοῦ νομοθέτου ἀναστρεφόμενος καὶ ταῖς ἐντολαῖς τούτου χρώμενος, καὶ ἀπέμεινεν ἡ ἁμαρτία ἐν αὐτῷ. Διὰ τοῦτο ὁ Κύριος μονὴν παρ’ αὐτῷ ποιεῖν τῷ τὰς ἐντολάς φυλάξαντι ὑπέσχετο ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ.

Ἑρώτησις. Ποία ἐστὶν ἡ τελειότης τῶν πολλῶν καρπῶν τοῦ πνεύματος;

Ἀπόκρισις. Ὅταν τις ἀξιοθῇ τῆς τελείας ἀγάπης τοῦ Θεοῦ.

Ἑρώτησις. Καὶ πόθεν γινώσκει τις, ὅτι ἔφθασεν εἰς ταύτην;

Ἀπόκρισις. Ὅταν κινηθῇ ἡ μνήμη τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ, εὐθέως ἡ καρδία αὐτοῦ κινεῖται ἐν τῇ ἀγάπῃ αὐτοῦ καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ καταφέρουσι δάκρυα δαψιλῶς. Ἔθος γὰρ ἔχει ἡ ἀγάπη ἐκ τῆς μνήμης τῶν ἀγαπητῶν ἐξάπτειν δάκρυα. Καὶ τοιοῦτος ὢν, οὐδέποτε ὑστερεῖται ἐκ τῶν δακρῶν. Διότι οὐ λείπει αὐτῷ ἀεὶ ὕλη φέρουσα αὐτὸν εἰς μνήμην τοῦ Θεοῦ, ὥστε καὶ ἐν τῷ ὕπνῳ αὐτοῦ συνομιλεῖ τῷ Θεῷ ἔθος γὰρ τῇ ἀγάπῃ πρᾶξαι τὰ τοιαῦτα. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ τελειότης τῶν ἀνθρώπων ἐν τῇ ζωῇ αὐτῶν ταύτη.

Ἑρώτησις. Ἐὰν μετὰ τὸν πολὺν κόπον καὶ μόχθον καὶ ἀγῶνα, ὃν ἐκτήσατο ὁ ἄνθρωπος, ἀναιδεύηται ὁ λογισμὸς τῆς ὑπερηφανίας προσβαλεῖν αὐτῷ, διότι ὕλην ἔλαβεν ἐκ τοῦ κάλλους τῶν ἀρετῶν αὐτοῦ, καὶ λογίζεται τὸν πολὺν κόπον, ὃν ὑπέμεινεν, ἐν τίνι κρατήσῃ τὸν λογισμὸν αὐτοῦ καὶ ἀσφάλειαν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ κτήσῃται τοῦ μὴ πεισθῆναι αὐτῷ;

Ἀπόκρισις. α’.

Ὅταν γινῶ τις, ὅτι οὕτω πίπτει ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ὡς φύλλον ξηρὸν ἐκ δένδρου, τότε γνωρίζει τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, εἰ ἐν τῇ δυνάμει αὐτοῦ ἐκτήσατο τὰς ἀρετὰς ταύτας καὶ ὑπέμεινεν ὅλους τοὺς ἀγῶνας τοὺς ὑπὲρ αὐτῶν ἐν τῷ συστεῖλαι τὸν Κύριον τὴν οἰκείαν βοήθειαν ἐξ αὐτοῦ καὶ αὐτὸν μόνον εἰσελεῖν μετὰ τοῦ διαβόλου παραχωρεῖ παλαῖσαι καὶ οὐ συνέρχεται αὐτῷ ὁ Κύριος, ὡς ἔχει ἔθος συνεισελεῖν μετὰ τῶν ἀγωνιζομένων ἐν τῷ ἀγῶνι αὐτῶν καὶ συνεργῆσαι τότε φανεροῦται ἡ δύναμις αὐτοῦ, μᾶλλον δὲ ἡ ἦττα αὐτοῦ καὶ ἡ ἀπορία αὐτοῦ. Ἔστι γὰρ ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ μετὰ τῶν ἀγίων ἐν παντὶ καιρῷ, φυλάττουσα αὐτοὺς καὶ ἐνισχύουσα, καὶ ἐν αὐτῇ νικᾷ πᾶν τάγμα τῶν ἀνθρώπων, ἐὰν ἐν τῷ ἀγῶνι τῆς μαρτυρίας καὶ τοῖς πάθεσιν αὐτῆς γένηται ἄνθρωπος καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς δυσχερέσι τοῖς ὑπὲρ Θεοῦ γινομένοις καὶ δι’ αὐτὸν ὑπομενομένοις.

β'. Καὶ ταῦτα δῆλα καὶ φανερά εἰσι καὶ οὐκ ἔχουσι δισταγμόν. Πῶς γὰρ δύναται ἡ φύσις, ἵνα νικήσῃ τὴν δύναμιν τῶν γαργαλισμάτων τῶν ἀπαύστως ἐν τοῖς μέλεσι τῶν ἀνθρώπων κινουμένων καὶ λυπούντων αὐτοὺς καὶ νικῆσαι δυναμένων κατὰ κράτος αὐτούς; Καὶ πῶς ἄλλοι τὴν νίκην ποθοῦσι καὶ ἀγαπῶσι, καὶ αὐτοὶ οὐ δύνανται ἠνίκα ἀνταγωνίζονται σφοδρῶς, ἀλλὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἠττῶνται ἐξ αὐτῶν, καὶ ἐν πόνῳ καὶ πένθει καὶ μόχθῳ εἰσὶν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν αὐτῶν, σὺ δὲ εὐκόλως δύνασαι βαστάζειν τὰς δυσκολίας τοῦ σώματος, τοσοῦτον δυσχερεῖς οὐσας, καὶ οὐ πολὺ στενοχωρεῖσθαι; Καὶ πῶς ἐνδέχεται τὸ ἄλλως ἐμπαθὲς σῶμα πρὸς τὴν τομὴν τοῦ σιδήρου παλαίειν, καὶ σύνθλασιν μελῶν ὑπομένειν καὶ πᾶν εἶδος κολάσεως, καὶ οὐχ ἠττᾶσθαι ὑπὸ τῶν παθῶν, καὶ ὁ μηδὲ πληγὴν ὑπομένων ἀκάνθην κεντοῦσαν τὸν ὄνυχά αὐτοῦ, καὶ ταύτης τῆς ποικιλίας τῶν βασάνων μὴ αἰσθανόμενος κατὰ τὸ ἔθος τῆς φύσεως, εἰ μὴ ἑτέρα δύναμις ἐκτὸς τῆς φυσικῆς δυνάμεως ἐτέρωθεν πρόσσεστιν, ἀπείργουσα ἐξ αὐτοῦ τὴν ἰσχὺν τῶν βασάνων. Καὶ ἐπειδὴ περὶ τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ διελέχθημεν, οὐκ ὀκνητέον καὶ ἱστορίας τινὸς ψυχωφελοῦς ὑπομνησθῆναι ὑψούσης τὸν ἄνθρωπον ἐν τοῖς ἀγῶσιν αὐτοῦ.

Διήγησις.

α'. Νεώτερος τις, ὀνόματι Θεοδώρος, βασανισθεὶς κατὰ παντὸς τοῦ σώματος αὐτοῦ καὶ ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τίνος, πῶς ἦσθου τῶν βασάνων, ἀπεκρίθη, ὅτι ἐν προοιμίῳ ἦσθάνομην, ὕστερον δὲ εἶδον τίνα νεανίσκον ἀποσπογγίζοντα τὸν ἰδρῶτα τοῦ ἀγῶνος μου καὶ ἐνισχύοντά με καὶ παρέχοντά μοι ἀναψυχὴν ἐν τῇ ἀθλήσει μου. Ὡ τῶν τοῦ Θεοῦ οἰκτιρμῶν. Πόσον ἐγγίζει ἡ χάρις αὐτοῦ τοῖς ἀθλοῦσι διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ τοῦ ὑπομένειν μετὰ χαρᾶς ὑπὲρ αὐτοῦ τὰ πάθη.

β'. Μὴ ἀγνωμονήσης οὖν εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν, τὴν πρὸς σὲ γινομένην, ᾧ ἄνθρωπε. Ἐὰν δῆλον λοιπὸν ἦ, ὅτι οὐχὶ σὺ εἰ ὁ νικῶν, ἀλλ' ὑπάρχεις ὡσπερ ὄργανον, καὶ ὁ Κύριος ἐστὶν ὁ νικῶν ἐν σοί, καὶ σὺ λαμβάνει τὸ ὄνομα τῆς νίκης δωρεάν, τίς ἐστὶν ὁ κωλύων σε ἐν παντὶ καιρῷ τὴν αὐτὴν δύναμιν αἰτεῖν, καὶ νικῆσαι καὶ ἐγκωμιασθῆναι καὶ τῷ Θεῷ ἐξομολογήσασθαι; Οὐκ ἤκουσας ἄρα, ᾧ ἄνθρωπε, πόσοι ἀθληταὶ ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἐκ τοῦ ὕψους τῶν ἡμερῶν, καὶ ἐκ τοῦ ὕψους τῶν ἀνταγωνισμάτων αὐτῶν πεπτώκασι, πρὸς τὴν χάριν ταύτην ἀγνωμονήσαντες;

γ. Καθ' ὅσον πολλοὶ καὶ διάφοροι εἰσὶν αἱ δωρεαὶ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸ ἀνθρώπινον γένος, κατὰ τοσοῦτον αἱ διαίρεσεις εἰσὶν ἐν τοῖς δεκτικοῖς πρὸς ἀναλογίαν τῶν δεχόμενων αὐτάς. Καὶ ἔτι σμικρότης καὶ μεγαλειότης ἐν ταῖς δωρεαῖς τοῦ Θεοῦ, εἰ καὶ πᾶσαι εἰσὶν ὑψηλαὶ καὶ θαυμασταί, ἀλλ' ἔστι μία ὑπερβάλλουσα τὴν ἄλλην ἐν δόξῃ καὶ ἐν τιμῇ. Καὶ βαθμὸς ἐστὶν ὑπερέχων βαθμοῦ.

Δ'. Καὶ πάλιν τὸ ἀφιερῶσαι τίνα ἑαυτὸν τῷ Θεῷ καὶ τὸ πολιτεύσασθαι ἐν τῇ ἀρετῇ, καὶ τοῦτο ἐν ἐστὶ τῶν μεγάλων χαρισμάτων τοῦ Χριστοῦ. Πολλοὶ γὰρ τῆς χάριτος ταύτης

ἐπιλαθόμενοι, ὅτι ἠξιώθησαν ἀφορισθῆναι ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῷ Θεῷ ἀφιερωθῆναι, καὶ τῶν χαρισμάτων αὐτοῦ μέτοχοι καὶ ἀντιλήπτορες γενέσθαι, καὶ ἐκλεχθῆναι καὶ διακονίας καὶ λειτουργίας τοῦ Θεοῦ ἀξιωθῆναι, ἀντὶ τοῦ εὐχαριστήσαι τῷ Θεῷ ἀδιαλείπτως ἐν τῷ στόματι αὐτῶν ὑπὲρ τούτων, ἐξέκλιναν εἰς ὑπερηφανίαν καὶ ὑψηλοφροσύνην καὶ οὐχὶ ὡς λαβόντες τὴν χάριν τῆς λειτουργίας λειτουργῆσαι αὐτῷ ἐν καθαρᾷ πολιτεία καὶ πνευματικῇ ἐργασία εἰσίν, ἀλλ' ὡς τῷ Θεῷ χάριν ποιοῦντες, οὕτω λογίζονται, ἀντὶ τοῦ λογίσασθαι, ὅτι προσελάβετο αὐτούς ἐκ τῶν ἀνθρώπων καὶ οἰκείους αὐτοῦ ἀπειργάσατο εἰς γνῶσιν τῶν μυστηρίων αὐτοῦ. Καὶ οὐ τρέμουσιν ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς αὐτῶν ταῦτα διαλογιζόμενοι, μάλιστα θεασάμενοι τοὺς πρὸ αὐτῶν ταῦτα λογισαμένους, πῶς ἐξαίφνης ἦρθη ἐξ αὐτῶν τὸ ἀζίωμα καὶ πῶς ἀπέρριψαν αὐτούς ὁ Κύριος ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ ἐκ τῆς μεγίστης, ἧς εἶχον δόξης καὶ τιμῆς, καὶ ἐξέκλιναν εἰς ἀκαθαρσίαν καὶ ἀσέλγειαν καὶ εἰς αἰσχρολογία κτηνώδει τρόπῳ.

ε'. Ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἔγνωσαν τὴν ἑαυτῶν δύναμιν, οὐδὲ ἀδιαλείπτως ἐμνημόνευον τοῦ δεδωκότος αὐτοῖς τὴν χάριν τοῦ λειτουργεῖν αὐτῷ καὶ ἔνδον τῆς βασιλείας αὐτοῦ γενέσθαι καὶ ὁμοδαίτους τῶν ἀγγέλων εἶναι καὶ τῇ ἀγγελικῇ πολιτεία προσπελάσαι αὐτῷ, ἀπέρριψέν αὐτούς ἀπὸ τῆς ἐργασίας αὐτῶν καὶ ἔδειξεν αὐτοῖς ἐν τῇ μεταβολῇ τῆς διαγωγῆς αὐτῶν ἀπὸ τῆς ἡσυχίας, ὅτι οὐκ αὐτῶν ἦν ἡ δύναμις ἐκείνη, τὸ ὑπομεῖναι ἐν εὐτάκτοις πολιτείαις καὶ μὴ ὀχληθῆναι παρὰ τῆς βίας τῆς φύσεως καὶ τῶν δαιμόνων καὶ τῶν λοιπῶν ἄλλων ἐναντιωμάτων, ἀλλὰ δύναμις ἦν τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἐνεργοῦσα ἐν αὐτοῖς ἅπερ ὁ κόσμος χωρῆσαι ἢ ἀκοῦσαι οὐ δύναται διὰ τὴν δυσκολίαν αὐτῶν. Οὗτοι δὲ πολὺν καιρὸν ὑπέμειναν ἐν αὐτοῖς καὶ οὐχ ἠττήθησαν, ἐν οἷς ἦν πάντως δύναμις τις ἀκολουθοῦσα αὐτοῖς, ἱκανοῦσα ἐν πᾶσι βοηθῆσαι αὐτοῖς, καὶ ἐν πᾶσι διαφυλάξαι αὐτούς. Ἐπειδὴ δὲ ἐπελάθοντο ταύτης τῆς δυνάμεως, ἐπληρώθη ἐν αὐτοῖς ὁ εἰρημένος λόγος τοῦ Ἀποστόλου· *«καθὼς οὐκ ἔδοκίμασαν τὸν Θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει τὸν Δεσπότην αὐτῶν, τὸν συνάψαντα τὸν χοῦν τῇ λειτουργίᾳ τῇ πνευματικῇ, παρέδωκεν αὐτούς εἰς ἀδόκιμον νοῦν, καὶ τὴν ἀτιμίαν, ἣν ἔδει, τῆς πλάνης αὐτῶν ἐν αὐτοῖς ἀπέλαβον»*.

Ἐρώτησις. Εἰ ἄρα ἔστι τις ἡνίκα τολμήσει Δι' ὅλου παραυτίκα ἀποτασσόμενος τῇ συνοικήσει τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐξαίφνης ἐξερχόμενος εἰς ἔρημον ἀοίκητον καὶ φοβερὰν μετὰ ζήλου ἀγαθοῦ, ἄρα τούτου χάριν λιμῶ ἀποθνήσκει διὰ τὴν ἔνδειαν τῆς σκέπης καὶ τῶν λοιπῶν χρειῶν;

Ἀπόκρισις. Ὁ ἐτοιμάσας τοῖς ἀλόγοις ζώοις πρὸ τοῦ πλάσαι αὐτὰ κατοικητήρια καὶ ἐπιμέλειαν τῶν χρειῶν αὐτῶν ποιούμενος, οὐ μὴ παρίδη τὸ πλάσμα αὐτοῦ, ἐξαιρέτως τοὺς φοβουμένους αὐτόν, τοὺς ἀπλῶς καὶ ἀπεριέργως ἀκολουθήσαντας αὐτῷ. Ὁ τῷ Θεῷ ἀνατιθέμενός τὸ θέλημα αὐτοῦ ἐν ἅπασιν, οὐδέποτε μεριμνᾷ περὶ τῆς χρείας τοῦ σώματος αὐτοῦ καὶ τῆς ταλαιπωρίας καὶ τῆς κακοπαθείας αὐτοῦ, ἀλλὰ ποθεῖ τοῦ ἐμμεῖναι ἐν τῷ κρυπτῷ τῆς πολιτείας καὶ ὑπομεῖναι τὴν ζωὴν τῆς ταπεινώσεως οὐχὶ ὡς δειλιῶν τὰς θλίψεις, ἀλλ' ὡς ἡδέα καὶ γλυκέα λογίζεται τὴν ἀλλοτριώσιν ὅλου τοῦ

κόσμου, διὰ τὴν καθαρότητα τῆς πολιτείας, μοχθῶν μεταξὺ βουνῶν καὶ ὀρέων, καὶ ὡς πλάνος γίνεται ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ἀλόγων ζώων, καὶ μὴ καταδεχόμενος ἀναπαύεσθαι σωματικῶς καὶ ζῆσαι ζωὴν πεπληρωμένην ῥύπων. Καὶ ἠνίκα παραδώσει ἑαυτὸν εἰς θάνατον, καθ' ἑκάστην ὥραν πενθεῖ καὶ προσεύχεται, ἵνα μὴ στερηθῇ τῆς καθαρᾶς πολιτείας τοῦ Θεοῦ. Καὶ τότε λαμβάνει παρ' αὐτοῦ τὴν βοήθειαν.

Αὐτῷ ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ καὶ αὐτὸς ἡμᾶς φυλάξει ἐν τῇ καθαρότητι αὐτοῦ καὶ ἀγιάσαι ἡμᾶς τῷ ἁγιασμῷ τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου Πνεύματος, εἰς τιμὴν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, τοῦ δοξάσαι τὸ ἅγιον ὄνομα αὐτοῦ ἐν καθαρότητι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΛΟΓΟΣ ΠΣΤ' - Περὶ διαφορῶν ὑποθέσεων κατ' ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν

Ἐρώτησις. Εἰ καλὸν ἐστὶν ἐκ πάντων τῶν ἐρεθιζόντων τὰ πάθη μακρύνεσθαι, καὶ εἰ νίκη νομίζεται ἢ τοιαύτη φυγὴ ἢ ἥττα τῇ ψυχῇ, ἐν τῷ φεύγειν τοὺς πολέμους καὶ ἐπιλέγεσθαι ἑαυτῇ τὴν ἀνάπαυσιν.

Ἀπόκρισις. Συντόμως πρὸς τοῦτο ἐροῦμεν. Δεῖ τὸν μοναχόν, ἵνα φεύγη ὀλοτελῶς ἐκ πάντων τῶν ἐρεθιζόντων αὐτῷ τὰ πάθη τὰ πονηρά, καὶ ἵνα κόψη ἐξ ἑαυτοῦ μάλιστα τὰς αἰτίας τῶν παθῶν καὶ τὴν ὕλην, ἐν ἣ συνεργοῦνται καὶ αὐξάνονται, κἂν καὶ μετὰ τίνα γένωνται. Εἰ δὲ γένηται καιρὸς ἀντιστῆναι καὶ παλαῖσαι πρὸς αὐτά, καὶ τοῦτο ποιήσωμεν, οὐχὶ ἐν παιγνίῳ, ἀλλὰ τεχνικῶς· ἠνίκα ἐνεδρευόμεθα ἐν τῇ θεωρίᾳ τοῦ πνεύματος καὶ ἀποστρέψαι δεῖ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ ἐξ αὐτῶν ἀεὶ εἰς τὸ φυσικὸν ἀγαθόν, τὸ τεθὲν ἐν τῇ φύσει ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ, τὸν ἄνθρωπον, κἂν καὶ ὁ διάβολος καταστροφὴ κατέστρεψε τὴν ἀλήθειαν πρὸς πείραν πονηράν. Καὶ εἰ πρέπον εἰπεῖν, ὅτι οὐκ ἐκ τῆς ὀχλήσεως τῶν παθῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν αἰσθήσεων τῶν ἑαυτοῦ φεύγειν αὐτὸν δεῖ καὶ τοῦ ἐσωτέρου ἀνθρώπου ἑαυτοῦ ἐγγὺς καταδύεσθαι καὶ ἐκεῖ ἐμμένειν μοναχικῶς ἐν τῇ ἐπιμόνῳ ἐργασίᾳ, τῇ ἐν τῇ ἀμπέλῳ τῆς καρδίας αὐτοῦ, ἕως ἂν συμφωνήσῃ τὰ ἔργα τῷ μοναχικῷ ὀνόματι, τῷ ἐπικληθέντι ἐπ' αὐτῷ ἐν τῷ κρυπτῷ αὐτοῦ καὶ τῷ φανερῷ. Καὶ ἴσως ἐν αὐτῇ τῇ διαμονῇ τῇ ἐγγὺς τοῦ ἔνδον ἀνθρώπου ἐνωθῶμεν ὀλοτελῶς τῷ γνώσει τῆς ἐλπίδος ἡμῶν, Χριστοῦ τοῦ ἐνοικοῦντος ἡμῖν. Ὅσον γὰρ ὁ νοῦς ἡμῶν διαμένει ἐκεῖσε μοναστικῶς καὶ ἀναχωρητικῶς, οὐκ αὐτὸς ἐστὶν ὁ πολεμῶν πρὸς τὰ πάθη, ἀλλ' ἡ χάρις. Πλὴν ὅτι, οὐδὲ αὐτὰ τὰ πάθη κινοῦνται ἐν αὐτῷ εἰς πρᾶξιν.

Ἐρώτησις. Ἐὰν ποίησῃ ἄνθρωπος τί διὰ τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς, ἕτεροι δὲ οἱ μὴ νοοῦντες εἰς τὴν πολιτείαν αὐτοῦ τὴν πνευματικὴν σκανδαλίζονται, δεῖ ἀπέχεσθαι τῆς πολιτείας αὐτοῦ τῆς θεϊκῆς διὰ τὸ σκάνδαλον, ἢ ποιήσει ὅπερ ὠφέλιμον τῷ σκοπῷ τῷ ἑαυτοῦ, κἂν τοῖς ὀρῶσιν ἢ ἐπιζήμιον;

Ἀπόκρισις. Λέγομεν δὲ καὶ περὶ τούτου ὅτι ἐὰν νομίμως, καθὼς ἐδέξατο παρὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ πατέρων, ὅτιδήποτε ποιῇ, ὅπερ καθαίρει τὴν νοῦν αὐτοῦ καὶ τοῦτον τὸν σκοπὸν ἔθηκεν ἐν ἑαυτῷ, τὸ φθάσαι τὴν καθαρότητα, ἕτεροι δέ, οἱ μὴ ἐπιστάμενοι, εἰς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ σκανδαλίζονται, οὐκ αὐτὸς ἐστὶν ὁ ὑπεύθυνος, ἀλλ' αὐτοί. Οὐχὶ διὰ τοῦτο ἐγκρατεύεται ἢ νηστεύει ἢ ἐγκλείεται περισσοτέρως καὶ ποιεῖ ὅπερ ὠφέλιμα τῷ σκοπῷ αὐτοῦ, ἵνα ἄλλοι σκανδαλίζονται, ἀλλ' ἵνα καθαρεύσῃ τὸν ἑαυτοῦ νοῦν. Οὗτοι δέ, διὰ τὸ μὴ γινώσκουν τὸν σκοπὸν αὐτοῦ τῆς πολιτείας, καταμέμφονται αὐτοῦ, καὶ ὑπεύθυνοι γίνονται τῇ ἀληθείᾳ διότι οὐχὶ ἱκανοὶ ἐγένοντο, ἐν ἀμελείᾳ ὄντες, αἰσθηθῆναι τοῦ σκοποῦ ἐκείνου τοῦ πνευματικοῦ, οὐ ἔθηκεν οὗτος εἰς καθαρότητα τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς. Περὶ ὧν ὁ μακάριος Παῦλος ἔγραψεν «ὁ λόγος ὁ τοῦ σταυροῦ, λέγων, τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία ἐστίν». Τὸ οὖν ἄρτι, διότι μωρία ὁ λόγος ἐλογίζετο ἐκείνοις ὁ τοῦ σταυροῦ, μὴ αἰσθανομένοις εἰς τὴν δύναμιν τοῦ λόγου, σιωπᾶν ἔδει τὸν Παῦλον

κηρύξαι; Ἀλλὰ καὶ ἰδοῦ, ἕως τῆς σήμερον ἡ ὑπόθεσις τοῦ σταυροῦ πρόσκομμα καὶ σκάνδαλον τοῖς Ἰουδαίοις τε καὶ τοῖς Ἑλλησι. Σιωπῶμεν τοίνυν ἐκ τῆς ἀληθείας, ἵνα μὴ σκανδαλισθῶσιν οὗτοι; Παῦλος γὰρ οὐ μόνον οὐκ ἐσιώπησεν, ἀλλὰ καὶ ἔκραζε λέγων, «ἐμοὶ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ». Ἡ καύχησις αὕτη ἢ ἐν τῷ σταυρῷ, οὐχ ἵνα ἄλλους σκανδαλίση, διηγηθῆ παρα τοῦ ἀγίου, ἀλλ' ὡς κηρυττομένης τῆς μεγάλης δυνάμεως τοῦ σταυροῦ.

Καὶ σὺ οὖν ἀρτίως, ᾧ ἅγιε, τελείωσον τὴν πολιτείαν σου ἐν τῷ σκοπῷ, ὃν τέθεικας ἑαυτῷ πρὸς τὸν Θεόν, ἔνθα μὴ κατακρίνεται σου ἡ συνείδησις, καὶ τὴν πολιτείαν σου κατέναντι τῶν θείων ἐξέτασον καὶ κατέναντι ὧν ἐδέξω παρα τῶν πατέρων τῶν ἀγίων. Καὶ ἐὰν μὴ ὑπὸ τούτων κατηγορηθῆς, ἐξ ἐκείνων, περὶ ὧν ἐσκανδαλίσθησαν ἕτεροι, μὴ φοβηθῆς. Οὐδεὶς γὰρ ἄνθρωπος τοὺς πάντας δύναται ἐπίσης πληροφορηῆσαι ἢ ἀρέσαι, καὶ τῷ Θεῷ ἐργάσασθαι ἐν τῷ κρυπτῷ ἑαυτοῦ.

Μακάριος ὁ μοναχός, ᾧ μακάριε, ὁ τρέχων ἐν ἀληθείᾳ ὀπίσω τῆς καθαρότητος τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς ἐν ὅλῃ τῇ ἰσχύι αὐτοῦ, καὶ τῇ ὁδῷ τῇ νοουμένη, ἐν ἣ ὥδουσάν οἱ πατέρες ἡμῶν, ὀδεύων πρὸς αὐτήν, καὶ ἐν τοῖς βαθμοῖς αὐτῆς, ἐν οἷς ὥδουσαν ἀναβαίνοντας, κατὰ τάξιν καὶ κατὰ βαθμόν, καὶ ὑψωθῆσεται πρὸς τὸν πλησιασμόν αὐτῆς ἐν σοφίᾳ καὶ ὑπομονῇ θλίψεως, ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς βαθμοῖς τοῖς ἀλλοτρίοις τῶν μηχανημάτων. Ἡ καθαρότης τῆς ψυχῆς χάρισμα ἐστὶ τὸ πρῶτον τῆς φύσεως ἡμῶν. Καὶ ἐκτὸς καθαρότητος τῶν παθῶν, οὐ θεραπεύεται ἡ ψυχὴ ἐκ τῶν νόσων τῆς ἀμαρτίας, οὐδὲ κτᾶται τὴν δόξαν, ἣν ἀπώλεσεν ἐν τῇ παραβάσει. Ἐὰν δὲ τις ἀξιωθῆ τῆς καθάρσεως, ὅπερ ἐστὶν ὑγεία ψυχῆς, ἐν αὐτοῖς τοῖς πράγμασιν ἐνεργητικῶς ὑποδέχεται ὁ νοῦς αὐτοῦ χαρὰν ἐν αἰσθήσει τοῦ Πνεύματος γίνεται γὰρ υἱὸς τοῦ Θεοῦ καὶ ἀδελφὸς τοῦ Χριστοῦ καὶ οὐκ εὐκαιρεῖ αἰσθηθῆναι τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν τῶν ἀπαντώντων αὐτῷ.

Ὁ δὲ ἔχων τὸν κανόνα τῆς ἡσυχίας αὐτοῦ ἐν ὥρᾳ ἑβδομάδων ἑπτὰ, ἢ καθ' ἑβδομάδα, καὶ μετὰ τὸ πληρῶσαι τὸν κανόνα αὐτοῦ ἀπαντᾷ καὶ συμμίσγεται τοῖς ἀνθρώποις καὶ συμπαραμυθεῖται μετ' αὐτῶν, καὶ ἀμελῶν εἰς τοὺς ἐν θλίψεσιν ὄντας ἑαυτοῦ ἀδελφούς, ἡνίκα δοκεῖ κατέχειν ἐν δεσμῷ τὸν ἑβδομαδιαῖον κανόνα, οὗτος ἀνηλεῆς καὶ ἀπότομος. Καὶ τοῦτο ἐκδηλόν ἐστίν, ὅτι διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἐλεημοσύνην αὐτὸν καὶ ἐκ τῆς οἰήσεως καὶ ἐκ τῶν ψευδῶν λογισμῶν ἑαυτοῦ τοῖς τοιούτοις κοινωνῆσαι οὐ συγκαταβαίνει πράγμασιν.

Ὁ καταφρονῶν τοῦ ἀσθενοῦς οὐκ ὄψεται φῶς, καὶ ὁ ἀποστρέφων τὸ ἑαυτοῦ πρόσωπον ἐκ τοῦ ἐν στενοχωρίᾳ ὄντος ἢ ἡμέρα αὐτοῦ σκοτισθῆσεται. Καὶ τοῦ καταφρονουῦντος τῆς φωνῆς τοῦ ἐν μόχθῳ ὄντος, οἱ υἱοὶ τῶν οἴκων ἑαυτοῦ ἐν τῇ ἀορασίᾳ ψηλαφήσωσι. Μὴ καθυβρίσωμεν τὸ ὄνομα τὸ μέγα τῆς ἡσυχίας ἐν τῇ ἀγνωσίᾳ ἡμῶν. Πάση γὰρ πολιτεία καιρὸς ἐστὶ καὶ τόπος καὶ διαφορὰ, καὶ τότε τῷ Θεῷ ἔγνωσται, εἰ δεκτὴ γενήσεται πᾶσα ἢ ἐργασία αὐτῆς. Καὶ ἐκτὸς τούτων, ματαία ἢ ἐργασία αὐτῶν πάντων τῶν τὸ μέτρον μεριμνώντων τῆς τελειότητος. Ὁ προσδοκῶν παρακληθῆναι καὶ

ἐπισκεφθῆναι τὴν ἀσθένειαν αὐτοῦ ἐξ ἄλλων, οὗτος ταπεινώσει ἑαυτὸν καὶ συγκοπιᾶσει τῷ πλησίον ἑαυτοῦ ἐν τοῖς καιροῖς, ἐν οἷς πειράζεται, ἵνα γένηται ἡ ἐργασία αὐτοῦ ἐν χαρᾷ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ ἑαυτοῦ, ἀπέχουσα ἀπὸ πάσης οἰήσεως καὶ πλάνης τῶν δαιμόνων.

Ἐρρέθη τινὶ τῶν ἀγίων γνωστικῶ ὄντι, ὅτι οὐδὲν δύναται λυτρώσασθαι τὸν μοναχὸν ἐκ τοῦ τῆς ὑπερηφανίας δαίμονος καὶ συνεργῆσαι τῷ ὄρω τῆς ἑαυτοῦ σωφροσύνης ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐξάψεως τοῦ πάθους τῆς πορνείας, ὡς ἐκεῖνο, τὸ τοὺς ἀνθρώπους τοὺς κατακειμένους ἐν ταῖς ἑαυτῶν στρωμαῖς καὶ τοὺς κατατεχθέντας ἐν τῇ θλίψει τῆς σαρκὸς ἐπισκέπτεσθαι.

Μεγάλη ἐστὶν ἡ πρᾶξις ἡ ἀγγελικὴ τῆς ἡσυχίας, ὅταν διάκρισιν τοιαύτην συμμίξη ἑαυτῇ διὰ τὴν χρεῖαν τῆς ταπεινώσεως. Ἐνθα γὰρ οὐ γινώσκομεν, κλεπτόμεθα καὶ πορθούμεθα. Ταῦτα εἶπον, ἀδελφοί, οὐχ ἵνα ἀμελήσωμεν καὶ καταφρονήσωμεν εἰς τὸ ἔργον τῆς ἡσυχίας. Ἡμεῖς γὰρ εἰς ἕκαστον τρόπον περὶ τούτου πείθομεν καὶ οὐκ ἐξ ἐναντίας τῶν ῥημάτων ἡμῶν ἀνθιστάμενοι εὐρέθημεν νῦν. Μηδεὶς λάβη καὶ ἐξαγάγη λόγον γυμνὸν ἐκ τῶν λόγων ἡμῶν, καὶ ἀφῆ τὸ ὑπόλοιπον, καὶ κρατήσῃ αὐτὸ ἐν ταῖς ἑαυτοῦ χερσὶν ἀνοήτως.

Ἐγὼ μνημονεύω, ὅτι ἐν τόποις πολλοῖς εἶπον παρακαλῶν, ὅτι καὶ ἐὰν συμβῆ τινὶ ἐν ἀργία τελεία εἶναι ἐν τῷ ἑαυτοῦ κελλίῳ, διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς ἀσθενείας ἡμῶν τῆς ἐπερχόμενης ἡμῖν χάριν τούτου, οὐ δεῖ ἐπιλέγεσθαι τελείαν ἔξοδον ἐξ αὐτοῦ καὶ τὴν ἐξώτερον ἐργασίαν κρείττονα εἶναι τῆς ἐργασίας τῆς ἐκεῖσε λογίζεσθαι. Ἐξοδον δὲ τελείαν εἶπον, οὐχὶ ἐὰν ἀπαντήσῃ ἡμῖν ἐν καιρῷ πρᾶγμα ἀναγκαῖον, ἵνα ἐξέλθῃς ἐν αὐτῷ ἑβδομάδας τινὰς του ἐμπορεύσασθαι ἐν αὐταῖς τὴν ἀνάπαυσιν καὶ τὴν ζωὴν τοῦ πλησίον σου, ἥδη τοῦτο ἀργίαν ψηφίσεις καὶ σχολίαν λογίσῃ. Ἐὰν δὲ τις δοκήσῃ ἐν ἑαυτῷ, ὅτι τέλειος ἐστὶ καὶ ἀνώτερος ἐκ πάντων τῶν ἐνταῦθα ἐν τῇ διαμονῇ αὐτοῦ τῇ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τῇ ἀποχῇ τῇ ἐκ πάντων τῶν ὀρωμένων πραγμάτων, εὐλόγως καὶ ἐκ τούτων παραιτησάσθω.

Μεγάλη ἐστὶν ἡ ἐργασία τῆς διακρίσεως τῶν συνεργουμένων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὃς τῷ ἐλέει αὐτοῦ δώῃ ἡμῖν πληρῶσαι τὸν λόγον αὐτοῦ, ὃν εἶρηκε λέγων «εἰ τι θέλετε, ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως». Ὅπου δὲ οὐκ ἔχει ὁ ἄνθρωπος ἐν τοῖς πράγμασι τοῖς ὄρατοῖς καὶ ἐν τῷ σώματι τελειῶσαι τὴν ἀγάπην τοῦ πλησίον αὐτῷ, ἢ ἐν τῷ φρονήματι ἡμῶν μόνη φυλαττομένη ἀγάπη τοῦ πλησίον πρὸς τὸν Θεὸν αὐταρκεῖ· μάλιστα ἐὰν τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ ἐγκλεισμοῦ καὶ τῆς ἡσυχίας καὶ ἢ ἐν αὐτῇ ὑπεροχῇ ἀρκούντως διαμεῖνῃ ἐν τῇ ἑαυτῆς ἐργασία.

Ἐὰν δὲ ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τῆς ἡσυχίας ἐκείνης ὑστερώμεθα, πληρώσωμεν τὴν ἔλλειψιν αὐτῆς εἰς τὴν μετ' αὐτὴν ἐντολήν, ἣτις ἐστὶν ἡ πρᾶξις ἡ αἰσθητή, ἣν ὡς πλήρωμα τῆς ἀναπαύσεως τῆς ζωῆς ἡμῶν πληρώσωμεν ἐν τῷ σκοπῷ τοῦ σώματος ἡμῶν, ἵνα μὴ εὐρεθῇ ἡ ἐλευθερία ἡμῶν πρόφασις ὑποταγῆναι τῇ σαρκί.

Ὁ Θεὸς δώη ἡμῖν γνῶναι τὸ θέλημα αὐτοῦ, ἵνα ἀεὶ ἐν αὐτῷ πορευόμενοι, καταστήσωμεν εἰς τὴν αἰώνιον αὐτοῦ ἀνάπαυσιν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ, καὶ προσκύνησις νῦν καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν ἀπεράντων αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Α – Γραφείσα πρὸς τινὰ ἀδελφὸν ἀγαπῶντα τὴν ἡσυχίαν

Διότι γνωρίζω σε ἀγαπῶντα τὴν ἡσυχίαν καὶ συμπλέκει σε ὁ διάβολος ἐν πολλοῖς, προφάσει τοῦ ἀγαθοῦ, ὅτι γνωρίζει τὸ θέλημα τῆς διανοίας σου, ἕως ἂν διασκέδαση σε καὶ ἐμποδίσῃ ἐκ τῆς ἀρετῆς τῆς περιεκτικῆς τῶν πολλῶν τρόπων τῶν ἀγαθῶν, ᾧ ἀδελφέ ἀγαθέ, ὥσπερ μέλος πρὸς τὸ ὁμόζυγον αὐτοῦ ἀντιλαβέσθαι τοῦ πόθου σου τοῦ ἀγαθοῦ ἐν τῷ λόγῳ τῆς ὠφελείας, ἐμερίμνησα ποιῆσαι ἅ παρὰ τῶν σοφῶν ἀνδρῶν ἐν τῇ ἀρετῇ καὶ ἀπὸ τῶν γραφῶν καὶ παρὰ τῶν πατέρων καὶ ἐκ τῆς πείρας ἐκτησάμην αὐτά.

Ἐὰν γὰρ μὴ καταφρονήσῃ ἄνθρωπος τῶν τιμῶν καὶ τῶν ἀτιμιῶν καὶ ὑπομείνῃ ὑπὲρ τῆς ἡσυχίας ὄνειδος καὶ μυκτηρισμὸν καὶ ζημίαν, ἕως καὶ τυπτήματα, καὶ γένηται κατάγελως καὶ νομισθῇ μωρὸς καὶ λῆρος παρὰ τῶν θεωρούντων αὐτόν, οὐ δύναται ὑπομείναι ἐν τῷ ἀγαθῷ τῆς ἡσυχίας σκοπῷ. Διότι, ἐὰν προσάπαξ ἀνοίξῃ τὴν θύραν ταῖς αἰτίαις ὁ ἄνθρωπος, οὐχ ἡσυχάζει ὁ διάβολος ἐπάγων αὐτῷ τινὰς διὰ πολλῶν προφάσεων μετὰ συνεχῶν ἀπαντήσεων τῶν ἀναριθμῆτων. Διὰ τοῦτο, ᾧ ἀδελφέ, ἐὰν ἀγαπᾷς ἐν ἀκριβείᾳ τὴν ἀρετὴν τῆς ἡσυχίας, τῆς μὴ ἐχούσης διασκεδασμὸν καὶ ἐκπηδασμὸν καὶ διακοπὴν ἐν μέσῳ αὐτῆς, ἐν ἣ ἐνίκησαν οἱ ἀρχαῖοι, οὕτως εὐρήσεις τελειῶσαι τὴν ἐπιθυμίαν σου τὴν ἐπαινουμένην, ἡνίκα ὁμοιώθῃς τοῖς πατράσι σου καὶ λάβῃς ἐν τῇ διανοίᾳ σου τὴν δῆλωσιν τοῦ βίου αὐτῶν, οἵτινες ἠγάπησαν τὴν τελείαν ἡσυχίαν καὶ οὐκ ἐμερίμνησαν στῆσαι τὴν ἀγάπην τῶν ἰδίων αὐτῶν ἢ ἐζήτησαν ἀπλῶσαι ἑαυτοὺς πρὸς ἀνάπαυσιν αὐτῶν, οὐδὲ ἠδέσθησαν φυγεῖν ἐκ τῆς ἀπαντήσεως τῶν οἰομένων εἶναι τιμίων.

Καὶ οὗτοι οὕτως ἦσαν ὀδεύοντες καὶ οὐχ ὡς καταφρονοῦντες τῶν ἀδελφῶν παρὰ τοῖς σοφοῖς καὶ γνωστικοῖς ἐκρίνοντο, οὐδὲ ὡς περιφρονοῦντες ἢ ἀμελοῦντες ἢ ὑστεροῦντες ἐν διακρίσει. Καθάπερ ἐρρέθη τίνι αὐτῶν ἀπολογία τιμῶντι τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν ὑποχώρησιν μᾶλλον τῆς ἀπαντήσεως τῶν ἀνθρώπων «*Ἄνθρωπος, φησίν, ὃς μανθάνει ἐν πείρᾳ τὴν γλυκύτητα τῆς ἡσυχίας ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ, οὐχ ὡς καταφρονῶν τοῦ πλησίον φεύγει τὴν ἀπάντησιν αὐτοῦ, ἀλλὰ διὰ τὸν καρπὸν, ὃν τρυγᾷ ἐκ τῆς ἡσυχίας*».

Πῶς ἔφευγεν ὁ ἀββάς, φησίν, Ἀρσένιος καὶ οὐκ ἀνεπαύετο ἀπαντῆσαί τινι, ὁ δὲ ἀββάς Θεόδωρος ὑπήντα μὲν, ἀλλ' ὡς ῥομφαία ἦν ἡ ἀπάντησις αὐτοῦ; Ὅμως οὐδὲ ἀσπασμὸν ἠσπάζετο τίνα, ὅταν ἠύρισκετο ἔξωθεν τοῦ κελλίου αὐτοῦ. Ὁ δὲ ἅγιος Ἀρσένιος οὐδὲ τὸν ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν πρὸς ἀσπασμὸν ἠσπάζετο. Ἐν καιρῷ γὰρ τις τῶν πατέρων ἀπῆλθε θεάσασθαι τὸν ἀββάν Ἀρσένιον καὶ ἠνοιξεν γέρον δοκῶν, ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ διακονητὴς αὐτοῦ καὶ ὅτε ἐθέασατο αὐτὸν τις ἐστίν, ἔρριψεν ἑαυτὸν ἐπὶ πρόσωπον καὶ πολλὰ παρακληθεὶς ὑπ' αὐτοῦ ἀναστῆναι καὶ εὐλογηθῆναι ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἀπελθεῖν, παρητήσατο ὁ ἅγιος λέγων, οὐ μὴ ἀναστῶ, ἕως ἂν ἀπέλθῃς. Καὶ οὐκ ἀνέστη, ἕως οὐ ἀπῆλθε. Καὶ τοῦτο ἐποίει ὁ μακάριος, ἵνα μὴ δῶ αὐτοῖς προσάπαξ χεῖρα καὶ πάλιν στραφῶσι πρὸς αὐτόν.

Ὅρα τὸ ἀκόλουθον τοῦ λόγου, ἵνα μὴ εἴπῃς, ἴσως διὰ τὴν ἐλαχιστίαν αὐτοῦ κατεφρόνησεν αὐτοῦ ἢ τινὸς ἄλλου, καὶ ἄλλον διὰ τὴν τιμὴν αὐτοῦ ἐπροσωπολήπτει καὶ συνωμίλει αὐτῷ, ἄλλ' ἐξ ἴσης ἐκτίησάτο φυγὴν ἀπὸ πάντων τῶν μικρῶν καὶ τῶν μεγάλων. Ἐν εἶχεν ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, καταφρονεῖν τῆς ἀπαντήσεως αὐτῶν ὅπερ τῆς ἡσυχίας, τὸν μέγαν τε καὶ τὸν μικρόν, καὶ βαστάσαι τὴν μέμψιν αὐτῶν ἐπάνω αὐτοῦ ἐκ πάντων, ὑπὲρ τῆς τιμῆς τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς σιωπῆς.

Ἐπιστάμεθα γάρ, ὡς ἀπῆλθε πρὸς αὐτὸν ὁ μακάριος Θεόφιλος ὁ ἀρχιεπίσκοπος, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν κριτὴν τῆς χώρας πρὸς τιμὴν καὶ πρὸς ἐπιθυμίαν τῆς θεωρίας τοῦ ἁγίου. Ὅτε δὲ ἐκάθισε πρὸς αὐτούς, οὐδὲ πρὸς λόγον μικρὸν ἀνέπαυσεν αὐτούς διὰ τὴν τιμὴν αὐτῶν, καίπερ ἐπιθυμοῦντας πλεῖστα ἀκοῦσαι τοῦ λόγου αὐτοῦ. Καὶ ὅτε παρεκάλεσεν αὐτὸν ὁ ἀρχιεπίσκοπος περὶ τούτου, ἡσύχασε μικρὸν ὁ καλόγηρος, καὶ μετὰ τοῦτο λέγει· Καὶ ἐὰν εἴπω ὑμῖν, φυλάττετε; Καὶ ὠμολόγησαν λέγοντες, Ναί, Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ γέρον· Ὅπου ἀκούσετε, ὅτι ἐστὶν ὁ Ἀρσένιος, μὴ ἐγγίσητε ἐκεῖσε. Εἶδες τὸ θαυμαστὸν τοῦ γέροντος; Εἶδες καταφρόνησιν τῆς συντυχίας τῶν ἀνθρώπων; Οὗτος ὁ τρυγῆσας τὸν καρπὸν τῆς ἡσυχίας. Καὶ οὐκ ἐλογίσατο ὁ μακάριος, ὅτι ἀνὴρ ἐστὶ καθολικὸς καὶ κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ τοῦτο διενοήσατο, ὅτι ἐγὼ προσάπαξ ἀπέθανον τῷ κόσμῳ. Τὶ ὠφελεῖ ὁ νεκρὸς τοὺς ζῶντας; Καὶ ἐμέμψατο αὐτὸν ὁ ἀββάς Μακάριος μέμψιν πεπληρωμένην ἀγάπης, λέγων «*Τὶ φεύγεις ἐξ ἡμῶν*»; Καὶ ἀπελογίσατο ὁ γέρον ἀπολογίαν θαυμαστήν καὶ ἀξιέπαινον, λέγων.

Ὁ Θεὸς οἶδεν, ὅτι ἀγαπῶ ὑμᾶς, ἀλλ' οὐ δύναμαι εἶναι μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ μετὰ τῶν ἀνθρώπων. Καὶ τὴν γνῶσιν ταύτην τὴν θαυμαστήν, οὐχ ἐτέρωθεν, ἀλλ' ἐκ τῆς θεϊκῆς φωνῆς ἐξέμαθεν «*Ἀρσένιε, γὰρ φησί, φεῦγε τοὺς ἀνθρώπους, καὶ σώζη*».

Μηδεὶς ἄνθρωπος τῶν ἀργῶν καὶ ἀγαπόντων τὰς συντυχίας ἀναιδεύθη καὶ ἀναλύση ταῦτα ἐν τῇ καταστροφῇ τῶν λόγων αὐτοῦ καὶ λαλήση κατέναντι τούτων, ὅτι ἀνθρώπινον εὐρημα ἐστὶν ἐν τῇ ἀφορμῇ τῆς ἡσυχίας εὐρεθὲν διότι διδαχὴ ἐστὶν οὐράνιος. Καὶ ἵνα μὴ νομίσωμεν, ὅτι τοῦτο ἐρρέθη αὐτῷ τοῦ φυγεῖν καὶ ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλὰ μὴ ἐξίσης καὶ ἐκ τῶν ἀδελφῶν φυγεῖν, μετὰ τὸ καταλιπεῖν αὐτὸν τὸν κόσμον καὶ ἐλθεῖν καὶ οἰκῆσαι τὴν λαύραν, πάλιν ἠῤῥατο τῷ Θεῷ, πῶς καλῶς ζῆσαι δυνηθῆ, Κύριε, φησὶν, ὁδήγησον με πῶς σωθῶ.

Καὶ ἐδόκει, ὅτι ἄλλο τι μέλλει ἀκοῦσαι. Καὶ φωνῆς δεσποτικῆς πάλιν ἤκουσεν ἐκ δευτέρου τῆς αὐτῆς Ἀρσένιε, φεῦγε, σιώπα, ἡσύχαζε. Καὶ ἐὰν, φησί, πολὺ ὠφελῆ ἢ θεά καὶ ἡ ὁμιλία τῶν ἀδελφῶν, ἀλλ' οὕτως οὐκ ὠφελεῖ σοι τὸ συντυχεῖν αὐτοῖς, ὡς τὸ φυγεῖν ἐξ αὐτῶν.

Καὶ ὡς ἐδέξατο ταῦτα ὁ μακάριος Ἀρσένιος ἐν ἀποκαλύψει τῆς θεϊκῆς, ὡς ἦν ἐν τῷ κόσμῳ καὶ ἐπετράπη φυγεῖν καὶ μετὰ τῶν ἀδελφῶν δὲ πάλιν γενομένῳ τὸ αὐτὸ ἐρρέθη αὐτῷ, τότε ἐβεβαίωσε καὶ ἔγνω, ὅτι οὐκ ἀρκεῖ αὐτῷ εἰς κτήσιν ζωῆς ἀγαθῆς τὸ φυγεῖν μόνον ἀπὸ τῶν κοσμικῶν, ἀλλ' ἐπίσης ἐκ πάντων. Μὴ γὰρ δύναται τις ἀντιστῆναι καὶ

εἰπεῖν πρὸς τὴν θείαν φωνήν;

Καὶ τῷ θείῳ δὲ Ἀντωνίῳ ἐρρέθη ἐν ἀποκαλύψει «Ἐὰν θέλῃς, φησὶν, ἡσυχάσαι, οὐχὶ μόνον εἰς Θηβαΐδα ἀπέλθῃς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐσωτέραν ἔρημον». Ἐὰν οὖν ὁ Θεὸς ἐπιτρέπη ἡμῖν φυγεῖν ἐκ πάντων, καὶ οὕτως ἀγαπᾷ τὴν ἡσυχίαν, ὁπότεν ὑπομείνωσιν ἐν αὐτῇ οἱ ἀγαπῶντες αὐτόν, τίς ἐστὶν ὁ προφασιζόμενος προφάσεις, παραμένειν τῇ συντυχίᾳ καὶ τῷ πλησιασμῷ τῶν ἀνθρώπων; Ἐὰν δὲ τῷ Ἀντωνίῳ καὶ τῷ Ἀρσενίῳ ὠφέλιμος ἡ φυγὴ καὶ ἡ φυλακὴ, πόσω μᾶλλον τοῖς ἀσθενέσι; Καὶ ἐὰν τούτους, ὧν ὁ κόσμος ὅλος ἔχρηζε καὶ τοῦ λόγου καὶ τῆς θέας καὶ τῆς βοήθειας αὐτῶν, ἐτίμησεν ὁ Θεὸς τοῦ εἶναι αὐτοὺς ἐν ἡσυχίᾳ, πλεον τῆς ἀντιλήψεως πάσης τῆς ἀδελφότητος, μᾶλλον δὲ τῆς ἀνθρωπότητος, πόσω μᾶλλον τῷ μὴ δυναμένῳ ἑαυτὸν φυλάξαι καλῶς;

Οἶδαμεν καὶ ἄλλον τινὰ τῶν ἁγίων, ὅτι ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἡσθένει καὶ ἦν κεκλεισμένος ἐν ἄλλῳ κελλίῳ καὶ ὅτε κατεκράτησε τὴν συμπάθειαν αὐτοῦ ἐν ὅλῃ τῇ ἀρρώστια αὐτοῦ καὶ οὐκ ἐξῆλθε θεάσασθαι αὐτόν, ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐξόδου αὐτοῦ ἐκ τοῦ βίου ἔπεμψε, λέγων αὐτῷ· Εἰ καὶ οὐκ ἦλθες πρὸς με ἕως ἄρτι, ἀλλὰ νῦν ἐλθέ, καὶ ἰδῶ σε πρὸ τοῦ ἐξελθεῖν με τοῦ κόσμου, ἢ κἂν ἐν νυκτί, ὅπως ἀσπάσωμαι σε καὶ ἀναπαύσωμαι. Καὶ οὐκ ἐπέισθη ὁ μακάριος οὐδὲ ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ, ἐν ἣ εἴωθεν ἡ φύσις συμπάσχειν ἀλλήλοις καὶ ὑπερβαίνειν τὸν ὄρον τοῦ θελήματος, ἀλλ' εἶπεν· ἐὰν ἐξέλθω, οὐ καθαρισθήσομαι ἐν τῇ καρδίᾳ μου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅτι τοὺς πνευματικοὺς ἀδελφοὺς ἡμέλησα ἐπισκέψασθαι, τὴν φύσιν δὲ ἐτίμησα πλεον τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ἀπέθανεν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ καὶ οὐκ εἶδεν αὐτόν.

Μηδεὶς οὖν ἐν ραθυμίᾳ τῶν λογισμῶν προφασίσηται, ὡς ἀδύνατα εἶναι καὶ κατάλυση αὐτὰ καὶ κατάργηση τὴν ἡσυχίαν αὐτοῦ, ἀθετήσας τὴν περὶ αὐτόν τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν. Καὶ ἐὰν τὴν φύσιν τὴν οὕτως ἰσχυρὰν ἐνίκησαν οἱ ἅγιοι, καὶ ὁ Χριστὸς ἠνίκα τὰ τέκνα αὐτοῦ ἀμελοῦνται, ἀγαπᾷ ὅτε τιμᾶται ἡ ἡσυχία, ποία ἀνάγκη ἄλλη δύναται γενέσθαι σοι, μὴ δυναμένη καταφρονηθῆναι ὑπὸ σοῦ, ἠνίκα ἐμπέσης ἐν αὐτῇ; Ἡ ἐντολὴ ἐκείνη ἡ λέγουσα, «ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεὸν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, πλεον ὅλου τοῦ κόσμου καὶ τῆς φύσεως καὶ τῶν αὐτῆς», οὕτω πληροῦται, ἠνίκα ὑπομείνεις ἐν τῇ ἡσυχίᾳ σου. Καὶ ἡ ἐντολὴ ἡ λέγουσα περὶ τῆς ἀγάπης τοῦ πλησίον ἔσωθεν ταύτης ἐστὶ κεκλεισμένη, θέλεις κτήσασθαι τὴν ἀγάπην τοῦ πλησίον κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν ἐντολὴν ἐντὸς τῆς ψυχῆς σου;

Μάκρυνον ἑαυτὸν ἐξ αὐτοῦ, καὶ τότε κατακαίεται ἐν σοὶ ἡ ἔκκαυσις τῆς ἀγάπης αὐτοῦ, καὶ χαρήση ἐπὶ τῇ θεᾷ αὐτοῦ, ὥσπερ ἐπὶ ἀγγέλου φωτός, θέλεις πάλιν ἵνα διψήσωσί σε οἱ ἀγαπῶντες σε; Ὁρισμέναις ἡμέραις θεάσαι τὰς ὄψεις αὐτῶν. Ὡς ἀληθῶς ἡ πείρα διδάσκαλος πάντων. Γίνου ὑγιής.

Τῷ δὲ Θεῷ ἡμῶν χάρις καὶ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Β' - Πρὸς τὸν ἀδελφὸν φυσικὸν καὶ πνευματικὸν προτρεπόμενον καὶ παρακαλοῦντα ἐν γράμμασιν ἐνδημῆσαι πρὸς αὐτόν, οἰκοῦντα ἐν τῷ κόσμῳ καὶ διψῶντα θεάσασθαι αὐτόν

Οὐχ ὡς αὐτὸς νομίζεις, ἡμεῖς δυνατοὶ ἐσμέν, ᾧ μακάριε, καὶ ἴσως οὐ γινώσκεις τὴν ἀσθένειάν μου. Εὐχερῆς οὖν σοι ἡ ἀπώλειά μου, καὶ διὰ τοῦτο αἰτεῖς παρ' ἐμοῦ ἀεὶ, ὡς ὑπὸ τῆς φύσεως κατακαϊόμενος κατὰ τὴν συνήθειαν αὐτῆς, ὅπερ οὐκ ἔδει ἡμᾶς μεριμνῆσαι καὶ σὲ ἐρᾶν. Τοῦτο μὴ αἴτησης παρ' ἐμοῦ μόνον τὸ ἀναπαῦον τὴν σάρκα καὶ τὸ φρόνημα αὐτῆς, ᾧ ἀδελφέ, ἀλλὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς μου περιποίησαι. Πρὸς μικρὸν χρόνον, καὶ παρερχόμεθα ἐκ τοῦ αἰῶνος τούτου.

Πόσοις προσώποις ἔχω ἀπαντῆσαι ὅταν ἔλθω ἐκεῖσε, καὶ πόσους τρόπους ἀνθρώπων καὶ τόπους, ἕως ἂν στραφῶ εἰς τὸν τόπον μου; Καὶ πόσας αἰτίας λογισμῶν δέχεται ἡ ψυχὴ μου ἐν τῇ ἀπαντήσει αὐτῶν, καὶ πόσῃ σύγχυσιν ὑπομένει ἐν τοῖς πάθεσι τοῖς ἐξυπνιζομένοις ἐν αὐτῇ, ἐξ ὧν μικρὸν ἀνεπαύθη; Καὶ ταῦτα μὲν οὐκ ἀγνοεῖς. Βλάπτει γὰρ τὸν μοναστὴν ἡ θεωρία τῶν κοσμικῶν. Καὶ τοῦτο σὺ γινώσκεις. Καὶ βλέπε πόσῃ ἀλλοίωσιν δέχεται κατὰ διάνοιαν ὁ χρόνον πολλὸν ἡσυχάζων καθ' ἑαυτόν, ὅποτε πάλιν ἐν τούτοις πέσῃ ἐξαίφνης, καὶ ὁρᾷ καὶ ἀκούει τι παρὰ τὸ ἔθος ἑαυτοῦ. Ἐὰν δὲ καὶ ἡ ἀπάντησις τῶν μοναχῶν βλάπτῃ τὸν ἐν ἀγῶνι ὄντα καὶ ἀκμὴν πολεμοῦντα μετὰ τοῦ ἀντιπάλου αὐτοῦ, ὅποτε οὐ συμφωνοῦσι τῇ καταστάσει αὐτοῦ, ἐννόησον εἰς ποῖον φρέαρ πίπτομεν, ἵνα ῥυσθῶμεν τοῦ σκόλοπος τοῦ ἐχθροῦ ἡμῶν, μάλιστα οἱ ἐν πολλῇ πείρᾳ κτησάμενοι ἐπίγνωσιν; Διὰ τοῦτο οὖν χωρὶς ἀνάγκης ποιῆσαι τοῦτο, μὴ ἐξαιτήσης παρ' ἐμοῦ.

Μὴ ἀπατήσωσιν ἡμᾶς οἱ λέγοντες, οὐδὲν βλάψει ἡμᾶς ἐν τινὶ τὸ ἀκοῦσαι καὶ τὸ ἰδεῖν. Ἵσοι γὰρ ἐσμέν ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ ἐν τῷ κόσμῳ καὶ ἐν τῷ κελλίῳ ἡμῶν καὶ οὐ δεχόμεθα ἀλλοίωσιν κακὴν, οὐδὲ αισθανόμεθα ἐν τῇ ἀπαντήσει τῶν προσώπων καὶ τῶν πραγμάτων τῆς ὀχλήσεως τῶν παθῶν. Οἱ λέγοντες ταῦτα, οὔτε εἰ πληγὴ πλήσσονται γινώσκουσιν. Ἡμεῖς γὰρ ἀκμὴν οὐκ ἐφθάσαμεν εἰς τὴν ὑγείαν ταύτην τῆς ψυχῆς. Ἔχομεν γὰρ τραύματα ὀζόμενα καὶ ἐὰν ἀφεθῶσι κἂν μίαν ἡμέραν ἀνεπιμέλητα καὶ μὴ ἐπιδεσμούμενα καὶ μὴ ἐμπλασθῶσιν ἐμπλάστροις καὶ μὴ ἐπιδεσμίοις ἐπισφιγχθῶσι, σκωληκιώσιν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Γ — Σταλείσα πρὸς τινὰ ἀγαπητὸν αὐτοῦ διδάσκει δὲ ἐν αὐτῇ τὰ περὶ τῶν μυστηρίων τῆς ἡσυχίας καὶ πῶς πολλοὶ διὰ τὸ μὴ γινώσκειν αὐτὰ ἀμελοῦσιν εἰς τὴν ἐργασίαν αὐτὴν τὴν θαυμαστὴν καὶ ὅτι οἱ πλεῖστοι ἐκράτησαν τὸ κάθισμα τῶν κελλίων ἐκ διδαχῆς, τῆς πορευομένης μεταξὺ τῶν μοναχῶν, μετὰ συντόμου συναγωγῆς τῆς ὀφειλομένης τῇ διηγήσει τῆς ἡσυχίας

Ἀδελφέ, ἐπειδὴ ἠναγκάσθην ἐκ τοῦ ὀφείλοντας ἐπιστεῖλαι σοι περὶ τῶν ὀφειλομένων ἐξ ἀνάγκης, γνωρίζω τῇ ἀγάπῃ σου ἐν τοῖς γράμμασί μου κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν ἡμῶν τὴν πρὸς σε, ὅτι εὔρον σε ἐν τῇ ἀκριβείᾳ τῆς πολιτείας τεθεικότα ἑαυτόν, πορευθῆναι ἐν τῷ τῆς ἡσυχίας καθίσματι.

Ἐγὼ γοῦν ὅπερ ἤκουσα ἐκ τῶν διακριτικῶν περὶ τῆς ἐργασίας ταύτης, ἠνίκα κατὰ διάνοιαν λάβω τὴν συναγωγὴν τῶν ῥημάτων αὐτῶν μετὰ πείρας τῆς ἐγγύθεν, δι' ἧς ἐν αὐτοῖς τοῖς πράγμασιν ἐγὼ ἐπέειρασα, τῇ μνήμῃ σου ἐντυπῶ ἐν συντόμῳ λόγῳ, ἠνίκα καὶ σὺ συνεργήσεις σεαυτῷ ἐκ τῆς ὁμιλίας τῆς ἐπιστολῆς ἐν σπουδῇ τῇ γινομένη ἐν σοι. Διότι ἐν συνέσει τῆς σοφίας μέλλεις προσεγγίσει τῇ ἀναγνώσει τῶν συναχθέντων λόγων, τῶν ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἡμῶν ταύτῃ, ἔξωθεν τῆς συνήθους ἀναγνώσεως, καὶ ὡς φῶς τι λαβεῖν αὐτὴν ἐν τῇ λοιπῇ ἀναγνώσει, διὰ τὴν πολλὴν δύναμιν τὴν κεκρυμμένην ἐν αὐτῇ, ἵνα μάθῃς τί ἐστὶ τὸ κάθισμα τῆς ἡσυχίας καὶ τί ἐστὶν ἡ ἐργασία αὐτῆς καὶ ποῖα μυστήρια κέκρυπται ἐν τῇ ἐργασίᾳ ταύτῃ καὶ διατὶ τίνες τὴν δικαιοσύνην τὴν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων πολιτευομένην σμικρύνουσι καὶ προκρίνουσιν αὐτῆς τὰς θλίψεις καὶ τοὺς ἀγῶνας τοῦ καθίσματος τοῦ ἡσυχαστικοῦ καὶ μοναστικοῦ βίου.

Ἐὰν θέλῃς εὐρεῖν ζωὴν ἄφθαρτον ἐν ταῖς ἡμέραις σου ταῖς μικραῖς, ὧ ἄδελφέ, ἡ εἴσοδος σου ἢ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ ἐν διακρίσει ἔστω. Ἐξέτασον περὶ τῆς ἐργασίας αὐτῆς καὶ μὴ δράμῃς ἐξ ὀνόματος, ἀλλ' εἴσελθε καὶ βάθυνον καὶ ἀγώνισαι καὶ σπούδασαι φθάσαι μετὰ πάντων τῶν ἀγίων τί ἐστὶ τὸ βάθος καὶ τὸ ὕψος τῆς πολιτείας ταύτης. Ἐκάστῳ γὰρ πράγματι τῶν ἀνθρώπων, ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἐργασίας αὐτοῦ ἕως τέλους, τρόπος τις καὶ ἐλπίς προσδοκᾶται ἐκ τοῦ ἔργου τοῦ πράγματος, κινουῦντα τὴν διάνοιαν πρὸς τὴν θέσιν τοῦ θεμελίου αὐτοῦ. Καὶ ὁ σκοπὸς οὗτος κραταιοῖ τὴν διάνοιαν βαστάζει τὴν ἐν αὐτῷ σκληρότητα καὶ παράκλησίν τινα λαμβάνει ἐξ αὐτοῦ ἐν τῇ θεωρίᾳ τῇ πρὸς αὐτόν. Καὶ ὡς τις κρατῶν κρατεῖ τὸν νοῦν ἑαυτοῦ ἕως τοῦ τέλους τοῦ πράγματος, οὕτω καὶ τὸ τίμιον ἔργον τῆς ἡσυχίας λιμὴν τῶν μυστηρίων γίνεται τῷ διακριτικῷ σκοπῷ, ὧ τίνι προσέχει ἡ διάνοια ἐκ τοῦ πρώτου τῶν δόμων, ἕως τῆς τελειώσεως τῆς οἰκοδομῆς, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ τοῖς μακροῖς καὶ σκληροῖς.

Καὶ κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ κυβερνήτου τοῦ προσέχοντος τοῖς ἄστροις, οὕτω προσέχει καὶ ὁ μοναστὴς ἐν τῇ ἐσωτέρᾳ θεωρίᾳ εἰς ἅπαντα τὸν δρόμον τῆς ἑαυτοῦ πορείας ἐν τῷ σκοπῷ, ᾧ ἔλαβεν ἐν τῇ ἑαυτοῦ διανοίᾳ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πρώτῃ, ἐν ἣ ἔξεδωκεν ἑαυτὸν πορεύεσθαι ἐν τῇ σκληρῇ θαλάσῃ τῆς ἡσυχίας, ἕως ἂν εὔρη τὸν μαργαρίτην, δι' ὃν ἑαυτὸν ἐξέπεμψεν εἰς τὸν πυθμένα τὸν ἀψηλάφητον τῆς θαλάσσης τῆς ἡσυχίας. Καὶ ἡ προσοχὴ τῆς ἐλπίδος κουφίζει αὐτὸν ἐπάνωθεν τοῦ βάρους τῆς ἐργασίας καὶ τῆς σκληρότητος τῆς πλήρους κινδύνων τῶν ἀπαντῶντων αὐτῷ ἐν τῇ πορείᾳ αὐτοῦ. Καὶ ὅστις ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἡσυχίας αὐτοῦ οὐ τίθησι τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐν ἑαυτῷ, πρὸς τὴν ὀφειλομένην αὐτῷ ἐργασίαν ἀκρίτως ἐργάζεται, καθὼς τις τῷ ἀέρι προσπαλαίων. Καὶ ὁ τοιοῦτος οὐδέποτε λυτροῦται ἐκ τοῦ πνεύματος τῆς ἀκηδίας ἐν πάσῃ τῇ ζωῇ αὐτοῦ. Καὶ ἐν ἐκ τῶν δύο γίνεται αὐτῷ, ἢ ὅτι οὐχ ὑπομένει τὸ βάρος τὸ ἀνυπομόνητον καὶ ἠττᾶται καὶ ἐξέρχεται ἐκ τῆς ἡσυχίας τελείως, ἢ καρτερεῖ ἐν αὐτῇ καὶ οἶκος εἰρκτηῆς γίνεται τὸ κελλίον αὐτῷ καὶ τηγανίζεται ἐν αὐτῷ, διὰ τὸ μὴ γινώσκειν ἐλπίζειν εἰς τὴν παράκλησιν τὴν τικτομένην ἐκ τῆς ἐργασίας τῆς ἡσυχίας. Διὰ τοῦτο, οὐδὲ αἰτεῖν ἐν πόνῳ τῆς καρδίας καὶ κλαίειν ἐπὶ προσευχῇ ἐφιέμενος αὐτῆς δύναται.

Περὶ ὧν οἱ πατέρες ἡμῶν, οἱ πεπληρωμένοι ἐλέους, οἱ ἀγαπῶντες τοὺς υἱοὺς ἑαυτῶν, ἀφῆκαν σημεῖα ἐν ταῖς γραφαῖς εἰς τὴν χρεῖαν τῆς ζωῆς ἡμῶν.

Καὶ εἰς ἐξ αὐτῶν, εἶπεν· Ἐμοὶ μὲν κέρδος ἐκ τῆς ἡσυχίας ἐστὶ τοῦτο· ἡνίκα ἀποστήσω ἑμαυτὸν ἀπὸ τῆς οἰκίας ἐφ' ἧς κάθημαι, σχολάζει ἡ διάνοιά μου ἀπὸ τῆς παρασκευῆς τοῦ πολέμου καὶ στρέφεται εἰς ἐργασίαν κρείττονα.

Ὁμοίως καὶ ἄλλος· Ἐγώ, ἔφη, διὰ τοῦτο εἰς τὴν ἡσυχίαν τρέχω, ὅπως γλυκανθῶσι μοι οἱ στίχοι τῆς ἀναγνώσεως καὶ τῆς προσευχῆς. Καὶ ἡνίκα ἐν τῇ ἡδονῇ τῆς κατανοήσεως αὐτῶν ἡ γλῶσσα μου σιγήσει, ὡς ἐν ὕπνῳ τίνι ἐμπίπτω εἰς τὴν συστολὴν τῶν αἰσθήσεών μου μετὰ τῶν νοημάτων μου. Καὶ πάλιν, ὅταν ἐν τῷ μακρυσμῷ τῷ ἐν αὐτῇ τῇ ἡσυχίᾳ γαληνίαση ἡ καρδιά μου ἐκ τῆς ταραχῆς τῶν μνημῶν, ἐξαποστέλλονταί μοι ἀεὶ τὰ κύματα τῆς χαρᾶς, τὰ ἐκ τῶν ἐνθυμήσεων τῶν ἔσω ἀπροσδοκῆτως ἐρχομένων ἐξαίφνης εἰς τὴν τρυφήν τῆς καρδίας μου. Καὶ ἡνίκα ταῦτα τῷ τῆς ψυχῆς μου προσεγγίσωσι πλοῖω, βυθίζουσιν αὐτὴν ἐκ τῶν ῥημάτων τοῦ κόσμου καὶ τῆς ζωῆς τῆς σαρκὸς ἐν τοῖς θαύμασι τοῖς ἀληθινοῖς, ἐν τῇ ἡσυχίᾳ τῇ ἐν Θεῷ.

Καὶ ἕτερος αὐθις, ἡ ἡσυχία, ἔλεξε, τὰς προφάσεις καὶ τὰς αἰτίας τὰς καινουργούσας τοὺς λογισμοὺς ἐκκόπτει καὶ ἔσωθεν τῶν τειχέων αὐτῆς παλαιοὶ καὶ μαραίνει τὰς μνήμας τῶν προλήψεων. Καὶ ὅταν παλαιωθῶσιν αἱ ὕλαι αἱ παλαιαὶ ἐν τῇ διανοίᾳ, εἰς τὴν ἑαυτοῦ τάξιν στρέφεται ὁ νοῦς, εὐθύνων αὐτάς.

Καὶ ἕτερος πάλιν εἶπε· Τὰ μέτρα τῶν κρυφίων σου ἐκ τῆς τῶν νοημάτων σου διαφορᾶς συνήσεις, τῶν διηγεκῶν δὲ λέγω, οὐχὶ τῶν κινουμένων ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος καὶ ἐν μιᾷ ὥρᾳ διαπορευομένων. Οὐκ ἐστὶ τις σῶμα φορῶν, ὅστις οὐκ ἀπαντᾷ τῷ ἑαυτοῦ οἴκῳ ἀπόδημος ἐκ τῶν δύο ἀλλοιώσεων τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν εἰ μὲν ἐστὶ
312 - Ἰσαὰκ Σύρου

σπουδαῖος, ἐκ τῶν ἐλαχίστων διὰ τὴν φύσιν (οἱ πατέρες γὰρ τῶν τικτομένων εἰσὶ πατέρες). Εἰ δὲ ἐστὶ ράθυμος, ἐκ τῶν ὑψηλῶν διὰ τὴν ζύμην ἐκείνης τῆς χάριτος, τῆς γενομένης ἐν τῇ φύσει ἡμῶν.

Καὶ ἄλλος, ἔκλεξαι, ἔφη, σεαυτῷ ἐργασίαν τρυφῆς, ἀγρυπνίαν διηνεκῆ τὴν ἐν νυξίν, ἐν ἣ ἀπεδύσαντο οἱ πατέρες πάντες τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον καὶ ἠξιώθησαν τοῦ ἀνακαινισμοῦ τοῦ νοός. Ἐν ταῖς ὥραις ταύταις αἰσθάνεται ἡ ψυχὴ τῆς ζωῆς ἐκείνης τῆς ἀθανάτου καὶ ἐν τῇ αἰσθήσει ταύτης ἀποδύεται τὸ ἔνδυμα τοῦ σκότους καὶ ὑποδέχεται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον.

Καὶ ἕτερος πάλιν ἔλεξεν, ὅτι ὅταν τις ἴδῃ ὄψεις διαφόρους καὶ ἀκούσῃ φωνὰς πολυτρόπους παρηλλαγμένας τῆς μελέτης ἑαυτοῦ τῆς πνευματικῆς, καὶ ὁμιλῇ καὶ συντυγχάνῃ μετὰ τῶν τοιούτων, οὐ δύναται εὐκαιρῆσαι κατὰ διάνοιαν κατιδεῖν ἑαυτὸν ἐν τῷ κρυπτῷ καὶ μνημονεῦσαι τῶν ἁμαρτιῶν ἑαυτοῦ, καθαίρειν τε τοὺς ἑαυτοῦ λογισμοὺς καὶ προσέχειν πρὸς τὰ ἐπερχόμενα αὐτῷ καὶ ὁμιλῆσαι κρυπτῶς ἐν τῇ εὐχῇ.

Καὶ πάλιν. Τὸ ὑποτάξαι τὰς αἰσθήσεις ταύτας ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆς ψυχῆς ἐκτὸς τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς ἀλλοτριώσεως τῶν ἀνθρώπων, οὐ δυνατόν. Διότι ἐν αὐταῖς συνηνωμένη καὶ συνημμένη ὑποστατικῶς ἡ νοερά ψυχὴ καὶ μετὰ τῶν ἑαυτῆς λογισμῶν ἀκούσα καθέλκεται, ἐὰν μὴ ὁ ἄνθρωπος ἐγρήγορος γένηται ἐν τῇ προσευχῇ τῇ κρυπτῇ.

Καὶ πάλιν. Ὡς πῶς ἡ ἐγρήγορσις ἐν τῷ ἑαυτῆς ἐξυπνισμῷ σὺν τῇ εὐχῇ καὶ τῇ ἀναγνώσει τρυφῆν ἐμποιεῖ καὶ εὐφραίνει καὶ χαροποιεῖ καὶ καθαιρεῖ τὴν ψυχὴν. Οὗτοι μάλιστα γινώσκουσι ταῦτα οἱ ἐν αὐτοῖς ἐν παντὶ καιρῷ τῆς ζωῆς ἑαυτῶν συναναστρεφόμενοι καὶ πολιτευόμενοι ἐν τῇ ἀκριβεστάτῃ ἀσκήσει.

Σὺ οὖν, ὦ ἄνθρωπε ὁ ἀγαπῶν τὴν ἡσυχίαν, θεοῦ τὰ νεύματα τὰ ἐκ τῆς γνώμης τῶν λόγων τῶν πατέρων ἔμπροσθεν σου, ὡς σκοπὸν τίνα, καὶ πρὸς τὸν πλησιασμὸν αὐτῶν εὐθυρον τὸν δρόμον σου τῆς ἐργασίας. Καὶ πρὸ πάντων σοφίσθητι, ποιὸν ἐστὶν ὄπερ μάλιστα καθήκει συμφωνεῖν τῷ σκοπῷ τῆς ἐργασίας σου. Ἐκτὸς γὰρ τούτων γνῶναι τὴν γνῶσιν τῆς ἀληθείας οὐ δύνασαι σύ. Καὶ ἐν αὐτοῖς σπούδασαν ὑπερεκπερισσοῦ δεῖξαι τὴν καρτερίαν σου.

Ἡ σιωπὴ μυστήριον ἐστὶ τοῦ αἰῶνος τοῦ μέλλοντος, οἱ δὲ λόγοι ὄργανον εἰσὶ τούτου τοῦ κόσμου. Ἄνθρωπος νηστευτῆς τῇ φύσει, πνευματικῇ πειρᾶται τὴν ψυχὴν ἑαυτοῦ ἀφομοιωῖσαι ἐκ τῆς σιωπῆς καὶ τῆς ἀδιαλείπτου νηστείας.

Ὅταν ἀφορίζεται ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ ἐργασίᾳ ἑαυτοῦ τῇ θεϊκῇ, διαμένων ἐν τῷ κρυπτῷ ἑαυτοῦ, ἐν τούτοις τοῖς μυστηρίοις τελειοῦται. Καὶ ἡ λειτουργία αὐτοῦ πεπληρωμένη τῶν θείων μυστηρίων καὶ ἐξ ἐκείνων τῶν ἀοράτων δυνάμεων καὶ τοῦ ἁγιασμοῦ ἐκείνης τῆς ἐξουσίας τῆς κυρίας τῶν κτισμάτων. Καὶ εἴπερ τίνες ἀφορίσθησαν ἐν καιρῷ εἰσελθεῖν τῶν θείων μυστηρίων ἐντός, ἐν τῇ σφραγίδι ταύτῃ ἐσημειώθησάν. Καὶ τισὶν ἐξ αὐτῶν τὰ

κρυπτά τὰ κρυβέντα ἐν τῇ σιωπῇ τοῦ Κυρίου τῇ ἀποκρύφῳ πρὸς ἀνακαινισμόν τῶν ἐν μέσῳ, φανερωῖσαι ἐνεπιστεύθησαν οὐδὲ γὰρ ἔπρεπεν ἐν γαστρὶ πεπληρωμένη καὶ νοῖ πεφυρμένῳ ἐκ τῆς ἀκρασίας διανοηθῆναι τὰ τοιαῦτα μυστήρια.

Καὶ οἱ ἅγιοι δὲ οὐκ ἦσαν κατατολμῶντες τῆς ὁμιλίας τῆς πρὸς τὸν Θεόν, οὐδὲ πρὸς τὰ κρυπτά τῶν μυστηρίων ἑαυτοὺς ἀνυψοῦν, εἰ μὴ ἐν ἀσθενείᾳ τῶν μελῶν καὶ ὠχριάσει τῆς χροιάς καὶ τῆς ἐκ τοῦ πόθου τῆς πείνης καὶ νοῦ τοῦ ἡσυχου καὶ ἐν τῇ ἀποταγῇ πάντων τῶν λογισμῶν τῶν γήινων.

Ὅταν ἐν καιρῷ μακρῷ ἐν τῷ σῶ κελλίῳ ἐν ἔργοις κόπου καὶ φυλακῆς τῶν κρυπτῶν καὶ τῇ συστολῇ τῶν αἰσθήσεων ἐκ πάσης ἀπαντήσεως ἐπισκίαση σοὶ ἡ δύναμις τῆς ἡσυχίας, πρῶτον μὲν ἀπαντᾷς χαρὰ τῇ ἐκτὸς αἰτίας κατακρατούσῃ ἐν καιρῷ καὶ καιρῷ ἐν τῇ ψυχῇ σου, καὶ τότε ἀνοίγονται οἱ ὀφθαλμοὶ σου τοῦ ἰδεῖν τὴν ἰσχὺν τῆς κτίσεως τοῦ Θεοῦ καὶ τὸ κάλλος τῶν κτισμάτων κατὰ τὸ μέτρον τῆς καθαρότητος σου. Καὶ ὅταν ὁ νοῦς ὀδηγηθῇ ἐν θαύματι τῆς θεωρίας ταύτης, τότε καὶ ἡ νύξ καὶ ἡ ἡμέρα ἐν ἔσται αὐτῷ ἐν τοῖς θαύμασι τοῖς ἐνδόξοις τῶν κτισμάτων τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐντεῦθεν κλέπτεται ἐξ αὐτῆς τῆς ψυχῆς ἡ αἴσθησις τῶν παθῶν ἐν τῇ ἡδονῇ τῆς θεωρίας ταύτης. Καὶ ἐν αὐτῇ εἰσέρχεται εἰς τοὺς δύο βαθμοὺς τῶν ἀποκαλύψεων τῶν νοητῶν, τοὺς ὄντας ἐν τῇ τάξει τῇ μετὰ ταύτην, ἐκ τῆς καθαρότητος καὶ ἐπάνω.

Ὁ Θεὸς ἀξιώσειν ἡμᾶς αὐτῶν. Ἀμήν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Δ' - Πρὸς τὸν Ὅσιον πατέρα Συμεώνην τὸν θαυματουργὸν

Ἡ ἐπιστολῇ σου, ἅγιε, οὐχὶ λόγοι ἐγκεχαραγμένοι εἰσὶν, ἀλλὰ τὴν ἀγάπην σου τὴν πρὸς ἡμᾶς ἐν αὐτῇ ὡς ἐν ἐσόπτρῳ ἐζωγράφησάς καὶ ὑπέδειξας. Καὶ ὡς νομίζεις ἡμᾶς εἶναι, οὕτως ἔγραψας, καὶ ἔδειξας ἐν αὐτοῖς τοῖς ἔργοις ὅτι ὑπερβαλλόντως ἀγαπᾷς ἡμᾶς, ὥστε καὶ ἐκ τῆς πολλῆς ἀγάπης ἐπιλαθέσθαι τοῦ μέτρου ἡμῶν. Ὅπερ γὰρ ἔδει γράψαι ἡμᾶς τῇ σῇ ὀσιότητι καὶ ἐρωτῆσαι καὶ μαθεῖν τὴν ἀλήθειαν παρ' ὑμῶν, εἰ πρόνοιαν τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἐποιούμεθα, τοῦτο σὺ διὰ τὸ μέγεθος τῆς ἀγάπης προλαβὼν ἔγραψας ἡμῖν. Καὶ τάχα τοῦτο ἐν τέχνῃ φιλοσοφίας πεποίηκας, ἵνα ἐν ταῖς σαῖς ἐρωτήσεσι ταῖς λεπταῖς καὶ πνευματικαῖς, ἐν αἷς ἐγὼ ἐρωτῶμαι παρ' ὑμῶν, ἐξυπνισθῇ ἡ ψυχὴ μου ἐκ τῆς ἀμελείας, ἐν ἣ ἔβυθίσθη πολύ. Ὅμως καὶ ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐκείνῃ, ἐν ἣ ἐπελάθου τοῦ μέτρου ἡμῶν, ἐπιλανθάνομαι τῆς ἀνικανίας μου, ὥστε μὲ μὴ προσέχειν τι δύναμαι ἀρκέσαι, ἀλλὰ τι ἰσχύει ἡ εὐχὴ σου ποιῆσαι. Ὅτε γὰρ ἐγὼ ἐπιλάθωμαι τοῦ μέτρου μου καὶ σὺ τὸν Θεὸν ταῖς εὐχαῖς σου ἐκλιπαρήσεις, ὥστε τελειωθῆναι τὴν σὴν αἴτησιν, δοθήσεται σοι πάντως ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὅπερ ἤτησας ἐν τῇ εὐχῇ, ὡς αὐτοῦ γνησίῳ θεράποντι.

Ἐρώτησις. Ἡ πρώτη τοίνυν ἐρώτησις ἡ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἐστὶν αὕτη. Εἰ δεῖ πάσας τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου φυλάττεσθαι, καὶ εἴ οὐκ ἔστι τρόπος σωτηρίας τῷ μὴ φυλάττοντι αὐτάς.

Ἀπόκρισις. Καὶ περὶ τούτου καθὼς μοι δοκεῖ, οὐδὲ ἐρωτᾶν χρεῶν τι. Εἰ γὰρ καὶ πολλαὶ εἰσὶ, φυλάττεσθαι ὀφειλόμενον εἰ δὲ μὴ, δοθῆναι παρὰ τοῦ Σωτῆρος οὐκ ὄφειλον. Περισσὸν γὰρ τι καὶ μὴ ἔχον αἰτίαν καὶ χρεῖαν, καθὼς μοι δοκεῖ, οὐκ ἐρρέθη, οὐδὲ ἐπράχθη παρὰ τοῦ Δεσπότη ἡμῶν. Ὁ σκοπὸς γὰρ τῆς παρουσίας αὐτοῦ ἵνα καθάρσις τὴν κακίαν τῆς πρώτης παραβάσεως ἐκ τῆς ψυχῆς καὶ μεταβάλλῃ αὐτὴν πρὸς τὴν ἑαυτῆς ἀρχαίαν κατάστασιν, ἠνίκα τὰς ζωοποιούς αὐτοῦ ἐντολὰς ὡσπερ φάρμακα καθαρτικὰ τῆς ἐμπαθείας ἡμῶν δέδωκεν ἡμῖν. Ὅπερ γὰρ τὰ φάρμακα τῷ νοσερῷ σώματι, τοῦτο αἱ ἐντολαὶ τῇ ἐμπαθεῖ ψυχῇ. Καὶ δῆλον ἐστίν, ὅτι αἱ ἐντολαὶ ἐξ ἐναντίας τῶν παθῶν ἐτέθησαν, πρὸς ἰατρειάν τῆς παραβεβηκυίας ψυχῆς, καθὼς ἀριδῆλως ὁ Κύριος λέγει τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς· «Ὁ ἔχων τὰς ἐντολὰς μου καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνος ἐστὶν ὁ ἀγαπῶν με καὶ ὁ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ Πατρὸς μου· καὶ ἀγαπήσω αὐτὸν καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμνατὸν καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα καὶ μόνην παρ' αὐτῷ ποιήσομεν». Καὶ πάλιν, «Ἐν τούτῳ γνώσεται ὁ κόσμος ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστέ, ἐὰν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους». Καὶ δῆλον ὅτι ἡ ἀγάπη μετὰ τὴν ὑγίειαν τῆς ψυχῆς προσκτηθῆναι δύναται, ἡ δὲ ψυχὴ οὐχ ὑγιαίνει, εἰμὴ φυλάξασα τὰς ἐντολὰς. Ἡ φυλακὴ τῶν ἐντολῶν ἀκμὴν ὑποκάτωθεν τῆς πνευματικῆς ἀγάπης ἐστί. Καὶ διὰ τὸ εἶναι τοὺς πολλοὺς φυλάττοντας τὰς ἐντολὰς ἐκ τοῦ φόβου ἢ χάριν ἀμοιβῆς τῶν μελλόντων, καὶ οὐχὶ διὰ τὴν ἀγάπην, πολλὰ παραινεῖ εἰς τὴν φυλακὴν τῶν ἐντολῶν τῶν ἐκ τῆς ἀγάπης, τῶν

παρεχουσῶν τῇ ψυχῇ τὸ φῶς. Καὶ πάλιν «*Ἴνα θεωρῶσιν οἱ ἄνθρωποι τὰ καλὰ ὑμῶν ἔργα καὶ δοξάσωσι τὸν Πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς*». Καὶ οὐ δυνατὸν ὁρᾶσθαι ἐν τῇ ψυχῇ τὰ ἀγαθὰ ἔργα, ἅπερ ὁ Κύριος ἐδίδαξεν, εἰ μὴ φυλαχθῶσιν αἱ ἐντολαί. Καὶ ὅτι οὐκ εἰσὶν αἱ ἐντολαὶ βαρεῖαι τοῖς ἀγαπῶσι τὴν ἀλήθειαν, ὁ Κύριος εἶπε «*Δεῦτε, γὰρ φησί, πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς ὅτι ὁ ζυγὸς μου χρηστὸς καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν*». Ὅτι δὲ πάσας τὰς ἐντολὰς χρεῶν φυλάττεσθαι ὑφ' ἡμῶν ἐπιμελῶς, καὶ τοῦτο αὐτὸς ἐνετείλατο λέγων «*Ὁ καταλύων μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων καὶ διδάσκων τοὺς ἄνθρώπους, οὗτος ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν*». Οὐχὶ μετὰ ταῦτα πάντα τὰ νομοθετηθέντα πρὸς σωτηρίαν ἡμῶν δύναμαι εἰπεῖν, ὅτι οὐ δεῖ φυλάττειν πάσας τὰς ἐντολὰς, ἀλλὰ οὐδὲ αὕτη ἡ ψυχὴ ἱκανοὶ καθαρθῆναι, ἐὰν μὴ φυλάξῃ αὐτάς, αἵτινες ὡς φάρμακα καθαίρειν τὰ πάθη καὶ τὰ πταίσματα παρὰ Κυρίου ἐδόθησαν.

Σὺ γινώσκεις, ὅτι ἡ κακία διὰ τῆς παραβάσεως τῶν ἐντολῶν ἐπεισῆλθεν ἡμῖν. Λοιπὸν δῆλον, ὅτι ἐν τῇ φυλακῇ πάλιν ἐπανέρχεται ἡ υἰγία. Ἄλλ' οὐδὲ ἐκτὸς τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν δωρήσασθαι ἡμῖν χάριτι τὴν κάθαρσιν τῆς ψυχῆς - ἡνίκα ἐν πρώτοις οὐ βαδίζομεν ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ τῇ ἀπαγούσῃ πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς καθαρότητα. Καὶ μὴ εἴπῃς, ὅτι ὁ Θεὸς δύναται καὶ χωρὶς τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν δωρήσασθαι ἡμῖν χάριτι τὴν κάθαρσιν τῆς ψυχῆς ὅτι ταῦτα τὰ κρίματα ἐστὶ τοῦ Κυρίου καὶ οὐ παραγγέλλει ἡ Ἐκκλησία τοιαῦτα ἐπερωτᾶν ἡμᾶς. Καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐπανόδου αὐτῶν, τῆς ἀπὸ Βαβυλῶνος εἰς Ἱερουσαλήμ, ἐν τῇ ὁδῷ τῇ τετριμμένη ὑπὸ τῆς φύσεως ὄδουσαν, καὶ οὕτως ἦλθον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν αὐτῶν καὶ ἐθεάσαντο τὰ θαυμάσια Κυρίου. Ἄλλ' ὁ Ἰεζεκιὴλ ὑπὲρ φύσιν ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῆς ἀποκαλύψεως ἠρπάγη καὶ ἦλθεν εἰς Ἱερουσαλήμ καὶ ἐν τῇ ἀποκαλύψει τῇ θεϊκῇ ἐγένετο θεωρὸς τῆς μελλούσης ἀνανεώσεως.

Κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον γίνεται καὶ ἐν τῇ τῆς ψυχῆς καθαρότητι. Γίνονται τίνες, ὅτι ἐν τῇ ὁδῷ τῇ πατουμένη καὶ νομίμῳ τῇ διὰ τῆς φυλακῆς τῶν ἐντολῶν ἐν πολιτεία πολυμόχθῳ, ἐν τῷ αἵματι αὐτῶν, εἰσέρχονται εἰς τὴν τῆς ψυχῆς καθαρότητα, καὶ εἰσὶν ἄλλοι, οἵτινες ἐκ τῆς δωρεᾶς τῆς χάριτος αὐτῆς ἀξιοῦνται. Καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ θαυμαστὸν ὅτι τὴν διὰ τῆς χάριτος δωρουμένην ἡμῖν οὐκ ἐπετρέπημεν αἰτήσασθαι ἐν τῇ προσευχῇ καὶ παραιτήσασθαι τὴν πολιτείαν τῆς ἐργασίας.

Ἐκείνῳ γὰρ τῷ πλουσίῳ τῷ ἐρωτήσαντι τὸν Κύριον, «*πῶς κληρονομήσω τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον*», εἶπε καθαρῶς «*φύλαξον τὰς ἐντολὰς*». Καὶ ὅτε εἶπε, «*ποῖαι εἰσὶν αἱ ἐντολαί;*», εἶπεν αὐτῷ ἐν πρώτοις ἀπέχεσθαι τῶν ἔργων τῶν κακῶν, καὶ οὕτως ὑπέμνησεν αὐτὸν τῶν φυσικῶν. Ὅτε δὲ ἐζήτησε περισσὸν τι μαθεῖν, εἶπεν αὐτῷ «*εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ ἄρον τὸν σταυρὸν σου καὶ ἀκολούθει μοι*». Τοῦτο δὲ ἐστίν, ἵνα νεκρωθῆς πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσίν σοι καὶ οὕτω ζήσεις ἐν ἐμοί. Ἐξελθε ἐκ τοῦ κόσμου τοῦ παλαιοῦ τῶν παθῶν, καὶ οὕτως εἰσέρχῃ εἰς τὸν κόσμον τὸν καινὸν τοῦ Πνεύματος. Ἄρον, καὶ ἀπόδωσον τὴν γνῶσιν τῶν τρόπων καὶ τῆς πανουργίας, καὶ οὕτως ἐνδύῃ τὴν γνῶσιν τὴν ἀπλήν τῆς ἀληθείας. Ἐν τῷ εἰπεῖν γὰρ

«ἄρον τὸν σταυρὸν σου», νέκρωσιν ἐκ πάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ἐδίδαξεν ὁ Κύριος. Καὶ ὅτε ἐνέκρωσεν ἐν ἑαυτῷ τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, ἦτοι τὰ πάθη, τότε εἶπεν αὐτῷ ἐλθέ ὀπίσω μου. Οὐκ ἐστὶ τῷ παλαιῷ ἀνθρώπῳ πορευθῆναι ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ Χριστοῦ, καθὼς ὁ μακάριος Παῦλος εἶπεν «ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν Θεοῦ κληρονομησαὶ οὐ δύναται, οὐδὲ ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομεῖ». Καὶ πάλιν «ἐκδύσασθε τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας, καὶ τότε δυνήσεσθε ἐνδύσασθαι τὸν νέον, τὸν ἀνακαινούμενον ἐν ἐπιγνώσει τῆς ὁμοιώσεως τοῦ κτίσαντος αὐτόν». Καὶ πάλιν «τὸ φρόνημα τὸ χοϊκὸν ἔχθρα ἐστὶν εἰς Θεόν». Τῷ γὰρ νόμῳ τοῦ Θεοῦ οὐχ ὑποτάσσεται, οὐδὲ γὰρ δύναται. Οἱ γὰρ ἐν σαρκὶ ὄντες, τὰ τῆς σαρκὸς φρονοῦσι καὶ ἀρέσαι τῷ Θεῷ ἐν τῷ φρονήματι τοῦ πνεύματος, οὐ δύναται.

Σὺ δέ, ὦ ἅγιε, ἐὰν ἀγαπᾷς τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας καὶ τὸ φρόνημα τὸ πνευματικόν, ὅπερ εἶπας, κολλήθητι ταῖς δεσποτικαῖς ἐντολαῖς, καθάπερ εἶπεν ὁ Δεσπότης ἡμῶν «ἐὰν ἀγαπᾷς εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν, φύλαξον τὰς ἐντολάς», διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ τεθεικότος αὐτάς, καὶ μὴ διὰ φόβον ἢ ἀμοιβὴν τοῦ μισθοῦ. Διότι οὐχ ὅτε πράξομεν τὴν δικαιοσύνην γευόμεθα τῆς ἡδονῆς τῆς κεκαλυμμένης ἐν αὐτῇ, ἀλλ' ὅτε ὁ πόθος τῆς δικαιοσύνης ἐσθίει τὴν καρδίαν ἡμῶν. Καὶ οὐχ ὅτε πράξομεν τὴν ἀμαρτίαν ἀμαρτωλοὶ γινόμεθα, ἀλλ' ὅταν μὴ μισήσωμεν αὐτήν καὶ μεταμεληθῶμεν ἐπ' αὐτῇ. Καὶ οὐ λέγω ὅτι γέγονέ τις, ἢ τῶν ἀρχαίων ἢ τῶν ἐσχάτων, μὴ φυλάξας τὰς ἐντολάς, καὶ φθάσας τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας καὶ τῆς θεωρίας τοῦ Πνεύματος καταξιοθεῖς· ἀλλ' ὡς δοκεῖ μοι, ὅστις τὰς ἐντολάς οὐκ ἐφύλαξε καὶ κατ' ἴχνος μὴ ᾤδευσε τῶν μακαρίων Ἀποστόλων, ἅγιος καλεῖσθαι οὐκ ἄξιος.

Ὁ μακάριος Βασίλειος καὶ οἱ μακάριοι Γρηγόριοι, περὶ ὧν εἶπας, ὅτι ἦσαν ἀγαπῶντες τὴν ἔρημον καὶ ἦσαν στῦλοι καὶ φῶς τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἦσαν ἐπαινοῦντες τὴν ἡσυχίαν, οὐχ ὅτε ἦσαν ἀργοὶ ἐκ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν ἦλθον εἰς τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς καὶ ἠξιώθησαν τῆς θεωρίας τοῦ Πνεύματος. Ἐγὼ πιστεύω ἀληθῶς, ὅτι ὅτε ἦσαν οἰκοῦντες ἐν ταῖς πόλεσι, τοὺς ξένους ἦσαν ὑποδεχόμενοι, τοὺς ἀσθενεῖς τε ἐπισκεπτόμενοι καὶ τοὺς γυμνοὺς ἐνδύοντες, τοὺς τῶν κοπιῶντων πόδας ἀπονίπτοντες· καὶ εἰ ἠγγάρευσεν αὐτοὺς τις μίλιον ἔν, δύο ἀπήρχοντο. Καὶ ὅτε ἐφύλαξαν τὰς ἐντολάς τὰς δεομένας μεταξὺ τῶν πολλῶν ἀναστρέφεσθαι καὶ ἤρξατο ὁ νοῦς αὐτῶν τῆς πρώτης ἀκινήσιας καὶ τῶν θείων καὶ μυστικῶν θεωριῶν, ἔκτοτε ἔσπευσαν καὶ ἐξῆλθον εἰς τὴν ἡσυχίαν τῆς ἐρήμου, καὶ ἔκτοτε ὑπέμειναν μετὰ τοῦ ἔσω αὐτῶν ἀνθρώπου, ὥστε γενέσθαι αὐτοὺς θεωρητικούς, καὶ διέμειναν ἐν τῇ θεωρίᾳ τοῦ Πνεύματος, ἕως ἂν ἐκλήθησαν ὑπὸ τῆς χάριτος γενέσθαι αὐτοὺς ποιμένας τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

Περὶ δὲ οὗ εἴρηκας, ὅτι ποτὲ μὲν ὁ μέγας Βασίλειος τὴν συνοίκησιν τῶν πολλῶν ἐπαινεῖ, ποτὲ δὲ τὴν ἀναχώρησιν, τοῦτο φημί ὅτι δυσὶ τρόποις εὐρίσκεται τὸ κέρδος ἐν ἀληθείᾳ τοῖς σπουδαίοις, ἐκάστῳ κατὰ τὴν δύναμιν καὶ τὴν διαφορὰν καὶ τὸν σκοπόν, ὃν ἔθηκεν ἐν ἑαυτῷ. Γίνεται γὰρ ποτὲ τοῖς δυνατοῖς ὠφέλεια τῇ τῶν πολλῶν συνοικήσει, ποτὲ δὲ καὶ τοῖς ἀσθενέσι, καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ὡσαύτως. Τῷ σταθέντι

ἐν τῇ τῆς ψυχῆς ὑγιείᾳ ᾧ καὶ ὁ νοῦς συνεκράθη τῷ πνεύματι, καὶ νεκρώσαντι τῇ πολιτείᾳ τῇ ἀνθρωπίνῃ ἑαυτὸν, οὐ γίνεται ἢ τῶν πολλῶν συνοίκησις βλαβερὰ, ἐὰν νήφη τοῖς ἑαυτοῦ, καὶ οὗτος οὐχ ἵνα ὠφελῆθῃ, ἀλλ' ἵνα ὠφελήσῃ ὅτι ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐκλήθη ἐν τῷ ὀνόματι τῶν λοιπῶν πατέρων. Καὶ τῷ ἀσθενεῖ δὲ καὶ χρήζοντι ἀκμὴν τοῦ αὐξήσαι τῷ τῶν ἐντολῶν γάλακτι, ὁμοίως ὠφέλιμον τὸ μετὰ τῶν πολλῶν συνοικεῖν, ἕως ἂν γυμνασθῇ καὶ κατεργασθῇ καὶ κολαφισθῇ ἐν τοῖς πειρασμοῖς καὶ πέση καὶ ἀναστῇ μεταξὺ τῶν πλειόνων καὶ κτήσεται τὴν ὑγίαν τῆς ψυχῆς. Οὐκ ἐστὶ βρέφος μὴ τραφὲν τοῖς τοῦ γάλακτος ῥεύμασι, καὶ οὐκ ἐστὶ μοναχὸς μὴ τῷ γάλακτι τῶν ἐντολῶν ἐντραφεῖς, κατορθῶν καὶ νικῶν τὰ πάθη, καὶ τῆς καθαρότητος ἀξιούμενος. Τὸν ὅμοιον δὲ τρόπον, ὡς ἔφημεν, καὶ ἡ ἔρημος, ποτὲ μὲν τοῖς ἀσθενέσι καὶ φεύγουσιν ὠφέλιμος, ποτὲ δὲ τοῖς δυνατοῖς. Τοῖς πρώτοις μὲν, ἵνα μὴ εὐρεθῆσα ὕλη, ἐκκαυθῆναι αὐτοῖς καὶ ἀξιωθῆναι τὰ πάθη παρασκευάσει· τοῖς ἰσχυροῖς δέ, ἐν τῷ μεσάζειν ἐν ὕλῃ καὶ καταντῆσαι πρὸς τοὺς πολέμους τοῦ πονηροῦ.

Ἐν ἀληθείᾳ γάρ, ὡς εἶπας, ἡ ἔρημος ἐστὶν ἢ κοιμίζουσα τὰ πάθη. Ἄλλ' οὐ τοῦτο μόνον ζητεῖται, τὸ κατακοιμῆσαι τινὰ τὰ ἑαυτοῦ πάθη, ἀλλὰ καὶ ἐκτίλαι τοῦτο δὲ ἐστὶ νικῆσαι αὐτά, ἠνίκα φιλονεικήσουσιν ἐξ ἐναντίας ἡμῶν. Τὰ πάθη γὰρ τὰ κατακοιμισθέντα ἐξυπνίζεται, ὅταν ἀπάντησις αἰτία ἐλθεῖν εἰς τὴν πρᾶξιν αὐτῶν. Πῶς δὲ μάθησις, ὡς οὐχ ἡ ἔρημος μόνη κοιμίζει τὰ πάθη, καθὼς ἔφη, κατανόησον ἐν τῷ καιρῷ τῆς νόσου καὶ τῆς πολλῆς ἀσθενείας, ὅτι οὐ σφοδρῶς πολεμοῦσιν ἡμῖν. Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ πολλάκις κατακοιμίζουσιν ἄλληλα, ὅτε δώσουσι τόπον ἀλλήλοις. Τὸ πάθος γὰρ τὸ τῆς κενοδοξίας ὑποχωρεῖν τὸ τῆς πορνείας ποιεῖ, καὶ αὐτὸ πάλιν τὸ τῆς πορνείας τὴν δοξομανίαν καταπραΰνει. Λοιπὸν μὴ θελήσωμεν καταδιώξαι τὴν ἔρημον, ὅτι κοιμίζει μόνον τὰ πάθη, ἀλλ' ὅτι ἐν τῇ τῶν αἰσθητῶν ἀπορία καὶ τῇ ἐκ πάντων ἀναχωρήσει, σοφίζόμεθα ἐν αὐτῇ καὶ ἀνακαινίζεται ἡμῖν ὁ ἔσω ἄνθρωπος τοῦ πνεύματος ἐν Χριστῷ καὶ πᾶσαν ὥραν γινόμεθα θεωρητικοὶ ἑαυτῶν καὶ γίνεται ὁ νοῦς ἡμῶν γρήγορος καὶ φυλάττει ἑαυτὸν καθ' ὥραν, μήπως κλαπῇ ἐξ αὐτοῦ ἡ μνήμη τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ.

Ταῦτα, ὡς δοκεῖ μοι, ἀρκεῖ πρὸς τὴν πρώτην ἐρώτησίν σου, εἰ τέως καὶ τούτων ἔχρηξεν. Εἴπωμεν δὲ λοιπὸν καὶ περὶ τῆς δευτέρας ἢ δὲ ἦν.

Ἐρώτησις. Ὅτι διατὶ ὁ Κύριος ἡμῶν πρὸς τὴν ὁμοίωσιν ἐκείνης τῆς μεγαλωσύνης τοῦ Πατρὸς τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τὴν ἐλεημοσύνην ὤρισεν, οἱ μοναχοὶ δὲ τὴν ἡσυχίαν προτιμῶσιν αὐτῆς;

Ἀπόκρισις. Ἡ δὲ ἀπόκρισις αὐτῆς, αὕτη. Καλῶς, ὅτι ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου παράδειγμα ἦνεγκας, καὶ τύπον ἐξετάσεως τῆς πολιτείας τῆς μεγάλης τῆς ἡσυχίας. Ἡμεῖς κατέναντι ταύτης ἰστάμεθα καὶ οὐ ζητοῦμεν τοῦ καταργῆσαι αὐτὴν ὡς πρᾶγμα τι περισσόν. Ὁ Κύριος τὴν ἐλεημοσύνην ὤρισε πρὸς τὴν ὁμοίωσιν τοῦ ἐπουρανοῦ Πατρὸς, ὡς προσεγγίζουσιν αὐτῷ τοὺς τελειοῦντας αὐτὴν. Τοῦτο ἀληθές. Καὶ οὐδὲ ἡμεῖς οἱ μοναχοὶ τὴν ἡσυχίαν χωρὶς τῆς ἐλεημοσύνης τιμῶμεν, ἀλλ' ὅτι ἐκ τῆς μερίμνης καὶ τῆς ταραχῆς

καθ' ὅσον οἶον τε ἀπέχεσθαι σπεύδομεν. Οὐχ ὅτι ἐξ ἐναντίας τῶν ἀναγκαίων, ὅταν ἡμῖν ἀπαντήσωσιν, ἀντιστῆναι βουλόμεθα, ἀλλὰ φροντίζομεν τῆς ἡσυχίας, ἵνα ἐν τῇ ἀδολεσχίᾳ τοῦ Θεοῦ διαμείνωμεν, ἐν ἣ δυνάμεθα ἐπὶ πλέον διῦλισθῆναι τῆς θολώσεως καὶ προσεγγίσει αὐτῷ. Ἐὰν δὲ ἅπαξ ποτὲ πρὸς ποσότητα καιρῶν ἐπέλθῃ ἡμῖν χρεία τις ἀναγκαῖα ἀδελφῶν, μηδὲ ταύτης ἀμελεῖν προσήκει.

Ἀναγκάσωμεν οὖν ἑαυτοὺς διηνεκῶς, ἵνα γενώμεθα ἐν παντὶ καιρῷ ἔσωθεν ἐλεήμονες ὑπὲρ πάσης τῆς φύσεως τῶν λογικῶν. Οὕτω γὰρ ἐπιτρέπει ἡμῖν ἡ διδασκαλία τοῦ Κυρίου. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ διαφορὰ τῆς ἡσυχίας ἡμῶν, καὶ οὐχ ὡς ἔτυχε. Καὶ οὐ μόνον ταύτην τὴν ἔσωθεν ἡμῶν φυλάττει, ἀλλὰ καὶ ὅταν καλῆ καιρὸς τῶν ἔργων καὶ ἀνάγκη τῶν πραγμάτων, μὴ ἀμελεῖν τοῦ δεῖξαι τὴν ἀγάπην αὐτοῦ φανερῶς χρή. Καὶ μάλιστα ἐὰν τὴν παντελῆ ἡσυχίαν οὐκ ἔκριναν καθ' ἑαυτοὺς, τοῦ μὴ ἀπαντῆσαι τινί, ἀλλὰ τῷ κανόνι τῶν ἐβδομάδων καὶ τῶν ἐπτάκις ἐπτά ποιούντων ἑαυτοῖς ἡσυχίαν στοιχῶσιν. Οἱ γὰρ τοιοῦτοι ἐκ τῶν πραγμάτων τῆς ἐλεημοσύνης τῆς πρὸς τὸν πλησίον, οὐδὲ ἐν μέσῳ τῶν ὄρων τῶν κανόνων αὐτῶν ὄντες πρὸς τὸ πληρῶσαι τούτους κατέχουσιν ἑαυτοὺς, εἰ μὴ τις ἐστὶ πολὺ ἀπότομος καὶ ὠμὸς καὶ ἀπάνθρωπος καὶ κατέναντι τοῦ προσώπου καὶ τῶν ὀφθαλμῶν κρατεῖ τὴν ἡσυχίαν. Διότι γινώσκουμεν, ὅτι χωρὶς τῆς τοῦ πλησίον ἀγάπης οὐδὲ ὁ νοῦς δύναται ἐν τῇ ὁμιλίᾳ καὶ τῇ ἀγάπῃ τῇ θεῖα φωτισθῆναι.

Τὶς γὰρ νῦν μοναχὸς ἐκ τῶν σοφῶν, ἔχων διατροφὰς καὶ ἐνδύματα, καὶ ὄρων τὸν αὐτοῦ πλησίον πεινῶντα τε καὶ γυμνητεύοντα, οὐ μεταδίδωσιν ὧν ἔχει, ἀλλὰ φεΐδεται τίνος ἐξ αὐτῶν; Ἡ πάλιν τις τίνα τῶν ἀπὸ τῆς αὐτῆς σαρκὸς θεωρῶν νόσῳ τρυχόμενόν καὶ μόχθῳ ταλαιπωρούμενόν καὶ χρείαν ἐπισκέψεως ἔχοντα, αὐτὸς διὰ τὸν πόθον τῆς ἡσυχίας τὸν κανόνα τοῦ ἐγκλεισμοῦ τῆς ἀγάπης τοῦ πλησίον προτιμᾷ; Ὅταν δὲ τίνα τοιαῦτα μὴ ᾗ, ἐν τῷ νοί τὴν ἀγάπην φυλάττωμεν καὶ τὴν ἐλεημοσύνην τὴν εἰς τοὺς ἀδελφούς. Τῶν γὰρ πραγμάτων ὄντων ἐγγύς, καὶ ἔργῳ πληρῶσαι καὶ τελειῶσαι ταύτην ἀπαιτεῖ παρ' ἡμῶν ὁ θεός.

Δῆλον οὖν ὅτι, εἰ οὐκ ἐκτησάμεθα τι, οὐκ ἐπετράπημεν πεσεῖν εἰς μέριμναν καὶ ταραχὴν ἕνεκα τῶν πτωχῶν. Ἐὰν γὰρ ἔχωμεν, ἀπαιτούμεθα. Καὶ πάλιν ἐὰν ἀπέχωμεν ἐν τῇ διαγωγῇ ἡμῶν ἐκ τοῦ συγκαθεσθῆναι καὶ συναναμίγνυσθαι ταῖς θεωρίαις τῶν ἀνθρώπων, οὐ χρεῶν καταλιπεῖν ἡμᾶς τὸ κελλίον ἡμῶν καὶ τὸ κάθισμα τὸ μοναστικόν καὶ ἀναχωρητικόν, καὶ ἐκδοῦναι ἑαυτοὺς πρὸς τὸ γυρεύσαι εἰς τὸν κόσμον καὶ ἐπισκέψασθαι τοὺς ἀρρώστους καὶ ἀσχολεῖσθαι ἐν πράγματι τοιούτοις. Δῆλον γάρ, ὅτι ἀπὸ τῶν μειζόνων εἰς τὰ ἐλάττω τὰ τοιαῦτα ἔρχονται. Ἐὰν δὲ τις συνοικῇ τοῖς πολλοῖς καὶ πλησίον τῶν ἀνθρώπων ἢ εἰς τῇ διαμονῇ τοῦ καθίσματος αὐτοῦ τὴν μετ' αὐτῶν, καὶ ἀναπαύηται ἐν κόποις ἕτερον, εἴτε τῷ τῆς ὑγιείας εἴτε τῷ τῆς ἀρρώστιας καιρῷ, τὸ αὐτὸ καὶ αὐτὸς ὀφείλει ποιῆσαι, ἀλλ' οὐκ αὐτὸς μὲν ἐντελῶς ἐξ ἄλλων ἀπαιτεῖ τὴν ἀνάπαυσιν, ὅταν δὲ ἴδῃ τὸν υἱὸν τῆς ἑαυτοῦ σαρκὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ σχήματος ἐν στενώσει, μᾶλλον δὲ τὸν Χριστὸν ἐρριμμένον καὶ μοχθοῦντα, ὑποχωρεῖν καὶ κρύπτεσθαι ἐξ αὐτοῦ, ἠνίκα φαντάζεται τὴν ψευδῆ ἡσυχίαν αὐτοῦ. Ἐκαστος δὲ τοιοῦτος ἀνελεῖμων

ἐστί.

Καὶ μὴ μοι εἰς μνήμην ἀγάγῃς Ἰωάννην τὸν τῆς θηβαΐδος καὶ τὸν Ἀρσένιον, καὶ εἴπῃς ὅτι τις τούτων εἰς τὰ τοιαῦτα ἐξέδωκεν ἑαυτὸν ἢ ἐπεμελήσατο τῶν ἀρρώστων καὶ τῶν πτωχῶν, καὶ ἠμέλησε τῆς ἡσυχίας αὐτοῦ; Μὴ ἐγγίσης πράγμασι τισι τοιούτων. Ἐὰν γὰρ ἀπέχῃς ἀπὸ πάσης ἀναπαύσεως καὶ ἀπαντήσεως ἀνθρώπων, ὡς ἦσαν οὗτοι, ἐπιτρέπεται σοι ὁ Κύριος καταφρονεῖν τῶν τοιούτων. Ἐὰν δὲ ἐξ ἐκείνης τῆς τελειότητος ἀπέχῃς καὶ ἐν τοῖς κόποις τοῦ σώματος καὶ τῇ συντυχίᾳ τῶν ἀνθρώπων ὑπάρχῃς ἐν παντὶ καιρῷ, διατὶ ἀμελεῖς εἰς τὰς ἐντολάς (ὅς τὸ μέτρον σου δέον φυλάξαι), διατρίβειν προφασιζόμενος εἰς τὴν πολιτείαν τὴν μεγάλην τῶν ἀγίων, ἢ τίνι οὐ προσήγγισας;

Ἐγὼ δὲ οὐκ ἀμελήσασθαι τῆς τοῦ ἀγίου Μακαρίου τοῦ μεγάλου χρήσεως ἀπομνημονεύσασθαι, ἥτις πρὸς ἔλεγχον τῶν καταφρονούντων τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν ἐσημάνθη. Ἀπῆλθε γὰρ ἅπαξ ἐπισκέψασθαι τίνα ἀδελφὸν ἀσθενοῦντα, καὶ ἐρωτήσαντος τοῦ μεγάλου, εἰ ἐπιθυμεῖ τινὸς ὁ ἀρρώστων, τοῦ δὲ ἀποκριναμένου, ὀλίγου τρυφεροῦ ἄρτου, διὰ τὸ τοὺς μοναχοὺς ἅπαντας τότε ποιεῖν τὸν ἄρτον τοῦ ὄλου ἐνιαυτοῦ, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ (οὕτω γὰρ ἦν τὸ ἔθος τοῦ τόπου ἐκείνου), εὐθέως ἀναστὰς ὁ ἀξιομακάριστος ἐκεῖνος ἀνὴρ, καὶ πὲρ τυγχάνων ἐτῶν ἐνενήκοντα, ἐκ τῆς Σκήτεως εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐπορεύθη καὶ ἠλλάξατο τοὺς ξηροὺς ἄρτους, οὓς ἔλαβεν ἐν τῷ μηλωταρίῳ, εἰς ἀπαλούς, καὶ ἠνεγκε τούτους τῷ ἀδελφῷ. Ἀλλὰ καὶ ὁ ὅμοιος τούτῳ τῷ μεγάλῳ, ὁ ἀββάς Ἀγάθων, καὶ τούτου μεῖζον εἰργάσατο, ἀνὴρ ἐμπειρότατος πάντων τῶν κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν μοναχῶν, καὶ τὴν σιωπὴν καὶ τὴν ἡσυχίαν ὑπὲρ πάντας τιμῶν. Οὗτος τοίνυν ὁ θαυμαστός ἐν καιρῷ πανηγύρεως ἀπήει πωλῆσαι τὸ ἐργόχειρον αὐτοῦ καὶ εὔρεν ἐν τῇ ἀγορᾷ ξένον τινὰ ἐρριμμένον καὶ ἀσθενοῦντα, καὶ ἐμισθώσατο οἶκον καὶ ἔμενε παρ' αὐτῷ ταῖς ἰδίαις χερσὶν ἐργαζόμενος καὶ τὸ τίμημα ὑπὲρ αὐτοῦ δαπανώμενος, καὶ ὑπηρετεῖ αὐτῷ μῆνας ἕξ, ἕως ἂν ὁ ἐν ἀσθενείᾳ οὗτος γέγονεν ὑγιής. Οὗτος (καθὼς διηγεῖται ἢ ὑπόθεσις) ἔλεγεν, ὅτι ἤθελον εὑρεῖν λωβὸν καὶ δοῦναι αὐτῷ τὸ σῶμα μου καὶ λαβεῖν τὸ αὐτοῦ. Αὕτη ἐστὶν ἡ τελεία ἀγάπη.

Οἱ φοβούμενοι τὸν Θεόν, ᾧ ἀγαπητέ, εὐμαρῶς προθυμοῦνται καὶ προνοοῦσι φυλάξαι τὰς ἐντολάς. Καὶ ἐὰν ἐπ' ἔργοις ἐγγένηται πεσεῖν εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν ἢ εὗρεσις αὐτῶν, καὶ κίνδυνον ὑποφέρουσι χάριν αὐτῶν. Ἐδέσμησε τὴν τελειότητα αὐτῶν καὶ ἐκρέμασεν ὁ ζωοποιὸς ἐν δυσὶν ἐντολαῖς περιεχούσαις πάσας, τῇ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ καὶ τῇ ὁμοίᾳ τῆς κτίσεως αὐτῆς, τῇ ἀγάπῃ τῆς εἰκόνας αὐτοῦ.

Καὶ ἡ μὲν πρώτη τὸν σκοπὸν κατορθοῖ τῆς θεωρίας τοῦ πνεύματος, ἡ δὲ δευτέρα θεωρίαν καὶ πρᾶξιν. Διότι ἡ φύσις ἡ θεϊκὴ ἀπλῆ ἐστὶ καὶ ἀσύνθετος καὶ ἀόρατος καὶ ἀνευδής κατὰ τὴν φύσιν. Οὐ χρήζει γὰρ ἢ συνειδήσις κατὰ τὴν φύσιν ἐν τῇ ἀδολεσχίᾳ αὐτῆς πράξεως σωματικῆς καὶ ἐνεργείας τινὸς καὶ ἐννοιῶν παχύτητος. Ἀπλῆ γὰρ ἐστὶν ἡ ἐνέργεια αὐτῆς καὶ ἐν τῷ ἐνὶ μέρει τοῦ νοὸς κατὰ τὴν ἀπλότητα τῆς προσκυνητῆς αἰτίας τὴν ὑπὲρ αἴσθησιν τῆς αἰσθήσεως τῆς σαρκὸς ἐνεργεῖ. Ἡ δευτέρα δὲ ἐντολή, ἥτις ἐστὶν ἡ

φιλανθρωπία κατὰ τὸ διπλοῦν τῆς φύσεως, οὕτω καὶ ἡ μέριμνα τῆς ἐργασίας αὐτοῦ ἐν διπλότῃ ἐστὶ. Λέγω δέ, ὅτι ὅπερ ἐν τῇ συνειδήσει πληροῦμεν ἀοράτως, θέλομεν καὶ ἐν τῷ σώματι πληρῶσαι ὁμοίως, καὶ οὐ μόνον φανερῶς, ἀλλὰ καὶ κρυπτῶς. Καὶ ἡ ἐν τοῖς πράγμασι τελειομένη, καὶ ἐν τῇ συνειδήσει θέλει τελειοῦσθαι ὡσαύτως.

Καθάπερ γὰρ ὁ ἄνθρωπος ἐκ δύο μερῶν ἐγένετο, ἐκ ψυχῆς λέγω καὶ σώματος, οὕτω τὰ αὐτοῦ πάντα διπλῶς φροντίζονται, κατὰ τὸ διπλοῦν τῆς καταστάσεως αὐτοῦ. Καὶ ὅτι προηγείται ἡ πρᾶξις τῆς θεωρίας ἐν παντὶ τόπῳ, ἀδύνατον τίνα ὑψωθῆναι εἰς τὸ μέρος ἐκείνης τῆς ὑψηλῆς, ἐὰν μὴ πρῶτον τελείωσιν τὴν ὑποδεεστέραν τῷ ἔργῳ. Καὶ νῦν οὐδεὶς ἄνθρωπος τολμᾷ εἰπεῖν περὶ τῆς κτίσεως τῆς ἀγάπης τοῦ πλησίον, ὅτι ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ κατορθοῖ, ἐὰν ἀπολειφθῇ τοῦ μέρους ἐκείνου, ὅπερ ἐν τῷ σώματι πληροῦται τὴν δύναμιν καὶ κατὰ τὸν καιρὸν καὶ τὸν τόπον τὸν παρέχοντα χεῖρα εἰς τὸ πρᾶγμα. Τότε γὰρ πιστεύεται, ὅτι ἡ ἀγάπη ἢ ἐν θεωρίᾳ κατέχεται καὶ γνωρίζεται. Καὶ ὅτε ἐν τούτοις γινόμεθα πιστοὶ καὶ ἀληθινοὶ κατὰ τὸ δυνατόν, τότε πρὸς τὸ μέρος τὸ μέγα τῆς θεωρίας τῆς ὑψηλῆς καὶ θεϊκῆς δίδοται τῇ ψυχῇ δύναμις ἐκτείνεσθαι ἐν ταῖς ἐννοίαις ταῖς ἀπλαῖς καὶ ἀνομοίαις. Ὅπου δὲ οὐκ ἐστὶ τῷ ἀνθρώπῳ τῇ τοῦ πλησίον ἀγάπη τελειῶσαι ἐν τοῖς πράγμασι τοῖς ὄρατοῖς, καὶ τῷ σώματι, ἀρκεῖ πρὸς τὸν Θεὸν ἢ ἐν τῷ φρονήματι μόνῃ τελειομένη ἢ ἀγάπη τοῦ πλησίον ἡμῶν, μάλιστα ἐὰν τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ ἐγκλεισμοῦ καὶ τῆς ἡσυχίας καὶ ἢ ἐν αὐτῇ ὑπεροχῇ ἀρκούντως διαμείνη ἐν τῇ ἐργασίᾳ αὐτῆς.

Ἐὰν δὲ ἐξ ὅλων τῶν μερῶν ἐκείνης τῆς ἡσυχίας ὑστερούμεθα, πληρώσωμεν τὴν ἔλλειψιν αὐτῆς εἰς τὴν μετ' αὐτὴν ἐντολήν, ἣτις ἐστὶν ἡ πρᾶξις ἢ αἰσθητή, ἣν τίνα ὡς πλήρωμα τῆς ἀναπαύσεως τῆς ζωῆς ἡμῶν πληρώσωμεν ἐν τῷ κόπῳ τοῦ σώματος ἡμῶν, ἵνα μὴ εὐρεθῇ ἢ ἐλευθερία ἡμῶν πρόφασις ὑποταγῆναι τῇ σαρκί, ἡνίκα ἐν τῷ ἀναχωρητικῷ ὀνόματι ματαιῶς κοπιῶμεν. Δῆλον γάρ, ὅτι οὐκ ἐπετρέπη ὁ ἐκ τῆς συντυχίας τῶν ἀνθρώπων ἀπορῶν τελείως καὶ ἐν τῷ Θεῷ ἐννοῶν ὀλοτελῶς, ἡνίκα ἐστὶ νεκρὸς ἐκ πάντων ἐν τῇ ἀπ' αὐτῶν ἀποχῇ, ὑπηρετεῖν καὶ διακονεῖν τοῖς ἀνθρώποις. Ὁ δὲ ἔχων τὸν κανόνα τῆς ἡσυχίας αὐτοῦ ἐν ὄρῳ ἐβδομάδων ἐπτὰ ἢ καθ' ἐβδομάδα, καὶ μετὰ τὸ πληρῶσαι τὸν κανόνα αὐτοῦ ἅπαντα καὶ συμμίσγεται τοῖς ἀνθρώποις καὶ συμπαραμυθεῖται μετ' αὐτῶν καὶ ἀμελῶν εἰς τοὺς ἐν θλίψεσιν ὄντας ἑαυτοῦ ἀδελφούς, ἡνίκα δοκεῖ κατέχειν ἐν δεσμῷ τὸν ἐβδοματιαῖον κανόνα, οὗτος ἀνηλεὴς καὶ ἀπότομος. Ἐκδηλον δὲ ἐστίν, ὅτι διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἐλεημοσύνην αὐτὸν καὶ ἐκ τῆς οἰήσεως καὶ ἐκ τῶν ψευδῶν λογισμῶν ἑαυτοῦ τοῖς τοιούτοις κοινωνῆσαι οὐ συγκαταβαίνει πράγμασιν.

Ὁ καταφρονῶν τοῦ ἀσθενοῦς, οὐκ ὄψεται φῶς, καὶ ὁ ἀποστρέφων τὸ ἑαυτοῦ πρόσωπον ἐκ τοῦ ἐν στενοχωρίᾳ ὄντος, ἢ ἡμέρα αὐτοῦ σκοτισθήσεται. Καὶ τοῦ καταφρονοῦντος τῆς φωνῆς τοῦ ἐν μόχθῳ ὄντος, οἱ υἱοὶ τῶν οἴκων ἑαυτοῦ ἐν τῇ ἀορασίᾳ ψηλαφήσουσι.

Μὴ καθυβρίσωμεν τὸ ὄνομα τὸ μέγα τῆς ἡσυχίας ἐν τῇ ἀγνωσίᾳ ἡμῶν. Πάσῃ γὰρ πολιτεία καιρὸς ἐστὶ καὶ τόπος καὶ διαφορά, καὶ τότε τῷ Θεῷ ἔγνωσται, εἰ δεκτὴ

γενήσεται πᾶσα ἡ ἐργασία αὐτῆς. Καὶ ἐκτὸς τούτων ματαία ἡ ἐργασία αὐτῶν πάντων τῶν τὸ μέτρον μεριμνόντων τῆς τελειότητος. Ὁ προσδοκῶν παρακληθῆναι καὶ ἐπισκεφθῆναι τὴν ἀσθένειαν αὐτοῦ ἐξ ἄλλων, οὗτος ταπεινώσει ἑαυτὸν καὶ συγκοπιᾶσει τῷ πλησίον ἑαυτοῦ ἐν τοῖς καιροῖς, ἐν οἷς πειράζεται, ἵνα γένηται ἡ ἐργασία αὐτοῦ ἐν χαρᾷ ἐν τῇ ἡσυχίᾳ ἑαυτοῦ, ἀπέχουσα ἀπὸ πάσης οἰήσεως καὶ πλάνης τῶν δαιμόνων. Ἐρρέθη τίνι τῶν ἀγίων, γνωστικῶ ὄντι, ὅτι οὐδὲν δύναται λυτρώσασθαι τὸν μοναχὸν ἐκ τοῦ τῆς ὑπερηφανίας δαίμονος καὶ συνεργῆσαι τῷ ὄρω τῆς ἑαυτοῦ σωφροσύνης ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐξάψεως τοῦ πάθους τῆς πορνείας, ὡς ἐκεῖνο, τὸ τοὺς ἀνθρώπους τοὺς κατακειμένους ἐν ταῖς ἑαυτῶν στρωμαῖς καὶ τοὺς κατατηχθέντας ἐν τῇ θλίψει τῆς σαρκὸς ἐπισκέπτεσθαι.

Μεγάλη ἐστὶν ἡ πρᾶξις ἡ ἀγγελικὴ τῆς ἡσυχίας, ὅταν διάκρισιν τοιαύτην συμμίξη ἑαυτῇ διὰ τὴν χρεῖαν τῆς ταπεινώσεως. Ἐνθα γὰρ οὐ γινώσκομεν, κλεπτόμεθα καὶ πορθούμεθα. Ταῦτα εἶπον, ἀδελφοί, οὐχ ἵνα ἀμελήσωμεν καὶ καταφρονήσωμεν εἰς τὸ ἔργον τῆς ἡσυχίας. Ἡμεῖς γὰρ εἰς ἕκαστον τόπον περὶ τούτου πείθομεν, καὶ οὐκ ἐξ ἐναντίας τῶν ῥημάτων ἡμῶν ἀνθιστάμενοι εὐρέθημεν νῦν. Μηδεὶς λάβη καὶ ἐξαγάγη λόγον γυμνὸν ἐκ τῶν λόγων ἡμῶν καὶ ἀφῆ τὸ ὑπόλοιπον καὶ κρατήσῃ αὐτὸν ἐν ταῖς ἑαυτοῦ χερσὶν ἀνοήτως. Ἐγὼ μνημονεύω, ὅτι ἐν τόποις πολλοῖς εἶπον παρακαλῶν, ὅτι καὶ ἐὰν συμβῆ τινὶ ἐν ἀργίᾳ τελεία εἶναι ἐν τῷ ἑαυτῷ κελλίῳ, διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς ἀσθενείας ἡμῶν τῆς ἐπερχόμενης ἡμῖν, χάριν τούτου οὐ δεῖ ἐπιλέγεσθαι τελείαν ἐξοδὸν ἐξ αὐτοῦ καὶ τὴν ἐξωτέραν ἐργασίαν κρεῖττονα εἶναι τῆς ἐργασίας τῆς ἐκεῖσε λογίσασθαι.

Ἐξοδὸν δὲ τελείαν εἶπον, οὐχὶ ἐὰν ἀπαντήσῃ ἡμῖν ἐν καιρῷ πρᾶγμα ἀναγκαῖον, ἵνα ἐξέλθῃς ἐν αὐτῷ ἐβδομάδας τινὰς τοῦ ἐμπορεύεσθαι ἐν αὐταῖς τὴν ἀνάπαυσιν καὶ τὴν ζωὴν τοῦ πλησίον σου, ἤδη τοῦτο ἀργίαν ψηφίση καὶ ἀσχολίαν λογίσῃ. Ἐὰν δὲ τις δοκῆσῃ ἐν ἑαυτῷ, ὅτι τέλειος ἐστὶ καὶ ἀνώτερος ἐκ πάντων τῶν ἐνταῦθα ἐν τῇ διαμονῇ αὐτοῦ τῇ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τῇ ἀποχῇ ἐκ πάντων τῶν ὀρωμένων πραγμάτων, εὐλόγως καὶ ἐκ τούτων παραιτησάσθω. Μεγάλη ἐστὶν ἡ ἐργασία τῆς διακρίσεως τῶν συνεργουμένων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὃς τῷ ἐλέει αὐτοῦ δώῃ ἡμῖν πληρῶσαι τὸν λόγον ἑαυτοῦ, ὃν εἶρηκε λέγων «*εἰ τι θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως*». Αὐτῷ ἡ δόξα, καὶ ἡ τιμὴ εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Πάλιν ἐν τῇ ἐπιστολῇ σου ἔγραψας, ὅτι ὁ μοναχὸς ὁ θέλων ἀγαπήσῃ τὸν Θεὸν πλεον πάντων, μεριμνήσαι ὀφείλει περὶ τῆς καθαρότητος τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς. Καὶ καλῶς εἶπας, ἐὰν ἱκανοῖς πρὸς τοῦτο. Καὶ ἐπειδὴ ἔφησ ἄλλοτε, ὅτι οὐκ ἔχει ἡ ψυχὴ παρρησίαν ἐν τῇ εὐχῇ, ἢ μὴ ἀκμὴν τὰ πάθη νικήσασα, ἐμοὶ τὰ δύο ταῦτα ἐναντία δοκεῖ, καίτοι ἰδιώτης εἰμί. Εἰ γὰρ τὰ πάθη οὐκ ἐνίκησε, πῶς μεριμνᾷ τὴν καθαρότητα; Καὶ ἐπεὶ ἐκ τοῦ κανόνος τῆς δικαιοσύνης τῆς πνευματικῆς οὐκ ἐπιτέτραπται αὕτη, ὅτε τὰ πάθη αὐτῆς οὐκ ἐνίκησε, πῶς ζητεῖς ὅπερ ἐστὶν ὑψηλότερον αὐτῆς; Οὐ γὰρ ἐξ ὧν ἐπιθυμεῖ τις γνωρίζεται ὅτι ἀγαπᾷ, ἄλλ' ἐξ ὧν ἀγαπᾷ καταλαμβάνεται ὅτι ἐπιθυμεῖ. Ὁ πόθος γὰρ κατὰ φύσιν προηγεῖται τῆς ἐπιθυμίας. Εἰ μὴ ἀγαπήσειεν, οὐδὲ ἐπιθυμήσει. Τὰ πάθη γὰρ θύρα εἰσι κεκλεισμένη ἐπὶ πρόσωπον τῆς καθαρότητος, καὶ ἐὰν τὴν κεκλεισμένην θύραν μὴ ἀνοίξῃ

τις, εἰς χώραν ἀγνήν καὶ καθαρὰν τῆς καρδίας οὐκ εἰσελεύσεται.

Καὶ ἐκεῖνο ὅπερ εἶρηκας, ὅτι οὐκ ἐν παρρησίᾳ γίνεται ἡ ψυχὴ ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς προσευχῆς, ἀληθῶς ἔφης. Ἡ παρρησία γὰρ οὐχὶ μόνον ὑπεράνω τῶν παθῶν ἐστίν, ἀλλὰ καὶ τῆς καθαρότητος. Καὶ οὕτω γίνεται ἡ τάξις τῆς παραδόσεως, καθὼς λέγω ἢ μετὰ βίας ὑπομονὴ ἀντιπαλαίει τοῖς πάθεσιν ὑπὲρ τῆς καθαρότητος. Ἐὰν οὖν νικηθῇ τὰ πάθη, προσκτᾶται ἡ ψυχὴ τὴν καθαρότητα. Ἡ καθαρότης δὲ ἡ ἀληθὴς ποιεῖ κτᾶσθαι τὸν νοῦν παρρησίαν ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς προσευχῆς. Ἄρα οὖν καὶ αὐτὴν ἴσως, ἣν εἶπομεν καθαρότητα τῆς ψυχῆς, αἰτούμενοι ἐν προσευχῇ, ὑπὸ τὴν μέμψιν ἐσμέν, ἢ αὐτῇ ἢ αἴτησις τῆς ὑπερηφανίας καὶ τῆς οἰήσεως, τὸ αἰτήσασθαι παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐκεῖνο, ὅπερ ἡ θεῖα Γραφή καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν παραγγέλλουσι, καὶ αὐτὸς ὁ μοναχὸς ὀπίσω αὐτοῦ ἐξῆλθεν εἰς τὴν ἀναχώρησιν. Ἄλλ' ἐγὼ νομίζω, ἅγιε, ὅτι, ὥσπερ ὁ υἱὸς οὐ διστάζει εἰς τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ οὐκ αἰτεῖται παρ' αὐτοῦ, οὕτω λέγων, δίδαξόν με τέχνην ἢ δὸς μοι τί, οὕτω πρέπει τῷ μοναχῷ μὴ διακρίνειν καὶ αἰτεῖσθαι παρὰ τοῦ Θεοῦ, δὸς μοι τάδε καὶ τάδε. Διότι γινώσκει, ὅτι ὑπὲρ ὁ προνοεῖται ὁ πατὴρ τοῦ υἱοῦ, ἢ πρόνοια τοῦ Θεοῦ ἐστὶν εἰς ἡμᾶς.

Καὶ διὰ τοῦτο λοιπὸν πρέπει ἡμῖν ταπεινῶσαι ἑαυτοὺς καὶ πενθῆσαι ὑπὲρ τῶν αἰτίων τῶν παραπτωμάτων, τῶν ἐκτὸς τοῦ θελήματος ἡμῶν, εἴτε ἐν τοῖς λογισμοῖς, εἴτε ἐν τοῖς ἔργοις ἐπράχθη παρ' ἡμῶν, καὶ εἰπεῖν ἐν καρδίᾳ συντετριμμένη τὸ τοῦ τελώνου, «ὁ Θεός, ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ», καὶ ἐργάσασθαι κρυπτῶς καὶ φανερῶς ὅπερ ἐδίδαξεν ὁ Κύριος εἰπὼν, «Ὅταν ποιήσητε πάντα τὰ προστεταγμένα ὑμῖν, εἶπατε, ὅτι ἀχρεῖοι δοῦλοι ἐσμέν, ὃ ὠφείλομεν ποιῆσαι πεποιήκαμεν», ἵνα ἡ συνείδησις σου μαρτυρῇ σοι, ὅτι ἀχρεῖος εἶ, καὶ χρεῖαν ἔχεις ἐλέους. Γινώσκεις δὲ καὶ σύ, καὶ ὅτι οὐ τὰ ἔργα ἀνοίγουσι τὴν θύραν τὴν κεκλεισμένην τὴν ἐν καρδίᾳ, ἀλλὰ καρδία συντετριμμένη καὶ ταπείνωσις, ὅτε νικήσεις τὰ πάθη ἐν τῇ ταπεινώσει καὶ οὐκ ἐν τῇ περιφρονήσει. Ἐκεῖνος γὰρ ὁ νοσῶν ἐν πρώτοις ταπεινοῦται καὶ περὶ τῆς ὑγείας τῶν ἐν αὐτῷ παθῶν μεριμνᾷ, ἢ καὶ τότε ἐκζητεῖ γενέσθαι βασιλεύς. Ἡ καθαρότης γὰρ καὶ ἡ τῆς ψυχῆς ὑγεία ἐστὶν ἢ τῆς ψυχῆς βασιλεία.

Καὶ τίς ἐστὶν ἡ βασιλεία τῆς ψυχῆς; Ὅσπερ ὁ νοσῶν οὐ λέγει τῷ πατρὶ αὐτοῦ, ποιήσον με βασιλέα, ἀλλὰ μεριμνᾷ, πρῶτον περὶ τῆς ἀρρώστιας αὐτοῦ καὶ μετὰ τὴν ὑγείαν ἐκ παντὸς ἡ βασιλεία τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐκείνου ἐστίν, οὕτω καὶ ὁ ἁμαρτωλὸς καὶ μετανοῶν, λαμβάνων τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς τὴν ὑγείαν, εἰσέρχεται μετὰ τοῦ Πατρὸς εἰς τὴν χώραν τῆς φύσεως τῆς καθαρᾶς καὶ βασιλεύει ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ.

Ὅτε μνημονεύομεν τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Παύλου τὰ ἑαυτοῦ πλημμελήματα διηγουμένου καὶ ἐν τῷ ἐσχάτῳ μέρει καὶ κατωτέρω τὴν ἑαυτοῦ τιθεμένου ψυχὴν. «*Ἰησοῦς Χριστός, φησὶν, εἰς τὸν κόσμον ἦλθεν ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτος εἰμὶ ἐγὼ ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἠλέησέ με, ἵνα ἐν ἐμοὶ πρῶτον ἐνδείξῃται ἅπασαν τὴν ἑαυτοῦ μακροθυμίαν*». Διότι ἐξ ἀρχῆς διώκτης ἦμην καὶ λοιδορὸς καὶ βλάσφημος, ἀλλὰ ἠλεήθην, ὅτι ἀγνοῶν ἔπραξα ἐν ἀπιστίᾳ. Ταῦτα πότε καὶ ἐν ποίῳ καιρῷ ἔλεγε; Μετὰ τοὺς

ἀγῶνας τοὺς μεγάλους καὶ τὰ ἔργα τὰ δυνατά, μετὰ τὸ κήρυγμα, ὃ ἐκήρυξεν ἐν ὄλῳ τῷ κόσμῳ, κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, μετὰ τοὺς θανάτους τοὺς συνεχεῖς καὶ τὰς θλίψεις τὰς πολυτρόπους, ὡς ἔπαθεν ἐκ τῶν Ἰουδαίων καὶ ἐκ τῶν ἐθνῶν, αὐτὸς ἀκμὴν ἐν τοῖς ἑαυτοῦ πρώτοις ἐθεώρει. Καὶ οὐχὶ μόνον, ὅτι οὐκ ἔφθασεν εἰς τὴν καθαρότητα ἐνόμιζεν, ἀλλ' οὐδὲ ψηφισθῆναι εἰς μαθητὴν ἐπενόησεν, ὅτι πρέπον ἐστίν. Ἔλεγε γὰρ *«οὐκ εἰμὶ ἄξιος καλεῖσθαι ἀπόστολος, διότι ἐδίωξα τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ»*. Καὶ ὅτε ὑπὲρ πάντας τοὺς ἀνθρώπους τὴν κατὰ τῶν παθῶν νίκην ἐκέκτητο, ἔλεγεν *«ὕπωπιάζω μου τὴν σάρκα καὶ δουλαγωγῶ, μήπως, ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι»*.

Εἰ δὲ εἶπης, ὅτι καὶ τὰ μεγάλα ἐν τόποις διηγεῖται περὶ ἑαυτοῦ, αὐτὸς πειθέτω σε περὶ τούτου. Λέγει γάρ, ὡς οὐχ ἐκουσίως ἐποίησεν, οὐδὲ δι' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ διὰ τὸ κήρυγμα. Καὶ ἠνίκα ὑπὲρ τῆς τῶν πιστῶν ὠφελείας διηγεῖται ταῦτα, τίθησιν ἑαυτὸν ἀπάσης διανοίας ἐστερημένον τῆς τοιαύτης χάριν καυχήσεως, βοῶν καὶ λέγων, ὡς *«ὕμεῖς με ἠναγκάσατε»*· καὶ πάλιν, *«οὐ κατὰ Κύριον λαλῶ, ἀλλ' ἐν ἀφροσύνῃ ἐν τῷ τόπῳ τῆς καυχήσεως»*. Ἴδου οὗτος ὁ κανὼν, ὃν ἔθηκεν ἡμῖν ὁ ἅγιος Παῦλος, ὁ δίκαιος καὶ εὐθύς.

Φυλάξωμεν λοιπὸν αὐτὸν καὶ ζηλώσωμεν ἐν αὐτῷ. Καὶ τὸ μὲν ζητῆσαι τὰ ὑψηλὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ ταῦτα αὐτοῦ μὴ παρέχοντος μηδὲ δωρουμένου, παραιτησώμεθα διότι ὁ Θεὸς γινώσκει τὰ σκευὴ τῆς ἐκλογῆς τῆς ὑπηρεσίας ἑαυτοῦ. Ὁ μακάριος γὰρ Παῦλος οὐδὲ μετὰ ταῦτα ἠτήσατο τὴν τῆς ψυχῆς βασιλείαν, ἀλλ' εἶπε *«ἠύχόμην ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ»*. Πῶς οὖν ἡμεῖς τολμήσωμεν καὶ πρὸ τοῦ καιροῦ τοῦ γινωσκομένου ὑπ' αὐτοῦ, αἰτήσασθαι τὴν βασιλείαν τῆς ψυχῆς, μήπω μήτε τὰς ἐντολὰς τηρήσαντες, μήτε τὰ πάθη νικήσαντες, καὶ τὸ χρέος μὴ ἀποδόντες;

Παρακαλῶ οὖν, ἅγιε, ἵνα μὴ ἐπὶ τῷ λογισμῷ σου ἀνέλθῃ τοῦτο, ἀλλὰ κτῆσαι ὑπὲρ ἅπαντα ὑπομονὴν τῶν ἐπερχομένων. Καὶ ἐν ταπεινώσει μεγάλη καὶ συντριμμῶ καρδίας ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς καὶ τοῖς λογισμοῖς ἡμῶν, αἰτησώμεθα τὴν τῶν ἀμαρτιῶν ἡμῶν συγχώρησιν καὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς ψυχῆς.

Ἡ γραφὴ ὑπὸ τίνος τῶν ἁγίων, ὅτι ὅστις οὐ λογίζεται ἑαυτὸν ἀμαρτωλόν, παρὰ τῷ Κυρίῳ εὐχῆ αὐτοῦ οὐκ ἐστὶν εὐπρόσδεκτος. Ἐὰν δὲ εἶπης, ὅτι τίνες τῶν πατέρων ἔγραψαν περὶ τούτων, τί ἐστὶ καθαρότης τῆς ψυχῆς καὶ τί ὑγίεια καὶ τί ἀπάθεια καὶ τί θεωρία, οὐχ ἵνα ζητήσωμεν αὐτὰ πρὸ καιροῦ ἐν προσδοκίᾳ ἔγραψαν. Διότι γέγραπται, ὅτι *«οὐκ ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐν παρατηρήσει προσδοκίας»*. Οἱ γὰρ ἐν τούτῳ τῷ σκοπῷ εὐρεθέντες, ὑπερηφανίαν καὶ πτώσιν ἐκτήσαντο. Ἀλλ' ἡμεῖς γε καταστήσωμεν τὴν χώραν τῆς καρδίας ἐν τοῖς ἔργοις τῆς μετανοίας καὶ ταῖς πολιτείαις ταῖς εὐαρεστούσαις τῷ Θεῷ, καὶ τὰ τοῦ Κυρίου ἀφ' ἑαυτῶν ἔρχονται, ἐὰν ὁ τόπος τῆς καρδίας καθαρὸς καὶ ἀμόλυντος γένηται. Ἐκεῖνα δὲ ἅπερ ζητοῦμεν ἐν παρατηρήσει, τὰ ὑψηλὰ φημὶ δὴ τοῦ Θεοῦ, ἀδόκιμον ἐστὶ τοῦτο τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ. Καὶ οἱ λαβόντες ὑπερηφανίαν ἐκτήσαντο καὶ πτώσιν. Καὶ οὐ σημεῖον ἐστὶ τοῦτο τοῦ ἀγαπᾶν τίνα τὸν

Θεόν, ἀλλὰ νόσος ψυχῆς. Καὶ πῶς ἡμεῖς ζητήσωμεν τὰ ὑψηλὰ τοῦ Θεοῦ, ὅπου Παῦλος ὁ θεῖος καυχᾶται ἐν ταῖς θλίψεσι καὶ τὴν κοινωνίαν τῶν παθημάτων τοῦ Χριστοῦ ἡγεῖται εἶναι τὰ ὑψηλὰ τοῦ Θεοῦ; Πάλιν ἐν τῇ ἐπιστολῇ σου ἔγραψας, ὅτι ἠγάπησεν ἡ ψυχὴ σου ἀγαπῆσαι τὸν Θεόν, ἀλλ' οὐκ ἔφθασας τὸ ἀγαπᾶν, εἰ καὶ ἐπιθυμίαν τοῦ ἀγαπᾶν ἔχεις πολλὴν καὶ πρὸς τούτῳ, ὅτι ἡ ἀναχώρησις τῆς ἐρήμου ποθητὴ σοι ἐστὶ, καὶ ἔδειξας ἐν τούτῳ, ὅτι ἡ καθαρότης τῆς καρδίας ἤρξατο ἐν σοὶ καὶ ἡ μνήμη τοῦ Θεοῦ ἐπιμελῶς πυροῦται καὶ θερμαίνει ἐν τῇ καρδίᾳ σου. Καὶ ταῦτα, εἰ ἀληθῆ, μεγάλα εἰσὶ, γραφῆναι δὲ παρὰ σου οὐκ ἤθελον. Οὐκ ἔχουσι γὰρ μίαν ἐξ αὐτῶν τάξιν. Εἰ δὲ διὰ τὴν ἐρώτησιν διηγῆσω αὐτά, ἄλλως ἢ τῆς ἐρωτήσεως. Ὁ γὰρ λέγων, ὅτι οὐκ ἔχει ἀκμὴν παρρησίαν ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἐν τῇ προσευχῇ, διότι οὐκ ἐνίκησε τὰ πάθη, πῶς τολμᾷ εἰπεῖν, ὅτι ἠγάπησεν ἡ ψυχὴ αὐτοῦ τὸ ἀγαπῆσαι τὸν Θεόν; Οὐκ ἔστι τρόπος τοῦ κινηθῆναι ἐν τῇ ψυχῇ τὴν θείαν ἀγάπην, ἥς ὀπίσω ἐν ἀναχωρήσει μυστικῶς τρέχεις, εἰ οὐκ ἐνίκησε τὰ πάθη. Σὺ δὲ εἶπας, ὅτι ἡ ψυχὴ σου τὰ πάθη οὐκ ἐνίκησε, καὶ τὸν Θεὸν ἀγαπῆσαι ἠγάπησεν, ὅπερ οὐκ ἔχει τάξιν. Ὁ γὰρ λέγων, ὅτι τὰ πάθη οὐκ ἐνίκησε καὶ ἀγαπῆσαι τὸν Θεὸν ἀγαπᾶ, ἐγὼ οὐκ οἶδα ὅπερ φησίν.

Ἀλλὰ σὺ λέγεις, ὅτι οὐκ εἶπον ἀγαπᾶ, ἀλλ' ἀγαπᾶ ἀγαπῆσαι. Καὶ οὐδὲ τοῦτο τόπον ἔχει, ἐὰν ἡ ψυχὴ μὴ ἢ ἐν καθαρότητι. Ἐὰν δὲ λόγον ψιλὸν θέλῃς εἰπεῖν, τοῦτο οὐ σὺ μόνος λέγεις, ἀλλ' ἕκαστος λέγει, ὅτι ἐθέλει ἀγαπῆσαι τὸν Θεόν. Καὶ οὐ μόνον οἱ Χριστιανοί, ἀλλὰ καὶ οὗτος ὁ λόγος οἰκεῖος ἐξ ἐκάστου λέγεται ἀλλ' ἐν τούτοις τοῖς λόγοις ἡ γλῶσσα μόνον κινεῖται, τῆς ψυχῆς μὴ αισθανομένης τὸ τί λέγει. Καὶ πολλοὶ νοσοῦντες οὐδὲ αὐτό, ὅτι νοσοῦσιν, ἐπίστανται. Κακία γὰρ νόσος ἐστὶ ψυχῆς καὶ πλάνη, τῆς ἀληθείας ἀπώλεια, καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων ἐν τούτοις ἀρρώστοῦντες, ὑγίαν κηρύττουσι καὶ ὑπὸ πολλῶν εὐφημοῦνται. Ἐὰν γὰρ μὴ ὑγιάνῃ ἡ ψυχὴ ἐκ τῆς κακίας καὶ σταθῇ ἐν τῇ ὑγείᾳ τῇ φυσικῇ, ἐν ἣ ἐκτίσθη, ὅπως γεννηθῇ ἐκ τῆς ὑγείας τοῦ πνεύματος, ἐπιθυμεῖν ἄνθρωπον τὰ ὑπὲρ φύσιν τοῦ πνεύματος οὐ δυνατόν ἐστὶ. Διότι, ὅσον ἐστὶν ἡ ψυχὴ ἐν τῇ νοσῶ τῶν παθῶν, οὐκ αἰσθήσει αἰσθάνεται τῶν πνευματικῶν, οὐδὲ ἐπιθυμεῖν αὐτὰ οἶδεν, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀκοῆς τῶν ὠτῶν καὶ τῶν γραφῶν μόνον ἐπιθυμεῖ.

Λοιπὸν δικαίως ἄνωθεν εἶπον, ὅτι χρὴ τοὺς ἐπιθυμοῦντας τῆς τελειότητος φυλάττειν πάσας τὰς ἐντολὰς διότι ἡ ἐργασία ἡ κρυπτή τῶν ἐντολῶν ἰατρεύει τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς. Καὶ αὕτη οὐχ ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν ἐγένετο γέγραπται γὰρ, ὅτι χωρὶς ἐκχύσεως αἵματος, οὐκ ἐστὶν ἄφεσις. Ἀλλὰ ἐν πρώτοις ἐν τῇ ἐνανθρωπήσει τοῦ Χριστοῦ ἐδέξατο ἡ φύσις ἡμῶν τὸν ἀνακαινισμόν καὶ ἐκοινώνησε τῷ πάθει αὐτοῦ καὶ τῷ θανάτῳ αὐτοῦ, καὶ τότε μετὰ τὸν ἀνακαινισμόν τῆς ἐκχύσεως τοῦ αἵματος ἀνεκαινίσθη καὶ ἠγιάσθη ἡ φύσις ἡμῶν καὶ ἰκανὴ ἐγένετο δέξασθαι τὰς ἐντολὰς τὰς νέας καὶ τελείας. Εἰ γὰρ ἐδόθη αὐτοῖς πρὸ τῆς ἐκχύσεως τοῦ αἵματος, πρὸ τοῦ ἀνακαινισθῆναι καὶ ἀγιασθῆναι τὴν φύσιν ἡμῶν, τάχα καὶ αὐταὶ αἱ ἐντολαὶ αἱ νέαι, κατ' ἐκείνας τὰς πάλαι τὴν κακίαν ἔκοπτον ἐκ τῆς ψυχῆς, μὴ δυνάμεναι τὴν ρίζαν αὐτὴν τῆς κακίας τέλεον ἐκτίλαι ἐκ τῆς ψυχῆς. Νῦν δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἡ κρυπτή ἐργασία ἡ ἐξακολουθοῦσα καὶ αἱ ἐντολαὶ αἱ καιναὶ καὶ πνευματικαί, ὡς ἡ ψυχὴ φυλάττει ἐν τῇ περιβλέψει τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, ἀνακαινίζουσιν

αὐτὴν καὶ ἀγιάζουσι καὶ κρυπτῶς θεραπεύουσι πάντα τὰ μέλη αὐτῆς. Ὅτι ἐκάστη ἐντολὴ ὁποῖον πάθος ἐξιᾶται ἐν τῇ ψυχῇ ἡσύχως, δῆλον ἐστὶ. Καὶ τῆς ἐνεργείας δὲ τούτων, ὁ τε ἰατρούων καὶ ἰατρευόμενος ἐπαισθάνονται καθ' ὁμοιότητα τῆς αἰμόρρου γυναικός.

Σὺ γινώσκεις, ὦ ἀγαπητέ, ὅτι, εἰ μὴ ἰατρευθεῖ τὸ ἐμπαθὲς μέρος τῆς ψυχῆς καὶ ἀνακαινισθεῖ ἐν τῇ πολιτείᾳ τοῦ πνεύματος, οὐ κτήσεται ὑγίαιαν, οὐδὲ ἐλευθερωθήσεται τοῦ λυπεῖσθαι ἐκ τῶν ἀπαντῶντων αὐτῆ πραγμάτων τῶν ἐν τῇ κτίσει. Καὶ αὕτη ἡ ἰατρία ἐστὶ, ταύτην γενέσθαι ὑπὸ τῆς χάριτος καθάπερ ἐπὶ τῶν μακαρίων Ἀποστόλων, ὅτι ἐν τῇ πίστει ἐτελειώθησαν ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ἐστὶν ὅτε νομίμως ὑποδέχεται ἡ ψυχὴ τὴν ὑγίαιαν. Ἐκεῖνος γὰρ ὁ ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῶν ἐντολῶν καὶ τοῖς σκληροτέροις ἔργοις τῆς πολιτείας τῆς ἀληθοῦς νικήσας τὰ πάθη, γινωσκέτω, ὅτι τὴν ὑγίαιαν τῆς ψυχῆς νομίμως ἐκτήσατο καὶ ἀπεγαλακτίσθη ἀπὸ τῆς σωματώσεως τούτου τοῦ κόσμου καὶ ἐκόπη ἐξ αὐτοῦ τὸ ἔθος τῶν ἑαυτοῦ προλήψεων καὶ ἀνεγεννήθη ὡς ἐξ ἀρχῆς ἐν τοῖς πνευματικοῖς καὶ ἐνωράθη ἐν τῇ χάριτι ἐν τῇ χώρα τοῦ πνεύματος ἐν ταῖς ἐννοίαις τοῦ ἐσωτέρου ἀνθρώπου καὶ ὑπεδέξατο αὐτὸν κόσμος καινὸς ἀσύνθετος.

Ὅταν ἀνακαινισθῇ δὲ ὁ νοῦς καὶ ἡ καρδία ἀγιασθῇ, πᾶσαι αἱ ἐννοιαὶ αἱ κινούμεναι ἐν αὐτῇ κατὰ τὴν φύσιν ἐκείνου τοῦ κόσμου, ἐν ᾧ εἰσέρχεται, κινοῦνται. Πρῶτον κινεῖται ἐν αὐτῷ ὁ πόθος τῶν θείων, καὶ ἐπιποθεῖ τὴν κοινωνίαν τὴν μετὰ τῶν ἀγγέλων καὶ τὰς ἀποκαλύψεις τῶν μυστηρίων τῆς γνώσεως τοῦ πνεύματος. Καὶ αἰσθάνεται ὁ νοῦς αὐτοῦ τῆς γνώσεως τῆς πνευματικῆς τῶν ποιημάτων καὶ ἀνατέλλει ἐν αὐτῷ ἡ θεωρία τῶν μυστηρίων τῆς ἀγίας Τριάδος σὺν τοῖς μυστηρίοις τῆς οἰκονομίας τῆς προσκυνητῆς, τῆς ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ τότε ἐνοῦται ὀλοτελῶς τῇ γνώσει τῆς ἐλπίδος τῶν μελλόντων.

Κατανόησόν μοι λοιπὸν ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων, ὧν σοὶ ἔγραψα, τὰ σά. Εἰ ἡδύνατο ἡ ψυχὴ, ἡνίκα ἦν ἐγκεκλεισμένη ἐν τῇ χώρᾳ τῶν παθῶν, ἀγαπῆσαι τὸν Θεὸν ἐν ἀληθείᾳ, οὐ πολλὴν χρεῖαν εἶχε τοῦ ἐρωτῆσαι καὶ μαθεῖν τὰ μυστήρια τοῦ κόσμου τοῦ πνεύματος. Ἀλλὰ δῆλον, ὅτι οὐκ ὠφελοῦσιν αἱ μαθήσεις καὶ ἡ γνῶσις ἐν τοῖς πάθεσιν, οὔτε δὲ ἰκανοῦσιν ἀνοῖξαι τὴν θύραν τὴν ἀποκεκλεισμένην τῆς καθαρότητος κατὰ πρόσωπον. Ἐὰν δὲ ληφθῶσι τὰ πάθη ἀπὸ τῆς ψυχῆς, φωτίζεται ὁ νοῦς καὶ συνίσταται ἐν τῷ τόπῳ τῷ καθαρῷ τῆς φύσεως, καὶ οὐ χρήζει ἐρωτήσεως ὅτι τηλαυγῶς θεωρεῖ τὰ ἀγαθὰ τὰ εὐρισκόμενα ἐν τόπῳ αὐτοῦ.

Καθάπερ γὰρ αἱ αἰσθήσεις ἡμῶν αἱ ἔξω οὐκ ἐκ μαθήσεως καὶ ἐρωτήσεως αἰσθάνονται τῶν φύσεων καὶ τῶν πραγμάτων τῶν συγγινομένων ἐν αὐταῖς, ἀλλ' ἐκάστη τῶν αἰσθήσεων φυσικῶς, καὶ οὐ μετὰ ἐρωτήσεως αἰσθάνεται τοῦ πράγματος τοῦ ἀπαντῶντος αὐτῇ οὐ γὰρ ἐστὶ διδαχὴ μεσιτεύουσα μεταξὺ τῶν αἰσθητικῶν καὶ τῶν αἰσθητῶν τῷ τυφλῷ ὅποσον ἂν λέγεται αὐτῷ περὶ τῆς δόξης τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης καὶ τοῦ χοροῦ τῶν ἀστέρων καὶ τῆς λαμπηδόνας τῶν λίθων τῶν τιμίων, ἐν ὀνομασίᾳ μόνον δέχεται καὶ κρίνει καὶ νοεῖ τὴν ὠραιότητα, ἣν ἔχουσιν, ἡ δὲ γνῶσις αὐτοῦ καὶ ἡ διάκρισις ἀπέχουσιν ἀπὸ τῆς ἡδονῆς τῆς ὀράσεως αὐτῶν οὔτω τὸν ὅμοιον τρόπον νοεῖ μοι καὶ περὶ τῆς

θεωρίας τοῦ πνεύματος. Ὁ νοῦς γὰρ ὁ θεωρητικὸς τῶν κρυπτῶν μυστηρίων τοῦ πνεύματος ἐὰν ἢ ἐν τῇ ὑγείᾳ τῆς φύσεως αὐτοῦ, θεωρεῖ ἀρτίως τὴν δόξαν τοῦ Χριστοῦ, καὶ οὐκ ἐρωτᾷ καὶ μανθάνει, ἀλλὰ τρυφᾷ ἐν τῇ ἡδονῇ τῶν μυστηρίων τοῦ κόσμου τοῦ καινοῦ ὑπεράνω τῆς ἐλευθερίας τοῦ θελήματος, κατὰ τὴν θερμότητα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐλπίδος τῆς εἰς τὸν Χριστόν, καθὼς ἔγραψεν ὁ μακάριος Παῦλος «ὁ βλέπομεν, τὶ καὶ ἐλπίζομεν; Δι' ὑπομονῆς ἀπεκδεχόμεθα».

Ὁφείλομεν λοιπὸν ἀπεκδέχεσθαι καὶ ἐμμένειν μυστικῶς καὶ μετὰ ἀπλότητος πρὸς τὸν ἔσω ἡμῶν ἄνθρωπον, ὅπου οὐκ ἐστὶν ἐκτυπώματα τῶν λογισμῶν, οὐδὲ θεωρία τῶν συνθέτων. Διότι, ὡσπερ ὁ νοῦς βλέπει, οὕτω δέχεται τὰ παραδείγματα. Ὅταν γὰρ βλέπη πρὸς τὸν κόσμον κατὰ τὴν παραλλαγὴν τῶν σχημάτων, ἐν οἷς ἂν μετεωρίζηται, κατὰ τοσοῦτον δέχεται ἐξ αὐτῶν ὁ νοῦς τύπους καὶ ὁμοιώματα. Καὶ ταῦτα πρὸς τὸ μέτρον τοῦ πλήθους αὐτῶν καὶ πρὸς τὴν διαφορὰν τῆς ἀλλοιώσεως αὐτῶν κινουσιν ἐν αὐτῶ λογισμούς. Καὶ ὅταν κινηθῶσιν οἱ λογισμοί, σφραγίζουσι τὸν νοῦν. Ἐὰν δὲ εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον ὁ νοῦς ἀποβλέπη, ὅπου οὐκ ἐστὶ τὶ χρήσασθαι δυνατὸν ἐν τῇ ἀλλοιώσει τῶν σχημάτων, οὐδ' σύνθετος τῶν συνθέτων διαιρεῖται ἐν τῇ ἀλλοιώσει τῶν τύπων, ἀλλ' ὅλων ἐξ ὅλου Χριστός, δῆλον ὅτι τὴν ἀπλὴν θεωρίαν δέχεται ὁ νοῦς, ἥς χωρὶς οὐδὲν τι ἕτερον εὐωδιάζει τὸν φάρυγγα τῆς ψυχῆς καὶ κτήσασθαι αὐτὴν παρρησίαν ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς προσευχῆς ποιεῖν πέφυκε διότι αὐτῇ ἐστὶν ἡ τροφή τῆς φύσεως τῆς ψυχῆς. Καὶ ἡνίκα στῆ ὁ νοῦς ἐν τῇ χώρᾳ τῆς ἐπιγνώσεως τῆς ἀληθείας, οὐ χρήζει τῆς ἐρωτήσεως.

Ὅσπερ γὰρ ὁ σωματικὸς ὀφθαλμὸς οὐκ ἐρωτᾷ, εἶτα βλέπει τὸν ἥλιον, οὕτως οὐδὲ ὁ τῆς ψυχῆς ὀφθαλμὸς ἐξετάζει πρῶτον, καὶ μετὰ τοῦτο θεωρεῖ τὴν γνῶσιν τοῦ πνεύματος. Οὕτω καὶ ἡ θεωρία ἢ μυστική, ἣν ἐπιθυμεῖς, ᾧ ἅγιε, μετὰ τὴν τῆς ψυχῆς ὑγείαν ἀποκαλύπτεται τῷ νοί. Ἐκείνη δὲ ἢ μετὰ ἐξετάσεως καὶ ἀνακρίσεως μαθεῖν τοιαῦτα μυστήρια θέλουσα ἀφροσύνη ψυχῆς ἐστὶ. Καὶ γὰρ ὁ μακάριος Παῦλος οὐκ ἐν μαθήσει ἢ ἐν τρόπῳ ὑλικῶ εἶπεν, ὅτι εἶδε καὶ ἤκουσε μυστήρια καὶ ἄρρητα ῥήματα, ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι, ἀλλ' ἀρπαγὴ ἢ ῥπάγη εἰς τὴν χώραν τὴν πνευματικὴν καὶ ἐθέασατο τὴν ἀποκάλυψιν τῶν μυστηρίων.

Λοιπὸν καὶ σύ, ᾧ ἅγιε, ἐὰν ἀγαπᾷς τὴν καθαρότητα, κόψον ἐκ πάντων τὴν ἀγάπην τὴν ἐκκεχυμένην πρὸς πάντας εἰσελθὼν ἔργασαι ἐν τῇ ἀμπέλῳ τῆς καρδίας σου, ἐκτιλλὼν ἐκ τῆς ψυχῆς σου τὰ πάθη, ἔργασαι μὴ γνῶναι κακίαν ἀνθρώπου. Ἡ καθαρότης βλέπει τὸν Θεόν, οὐκ ἐξ αἰτήσεως ἀνατέλλει καὶ ἀνθεῖ ἐν τῇ ψυχῇ, ἀλλ' ἐκ τοῦ μὴ γινώσκειν κακίαν ἀνθρώπου τινός. Ἐὰν δὲ θέλῃς, ἵνα γένηται ἡ καρδία σου τόπος μυστηρίων τοῦ καινοῦ κόσμου, πρῶτον μὲν πλούτησον ἐν ἔργοις σωματικοῖς, νηστεία, ἀγρυπνία, λειτουργία, ἀσκήσει, ὑπομονῇ, καθαιρέσει τῶν λογισμῶν καὶ τοῖς λοιποῖς. Δέσμευσον τὸν νοῦν σου ἐν τῇ ἀναγνώσει τῶν Γραφῶν καὶ τῇ μελέτῃ τῇ ἐν αὐταῖς, γράψον τὰς ἐντολὰς κατέναντι τῶν ὀφθαλμῶν σου, καὶ ἀπόδος τὸ χρέος τῶν παθῶν, ἡνίκα ἠττάσαι καὶ ἠττάς. Καὶ ἐν τῇ διηνεκεῖ ὁμιλία τῆς εὐχῆς καὶ τῆς λιτῆς καὶ τῇ μελέτῃ τῇ ἐν αὐταῖς ἐκτιλλὼν ἐκ τῆς καρδίας σου πᾶσαν εἰκόνα καὶ πᾶν ὁμοίωμα, ὅπερ προληπτικῶς προελήφθης.

Ἔθισον τὸν νοῦν σου ἀεὶ ἐν τοῖς μυστηρίοις τῆς οἰκονομίας τοῦ Σωτῆρος μελετᾶν, καὶ ἄφες τὴν αἴτησιν τῆς γνώσεως καὶ τῆς θεωρίας, ἅπερ ὑπερβάλλει τὴν διήγησιν τῶν λόγων, εἰς τὸν τόπον καὶ τὸν καιρὸν αὐτῶν, καὶ ἀκολούθησον τῇ ἐργασίᾳ τῶν ἐντολῶν καὶ τοῖς ἔργοις τοῖς ὑπὲρ τῆς καθαρότητος, καὶ αἶτει σεαυτῷ παρὰ Κυρίου ἐν τῇ προσευχῇ λύπην πυρὸς πεπυρωμένην ἐν πᾶσιν (ἦν καὶ ταῖς καρδίαις τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν μαρτύρων ἐνέθηκε καὶ τῶν πατέρων), ἵνα στάξῃ ἐν τῇ καρδίᾳ σου καὶ ἀξιοθῆς τῆς πολιτείας τῆς διανοίας. Ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ μέσον καὶ τὸ τέλος τῆς πολιτείας ταύτης ταῦτα ἐστὶν ἡ ἐκκοπὴ πάντων τῇ ἐνώσει τῇ ἐν Χριστῷ. Ἐὰν δὲ ἐπιθυμῆς τῆς θεωρίας τῶν μυστηρίων, ἐν ἔργοις ἔργασαι τὰς ἐντολὰς ἐν σεαυτῷ, καὶ μὴ ἐν τῇ καταδιώξει τῆς γνώσεως αὐτῶν. Ἡ θεωρία ἡ πνευματικὴ ἐν τῇ χώρᾳ τῆς καθαρότητος ἐνεργεῖ ἐντὸς ἡμῶν. Καὶ σὺ ζήτησον πρῶτον μαθεῖν, πῶς εἰσέρχῃ εἰς τὴν χώραν τῶν μυστηρίων τοῦ πνεύματος, καὶ οὕτως ἄρξαι.

Πρῶτον τῶν μυστηρίων καλεῖται ἡ καθαρότης, ἡ συνισταμένη ἐκ τῆς ἐνεργείας τῶν ἐντολῶν, θεωρία δὲ ἐστὶν ἡ θεωρία ἡ πνευματικὴ τοῦ νοός, τὸ ἐκπλήττεσθαι καὶ κατανοεῖν ἐν πᾶσιν οἷς ἐγένοντο καὶ γεννήσονται. Θεωρία ἐστὶν ἡ ὄρασις τοῦ νοός, ἐκπλήττεσθαι ἐπὶ τῇ οἰκονομίᾳ τοῦ Θεοῦ τῇ ἐν πάσῃ γενεᾷ καὶ γενεᾷ, καὶ κατανοεῖν τὰς δόξας αὐτοῦ καὶ τὰ δυσχερῆ τοῦ καινοῦ κόσμου, ἐν οἷς συντρίβεται ἡ καρδία καὶ ἀνακαινίζεται καὶ καθ' ὁμοιότητα τῶν ἐν Χριστῷ νηπίων ἐν γάλακτι χωρὶς κακίας, καὶ ἐθίζεται ἐν τοῖς μυστηρίοις τοῦ πνεύματος καὶ ἐν ταῖς ἀποκαλύψεσι τῆς γνώσεως, ἐπαιρόμενος ἀπὸ γνώσεως εἰς γνῶσιν καὶ ἀπὸ θεωρίας εἰς θεωρίαν καὶ ἀπὸ κατανοήσεως εἰς κατανόησιν καὶ μανθάνει καὶ κραταιοῦται μυστικῶς, ἕως ἂν ὑψωθῇ ἐν τῇ ἀγάπῃ καὶ ἐνωθῇ ἐν τῇ ἐλπίδι καὶ ἐνδομυχήσῃ ἐν αὐτῷ ἢ χαρὰ καὶ ὑψωθῇ ἐν τῷ Θεῷ καὶ στεφανωθῇ τῇ δόξῃ τῇ φυσικῇ τῆς ἑαυτοῦ δημιουργίας, ἐν ἣ ἐκτίσθη. Ἐν ταύταις ταῖς νομαῖς τοῦ πνεύματος ἀνέρχεται ὁ νοῦς ἐν ταῖς ἀποκαλύψεσι τῆς γνώσεως καὶ πίπτει καὶ ἐγείρεται, καὶ νικᾷ καὶ ἠττᾶται, καὶ τηγανίζεται ἐν τῇ καμίνῳ τοῦ κελλίου καὶ οὕτω καθαίρεται, καὶ γίνεται ἔλεος καὶ πρακτικῶς ἀξιοῦται τῆς θεωρίας τῆς ἀγίας Τριάδος, ἧς ἐν ἐπιθυμία ὑπάρχει, θεωρία γὰρ τῶν φύσεων, ἐν αἷς ὁ νοῦς ὑψοῦται καὶ ἐνεργεῖ καὶ γυμνάζεται, τρεῖς εἰσὶ δύο τῶν φύσεων τῶν κτιστῶν, τῶν λογικῶν καὶ ἀλόγων, καὶ πνευματικῶν καὶ σωματικῶν, καὶ ἡ ἄλλη τῆς ἀγίας Τριάδος. Πρῶτον μὲν οὖν εἰς πᾶν κτίσμα ἐλθόν, εἰς τὴν κτίσιν γίνεται ἡ θεωρία, καὶ διέρχεται δι' αὐτῆς ὁ νοῦς ἐν τῇ ἀποκαλύψει τῆς γνώσεως. Τοῖς δὲ μὴ ὑποπίπτειν τῇ αἰσθήσει πεφυκόσι, θεωρία γίνεται ἐν αὐτοῖς νοητή. Καὶ ὁ νοῦς ἔχει θεωρίαν τοῦ θεωρεῖν ἑαυτόν, ἐν ἣ οἱ ἔξω φιλόσοφοι μετεωρίσαντο τὴν διάνοιαν ἑαυτῶν ἐν τῇ φαντασίᾳ τῶν κτισμάτων.

Ἡ θεωρία οὖν τῶν υἰῶν τοῦ μυστηρίου τῆς πίστεως μετὰ τῆς πίστεως συγκεκολλημένη ἐστὶ καὶ ἐν τῷ λειμῶνι τῶν Γραφῶν ποιμαίνεται, ἥτις συνάγει τὸν νοῦν ἀπὸ παντὸς μετεωρισμοῦ ἐξωτέρου καὶ δεσμεύει αὐτὸν ἐν τῇ ἐνώσει τοῦ Χριστοῦ, καθ' ὁμοιότητα Βασιλείου καὶ Γρηγορίου, καὶ εἰς τοὺς μυστικὸς λόγους τοὺς τεθέντας ἐν τῇ Γραφῇ γεύεται ἡ θεωρία αὐτοῦ. Καὶ οἱ μὴ καταλαμβανόμενοι ὑπὸ τῆς γνώσεως λόγοι, δεκτοὶ διὰ τῆς πίστεως ὑφ' ἡμῶν γίνονται, καὶ ἐν τῇ θεωρίᾳ δεχόμεθα γνῶσιν ὑπὲρ

αὐτῶν, ἥτις γίνεται ἐν ἡμῖν μετὰ τὴν κάθαρσιν. Καὶ διὰ τὰ μυστήρια τοῦ πνεύματος τὰ ὑπὲρ τὴν γνώσιν, ὧν αἱ αἰσθήσεις τοῦ σώματος οὐκ αἰσθάνονται, οὐδὲ τὸ λογικὸν τοῦ νοός, ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Θεὸς πίστιν, ἐν ἣ γινώσκομεν μόνον, ὅτι εἶσί, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς πίστεως γεννᾶται ἡμῖν ἡ ἐλπίς ὑπὲρ αὐτῶν. Ἐν τῇ πίστει ἐξομολογοῦμεθα, ὅτι ὁ Θεὸς Κύριος καὶ δεσπότης καὶ κτίστης καὶ δημιουργὸς τῶν ἀπάντων ἐστί, καὶ ἐν τῇ γνώσει διακρίνομεν, ὅτι δέον ἡμᾶς φυλάξαι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ καὶ νοῆσαι τοῦτο, ὅτι τὰς ἐντολὰς τὰς παλαιᾶς ὁ φόβος φυλάττει, καθὼς εἶπεν αὐτὸς τὰς δὲ ζωοποιοῦς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ ἡ ἀγάπη φυλάττει, καθὼς εἶπεν *«ἐγὼ τηρήρηκα τὰς ἐντολὰς τοῦ Πατρὸς μου καὶ μένω αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγάπῃ»*.

Δῆλον οὖν, ὅτι οὐκ ἐν φόβῳ φυλάττει ὁ υἱὸς τὰς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐντολὰς, ἀλλ' ἐξ ἀγάπης. Καὶ διὰ τοῦτο παραγγέλλει ἡμῖν, ἵνα καὶ ἡμεῖς ἐξ ἀγάπης τηρήσωμεν τὰς ἐντολὰς, καθὼς λέγει *«ἐὰν ἀγαπᾶτε με, τὰς ἐντολὰς μου τηρήσετε, καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν Πατέρα μου, καὶ ἄλλον Παράκλητον πέμψει ὑμῖν»*. Παρουσίαν τοῦ Παρακλήτου καλεῖ τὰ χαρίσματα τῆς ἀποκαλύψεως τῶν μυστηρίων τοῦ πνεύματος, ὡς εἶναι ἐν τῇ ὑποδοχῇ τοῦ Πνεύματος, ἣν οἱ Ἀπόστολοι ἐδέξαντο, τὴν τελείωσιν τῆς γνώσεως τῆς πνευματικῆς. Καὶ τὸν Παράκλητον ὁ Κύριος καθωμολόγησε καὶ ὑπέσχετο ἐρωτήσας τὸν Πατέρα ἑαυτοῦ δοῦναι αὐτοῖς, ὅπως διαμένη μετ' αὐτῶν εἰς τοὺς αἰῶνας μετὰ τὴν ἐργασίαν τῶν ἐντολῶν καὶ τὴν κάθαρσιν.

Ὅρᾳς, ὅτι ἐκ τῆς φυλακῆς τῶν ἐντολῶν ἀξιοῦται ὁ νοῦς τῆς χάριτος τῆς θεωρίας τῆς μυστικῆς καὶ τῆς ἀποκαλύψεως τῆς γνώσεως τοῦ πνεύματος, οὐχ ὡς ἡ σοφία σου ὑπενόησεν, ὅτι τὸ ἔργον τῆς φυλακῆς τῶν ἐντολῶν ἀναχαιτισμὸς τῆς θεωρίας τῶν θείων μυστηρίων, τῶν ἐν τῇ ἡσυχίᾳ τελειουμένων ἐστί; Παρακαλῶ οὖν σε, ἐὰν αἰσθηθῆς ἐν τῇ ψυχῇ σου, ὅτι ἔφθασας τὴν χώραν τῆς ἀγάπης, τηρήσον τὰς ἐντολὰς τῆς νέας, διὰ τὸν πόθον τοῦ τεθεικότος αὐτάς, ἀλλὰ μὴ διὰ τὸν φόβον. Καθὼς καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ἠνίκα ἐπυροῦτο ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ θείᾳ, εἶπε *«τίς χωρίσει με ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; Θλίψις ἢ φυλακὴ ἢ διωγμός;»* καὶ τὰ ἐξῆς. Καὶ πάλιν προστίθησι *«πέπεισμαι γάρ, ὅτι οὔτε θάνατος οὔτε ζωὴ οὔτε ἐνεστῶτα οὔτε μέλλοντα δύνανται με χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν»*. Καὶ ἵνα μὴ νομισθῇ, ὅτι τὸν μισθὸν τὸν πολὺν ἢ τὴν τιμὴν ἢ τὴν δόσιν τὴν ὑπερβάλλουσαν τῶν πνευματικῶν ἐπιθυμεῖ, καθὼς ἡ σὴ ἀγιωσύνη ἐπιθυμεῖ, εἶπεν *«ἡρόχνη ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ Χριστοῦ, ἵνα οἱ ἀλλότριον οἰκειωθῶσιν αὐτῷ»*.

Καὶ ἵνα γνῶς ὅτι οὐ τὴν θεωρίαν τὴν μυστικὴν καὶ ἀναχωρητικὴν ἦν καταδιώκων καθ' ὁμοιότητα τῆς σῆς πατροσύνης, ἀλλ' ἐκείνην ἐπιθυμεῖ, ἥς πολλάκις τίνες διὰ τῆς χάριτος ἠξιώθησαν, ἄκουσον τι φησὶν ἐν ἄλλῳ τόπῳ *«ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀγγέλων λαλῶ καὶ τῶν ἀνθρώπων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἤχων, ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον κἂν ἔχω προφητείαν καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γνώσιν, καὶ ἐὰν ἔχω τὴν πίστιν, ὥστε ὄρη μεθιστάναί, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν εἰμί»*. Ὅτι ἡ θύρα ἡ νόμιμη ἢ εἰσφέρεισα εἰς ταῦτα, ἡ ἀγάπη ἐστίν. Ἐὰν κτησώμεθα ἀγάπην, αὕτη εἰσφέρει ἡμᾶς εἰς

ταῦτα. Ἐὰν δὲ ἐν χάριτι ἀξιωθῶμεν τούτων χωρὶς ἀγάπης, πάντως ποτὲ γενήσεται ἡμῖν ἀποκτήσασθαι αὐτά. Ἡ κτῆσις γὰρ καὶ ὁ φρουρὸς τῶν ὑψηλότερων ἀγίων καὶ τῆς θείας πολιτείας ἡ ἀγάπη ἐστίν. Εὐθέως γὰρ ἠνίκα ἀποκτήσεται ὁ μοναχὸς τὴν ἀγάπην, ἡ καρδία ἀποκτᾶται τὴν εἰρήνην (αὕτη δὲ ἐστὶ τὸ σκῆνωμα τοῦ Θεοῦ) καὶ ἀποκλείεται αὐτῷ ἡ θύρα τῆς χάριτος, ἐν ἧ ὁ Κύριος ἡμῶν εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται, καθὼς εἶπεν ὅτι «ἐγὼ εἰμὶ ἡ θύρα τῆς ζωῆς καὶ ἐν ἐμοὶ ὁ ἄνθρωπος εἰσελεύσεται ζῆσαι καὶ νομῆν εὐρήσει» εἰς ἀναστροφὴν τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς τῆς πνευματικῆς. Ἐνθα μήτε ὑπὸ κακίας μὴθ' ὑπὸ πλάνης ἀναχαιτίζεται, ἀλλ' ἐν πάσαις ταῖς ἀναβάσεσι τῶν ἀποκαλύψεων τῆς γνώσεως καὶ τῶν θεωριῶν τῶν μυστικῶν εἰσάγει αὐτὸν καὶ ἐξάγει ἡ θεῖα ἀγάπη κατὰ τοὺς ἐλευθέρους τοῦ Χριστοῦ.

Καὶ ἵνα γνῶς τὴν ἀλήθειαν τούτων, ὡς ἐν ἀληθείᾳ ἡ πνευματικῆ ζωὴ τοῦ νοῦς θεωρία θεῖα ἐστίν, ἄκουσον τοῦ μεγάλου Παύλου. Αὐτὸς γὰρ βοᾷ, ὅτι οὐκ εὐδοκῶ ἐν αὐτῇ χωρὶς τῆς ἀγάπης, καὶ ἐὰν εἰς τὴν πύλην τὴν νομίμην τῆς ἀγάπης οὐκ εἰσελεύσωμαι, ἤτοι πρὸς θεωρίαν, οὐδὲ ἐπιθυμία ἐπιθυμήσω τὴν ἀγάπην, καὶ ἂν δοθῇ μοι κατὰ χάριν, ἠνίκα οὐκ ἐκτησάμην τὴν ἀγάπην, οὐ ζητῶ αὐτὴν ἐπεὶ οὐκ εἰσηλθὼν πρὸς αὐτὴν διὰ τῆς θύρας τῆς φυσικῆς, ἣτις ἐστὶν ἡ ἀγάπη.

Δεῖ οὖν πρῶτον κτῆσασθαι ἀγάπην, ἣτις ἐστὶν θεωρία ἡ προτέρα τῆς ἁγίας Τριάδος, καὶ μετὰ ταῦτα χωρὶς δόσεως ἔσται μοι φυσικῶς ἡ τῶν πνευματικῶν θεωρία. Κατανόησάν μοι τὴν σοφίαν τοῦ μακαρίου Παύλου, ὅπως κατέλιπε πάντα τὰ χαρίσματα τὰ μεταδιδόμενα ὑπὸ τῆς χάριτος καὶ ἠτήσατο τὴν ὑπόστασιν αὐτὴν τῶν πραγμάτων, ἣτις ὑποδέχεται τὰ χαρίσματα καὶ φυλάττει αὐτά, καθὼς τις λέγει τὸ χάρισμα τῆς θεωρίας τῶν κτισμάτων καὶ τῷ Μωσεὶ ἐδόθη, καὶ πολλοὶ αὐτῆς ἠξιώθησαν, ὅμως οὐκ ἐν βεβαιώσει, ἀλλ' ἐν ἀποκαλύψει. Ἐγὼ δὲ ὁ βαπτισθεὶς ἐν τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ καὶ πεπληρωμένος χάριτος ὑπάρχων θέλω δέξασθαι αἴσθησιν ἐντὸς μου τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν ἐμοὶ Χριστοῦ. Ὁ Χριστὸς γὰρ ἐποίησε τὸν ἀνακαινισμόν τῆς φύσεως ἡμῶν ἐν τῇ ἑαυτοῦ ὑποστάσει, καὶ ἐνεδυσάμεθα αὐτὸν ἐξ ὕδατος καὶ Πνεύματος, καὶ ἐν μυστηρίῳ ἀρρήτων ἠνωσεν ἡμᾶς ἑαυτῷ, καὶ ἐποίησεν ἡμᾶς μέλη τοῦ ἑαυτοῦ σώματος ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν ἐν ἀρράβωνι, ἐν δὲ τῷ καινῷ κόσμῳ φυσικῶς μεταδιδοῖ τῆς ζωῆς τοῖς λοιποῖς μέλεσι. Λοιπὸν τί θέλεις καὶ ζητεῖς τὴν θεωρίαν πρὸ τῆς ἀγάπης, ὅποτε Παῦλος ὁ θεῖος ἀδόκιμον αὐτὴν ἐποίησεν ἐκτὸς ἀγάπης;

Ἐκεῖνο γὰρ ὃ εἶπας, ὅτι ἡ ἐργασία τῶν ἐντολῶν ἀναχαιτίζει με τῆς θεωρίας, δῆλον ὅτι ἔψεξας τὴν τοῦ πλησίον ἀγάπην καὶ προέκρινας τὴν θεωρίαν καὶ ἐπιθυμεῖς ἰδεῖν αὐτήν, ἔνθα οὐ θεωρεῖται, ἕως ὅτε ἡμεῖς οὐ δυνάμεθα ἰδεῖν τὴν θεωρίαν, ᾧ σοφώτατε, ἀλλ' ἡ θεωρία αὐτῇ δεικνύει ἡμῖν ἑαυτὴν ἐν τῷ ἑαυτῆς τόπῳ. Καθάπερ ἐν τῇ αὐξήσει τῆς ἡλικίας τῆς φύσεως δέχεται ἡ ψυχὴ τὴν διαφορὰν τῆς γνώσεως καὶ αἰσθάνεται τῶν τοῦ κόσμου καὶ γυμνάζεται ἐν αὐτοῖς ἡμέραν καθ' ἡμέραν, οὕτω καὶ ἐν τοῖς τοῦ πνεύματος δέχεται τις τὴν θεωρίαν τὴν πνευματικὴν καὶ τὴν θεῖαν αἴσθησιν, καὶ γυμνάζεται ἐν αὐτοῖς, καθ' ὅσον αὐξάνει ὁ νοῦς ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς διανοίας, καὶ προκύπτει ἐπὶ τὸ

ἐμπροσθεν. Ἐὰν δὲ φθάσῃ τὴν χώραν τῆς ἀγάπης θεωρεῖ τὰ πνευματικὰ εἰς τὸν τόπον αὐτῶν, ἅτινα καθ' ὅσον ἂν τις βιάσῃται καταβιβάσαι πρὸς αὐτόν, οὐ πείθονται. Ἐὰν δὲ φαντασθῇ τολμηρῶς καὶ θεώρησῃ καὶ κατανοήσῃ ἐν αὐτοῖς ἐν οὐ καιρῷ, ἀμβλυωπεῖ εὐθὺς ἢ ὄρασις αὐτοῦ, καὶ φαντασῖαι καὶ τύποι ἀντὶ τῶν ἀληθινῶν θεωροῦνται αὐτῷ.

Ταῦτα ἄρτίως ἠνίκα ἂν λάβῃς ἐν τῷ νοῖ σου τῷ διακριτικῷ, μὴ ζήτησῃς τὴν θεωρίαν ἐν οὐ καιρῷ. Ἐὰν δὲ καὶ νῦν δοκῇ σοι ὁρᾶσθαι τὴν θεωρίαν, σκιά ἐστὶ τῆς φαντασίας, καὶ οὐ θεωρία ἢ θεωρία. Ὅτι παντὶ νοητῷ γίνεται ὁμοίωμα καὶ τύπος φαντασίας καὶ πάλιν γίνεται ἐν αὐτῷ καὶ θεωρία ἀληθινή. Ἴδου γὰρ καὶ ταῖς φύσεσι ταῖς συνθέτοις γίνεται φαντασία, καὶ ἐστὶν ὅτε ἔχουσι καὶ θεωρίαν ἀληθινήν. Ἐὰν δὲ ἡ θεωρία ἀληθῆς, τὸ φῶς εὐρίσκεται κάκεινο τὸ θεωρούμενον πλησίον τῆς ἀληθείας θεωρεῖται. Ὅταν δὲ γένηται ἐξ ἐναντίας τούτων, σκιὰν ἀντὶ τῆς ἀληθείας θεωρεῖ ὁ ὀφθαλμός, ὅτε θεωρεῖ ὕδωρ, ὅπου οὐκ ἐστὶν ὕδωρ, καὶ οἰκοδομὰς ἐπηρμένας καὶ κρεμαμένας ἐν τῷ ἀέρι, καὶ εἰσὶν ἐν τῇ γῆ κείμεναι. Ἐν τῇ τοιαύτῃ δηλώσει τῶν σωματικῶν, τὸ αὐτὸ νοεῖ μοι καὶ ἐπὶ τῶν νοητῶν.

Ἐὰν μὴ καθαρῶς ἢ ὄρασις τοῦ νοός ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῶν ἐντολῶν καὶ ἐν ταῖς πράξει τῶν πολιτειῶν τῆς ἡσυχίας, καὶ κτήσῃται τὸ φῶς τῆς ἀγάπης ἐν τελειότητι καὶ αὐξηθῇ ἐν τῇ ἡλικίᾳ τῆς καινότητος τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐν τῇ διαφορᾷ τῆς γνώσεως πλησίον γένηται τῶν πνευματικῶν φύσεων ἐν τῇ τάξει, ἐν ἣ ζῆτεῖ τὴν ἀγγελικὴν πολιτείαν τοῦ Πνεύματος, οὐ δύναται θεωρητικὸς ἀληθινὸς γενέσθαι τῆς θείας θεωρίας. Καὶ ὅσα ὁμοιώματα τίνα νομίζει ὁ νοῦς ὑπὲρ αὐτῶν ποιεῖσθαι, φαντασία λέγεται καὶ οὐκ ἀλήθεια. Καὶ τοῦτο, τὸ θεωρεῖν ἄλλο τί ἀντ' ἄλλου τὸν νοῦν, ἐκ τοῦ μὴ καθαρεύειν συμβαίνει αὐτόν. Ἡ φύσις γὰρ τῆς ἀληθείας ἀναλλοίωτος μένει ἀεὶ, μὴ ἀλλοιουμένη ποτὲ εἰς ὁμοιώματα. Ἡ αἰτία τῆς φαντασίας τῶν εἰκόνων, ἢ ἀσθένεια καὶ οὐχ ἡ καθαρότης ἐστὶ τοῦ νοός.

Τοῦτο συνέβη καὶ τοῖς ἔξω φιλοσόφοις, ἐπειδὴ ταῦτα ἐνόμισαν εἶναι τὰ πνευματικὰ, περὶ ὧν διδαχὴν ἀληθινήν ἐκ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἐδέξαντο. Ἐκ γὰρ τοῦ σφιγμοῦ καὶ τῆς κινήσεως τοῦ λογιστικοῦ αὐτῶν καὶ ἐκ τῶν ἐννοιῶν τῶν λογισμῶν αὐτῶ ἔδοξαν τῇ οἴησει αὐτῶν, ὅτι εἰσὶ τί. Καὶ μετὰ τούτου, καὶ πῶς εἰσὶ διελογίσαντο, ἵνα ἡ εὐρεσις τῆς γενέσεως αὐτῶν καὶ ἡ ἀλλοίωσις τῆς ἀφομοιώσεως αὐτῶν αὐτοῖς γένωνται τὰ ἀμφότερα. Καὶ διελάλησαν περὶ αὐτῶν ἐν οἴησει τῇ μὴ καθηκούσῃ καὶ τὸν ἕνα Θεὸν εἰς πολυθεΐαν κατεμερίσαντο καὶ ἐλάλησαν καὶ συνέθεντο ἐν τῇ ἀδολεσχίᾳ τῶν λογισμῶν αὐτῶν. Καὶ ταύτην τὴν φαντασίαν τῆς παραφρονήσεως τῶν λογισμῶν αὐτῶν θεωρίαν ἐκάλουν τῶν φύσεων.

Θεωρία οὖν ἡ ἀληθινή τῶν φύσεων τῶν αἰσθητῶν καὶ ἀναίσθητων καὶ αὐτῆς τῆς ἀγίας Τριάδος, ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ ἀποκαλύψει προσγίνεται, ἣν ἐδίδαξε καὶ ἔδειξε τοῖς ἀνθρώποις, ἠνίκα ἐν πρώτοις ἐποίησεν ἀνακαινισμόν ἐν τῇ ἑαυτοῦ ὑποστάσει τῇ φύσει τῇ ἀνθρωπίνῃ, καὶ κατέτριπεν ἡμῖν ὁδὸν ἐν ἑαυτῷ τοῦ διαβῆναι ἐν ταῖς ζωοποιαῖς αὐτοῦ ἐντολαῖς πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Καὶ τότε ἰκανὴ ἡ φύσις γενέσθαι θεωρητικὴ τῆς ἀληθινῆς

θεωρίας, ἀλλὰ μὴ τῆς φανταστικῆς, ὅποταν ὁ ἄνθρωπος ἐν πρώτοις ἐν τῇ ὑπομονῇ τῶν παθῶν καὶ τῇ ἐργασίᾳ καὶ τῇ θλίψει ἀποδύσῃται τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τῶν παθῶν, καθὼς σποδύεται τὸ βρέφος τὸ εὐθυγενές τὸ τῆς μητρᾶς ἔνδυμα. Τότε ἰκανὸς ὁ νοῦς γεννηθῆναι πνευματικῶς καὶ ὁραθῆναι ἐν τῷ κόσμῳ τοῦ πνεύματος καὶ δέξασθαι θεωρίαν τῆς πατρίδος αὐτοῦ.

Ἡ θεωρία οὖν ἀρτίως τῶν ποιημάτων, εἰ καὶ γλυκεῖα ἐστίν, ἀλλὰ σκιά ἐστὶ τῆς γνώσεως, καὶ οὐκ ἐστὶν ἡ γλυκύτης αὐτῆς ἀφωρισμένη ἐκ τῆς τῶν ὀνείρων φαντασίας, θεωρία οὖν τοῦ καινοῦ κόσμου ἐν τῷ πνεύματι ἀποκαλύψεως, ἐν ἧ κατατροφᾷ ὁ νοῦς πνευματικῶς, τῆς χάριτος ἐστὶν ἐνέργεια, ἀλλ' οὐ σκιά τῆς γνώσεως. Καὶ οὐκ ἐστὶν ἡ ἠδύτης αὐτῆς ἀφωρισμένη ἐκείνης, ἧς ἔγραψεν ὁ Ἀπόστολος, *«ἂ ὀφθαλμός, λέγων, οὐκ εἶδε, καὶ οὐς οὐκ ἤκουσεν, οὐδὲ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου ἀνέβη, ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν»*, τοῖς ἀγίοις δὲ ἀπεκάλυψεν ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ. *«Αὐτὸ γὰρ τὸ Πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ καὶ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ»*. Καὶ αὕτη ἡ θεωρία γίνεται τροφὴ τῷ νοῖ, ἕως ἂν ἰσχύσῃ δέξασθαι θεωρίαν ὑψηλοτέραν τῆς πρώτης θεωρίας. Διότι ἡ θεωρία τῇ θεωρίᾳ μεταδίδωσι, μέχρις ἂν εἰσαχθεῖ εἰς τὴν χώραν ὁ νοῦς τῆς τελείας ἀγάπης. Ἡ ἀγάπη γὰρ τόπος ἐστὶ τῶν πνευματικῶν καὶ ἐν τῇ καθαρότητι τῆς ψυχῆς ἀυλίζεται, καὶ ὅτε σταθῇ ὁ νοῦς ἐν τῇ χώρᾳ τῆς ἀγάπης, ἐνεργεῖ ἡ χάρις καὶ δέεται ὁ νοῦς τὴν θεωρίαν τοῦ Πνεύματος καὶ γίνεται θεωρητικὸς τῶν κρυπτῶν.

Εἶπον γάρ, ὅτι ἐκ δύο δίδοται τὸ χάρισμα τῶν ἀποκαλύψεων τῆς θεωρίας τοῦ νοός. Ἔστι γὰρ ὅτε διὰ τῆς χάριτος ἐκ τῆς θερμότητος τῆς πίστεως δίδοται, ἐστὶ δ' ὅτε ἐκ τῆς τῶν ἐντολῶν ἐργασίας καὶ τῆς καθαρότητος. Ἐκ τῆς χάριτος μὲν, καθὼς πρὸς τοὺς μακαρίους Ἀποστόλους, οὐκ ἐκ τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν τὸν νοῦν καθηραμένους καὶ τῆς ἀποκαλύψεως τῆς θεωρίας ἀξιοθέντας, ἀλλ' ἐκ τῆς θέρμης τῆς πίστεως διότι ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστὸν ἐν ἀπλότητι καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ἐν καρδίᾳ διαπύρω ἀδιστάκτως. Καὶ ὅτε ἐτελείωσε τὴν οἰκονομίαν αὐτοῦ τὴν προσκυνητὴν, ἀπέστειλεν αὐτοῖς τὸ Παράκλητον Πνεῦμα καὶ ἐκάθηρε καὶ ἐτελείωσε τὸν νοῦν αὐτῶν καὶ ἐνεργητικῶς ἐνέκρωσεν ἐντὸς αὐτῶν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τῶν παθῶν, καὶ ἐνεργητικῶς ἐζωοποίησεν ἐν αὐτοῖς τὸν καινὸν τοῦ Πνεύματος ἄνθρωπον καὶ ἐδέξαντο τὴν αἴσθησιν τῶν ἀμφοτέρων αὐτῶν.

Οὕτω καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ἀνεκαινίσθη μυστικῶς, καὶ οὕτως ἐδέξατο τὴν θεωρίαν τῆς ἀποκαλύψεως τῶν μυστηρίων, καὶ σὺν τούτοις οὖν ἦν πεποιθὼς εἰς αὐτήν. Ἐνεργητικῶς ἐδέξατο τὴν χάριν καὶ δωρεάν, ἀλλ' ὅλον τὸν τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρόνον ἐποίει τὸν δρόμον, ἵνα ἀνταποδώσῃ κατὰ τὸν δυνατὸν τῇ χάριτι, ἧς ἠξιώθη, ἐξ ὅτου συνωμίλησεν αὐτῷ ἐν τῇ ὁδῷ, ὡς οἰκείω, καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς Δαμασκόν. Οὐκ ἐγράφη, ὅτι ὠμίλησεν αὐτῷ φανερῶς ὁ Ἰησοῦς, ἀλλ' ὡς καὶ ὁ Ἀνανίας γράφει, ὅτι εἶπεν αὐτῷ· *«Σαοὺλ ἀδελφέ, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ ὀφθεις σοι ἐν τῇ ὁδῷ, ἀπέστειλε με πρὸς σε, ὅπως ἀναβλέψωσιν οἱ ὀφθαλμοὶ σου καὶ πληρωθῆς Πνεύματος ἁγίου»*. Καὶ ὅτε ἐβάπτισεν αὐτόν, ἐνεπλήσθη Πνεύματος ἁγίου καὶ ἠσθήθη τῶν

μυστηρίων τῶν ἀποκαλύψεων τῶν ἀποκρύφων, καθὼς ἐνηργήθη καὶ τοῖς ἁγίοις Ἀποστόλοις ἡνίκα σὺν αὐτοῖς ἀνεστρέφετο ὁ Ἰησοῦς εἶπεν «ὅτι πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι· Ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἐκεῖνο ὀδηγήσει ἡμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν καὶ τὰ μέλλοντα ἀναγγελεῖ ὑμῖν».

Καὶ ὁ μακάριος Παῦλος δηλονότι ἡνίκα ἐδέξατο τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον καὶ ἀνεκαινίσθη ἐν αὐτῷ, ἠξιώθη τῶν μυστηρίων τῆς ἀποκαλύψεως καὶ ἐν τῷ Πνεύματι τῶν ἀποκαλύψεων ἐθεώρει καὶ ἐτρέφα ἐν τῇ θεωρίᾳ, καὶ ἤκουσεν ἄρρητα ῥήματα, καὶ ἐθεώρει θεωρίαν ὑψηλοτέραν τῆς φύσεως, καὶ ἀπήλαυσεν ἐν ταῖς θεωρίαις τῶν οὐρανίων δυνάμεων, καὶ τῶν πνευματικῶν πραγμάτων ἦν κατατροφῶν. Καὶ τοῦτο μὴ γένοιτο, ὡς καταφρονοῦσιν οἱ αἰρετικοὶ οἱ λεγόμενοι Εὐκτίται, ὅτι τὴν ἄνοδον ἐκείνην ἀνῆλθε θελήσει αὐτοῦ (οὐδὲ ὅλως δύναται ὁ νοῦς ἀνελθεῖν ἐκεῖσε), ἀλλ' ἀρπαγῇ ἠρπάγη ἐν τῷ Πνεύματι τῶν ἀποκαλύψεων, καθὼς γέγραφεν ἐν τῇ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῇ ἐξ ἐναντίας τῶν ματαίων ἀνθρώπων, οἵτινες ἀφωμοίουν ἑαυτοὺς τοῖς ἁγίοις Ἀποστόλοις καὶ ὠμολόγουν τὰς φαντασίας τῶν λογισμῶν αὐτῶν καὶ ἐκάλουν αὐτὰς πνευματικὰς θεωρίας. Τοῦτο πρὸς αἰρετικούς πολλοὺς εὐρέθη, λέγω δὴ τοῦ Ὠριγένους ἐγγύς, καὶ τοῦ Οὐαλεντίνου, καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Δισσάν, καὶ τοῦ Μαρκίωνος, καὶ τοῦ Μάνεντος, καὶ τῶν λοιπῶν παλαιῶν αἰρεσιάρχῶν τῶν κακῶν αἰρέσεων, τῶν ἀπὸ τῶν καιρῶν τῶν Ἀποστόλων ἀρξαμένων καὶ ἕως τῆς σήμερον εὕρισκομένων ἐν τόποις τόποις.

Λοιπὸν διότι τίνες ἐν τῇ φαντασίᾳ τῶν δαιμόνων ἐφθαρμένοι ἄνθρωποι ἠθέλησαν φθεῖραι τὴν διδαχὴν τῶν μακαρίων Ἀποστόλων, ἠναγκάσθη ὁ θεῖος Ἀπόστολος καταλῦσαι τὸ καύχημα τῶν αἰρετικῶν, τῶν καυχωμένων ἐν τῇ σκιᾷ τῆς ἐργασίας τῶν δαιμόνων τῶν φαινομένων αὐτοῖς, ἡνίκα διηγεῖται τὴν θεῖαν θεωρίαν τὴν ἑαυτοῦ ἐν ταπεινώσει καὶ φόβῳ πολλῷ, εἰς πρόσωπον ἄλλου ἀναφέρων αὐτήν. «Εἶδον, γὰρ φησίν, ἄνθρωπον ἐν Χριστῷ πρὸ ἐτῶν δεκατεσσάρων, εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος, εἴτε ἐν σώματι, οὐκ οἶδα, ὁ Θεὸς οἶδεν, ἀρπαγέντα εἰς τὸν παράδεισον καὶ ἀκούσαντα ῥήματα, ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι».

Ἀρπαγῇ οὖν ἠρπάγη, λέγει, καὶ οὐχ ὅτι ἐκουσίως ἀνῆλθεν ἐν τῷ νοί αὐτοῦ ἐν τῇ θεωρίᾳ εἰς τὸν τρίτον οὐρανόν. Ἄλλ' ὅτι εἶδε θεωρίας ἔγραψε καὶ ὅτι ἤκουσε ῥήματα εἶπε, τίνες δὲ εἰσὶν οἱ λόγοι ἢ οἱ τύποι τῶν θεωριῶν, οὐκ ἠδυνήθη γράψαι. Ὁ γὰρ νοῦς ἡνίκα ἐν τῷ Πνεύματι τῆς ἀποκαλύψεως εἶδεν αὐτὰ ἐν τῷ ἑαυτῷ τόπῳ, οὐκ ἐδέξατο παράθεσιν λαλῆσαι αὐτὰ ἐν τῷ τόπῳ τῷ μὴ ἰδίῳ αὐτῶν. Οὔτε δὲ εἰ ἠθέλησε λαλῆσαι αὐτὰ ἠδυνήθη. Διότι οὐκ ἐν ταῖς σωματικαῖς αἰσθήσεσιν εἶδεν αὐτά. Ὅπερ γὰρ δέχεται ὁ νοῦς ἐν ταῖς αἰσθήσεσι τοῦ σώματος, δύναται πάλιν καὶ ἐν αὐταῖς ἐρμηνεῦσαι ἐν τῇ χώρᾳ τῶν σωμάτων, ὅπερ δὲ ἐντὸς ἑαυτοῦ ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ πνεύματος αἰσθητικῶς θεωρεῖ ἢ ἀκούει ἢ αἰσθάνεται, ἡνίκα στρέφεται πρὸς τὸ σῶμα, οὐχ ἱκανοὶ διηγήσασθαι μνημονεύει δὲ μόνον ὅτι εἶδεν αὐτά, πῶς δέ, οὐ τρανῶς γινώσκει διηγήσασθαι.

Καὶ ἐκ τούτου ἐλέγχονται αἱ γραφαὶ αἱ ψευδεῖς, αἱ καλούμεναι ἀποκαλύψεις, αἱ

ἐκτιθεῖσαι ὑπὸ τῶν αἵρεσιάρχων τῶν ἐφθαρμένων αἱρέσεων ἐν τῇ φαντασίᾳ τῶν δαιμόνων περὶ τῶν μονῶν τοῦ στερεώματος, ἐν αἷς ἄγουσι τὸν νοῦν εἰς τὸ μαθεῖν ἐκουσίως καὶ περὶ τῶν εισόδων τῶν εἰς τὸν οὐρανὸν τοῦ νοῦς καὶ περὶ τῶν τόπων τῶν ἀφωρισμένων τῇ κρίσει, καὶ περὶ τῶν πολυτρόπων τύπων τῶν δυνάμεων, καὶ περὶ τῆς ἐνεργείας αὐτῶν, ἅπερ πάντα σκιά τοῦ νοῦς τοῦ μεμεθυσμένου ἐν τῇ οἴησει καὶ παραπεπληγμένου ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῶν δαιμόνων. Διὰ τοῦτο ὁ μακάριος Παῦλος ἐνὶ λόγῳ ἀπέκλεισε τὴν θύραν εἰς τὸ πρόσωπον τῆς ἀπάσης θεωρίας καὶ εἰσήνεγκε τὸν ἀποκλεισμὸν αὐτῆς ἐντὸς τῆς σιωπῆς. Ἐνθα οὐδὲ εἰ ἠδυνήθη ὁ νοῦς δεῖξαι αὐτά, παράθεσιν ἐδέξατο ἄν. Εἶπε γὰρ πάσας τὰς θεωρίας, ἃς ἱκανοὶ ἐν τῇ χώρᾳ δεῖξαι τῶν σωματῶν ἢ γλῶσσα, φαντασίαι εἰσὶ τῶν λογισμῶν τῆς ψυχῆς, ἀλλ' οὐκ ἐνέργεια χάριτος.

Λοιπὸν ἡ ὀσιότης σου, ὡς μνημονεύουσα τούτων, παρατήρησαί μοι τὰς φαντασίας τῶν λογισμῶν τῶν βαθέων. Πρὸς μοναχοὺς γὰρ ἔχοντας ἀγχινοίαν καὶ ἐξετάζοντας τὰς κενοδοξίας καὶ ἐπιθυμοῦντας τὰς καινουργίας, τοὺς ἐν προσώπῳ διάγοντας, μάλιστα ὁ πόλεμος οὗτος γίνεσθαι πέφυκε.

Μαλπὰς γὰρ τις ὀνόματι ἐξ Ἐδέσσης ἔλκων τὸ γένος, ἐν καιρῷ τινὶ ἦν εὐρηκῶς τὴν αἵρεσιν τῶν Εὐκτιτῶν ἐν πολιτείᾳ μεγάλη διάγων καὶ ἔργοις βιαιοτέροις ἐγκαρτερῶν καὶ ἐν θλίψεσι. Λέγεται γὰρ ὅτι μαθητῆς ὢν τοῦ μακαρίου Ἰουλιανοῦ, τοῦ καλουμένου Σαβᾶ, ἐν καιρῷ ὀλίγῳ ἀπῆλθε μετ' αὐτοῦ εἰς τὸ Σίναιον καὶ εἰς Αἴγυπτον καὶ εἶδε τοὺς μεγάλους πατέρας τοὺς ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, εἶδε τὸν μακάριον Ἀντώνιον καὶ ἤκουσεν ἐξ αὐτοῦ μυστικούς λόγους, οὓς περὶ καθαρότητος ἐλάλει καὶ σωτηρίας ψυχῶν, καὶ ἤκουσεν ἐρωτήσεις λεπτὰς περὶ τῶν παθῶν, δι' ὧν ἠρμήνευεν, ὅτι ἔχει ὁ νοῦς θεωρίας περὶ τῶν μυστηρίων τοῦ Πνεύματος μετὰ τὴν ἑαυτοῦ κάθαρσιν καὶ ὅτι ἡ ψυχὴ δύναται διὰ τῆς χάριτος ἀξιωθῆναι τῆς ἀπαθείας, ὅταν ἀποδόσῃται τῇ ἐργασίᾳ τῶν ἐντολῶν τὰ πάθη τὰ παλαιὰ καὶ σταθῇ ἐν τῇ ὑγιείᾳ τῆς φύσεως ἑαυτῆς τῆς πρώτης.

Καὶ ὅτε ἤκουσε τοὺς λόγους τούτους ὁ Μαλπὰς ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς νεότητος αὐτοῦ, ἐθερμάνθη καθάπερ πῦρ, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἑαυτοῦ πόλιν, ἠνίκα ἐπυρώθη ἐν αὐτῷ τὸ πάθος τῆς φιλοδοξίας καὶ ἐξελέξατο ἑαυτῷ σκῆνωμα ἀναχωρητικὸν καὶ ἀφώρισεν ἑαυτὸν εἰς ἔργα καὶ θλίψεις σκληρὰς καὶ εἰς ἀδιαλείπτους εὐχάς. Καὶ ὅτε ἐξεκαύθη ἐν αὐτῷ τὸ πάθος τῆς δοξομανίας, ὅπερ ἦν ἐλπίς αὐτῷ φθάσαι τὰ ὑψηλά, ἅπερ ἦν ἀκούσας, ἠνίκα οὐκ ἔμαθε τὴν τέχνην τὴν ἐναντιουμένην τοῖς ἐχθροῖς τῆς ἀληθείας καὶ οὐκ ἐνόησε τὰς ἐνέδρας καὶ τοὺς δόλους καὶ τὰς μηχανὰς τοῦ ἀντιπάλου, ἐν αἷς κλέπτει τοὺς ἰσχυροὺς καὶ τοὺς κραταιοὺς εἰς ἀπώλειαν, ἐθάρρησε δὲ μόνον ἐπὶ τὰ ἔργα καὶ τὰς θλίψεις καὶ τὴν ἀκτημοσύνην καὶ τὴν ἄσκησιν καὶ τὴν ἐγκράτειαν, μὴ τὴν ἑαυτοῦ κτησάμενος ἐξουδένωσιν καὶ τὴν ταπεινώσιν καὶ τὸν συντριμμὸν τῆς καρδίας (ἅπερ εἰσὶν ὄπλον ἀήττητον πρὸς τὰ ἐναντιώματα τοῦ πονηροῦ), μήτε δὲ μνημονεύσας τῆς Γραφῆς τῆς λεγούσης, ὅταν πληρώσῃτε τὰ ἔργα καὶ φυλάξῃτε τὰς ἐντολάς, καὶ ὑπομείνητε τὰς θλίψεις, λογίσασθαι ἑαυτοὺς «δούλους ἀχρεῖους», ἀλλ' ἐν τῇ οἴησει τῇ

ύψηλῃ, τῇ ὑπὲρ ἑαυτοῦ, τῇ ἐκ τῆς ἐργασίας τῶν πολιτειῶν αὐτοῦ γινομένη, ἦν πυρούμενος καὶ κατακαιόμενος τῇ ἐπιθυμίᾳ τῶν ὑψηλῶν ὧν ἤκουσε.

Καὶ μετὰ καιρὸν πολλὸν ἠνίκα εἶδεν αὐτὸν ὁ διάβολος κενὸν ἐκ τῆς ἐργασίας τῆς ταπεινώσεως καὶ μόνον ἐπιθυμοῦντα τῆς θεωρίας αἰσθηθῆναι τῶν μυστηρίων, ὧν ἤκουσεν, ἔδειξεν αὐτῷ ἑαυτὸν ἐν φωτὶ ἀπείρῳ λέγοντα αὐτῷ, ἐγὼ εἰμὶ ὁ Παράκλητος καὶ ἐπέμφθην παρὰ τοῦ Πατρὸς πρὸς σε, ὅπως ἀξιῶσω σε ἰδεῖν τὴν θεωρίαν, ἣν ἐπιθυμεῖς χάριν τῶν ἔργων σου, καὶ δοῦναι σοὶ τὴν ἀπάθειαν καὶ τῶν ἔργων ἀνέσαι σε τοῦ λοιποῦ. Ἄντι δὲ τούτων ὁ κακομήχανος ἠτήσατο προσκύνησιν τὸν δαίμονα ἐκεῖνον. Ἐκεῖνος δὲ ὁ μωρός, διὰ τὸ μὴ αἰσθηθῆναι αὐτὸν τοῦ πολέμου τοῦ πονηροῦ, εὐθέως μετὰ χαρᾶς ἐδέξατο αὐτὸν καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ, καὶ παραχρῆμα ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ ἐγένετο. Καὶ ἀντὶ τῆς θείας θεωρίας ἐπλήρωσεν αὐτὸν φαντασίας δαιμόνων καὶ ἐποίησεν αὐτὸν ἀργῆσαι ἐκ τῶν πράξεων τῶν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας καὶ ὕψωσεν αὐτὸν καὶ ἐχλεύασεν ἐν τῇ ἐλπίδι τῇ κενῇ τῆς ἀπαθείας, λέγων αὐτῷ, νῦν οὐ χρήζεις τῶν ἔργων καὶ τῶν κολαφισμάτων τοῦ σώματος καὶ τοῦ ἀγῶνος τοῦ ἀντικειμένου τοῖς πάθεσι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν αἰρεσιάρχη τῶν Εὐκτιτῶν. Ὅτε δὲ ἐπληρώθησαν καὶ ἐφανερώθη ἡ διδαχὴ ἡ βέβηλος καὶ νόθος, ἐδιώχθησαν παρὰ τοῦ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐπισκόπου.

Πάλιν δὲ ἄλλος τις, ὀνόματι Ἀσινάς, ἐν αὐτῇ τῇ Ἐδέσῃ ποιήσας πολλὰ τριλέξια ψαλλόμενα ἕως τὴν σήμερον, ἐν πολιτεία μεγάλῃ διῆγε, καὶ ἐν ἔργοις σκληροτέροις ἀκρίτως ἐδέσμησεν ἑαυτὸν, ἕως οὐ δοξασθῆ. Τοῦτον ἐπλάνησεν ὁ διάβολος καὶ ἐξήνεγκεν αὐτὸν ἐκ τοῦ κελλίου αὐτοῦ καὶ ἔστησεν ἐπάνω ὄρους καλουμένου Στορίου καὶ συνέθετο καὶ ἔδειξεν αὐτῷ σχήματα τῶν ἀρμάτων καὶ τῶν ἰπέων καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεὸς ἔπεμψε με λαβεῖν σε εἰς τὸν παράδεισον κατὰ τὸν Ἥλιαν. Καὶ ὡς ἠπατήθη ἐν τῇ νηπιοφροσύνῃ αὐτοῦ καὶ ἀνῆλθε καθίσει ἐπὶ τὸ ἄρμα, κατελύθη ἐκεῖνη πᾶσα ἡ φαντασία καὶ κατῆλθεν ἀπὸ ὕψους πολλοῦ, καὶ ἔπεσεν ἐκεῖθεν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἀπέθανεν θάνατον γέλωτος.

Ταῦτα εἶπον ἐνταῦθα οὐ ματαίως, ἀλλ' ἵνα μάθωμεν τὸν ἐμπαιγμὸν τῶν δαιμόνων, τῶν διψώντων τὴν ἀπώλειαν τῶν ἀγίων, καὶ μὴ ἐπιθυμήσωμεν ἐν οὗ καιρῷ τὰ ὑψηλὰ τῶν πολιτειῶν τῆς διανοίας, ἵνα μὴ καταγελασθῶμεν ὑπὸ τοῦ πονηροῦ καὶ ἀντιπάλου ἡμῶν. Διότι ὁρῶ καὶ σήμερον, ὅτι νεώτεροι, οἱ πλήρεις παθῶν, βαττολογοῦσι καὶ δογματίζουσι περὶ τῶν μυστηρίων τῆς ἀπαθείας ἀφόβως.

Ἐγράφη τινὶ τῶν ἀγίων, ἐξ ἀνθρώπων πεπληρωμένων παθῶν, ἐξεταζόντων περὶ λόγων τῶν σωματικῶν καὶ ἀσωμάτων, οἱ οὐκ ἦσαν ἀφωρισμένοι ἀπὸ τῶν νοσερῶν τῶν δογματιζόντων περὶ ὑγιείας. Ὁ μακάριος Παῦλος ἠνίκα ἠσθήθη περὶ τῶν μαθητῶν τῶν καταφρονησάντων μὲν τὰς ἐντολὰς καὶ τὰ πάθη μὴ νικησάντων, τὴν δὲ μακαριότητα τῶν μυστηρίων τῆς θεωρίας τῆς μετὰ τὴν κάθαρσιν ἐπιθυμούντων, εἶπεν αὐτοῖς - πρῶτον ἀποδύσασθε τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τῶν παθῶν, καὶ τότε ἐπιθυμήσατε ἐνδύσασθαι τὸν

καινόν, τὸν ἀνακαινούμενον ἐν ἐπιγνώσει τῶν μυστηρίων, καθ' ὁμοιότητα τοῦ ποιητοῦ καὶ μὴ ἐπιθυμήσητε ἐκείνην τὴν ἐμὴν τῶν Ἀποστόλων, τὴν ἐνεργητικῶς διὰ τῆς χάριτος γενομένην διότι «ὁ Θεὸς ὃν θέλει ἐλεεῖ, ὃν δὲ θέλει σκληρύνει». Τίς γὰρ κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ στήσεται, ἢ ἐξ ἐναντίας τοῦ θελήματος αὐτοῦ; Ἔστι γὰρ ὅτε, ποτὲ μὲν δωρεὰν παρέχει ὁ Θεός, ποτὲ δὲ τὰ ἔργα καὶ τὴν κάθαρσιν ζητεῖ, καὶ οὕτω χαρίζεται ἐστὶ δ' ὅτε οὐδὲ μετὰ τὰ ἔργα καὶ τὴν κάθαρσιν παρέχει ὧδε, ἀλλὰ φυλάττει, ἵνα δῶ αὐτὴν εἰς τὸν τόπον αὐτῆς.

Τοῦτο δὲ εὐρίσκομεν ὅτι ποιεῖ καὶ ἐν τῇ ἐλάττονι ταύτης, τῇ τῶν ἁμαρτιῶν φημί συγχωρήσει. Ἴδου γὰρ τὸ βάπτισμα δωρεὰν συγχωρεῖ καὶ οὐ ζητεῖ ὅλως τι, ἀλλ' ἢ πίστιν ἐν τῇ μετανοίᾳ δὲ τῶν ἁμαρτιῶν τῇ μετὰ τὸ βάπτισμα, οὐ δωρεάν, ἀλλὰ ζητεῖ κόπους καὶ θλίψεις καὶ λύπας τῆς κατανύξεως καὶ δάκρυα καὶ κλαυθμὸν καιροῦ πολλοῦ, καὶ οὕτω συγχωρεῖ. Τῷ ληστῇ γὰρ δωρεὰν συνεχώρησεν, ἐν μόνῃ τῇ ἐν λόγῳ ἐξομολογήσει ἐν τῷ σταυρῷ, καὶ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἐπηγγείλατο. Καὶ παρὰ τῆς ἁμαρτωλοῦ πάλιν πίστιν καὶ δάκρυα ἐζήτησεν. Ἐκ τῶν μαρτύρων δὲ καὶ ὁμολογητῶν, μετὰ τῆς πίστεως τῆς καρδίας αὐτῶν ἐζήτει καὶ τὰς θλίψεις, τὰς βασάνους, τὸν κτενισμόν, τὰς τιμωρίας, τοὺς θανάτους τοὺς πολυτρόπους.

Πεπεισμένη οὖν ἡ σῆ ἀγιωσύνη ἐν τούτοις καὶ τοῖς τοιούτοις, ὄρα ἐν τοῖς πρώτοις καὶ τοῖς ἐσχάτοις, καὶ μὴ ζήτησης τὴν θεωρίαν ἐν οὐ καιρῷ θεωρίας. Καὶ ἐν ὧ ἐν τῷ τόπῳ τοῦ σώματος κεκλεισμένος εἶ, γίνου σπουδαῖος τοῖς ἔργοις τῆς μετανοίας καὶ παλαιστῆς πρὸς τὰ πάθη καὶ ὑπομονητικὸς ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῶν ἐντολῶν, καὶ παραφυλάξαι ἐκ τοῦ ἐμπαιγμοῦ τῶν δαιμόνων καὶ τῶν κηρυττόντων τὴν τελειότητα ἄτρεπτον ἐν τῷ κόσμῳ τῷ ἐμπαθεῖ καὶ ἐκκλινομένῳ. Καὶ ταῦτα μηδὲ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων, τῶν λειτουργῶν τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Πνεύματος, ὄντων, οἱ τίνες ἐκδέχονται τὸν ἀνακαινισμόν τῆς μεσότητος, τοῦ ἐλευθερωθῆναι τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ. Τελειότης γὰρ ἐνταῦθα ἐστίν, ἔνθα ἥλιος ἀνατέλλων τε καὶ δυνῶν ἐστὶν ἐν μέσῳ τῶν νεφελῶν, ἐν καιρῷ εὐδία, καὶ ἐν καιρῷ αὐχμὸς. Καὶ ποτὲ μὲν χαρά, ποτὲ δὲ κατήφεια. Καὶ ὅπερ ἐναντίον τούτων, μέρος ἐστὶ τῶν λύκων, καθὼς τίς τῶν ἁγίων ἔφη.

Ὁ δὲ Θεὸς στηρίζοι τὴν βάσιν τῆς πολιτείας ἡμῶν ἐν τῇ βεβαιώσει τῇ ἀληθινῇ καὶ τῇ διδαχῇ αὐτὸν τῇ ἀγία, ᾧ πρέπει ἡ δόξα, τὸ κράτος, καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια νῦν τε καὶ εἰς τοὺς ἀτελευτήτους αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Πίναξ Περιεχομένων

Βίος και ἔργα τοῦ Ἀββᾶ Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου

ΛΟΓΟΣ Α΄ - Περὶ Ἀποταγῆς καὶ Μοναχικῆς Πολιτείας

ΛΟΓΟΣ Β΄ - Περὶ Ἀποταγῆς Κόσμου καὶ Ἀποχῆς τῆς πρὸς Ἀνθρώπους Παρρησίας

ΛΟΓΟΣ Γ΄ - Περὶ Ἀναχωρήσεως καὶ ὅτι οὐ δεῖ δειλίαν καὶ φοβεῖσθαι, ἀλλὰ στηρίζεσθαι τὴν καρδίαν τῇ εἰς Θεὸν πεποιθήσει καὶ θαρρῆεῖν τῇ ἀδιστάκτῳ πίστει ὡς ἔχοντας φρουρὸν καὶ φύλακα τὸν Θεὸν

ΛΟΓΟΣ Δ΄ - Περὶ Τοῦ Πόθου τοῦ Κόσμου

ΛΟΓΟΣ Ε΄ - Περὶ τοῦ Μακρύνεσθαι τοῦ Κόσμου καὶ Πάντων τῶν Θολούντων τὸν Νοῦν

ΛΟΓΟΣ ΣΤ΄ - Περὶ Ὁφελείας τῆς ἐκ τῆς Φυγῆς τοῦ Κόσμου

ΛΟΓΟΣ Ζ΄ - Περὶ Τάξεως τῶν Ἀρχαρίων καὶ Καταστάσεως καὶ τῶν Ἀνηκόντων αὐτοῖς

ΛΟΓΟΣ Η΄ - Περὶ Τάξεως Λεπτῆς τῆς Διακρίσεως

ΛΟΓΟΣ Θ΄ - Περὶ Τάξεως τῆς Μοναχικῆς Πολιτείας Συντομίας τε καὶ Διαφορᾶς καὶ πῶς τε καὶ ποίῳ Τρόπῳ Τίκτονται αἱ Ἄρεται ἐξ Ἀλλήλων

ΛΟΓΟΣ Ι΄ - Περὶ τοῦ ἐν τίνι Διαφυλάττεται τὸ κάλλος τῆς Μοναχικῆς Πολιτείας καὶ κίς ὁ τρόπος τῆς τοῦ Θεοῦ Δοξολογίας

ΛΟΓΟΣ ΙΑ΄ - Περὶ Τοῦ Μὴ Δεῖν τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ τὸν πτωχεύσαντα ἀπὸ τῶν κοσμικῶν καὶ ἐξεληλυθότα εἰς ἀναζήτησιν αὐτοῦ, διὰ τὸ μὴ ἐφθακέναι τὴν κατάληψιν τῆς ἀληθείας, φόβῳ τούτου παύσασθαι τῆς ἀναζητήσεως καὶ ψυχρανθῆναι τῆς θερμῆς τῆς τικτομένης ἀπὸ τοῦ πόθου τῶν θείων καὶ τῆς ἐρευνησεως τῶν μυστηρίων αὐτῶν. Δι' ὧν τρόπων πέφυκεν ὁ νοῦς φύρεσθαι ἐν τῇ μνήμῃ τῶν παθῶν

ΛΟΓΟΣ ΙΒ΄ - Περὶ τοῦ πῶς ὀφείλει ὁ διακριτικὸς καθέζεσθαι ἐν τῇ ἡσυχίᾳ

ΛΟΓΟΣ ΙΓ΄ - Περὶ τοῦ ὅτι ὠφέλιμος τοῖς ἡσυχασταῖς ἡ ἀργία τῶν φροντίδων καὶ ἐπιζήμιος ἡ εἴσοδος καὶ ἡ ἐξοδος

ΛΟΓΟΣ ΙΔ΄ - Περὶ τῆς ἐναλλαγῆς καὶ τροπῆς τῆς γινομένης τοῖς ὀδεύουσιν ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ἡσυχίας τῇ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τεταγμένη

ΛΟΓΟΣ ΙΕ΄ - Περὶ Τῶν Ἠσυχάζόντων πότε ἄρχονται νοεῖν, ποῦ ἐφθασαν ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν ἐν τῇ ἀπεράντῳ θαλάσσει, ἥτοι τῇ διαγωγῇ τῆς ἡσυχίας, καὶ πότε δύνανται ἐλπῖσαι μικρόν, ὅτι ἤρξαντο διδόναι αὐτοῖς οἱ κόποι αὐτῶν καρποὺς

ΛΟΓΟΣ ΙΣΤ΄ - Περὶ τῶν τρόπων τῶν Ἀρετῶν

Εὐχή

ΛΟΓΟΣ ΙΖ΄ - Περὶ ἐρμηνείας τῶν τρόπων τῆς Ἀρετῆς καὶ τίς ἡ ἰσχὺς ἐκάστου αὐτῶν καὶ τίς ἡ διαφορὰ ἐκάστου αὐτῶν

Εὐχή

Περὶ καθάρσεως τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ νοῦ

ΛΟΓΟΣ ΙΗ΄ - Περὶ τοῦ ποσὸν γίνεται τὸ μέτρον τῆς γνώσεως καὶ τὰ μέτρα τὰ περὶ

τῆς πίστεως

ΛΟΓΟΣ ΙΘ' - Περὶ Πίστεως καὶ Ταπεινοφροσύνης

ΛΟΓΟΣ Κ' - Περὶ τοῦ πόσῃ τιμῇ κέκτηται ἡ ταπεινοφροσύνη καὶ ποσὸν ἀνώτερος ἐστὶν ὁ βαθμὸς αὐτῆς

ΛΟΓΟΣ ΚΑ' - Περὶ τοῦ ὑπὸ τινὸς ὠφελεῖται ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ προσεγγίσει τῷ Θεῷ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ καὶ τίς ἡ ἀληθῆς αἰτία ἢ προσεγγίζουσα αὐτῷ κρυπτῶς τὴν βοήθειαν καὶ τίς πάλιν ἡ αἰτία ἢ ἄγουσα τὸν ἄνθρωπον εἰς Ταπείνωσιν

ΛΟΓΟΣ ΚΒ' - Περὶ τῶν τρόπων τῆς εἰς Θεὸν ἐλπίδος καὶ τινὰ δεῖ ἐλπίζειν ἐπὶ τὸν Θεὸν καὶ τίς ἐστὶν ὁ ἀφρόνως καὶ ἀσυνέτως ἔχων τὴν ἐλπίδα

ΛΟΓΟΣ ΚΓ' - Περὶ ἀγάπης Θεοῦ καὶ ἀποταγῆς καὶ τῆς ἐν αὐτῷ ἀναπαύσεως

ΛΟΓΟΣ ΚΔ — Περὶ σημείων καὶ ἐνεργημάτων τῆς Ἀγάπης τοῦ Θεοῦ

ΛΟΓΟΣ ΔΙΣ ΚΔ' — Περὶ Ταπεινώσεως

ΛΟΓΟΣ ΚΕ' - Περὶ ὑπομονῆς τῆς ὑπὲρ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ καὶ πῶς ἡ ἀντίληψις εὐρίσκεται ἐν αὐτῇ

ΛΟΓΟΣ ΚΣΤ' - Περὶ τῆς ἀδιαλείπτου νηστείας καὶ τοῦ συνάξει ἑαυτὸν ἐν ἐνὶ τόπῳ καὶ τὰ ἐκ τούτου γινόμενα καὶ ὅτι ἐν γνώσει διακρίσεων ἐδιδάχθη τὴν ἀκρίβειαν τῆς χρήσεως τῶν τοιούτων

Περὶ τῆς σιωπῆς καὶ τῆς ἡσυχίας

ΛΟΓΟΣ ΚΖ' - Περὶ τῆς κινήσεως τοῦ σώματος

ΛΟΓΟΣ ΚΗ' - Περὶ ἀγρυπνίας τῶν νυκτῶν καὶ περὶ διαφόρων τρόπων τῆς ἐργασίας αὐτῆς

Εὐχή

ΛΟΓΟΣ ΚΘ' - Περὶ τῶν ὁδῶν τῶν πλησιάζειν τῷ Θεῷ ποιουσῶν καὶ φανερομένων τῷ ἀνθρώπῳ ἐκ τῶν ἡδέων ἔργων τῆς νυκτερινῆς ἀγρυπνίας. Καὶ ὅτι οἱ ἐν τῇ διαγωγῇ ταύτῃ ἐργαζόμενοι μέλι τρέφονται πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῶν

ΛΟΓΟΣ Λ' - Περὶ Εὐχαριστίας Θεοῦ ἐν ᾧ καὶ κατηγήσεις κεφαλαιώδεις

ΛΟΓΟΣ ΛΑ' - Περὶ διαφορᾶς τῆς ἐν ἡσυχίᾳ διακρίσεως καὶ περὶ τῆς τοῦ νοῦς ἐξουσίας καὶ μέχρι τινὸς ἔχει ταύτην τὴν ἐξουσίαν τοῦ κινήσει τὰς ἰδίας κινήσεις ἐν τῇ διαφορᾷ τῶν τῆς προσευχῆς σχημάτων. Καὶ τίς ὁ τῇ φύσει δεδομένος ὅρος τῆς προσευχῆς καὶ τινὸς μέχρι ἐξουσιάζεις ἐν αὐτῇ προσεύχεσθαι καὶ ὄν διαβαινούσης ὅρον, μὴ εἶναι ταύτην προσευχήν, εἰ καὶ προσηγορία προσευχῆς λέγεται τὸ τελούμενον

ΛΟΓΟΣ ΛΒ' - Περὶ τῆς καθαρᾶς Προσευχῆς

ΛΟΓΟΣ ΛΓ' - Περὶ τοῦ τρόπου τῆς εὐχῆς καὶ τῶν λοιπῶν τῶν ἐξ ἀνάγκης ζητουμένων περὶ τῆς διηνεκοῦς μνήμης καὶ πολυμερῶς ὠφελουμένων, ἐὰν τίς ἐν διακρίσει ἀναγινώσκων φυλάττη αὐτὰ

Περὶ φυλακῆς μνημῶν

Περὶ διαφορᾶς τῆς ἀγάπης

Ὅτι οὐ δεῖ ἀντιλέγειν τοῖς λογισμοῖς, ἀλλὰ παραρρίπτειν ἑαυτὸν τῷ Θεῷ

Περὶ δακρύων

Περὶ ἐργόχειρου καὶ φιλαργυρίας
ΛΟΓΟΣ ΛΔ' - Περὶ μετανοιῶν καὶ ἕτεροι λόγοι

Περὶ τῆς σιωπῆς

ΛΟΓΟΣ ΛΕ' - Περὶ τοῦ διατὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ ψυχικοὶ ἐν τῇ γνώσει περιβλέπουσιν εἰς πνευματικὰ τινὰ κατὰ τὴν τῶν σωμάτων παχύτητα καὶ πῶς δύναται ὑψωθῆναι ἡ διάνοια ἐκ ταύτης. Καὶ τίς ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ μὴ ἐλευθερωθῆναι ἐξ αὐτῆς. Καὶ πότε καὶ ἐν ποίῳ δυνατὸν ἐμμεῖναι τὴν διάνοιαν ἐκτὸς φαντασίας ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς λιτῆς

ΛΟΓΟΣ ΛΣΤ' - Περὶ τοῦ μὴ δεῖν χωρὶς ἀνάγκης ἐπιθυμεῖν ἢ ἐπιζητεῖν σήμερα τινὰ φανερὰ ἔχειν ἐν ταῖς χερσὶν ἡμῶν

ΛΟΓΟΣ ΛΖ: Περὶ τῶν ἔγγιστα τοῦ Θεοῦ ζώντων καὶ ἐν τῇ ζωῇ τῆς γνώσεως τὰς ἡμέρας

ΛΟΓΟΣ ΛΗ' - Περὶ τοῦ συνιέναι ἐν ποίῳ μέτρῳ ἴσταται τίς ἐκ τῶν κινουμένων ἐν αὐτῷ λογισμῶν

ΛΟΓΟΣ ΛΘ: Περὶ τῆς ἀγγελικῆς κινήσεως τῆς πρὸς προκοπὴν τῆς ψυχῆς ἐν τοῖς πνευματικοῖς διὰ τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ ἐξυπνιζομένης ἐν ἡμῖν περὶ πρώτης ἐργασίας ἐν τῷ ἀνθρώπῳ

ΛΟΓΟΣ Μ' - Περὶ δευτέρας ἐργασίας ἐν τῷ ἀνθρώπῳ

ΛΟΓΟΣ ΜΑ' - Περὶ ἀμαρτιῶν ἐκουσίων καὶ ἀκουσίων καὶ τῶν ἀπὸ τινὸς συμβεβηκότος γινομένων

ΛΟΓΟΣ ΜΒ' - Περὶ δυνάμεως καὶ ἐνεργείας τῶν κακιῶν τῆς ἀμαρτίας ὑπὸ τινῶν συνίστανται καὶ ὑπὸ τινῶν παύονται

ΛΟΓΟΣ ΜΓ' - Περὶ φυλακῆς καὶ τηρήσεως τῆς ἐκ τῶν χαύνων καὶ ἀμελῶν καὶ ὅτι ἐκ τοῦ πλησιασμοῦ αὐτῶν βασιλεύει ἐπὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἡ ἀμελεία καὶ ἡ χαυνότης καὶ πληροῦται ἀπὸ παντὸς πάθους ἀκαθάρτου. Καὶ περὶ τοῦ φυλάξασθαι ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς ἐγγύτητος τῶν νεωτέρων, ἵνα μὴ μολυνθῇ ὁ νοῦς ἐν τοῖς ἀκολάστοις λογισμοῖς

ΛΟΓΟΣ ΜΔ' - Περὶ τῶν αἰσθήσεων, ἐν ᾧ καὶ περὶ πειρασμῶν

ΛΟΓΟΣ ΜΕ' - Περὶ τῆς εὐσπλαχνίας τοῦ Δεσπότου δι' ἧς ἐκ τοῦ οὐοῦ τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ πρὸς τὴν ἀσθένειαν τῶν ἀνθρώπων συγκατέβη. Καὶ περὶ πειρασμῶν

ΛΟΓΟΣ ΜΣΤ' - Περὶ τῶν εἰδῶν τῶν διαφόρων πειρασμῶν καὶ πόσην ἔχουσιν ἠδύτητα οἱ πειρασμοί, οἱ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας γινόμενοι καὶ ὑπομενόμενοι. Καὶ βαθμοὶ καὶ τάξεις, ἐν αἷς ὁ ἄνθρωπος ὁ συνετὸς πορεύεται

ΛΟΓΟΣ ΜΖ' - Περὶ τοῦ ὅτι τὸ σῶμα φοβούμενον τοὺς πειρασμοὺς γίνεται φίλος τῆς ἀμαρτίας

ΛΟΓΟΣ ΜΗ' - Περὶ τοῦ διὰ ποίας αἰτίας ἀφήσιν ὁ Θεὸς τοὺς πειρασμοὺς ἐπὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν

ΛΟΓΟΣ ΜΘ' - Περὶ τῆς ἀληθοῦς γνώσεως καὶ περὶ πειρασμῶν καὶ περὶ τοῦ ἀκριβῶς γινώσκειν, ὅτι οὐχὶ μόνον τινὲς ἐλάχιστοι καὶ ἀσθενεῖς καὶ ἀγύμναστοι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀξιωθέντες τῆς ἀπαθείας χρονικῶς καὶ φθάσαντες τὴν τελειότητα τοῦ φρονήματος καὶ πλησίον γενόμενοι τῆς καθαρότητος μερικῶς, τῆς μετὰ τῆς νεκρώσεως συνεζευγμένης, γίνεται πρὸς αὐτοὺς παραχώρησις ἐν ἐλέει διὰ τὴν

πτῶσιν τῆς ὑπερηφανίας

ΛΟΓΟΣ Ν' - Περὶ τοῦ αὐτοῦ νοῦ τοῦ κεφαλαίου τούτου καὶ περὶ προσευχῆς

ΛΟΓΟΣ ΝΑ: Περὶ διαφόρων τρόπων τοῦ πολέμου τοῦ ἐκ τοῦ διαβόλου

ΛΟΓΟΣ ΝΒ' - Περὶ τοῦ δευτέρου τρόπου, πρὸς τοὺς ψυχρούς

ΛΟΓΟΣ ΝΓ' - Περὶ τοῦ τρίτου τρόπου, πρὸς τοὺς δυνατούς

ΛΟΓΟΣ ΝΔ: ΠΕΡΙ τοῦ τετάρτου τρόπου, πρὸς τοὺς δοκίμους

ΛΟΓΟΣ ΝΕ' - Περὶ παθῶν

ΛΟΓΟΣ ΝΣΤ' - Περὶ τοῦ ὅτι συμφερόντως συνεχώρησεν ὁ Θεὸς τὴν ψυχὴν δεκτικὴν εἶναι τῶν παθῶν ἐν ᾧ καὶ περὶ ἀσκητικῶν ἐργασιῶν

ΛΟΓΟΣ ΝΖ' - Περὶ ἀλλοιώσεως τῆς ἐν τῇ ψυχῇ γινομένης ἐν παντὶ καιρῷ φωτὸς καὶ σκότους καὶ ἐκβίβασμοῦ ἐν τοῖς δεξιῶις καὶ ἀριστεροῖς γενομένου

ΛΟΓΟΣ ΝΗ' - Περὶ τῆς βλάβης τοῦ ζήλου τοῦ μωροῦ τοῦ ὡς ἐν προσώπῳ τοῦ Θεοῦ. Περὶ τὴς βοηθείας τῆς ἐκ τῆς πραότητος καὶ ἄλλων τρόπων

ΛΟΓΟΣ ΝΘ' - Περὶ τῶν ἀλλοιώσεων τῶν πολλῶν τῶν ἀκολουθουσῶν τῇ διανοίᾳ καὶ τῇ εὐχῇ δοκιμαζομένων

ΛΟΓΟΣ Ξ' - Περὶ λογισμῶν πονηρῶν ἀκουσίῳ τῶν ἐκ τῆς λύσεως τῆς ἀμελείας τῆς πρὸ αὐτῶν γενομένων

ΛΟΓΟΣ ΞΑ' - Περὶ τοῦ πόθεν φυλάττεται ἡ νήσις ἡ κρυπτή ἡ ἔσω ἐν τῇ ψυχῇ γινομένη καὶ πόθεν εἰσέρχεται ὁ ὕπνος καὶ ἡ ψυχρότης ἐν τῇ διανοίᾳ καὶ σβεννύει τὴν θερμὴν τὴν ἁγίαν ἀπὸ τῆς ψυχῆς καὶ ἀπονεκροῖ τὴν εἰς Θεὸν ἐπιθυμίαν ἀπὸ τῆς θερμῆς τῶν πνευματικῶν καὶ οὐρανίων

ΛΟΓΟΣ ΞΒ — Περὶ τῶν τριῶν τῆς γνώσεως τρόπων καὶ τῆς διαφορᾶς τῆς ἐργασίας αὐτῶν καὶ τῶν νοημάτων αὐτῶν. Καὶ περὶ τῆς πίστεως τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ πλούτου τοῦ μυστικοῦ, τοῦ ἐγκεκρυμμένου αὐτῇ καὶ πόσον διαφέρει ἡ γνῶσις τοῦ κόσμου τούτου ἐν τοῖς τρόποις αὐτῆς τῆς ἀπλότητος τῆς πίστεως

ΛΟΓΟΣ ΞΓ: Περὶ τάξεως πρώτης τῆς γνώσεως

ΛΟΓΟΣ ΞΔ' - Περὶ τάξεως δευτέρας τῆς γνώσεως

ΛΟΓΟΣ ΞΕ' - Περὶ τάξεως τρίτης τῆς γνώσεως ἣτις ἐστὶ τάξις τελειότητος

Ἀνακεφαλαίωσις τῶν τριῶν γνώσεων

ΛΟΓΟΣ ΞΣΤ' - Περὶ ἄλλων τρόπων καὶ ἐννοιῶν τῆς διαφορᾶς τῆς γνώσεως

ΛΟΓΟΣ ΞΖ' - Περὶ ὑποθέσεως τῆς ψυχῆς τῆς ζητούσης τὴν βαθεῖαν θεωρίαν τοῦ βυθισθῆναι ἐν αὐτῇ ἀπὸ τῶν σαρκικῶν λογισμῶν τῶν ἀπὸ τῆς μνήμης τῶν πραγμάτων

ΛΟΓΟΣ ΞΗ' - Περὶ φυλακῆς καρδίας καὶ θεωρίας λεπτοτέρας

ΛΟΓΟΣ ΞΘ' - Περὶ διαφόρων ὑποθέσεων καὶ ποία ἐστὶ χρεῖα ἐκάστου τούτων Ἐκλογὴ Συντόμων Κεφαλαίων

ΛΟΓΟΣ Ο' - Περὶ τῶν λόγων τῆς θείας γραφῆς τῶν πρὸς μετάνοιαν ἐρεθιζόντων ὅτι πρὸς τὴν ἀσθένειαν τῶν ἀνθρώπων ἐρρήθησαν, ἵνα μὴ ἀπόλωνται ἀπὸ Θεοῦ ζῶντος, καὶ ὅτι οὐ δεῖ πρὸς ἀφορμὴν τοῦ ἁμαρτάνειν ἐκλαμβάνειν αὐτοὺς

ΛΟΓΟΣ ΟΑ' - Περὶ ἐκείνων δι' ὧν κτήσασθαι τίς δύναται τὴν ἀλλοίωσιν τῶν κρυπτῶν νοημάτων μετὰ τῆς ἀλλοιώσεως τῆς πολιτείας τῆς ἕξω

ΛΟΓΟΣ ΟΒ' - Περιέχων ὑποθέσεις ὠφελίμους πεπληρωμένας τῆς σοφίας τοῦ πνεύματος
ΛΟΓΟΣ ΟΓ' – Περιέχων συμβουλίας πεπληρωμένας ὠφελείας ἅς ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐλάλησε τοῖς ἐν ταπεινώσει ἀκούουσιν αὐτοῦ
ΛΟΓΟΣ ΟΔ – Περὶ τοῦ ὑποδείγματος καὶ τῆς παραβολῆς τῆς κατὰ Κυριακὴν καὶ Σάββατον θεωρίας
ΛΟΓΟΣ ΟΕ' - Περὶ πολιτείας θαυμαστοῦ ἀδελφοῦ
ΛΟΓΟΣ ΟΣΤ' - Περὶ τοῦ παλαιοῦ γέροντος
ΛΟΓΟΣ ΟΖ' - Περὶ ἐτέρου γέροντος
ΛΟΓΟΣ ΟΗ — Περὶ ἐρωτήσεως ἀδελφοῦ τινὸς
ΛΟΓΟΣ ΟΘ' - Περὶ μέμψεως ἀδελφοῦ τινὸς
ΛΟΓΟΣ Π' - Περιέχων ἡμερήσιον ἀναγκαιότατον ὑπόμνημα καὶ πάνυ χρησιμώτατον τῷ καθημένῳ ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ καὶ ἑαυτῷ μόνῳ προσέχειν αἰρουμένῳ
ΛΟΓΟΣ ΠΑ — Περὶ διαφορᾶς ἀρετῶν καὶ περὶ τελειότητος παντὸς δρόμου
ΛΟΓΟΣ ΠΒ' - Περὶ τοῦ ὅτι ἀκόπως εἰσέρχεται ἡ ψυχὴ πρὸς κατανόησιν τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν κτισμάτων Αὐτοῦ, ἐὰν ἡσυχάσῃ ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου καὶ τῶν μεριμνῶν τῶν βιωτικῶν. Τότε γὰρ δύναται γινῶναι ἑαυτῆς καὶ οὐς ἔχει ἔσωθεν κεκρυμμένους θησαυροὺς
ΛΟΓΟΣ ΠΓ' - Περὶ ψυχῆς καὶ παθῶν καὶ νοῶς καθαρότητος κατ' ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν
ΛΟΓΟΣ ΠΔ' - Περὶ τῆς θεᾶς τῆς τῶν ἀσωμάτων φύσεως κατ' ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν
ΛΟΓΟΣ ΠΕ' - Περὶ διαφόρων ὑποθέσεων κατ' ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν
ΛΟΓΟΣ ΠΣΤ' - Περὶ διαφόρων ὑποθέσεων κατ' ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν
ΕΠΙΣΤΟΛΗ Α – Γραφεῖσα πρὸς τινὰ ἀδελφὸν ἀγαπῶντα τὴν ἡσυχίαν
ΕΠΙΣΤΟΛΗ Β' - Πρὸς τὸν ἀδελφὸν φυσικὸν καὶ πνευματικὸν προτρεπόμενον καὶ παρακαλοῦντα ἐν γράμμασιν ἐνδημῆσαι πρὸς αὐτόν, οἰκοῦντα ἐν τῷ κόσμῳ καὶ διψῶντα θεάσασθαι αὐτόν
ΕΠΙΣΤΟΛΗ Γ — Σταλεῖσα πρὸς τινὰ ἀγαπητὸν αὐτοῦ διδάσκει δὲ ἐν αὐτῇ τὰ περὶ τῶν μυστηρίων τῆς ἡσυχίας καὶ πῶς πολλοὶ διὰ τὸ μὴ γινώσκουν αὐτὰ ἀμελοῦσιν εἰς τὴν ἐργασίαν αὐτὴν τὴν θαυμαστὴν καὶ ὅτι οἱ πλεῖστοι ἐκράτησαν τὸ κάθισμα τῶν κελλίων ἐκ διδαχῆς, τῆς πορευομένης μεταξὺ τῶν μοναχῶν, μετὰ συντόμου συναγωγῆς τῆς ὀφειλομένης τῇ διηγῆσει τῆς ἡσυχίας
ΕΠΙΣΤΟΛΗ Δ' - Πρὸς τὸν Ὅσιον πατέρα Συμεῶν τὸν θαυματουργόν

Πίναξ Περιεχομένων

Βίος και ἔργα τοῦ Ἀββᾶ Ἰσαὰκ τοῦ Σύρου	6
ΛΟΓΟΣ Α΄ - Περὶ Ἀποταγῆς καὶ Μοναχικῆς Πολιτείας	9
ΛΟΓΟΣ Β΄ - Περὶ Ἀποταγῆς Κόσμου καὶ Ἀποχῆς τῆς πρὸς Ἄνθρώπους Παρρησίας	14
ΛΟΓΟΣ Γ΄ - Περὶ Ἀναχωρήσεως καὶ ὅτι οὐ δεῖ δειλίαν καὶ φοβεῖσθαι, ἀλλὰ στηρίζεσθαι τὴν καρδίαν τῇ εἰς Θεὸν πεποιθήσει καὶ θαρρῆν τῇ ἀδιστάκτῳ πίστει ὡς ἔχοντας φρουρὸν καὶ φύλακα τὸν Θεὸν	17
ΛΟΓΟΣ Δ΄ - Περὶ Τοῦ Πόθου τοῦ Κόσμου	20
ΛΟΓΟΣ Ε΄ - Περὶ τοῦ Μακρύνεσθαι τοῦ Κόσμου καὶ Πάντων τῶν Θεολούντων τὸν Νοῦν	22
ΛΟΓΟΣ ΣΤ΄ - Περὶ Ὁφελείας τῆς ἐκ τῆς Φυγῆς τοῦ Κόσμου	32
ΛΟΓΟΣ Ζ΄ - Περὶ Τάξεως τῶν Ἀρχαρίων καὶ Καταστάσεως καὶ τῶν Ἀνηκόντων αὐτοῖς	33
ΛΟΓΟΣ Η΄ - Περὶ Τάξεως Λεπτῆς τῆς Διακρίσεως	36
ΛΟΓΟΣ Θ΄ - Περὶ Τάξεως τῆς Μοναχικῆς Πολιτείας Συντομίας τε καὶ Διαφορᾶς καὶ πῶς τε καὶ ποίῳ Τρόπῳ Τίκτονται αἱ Ἀρεταὶ ἐξ Ἄλλήλων	39
ΛΟΓΟΣ Ι΄ - Περὶ τοῦ ἐν τίνι Διαφυλάττεται τὸ κάλλος τῆς Μοναχικῆς Πολιτείας καὶ κίς ὁ τρόπος τῆς τοῦ Θεοῦ Δοξολογίας	41
ΛΟΓΟΣ ΙΑ΄ - Περὶ Τοῦ Μὴ Δεῖν τὸν δοῦλον τοῦ Θεοῦ τὸν πτωχεύσαντα ἀπὸ τῶν κοσμικῶν καὶ ἐξεληλυθότα εἰς ἀναζήτησιν αὐτοῦ, διὰ τὸ μὴ ἐφθακέναι τὴν κατάληψιν τῆς ἀληθείας, φόβῳ τούτου παύσασθαι τῆς ἀναζητήσεως καὶ ψυχρανθῆναι τῆς θερμῆς τῆς τικτομένης ἀπὸ τοῦ πόθου τῶν θείων καὶ τῆς ἐρευνήσεως τῶν μυστηρίων αὐτῶν. Δι' ὧν τρόπων πέφυκεν ὁ νοῦς φύρεσθαι ἐν τῇ μνήμῃ τῶν παθῶν	43
ΛΟΓΟΣ ΙΒ΄ - Περὶ τοῦ πῶς ὀφείλει ὁ διακριτικὸς καθέζεσθαι ἐν τῇ ἡσυχίᾳ	45

ΛΟΓΟΣ ΙΓ' – Περὶ τοῦ ὅτι ὠφέλιμος τοῖς ἡσυχασταῖς ἡ ἀργία τῶν φροντίδων καὶ ἐπιζήμιος ἡ εἴσοδος καὶ ἡ ἔξοδος	48
ΛΟΓΟΣ ΙΔ' - Περὶ τῆς ἐναλλαγῆς καὶ τροπῆς τῆς γινομένης τοῖς ὀδεύουσιν ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ἡσυχίας τῇ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τεταγμένη	50
ΛΟΓΟΣ ΙΕ' - Περὶ τῶν Ἠσυχάζοντων πότε ἄρχονται νοεῖν, ποῦ ἔφθασαν ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν ἐν τῇ ἀπεράντῳ θαλάσῃ, ἥτοι τῇ διαγωγῇ τῆς ἡσυχίας, καὶ πότε δύνανται ἐλπῖσαι μικρόν, ὅτι ἤρξαντο δίδοναι αὐτοῖς οἱ κόποι αὐτῶν καρποὺς	51
ΛΟΓΟΣ ΙΣΤ' - Περὶ τῶν τρόπων τῶν Ἀρετῶν	53
Εὐχή	54
ΛΟΓΟΣ ΙΖ' - Περὶ ἐρμηνείας τῶν τρόπων τῆς Ἀρετῆς καὶ τίς ἡ ἰσχὺς ἐκάστου αὐτῶν καὶ τίς ἡ διαφορὰ ἐκάστου αὐτῶν	55
Εὐχή	57
Περὶ καθάρσεως τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ νοῦ	58
ΛΟΓΟΣ ΙΗ' - Περὶ τοῦ ποσὸν γίνεται τὸ μέτρον τῆς γνώσεως καὶ τὰ μέτρα τὰ περὶ τῆς πίστεως	59
ΛΟΓΟΣ ΙΘ' - Περὶ Πίστεως καὶ Ταπεινοφροσύνης	61
ΛΟΓΟΣ Κ' - Περὶ τοῦ πόσην τιμὴν κέκτηται ἡ ταπεινοφροσύνη καὶ ποσὸν ἀνώτερος ἐστὶν ὁ βαθμὸς αὐτῆς	68
ΛΟΓΟΣ ΚΑ' - Περὶ τοῦ ὑπὸ τινὸς ὠφελεῖται ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ προσεγγίσει τῷ Θεῷ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ καὶ τίς ἡ ἀληθῆς αἰτία ἡ προσεγγίζουσα αὐτῷ κρυπτῶς τὴν βοήθειαν καὶ τίς πάλιν ἡ αἰτία ἡ ἄγουσα τὸν ἄνθρωπον εἰς Ταπείνωσιν	72
ΛΟΓΟΣ ΚΒ' - Περὶ τῶν τρόπων τῆς εἰς Θεὸν ἐλπίδος καὶ τινὰ δεῖ ἐλπίζειν ἐπὶ τὸν Θεὸν καὶ τίς ἐστὶν ὁ ἀφρόνως καὶ ἀσυνέτως ἔχων τὴν ἐλπίδα	76
ΛΟΓΟΣ ΚΓ' - Περὶ ἀγάπης Θεοῦ καὶ ἀποταγῆς καὶ τῆς ἐν αὐτῷ ἀναπαύσεως	79
ΛΟΓΟΣ ΚΔ — Περὶ σημείων καὶ ἐνεργημάτων τῆς Ἀγάπης τοῦ Θεοῦ	88
ΛΟΓΟΣ ΔΙΣ ΚΔ' — Περὶ Ταπεινώσεως	89
ΛΟΓΟΣ ΚΕ' - Περὶ ὑπομονῆς τῆς ὑπὲρ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ καὶ	90

πῶς ἡ ἀντίληψις εὐρίσκεται ἐν αὐτῇ	90
ΛΟΓΟΣ ΚΣΤ' - Περὶ τῆς ἀδιαλείπτου νηστείας καὶ τοῦ συνάξαι ἑαυτὸν ἐν ἐνὶ τόπῳ καὶ τὶ τὰ ἐκ τούτου γενόμενα καὶ ὅτι ἐν γνώσει διακρίσεων ἐδιδάχθη τὴν ἀκρίβειαν τῆς χρήσεως τῶν τοιούτων	92
Περὶ τῆς σιωπῆς καὶ τῆς ἡσυχίας	98
ΛΟΓΟΣ ΚΖ' - Περὶ τῆς κινήσεως τοῦ σώματος	99
ΛΟΓΟΣ ΚΗ' - Περὶ ἀγρυπνίας τῶν νυκτῶν καὶ περὶ διαφόρων τρόπων τῆς ἐργασίας αὐτῆς	101
Εὐχή	102
ΛΟΓΟΣ ΚΘ' - Περὶ τῶν ὁδῶν τῶν πλησιάζειν τῷ Θεῷ ποιουσῶν καὶ φανερομένων τῷ ἀνθρώπῳ ἐκ τῶν ἡδέων ἔργων τῆς νυκτερινῆς ἀγρυπνίας. Καὶ ὅτι οἱ ἐν τῇ διαγωγῇ ταύτῃ ἐργαζόμενοι μέλι τρέφονται πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῶν	104
ΛΟΓΟΣ Λ' - Περὶ Εὐχαριστίας Θεοῦ ἐν ᾧ καὶ κατηγήσεις κεφαλαιώδεις	107
ΛΟΓΟΣ ΛΑ' - Περὶ διαφορᾶς τῆς ἐν ἡσυχίᾳ διακρίσεως καὶ περὶ τῆς τοῦ νοῦς ἐξουσίας καὶ μέχρι τινὸς ἔχει ταύτην τὴν ἐξουσίαν τοῦ κινήσαι τὰς ἰδίας κινήσεις ἐν τῇ διαφορᾷ τῶν τῆς προσευχῆς σχημάτων. Καὶ τίς ὁ τῇ φύσει δεδομένος ὅρος τῆς προσευχῆς καὶ τινὸς μέχρι ἐξουσιάζεις ἐν αὐτῇ προσεύχεσθαι καὶ ὄν διαβαινούσης ὅρον, μὴ εἶναι ταύτην προσευχήν, εἰ καὶ προσηγορία προσευχῆς λέγεται τὸ τελούμενον	113
ΛΟΓΟΣ ΛΒ' - Περὶ τῆς καθαρᾶς Προσευχῆς	114
ΛΟΓΟΣ ΛΓ' - Περὶ τοῦ τρόπου τῆς εὐχῆς καὶ τῶν λοιπῶν τῶν ἐξ ἀνάγκης ζητουμένων περὶ τῆς διηνεκοῦς μνήμης καὶ πολυμερῶς ὠφελουμένων, ἐὰν τις ἐν διακρίσει ἀναγινώσκων φυλάττη αὐτὰ	119
Περὶ φυλακῆς μνημῶν	120
Περὶ διαφορᾶς τῆς ἀγάπης	122
Ὅτι οὗ δεῖ ἀντιλέγειν τοῖς λογισμοῖς, ἀλλὰ παραρρίπτειν ἑαυτὸν τῷ Θεῷ	123
Περὶ δακρύων	124
Περὶ ἐργόχειρου καὶ φιλαργυρίας	125
ΛΟΓΟΣ ΛΔ' - Περὶ μετανοιῶν καὶ ἕτεροι λόγοι	126

Περὶ τῆς σιωπῆς	129
ΛΟΓΟΣ ΛΕ' - Περὶ τοῦ διατὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ ψυχικοὶ ἐν τῇ γνώσει περιβλέπουσιν εἰς πνευματικὰ τινὰ κατὰ τὴν τῶν σωμάτων παχύτητα καὶ πῶς δύναται ὑψωθῆναι ἡ διάνοια ἐκ ταύτης. Καὶ τίς ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ μὴ ἐλευθερωθῆναι ἐξ αὐτῆς. Καὶ πότε καὶ ἐν ποίῳ δυνατὸν ἐμμεῖναι τὴν διάνοιαν ἐκτὸς φαντασίας ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς λιτῆς	133
ΛΟΓΟΣ ΛΣΤ' - Περὶ τοῦ μὴ δεῖν χωρὶς ἀνάγκης ἐπιθυμεῖν ἢ ἐπιζητεῖν σήμερα τινὰ φανερά ἔχειν ἐν ταῖς χερσὶν ἡμῶν	136
ΛΟΓΟΣ ΛΖ: Περὶ τῶν ἔγγιστα τοῦ Θεοῦ ζώντων καὶ ἐν τῇ ζωῇ τῆς γνώσεως τὰς ἡμέρας	138
ΛΟΓΟΣ ΛΗ' - Περὶ τοῦ συνιέναι ἐν ποίῳ μέτρῳ ἴσταται τίς ἐκ τῶν κινουμένων ἐν αὐτῷ λογισμῶν	140
ΛΟΓΟΣ ΛΘ: Περὶ τῆς ἀγγελικῆς κινήσεως τῆς πρὸς προκοπὴν τῆς ψυχῆς ἐν τοῖς πνευματικοῖς διὰ τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ ἐξυπνιζομένης ἐν ἡμῖν περὶ πρώτης ἐργασίας ἐν τῷ ἀνθρώπῳ	144
ΛΟΓΟΣ Μ' - Περὶ δευτέρας ἐργασίας ἐν τῷ ἀνθρώπῳ	146
ΛΟΓΟΣ ΜΑ' - Περὶ ἀμαρτιῶν ἐκουσίων καὶ ἀκουσίων καὶ τῶν ἀπὸ τινὸς συμβεβηκότος γινομένων	147
ΛΟΓΟΣ ΜΒ' - Περὶ δυνάμεως καὶ ἐνεργείας τῶν κακιῶν τῆς ἀμαρτίας ὑπὸ τινῶν συνίστανται καὶ ὑπὸ τινῶν παύονται	150
ΛΟΓΟΣ ΜΓ' - Περὶ φυλακῆς καὶ τηρήσεως τῆς ἐκ τῶν χαύνων καὶ ἀμελῶν καὶ ὅτι ἐκ τοῦ πλησιασμοῦ αὐτῶν βασιλεύει ἐπὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἡ ἀμελεία καὶ ἡ χαυνότης καὶ πληροῦται ἀπὸ παντὸς πάθους ἀκαθάρτου. Καὶ περὶ τοῦ φυλάξασθαι ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς ἐγγύτητος τῶν νεωτέρων, ἵνα μὴ μολυνθῇ ὁ νοῦς ἐν τοῖς ἀκολάστοις λογισμοῖς	152
ΛΟΓΟΣ ΜΔ' - Περὶ τῶν αἰσθήσεων, ἐν ᾧ καὶ περὶ πειρασμῶν	158
ΛΟΓΟΣ ΜΕ' - Περὶ τῆς εὐσπλαχνίας τοῦ Δεσπότη δι' ἧς ἐκ τοῦ οὐοῦ τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ πρὸς τὴν ἀσθένειαν τῶν ἀνθρώπων συγκατέβη. Καὶ περὶ πειρασμῶν	162
ΛΟΓΟΣ ΜΣΤ' - Περὶ τῶν εἰδῶν τῶν διαφόρων πειρασμῶν καὶ	

πόσην ἔχουσιν ἠδύτητα οἱ πειρασμοί, οἱ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας γινόμενοι καὶ ὑπομενόμενοι. Καὶ βαθμοὶ καὶ τάξεις, ἐν αἷς ὁ ἄνθρωπος ὁ συνετὸς πορεύεται	164
ΛΟΓΟΣ ΜΖ' - Περὶ τοῦ ὅτι τὸ σῶμα φοβούμενον τοὺς πειρασμοὺς γίνεται φίλος τῆς ἁμαρτίας	169
ΛΟΓΟΣ ΜΗ' - Περὶ τοῦ διὰ ποίας αἰτίας ἀφήσιν ὁ Θεὸς τοὺς πειρασμοὺς ἐπὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν	170
ΛΟΓΟΣ ΜΘ' - Περὶ τῆς ἀληθοῦς γνώσεως καὶ περὶ πειρασμῶν καὶ περὶ τοῦ ἀκριβῶς γινώσκειν, ὅτι οὐχὶ μόνον τινὲς ἐλάχιστοι καὶ ἀσθενεῖς καὶ ἀγύμναστοι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀξιωθέντες τῆς ἀπαθείας χρονικῶς καὶ φθάσαντες τὴν τελειότητα τοῦ φρονήματος καὶ πλησίον γενόμενοι τῆς καθαρότητος μερικῶς, τῆς μετὰ τῆς νεκρώσεως συνεζευγμένης, γίνεται πρὸς αὐτοὺς παραχώρησις ἐν ἐλέει διὰ τὴν πτώσιν τῆς ὑπερηφανίας	172
ΛΟΓΟΣ Ν' - Περὶ τοῦ αὐτοῦ νοῦ τοῦ κεφαλαίου τούτου καὶ περὶ προσευχῆς	177
ΛΟΓΟΣ ΝΑ: Περὶ διαφόρων τρόπων τοῦ πολέμου τοῦ ἐκ τοῦ διαβόλου	180
ΛΟΓΟΣ ΝΒ' - Περὶ τοῦ δευτέρου τρόπου, πρὸς τοὺς ψυχροὺς	182
ΛΟΓΟΣ ΝΓ' - Περὶ τοῦ τρίτου τρόπου, πρὸς τοὺς δυνατοὺς	184
ΛΟΓΟΣ ΝΔ: ΠΕΡΙ τοῦ τετάρτου τρόπου, πρὸς τοὺς δοκίμους	185
ΛΟΓΟΣ ΝΕ' - Περὶ παθῶν	188
ΛΟΓΟΣ ΝΣΤ' - Περὶ τοῦ ὅτι συμφερόντως συνεχώρησεν ὁ Θεὸς τὴν ψυχὴν δεκτικὴν εἶναι τῶν παθῶν ἐν ᾧ καὶ περὶ ἀσκητικῶν ἐργασιῶν	191
ΛΟΓΟΣ ΝΖ' - Περὶ ἀλλοιώσεως τῆς ἐν τῇ ψυχῇ γινομένης ἐν παντὶ καιρῷ φωτὸς καὶ σκότους καὶ ἐκβιβασμοῦ ἐν τοῖς δεξιοῖς καὶ ἀριστεροῖς γενομένου	200
ΛΟΓΟΣ ΝΗ' - Περὶ τῆς βλάβης τοῦ ζήλου τοῦ μωροῦ τοῦ ὡς ἐν προσώπῳ τοῦ Θεοῦ. Περὶ τὴν τῆς βοηθείας τῆς ἐκ τῆς πραότητος καὶ ἄλλων τρόπων	202
ΛΟΓΟΣ ΝΘ' - Περὶ τῶν ἀλλοιώσεων τῶν πολλῶν τῶν	

ἀκολουθουσῶν τῇ διανοίᾳ καὶ τῇ εὐχῇ δοκιμαζομένων	
ΛΟΓΟΣ Ε΄ - Περί λογισμῶν πονηρῶν ἀκουσίῳ τῶν ἐκ τῆς λύσεως τῆς ἀμελείας τῆς πρὸ αὐτῶν γενομένων	209
ΛΟΓΟΣ ΕΑ΄ - Περί τοῦ πόθεν φυλάττεται ἡ νήψις ἡ κρυπτή ἡ ἔσω ἐν τῇ ψυχῇ γινομένη καὶ πόθεν εἰσέρχεται ὁ ὕπνος καὶ ἡ ψυχρότης ἐν τῇ διανοίᾳ καὶ σβεννύει τὴν θερμὴν τὴν ἀγίαν ἀπὸ τῆς ψυχῆς καὶ ἀπονεκροῖ τὴν εἰς Θεὸν ἐπιθυμίαν ἀπὸ τῆς θερμῆς τῶν πνευματικῶν καὶ οὐρανίων	213
ΛΟΓΟΣ ΕΒ — Περί τῶν τριῶν τῆς γνώσεως τρόπων καὶ τῆς διαφορᾶς τῆς ἐργασίας αὐτῶν καὶ τῶν νοημάτων αὐτῶν. Καὶ περὶ τῆς πίστεως τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ πλούτου τοῦ μυστικοῦ, τοῦ ἐγκεκρυμμένου αὐτῇ καὶ πόσον διαφέρει ἡ γνώσις τοῦ κόσμου τούτου ἐν τοῖς τρόποις αὐτῆς τῆς ἀπλότητος τῆς πίστεως	216
ΛΟΓΟΣ ΕΓ: Περί τάξεως πρώτης τῆς γνώσεως	221
ΛΟΓΟΣ ΕΔ΄ - Περί τάξεως δευτέρας τῆς γνώσεως	223
ΛΟΓΟΣ ΕΕ΄ - Περί τάξεως τρίτης τῆς γνώσεως ἣτις ἐστὶ τάξις τελειότητος	224
Ἀνακεφαλαίωσις τῶν τριῶν γνώσεων	225
ΛΟΓΟΣ ΕΣΤ΄ - Περί ἄλλων τρόπων καὶ ἐννοιῶν τῆς διαφορᾶς τῆς γνώσεως	227
ΛΟΓΟΣ ΕΖ΄ - Περί ὑποθέσεως τῆς ψυχῆς τῆς ζητούσης τὴν βαθεῖαν θεωρίαν τοῦ βυθισθῆναι ἐν αὐτῇ ἀπὸ τῶν σαρκικῶν λογισμῶν τῶν ἀπὸ τῆς μνήμης τῶν πραγμάτων	228
ΛΟΓΟΣ ΕΗ΄ - Περί φυλακῆς καρδίας καὶ θεωρίας λεπτοτέρας	231
ΛΟΓΟΣ ΕΘ΄ - Περί διαφορῶν ὑποθέσεων καὶ ποία ἐστὶ χρεία ἐκάστου τούτων	233
Ἐκλογή Συντόμων Κεφαλαίων	235
ΛΟΓΟΣ Ο΄ - Περί τῶν λόγων τῆς θείας γραφῆς τῶν πρὸς μετάνοιαν ἐρεθιζόντων ὅτι πρὸς τὴν ἀσθένειαν τῶν ἀνθρώπων ἐρρέθησαν, ἵνα μὴ ἀπόλωνται ἀπὸ Θεοῦ ζῶντος, καὶ ὅτι οὐ δεῖ πρὸς ἀφορμὴν τοῦ ἀμαρτάνειν ἐκλαμβάνειν αὐτοὺς	237
ΛΟΓΟΣ ΟΑ΄ - Περί ἐκείνων δι' ὧν κτήσασθαι τίς δύναται τὴν	

ἀλλοίωσιν τῶν κρυπτῶν νοημάτων μετὰ τῆς ἀλλοιώσεως τῆς πολιτείας τῆς ἕξω	239
ΛΟΓΟΣ ΟΒ' - Περιέχων ὑποθέσεις ὠφελίμους πεπληρωμένας τῆς σοφίας τοῦ πνεύματος	243
ΛΟΓΟΣ ΟΓ' - Περιέχων συμβουλίας πεπληρωμένας ὠφελείας ἃς ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐλάλησε τοῖς ἐν ταπεινώσει ἀκούουσιν αὐτοῦ	245
ΛΟΓΟΣ ΟΔ - Περὶ τοῦ ὑποδείγματος καὶ τῆς παραβολῆς τῆς κατὰ Κυριακὴν καὶ Σάββατον θεωρίας	253
ΛΟΓΟΣ ΟΕ' - Περὶ πολιτείας θαυμαστοῦ ἀδελφοῦ	255
ΛΟΓΟΣ ΟΣΤ' - Περὶ τοῦ παλαιοῦ γέροντος	257
ΛΟΓΟΣ ΟΖ' - Περὶ ἐτέρου γέροντος	259
ΛΟΓΟΣ ΟΗ — Περὶ ἐρωτήσεως ἀδελφοῦ τινὸς	260
ΛΟΓΟΣ ΟΘ' - Περὶ μέμψεως ἀδελφοῦ τινὸς	262
ΛΟΓΟΣ Π' - Περιέχων ἡμερήσιον ἀναγκαιότατον ὑπόμνημα καὶ πάνυ χρησιμώτατον τῷ καθημένῳ ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ καὶ ἑαυτῷ μόνῳ προσέχειν αἰρουμένῳ	265
ΛΟΓΟΣ ΠΑ — Περὶ διαφορᾶς ἀρετῶν καὶ περὶ τελειότητος παντὸς δρόμου	267
ΛΟΓΟΣ ΠΒ' - Περὶ τοῦ ὅτι ἀκόπως εἰσέρχεται ἡ ψυχὴ πρὸς κατανόησιν τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν κτισμάτων Αὐτοῦ, ἐὰν ἡσυχάσῃ ἀπὸ τῆς κόσμου καὶ τῶν μεριμνῶν τῶν βιωτικῶν. Τότε γὰρ δύναται γινῶναι ἑαυτῆς καὶ οὐς ἔχει ἔσωθεν κεκρυμμένους θησαυροὺς	273
ΛΟΓΟΣ ΠΓ' - Περὶ ψυχῆς καὶ παθῶν καὶ νοῶς καθαρότητος κατ' ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν	275
ΛΟΓΟΣ ΠΔ' - Περὶ τῆς θέας τῆς τῶν ἀσωμάτων φύσεως κατ' ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν	279
ΛΟΓΟΣ ΠΕ' - Περὶ διαφόρων ὑποθέσεων κατ' ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν	283
ΛΟΓΟΣ ΠΣΤ' - Περὶ διαφόρων ὑποθέσεων κατ' ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν	303

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Α – Γραφεῖσα πρὸς τινὰ ἀδελφὸν ἀγαπῶντα τὴν ἡσυχίαν	307
ΕΠΙΣΤΟΛΗ Β΄ - Πρὸς τὸν ἀδελφὸν φυσικὸν καὶ πνευματικὸν προτρεπόμενον καὶ παρακαλοῦντα ἐν γράμμασιν ἐνδημῆσαι πρὸς αὐτόν, οἰκοῦντα ἐν τῷ κόσμῳ καὶ διψῶντα θεάσασθαι αὐτόν	310
ΕΠΙΣΤΟΛΗ Γ — Σταλεῖσα πρὸς τινὰ ἀγαπητὸν αὐτοῦ διδάσκει δὲ ἐν αὐτῇ τὰ περὶ τῶν μυστηρίων τῆς ἡσυχίας καὶ πῶς πολλοὶ διὰ τὸ μὴ γινώσκειν αὐτὰ ἀμελοῦσιν εἰς τὴν ἐργασίαν αὐτὴν τὴν θαυμαστὴν καὶ ὅτι οἱ πλεῖστοι ἐκράτησαν τὸ κάθισμα τῶν κελλίων ἐκ διδαχῆς, τῆς πορευομένης μεταξὺ τῶν μοναχῶν, μετὰ συντόμου συναγωγῆς τῆς ὀφειλομένης τῇ διηγῆσει τῆς ἡσυχίας	311
ΕΠΙΣΤΟΛΗ Δ΄ - Πρὸς τὸν Ὅσιον πατέρα Συμεώνην τὸν θαυματουργὸν	315